

Herzog, f.

O Parados do Suxpãdes

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΝΑΧΑΡΣΙΔΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Παρά τῶν

ΑΒΒΑ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

*Μετ' ἐρχοῦσα ὁ ἱεὺς τῆς Τυχευῆς ἡς τῆς καθ' ἡμᾶς διαχέου
καὶ τῶν ἐκδοῦναι μετὰ τῶν ἀντιοχῶν αὐτῆς τῶν αἰώνων*

παρὰ τοῦ

ἱστορικοῦ ἑσώρου. Σουλίου

ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ ΚΟΥΡΟΠΛΑΤΟΥ

ΤΟΥ

ΕΞ ΑΓΧΙΑΔΟΥ

Δαχῆς

TOMOS ΠΕΜΤΟΣ

Ἐν Βιερνῆ τῆς Ἀγγλίας

κατὰ τῆς Ἰωαννοῦσας τῆς Ἰ. Ν. Ἰωάννου Βρετανίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΘ'.

Περιήγησις εἰς τὴν Ἀττικὴν, Γεωργία, ὀρύγματα τοῦ Σουνίου, ὁμιλία τοῦ Πλάτωνος περὶ τῆς ὀρυκτοῦργίας τοῦ κόσμου.

§. α'. ΠΟλλὰκις ἔξω ὀλοκλήρους καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς διαφόρους τῆς ἐξοχῆς οἰκίας. Πολλὰκις περιηρόμην τὴν Ἀττικὴν. Συναθροίζω ἐνταῦθα τὰ, ὅσα ἰδιάζοντα, κατὰ τὰς περιόδους μου, διήγειρον εἰς ἐμὲ ἐξαιρέτους προσοχάς. Οἱ ἀγροὶ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων δι' αἰμασιῶν, ἢ τειχιῶν (1). Εἶναι φρονίμη διαταγὴ νὰ σημειοῦσι, καθὼς κάμνουσιν ἐνταῦθα, τοὺς ἀργούς, ὅσοι εἶναι εἰς ὑποθήκας. Στήλη μικρὰ τεθειμένη ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας, ἢ τοῦ χωρίου, ἔχει ἐπιγραφὴν, ἀναφέρουσαν τὰς συμπεφωνημένας ἐγγυήσεις πρώτου τινὸς δανειστοῦ. Παρόμοιαι εἶναι πολλαί, αἱ ὅποσαι δεικνύουσιν εἰς κάθε ἕνα, ὅτι εἶναι ὑποχρεωμένοι (2), καὶ ὁ δανειστὴς δὲν ἔχει φόβον παντελῶς, μήπως κρυφὰ δάνεια βλάψωσι τὸ ἐδικόν του. Ὁ ἐξουσιαστὴς κάθε ἀγροῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀνοίξῃ πηγάδι εἰς αὐτὸν, μήτε νὰ κτίσῃ οἰκίαν, ἢ τείχος, ἢ μόνον εἰς ῥητὴν διάστασιν ἀπὸ τὸν ἀγρὸν τοῦ γείτονός του, διάστασιν, τὴν ἁπλάν ὁ νόμος διορίζει (3). Δὲν χρεωθεῖ ἔτι νὰ σρέφῃ κατὰ τῆς γῆς τοῦ γείτονός του τὰ, ὅσα ὕδατα καταπίπτουσιν ἀπὸ τὰ ὑψώματα, τὰ

(1) Δημοσ. εἰς Καλλίαν. §. 111β—7. Ἄρτοκ. καὶ Σουῖδ. εἰς Ἄρτοκ. (2) ἢ στήλη οἰομάζεται ὄρος, ἐν ἣ τὸ χρεὸς, καὶ ὁ χρεωστὴς ἐγκλιθάσεται, ἀρκετὸν τὸ ἐλεύθερον χωρίον. Ἄρτοκ. Ἡσὺ. καὶ Σουῖδ. (3) Pet. leg. attic. p. 387.

2 ΠΕΡΙΗΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΤΟΥ ΝΕ. ΑΝΑΧ.

ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐδικήν του, ἀλλὰ δύναται νὰ τὰ
 ζρέψῃ εἰς τὸν δημόσιον ὁρόμον (1), καὶ τότε ἀνήκει εἰς τοὺς
 συναρεῦοντας τῆς γῆς κυρίους, νὰ ἀσφαλίζωνται ἀπὸ αὐτά.
 Εἰς τίνα μέρη, τὰ καταρρέοντα ἀπὸ τὰς βροχὰς ὕδατα εἰσέρ-
 χονται εἰς αὐλάκια, τὰ ὅποια τὰ μεταφέρουσι μακρὰν (2). Ὁ
 Ἀπολλόδωρος εἶχεν ἀξιόλογον ὑποσατικὸν πλησίον τῆς Ἐλευ-
 σίνος. Ὑπήγαμεν εἰς αὐτὸ τὸ θέρους· ἡ πεδιάς ἦτον κεκαλυμ-
 μένη ἀπὸ μεμεσωμένους ὀσάχους, καὶ δούλους, οἵτινες τοὺς
 ἐθέριζον μὲ κοπτερὰ ὀρέπανα, παῖδες τοὺς συνέλεγον, καὶ τοὺς
 ἔφερον πρὸς τοὺς, ὅσοι τοὺς ἐσχημάτιζον ὀράγματα (3). Ἀρ-
 χίζουσι τὴν ἐργασίαν τὴν αὐγὴν (4). Ὅλοι, ὅσοι εὐρίσκονται
 εἰς τὴν οἰκίαν, χρεωσοῦσι νὰ ἔχωσιν εἰς αὐτὴν μετοχὴν (5).
 Κατὰ τίνα τοῦ ἀγροῦ γωνίαν, ὑπὸ τὴν σκιὰν μεγάλου δένδρου,
 ἄνδρες ἠτοίμαζον τὸ κρέας (6), γυναῖκες ἔβραζον φακὰς (7),
 ρίπτουσαι ἄλευρον εἰς ἀγγεῖα γεμάτα ἀπὸ νερὸν βρασνόν, διὰ
 τὸ ἄρισον τῶν θεριζῶν (8), οἵτινες ἐγκαρδιώνοντο εἰς τὴν ἐρ-
 γασίαν μὲ τὰ ἄσματα, ἀπὸ τὰ ὅποια ἦτον πλήρης ἡ πεδιάς.
 Δάματερ πολύκαρπε, πολύσαχυ, τοῦτο τὸ λαῖον
 Εὐεργόντ' εἶη καὶ κάρπιμον ὅττι μάλισα.
 Σίγγετ' ἀμαλλοδέται τὰ ὀράγματα, μὴ παριῶν τις
 Εἵποι, Σύκτινοι ἄνδρες, ἀπώλετο χ' οὗτος ὁ μισθός.
 Εἰς βορέην ἄνεμον τὰς κόρυθος ἀτομὰ ὕμμιεν
 Ἡ ζέφυρον βλεπέτω· παίνεται ὁ ὀσάχους οὕτως.
 Σίτον ἀλοιῶντες φεύγειν τὸ μεσημβρινὸν ὕπνου.
 Ἐκ καλάμας ἄχυρον τελέθει τμηόσδε μάλισα.
 Ἀρχεσθαι ὃ ἀμῶντας ἐγειρομένω κορυθαλλῶ,
 Καὶ λήγειν εὐδουτος, ἐλεηνύσαι δὲ τὸ καῦμα (9).

(1) Δημοσ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ἐμ. ἱλ. π. σί. 555. (4) Ἡσ. ἔρ. σί. 578. (5) Εὐστάθ. εἰς ἱλ. π. §. 1162. (6) Σχολ. Θεοκ. Εἰδουλ. ε. σί. 54. (7) Θεόν. αἰτ. (8) ἄρ. αὐτ. (9) Θεοκ. εἰδ. ε. ὁ συγγραφεὺς με-

§. β'. Εἰς ἄλλας σροφὰς ἐξήλειον τὴν τύχην τοῦ βα-
 τράχου, ὅστις ἔχει πάντοτε ἀπὸ τί νὰ πίνῃ ἀφθόνως· ἠσεῖ-
 ζαντο τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἐπιστάτου τῶν δούλων, καὶ παρεκί-
 νουν τοὺς ἐργάτας νὰ καταπατῶσι τὸν σῖτον κατὰ τὴν μεσημ-
 βριάν· ἐπειδὴ τότε τὸ σπέρμα ἀποσπάται εὐκολώτερον ἀπὸ τὰ
 ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα τὸ καλύπτουσι (1). Τὰ δράγματα, με-
 τακομιζόμενα εἰς τὸ ἄλῳνι, βάλλονται κυκλικῶς, καὶ κατὰ
 σειράν. Εἰς τῶν ἐργατῶν κάθεται εἰς τὸ κέντρον, κρατῶν
 μὲ τὴν μίαν χεῖρα μάσιγα, καὶ μὲ τὴν ἄλλην ἱμάντα, διὰ
 τοῦ ὁποίου διευθύνει τοὺς βόας, ἵππους, ἢ ἡμίονους, τοὺς
 ὁποίους ἀναγκάζει νὰ περιπατῶσιν ἀργά, ἢ νὰ διποδίζωσι περὶ
 αὐτόν. Τινὲς τῶν συντρόφων του ἀνακατώνουσι τὰ ἄχυρα, καὶ
 τὰ ὠθοῦσιν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ζώων, ἕως οὗ νὰ συτριφθῶ-
 σιν ἐξ ὀλοκλήρου (2). Ἄλλοι ρίπτουσι ἀπὸ αὐτὰ μὲ λεκμη-
 τήρια εἰς τὸν ἄνεμον (3). Τότε μέτριος ἄνεμος, κοινῶς διε-
 γειρόμενος τὴν αὐτὴν ὥραν τοῦ ἔτους, μεταφέρει τὰ ἄχυρα εἰς
 τυχούσαν τινα διάσασιν, καὶ ἀφίνει τὸν σῖτον νὰ πέπτη κατὰ
 κάθετον, τὸν ὁποῖον περικλείουσιν εἰς ἀγγεῖα πῆλινα (4).
 Μετὰ μῆνας τινας ἐπεσρέψαμεν εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Ἀπολλο-
 δώρου. Οἱ τρυγηταὶ ἀπέσπων τὰ σαφύλια κρεμασμένα ἀπὸ
 τὰς ἀμπέλους, αἱ ὁποῖαι ὑψώνοντο εἰς τὰ ὑποσπρίγματα τῶν
 χαράκων (5). νεανίαι, καὶ νεάνιδες ἐγέμιζον ἀπὸ αὐτὰ κο-
 φίνα οἰαίνα, καὶ τὰ ἔφερον εἰς τὸ πατητήριον (6). Τινὲς τῶν
 ἀγορασῶν, πρὶν τὰ καταπατήσωσι, μεταφέρουσι παρ' αὐτοῖς
 ἐπιφορτισμένα μὲ σαφύλια κλήματα (7), ἐπιμελοῦνται νὰ τὰ
 τέβαλε τὴν ἀρχὴν, ὡς ἀσπίδιον τοῖς Σερικαῖς ψάλλιν ἐρωτικά, καὶ διὰ
 τοῦτο εἶπε, Φίλοι, Σπεῖδετε, δὲν εἶναι καιρὸς ἀναπαύσεως, διασκορ-
 πισθῆτε εἰς τὰ χωράφια, ἃς καταπέπτωσιν ὑπὸ τὸ δρεπανόσας οἱ ἀ-
 σαχες. (1) ὑπομ. τῆς φιλολ. ἀκαθ. τό. 9. §. 350. (2) Ὁμ. Ἰλ. κ'.
 σιχ. 495. Ήρ. ἀπομ. ε'. §. 863. (3) Ὁμ. ὄδυσ. ια'. σί. 127. (4) Ἡο.
 εἰρ. σ'. 475. (5) Ὁμ. Ἰλ. ιη'. σί. 563. (6) αὐτ. Ἀνακρ. ψδ. 52. (7) ὁ
 αὐτ. ὠδ. 50. Note de Mde. Dacier.

ἐκθέτωσιν εἰς τὸν ἥλιον δέκα ἡμέρας, καὶ νὰ τὰ κρατῶσιν ὑπὸ τὴν σκιάν ἄλλας πέντε (1). Οἱ μὲν φυλάττουσι τὸν οἶνον εἰς ἀμφορέας (2), οἱ δὲ, εἰς ἀσκούς (3), ἢ εἰς ἀγγεῖα πῆλινα (4). Ὅταν κατεπάτουν τὰς σαφυλάς, ἠκούσαμεν ἀσμένως τοῦ Λεινοῦ τὰ ἄσματα (5)· οὕτω τὰ ἀνομάζουσιν. ἠκούσαμεν ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὸ γεῦμα τῶν τρυγητῶν, καὶ εἰς διαφόρους ὥρας τῆς ἡμέρας, ἐν αἷς ἢ ὄρχησις ἠκολούθει τὸ ἄσμα (6). Τὸ θεῖον (7), καὶ ὁ τρυγητὸς (8) τελειώνουσι μὲ ἐορτὰς, αἱ ὁποῖαι πανηγυρίζονται μὲ ἐκείνας τὰς ταχεῖας χαρὰς, τὰς ὁποῖας παράγει ἡ εὐφορία, καὶ διαποικίλλει ἡ ἰδιότης τοῦ ὑποκειμένου. Ὁ αἶτος τιμᾶται, ὡς ἀγαθοεργία θεῶν, ἣτις προβλέπει τὰς ἀνάγκας μας, καὶ ὁ οἶνος, ὡς δῶρον Θεοῦ, ὃς τις ἀγρυπνεῖ διὰ τὰς εὐθυμίας μας· ἢ πρὸς τὴν Δήμητραν εὐγνωμοσύνη ἀναγγέλλεται διὰ τινος χαρὰς ζωηρᾶς, καὶ κοσμίας, ἢ δὲ πρὸς τὸν Διόνυσον, δι' ὄλων τῆς παραφροσύνης τῶν ἀλλοιωσέων.

§. γ'. Ὅπταν σπεύρωσι, καὶ θερίζουσι τὸν χόρτον, ὁμοίως προσφέρουσι θυσίας. Ὅταν συλλέγῃσι τὰς ἐλαίας, καὶ τοὺς ἄλλους καρποὺς, βάλλουσιν ὁμοίως εἰς τὰ θυσιαστήρια τὰς ἀπαρχὰς τῶν, ὧν ἐδέχθησαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν, δῶρων. Οἱ Ἕλληνες ἠσθάνοντο, ὅτι, εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις, ἡ καρδιά ἔχει ἀνάγκην νὰ ἀνυψοῦται, ἀναπέμπονσα εἰς τοὺς ἀγαθοεργούς της ὑποκλίσεις εὐγνωμόνας. Ἐξω ἀπὸ ἐκείνας τὰς κοινὰς ἐορτὰς, κάθε κόμη τῆς Ἀττικῆς ἔχει ἰδιαιτέρας, εἰς τὰς ὁποῖας καθορᾶται ὑλέγη μὲν μεγαλοπρέπεια, ἀλλὰ περισσοτέρα εὐφροσύνη ἀπὸ τὰς τῆς μητροπόλεως. Ἐπειδὴ οἱ κά-

(1) Ἡσ. αὐτ. σί. 610. (2) Ἀνακ. μδ. 52. (3) Ὀμ. ἐδύσ. β'. σί. 196. (4) αὐτ. σί. 204. Ἡρ. γ'. §. 6. (5) Ἀνακρ. αὐτ. Πολυδ. δ'. κεφ. ζ'. (6) Ὀμ. Ἰλ. ιη'. σί. 572. (7) Θεόκρ. εἰδ. ζ'. σί. 32. Ἔρα Βαρίνου εἰς Σαλώσια. (8) Θεοφρ. χαρσ. κεφ. γ'.

τοικαι τῶν ἀγρῶν δὲν γνωρίζουσι τὰς πεποιημένας χαρὰς, καὶ εὐρίσκουσιν ἕλην τους τὴν εὐχαρίστησιν εἰς τὰ χωρικά θεάματα, καὶ εἰς τὰ ἀθῶα παιγνίδια, τὰ ὅποια τοὺς συναθροίζουσι. Πολλάκις τοὺς εἶδον περίτινας ἀσκούς, πλήρεις ἀπὸ οἴνου, καὶ ἠλειμμένους ἀπέξω μὲ ἔλαιον. Νέοι ἐπὶ δῶν ἐπάνω εἰς αὐτοὺς μὲ ἓνα πόδα, καὶ μὲ τὰς συχνὰς πτώσεις των διήγειρον καθολικὸν γέλωτα (1). Εἰς ἄλλα μέρη, παῖδες κατεδιώκοντο, τρέχοντες μὲ ἓνα πόδα μόνον (2)· ἄλλοι ἔπαιζον ἄστια, ἢ περιττὰ (3), ἄλλοι, τὴν μυῖαν (4)· ἄλλοι, ἐπακουμβίζοντες ἐκ διαδοχῆς εἰς τὰς χεῖρας, καὶ πόδας, ἐμμουνοῦτο, τρέχοντες τὴν κίνησιν τοῦ τροχοῦ (5), ἄλλοτε γραμμῆ τις κεχαραγμένη ἐπὶ τῆς γῆς, τοὺς διείλεν εἰς δύο συνοδίας, ἔπαιζον τὸ ὀνομαζόμενον ἡμέραν, ἢ νύκτα. Τὸ μέρος, ὅπου ἔχανεν, ἔφευγε, τὸ ἄλλο ἔτρεχε, διὰ τὸ νὰ τὸ φθάσῃ, καὶ νὰ τὸ αἰχμαλωτίσῃ. Αὐταὶ αἱ διασκεδάσεις εἶναι εἰς χαρᾶν των παιῶν τὰς πόλειος, ἀλλ' εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ οἱ καθεστηκότες ἄνδρες δὲν ἐντρέπονται, εἰς αὐτὰς παραδιδομένοι.

§. δ'. Ὁ Εὐθυμῆς, ἓνας ὀπὸ τοὺς φίλους μας, ἦτον πάντοτε ἀναπαυμένος, διὰ τὴν ἀγαθὴν τῶν ὑποσατικῶν του διοίκησιν, εἰς τὴν ἐργηγορότητα, καὶ πρὶν δούλου τινός, τοῦ ὁποῖον κατέστησεν ἐπιστάτην εἰς τοὺς ἄλλους (6). Καταπεισθεὶς τελευταῖον, ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ οἰκοδεσπότου εἶναι ἀξιωτέρος, ἢ ἐνός ἐπιστάτου (7), ἀπεφάσισε νὰ μεταικήσῃ εἰς τὸν ἀγρὸν του, εὐρισκόμενον εἰς τὴν κώμην τῶν Ἀχαρῶν, μακρὰν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἐξήκοντα σταδία (8). Μετὰ τινος χρόνου· ὑπήγαμεν νὰ τὸν ἐπισκεφθῶμεν. Ἡ ἄλλοτε ἀδύνατος, καὶ με-

(1) Ἀσκυλία· ἑορτὴν ἦγον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν ᾗ ἔλλοντο ἐπὶ ἀσχοῖς ἀγέμοις εἰς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Ἡσυχ. εἰς Ἀσκυλιαζῶ. (2) Πολυδ. Σ. κεφ. ζ'. (3) Meurs. de lud. Graec. εἰς Ἀστιαζ'. (4) ὁ αὐτ. εἰς Μυῖαν, ἡκοσῶς λεγομένη τυφλόμυια (5) Πλά. Συμπόσ. §. 190. (6) Ξέν. οἶκον ε'. §. 855. (7) αὐτ. (8) Θουκ. 6. κεφ. κα'.

μαράμενη ὑγεία του ἀνενεώθη· ἡ γυνή, καὶ τὰ παιδιά του ἦσαν μέτοχοι, καὶ ἠύξανον τὴν εὐτυχίαν του. Ἡ ζωὴ μας εἶναι κοπιαστικὴ, ἀλλ' ὄχι τεταραγμένη, ἔλεγεν εἰς ἡμᾶς, δὲν γνωρίζομεν τὴν ἀπώλειαν, καὶ ἠξυύρομεν νὰ ἀπολαμβάνωμεν τὸ παρόν. Μᾶς ἔδειξε τὴν οἰκίαν του, νεωστὶ κτισθεῖσαν, τὴν εἶχεν ἐκτεθειμένην πρὸς μεσημβρίαν, διὰ νὰ ἦναι, τὸν μὲν χειμῶνα, εὐήλιος, τὸ δὲ θέρος, κατάσκιος, ὅταν τὸ ἄστρον ἦναι εἰς τὴν μεγαλητέραν του ὕψωσιν. Ἡ γυναικωνίτις ἦτον κεχωρισμένη ἀπὸ τὴν ἀνδρωνίτιδα διὰ τῶν λουτρῶν, τὰ ὅποια ἐμπόδιζον κάθε κοινωνίαν τῶν θούλων τοῦ ἑνὸς, καὶ τοῦ ἄλλου γένους. Κάθε πρᾶγμα ἦτον διωρισμένον εἰς τὴν θέσιν του· τὸν μὲν σῖτον ἐφυλάττον εἰς μέρος ξηρὸν, τὸν δὲ οἶνον, εἰς τόπον ψυχρὸν. Εἰς τὰ ἐπιπλα δὲν ἦτον κἀμμία ἄσματος περιέργεια, ἀλλὰ πανταχοῦ ἄκρα καθαρότης. Στέμματα καὶ θυριάματα, διὰ θυσίας, φορέματα διὰ τὰς ἑορτάς, πανοπλία, καὶ ἐνδύματα διὰ τὸν πόλεμον, σκεπάσματα διὰ διαφοροὺς καιροὺς, ἀγγεῖα τοῦ μαγειρείου, ὄργανα, διὰ νὰ ἀλέθῳσι τὸν σῖτον, δοχεῖα νὰ ζυμῶνῳσι τὸ ἀλεύρι· ἐφόδια ἐτήσια, καὶ διὰ κάθε μῆνα ἰδιαιτέρα, ὅλα εὐρίσκοντο μὲ εὐκολίαν· ἐπειδὴ ἦσαν εἰς τὸν τόπον τους, καὶ τεταγμένα μὲ ἄκραν εὐταξίαν. Οἱ πολῖται, ἔλεγεν ὁ Εὐθύμενης, ἤθελον ἰδῆ μὲ καταφρόνησιν εὐταξίαν τόσον μεσοδικὴν, ἀλλὰ δὲν ἠξυύρουσιν, ὅτι βραχύνει τὸν καιρὸν τῶν ἀναζητήσεων, καὶ ἕνας καλὸς γεωργὸς πρέπει νὰ ἐξοδεύῃ τὰς ὥρας μὲ τὴν αὐτὴν οἰκονομίαν, καθὼς καὶ τὰ εἰσοδύματά του.

§. ε'. Διώρισα εἰς τὴν οἰκίαν μου, εἶπε πάλιν, γυναῖκα οἰκονόμον φρονίμην, καὶ ἄσκνον. Ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθη διὰ τὰ καλά της ἦθη, ἔδωκα εἰς αὐτὴν ἀκριβῆ κατάλογον ὄλων τῶν πραγμάτων, ὅσα τῇ ἐνεχείρισσα. Καὶ ποῖαν ἀνταμοιβὴν ἔκαμες εἰς τὰς δουλεύσεις της, τῷ εἶπον; Τιμὴν καὶ ἐμπιστοσύνην, ἀπεκρίθη. Ἀφ' οὗ ἐνεπιστεύθημεν εἰς αὐτὴν τὸ μυστήριον τῶν ὑ-

ποθέσειών μας, αὐταὶ ἔγιναν ἴδιαι ἐδικαί της. Τὴν αὐτὴν προσοχὴν ἔχομεν καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς δούλους, ὅσοι δείχνουσιν εἰς ἡμᾶς ζῆλον, καὶ ἐμπιστοσύνην. Θερμαίνονται, καὶ ἐνδύονται ἀπὸ ἡμᾶς καλλίτερα· αἱ μικραὶ αὐταὶ περιποιήσεις τοὺς ἀποκαθιστῶσιν εὐαισθητοὺς εἰς τὴν τιμὴν, καὶ τοὺς περικρατοῦσιν εἰς τὸ χρέος τῶν μᾶλλον, ἢ ὁ φόβος τῶν τιμωριῶν. Ἡ γυνή μου, καὶ ἐγὼ διμεριάσθημεν τὰς φροντίδας τῆς οἰκιακῆς διοικήσεως· ἐκείνη μὲν ἀσχολεῖται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς οἰκίας πράγματα, ἐγὼ δὲ, εἰς τὰ ἐξωτερικά. Ἐλαβον ἐπιστάσιαν νὰ καλλιεργῶ, καὶ νὰ βελτιῶ τὸν ἀγρὸν, τὸν ὁποῖον ἐδέχθην ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου· ἡ Λαοδικὴ ἀγρυπνεῖ εἰς τὰ ἔσοδα, καὶ ἔξοδα. εἰς τὴν διακατοχὴν, καὶ διανομὴν σίτου, οἴνου, ἐλαίου, καὶ καρπῶν, τοὺς ὁποίους εἰς αὐτὴν ἐγχειρίζουσιν· ἡ ἰδία ἔτι διατηρεῖ τὴν εὐταξίαν τῶν δούλων μας, τοὺς μὲν ἀνδρας σὲλλει εἰς ἀγροὺς, εἰς δὲ τὰς γυναῖκας διανέμει ἔριον, καὶ, διδάσκουσα αὐτὰς νὰ τὸ ἐτοιμάζωσι, διὰ νὰ κατασκευάζωσιν ἀπὸ αὐτὸ ἐνδύματα (1), ἐλαφρύνει μὲ τὸ παράδειγμά της τοὺς κόπους των, καὶ, ὅταν ἀσθενήσωσι, αἱ ἐπισκέψεις της, ὁμοίως καὶ αἱ ἐδικαί μου σμικρύνουσι τὰς ταλαιπωρίας των. Ἡ τύχη τῶν δούλων μᾶς σύρει εἰς συμπάθειαν· ἔχουσι τόσα δικαιώματα, καὶ ἀνταμοιβὰς, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ ζητῶσιν!

§. 5. Ἀφ' οὗ διήλθομεν ἐπαυλίην τινα πλήρη ἀπὸ ὄρνιθας, νήσσας, καὶ ἄλλα πτηνὰ οἰκιακὰ (2), εἶδομεν τὸν σαῦλον, τὴν μάνθραν, ὁμοίως καὶ τὸν κῆπον τῶν ἀνθέων, ὅπου ἔλαμπον εἰς τὰς ὄψεις μας ἀλληλοδιαδόχως οἱ νάρκισσοι, Ἰάκινθοι, ἀνεμώνες, ἴρις, ἰα διαφόρων χρωμάτων (3), ῥόδα διαφόρων εἰδῶν (4), καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀρωματικῶν φυτῶν (5). Μὴ ξενίζεσαι, μοὶ εἶπεν, ὅτι λαμβάνω τόσην φροντίδα νὰ τὰ

(1) Ὁρ. Ξεν. ἀπομ. (2) Ἡσ' χ. κόσμοι. (3) Ἀθήν. 14. κεφ. 3. (4) Θεοφ. παρ' Ἀθην. §. 682. (5) ὁ αὐτ. 15. φυτ. 5. κεφ. 5.

καλλιερῶ. Ἐξεύρεις, ὅτι μὲ αὐτὰ σολίζομεν τοὺς βωμοὺς, τὰ θυσιαστήρια, καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Θεῶν μας (1), μὲ αὐτὰ σφραγιζόμεν τὰς κεφαλὰς μας εἰς τὰ συμπόσια, καὶ ἱερὰς τελετὰς, τὰ διασκορπίζομεν εἰς τὰς τραπέζας, καὶ κλῖνας μας, ἔχομεν ἔτι προσοχὴν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὰς Θεότητάς μας τὰ, ὅσα εἰς αὐτὰς εἶναι εὐπρόσδεκτα. Μάλιστα ἕνας γεωργὸς δὲν πρέπει νὰ παραβλέπη οὐδὲ τὰς μικρὰς ὠφελείας. Ὅσακις καὶ ἂν ζεῖλω εἰς τὴν ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν, ξύλα, ἄνθρακας (2), ζωοτροφίαις, καὶ καρποὺς, προσδέτω εἰς αὐτὰ καὶ κῆποι καλλὰδικὰ ἀνθέων, καὶ εὐθύς τὰ ἀρπάζουσι. Μετὰ ταῦτα ὁ Εὐθυμῆντης μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὸν ἀγρὸν του, ὅς τις εἶχε περιφέρειαν περισσώτερον ἀπὸ τεσσαράκοντα σάδεια (3), ἀπὸ τὸν ὅποιον ἔλαβε τὸν προηγούμενον χρόνον περισσώτερον ἀπὸ χιλίους μεδίμους κριθῆς, καὶ ὀκτακόσια μέτρα οἴνου (4). Εἶχεν ἕξ ζῶα ἀχθοφόρα, τὰ ὅποια ἔφερον καθ' ἑκάστην εἰς τὸν φόρον ξύλα, καὶ ἄλλα πολλὰ εἶδη ὑλῶν, καὶ τῷ ἀπέδιδον καθ' ἑκάστην ὄσδεκα δραχμῆς (5). Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐπαραιοῦντο διὰ τὰς πλημμύρας, αἱ ὑποδαὶ ἤραρχον ἐνίοτε τὴν συγκομιδὴν του, τὸν ἠρωτήσαμεν διὰ τί δὲν ἔσκηε τὴν κατοικίαν του εἰς ἐπαρχίαν, ὀλιγώτερον ὑποκειμένην εἰς συμβεβηκότα παρόμοια; Πολλάκις μοι ἐπρόβαλον ἐπικερδεῖς ἀλλαγὰς, ἀπεκρίθη, καὶ μέλλετε νὰ ἰδῆτε διὰ τί τὰς ἀπέρριψα. Εὐθύς ἤνοιξε τὴν θύραν ἐνὸς περιβόλου, ὅπου ἤθαμεν τόπον κακαλλυμμένον ἀπὸ χλόην, καὶ περικυκλωμένον ἀπὸ κυπαρίσσου. Ἴδού οἱ τάφοι τῆς γενεᾶς μου (6), μᾶς εἶπεν, εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τόπον, ὑπ' ἐκεῖνο τὰ μπκῶνεϊα εἶδον, ὅτι ἔσκαψα τὸν τάφον, εἰς τὸν ὅποιον κατετέθη ὁ πατήρ μου, καὶ ἐδῶ εἶναι ἐνταφιασμένη ἡ

(1) Ήρ. οἶκοι. ε', § 831. (2) Ἀριστοφ. εἰς Ἀρχάρ. σκ. 212. (3) Δημοσ. εἰς Φοῖβ. §. 1023. (4) αὐτ. (5) αὐτ. ἔρα τὴν σημ. (6) ὁ αὐτ. εἰς Καλλία §. 1117.

μήτηρ μου. Ἐρχομαι ἐνίοτε, καὶ συνομιλῶ μὲ αὐτοὺς, θαύρω, ὅτι τοὺς βλέπω, καὶ ὅτι τοὺς ἀκούω. Ὅχι, ποτὲ δὲν θέλω ἀφήσει αὐτὴν τὴν ἱερὰν γῆν. Υἱέμου, εἶπε μετὰ ταῦτα εἰς ἓνα νέον παιδα, ὅστις τὸν ἠκολούθει, μετὰ τὴν θάνατόν μου, θέλεις μὲ καταθέσει πλησίον τῶν γονέων μου, καὶ, ὅταν θέλῃς λάβῃ τὴν δυσυχίαν νὰ σερηθῇ τὴν μητέρα σου, θέλεις τὴν ἐνταφιάζει πλησίον. Ἐχε τα εἰς τὴν μήμην σου· ὁ υἱός του ἔδωκεν εἰς αὐτὰ ὑπόσχεσιν, περιχυθεὶς ἀπὸ δάκρυα.

§. ζ'. Ἡ κώμη τῶν Ἀχαρνῶν εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀμπέλους (6). Ὅλη ἡ Ἀττικὴ καλύπτεται ἀπὸ ἐλαιάς, τὸ μόνον δένδρον, ὅπου περὶ πλέον σπουδάζεται. Ὁ Εὐθυμένης ἐφύτευσεν ἀπὸ αὐτὰς μέγαν ἀριθμὸν, καὶ μάλιστ' εἰς τὸ μακρὸς τῶν δρόμων, οἱ τινας περιορίζουσι τὴν γῆν του, τὰς ἐμάκρυνεν ἐννεὰ πόδας τὴν μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλην· ἐπειδὴ ἤξευρον ὅτι αἱ ῥίζαι των ἀπλώνονται μακρὰν (1). Εἰς κνήμα δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ ἐκρίζωη ἀπὸ αὐτὰς εἰς τὸ ὑποστατικόν του περισσότερον ἀπὸ δύο κατ' ἔτος, τοῦλάχιστον ἂν δὲν εἶναι διὰ τινα χρῆσιν, ἐπιταγτομένη ἀπὸ τὴν θρησκείαν. Ὅποιος παραβῆ τὸν νόμον, ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ διὰ κάθε πόδα τοῦ δένδρου ἑκατὸν δραχμὰς εἰς τὸν ἐνάγοντα, καὶ ἄλλας ἑκατὸν εἰς τὸν δημόσιον θησαυρόν. Φορολογουσιν ἀπὸ αὐτὰς τὸ δέκατον διὰ τὸν θησαυρόν τῆς Ἀθηνᾶς (2). Ἡελλαχοῦ εὐρίσκονται ἐλαιῶνες, πεφυλαγμένοι καὶ περικυκλωμένοι μὲ φραγμαῖς. Δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸν δεσπότην τοῦ ἀγροῦ, ἀλλ' εἰς τὸν ναόν ἐκείνης τῆς Θεᾶς. Τοὺς μισθώνουσι (3), καὶ τὸ ἀπογιγόμενον εἶναι ὁρισμένον μόνον εἰς διατήρησιν τῆς λατρείας της. Ἄν ὁ δεσπότης τοῦ ἀγροῦ κόψῃ μίαν μόνον, καὶ ἤθελεν εἶναι ἀνωρελῆς γέλεχος, ἤθελε τιμωρηθῆ μὲ ἔξορίαν, καὶ ὀλίμωσιν τῶν

(1) Ἄριστ. ἀντ. σί. 511. (2) Ξεν. οἰκον. ε. §. 865. (3) Δημοσ, εἰς Μακάρ, §. 1089. (4) Λυσ. εἰς Ἄριστ. §. 133.

ὑπαρχόντων του. Ὁ Ἄρειος Πάγος, ὅς τις ἤξεύρει τὰ ἐγκλήματα, ὅσα ἀναφέρονται εἰς διάφορα εἶδη ἐλαίων, σέλλει ἐξεπίτηδες ἐπιθεωρητάς, διὰ νὰ φρουτίζωσι τὴν διατήρησίν των (1). Ἐξακολουθοῦντες τὴν ἐπιστροφὴν μας, εἶδομεν κατὰ σειρὰν πλησίον μας πολυάριθμον προβάτων ποίμνιον, εἰς τὸ ὁποῖον προηγοῦντο, καὶ ἠκολούθουν σκύλλοι, διωρισμένοι νὰ διώκωσι τοὺς λύκους (2). Κάθε πρόβατον ἦτον ἐσκεπασμένον μὲ θέρμα· αὐτὴ ἡ συνήθεια, ληφθεῖσα ἀπὸ τοὺς Μεγαρεῖς (3), ὑπερασπίζεται μὲν τὸ ἔριον ἀπὸ τὰς κηλίδας, ὅσαι ἤθελον τὸ μολύνει, καὶ τὸ προφυλάττει ἀπὸ τὰς αἱμασιάς, αἱ ὁποῖαι δύναται νὰ τὸ διακόπτωσι, δὲν ἠξέυρω ὅμως, ἂν συμβάλλῃ νὰ κατασῆσῃ τὸ ἔριον λεπτότερον, ἀλλ' ἠμπορῶ νὰ βεβαιώσω, ὅτι τὸ τῆς Ἀττικῆς εἶναι λευκότερον (4), καὶ πρὸς τοῦτοις λέγω, ὅτι ἡ τέχνη τῆς βαφῆς ἐφθασεν εἰς βαθμὸν νὰ τὸ χρωματίζῃ μὲ ἀνεξάλειπτους βαφάς (5).

§. η'. Τότε ἔμαθον, κατὰ τύχην, ὅτι τὰ πρόβατα, ὅσον περισσότερον πίνουσι, τόσον μᾶλλον παχύνουσι, ὥστε διὰ νὰ διερεθίζωσι τὴν δίψαν τους, πολλάκις ἀνακατώνουσι ἄλας εἰς τὴν τροφήν τους, καὶ μάλιστα τὸ θέρμα διανέμουσιν εἰς αὐτὰ, κάθε πέμπτην ἡμέραν, μέτροντι διωρισμένον, ἕνα μέδιμνον διὰ ἑκατὸν πρόβατα. Ἔμαθον ἔτι, ὅτι ὅταν μεταχειρίζονται τὸ ἄλας, δίδουσι γάλα περισσότερον (6). Κατὰ τοὺς πρόποδας κατηφόρου τινός, ὅς τις ἐτελευτα εἰς λιβάδιον, ἔβαλον μεταξὺ δενδρوليβαίων, καὶ σπάρτων, πλήθος σύμβλων μέλιτος· παρατηρήσατε, μᾶς ἔλεγεν ὁ Εὐθυμένης, μὲ πόσῃ σπουδῇ αἱ μέλισσαι ἐκπληροῦσι τὰς προσαγὰς τῆς βασιλίσσης των. Ἐπειδὴ αὐτὴ, μὴ δυναμένη νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀργίαν των, τὰς σέλλει

(1) Αὐτ. (2) Ξεν. ὄπιον. 6. §. 757—9. (3) Διογ. Λα. 5. §. 41. (4) Πλούτ. περὶ τοῦ ἀκού. §. 43. (5) Πλάτ. δημοκ. δ. §. 429. (6) Ἀριστ. ἰσ. ζωῆ π. κέρ. 1.

εἰς τὰς εὐανθεῖς πεδιάδας νὰ συλλέγῃσι τὰς πλουσίας ὕλας, τῶν ὁποίων διορίζει τὴν χρῆσιν. Αὐτὴ φροντίζει διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν οἰκιῶν καὶ διὰ τὴν παιδαγωγίαν τῶν νέων μελισσῶν, καὶ, ὅταν αἱ παιδαγωγούμεναι ἦναι εἰς βαθμὸν νὰ προβλέπωσι τὰς ζωοτροφίας των, ἡ ἰδία ἐτι σχηματίζει ἀπὸ αὐτὰς σμῆνος (1), καὶ τὰς ἀναγκάζει νὰ ἀποξενώωνται ἀπὸ τὴν πατρίδα των, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῆς ἐκλελεγμένης παρ' αὐτῆς μελίσσης (2). Πορρόωτερον μεταξὺ λόφων, πεπλουτισμένων μὲ ἀμπέλους, ἐκτείνεται πεδιάς, εὐθα εἶδομεν πολλὰ ζεύγη βοῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια ἄλλα μὲν ἔσυσρον ἀμάξας κοπρίας, ἄλλα δὲ ἐξευγμένα εἰς τὸ ἄροτρον, ἐσχίζον ἐργώδεις αὐλακας (3). Θέλουσι σπείρει κριθὰς ἐκεῖ, ἔλεγεν ὁ Εὐθυμῆνης. Τοῦτο μόνον τὸ εἶδος τοῦ σίτου εὐτυχεῖ εἰς τὴν Ἀττικὴν κάλλιον (4). Ὁ συναγόμενος ἐνταῦθα σίτος δίδει κατὰ ἀλήθειαν ἄροτρον εἰς τὴν γεῦσιν τερπνότετον, ἀλλ' ὀλιγώτερον θρεπτικὸν ἀπὸ τὸν τῆς Βοιωτίας, καὶ πολλάκις παρετηρήθη, ὅτι οἱ Βοιωτοὶ ἀθληταί, ὅταν ζῶσιν εἰς Ἀθήνας, δαπανῶσιν εἰς ἄροτρον ὄσω πεμπτημίρια πλέον ἀπ' ὅτι δαπανῶσιν εἰς τὸν τόπον τους (5), καὶ ἐκείνος ὁ τόπος συνορεύεται μὲ τὸν ἐδικόν μας, τόσον εἶναι ἀληθές, ὅτι, διὰ νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ κλίματος, δὲν εἶναι χρεῖα συνδρομῆς πολλῶν πραγμάτων! Θέλετε ἄλλην ἀπόδειξιν; Ἡ νῆσος τῆς Σαλαμίνας σχεδὸν ἐγγίζει τὴν Ἀττικὴν, καὶ τὰ σπαρτά μεσῶνουσιν εἰς αὐτὴν πολλὰ ταχύτερον, ἢ παρ' ἡμῖν (6).

§. 9. Αἱ ὀμιλῖαι τοῦ Εὐθυμῆνου, καὶ τὰ, ὅσα ὑποκείμενα εἶχον ὑπὸ τὰς θεάς μου, ἄρχησαν νὰ μὲ βάλλωσιν εἰς σκέψεις. Ἐβλεπον ἦδη, ὅτι ἡ ἐπιστήμη τῆς γεωργίας δὲν εἶναι τεθεμελιωμένη ἐπὶ τινος τυφλῆς συνηθείας, ἀλλ' ἐπὶ διεξοδικῆς ἀκολουθίας παρατηρήσεων. Φαίνεται, ἔλεγεν ὁ ὀδηγός μας,

(1) Ξεν. ἀπομ. ε'. §. 837—9. (2) ἴσα τὴν σημ. (3) Διὸν. ποικ. ἴσορ. ε'. κερ. ἰδ'. (4) Θεόφρασ. ἰς. φυτω. ἡ. κερ. π'. (5) αὐτ. κερ. δ'. (6) αὐτ. κερ. γ'.

ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐκοινολόγησαν εἰς ἡμᾶς ἄλλοτε τὰς ἀρχάς
 τῆς (1). ἡμεῖς τὰς διεδώκαμεν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας,
 ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι εἰς δαίγμα εὐγνωμοσύνης τό-
 σον μεγάλης ἀγαθοεργίας, φέρουσιν εἰς ἡμᾶς κατ' ἔτος τὰς ἀ-
 παρχάς τῶν θερισμῶν τους (2). Ἐξέρω, ὅτι ἄλλαι πόλεις τῆς
 Ἑλλάδος τὰς ἐδιοποιοῦνται, καθὼς καὶ ἡμεῖς (3). Ἀλλὰ τί ὄ-
 φελος ἤθελε προκύψει ἐκ τούτων, ἐὰν ἀνακρίνη κήνεις τὰ προ-
 νόμιά των; Αἱ τέχναι τῆς πρώτης ἀνάγκης ἔλαβον γέννησιν με-
 ταξὺ τῶν ἀρχαιτέρων ἔθνων, καὶ ἡ ἀρχὴ των εἶναι τόσον λαμ-
 προτέρα, ὅσον εἶναι καὶ ἀσαφετέρα. Ἡ τῆς γεηπονίας μετε-
 νεχθεῖσα εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐλαμπρύνθη διὰ τῆς πείρας, καὶ
 ἀρκετοὶ συγγραφεῖς συνήγαγον τοὺς κανόνας τῆς. Φιλόσοφοι
 διάσημοι, ὡς Δημόκριτος, Ἀρχύτας, Ἐπίχαρμος μᾶς ἄφη-
 σαν διδασκαλίαν ἐπωφελεῖς περὶ τῶν πόνων τῆς γεωργίας (4),
 καὶ πολλοὺς αἰῶνας πρότερον ὁ Ἡσίοδος τὰς ἐψάλλεν εἰς ἔν
 τῶν ποιημάτων του (5), ἀλλ' ὁ γεωργὸς δὲν πρέπει νὰ συμ-
 μορφοῦται μὲ τὰς γνώμας των τόσον, ὥστε νὰ μὴ τολμᾷ νὰ ἐ-
 ρωτᾷ τὴν φύσιν, καὶ νὰ προβάλλῃ εἰς αὐτὴν νέους νόμους. Με-
 τούτου τὸν τρόπον, εἶπον τότε εἰς αὐτὸν, ἂν εἶχον ἀγρὸν νὰ
 καλλιεργήσω, δὲν ἤθελεν ἦναι ἱκανὸν νὰ συμβουλευθῶ τοὺς
 συγγραφεῖς, τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγου ἀνέφερες; ὄχι μ' ἀπεκρί-
 θη. Παρεῖσθην ἐξαιρετέους διαταγὰς, ἀλλὰ δὲν ἀνήκουσι μῆτε
 εἰς κάθε γῆν, μῆτε εἰς κάθε κλίμα. Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ἤθε-
 λες ἀφιερωθῆ μίαν ἡμέραν εἰς τὸ εὐγενὲς ἐπάγγελμα, εἰς τὸ
 ὅποιον ἐγὼ καταγίνομαι. Ἐν πρώτοις ἤθελα προσπαθῆσαι νὰ
 σὲ καταπίσω, ὅτι ὄλαι σου αἱ φροντιῖδες, καὶ ὄλοι σου οἱ πό-
 νοι χρεωσοῦνται εἰς τὴν γῆν, καὶ ὅσον περισσότερον τὴν ἐργά-

(1) Διόδ. α'. κεφ. γ'. (2) Ἰσοκ. πανηγ. §. 233. Ἰουδ. β'. κεφ. γ'.

(3) Gouget. orig. des lois t. 2. p. 177. (4) Ἀριστ. πολιτ. α'. κεφ. α'.

(5) ἔργ. καὶ ἤμ.

ζεσαι, τόσον καὶ αὐτὴ σὲ ἀνταμείβει πλουσίως (1). Ἐπειδὴ διὰ τοῦτο καὶ μόνον εἶναι τόσον ἀγαθοεργός, δι' ὅ,τι εἶναι δικαία (2).

§. ε'. Θέλω προσθέσει εἰς ἐκείνην τὴν ἀρχὴν, ἄλλοτε μὲν, τοὺς, ὅσους κανόνες ἢ πολυχρόνιος πείρα ἐπεκύρωσεν, ἄλλοτε δὲ, τὰς, ὅσας ἀμφιβολίας ἤθελες διδαχθῆ ἀφ' ἑαυτοῦ σου, ἢ ἀπὸ τὰ φῶτα τῶν ἄλλων. Σοὶ λέγω, χ. π. διὰ-λεξαι δεξιάν τινα τοποθεσίαν (3), προσπάθησαι νὰ γνωρίσῃς τὴν φυσικὴν τῶν τόπων ιδιότητα, καὶ τὰ ἀρμόδια μέσα εἰς κάθε προϊόν (4)· ἤξευρε εἰς ποίαν περίσσειαν εἶναι χρεία νὰ ἀνακατώνης χώματα διαφόρων εἰδῶν (5), εἰς ποίαν ἄλλην πρέπει νὰ ἐνώνης τὴν γῆν μὲ τὴν κοπρίαν (6), ἢ τὴν κοπρίαν μὲ τὸν σπόρον (7). Ἄν ἦναι λόγος νὰ τὴν καλλιεργῆς διὰ σίτον ἰδιαιτέρως, ἤθελα προσθέσει τὰ ἀκόλουθα. Πολλαπλασιάσαι τὰ ὄργωματα, μὴν ἐμπιστεύσαι εἰς τὴν γῆν τὸν σπόρον, τὸν ὁποῖον τὸ παρὸν ἔτος συνήθροισας, ἀλλὰ τὸν τοῦ παρελθόντος (8). Σπείραι προῖμα, ἢ ὄψιμα, κατὰ τὴν κρᾶσιν τοῦ καιροῦ (9), μᾶλλον, ἢ ἥττον ἀραιά, εἰάν ἡ γῆ ἦναι μᾶλλον, ἢ ἥττον ἐλαφρά (10), ἀλλὰ σπείραι πάντοτε ἴσα (11). Ἄν ὁ σίτος ὑψώνηται πολλὰ, φρόντιζε νὰ τὸν κουρεύῃς, ἢ καλλίτερα νὰ βάλῃς τὰ πρόβατα νὰ τὸν βόσκωσιν (12). Ἐπειδὴ ὁ πρῶτος ἀπὸ αὐτοῦς τοὺς τρόπους γίνεται ἐνίστη ἐπικίνδυνος· ὁ σπόρος μακρύνεται, καὶ ἀποβαίνει ξηρός. Ἐχθὲς πολλὰ ἄχυρα, κόπτετα εἰς τὴν μέσην· τὸ ἀφεθὲν ἄχυρον, ἀφ' οὗ κατακαῆ εἰς τὴν γῆν, θέλει γίνῃ, ὡσὰν κοπρία (13) φυλάττε τὸν σίτον σου εἰς μέρος πολλὰ ξηρὸν (14), καὶ διὰ νὰ τὸν φυλάττης πολὺν και-

(1) Ξεν. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Θεόφ. περὶ αἰτ. φυ. γ'. κεφ. α'. (4) ὁ αὐτ. ἰσ. φυτ. π. κεφ. π'. (5) ὁ αὐτ. περὶ αἰτ. φυτ. γ'. κεφ. κέ'. (6) αὐτ. κεφ. ζ'. (7) ἰσ. φυτ. ζ'. κεφ. ε'. (8) αὐτ. π'. κεφ. ια'. (9) Ξεν. αὐτ. (10) Θεόφ. αὐτ. κεφ. ζ'. (11) Ξεν. αὐτ. (12) Θεόφ. αὐτ. κεφ. ζ'. (13) Ξεν. αὐτ. (14) αὐτ.

ρόν, πρόσεχε μὴ τὸν ἐξαπλώσῃς, ἀλλὰ νὰ τὸν ἐπισωρεύῃς εἰς ἓν μέρος, καὶ ἔτι νὰ τὸν βρέχῃς (1). Ὁ Εὐθυμένης μᾶς εἶπε καὶ ἄλλας πολλὰς λεπτομερεῖς παρατηρήσεις περὶ τῆς γεωργίας τοῦ σίτου, καὶ ἐξηπλώθη ἔτι περισσότερο εἰς τὰς περὶ τῶν ἀμπέλων, ἀκολουθῶν οὕτω.

§. ια'. Πρέπει νὰ προσέχη κανεὶς εἰς τὴν ιδιότητα τοῦ νέου φυτοῦ, ὅπου μέλλει νὰ βάλῃ εἰς τὴν γῆν, εἰς τὰς, ὅσας ἀπαιτεῖ, γεωργίας, καὶ εἰς τοὺς τρόπους, ὅσοι τὸ κάμνουσιν εὐκαρπυ. Πολλὰί πράξεις, ἀναφερόμεναι εἰς ἐκεῖνα τὰ διαφορα ὑποκείμενα, καὶ πολλάκις ἀναμεταξύ τῶν ἀντιφατικά, συνεισέχθησαν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος. Σχεδὸν πανταχοῦ ὑποσκηρίζουσι τὰ κλήματα μὲ χάρακας (2), τὰ κοπιρίζουσι κάθε τέσσαρας χρόνους, καὶ ἔτι σπανιώτερον. Αἰ συχναὶ κοπρίαι ἤθελον τὰ κατακαύσει (3). Τὸ κλάδευμα κυρίως προσδιορίζει τὴν προσοχὴν τοῦ ἀμπελοργῶ· τὸ καθ' αὐτὸ τέλος αὐτῆς τῆς πράξεως συνίσταται νὰ κατασῆσῃ τὴν ἀμπελον ἰσχυροτέραν, εὐφοριωτέραν, καὶ διαρκεστέραν (4). Εἰς τόπον, νεωστὶ καλλιεργημένον, πρέπει νὰ κλαδεύῃς τὴν φυτείαν τὸ τρίτον ἔτος, καὶ ἀργότερον, εἰς τόπον καλλιεργημένον ἀπὸ πολὺν καιρὸν (5). Ὅσον δὲ διὰ τὸν καιρὸν, οἱ μὲν, βεβαιώνουσιν, ὅτι αὐτὴ ἡ πρᾶξις πρέπει νὰ γίνηται πρῶτος. Ἐπειδὴ προκύπτουσιν ἄτοπα ἀπὸ τὸ κλάδευμα, ὅταν γίνηται τὸν χειμῶνα, ἢ τὴν πρωτάνοιξιν. Κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίστασιν διὰ τοῦτο, δι' ὅ,τι ἡ πληγὴ δὲν δύναται νὰ κλείσῃ, καὶ κινδυνεύουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ξηρανθῶσιν ἀπὸ τὴν ψύχραν. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν διὰ τοῦτο, δι' ὅ,τι ὁ χυλὸς ἐκκενοῦται, καὶ πλημμυρεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοὺς ὁποίους ἀφένουσι πλησίον εἰς τὴν πληγὴν (6). Ἄλλοι συστή-

(1) Θεόφ. περὶ αἰτ. φυτ. β'. κεφ. ια'. (2) Ξεν. καὶ Θεόφ. αὐτ. (3) Θεόφ. αὐτ. γ'. κεφ. ιβ'. (4) αὐτ. κεφ. ιγ'. (5) αὐτ. γ'. κεφ. ιδ'. (6) αὐτ. κεφ. κ'.

νοισι διαφορὰς, ἀναφερομένους εἰς τῆς γῆς τὴν ιδιότητα. Κατὰ τούτους πρέπει νὰ κλαδεύωσι τὸ φθινόπωρον τὰς ἀμπέλους, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τόπον ἰσχυρὸν, καὶ ξηρὸν· τὴν δὲ ἀνοιξιν, ὅσαι εἶναι εἰς τόπον ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ τὸν χειμῶνα, ὅσαι εἶναι εἰς τόπον, μῆτε πολλὰ ξηρὸν, μῆτε πολλὰ ὑγρὸν. Ἀπὸ αὐτὰς τὰς διαφοροὺς πράξεις, αἱ πρῶται διατηροῦσι τὸν χυλὸν, ὅς τις εἶναι εἰς αὐτὰς ἀναγκαῖος, αἱ δευτέραι ἀποβάλλουσι τὸν εἰς αὐτὰς ἀνωφελῆ, καὶ ὅλαι παράγουσιν οἶνον ἐξαίρετον. Μία δοκιμὴ, λέγουσι, τοὺς παρακινεῖ νὰ ἀναβάλλωσι τὸ κλάδευμα, εἰς τοὺς καθύγρους τόπους, ἕως τὴν πρωτάνοιξιν, καὶ νὰ ἀφίνωσι νὰ τρέχῃ μέρος τοῦ χυλοῦ· καὶ ἐκ τούτου προήλθεν ἡ συνήθεια νὰ σπείρωσιν ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀμπέλους κριθάς, καὶ κυάμους, τὰ ὅποια ἐκροφοῦσι τὴν ὑγρασίαν, καὶ ἐμποδίζουσι τὴν ἀμπελον νὰ ἐκκενοῦται εἰς ἀνωφελῆ κλήματα.

§. 13. Οἱ ἀμπελουργοὶ διαφωνοῦσιν ἔτι ἀναμεταξύ των (1), ἂν πρέπει νὰ κλαδεύωσι τὰ ἀμπέλια ὑψηλὰ, ἢ χαμηλὰ. Οἱ μὲν ὀδηγοῦνται εἰς τοῦτο ἀπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ κλήματος, ἢ τῆς γῆς, οἱ δὲ ἀπὸ τὴν ἐντεριώνην αὐτῶν (2). Ἄν αὐτὴ ᾖναι πολλή, πρέπει νὰ ἀφίνωσι πολλοὺς βλασσοὺς, καὶ πολλὰ βραχεῖς, διὰ νὰ καρποφορῇ πολλὰς σαφυλάς· εἰδὲ καὶ εἶναι ὀλίγη, ἀφίνοντες εἰς αὐτὴν ὀλίγους βλασσοὺς, νὰ τὴν κλαδεύωσιν ὑψηλότερα. Ὅσαι ἀπὸ τὰς ἀμπέλους φέρουσι πολλὰ κλήματα, καὶ ὀλίγα σαφύλια, εἶναι ἀνάγκη νὰ κλαδεύωνται ὑψηλὰ οἱ βλαστοί, ὅσοι εἶναι εἰς τὴν κορυφὴν, καὶ χαμηλὰ, ὅσοι εἶναι κάτω, διὰ νὰ ἐνδυναμώνεται ἡ ἀμπελος ἀπὸ τὴν ρίζαν, καὶ νὰ ἐκφέρωσιν ἐν ταύτῳ οἱ κλάδοι τῆς κορυφῆς πολὺν καρπὸν. Εἶναι ὠφέλιμον νὰ κλαδεύωσι τὰς φυτείας χαμηλὰ, διὰ νὰ ἐνδυναμώνωνται. Ἐπειδὴ ὅσαι κλαδεύονται ὑψηλὰ, δίδουσι μὲν κατὰ ἀλήθειαν περισσότερον καρπὸν, ἀλλ' ἀδυνατοῦσι πολ-

(1) Αἰτ. (2) τὴν ψεῦδα ὀπλ.

λά ὀγλίγωρα (1). Δὲν ἀναφέρω τὰς διαφόρους προστοιμαχίας, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖ ἡ ἄμπελος (2), μίτε τὰς πολλὰς γεωργίας, τῶν ὁποίων ἐγνώρισαν τὴν ὠφέλειαν (3). Πολλὰκις βλέπουσι τοὺς ἀμπελοργούς, ὅτι πασιζήρουν εἰς τὰ σαφύλια λεπτὸν κονιορτὸν, διὰ τὰ τὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τοῦ ἡλίου τὴν θερμότητα, καὶ δι' ἄλλα αἷτια, τὰ ὁποία ἤθελεν ἦναι περιττὸν τὸ νὰ ἀπαριθμῶ. Ἄλλοτε τοὺς βλέπουσιν, ὅτι ἀφαιροῦσι μέρος τῶν φύλλων, διὰ τὰ ὠριμάζωσι τὰ σαφύλια ὀγλιγωρότερον, ἐκτεθειμένα εἰς τὸν ἡλίον (4). Θέλεις τὰ ἀνανεώσῃς ἄμπελον, ὅταν κινδυνεύῃ τὰ φθαρῆ διὰ τὴν παλαιότητα; Σκάψαι τὴν ἀπὸ τὸ ἔν μέρος, ἐξέτασαι, καὶ καθάρισαι τὰς ῥίζας τας, ἵψαι εἰς τὴν τάφρον διάφορα εἶδη κοπρίας, σκέπασά τε μὲ γῶμα. Τὸν πρῶτον χρόνον κἀνένα κάρπον δὲν θέλει θάσσει, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος τριῶν, ἢ τεσσάρων χρόνων, θέλει ἀναλάβῃ τὴν προτέραν τῆς δύναμιν. Ἄν εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ἰδίῃς, ὅτι ἀδυνατεῖ πάλιν, κάμει τὴν ἰδίαν πράξιν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, καὶ ἡ προφυλακὴ αὕτη, ἐπαναλαμβάνομένη κάθε θέκα χρόνους, θέλει γένῃ ἰκανὴ τὰ διαγωνίσῃ τρόπον τινὰ τὴν ἄμπελόν σου (5).

§. 17. Διὰ τὰ ἔχη κἀνεις σαφύλια ἀσπόρους, ἄς λάβῃ κλῆμα, ἄς τὸ σχίσῃ ἐπιτηδείως κατ' ὃ μέρος μέλλει τὰ τὰ θάψῃ, καὶ, ἀφ' οὗ ἐκβάλῃ τὴν ἐντεριώνην ἐκείνου τοῦ μέρους, καὶ συνάψῃ τὰ δετηρημένα διὰ τοῦ σχίσματος μέρη, καὶ τὰ σκεπάσῃ μὲ βεβεργημένον χαρτίον, ἄς τὸ βάλῃ εἰς τὴν γῆν. Ἡ πείρα ἐπέτυχε καλλίτερον, ἄν, πρὶν φυτεύσῃς τὸ κλῆμα, βάλῃς τὸ κατώτερον τοῦ μέρους οὕτω παρεσκευασμένον εἰς βολβόν (6). Ἐξεύρουσαι καὶ ἄλλους τρόπους πρὸς τὸ ἴδιον τέλος ἀποβλέποντας (7). Ἐπιθυμοῖς τὰ ἔχη ἀπὸ τὸ ἴδιον κλῆμα σαφύλια

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. κρ. κ'. (3) αὐτ. κρ. κβ'. (4) Ξεγ. ὅπου ε'. §. 866. (5) αὐτ. δ'. κρ. κ'. (6) ἄγριοκρόμμινον. (7) Θεωρ. περὶ αὐτ. φυτ. ε'. κρ. ε'. Δημόξ. γεωπ. δ'. κρ. ζ'. Πλῆθ. εζ'. κλ.

ἄλλα μὲν λευκά, ἄλλα δὲ μέλανα, καὶ προσέτι τοιαῦτα, τῶν ὁποίων τὰ σαφύλια νὰ παριστώσι ῥάγας ἐνὸς καὶ ἄλλου χρώματος (1), Λάβε κλήματα ἀπὸ κάθε εἶδος, σύντραφαί τα εἰς τὰ ἀνώτερα μέρη των, ὥστε νὰ ἐνωματωθῶσι, νὰ εἰπῶ σὺτω, καὶ νὰ ἐνωθῶσι σφικτά, θέσαι τα ὁμοῦ, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον βάλε τα καὶ ἀπὸ τὰ ὄψω μέρη εἰς τὴν γῆν. Μετὰ ταῦτα ἠρωτήσαμεν τὸν Ἐυθυμένην διδασκαλίαν τινὰς περὶ τῶν κηπευομένων φυτῶν, καὶ καρποφόρων δένδρων. Τὰ κηπευόμενα φυτὰ, μᾶς εἶπεν, αὐξάνουσι τάχις, ὅταν μεταχειρίζονται σπόρους ὕω, ἢ τριῶν ἑτῶν (2). Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ ὠφελούνται, ὅταν ποτίζονται μὲ ἀλμυρὸν ὕδωρ (3). Τὰ σύκια ἔχουσι περισσotέραν γλυκύτητα, ὅταν οἱ σπόροι των μωχεύονται εἰς τὸ γάλα ὕω ἡμέρας (4). Ἐπιτυγχάνουσι καλλίτερα εἰς τοὺς φύσει ὑγροτέρους τόπους, ἢ τὰ συνεχῶς εἰς τοὺς κήπους ποτιζόμενα (5). Θίλεις νὰ γένωσι πρῶϊμα; Σπειρέ τα κατ' ἀρχὰς εἰς ἀγγεῖα, καὶ ποτίζε τα μὲ ὕδωρ (6) χλιαρὸν, ὁμοίως σὰς τὸ προλέγω, ὅτι θέλουσιν ἔχει κατωτέραν γεῦσιν, παρὰ, ἂν τα ἐπότιζες μὲ ψυχρὸν νερόν (7). Διὰ νὰ γένωσι παχύτερα, ἔλαβον προσοχὴν, ὅταν ἀρχίζωσι νὰ ἀπαρτίζονται, νὰ τὰ καλύπτωσι μὲ κᾶνεν ἀγγεῖον, ἢ νὰ τὰ ἐμβάλλωσιν εἰς εἰδός τι σωλήνος. Διὰ νὰ τὰ φυλάξῃς πολὺν καιρὸν, πρέπει νὰ τὰ σκεπάσῃς, καὶ νὰ τὰ ἔχῃς κρεμασμένα εἰς κᾶνεν πηγάδιον (8).

§. ιδ'. Καλλίτερα τὸ ψθινόπωρον, ἢ τὴν ἀνοιξιν, πρέπει νὰ φυτεύονται τὰ δένδρα (9). Ἐν πρώτοις εἶναι ἀναγκαῖον νὰ σκάπτωσι βέθρον τοῦλάχιστον ἓνα χρόνον πρότερον (10), ἀφίνοντές του ἀνοικτὸν εἰς πολὺ τοῦ χρόνου διάστημα, ὡσάν νὰ ἤθελε τὸν κατα-

(1) Θεοφ. αὐτ. (2) Ἀρισ. προσβλ. κ'. παρὰ γ. λς'. (3) Θεοφ. αὐτ. β'. κεφ. ζ'. ἔρα τῆς σημ. (4) αὐτ. γ'. κεφ. ιβ'. (5) Ἀρισ. προσβλ. §. 776. (6) Θεοφ. αὐτ. ε'. κεφ. ζ'. (7) Ἀρισ. αὐτ. Θεοφ. αὐτ. β'. κεφ. η'. (8) Ἀρισ. καὶ Θεοφ. αὐτ. (9) Θεοφ. αὐτ. γ'. κεφ. γ'. καὶ δ'. (10) αὐτ. κεφ. ε'.

ρήση καρποφόρον ὁ ἀήρ (1). Αἰ ἀναλογίαι τοῦ βόθρου, κατὰ τὴν ξηρασίαν, καὶ ὑγρασίαν τοῦ τόπου, διαποικίλλου αἰ. Κοινῶς δίδουσι εἰς αὐτοὺς βιάδος μὲν δύο ποδῶν, καὶ ἡμίσεως, πλάτος δὲ δύο (2). Ἀναφέρω, ἔλεγεν ὁ Εὐθυμίνης, πράξεις γνωστὰς, καὶ συνειθισμένας εἰς τοὺς πεπολισμένους δῆμους. Καὶ αἱ τινες δὲν διεγείρουσι τόσον θαυμασμὸν, εἶπον παρευθός. Πόσοι χρόνοι, πόσαι σκέψεις ἐχειρῆσθαι, διὰ νὰ παρατηρήσωσι, καὶ νὰ γνωρίσωσι τὰς ἀνάγκας, τὰς παρεκτροπὰς, καὶ τὰς βοηθείας τῆς φύσεως, διὰ νὰ τὴν κατασῆσωσι εὐπειθῆ, καὶ νὰ ποικίλλῃ, ἢ νὰ διορθώῃ τὰς βλαβήσεις της! Ἠπόρησα, ἐρχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν εἶδον, ὅτι ἐκόπριζον, καὶ ἐκλάθειον τὰ δένδρα (3), ἀλλ' ἡ ἀπορία μου ἐστάθη ὑπερβολικὴ, ὅταν εἶδον καρποὺς, τῶν ὁποίων κῦραν τὸ μυσηρίου νὰ σμικρύνωσι τοὺς πυρῆνας, διὰ νὰ αὐξήσωσι τὸ σῶμα τῆς σαρκὸς (4), ἄλλας ὁπώρας, καὶ μάλιστα τὰ ῥώδια, τὰ ὁποῖα κατέστησαν νὰ αὐξάνωσι εἰς τὸ ἴδιον δένδρον, περικλείοντες τα εἰς δοχεῖον πήλινον (5), δένδρα, βρίζοντα ἀπὸ ὁπώρας διάφορων εἰδῶν (6), καὶ βεβιασμένα νὰ καλύπτωται ἀπὸ προϊόντα εἰς τὴν θάλασσαν αὐτῶν φύσιν ἀλλότρια. Τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὸ κέντρισμα, μοὶ εἶπεν ὁ Εὐθυμίνης, δι' οὗ ἐργάζονται τὸ τελευταῖον τοῦτο τεράσιον, καὶ κῦραν τὸ ἀπόκρυφον νὰ γλυκύνωσι τὴν πικρότητα, καὶ σφοδρότητα τῶν ὁπωρῶν, αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς τὰ θάλασσαν (7). Σχεδόν ὅλα τὰ δένδρα τῶν κήπων ἐδοκίμασαν αὐτὴν τὴν πρᾶξιν, ἣτις γίνεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, εἰς τὰ δένδρα τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Π. χ. κεντρίζουσι συκῆν, εἰς ἄλλην συκῆν, μηλέαν εἰς ἀχράδα (8), καὶ τλ. Τὰ σύκα ὠριμάζουσι κάλλιστα, ὅταν κεντῶνται ἀπὸ τὰ ζωῦφια, τὰ

(1) Αὐτ. κερ. εἴ. (2) Εὐθ. ἀπομ. ε'. σ. 164. (3) Θεόφ. αὐτ. ε'. κερ. 6'. (4) αὐτ. α'. κερ. εἴ. (5) Ἄριστ. πρὸς ἑλ. κ'. (6) Θεόφ. αὐτ. ε'. κερ. ε'. (7) αὐτ. α'. κερ. 5'. καὶ 5'. (8) Ἄριστ. περὶ φυτ. α'. κερ. 5'.

ὅποια ἐξέρχονται ἀπὸ τὸν ἐρινεὺν, τὸν ὁποῖον ἐπιμελοῦνται νὰ φυτεύωσι πλησίον (1). Μὲ ὅλον τοῦτο προτιμῶσι τὰ, ὅσα φυσικὰ ὠριμάζουσι, καὶ ὅσοι τὰ πωλοῦσιν εἰς τὴν ἀγορὴν, δὲν λείπουσιν, εἰδοποιούντες αὐτὴν τὴν διαφορὰν (2).

§. ιε'. Δοξάζουσι, ὅτι τὰ ῥῥῶδια ἔχουσι περισσοτέραν γλυκύτητα, ὅταν ποτίζωσι τὸ δένδρον μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ ῥίπτωσι κόπρον χοίρου εἰς τὰς ῥίζας του, καὶ τὰ ἄμυγδαλα εἶναι γευσικώτερα, ὅταν πηγνύωσιν ἧλους εἰς τοῦ δένδρου τὴν σέλεχον, καὶ ἀφίνωσι νὰ τρέχη ἀπὸ αὐτὸ ὀχυλὸς μερικὸν καιρὸν (3), ὅτι αἱ ἐλαίαι δὲν τελεσφοροῦσιν, ὅταν ἦναι τὸ περισσότερο τριακῶσια σάδια μακρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν (4). Δοξάζουσι ἔτι, ὅτι τινὰ δένδρα ἔχουσι ἀποδεδειγμένῃ τινὰ συμπάθειαν μὲ ἄλλα, ὅτι αἱ ἐλαίαι εὐαρεσθῶνται εἰς τὴν γειτονείαν τῶν ἀγρίων ῥῥῶδιων (5), καὶ αἱ ἡμεραι, εἰς τὴν τῶν μυρσινῶν (6). Πρὸς τοῦτοις λέγουσι τελευταίου, ὅτι πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὴν διαφορὰν τῶν γενῶν εἰς τὰ δένδρα, καὶ φυτὰ (7). Ἡ δοξὰ αὕτη κατ' ἀρχὰς ἐθεμελιώθη ἐπὶ τῆς ἀναλογίας, τὴν ὁποίαν ὑποθέτουσιν εἰς τὰ ζῶα, καὶ ἄλλα προϊόντα τῆς φύσεως. Μετὰ ταῦτα εἰς τὸ παράδειγμα τῶν φοινίκων, τῶν ὁποίων αἱ θηλυκαὶ δὲν εἶναι καρποφόροι, ἢ, διὰ τοῦ πτίλου, ἢ κόμπος, ἥτις εἶναι εἰς τὸ ἄνθος τοῦ ἀρσενικοῦ (8). Ἀνήκει εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς τοὺς ἐγγυὺς τόπους νὰ δυνηθῶσι νὰ περιεργασθῶσιν αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ φαινομένου. Ἐπειδὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ φοίνικες, φυτεύομενοι διὰ νὰ καλλωπίζωσι τοὺς κήπους, δὲν καρποφοροῦσι βάλανους, ἢ, μῆτε τοὺς φέρουσι εἰς τελείαν ποτὴ ὠριμότητα (9). Ἐν γένει αἱ ὀπῶραι ἔχουσι εἰς

(1) Ὁ αὐτ. δ. 1017. Θεοφ. αὐτ. β. κεφ. εβ'. (2) αὐτ. κεφ. ιγ'. (3) Ἀριστ. αὐτ. κεφ. ζ'. (4) Θεοφ. ις. φυτ. ζ'. κεφ. β'. (5) Ἀριστ. αὐτ. κεφ. ζ'. (6) Θεοφ. περὶ αὐτ. φυτ. β. κεφ. θ'. (7) Ἀριστ. περὶ φυτ. α' κεφ. β'. Θεοφ. ις. φυτ. γ. κεφ. ι'. (8) Θεοφ. αὐτ. β. ζ. 113. (9) Ὁ αὐτ. ις. φυτ. γ. κεφ. ε'.

τὴν Ἀττικὴν γλυκύτητα, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχουσιν εἰς τὰς ἐγγύς ἐπαρχίας (1). Χρῆσθαι τὴν προτίμησιν ταύτην, ὅχι τόσον εἰς τὴν φιλεργίαν τῶν ἀνθρώπων, ὅσον εἰς τὴν ἐπιβροχὴν τοῦ κλίματος. Δὲν ἤξεύρομεν ἔτι, ἂν ἴσως ἡ ἐπιβροχὴ αὕτη θελήσῃ διορθῶσαι τὴν ὀξύτητα ἐκείνων τῶν ὠραίων ὀπωρῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐξηρητημέναι ἀπὸ ἐκείνην τὴν κητρίαν. Τοῦτο τὸ δένδρον νεωστὶ ἐφέρθη ἀπὸ τὴν Περσίαν εἰς τὰς Ἀθήνας (2). Ὁ Ἐυθυμῆς μᾶς ὠμίλει ἠδέως διὰ τοὺς πότους τῆς γεωργίας, καὶ μὴ ἄκραν εὐφροσύνην διὰ τὰς εὐαρεσθήσεις τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς.

§. 15. Μίαν ἑσπέραν, καθήμενοι εἰς τὴν τράπεζαν ἐμπροσθεν τῆς οἰκίας του ὑπὸ πλατάνους ὑψηλᾶς, αἱ τινες ἔκλενον τοὺς κλάδους τῶν ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλὰς μας, ἔλεγεν εἰς ἡμᾶς. Ὅταν περιδιαβάζω εἰς τὸν ἀγρὸν μου, τότε κάθε ἀντικείμενον γελᾷ, καὶ κάθε πρᾶγμα φαίνεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ὠραῖον. Ἐκεῖνα τὰ θῆρη, ἐκεῖνα τὰ δένδρα, ἐκεῖνα τὰ φυτὰ ὑπάρχουσι μόνον δι' ἐμὲ, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, διὰ τοὺς δυσυχεῖς ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἀνακουφίζω τὰς ἀνάγκας. Ἐνίοτε ἀναπλάττω τῆς φαντασίας παίγνια, διὰ νὰ αὐξάνω τὰς χαράς μου. Τότε μοι φαίνεται, ὅτι ἡ γῆ ἐκτείνει τὴν πρὸς ἐμὲ προσοχὴν τῆς ἑως εἰς τὴν τρυφληότητα, καὶ αἱ ὀπώραι ἀναγγέλλονται διὰ τῶν ἀνθέων, καθὼς αἱ ἀγαθοεργίαι πρέπει παρ' ἡμῖν νὰ ἀναγγέλλωνται διὰ τῶν χαρίτων. Ἄμειλλα, χωρὶς φθόνου, συσθίνει τοὺς δεσμοὺς, οἱ τινες μὲ συνάπτουσι μὲ τοὺς γείτονάς μου. Πολλοὶ ἐρχονται διὰ νὰ καθίσωσι περὶ ταύτην τὴν τράπεζαν, ἧτις πάντοτε περικυκλῶνεται ἀπὸ τοὺς φίλους μου· ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ εὐκρίνεια βασιλεύουσιν εἰς τὰς συνομιλίαις μας· μεταδίδομεν πρὸς ἀλλήλους τὰς ἐφευρέσεις μας. Ἐπειδὴ πολλὰ διαφέρομεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους τεχνίτας, οἱ τινες φυλάττουσι τὰς ἐμπειρίας τῶν μουσικῶν (3). Καθεὶς ἀπὸ ἡμᾶς ἔχει τόσον ζῆλον νὰ διδάσκη

(1) Ἄριστ. πρίβλ. §. 774. (2) Ἄριστ. παρ' Ἀθην. γ'. κεφ. ζ'. (3) Ξεν. ἀπομν. κ. §. 650.

τούς ἄλλους, ὅσον ἔχει καὶ νὰ διδάσκηται ὁ ἴδιος. Ἐπιστρέφω μετὰ ταῦτα πρὸς τινὰς Ἀθηναίους, οἱ τινες πρὸ ὀλίγου ἤλθον, ἔλεγε, θαρρῆεστε, ὅτι εἰσθε ἐλεύθεροι εἰς τὸν περίβολον τῶν τειχῶν σας, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν οἱ νόμοι σᾶς χαρίζουσιν, ἡ τυραννία τῆς πολιτικῆς κοινωνίας σᾶς τὴν ἀρπάζει ἀνιλεῶς· ἀξιώματα εἰς τὸ νὰ λαμβάνωνται μετὰ πόθου, καὶ μεσιτείας, καὶ νὰ ἐκπληρῶνται, ἄνθρωποι δυνατοὶ εἰς τὸ νὰ οἰκονομῶνται, δυσφημίαι νὰ προβλέπωνται, καὶ νὰ ἐκφεύγουνται, χρεὶν κοσμιότητος ἀπὸ τὰ τῆς φύσεως αὐστηρότερα, ξυνοχωρίαι διπνεκεῖς εἰς τὴν ἐνδυμασίαν, περίπατον, πράξεις, καὶ λόγους, τὸ ἀφόρητον ἄχθος τῆς ἀμελείας, αἱ βραδείαι καταδρομαὶ τῶν ἐνοχλητικῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ δὲν εἶναι κἀνὲν εἶδος αἰχμαλωσίας, ὅπου νὰ μὴ σᾶς κρατῆ πεπεδημένους εἰς τὰ ὄσμά του.

§. ιζ'. Αἱ ἑορταὶ σας εἶναι πολλὰ μεγαλοπρεπεῖς! καὶ αἱ ἐδικαί μας πολλὰ περιχαρεῖς! αἱ ἤδοναί σας πολλὰ ἐπιπόλαιοι, καὶ ἐφήμεροι! ἀλλ' αἱ ἐδικαί μας πολλὰ ἀληθεῖς, καὶ σταθεραὶ! Αἱ ἀξίαι τῆς δημοκρατίας ἐπιβάλλουσιν ἐπιτηδεύματα εὐγενέστερα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τέχνης τινός, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ φιλεργία καὶ τὸ ἐμπόριον ἤθειλον καταβυθισθῆ εἰς κατάπτωσιν (1); Ἀναπνεύσατέ ποτε εἰς τὰς πλουσίας σας κοιτίας τὸ κατάφυχον τοῦ ἀέρος τούτου, ὅς τις παίζει ὑπὸ τοῦτου τὸν θόλον τῆς χλόης; Τὰ συμπόσιά σας τόσον πολυδάπανα ἐνίοτε, ὑπερβαίνουσιν ἐκείνας τὰς σκάφας τοῦ γάλακτος, ὅπου πρὸ ὀλίγου ἠμέλξαμεν, καὶ ἐκείνας τὰς χαριστάτας ὀπώρας, τὰς ὁποίας ἐσυλλέξαμεν μὲ τὰ ἰδιά μας χέρια; καὶ ποῖαν γλυκύτητα δὲν προσφέρουσιν εἰς τὰ φαγητά μας πόνοι, οἵτινες εἶναι τόσον θυμῆρεις νὰ τοὺς μεταχειρίζόμεθα καὶ εἰς τοὺς παγετοὺς τοῦ χειμῶνος, καὶ εἰς τὰ καύματα τοῦ θέρους (2);

(1) Αὐτ. (2) αὐτ.

καὶ ἀπὸ τούτων ὁποίους εἶναι τόσον προσφιλὲς νὰ ἀναπαυώμεθα, νῦν μὲν εἰς τὰ πεπυκνωμένα δάση ὑπὸ τὰς πνοὰς τῶν ζεφύρων, ἐπὶ τινος βώλου χλοεροῦ, ὅς τις ἀνακαλεῖ τὸν ὕπνου, νῦν δὲ πλησίον λαμπροφόρου τινὸς φλογός (1), τρεφομένης ἀπὸ σελέχους δένδρων, τοὺς ὁποίους ἐξάγω ἀπὸ τὸ ὑποσατικόν μου, μεταξὺ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν παιδῶν μου, τὰ ὁποιαῖνα εἶναι ὑποκείμενα πάντοτε νέα τῆς περιπαθοῦς ἀγάπης μου, εἰς οὐδὲν λογιζόμενος ἐκεῖνους τοὺς ὀρμητικὸς ἀνέμους, οἳ τινες βρουτῶσι περὶ τὴν οἰκίαν μου, χωρὶς νὰ συγχύσωσι τὴν ἡσυχίαν της; Ἄ! ἂν ἡ εὐδαιμονία ἦναι μόνον ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς, δὲν πρέπει νὰ τὴν εὖρη κἄνεις εἰς τοὺς τόπους, ἔνθα βασιλεύει δικαία ἀναλογία ἀναγκῶν, καὶ ἡδονῶν, καὶ ἔνθα ἡ κίνησις ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὴν ἡρεμίαν, καὶ τὸ κέρδος συνοδεύεται μὲ τὴν ἡσυχίαν;

§. ιη. Εἶχομεν πολλὰς συνομιλίας μὲ τὸν Εὐθυμένην, τῷ εἶπομεν, ὅτι ὁ Ξενοφῶν, εἰς τινα τῶν συγγραμμάτων του (2), ἐπρόβαλλε νὰ χαρίζωσιν, ὅχι εἰς ἀργύριον, ἀμοιβὰς, ἀλλὰ περιποιήσῃς τινὰς κολακευτικὰς, εἰς τοὺς, ὅσοι ἠθέλου καλλιεργεῖ τοὺς ἀγρούς των ἐπιμελέσσειον. Ὁ τρόπος οὗτος, ἀπεκρίθη, ἐδύνατο νὰ ἐγκαρδιώσῃ τὴν γεωργίαν, ἀλλ' ἡ δημοκρατία τόσον ἀσχολεῖται εἰς τὸ νὰ διανέμῃ χάριτας εἰς ἀνθρώπους ἀμελεῖς, καὶ ἀναστατοὺς, ὥστε δὲν ἔχει καιρὸν νὰ συλλογισθῇ διὰ πολίτας ὠφελίμους, καὶ ἀγνοουμένους. Ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν Ἀχάρνην, ἀνῆλθομεν πρὸς τὴν Βοιωτίαν, διαβλίνοντες, εἶδομεν φρούριά τινα, περιτεταγισμένα μὲ πλατεῖα τεῖχη, καὶ πύργους ὑψηλοῦς, καθὼς τὸ τῆς Φυλῆς, Δεικελείας, καὶ Ῥαμνοῦντος. Τὰ ὀροσέσια τῆς Ἀττικῆς εἶναι ἀσφαλίσμενα ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη μὲ φρούρια· ἔχουσιν εἰς αὐτὰ φύλακας, καὶ, ἐν καιρῷ ἐπιδρομῆς, ἐπιτάττουσι τοὺς κατοικοὺς τῶν ἀγρῶν νὰ καταφεύγωσιν εἰς αὐτὰ (3). Τὸ ἐν Ῥαμνοῦντι

(1) Αὐτ. (2) ὁ αὐτ. Ἱερ. §. 946. (3) Δημοσ. παραπρωσφ. §. 312.

κεῖται παρὰ τὴν Θάλασσαν. Ἐπί τινας πλησίον λόφου ἐκτίσθη ὁ ναὸς τῆς ἀδυσωπύτου Νεμέσεως, Θεᾶς τῆς ἐκδικήσεως. Τὰ ἀγαλμά της ὑψέλλον δέκα πήχεων εἶναι τοῦ Φειδίου τεχνούργημα, καὶ ἄξιον διὰ τῆς τέχνης τὴν ὠραιότητα. Μετεχειρίσθη ἀκατέργαστον τῆς Πάρου μάρμαρον, τὸ ὁποῖον οἱ Πέρσαι ἔφερον εἰς ἐκεῖνους τοὺς τόπους, διὰ νὰ σώσῃσι τρόπαιον. Ὁ Φειδίας εἰς αὐτὸ δὲν ἔγραψε τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ τὸ τοῦ μαθητοῦ του Ἀγορακρίτου, τὸν ὁποῖον ἡγάπα πολλά (1).

§. εθ'. Ἐντεῦθεν κατέβημεν εἰς τὴν κώμην Μαραθῶνα, οἱ κάτοικοί της ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ μᾶς διηγηθῶσι τὰς εὐσιώδεις περιστάσεις τῆς νύκτος, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Μελτιάδου, ἤγειραν ἐκεῖ ἄλλοτε κατὰ τῶν Περσῶν. Τὸ ἔνδοξον τοῦτο συμβεβηκὸς ἄφησε τοιαύτην ἐντύπωσιν εἰς τὰ πνεύματά των, ὡς θαρροῦσιν, ὅτι ἀκούουσι τὴν νύκτα τὰς φωνὰς τῶν μαχομένων, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. Ἐδείξαν εἰς ἡμᾶς τοὺς τόπους τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι εἰς τὴν μάχην ἀπέθανον· εἶναι μικραὶ σῆλαι, ἐφ' ἧν εὐχαρισήθησαν μόνον νὰ χαράξῃσι τὰ ὀνόματά των. Ἐγρουπιτήσαμεν ἐκώπιον τῆς τοῦ Μελτιάδου, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι καθιέρωσαν εἰς τὴν μνήμην του, ἀφ' οὗ τὸν ἄφησαν νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὸ δεσμωτήριον. Διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἄλλας, δι' ἣν εἶναι κωχωρισμένη. Ὅταν ἐπλησιάσαμεν εἰς Βραυρώννα, ὁ ἀἷρ ἀντήχει ἀπὸ φωνὰς ἀγαλλιásiως. Ἐώρταζον ἐκεῖ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀρτέμιδος, πολιούχου Θεᾶς ἐκείνης τῆς κώμης. Τὸ ἀγαλμά της ἐφάνη εἰς ἡμᾶς παλαιὰς ἀρχαιότητος. Εἶναι τὸ ἴδιον, μᾶς ἔλεγον, ὅπου ἡ Ἰφιγένεια μετέφερον ἀπὸ τὴν Ταυρίδα (2). Ὅλαι αἱ παρθένοι τῶν Ἀθηναίων ὀφείλουσι νὰ ἀφιερώνωνται εἰς τὴν Θεάν, ἀφ' οὗ φθάσῃσι τὸ πέμπτον ἔτος, καὶ πρὶν νὰ διέλθωσι τὸ δέκατον (3). Μίγας ἀριθμὸς ἀπὸ αὐτὰς, ὀδηγούμενος

(1) Πανσα. α'. κρη. λβ. (2) αὐτ. κρη. λγ. (3) Ἀριστοτ. Ἀριστοτ. 51. 644.

ἀπὸ τοὺς συγγενείων, καὶ ἔχων ἀρχηγὸν τὴν νείαν ἱέρειαν τῆς Ἀρτέμιδος (1), παρίσαντο εἰς τὰς τελετὰς, τὰς ὁποίας ἐκαλλώπιζαν μὲ τὴν παρουσίαν των, καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῶν ὁποίων αἱ ῥαψῳδοὶ ἔψαλλον τῆς Ἰλιάδος τμήματα. Ἀκολουθοῦσαι αὐτὴν τὴν καθιέρωσιν, ἔρχονται, πρὶν ὑπανδρευθῶσι, νὰ προσφέρωσι θυσιάς εἰς ἐκείνην τὴν θεάν (2). Μᾶς παρεκίνησαν νὰ ἀναμένωμεν ἔτι ἡμέρας τινάς, διὰ νὰ γένωμεν θεαταὶ ἑορτῆς τινός, ἀνανευμένης κάθε πέμπτου ἔτος (3) εἰς τιμὴν τοῦ Βάκχου, ἦτις, σύρουσα εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους τὰς περισσοτέρας ἑταίρας τῶν Ἀθηνῶν, ἐπανηγυρίζετο μὲ τόσῃ λαμπρότητι, καὶ ἐλευθερίᾳ (4). Ἄλλ' ἢ γινομένη εἰς ἡμᾶς περὶ τούτου περιγραφή μᾶς ἐπροξένησεν ἀηδίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπῆλθομεν νὰ ἰδῶμεν τὰς λατομίας τοῦ ὄρους Πεντελικοῦ, ὅθεν ἐκβάλλουσιν ἐκεῖνο τὸ ὠραῖον λευκὸν μάρμαρον, τόσον εἰς τὴν Ἑλλάδα διαφρυλλούμενον, καὶ τόσον συνεχῶς δουλεύομενον ἀπὸ τοὺς ἐπιτηδειοτέρους Ἑρμογλύφους (5). Φαίνεται, ὅτι ἡ φύσις ἐφιλοτιμήθη νὰ πληθύνῃ εἰς τὸ ἴδιον μέρος τοὺς μεγάλους ἀνθρώπους, τοὺς ἀρίστους τεχνίτας, καὶ τὴν ἀρμοδίαν ὕλην εἰς τὸ νὰ διατηρῇ τὴν ἐνθύμησιν καὶ τούτων, καὶ ἐκείνων. Τὸ ὄρος τοῦ Ὑμητοῦ (6), καὶ ἄλλα τῆς Ἀττικῆς (7) κρύπτουσιν εἰς τοὺς κόλπους των παρομοίας λατομίας.

§. κ'. Ὑπήγαμεν νὰ κοιμηθῶμεν εἰς Πρασιάς, κωμίδριον, κείμενον παρὰ τὴν θάλασσαν. Ὁ λιμὴν του, ὀνομαζόμενος Πάνορμος, χορηγεῖ εἰς τὰ πλοῖα καταφύγιον ἀσφαλές, καὶ εὐχρησον. Περικυκλοῦται ἀπὸ κοιλάδας, καὶ λόφους θελητικούς, αἱ τινες, ἀπὸ τὸ παράλιον ἔτι ὑψώνονται, ἐν εἴδει ἀμφιθεάτρου,

(1) Διόνυσος, εἰς Ἀριστοφ. §. 106. Δημοσ. εἰς Πόν. §. 1112. (2) Ἡσίο. εἰς Βραυρ. καὶ Σοῦί. εἰς Ἀρκτην. (3) Πολυδ. π. κερ. §. (4) Σοῦί. Βραυρ. (5) Στρά. §. 399. Πανσα. α'. κερ. λδ'. (6) Στρά. αὐτ. (7) Πίν. περὶ προσ. §. 920.

καὶ ἀπέρχονται νὰ ἐπακουμβήσωσιν εἰς ὄρη κεκαλυμμένα ἀπὸ
 πεύκας, καὶ ἄλλα εἴδη δένδρων (1). Ἐντεῦθεν εἰσῆλθομεν εἰς
 τινα ὠραίαν πεδιάδα, ἣτις ἀποτελεῖ μέρος ἐπαρχίας τινός, ὀ-
 νομαζομένης Παράλου (2). Περιορίζεται ἀπὸ κάθε μέρος ἀπὸ
 σειρὰν λόφων, τῶν ὁποίων αἱ κορυφαὶ σρογγύλαι, καὶ ἀπ' ἀλ-
 λήλων διηρημέναι, φαίνονται, ὅτι εἶναι ἐπιτήδευμα τῆς τέχνης
 μᾶλλον, ἢ τῆς φύσεως (3). Ἀπὸ αὐτὴν ἤλθομεν εἰς Θορικόν,
 φρούριον, ἰσχυρὸν, κείμενον ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς Θαλάσσης (4).
 Καὶ πόση ἐξάθη ἡ χαρά μας, μνησάνουτες, ὅτι ὁ Πλάτων ἦτον
 εἰς τὴν γειτοσίαν, παρὰ τῷ Θεοφίλῳ, ὅς τις ἦτον ἓνας ἀπὸ τοὺς
 παλαιούς του φίλους, καὶ τὸν παρεκάλει πολὺν καιρὸν νὰ ἔλθῃ
 εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἐξοχῆς του! Τινὲς τῶν μαθητῶν του τὸν συ-
 νώδευσαν εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους. Δὲν ἤξεύρω ὁποῖα τις προ-
 σφιλῆς οἰκειότης συνάπτεται μὲ παρομοίας τυχηρὰς ἐντεῦξεις,
 ἡ ἐθικὴ μας ὅμως ἔλαβεν ὄψιν εὐγνωμοσύνης, καὶ ὁ Θεόφιλος ἠ-
 ξησε τὴν γλυκύτητά της, ἀφ' οὗ μᾶς ἐκράτησεν εἰς τὴν οἰκίαν του.
 Τὴν αὐτὴν τῆς ἐπομένης, ἀπῆλθομεν εἰς τὸ ὄρος Λαύριον, ὅπου
 εἶναι τοῦ ἀργύρου ἀρύγματα, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται, ἀπὸ καιρὸν ἀ-
 μνημόνευτου (5). Εἶναι τόσον πλούσια, ὥς οἱ μεταλλεῖς δὲν φθά-
 νουσι ποτὲ εἰς τὴν ἄκραν τῶν φλεβῶν (6), καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ σκά-
 πτωσιν ἐκεῖ καὶ περισσότερα φρέατα, ἂν παρόμοιαι ἐργασίαι δὲν
 ἀπῆτουν ἐξαισιότους δαπάνας. Παρεκτὸς τῆς ἀγορᾶς τῶν ἐργαλείων,
 τῆς οἰκοδομῆς τῶν οἰκῶν, καὶ καμίνων, ἔχουσι ἀνάγκην καὶ ἀπὸ
 πολλοὺς θούλους, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ παντοτινὰ διαφέρει. Ἡ ἀγο-
 ρά των, κατὰ τὴν σωματικὴν δύναμιν, καὶ ἡλικίαν, ἐκτιμᾶται 300
 ἢ 600 δραχμᾶς, καὶ ἐνίοτε περισσότερον (7). Ὅταν δὲν ἦναι
 κανεὶς πολλὰ πλούσιος διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ αὐτοῦ, τοὺς μι-

(1) Chandl. travels in Greece. p. 157. (2) Θουκ. 6'. κεφ. νε'.

(3) Whel. a Journ. p. 447. (4) Ξεν. αὐτ. (5) αὐτ. (6) αὐτ. (7) Δημοσ. εἰς Ἀρστέ. §. 896.

σθώνει ἀπὸ τοὺς πολίτας, ὅσοι ἔχουσιν ἀπὸ αὐτοὺς πολλοὺς, καὶ πληρώνει διὰ καθε δούλου ἓνα ὄβολόν τὴν ἡμέραν.

§. κα'. Κάθε ιδιώτης, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ, ἢ ἀρχηγὸς ἑταιρείας τινός, ἐπιχειροῦνται νέου μεταλλείου, χρεώσεται νὰ ἀγοράσῃ δι' αὐτὸ τὴν ἀδείαν, τὴν ὁποίαν μόνῃ ἢ δὴ σκρατία δύναται νὰ δώσῃ. Ἀναφέρει περὶ τούτου εἰς τοὺς ἀρχηγούς, οἳ τινες ἔχουσιν ἐπιστάτην τοῦ μέρους τῶν μεταλλείων. "Ἄν δεχθῶσι τὸ πρόβλημά του, τὸν γράφουσι εἰς τρεῖς καταλόγους, καὶ ὑπόσχεται ὅτι θέλει ὥστε, ἔξω ἀπὸ τὴν ἀγορὰν τοῦ προνομίου, τὸ εἰκοστὸν τέταρτον μέρος τοῦ κέρδους (1). "Ἄν δὲν ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις του, ἢ ἀπονομὴ τοῦ προνομίου ἐπανέρχεται εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν, καὶ πωλεῖται εἰς τὴν δημοπρασίαν (2). "Ἄλλοτε αἱ προερχόμεναι ποσότητες, εἴτε ἀπὸ τὴν πώλησιν, εἴτε ἀπὸ τὴν συμπρωνημένην χάριν τῶν μεταλλείων, διαιμερίζοντο εἰς τὸν ἄθλον, ὃ Θεμισοκλῆς κατώρθωσε, δι' ἀδείας τῆς γενικῆς συνελύττειας, νὰ διορίζωνται εἰς κατασκευὴν τριηρῶν (3). Ἡ βοήθεια αὕτη ὑπεσῆριξε τὸ ναυτικόν, κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τότε οἱ κατὰ μέρος πωλεῖται ἐπλούτιστα ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῶν μετάλλων. Ὁ Νικίας, τόσον δυσυχνῶς διάσημος, διὰ τὴν εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν, ἐμίσηθωνεν εἰς ἓνα μεταλλουργὸν χιλίους δούλους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐλάμβανε κατ' ἑκάστην χιλίους ὄβολους, ἢ ἑκατὸν ἑξήντα ἑξ δραχμῶν, καὶ δύο τρίτα. Ὁ Ἰππόδικος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, εἶχεν ἑξακοσίους, οἳ τινες, κατὰ τὴν ἰδίαν συμφωνίαν, τῇ ἀπέδιδον ἑξακοσίους ὄβολους, ἢ ἑκατὸν δραχμῶν τὴν ἡμέραν (4). Κατὰ τοῦτου τὸν λογισμὸν, ὃ Ξενοφῶν ἐπρόβλεπεν εἰς τὴν διοίκησιν νὰ πραγματοποιηθῶσι τοὺς δούλους, ὅσοι ἦσαν διωρισμένοι εἰς τὰ μεταλλεία. Ἦτον ἰκανὸν κατὰ

(1) Σουίδ. εἰς Ἄγρα. (2) Δημοσ. εἰς Φαίνιπ. §. 1022. (3) Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 113. (4) Ξεν. αἰτ.

πρώτην προσβολήν νὰ ἀποκτήσῃ χιλίους διακοσίους δούλους, καὶ νὰ τοὺς αὐξήσῃ ἀλληλοδιαδόχως ἕως δέκα χιλιάδας. Τότε ἡ πολιτεία ἤθελεν ἀπολαμβάνει κατ' ἔτος κέρδος ἑκατὸν ταλάτων (1). Τὸ πρόβλημα τοῦτο, τὸ ὅποιον ἠμπορεῖ νὰ διεγείρῃ τὴν ἀμίλλαν εἰς τοὺς μεταλλουργοὺς, δὲν ἔλαβε τὴν ἐκπλήρωσίν του, καί, περὶ τὰ τέλη ἐκείνου τοῦ πολέμου, ἐκτάλαβον, ὅτι τὰ μεταλλεῖα ἀπέδιδον κέρδος ὀλιγώτερον, ἢ πρότερον (2).

§. κβ'. Διάφορα συμβεβηκότα δύνανται νὰ ἀπατώσι τὰς ἐλπίδας τῶν μεταλλουργῶν, καὶ εἶδον πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς, ὅτι ἀφανίσθησαν, μὴν ἔχοντες τρόπους, καὶ ἰδέαν (3). Μὲ ὅσον τοῦτο αἱ νόμοι μετεχειρίζοντο ὅλους τοὺς τρόπους, διὰ γὰρ τοὺς ἐγκαρδιώνουσι. Τὸ εἰσόδημα τῶν μεταλλεῖων δὲν ἀριθμείται μεταξὺ τῶν ὑπαρχόντων, τὰ ὅποια ὑποχρεῖν οὖσι πολίτην νὰ συνεισφέρειν εἰς τοὺς ἀσυνειθίστους θάσμούς τῆς πολιτείας (4). Εἶναι ἐπιτεταγμέναι τιμωρίαι κατὰ τῶν, ὅσοι ἔλαβον χάριν τόπους, ἐὰν ἐμποδίζωσι κἀνένα μεταλλουργὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐργάζηται τὸ μεταλλεῖόν του, ἢ ἀρπάζοντες τὰς μηχανάς, καὶ ὄργανά του, ἢ βάλλοντες φωτιάν εἰς τὴν οἰκοδομήν του, ἢ εἰς τὰ τεθειμένα εἰς τὰ ὑπόγεια ἐρείσματα (5), ἢ ἰδιοποιούμενοι τὴν δεσποτείαν του. Ἐπειδὴ αἱ γινόμεναι χάριτες τῶν τόπων εἰς κάθε ἰδιώτην εἶναι περιωρισμέναι μὲ ὀροθέσια, τὰ ὅποια δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ ὑπερβῇ. Εἰσήλθουεν, εἰς ἐκείνους τοὺς καθύγρους, καὶ νοσῶδεις τόπους (6), ἐγίναμεν αὐτόπται τῶν, ὅσων καταναχλίσκουσι, πόνων, διὰ νὰ ἀνασπάρωσιν ἀπὸ τὰ ἐνδόμυχα τῆς γῆς ἐκεῖνα τὰ μέταλλα, τὰ ὅποια εἶναι διωρισμένα νὰ ἀνακαλύπτωνται, καὶ ἔτι νὰ ἐξουσιάζωνται μόνον ἀπὸ τὰ ἀνδράποδα. Εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους, πλησίον τῶν ὄρυγμα-

(1) Αὐτ. (2) ὁ αὐτ. ὅπρω. γ. §, 773. (3) Διμσο. εἰς Φαισπ. §. 1022—5. (4) αὐτ. (5) Πολνι. ζ. κεφ. κγ'. (6) Ήεν. αὐτ.

των (1), κατεσκευάσαν χωνευτήρια, καὶ καμίους (2), διὰ νὰ χωριζῶσι τὸ ἀργύριον ἀπὸ τὰς ὕλας, μὲ τὰς ὁποίας εἶναι μεμιγμένον. Πολλάκις εἶναι μεμιγμένον μὲ κῆρποιαν ἀμμώδη οὐσίαν, ἐρυθράν, καὶ λαμπράν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξήγαγον, διὰ πρῶτον, εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους, τὴν τεχνευτὴν κινάβακριν(3), Ἐκθαμβος γίνεται κἀνάς, ὅταν περιέρχεται εἰς τὴν Ἀττικὴν διὰ τὴν ἀντίθεσιν, τὴν ὁποίαν παριστώσιν αἱ δύο κλάσεις τῶν ἐργατῶν, οἵτινες κοπιᾶζουσιν εἰς τὴν γῆν· οἱ μὲν, ἀρόβως, καὶ ἀκινδύνως συλλέγουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς, τὸν σίτον, οἶνον, ἔλαιον, καὶ ἄλλους καρπούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τοῖς εἶναι συγχωρημένον νὰ μετέχωσιν· ἐν γένει τρέφονται καλὰ, ἐνδύονται ὁμοίως, ἔχουσιν ὥρας τρυφῆς, καὶ, ἀνάμεσα εἰς τοὺς κόπους τῶν, ἀναπνέουσιν αἶρα ἐλεύθερον, ἀπολαμβάνοντες τὴν καθαρότητα τῶν οὐρανῶν· οἱ δὲ, βεβυθισμένοι εἰς τὰς λατομίας τῶν μαρμάρων, ἢ εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ ἀργύρου, πάντοτε σχεδὸν βλέπουσιν ἄνω ἀπὸ τὰς κεφαλῶν τῶν τὸν τύμβον, ἐτοιμον νὰ κλεισθῆ, φωτίζονται μὲ φέγγη ἐπικήδεια, ἔχοντες περὶ αὐτοὺς ἀτμοσφαῖραν παχίαν, καὶ πολλάκις θανατηφόρον. Σκιαὶ δυσυχησμένας, εἰς τὰς ὁποίας μένουσιν αἰσθητήρια μόνου διὰ νὰ ταλαιπωρῶνται, καὶ δυνάμεις, διὰ νὰ αὐξάνωσι τὸν κομπασιμὸν τῶν δεσποτῶν, οἵτινες τοὺς τυραννοῦσιν! Ἄς κρίνῃ κἀνεὶς, κατὰ τὴν παραλληλίαν ταύτην, ποῖαι εἶναι αἱ ἀληθεῖς εὐτυχίαι, τὰς ὁποίας ἡ φύσις διώρισεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

§. γγ'. Δὲν εἰδοποιήσαμεν τὸν Πλάτωνα περὶ τῆς εἰς τὰ μεταλλεῖα περιηγήσειώς μας, ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ μᾶς συνοδεύσῃ ἕως εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Σουνίου, τὸ ὁποῖον ἀπέχει

(1) Βιτρούβ. ζ. κερ. ζ. (2) Σουῖ καὶ Ἄρποκ. εἰς Κίγγ. Δημοσθ. ἐν τῇ πρὸς τὸν Παντακ. παραγρ. §. 988. (3) Θεοφ. περὶ πετ. §. 104. ἢ ἀνακάλυψις αὐτῆ ἐγένετο κατὰ τὸ, 405. ἔτος πρὸ Χ.

ἀπὸ τὰς Ἀθήνας περίπου τριακόσια τριάκοντα σάδια (1). Ἐκεῖ εἶναι μεγαλοπρεπὴς ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἀπὸ λευκὸν μάρμαρον, τάξεως δωρικῆς, περικυκλωμένος μὲ περισύλιον, ἔχων, καθὼς ὁ τοῦ Θεσείως, μὲ τὸν ὁποῖον ὁμοιάζει καθ' ὅλην του τὴν θείαν, ἔξ κίνας κατὰ μέτωπον, καὶ δεκατρεῖς, κατὰ τὴν περιφορὰν (2). Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους διακρίνεται κάτω ὁ λιμὴν, καὶ τὸ κωμῆδριον τοῦ Σουείου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα τῆς Ἀττικῆς φρούρια (3). Ἄλλ' ἤγειρε τὸν θαυμασμόν μας πολλὰ μεγαλοπρεπέστερον θέαμα, ἄλλοτε μὲν ἀφίνομεν τοὺς ὀφθαλμούς μας νὰ περιπλανῶνται εἰς τὰς εὐρυχώρους τῆς θαλάσσης ἐπιφανείας, καὶ νὰ ἐπαναπαύωνται ἐπομένως εἰς τὰς εἰκόνας, τὰς ὁποίας ἐπαρρησίαζον εἰς ἡμᾶς αἱ γειτνιαζούσαι νῆσοι, ἄλλοτε δὲ περιχαρεῖς ἀναμνήσεις ἐφαίνοντο, ὅτι ἐπλησίαζον εἰς ἡμᾶς τὰς νήσους, αἱ τινες ἀφηροῦντο ἀπὸ τὰς θεάς μας. Ἐλέγομεν, ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ ὀρίζοντος εἶναι ἡ Τήνος, ἐν ἣ εὐρίαχονται πεδιάδες τόσον καρποφόροι, καὶ ἡ Δήλος, ὅπου ἐορτάζονται ἐορταὶ τόσον θαυμάσιαι. Ὁ Ἄλεξις μοι ἔλεγε κρυφίως. Ἴδου ἡ Κέως, ὅπου εἶδον τὴν Γλυκερίαν κατ' ἀρχάς. Ὁ Φιλοξένος μ' ἐδείκνυεν, ἀνασενάζων, τὴν νῆσον, ἣτις φέρει τὸ ὄνομα τῆς Ἐλένης. Εἰς αὐτὴν, πρὸ δέκα χρόνων, αἱ χεῖρές του ἔσπασαν, μεταξύ μύρτων, καὶ κυπαρίσσω, μνήμα εἰς τὴν ἠγαπημένην του Κορωνίδα· εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν, ἀπὸ δέκα χρόνους, ἤρχετο, εἰς διωρισμένας ἡμέρας, νὰ ποτίζη μὲ τὰ δάκρυά του τὴν ἐσβεσμένην ἐκείνην κόην, τὴν ὁποίαν ἔτι ἐφύλαττεν εἰς τὴν καρδίαν του μὲ τόσων ἀγάπην ἔνθεμον, καὶ πολύτιμον. Ὁ Πλάτων, εἰς τὸν ὁποῖον τὰ μέγαλα ὑποκείμενα ἔκαμον πάντοτε ἰσχυρὰν πρᾶσβωλὴν, ἐ-

(1) Στραβ. Γ'. §. 390. (2) le roi, ruines de la grèce. part. 1. p. 24. (3) Δημοσθ. περί σιφ. §. 479. Παισα. α'. κρ. α'. Ὅρα τὸν Ἄτλ.

φαίνετο, ὅτι προσήλωνε τὴν ψυχὴν του εἰς τὰ βάραθρα, τὰ ὅποια ἡ φύσις ἔσκαψεν εἰς τὸν πάτον τῆς θαλάσσης.

§. κδ'. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ τούτῳ, ὁ ὀρίζων ἄρχητε νὰ καταβαρύνηται πόρρωθεν ἀπὸ ἀτμοὺς φλογιστικούς, καὶ σκοτεινοὺς, ὁ ἥλιος νὰ ὠχρῆξ, καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων, ἡ ὅποια ἦτον γαληνιαία, καὶ ἀκίντος, νὰ σκεπάζεται με πένθημα χρώματα, τῶν ὁποίων αἱ βαφαὶ ἀκαταπαύτως διέφερον. Ἡ δὴ ὁ οὐρανὸς, κεκαλυμμένος, καὶ πανταχόθεν κεκλεισμένος, ἐπρόσφραγεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας θόλον συνεφιασμένον, τὸν ὅποιον διέσχίζον αἱ φλόγες, καὶ ἐξώθουν πρὸς τὸ μέρος τῆς γῆς. Ὅλη ἡ φύσις ἦτον εἰς σιωπὴν, εἰς προσδοκίαν, καὶ ἀνησυχίαν, ἡ ὅποια ἐσυγκοινωνεῖτο ἕως εἰς τὸ βάθος τῶν ψυχῶν μας· εὗρομεν καταφύγιον εἰς τοῦ ναοῦ τὸν περίβολον, καὶ μετ' ὀλίγον εἶδομεν τὸν κεραυνὸν, ὅτι ἐσύτρυψε μὲ βραγδῆς ἀλλεπαλλήλους ἐκεῖνο τὸ μεμελανωμένον, καὶ πυρφόρον κάλυμμα, τὸ ὅποιον ἦτον ἀπλωρημένον ὑπεράνω ἀπὸ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, νέφη πεπυκνωμένα, ὅτι ἔρρεον σώφρον, καὶ ἐπιπτον ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς αἱ χεῖμαρροι, ἀνέμοι, λειυμένους ἀπὸ τὰ θεσμάτων, ὅτι ἐχύνοντο ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν ἀνακάτων ἕως εἰς τὰς ὀβύσσους. Ὅλα ἦσαν ἐξηκριωμένα, ὁ κεραυνὸς, αἱ ἀνεμοί, τὰ κύματα, τὰ σπῆλαια, τὰ ὄρη, καὶ ἀπὸ ὅλους ἐκεῖνους τοὺς θορύβους, αἵ τινες συνῆλθον εἰς ἓν, ἐσχηματίζετο μία φοικώδης βοή, ἣτις ἐφαίνετο, ὅτι ἀνήγγελλε τοῦ παντός τὴν ἀπώλειαν. Ὅταν ὁ βορέας ἐπολλαπλασίαζε τὰς δυνάμεις του, τότε ἡ καταγίς ἔμελλε νὰ φέρῃ τὰς μανίας τῆς εἰς τὰ πεφλογισμένα τῆς Ἀφρικῆς κλίματα, τὴν ἠκούουθίσασμεν μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὴν ἠκούσαμεν, ὅτι ἐμουγγίζεν ἄποθεν. Ὁ οὐρανὸς ἤσραπτε μὲ λάμψην πλείον καθαράν, καὶ ἐκείνη ἡ θάλασσα, τῆς ὁποίας τὰ ἀφρισμένα κύματα ὑψώνοντο ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν, μάλιστα ἔσυρε τὰς ἐκροὰς τῆς ἕως εἰς τὸν

αἰγιαλόν. Βλέπουντες τόσον ἀελπίστους, καὶ ὀρμητικὰς μεταβολὰς, μέχρι τίνος ἐμείναμεν ἄφωνοι, καὶ ἀκίνητοι, ἀλλ' εὐθὺς ἔφερον εἰς τὴν ἐνθύμησίν μας ἐκείνας τὰς ζητήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ περιέργεια τῶν ἀνθρώπων ὀσχολεῖτο ἀπὸ τόπους αἰῶνας. Τίνος χάριν γίνονται εἰς τὴν φύσιν ἐκείναι αἱ παρεκτροπαί, καὶ μεταβολαί; Πρέπει νὰ τὰς ἀποδίδωμεν εἰς τὴν τύχην; Ἀλλὰ πόθεν προέρχεται, οὐσα εἰς ἀκμὴν χιλιᾶκις νὰ συντριφῆ ἡ ἀδιάλυτος ἄλυσις τῶν ὄντων, διατηρεῖται ἀεννάως; Τάχα εἶναι κἀμμία νοσητὴ αἰτία, ἥτις διεγείρει, καὶ καταπραῦνει τὰς καταγίγδας; Καὶ πρὸς ποῖον τέλος ἀποβλέπει; διὰ τί νὰ κεραυνοβολῆ τὰς ἐρήμους, καὶ νὰ εὐσπλαγχνίζηται τὰ ὑπεύθυνα ἔθνη; Ἐντεῦθεν ἀνέβημεν εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν Θεῶν, εἰς τὴν διάλυσιν τοῦ χάους, καὶ εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ παντός. Ἐπεριπλανώμεθα μὲ τὰς ἰδέας μας, καὶ ὠρκίζομεν τὸν Πλάτωνα νὰ τὰς ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν· ἐκείνος ἦτον εἰς μίαν βαθεῖαν συναίσθησιν, ἥδελον εἶπῃ κἀνεῖς, ὅτι ἡ φρικώδης, καὶ μεγαλοπρεπὴς φωνὴ τῆς φύσεως, αὐτήχει ἔτι περὶ αὐτόν. Τέλος πάντων βεβιασμένοι ἀπὸ τὰς θεήσεις μας, καὶ ἀπὸ τὸς ἀληθείας, αἱ ὁποῖαι ἐσωτερικῶς τὸν ἐκίνουν, ἐκάθισεν ἐπὶ τίνος χωρικῆς καθέδρας, καὶ, διορίσας νὰ καθίσωμεν περὶ αὐτόν, ἄρχισεν οὕτω.

§. κ'. Πόσον ἀσθενεῖς ὄντες εἴμετε (1) ἡμεῖς! Εἶναι ἄρα τῆς δυνάμεώς μας νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὰ ἄδύτα τῆς Θεότητος, ἡμεῖς, τῶν ὁποίων οἱ σοφοί, ὡς πρὸς αὐτήν, νομίζονται τοιοῦτοι, ὡς πρὸς ἡμᾶς οἱ πῆθικοι (2); Προσπίπτων εἰς τοὺς πόδας τῆς, τὴν παρακαλῶ νὰ χύσῃ εἰς τὸ σῶμα μου λόγους τοιοῦτους, οἵτινες ἥδελον ἦναι εἰς αὐτήν εὐάρεστοι, καὶ ἥδελον φανῆ καὶ εἰς ἐσᾶς μὲ τὸν λόγον σύμφωνοι (3). "Ἄν ἤμεν ἡ-

(1) Πλά. εἰς Τιμ. §. 29. (2) Ἠράκλ. παρ' αὐτῷ εἰς Μί. ἐπιτ. §. 219. (3) Πλά. αὐτ. §. 27.

ναγκασμένοι να εκφρασθῶ ἐνώπιον τοῦ πλήθους περὶ τῆς πρώτης αἰτίας ὄλων τῶν πραγμάτων, τῆς τε παραγωγῆς τοῦ παντός, καὶ τῆς αἰτίας τοῦ κακοῦ, ἤθελα βιασθῆναι να ὀμιλῶ διαιτημάτων (1), ἀλλ' εἰς τούτους τοὺς ἐρήμους τόπους, ἔχων τὸν Θεόν, καὶ τοὺς φίλους μου μάρτυρας, ἤθελα δυναθῆναι ἀφόβως να δώσω εἰς τὴν ἀλήθειαν ὑπόκλισιν. Ὁ Θεός, τὸν ὁποῖον σὰς ἀναγγέλλω, εἶναι ὁ μόνος Θεός, ἀτρεπτός, ἀπειρος (2), κέντρον ὄλων τῶν τελειοτήτων, καὶ πηγὴ ἀνεξάντλητος νοερῶν, καὶ ὑλικῶν οὐσιῶν (3). Πρὶν δημιουργήσῃ τὸ πᾶν, πρὶν ἐφαπλώσῃ εἰς τὰ ἔξω τὴν παντοδυναμίαν του, ὑπῆρχεν, ἐπειθὴ καμμίαν ἀρχὴν οὐκ ἔχει (4), ὑπῆρχε κατ' ἑαυτὸν, ὑπῆρχεν εἰς τὰ βάθη τῆς αἰωνιότητός του. Ὅχι, ἡ ἔκφρασίς μου δὲν ἀναλογεῖται μὲ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἰδεῶν μου, μήτε αἱ ἰδέαι μου, μὲ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ὑποκειμένου μου. Ἡ ὕλη, ἐπίσης αἰωνία, ὑφίστατο εἰς φρικώδη ἀνάβρασιν, περιέχουσα τὰ σπέρματα ὄλων τῶν κακῶν, πλήρης ἀπὸ ὀρμητικῆς κινήσεως, αἱ ὁποῖαι ἠγωνίζοντο να συνάπτωσι τὰ μέρη της, καὶ ἀπὸ ἀρχαῖς ἀναιρετικῆς, αἱ ὁποῖαι τὰ διήρουν ἐν ἀκαρεῖ, δεκτικῇ ὄλων τῶν εἰδῶν, καὶ ἀνεπηγηδεῖα να διατηρῆ οὐδὲ ἐν ἀπὸ αὐτὰ, ὁ φόβος, καὶ ἡ ἀσυμφωνία ἐπεριπλανῶντο εἰς τὰ παφλάζοντά της κύματα (5)· ἡ τρομερὰ σύγχυσις, τὴν ὁποίαν πρὸ μικροῦ εἶδετε εἰς τὴν φύσιν, εἶναι μόνον ἀσθενὴς εἰκὼν τῆς ἐπικρατούσης ποτὲ εἰς τὸ χάος συγχύσεως.

§. κς'. Ὁ Θεός, ἀπὸ ὄλων τὴν ἀδιότητα, δι' ἄπειρον ἀγαθότητα, εὐδόκησε να παραγάγῃ τὸ πᾶν, κατὰ τὸ ἄριπότε παρὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του πρωτότυπον (6), πρωτότυπον,

(1) Ἐπισ. πρὸς Διονύσιον. §. 312. (2) εἰς Φαίδρον. 78. καὶ τλ. (3) εἰς Κρατ. §. 396. (4) Τίμ. περὶ ψυχ. τοῦ παν. παρὰ Πλάτ. §. 96. ὁ αὐτ. εἰς Τίμ. καὶ Φαίδρον. 78. (5) Τίμ. αὐτ. Διογ. Λα. γ'. §. 69. (6) Τίμ. αὐτ. Πλάτ. εἰς Τίμ. §. 29.

ἄπλαστον, ἄτρεπτον, τέλειον, ἰδέα παρομοία μὲ τὴν, ἣν συλλαμβάνει τεχνίτης, ὅταν μεταβάλλῃ τὴν ἀκατέργαστον πέτραν εἰς μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομὴν, κόσμος νοερὸς, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ὁ ὁρατὸς εἶναι μίμησις, καὶ εἰκὼν (1). Πᾶν ὅ,τι εἰς τὸ Πᾶν ὑποπίπτει ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις μας, πᾶν ὅ,τι ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὴν ἐμέργειάν των, ἦτον κεχαραγμένον μὲ ὑψηλὸν τρόπον εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀρχέτυπον. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ὑπέρτατον ὄν ἐνοεῖ μόνον ἰδέας πραγματικὰς, δύναταί τις νὰ εἰπῇ, ὅτι παρήγαγε τὸν κόσμον, πρὶν τὸν καταστήτῃ ὁρατὸν. Οὕτως ἄρα ὁ κόσμος ὑφίστατο ἀπὸ ἕλην τὴν αἰωνιότητα, ὁ Θεὸς ποιητὴς ὅλου τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ ἕλη ἀρχὴ ὅλου τοῦ κακοῦ, καὶ τὸ πρωτότυπον ἐκεῖνο, καθ' ὃ ὁ Θεὸς εὐδόκησε νὰ διατάξῃ τὴν ἕλην (2). Ὅταν ἡ ὥρα ἦλθεν αὐτῆς τῆς μεγάλης πράξεως, ἡ αἰώνιος σοφία ἔδωκε τὰς προσηχίας εἰς τὸ χάος, καὶ παρευθὺς ὅλος ὁ ὄγκος ἐκινεῖτο μὲ μίαν καρποφόραν, καὶ νέαν κίνησιν. Τὰ μέρη τῆς, τὰ ὁποία μίσησ ἀδιάλλακτον διεχώριζε πρότερον, συνέδραμον νὰ ἐνωθῶσι, νὰ φιλιωθῶσι, καὶ νὰ δεσμευθῶσι. Τὸ φῶς ἠκτινοβόλει ἐν πρώτοις εἰς τὰ νέφη, ὁ ἀῆρ διεχωρίζετο ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ ὕδωρ (3). Τὰ τέσσαρα ταῦτα στοιχεῖα διωρισθήσαν εἰς τὴν σύνθεσιν ὅλων τῶν σωμάτων (4). Ὁ Θεὸς, διὰ νὰ διευθύνῃ τὰς κινήσεις των, ἐτοιμάσας ψυχὴν (5), συντεθειμένην ἐν μέρει μὲν ἀπὸ θεϊκῆς, ἐν μέρει δὲ ἀπὸ ὑλικῆς οὐσίας (6), τὴν ἐπροίκισε μὲ τὴν γῆν, θαλάσσας, καὶ βαθεὴν ἀέρα, ἐπέκεινα τοῦ ὁποίου ἐκτείνονται αἱ ἐρημίαι τῶν οὐρανοῦν. Ἀπὸ αὐτῆν τὴν νοερὰν ἀρχὴν, προσηλωμένην εἰς τὸ κέντρον τοῦ παντός (7), ἐξέρχονται, ὡς ἀκτῖνες φλογός, κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἦτον

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. Πλουτ. ἀρεσκ. φιλ. α'. κεφ. ια'. Διογ. Λ. αὐτ. ἔ' Ἀρχήτος. πρὸ τοῦ Πλάτωνος. ἰδέχθη τρεῖς ὄρχος Θεῶν. ἕλην, καὶ εἶδος. (πρὸς Ἐτοῦ. ἐκλογ. συστ. α'. §. 22.) (3) Πλάτ. εἰς Τίμ. 53. (4) αὐτ. (5) ἔρα τῆς σφμ. (6) Τίμ. αὐτ. Πλά. αὐτ. (7) αὐτ.

καθαρά, καθ' ὅσον μᾶλλον, ἢ ἦττον ἀπὸ τὸ κέντρον τοὺς ἀπέχουσιν, αἱ ὁποῖαι, εἰσερχόμεναι εἰς τὰ σώματα, ἐμψυχώνουσι τὰ μέρη των, καὶ ἀφ' οὗ φθάσωσιν εἰς τὰ ὅρια τοῦ κόσμου, διαχέονται ἐπὶ τῆς περιφερείας του, καὶ συνισῶσι περὶ αὐτὸν τοῦ φωτὸς σέφανον (1).

§. κζ'. Μολίς ἡ καθόλου ψυχὴ ἐβυθίσθη εἰς ἐκεῖνον τῆς ὕλης τὸν Ὄκεανόν, ἡ ὁποῖα τὴν κρύπτει ἀπὸ τὰς θεάς μας (2), καὶ εὐθύς ἐδοκίμασε νὰ βάλῃ εἰς ἐνέργειαν τὰς δυνάμεις της, ταράττουσα πολλάκις ἐκεῖνο τὸ μέγα πᾶν, καὶ ἐπιστρέφουσα τάχις αὐτὴν, σύρει ὅλον τὸ πᾶν εἰς τὴν δυνάμιν της ὑπῆκουσιν. Ἄν ἡ ψυχὴ αὕτη ἤθελεν ἦναι μόνον ἀπόρροια καθαρὰ τῆς θείας οὐσίας, ἡ ἐνέργειά της, οὐσα ἀπλῆ καὶ σαφερὰ, ἤθελε προξενεῖ εἰς ὅλον τὸ μέγεθος τοῦ παντός μόνον κίνησιν σύμφωνον· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ ὕλη ἀποτελεῖ μέρος τῆς οὐσίας της, διὰ τοῦτο κάμνει ἀνωμαλίαν εἰς τὴν κίνησιν τοῦ παντός. Καὶ καθὼς γενικῆ τις προσβολῆ, προσερχομένη ἀπὸ τὴν θεῖαν ἀπόρροϊαν τῆς καθόλου ψυχῆς, ποιεῖ τὸ πᾶν νὰ κινῆται ἀπὸ ἀνατολὰς εἰς δυσμὰς, εἰς διάστημα εἰκοσιτεσσάρων ὥρων, οὕτως ἰδιαιτέρα τις προσβολῆ, παραγομένη ἀπὸ τὴν ὑλικὴν μοῖραν αὐτῆς τῆς ψυχῆς, κάμνει νὰ σρέφηται ἀπὸ δυσμὰς εἰς ἀνατολὰς, κατὰ τινὰς ὠρισμένας ἀναλογίας ταχύτητος, ἐκεῖνο τὸ μέρος τῶν οὐρανῶν, ἔνθα οἱ πλανῆται πλέουσι (3). Διὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὴν αἰτίαν τῶν οὗτω τούτων ἐναντίων κινήσεων, πρέπει νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι τὸ θεῖον μέρος τῆς καθόλου ψυχῆς εἶναι αἰεὶ ποτε ἀντικείμενον μὲ τὸ ὑλῶδες, ὅτι τὸ πρῶτον εὐρίσκεται μὲ περισσοτέραν ἀφθονίαν εἰς τὰς ἐσχατίας τοῦ κόσμου, καὶ τὸ δεύτερον, εἰς τὰ σρώματα τοῦ ἀέρος, τὰ ὁποῖα περικυκλώνουσι τὴν γῆν (4), καὶ τελευταῖον, χρειὰς τυ-

(1) Ἰσομ. τῆς φιλ. ἀκαδ. τόμ. 32. §. 19. (2) Πλά. εἰς Τιμ. §. 36. (3) Τιμ. περὶ ψυχ. κ. παρὰ Πλά. §. 96. Πλα. αἰτ. 58. (4) Τιμ. αἰτ.

χούσης νὰ κινήσῃ τὸ πᾶν, τὸ ὑλικὸν τῆς ψυχῆς μέρος, μὴ θυ-
νάμενον νὰ ἀντίσταται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν γενικὴν διοίκησιν,
δεδομένῃ εἰς αὐτὸ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μέρος, συνέλεξε τὰ λείψανα
τῆς ἀνωμάλου κινήσεως, ἥτις τὸ κινεῖ εἰς τὸ χάος, καὶ τὴν μετέ-
δωκεν εἰς τὰς σφαίρας, αἱ ὁποῖαι περικυκλώνουσι τὴν ἐδικὴν μας.

§. κη'. Ἐν τούτῳ, τὸ πᾶν ἦτον πλήρες ζωῆς. Ἐκεί-
νος ὁ μονογενὴς υἱὸς, ἐκεῖνος ὁ γεννηθεὶς Θεὸς (1), ἔλαβε τὴν
σφαιρικὴν μορφήν, τὴν ἐντελεστέραν ἀπὸ ὅλας (2), καὶ ἦτον
ὑποκείμενος εἰς τὴν κυκλικὴν κίνησιν, ἀπὸ ὅλας ἀπλουστέραν,
καὶ μάλιστα εἰς τὴν μορφήν του ἀνήκουσαν (3); Τὸ ὑπέρογον
ὄν, εὐαρεσθήθη, ὅταν εἶδε τὸ ποίημά του (4), καὶ ἀφ' οὗ τὸ
παρέβαλε μὲ τὸ πρωτότυπον, τὸ ὁποῖον ἠκολούθει εἰς τὴν δι-
μιουργίαν του, ἐγνώρισεν μὲ χαρὰν, ὅτι οἱ κυριώδεις χαρακτῆ-
ρες τοῦ πρωτοτύπου ἰχνογραφοῦντο εἰς τὸ ἀντίγραφον. Ἄλλ'
ἦτον ἔτι ἐν, τὸ ὁποῖον νὰ δεχθῆ δὲν ἰδύνατο· ἡ αἰωνιότης
δηλαδὴ, ἥτις εἶναι γνώρισμα οὐσιώδους τοῦ νοητοῦ κόσμου, τοῦ
ὁποῖου ὁ ὀρατὸς οὗτος εἶναι ἀνεπίδεκτος. Οἱ δύο οὗτοι κόσμοι,
ἐπειδὴ δὲν εἰδύνατο νὰ ἔχωσι τὰς αὐτὰς τελειότητας, ὁ Θεὸς
ἠυδόκησε καὶ νὰ ἔχωσι τὰς ὁμοιότητας. Διῶρισε τὸν χρόνον,
ἐκείνην τὴν κινήτην εἰκόνα (5) τῆς ἀκινήτου αἰδιότητος, τὸν
χρόνον, ὅστις, ἀρχόμενος, καὶ πάντων ἀκαταπαύτως τὸν κύκ-
λον τῶν ἡμερῶν, καὶ νυκτῶν, τῶν μηνῶν, καὶ τῶν ἐνιαυτῶν,
φαίνεται, ὅτι δὲν γνωρίζει εἰς τὴν κινήσιν του μήτε ἀρχήν, μήτε
τέλος, καὶ μετρά τὴν διάρκειαν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ὡς ἡ αἰ-
ωνιότης, τὴν τοῦ νοεροῦ· τὸν χρόνον λέγω, ὅς τις δὲν ἤθελεν
ἀφήσει παντελῶς ἔχρη τῆς παρουσίας του, ἂν ὀρατὰ σημεῖα δὲν
ἦσαν διωρισμένα νὰ διακρίνωσι τὰ φυγαδευτικά του μέρη, καὶ νὰ
καταγράψωσι, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω, τὰς κινήσεις του (6). Δι' αὐτὸ

(1) Αὐτ. (2) Πλάτ., εἰς Τίμ. §. 33. (3) αὐτ. (4) αὐτ. (5) Τίμ.
περὶ ψυχ. κβ'. (6) αὐτ.

τὸ τέλος, τὸ ὑπέρτατον ὃν ἀναφε τὸν ἥλιον (1), καὶ τὸν ἔσπεσε μὲ τοὺς ἄλλους πλανήτας εἰς τὴν εὐρύχωρον μοναυλίαν τοῦ αἴερος. Ἐντεῦθεν ἐκεῖνο τὸ ἄστρον πληροῖ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τὸ φῶς του, φωτίζει τὴν κίνησιν τῶν πλανητῶν, καὶ προσδιορίζει τοὺς ὄρους τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὡς ἡ σελήνη τοὺς τῶν μηνῶν. Ὁ ἀστὴρ τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ τῆς Ἀφροδίτης, συρόμενοι ἀπὸ τὴν σφαῖραν, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸ προεδρεύει, συνοδεύουσι πάντοτε τὰ βήματά του. Ὁ Ἄρης, Ζεὺς, καὶ Κρόνος ἔχουσιν ἑμοίως περιόδους ἰδιαιτέρας, καὶ ἀπὸ τὸ κοινὸν ἀγνώστους (2).

§. κθ'. Ἐν τασούτῳ ὁ ποιητὴς ὅλων τῶν πραγμάτων ἔσπεσε τὸν λόγον εἰς τὰ πνεύματα, εἰς τὰ ὁποῖα πρὸ μικροῦ ἐνεχείρισε τῶν ἀσέρων τὴν διοίκησιν (3). » Θεοί, πλασθέντες » παρ' ἐμοῦ, ἀκούσατε τὰς ὑψηλὰς προσαγὰς μου, εἰς τὴν ἀθανασίαν δὲν ἔχετε δικαιώματα, ἀλλὰ θέλετε μεθέξει ἀπὸ αὐτὴν διὰ τῆς δυνάμεως τῆς θελήσεώς μου, οὕσης ἰσχυροτέρας ἀπὸ ὅλους τοὺς δεσμοὺς, ὅσοι συνάπτουσι τὰ, ἀφ' ὧν ἀπαρτίζεσθε, μέρη! Πρὸς τελειότητα τοῦ μεγάλου τούτου Παντός, λείπεται ἔτι, νὰ πληρώσῃτε τὴν γῆν, τὰς θαλάσσας, καὶ τὸν αἴρα ἀπὸ κατοίκους. Ἄν οὔτοι ἤθελον δεχθῆν ἀμέσως παρ' ἐμοῦ τὴν ζωὴν, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοῦ θανάτου τὸ βασιλείον, ἤθελον ἀποκατασταθῆ ὅμοιοι μὲ τοὺς ἰδίους Θεοὺς. Ἐμπιστεύομαι ἄρα εἰς ἐσᾶς τὴν φροντίδα νὰ τοὺς δημιουργήτε. Μεσίται τῆς δυνάμεώς μου, συνάψατε μὲ τὰ φθαρτὰ σώματα, ἀθανασίας σπέρματα, τὰ ὁποῖα θέλετε λάβη ἀπὸ τὰς χεῖράς μου, συστήσατε ἐξ αὐτῶν κατ' ἰδίαν ὄντα, νὰ διοικῶσι τὸ ἄλλα ζῶα, καὶ νὰ ἦναι εἰς ἐσᾶς ὑποτεταγμένα. Ἄς γεννῶνται διὰ τῶν προσαγῶν σας, ἄς αὐξάνωσι διὰ τῶν ἀγαθοεργιῶν σας, ἄς ἐνώνωνται μαζί σας μετὰ θάνατον, γινόμενα τῆς εὐδαιμονίας σας μέτοχα. Ταῦτα εἶπε, καὶ χύτων αἰφνυδῶς εἰς τὸ πο-

(1) Αὐτ. (2) Τιμ. καὶ Πλά. αὐτ. (3) ὁ αὐτ. αὐτ.

τήριον, ὅπου ἐξύμωσε τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου, τὰ λείψανά της, μέχρι τότε διατηρούμενα, ἐσύνθεσεν ἐξ αὐτῶν τὰς ἰδιαιτέρας ψυχὰς, καὶ, συνάπτων μὲ τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀπόμοιραν τῆς Θείας οὐσίας, προσήλωσεν εἰς αὐτὰς εἰμαρμένους ἀμεταβλήτους. Τότε διατάγη νὰ γεννῶνται θνητοὶ ἄξιοι νὰ γνωρίζωσι τὴν Θεότητα, καὶ νὰ τὴν λατρεύωσι, καὶ ὁ ἀνὴρ νὰ ἔχη τὸ πρωτεῖον ἐπὶ τῆς γυναίκος, ἡ δικαιοσύνη νὰ ἔχη ἐξουσίαν νὰ θραμβεύη κατὰ τῶν παθῶν, καὶ ἡ ἀδικία νὰ ὑποτάσσεται εἰς αὐτήν, οἱ μὲν δίκαιοι νὰ ἀπέρχονται εἰς τὸν κόλπον τῶν ἀσέρων, ἀπολαμβάνοντες εὐτυχίαν ἀμετάβλητον, οἱ δὲ ἄλλοι νὰ μεταμορφῶνται εἰς γυναίκας, φαινόμενοι ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ζώων, ἂν ἡ ἀδικία τῶν ἐξαπλωθῇ, καὶ τελευταῖον νὰ μὴν ἀποκαθίστανται εἰς τὴν πρωτότυπον ἀξίαν τῆς ὑπάρξεώς των, ἢ, ὅταν ἤθελον γένη εὐμαθεῖς εἰς τὴν φωνὴν τοῦ λόγου.

§. λ'. Μετὰ τὰς διαταγὰς αὐτὰς τὰς ἀμεταβλήτους, τὸ ὑπέρτατον ἂν ἔσπειρε τὰς ψυχὰς εἰς τοὺς πλανήτας, καὶ, ἀφ' αὐτοῦ ἐπρόσαξεν εἰς τοὺς κατωτέρους Θεοὺς νὰ τὰς ἐνδύωσι κατὰ διαδοχὴν μὲ σώματα θνητὰ, νὰ προβλέπωσι τὰς ἀνάγκας των, καὶ νὰ τὰς διοικῶσιν, εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν αἰωνίαν ἀνάπαυσιν. Ἀμέσως αἱ δευτέραι αἰτίαι, θανεισθεῖσαι ἀπὸ τὴν ὕλην τὰ μόρια τῶν τεσσάρων στοιχείων, τὰ συνέδησαν ἀναμεταξύ των ἐν ἀοράτων δεσμῶν, ἐνδύουσαι τὰς ψυχὰς μὲ διάφορα μέρη τῶν σωμάτων, τὰ ὅποια ἐγίνοντο εἰς αὐτὰς, ὡς ἂν ὀχήματα, διὰ νὰ τὰς μεταφέρωσιν ἀπὸ ἑνα εἰς ἄλλον τόπον. Ἡ ἀθάνατος, καὶ λογικὴ ψυχὴ ἔλαβε τὴν ἔδραν της εἰς τὸν ἐγκέφαλον, τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ σώματος, διὰ νὰ ρυθμίζῃ τὰς κινήσεις της. Ἀλλὰ περὶ πλεον αὐτῆς τῆς Θείας ἀρχῆς, οἱ κατώτεροι Θεοὶ ἐσύνησαν ἄλλην θνητὴν ψυχὴν, ἐσερημένην λόγου, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ προεδρεύωσιν ἢ ἐπιθυμία, ἥτις σύρει τὰ κακὰ, ἢ θλίψις, ἥτις ἀποτελεῖ νὰ χάνωνται ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ἢ

τόλημ, καὶ ὁ φόβος, οἵ τινες συμβουλεύουσι μόνον ἀνοησίας· ὁ θυμὸς, τόσον δύσκολος νὰ ἡσυχάζῃ, ἢ ἔλπις τόσον εὐκολὸς νὰ ἀπατάται, καὶ ὅλα τὰ ἄλογα πάθη ἀναγκαῖα κληρονομία τῆς ἡμετέρας φύσεως. Αὐτὴ κατέχει εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα δύο τόπους, κεχωρισμένους ἀπ' ἀλλήλων διὰ τινος περιφράγματος. Τὸ θυμικὸν μέρος τῆς, ἐνδεδυμένον μὲ δύναμιν, καὶ ἀνδρίαν, ἐτέθη εἰς τὸ σῆθος, ὅπου, πλησιέστερον εἰς τὴν ἀθάνατον ψυχὴν, εὐκολώτερα δύναται νὰ ἀκούῃ τὴν φωνὴν τοῦ λόγου, ὅπου μάλιστα κάθετε συντρέχει νὰ χαλιωνῇ τὰς ἀτάκτους ὁρμὰς, ὁ ἀήρ, τὸν ὅποιον ἀναπνέομεν, τὰ ποτὰ, τὰ ὅποια κόπτουσι ἀπὸ ἡμᾶς τὴν δίψαν, τὰ δοχεῖα ἔτι, τὰ ὅποια διανέμουσι τὰ ὑγρά εἰς ἅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος. Κατὰ ἀλήθειαν, διὰ μέσου τούτων, τὸ λογικὸν, διδασκόμενον ἀπὸ τῆς ἀρτιγενεῖς δυνάμεις τοῦ θυμοῦ, διεγείρει ὅλα τὰ αἰσθητήρια διὰ τῶν ἀπειλιῶν, καὶ φωνῶν του, τὰ ἐμποδίζει νὰ βοηθῶσι τὰς ὑπευθύνους ὑπερβλής τῆς καρδίας, καὶ τὴν κρατεῖ, χωρὶς νὰ θέλῃ, εἰς τὴν ὑποταγὴν (1).

(β. λά. Παρρώτερον, εἰς τὸν ἴδιον σῶμαχον ἐδεσμεύθη ἐκεῖνο τὸ ἄλλο μέρος τῆς θνητῆς ψυχῆς, τὸ ὅποιον ἀσχολεῖται εἰς τὰς παχείας τῆς ζωῆς ἀνάγκας, ζῶν ἀκόρεσον, καὶ ἄγριον, τὸ ὅποιον ἐμάκρυνον ἀπὸ τὴν ἔδραν τῆς ἀθανάτου ψυχῆς, διὰ νὰ μὴ συγχύζωσι τὰς ἐνεργείας τῆς τὰ βρυχημάτια, καὶ αἰκραγαίτου. Μὲ ὅλον τοῦτο διατηρεῖ πάντοτε τὰ δίκαιά της κατ' αὐτοῦ, καὶ, μὴ δυναμένη νὰ τὸ διοικῇ διὰ τοῦ λόγου, τὸ ὑποτάττει διὰ τοῦ φόβου. Ἐπειδὴ ἐτέθη πλησίον τῆς χολῆς, αὕτη ζωγραφίζει, εἰς ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸν, καὶ λεῖον ἦπαρ τὰ ἀρμοδιώτατα ὑπακείμενα νὰ τὸ φοβίζωσι. Τότε βλέπει εἰς ἐκεῖνο τὸ ἔσοπτρον μόνον ρυτίδας φρικώδεις, καὶ φάσματα τρομερὰ, τὰ ὅποια τὸ γεμίζωσι ἀπὸ θλίψιν, καὶ ἀηδίας. Ἄλ-

(1) Ὁρ. περὶ παι, τὸς Πλά.

λοτε διαδέχονται αὐτὰς τὰς ὀλεθρίας εἰκόνας ζωγραφίαι ἡμερώτεραι, καὶ τερπνότεραι, τότε ἡ εἰρήνη βασιλεύει περὶ αὐτὸ, καὶ καθ' ὕπνον προβλέπει τὰ μεμακουσμένα συμβεβηκότα· ἐπειδὴ αἱ ὑποδείξεροι Θεοὶ, ἐμπιστευθέντες νὰ μᾶς διδώσι ὅλας τὰς τελειότητας, ὅσων εἴμεθα ὀσκητικοί, συγκατένευταν νὰ φωτίζηται αὐτὸ τὸ ἀσθενές, καὶ παχυλὸν μέρος τῆς ψυχῆς διὰ τινος ἀληθείας ἀκτίνος. Τὸ προνόμιον τοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ ἦναι μέρος τῆς ἀθανάτου ψυχῆς· ἐπειδὴ τὸ μέλλον ποτὲ δὲν ἀνακαλύπτεται εἰς τὸ λογικόν, μόνον φανεροῦται εἰς τὸν ὕπνον, ἀσθένειαν, καὶ ἐνθουσιασμόν (1). Αἱ ιδιότητες τῆς ὕλης, τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως, ἡ ἀκτινοβολοῦσα σοφία ἰδιαίτερος εἰς τὸν διοργανισμόν, καὶ χρῆσιν τῶν μερῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ τόσα ἄλλα ὑποκείμενα, ἄξια μεγαλητέρας προσοχῆς, ἠθέλου μὲ φέρει πολλὰ μακρὰν, διὰ τοῦτο ἐπανέρχομαι εἰς ὅ,τι κατ' ἀρχὰς ἐπρόβαλον. Ὁ Θεὸς ἀδύνατον ἦτον νὰ δημιουργήσῃ ἀλλέως τὸν καλλίτερον ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς κόσμους (2). Ἐπειδὴ ἐνήργει εἰς ὕλην ἀκατέργασον, καὶ ἄτακτον, ἧτις ἀκαταπαύσως ἐβάλλεν εἰς τὴν θείαν τῆς τὴν ἰσχυροτέραν ἀντίστασιν, καὶ αὕτη ὑφίσταται εἰς ἔτι καὶ νῦν (3), καὶ διὰ ταῦτο ἀκολουθοῦσιν αἱ τρικυμῖαι, σεισμοί, καὶ ὅλαι αἱ ταραχαὶ, ὅσαι εἰς τὴν σφαῖράν μας συμβαίνουσιν. Οἱ κατώτεροι Θεοὶ, μορφώνοντές μας, εὐρέθησαν ἠναγκασμένοι νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ αὐτὰ μὲ ἐκείνου μέσα (4), καὶ ἐντεῦθεν αἱ ἀσθένειαι τοῦ σώματος, καὶ τῆς ψυχῆς, ἔτι ἐπικινδυνώτεραι. Ἐν γένει, πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν εἶναι εἰς τὸ πᾶν, καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπον ἰδιαίτερος, παράγεται ἀπὸ τὸν ὕψιστον Θεόν, καὶ πᾶν ὅ,τι εὐρίσκειται εἰς αὐτὸν ἑλλίπες, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐμφωλευθὸν φύσει εἰς τὴν ὕλην ἐλάττωμα (5).

(1) Πλά. εἰς Τίμ. §. 71. (2) αὐτ. (3) εἰς Θεαιτ. §. 175. (4) εἰς Τίμ. αὐτ. (5) αὐτ. καὶ εἰς πολιτ. §. 283.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ξ'.

Συμβάντα ἀξιοσημειώτα εἰς Ἑλλάδα καὶ Σικελίαν ἀπὸ τὸ, 357, ἕως τὸ, 354, ἔτος πρὸ Χ. Ἐκστρατεία τοῦ Δίωνος. Κρίσεις τῶν στρατηγῶν Τιμοθέου, καὶ Ἰφικράτους. Τέλος τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου. Ἀρχὴ τοῦ ἱεροῦ⁽¹⁾.

§. α'. **Ε**ἶπον ἀνωτέρω⁽²⁾, ὅτι ὁ Δίων, ἐξορισθεὶς τῶν Συρακουσῶν ἀπὸ τὸν Διονύσιον, ἀνεψιόν, καὶ γυναικαδέφρον του, ἀπεφάνισε τελευταῖον νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸν ὑφ' οὗ ἐθάρνει, ζυγόν. Ἐξερχόμενος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ζάκυνθον, ὅπου ἦτον διορισμένον νὰ συναχθῶσι τὰ στρατεύματα. Εὐρέθησαν ἐκεῖ τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι, οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἐκλεχθέντες εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἦσαν θεοδοκιμασμένης ἀνδρίας, καὶ θαρράλεοῦτος, εἰς οὐδὲν ὅλους τοὺς κινδύνους νομίζοντες⁽³⁾. Ἐτε δὲν ἤξευρον εἰς τί ἦσαν διορισμένοι, ἀφ' οὗ δὲ ἔμαθον, ὅτι ἔμελλον νὰ πολεμήσωσι μεθ' ἡμῶν ὑπερασπιζομένην ἀπὸ ἑκατὸν χιλιάδας πεζῶν, καὶ δέκα χιλιάδας ἵππῶν, τετρακοσίας τριήρεις, φρούρια ἰσχυρότατα, πλούτη ἄπειρα, καὶ συμμάχους φοβεροὺς⁽⁴⁾, τότε εἶδον εἰς τὴν σχεδιαζομένην ἐπιχείρησιν ἀπελπισίαν ἐνὸς ἐξοριστοῦ, ὃς τις ἤθελε νὰ θυσιάσῃ τὸ πᾶν εἰς ἐκδίκησίν του. Ὁ Δίων τοῖς παρέστηεν, ὅτι δὲν ἐστράτευεν ἐναντίον τῆς δυνατωτέρας τῆς Εὐρώπης βασιλείας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐναντίον ἐνὸς καταφρονημένου, καὶ ἀσθενεσέρου τυράννου⁽⁵⁾. Καθ' ὅλα τὰ ἄλλα,

(1) Ἐπὶ ἄρχοντος Ἀγαθοκλείους τῶ, 356. ἔτει πρὸ Χ. (2) ὄρα τὸ, λγ. κεφ. (3) Πλά. ἱπ. σ. ζ'. §. 333. (4) αὐτ. Νεπ. εἰς Δίω, κεφ. ε'. (5) Ἀριστ. κελ. ε'. κεφ. 4.

ἤλεγε, δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ στρατιώτας· οἱ τοῦ Διονυσίου πέντε ὀλίγου θέλουσιν ἔλθῃ ὑπὸ τὰς προσαγὰς μου, ἐξελε-
ξάμην μόνον ἀρχιστρατήγου, διὰ νὰ τοῖς ὁδῶσιν ἀνδρῆας πα-
ραδείγματα, καὶ πολεμικῆς μαθήματα (1). Εἶμαι τόσον βέ-
βαιος διὰ τὴν μεταβολὴν, καὶ τὴν δόξαν, μὲ τὴν ὁποῖαν πρέ-
πει νὰ εμφανωθῆτε, ὥστε, κἄν ἤθελεν ἦναι πεπρωμένον ἀμέ-
σως νὰ ἀπολεσθῶ, ἀφ' οὗ φθάσω εἰς Σικελίαν, ἤθελα νομί-
ξει τὸν ἑμαυτὸν μου εὐτυχῆ, ὅτι σᾶς ὠδήγητα εἰς αὐτήν (2).
Αὐτοὶ οἱ λόγοι ἐθάρρουν ἤδη τὰ πνεύματα, μίᾳ ὁμῶς ἐκλείψει
τῆς σελήνης ἐπροξένησεν εἰς αὐτοὺς νέας ταραχὰς (3), ἀλλὰ
καὶ αὐταὶ ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τὴν σταθερότητα τοῦ Δίωνα,
καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ μάντιος τοῦ στρατεύματος, ὃς τις,
ἐρωτηθεὶς περὶ ἐκείνου τοῦ φαινομένου, ἐφανέρωσεν, ὅτι ἡ δύ-
ναμις τοῦ βασιλέως τῶν Συρακουσῶν ἦτον εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ
ἐκλείψῃ (4). Οἱ στρατιῶται ἐμβιβάσθησαν εἰς τὰ πλοῖα παρευ-
θὺς τὸν ἀριθμὸν ὀκτακόσιοι (5)· τὸ ἐπίλοιπον τῶν στρατευμά-
των ἐμελλε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ ὑπὸ τὴν ὁδογίαν τοῦ Ἡρα-
κλείδου. Ὁ Δίων εἶχε μόνον δύο πλοῖα φορτηγὰ, καὶ τρεῖς
τριήρεις ἐλαφρὰς, τὰ ὅποια ὅλα ἦσαν πεπληρωμένα ἀφθόνως
ἀπὸ τοῦ πολέμου, καὶ τῆς ζωοτροφίας τὰ ἐφόδια (6).

§. β'. Ὁ μικρὸς οὗτος στόλος, τὸν ὁποῖον βικία τρικυ-
μῖα ἐξώρισε πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς, καὶ εἰς σκοπέλους,
ἐνθα ἐκινδύνευσεν νὰ συντριφθῇ, ἄραξε τελευταῖον εἰς τὸν λι-
μένα τῆς Μινώας κατὰ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Σικελίας.
Τοῦτο ἦτον φρουρίον, ἀνήκον εἰς τοὺς Καρχηδονίους. Ὁ διοι-
κητὴς, διὰ τὴν πρὸς τὸν Δίωνα φιλίαν, ἴσως ἔτι καὶ διὰ τὴν ἀνάφῃ
ἠρωφελείας εἰς τὰ συμφέροντα τῆς Καρχηδόνος συγχύσει, ἐ-

(1) Πλούτ. εἰς Δῶν. §. 967. (2) Ἄριστ. αὐτ. (3) αὐτὴ ἡ ἐκλεί-
ψεις ἀκολούθησε τῇ 9. αὐγούστου τοῦ 357. ἔτους πρὸ Χ. ὅρα τὴν σημ.
(4) Πλούτ. αὐτ. (5) αὐτ. (6) αὐτ.

πρόφθασεν εὐθύς εἰς ὅλας τὰς χρεῖας τῶν στρατευμάτων, τὰ
 ὅποια ἤδη ἀπέκαμον ἀπὸ τὴν ἐπίροχθον θαλασσοπορίαν. Ὁ
 Δίων ἠθέλει νὰ τοῖς δώσῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἀνάπαυσιν· ἀλλ'
 ἐπειδὴ ἔμαθον, ὅτι ὁ Διονύσιος πρὸ ἡμερῶν τευῶν ἐθαλασσο-
 πόησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεκάλουν τὸν στρατηγόν, καὶ τὸν
 ὠρχίζου νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ, ὅσον τάχος, εἰς Συρακούσας (1).
 Ἐν τοσούτῳ ὁ κρότος τοῦ ἐρχομοῦτου, δι' ἑπτάμενος μὲ ταχύ-
 τητά εἰς ὄλην τὴν Σικελίαν, τὴν ἐγένευσεν ἀπὸ φρίκην, καὶ ἐλ-
 πίδα. Ἦδη οἱ Ἀκραγαντινοὶ στρατιῶται, Γελῶσι, καὶ Καμαρι-
 ναῖοι διατάττονται ὑπὸ τὰς πρῶτας του, ἤδη οἱ Συρακούσιοι,
 καὶ οἱ στρατιῶται τῶν ἐγγύς χωρίων τρέχουσι πρὸς αὐτὸν παμ-
 πληθεῖ. Διανέμει εἰς πέντε χιλιάδας ἀπὸ αὐτὰς ὄπλα, τὰ ὅ-
 ποια ἔφερεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον (2). οἱ πρῶτοι πολῖται τῆς
 μητροπόλεως, ἐνδεδυμένοι σολὰς λευκάς, τὸν ὑποδέχονται εἰς
 τὰς πύλας τῆς πόλεως (3), ἐμβαίνει εἰς αὐτὴν μὲ τὰ στρατεύ-
 ματάτου, τὰ ὅποια ὀδεύουσιν ἡσυχῶς, καὶ ἀκολουθοῦνται ἀ-
 πὸ πενήντα χιλιάδας ἀνθρώπων, οἱ τινες κατέστησαν τὸν αἶρα
 νὰ ἀντηχῇ ἀπὸ τὰς φωνὰς των (4). Ἦχουσιν αἱ σάλπιγγες,
 πάουσι αἱ κραυγαί, καὶ ὁ προπορευόμενος κήρυξ βοᾷ, ὅτι αἱ
 Συρακούσαι εἶναι ἐλεύθεραι, καὶ ἡ τυραννία ἀνατρέπεται. Εἰς
 αὐτοὺς τοὺς λόγους, δάκρυα συμπαθείας ρέουσι ἀπὸ ὄλων
 τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀκούεται μόνον συγκεχυμένητις μῆξις
 κραυγῶν διαπεραστικῶν, καὶ εὐχῶν ἀνασπυρομένων πρὸς οὐρα-
 νόν. Καίονται θυμιάματα εἰς τοὺς ναοὺς, καὶ εἰς τὰς ἀγυῖας.
 Ὁ δῆμος, γενόμενος ἔξω φρενῶν ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῶν αἰ-
 σθημάτων του, γονυπετεῖ ἔμπροσθεν τοῦ Δίωνος, τὸν ἐπικαλεῖ-
 ται, ὡς μίαν θεότητα φιλάγαθον, ῥίπτει ἐπάνω του αὐτὸν μὲ
 γεμάτα χέρια, καὶ, μὴ δυνάμενος νὰ κορέσῃ τὴν χαράν του,
 πίπτει μὲ μανίαν κατὰ τῆς βδελυρᾶς φυλῆς τῶν προδοτῶν, καὶ

(1) Αὐτ. Διόδ. βιβλ. ις'. §. 414. (3) Πλούτ. αὐτ. (4) Διόδ. αὐτ.

κολάκων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἡ πόλις ἦτον μεμολυσμένη, τοὺς ἀρπάζει, πλέει εἰς τὸ αἵμάτων, καὶ αὐταὶ αἰ σκηναὶ τῆς φρίκης αὐξάνουσι τὴν κοινὴν εὐφροσύνην (1).

§. γ'. Ὁ Δίων ἐξακολουθεῖ τὴν σεβασμίαν του ὀδευτικῶν, ἀνάμεσα ἀπὸ τραπίζας, ζημένας ἀπὸ κάθε μέρος εἰς τοὺς δρόμους. Φθάνει εἰς τὴν δημοσίαν ἀγορὰν, ζέκεται, καὶ ἀπὸ μέρος ὑψηλὸν ὁμιλεῖ εἰς τὸν δῆμον, παρρησιάζει εἰς αὐτὸν ἐκ δευτέρου τὴν ἐλευθερίαν, τὸν διεγείρει εἰς τὴν υπεράσπισίν της με γενναϊότητα, καὶ τὸν ἐρκίζει νὰ διορίσῃ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς δημοκρατίας ἀρχηγούς, ἐν καταστάσει νὰ τὴν διοικῶσιν εἰς περιστάσις τόσον κρίσιμους. Τὸν ἐκλέγουσιν, ὁμοίως καὶ τὸν ἀδελφόν του Μεγακλῆν. Με ὅλον τούτο, ὅσον λαμπρὰ καὶ ἂν ἐσάθη ἡ ἐξουσία, με τὴν ὁποίαν ἤθελον νὰ τοὺς ἐνδύσωσι, κατ' οὐδένα τρόπον δὲν τὴν ἐδέχοντο, ἢ, με συμφωνίαν νὰ τοῖς ὀδώσωσι διὰ συμβουθεύς εἰκοσιν ἀπὸ τοὺς πρώτους πολίτας τῶν Συρακουσῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροί ἦσαν ἐξωρισμένοι ἀπὸ τὸν Διονύσιον. Μετὰ τινὰς ἡμέρας, εἰδοποιηθεὶς πολλὰ ἀργὰ ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Δίωνα (2), ἦλθε διὰ θαλάσσης εἰς τὰς Συρακούσας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἤδη πολιορκημένῃ με τείχος. Ἐσείλεν ἀμέσως πρέσβεις εἰς τὸν Δίωνα (3), ὁ ὁποῖος τοῖς ἐπρόσβαξε νὰ ἀναφέρωσι τὴν ἀποστολὴν τους πρὸς τὸν δῆμον. Ἀφ' οὗ τοὺς ἐδέχθησαν εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, ἔπασχον νὰ τὴν κερδήσωσι με τὰ πλέον κολακευτικὰ προβλήματα, ἐλαττώσεις εἰς τοὺς φόρους, καὶ ἐξαίρεσιν ἀπὸ δούλευσιν πολεμικῆν εἰς τοὺς, ὅσους πολέμους ἐπιχειρισθῆ χωρὶς τὴν γνώμην της· ὁ Διονύσιος ὑπέσχετο τὸ πᾶν, ἀλλ' ὁ δῆμος ἐζήτει τὴν ἀνατροπὴν τῆς τυραννίδος διὰ πρώτην τῆς συνθήκης ὑποθεσιν.

§. δ'. Ὁ βασιλεὺς, ἐπειδὴ ἐμελέτα ἀπισίαν, ἐξέτεινε εἰς

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Πλούτ. καὶ Δισδ. αὐτ. (3) Πλούτ. αὐτ.

μάχος τὸν συμβιβασμὸν, καὶ κατέστησε νὰ τρέχη φήμη, ὅτι ἔσπευγε νὰ γυμνωθῆ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του (1), ἐν ταύτῳ ἔσπειρε καὶ ἔκραξε τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ δήμου, τοὺς ἐκράτησεν ὄλην τὴν νύκτα, καὶ ἐπρόσβαξεν ἔξοδον μὲ τὴν αὐγὴν τῆς ἡμέρας. Οἱ βάρβαροι, οἵτινες ἐσύνθετον τὴν φυλακὴν, προσέβαλον εἰς τὸ τείχος τοῦ περιβόλου, ἐκρήμυσαν ἐξ αὐτοῦ μέρος, καὶ ἀπεδίωξαν τῶν Συρακουσῶν τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα, ἐπειδὴ ἠλπίζον ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἔμελλον νὰ διορθωθῶσι τὰ πράγματα, ἦσαν ἀμέριμα, καὶ ἀφέθησαν νὰ κτυπηθῶσιν αἰφνιδίως. Ὁ Δίων, πεπεισμένος, ὅτι ἡ τύχη τῆς βασιλείας ἐξήρτηται ἀπὸ ἐκείνου τὴν πεπωμένην ἡμέραν, δὲν εἶδεν ἄλλο μέσον διὰ νὰ ἐγκαρδιώτῃ τοὺς πεφοβισμένους στρατιώτας, ἢ νὰ ἐκτείνῃ τὴν ἀνδρείαν μέχρι τοῦ θράσους. Τοὺς κράζει ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ὅχι μὲ τὴν φωνὴν του, τὴν ὁποῖαν δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ ἀκούωσιν, ἀλλὰ μὲ τὸ παράδειγμά του, τὸ ὁποῖον τοὺς κινεῖ εἰς θάμβος, καὶ τὰ ὁποῖον νὰ μιμηθῶσι δεσάζουσι. Ῥίπτεται εἰς τὴν μέσσην τῶν νικητῶν μόνος, κατεσφίξει ἀπὸ αὐτοὺς μέγαν ἀριθμὸν, πληγώνεται, πέπτει κατὰ γῆς, καὶ ἐγείρεται ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους στρατιώτας, τῶν ὁποίων ἡ γενναϊότης ἐμφυχωθεῖσα, θανεῖζει εἰς τὴν ἐδικήν του νέαν δύναμιν. Ἀναβαίνει εὐθὺς εἰς ἵππον, συναθροίζει τοὺς φυγάδας, καὶ μὲ τὴν χεῖρά του, τὴν ὁποῖαν μία λόγχη ἐτρύπησε, δείχνει τὸ πεπωμένον τῆς μάχης σάδιον, τὸ ὁποῖον ἐκείνου τὴν στιγμήν ἐμελλε νὰ ἀποφασίσῃ, ἢ τὴν δουλείαν, ἢ τὴν ἐλευθερίαν τους. Πιεῖ εὐθὺς μετὰ ταῦτα εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Πελαγονησίων, καὶ τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὴν μάχην. Οἱ βάρβαροι, ἀποκαμώντες ἀπὸ τοὺς πόρους, δείχνουσι ἤδη μόνον ἀσθενῆ ἀνδύσασιν, καὶ φεύγουσι νὰ κρύψωσι τὴν κατασχύνην τους εἰς τὴν ἀκράπολιν. Οἱ Συρακούσιοι διαμοιράζουσι ἀπὸ ἑκάστον μῦθς εἰς

(1) Πλούτ. καὶ Διόδ. αὐτ. Πολύαι. στρατηγ. ε'. κεφ. θ'.

καθένα ἀπὸ τοὺς ξένους στρατιώτας, οἱ τινες ἑμοφώνως διορίζουσι νὰ γένη σέμμα χρυσοῦν εἰς τὸν στρατηγὸν αὐτῶν (1).

§. ε΄. Τότε ὁ Διονύσιος ἐκατάλαβεν, ὅτι ὅταν ἐδύνατο νὰ νικήσῃ τοὺς ἔχθρους του κατὰ ἄλλον τρόπον, ἢ διασπείρων ἀναμεταξύ των διχονοίας, ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ, διὰ νὰ κατασῆσῃ τὸν Δίωνα εἰς τὸν δῆμον ὑπόπτου, τὰς αὐτὰς μηχανὰς, τὰς ὁποίας μετεχειρίσθησαν ἄλλοτε διὰ νὰ τὸν δυσφημίσωσι παρ' αὐτῷ. Ἐντεῦθεν ἐκείναι αἱ κρυφαὶ φῆμαι, τὰς ὁποίας διέσπειρον εἰς τὰς Συρακούσας, ἐκείναι αἱ πανουργίαι, καὶ δυσπιστίαι, μὲ τὰς ὁποίας ἐτάραττον τὰς γενεάς, ἐκείνοι οἱ ἐπίβουλοι συμβεβασμοί, καὶ ἐκείνη ἡ ὀλεθρία ἀνταπόκρισις, τὴν ὁποίαν εἶχεν, ἢ μὲ τὸν Δίωνα, ἢ μὲ τὸν Δῆμον. Ὅλα τοῦτὰ γράμματα ἐκοινολογοῦντο εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Εὐρίσθη ποτὲ ἓν ἀπὸ αὐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶχε τοιαύτην ἐπιγραφὴν. Τῷ Πατρί μου. Οἱ Συρακούσιοι, σοχαζόμενοι, ὅτι ἦτον τοῦ Ἰππαρίνου, υἱοῦ τοῦ Δίωνος, δὲν ἐτόλμων νὰ μάθωσι τί περιείχεν, ἀλλ' ὁ Δίων τὸ ἀνοίξεν ἔμπροσθέν των. Ὁ Διονύσιος προσέβλεπεν, ὅτι, ἂν δὲν τὸ ἀναγνώσῃ δημοσίᾳ, ἤθελε διεγείρῃ ἀπιστίαν, καὶ ἂν τὸ ἀναγνώσῃ, ἤθελε προξενήσῃ φόβον. Ἦτον ἰδιόχειρον τοῦ βασιλέως· εἰς αὐτὸ ἐξίθετε τὰς ἐκφράσεις μὲ δολιότητα, εἰς αὐτὸ ἐξήγει ὅλα τὰ αἷτια, ὅσα ἐμελλον νὰ ἀναγκάσωσι τὸν Δίωνα νὰ χωρίσῃ τὰ συμφέροντά του ἀπὸ τὰ τοῦ δῆμου. Ἡ γυνὴ, ὁ υἱὸς, καὶ ἀδελφή του ἦσαν κεκλεισμέναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν· ὁ Διονύσιος ἐδύνατο νὰ πράξῃ εἰς αὐτοὺς τελείαν ἐκδίκησιν. Ὑστερον ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀπειλὰς ἠκολούθουν δικαιολογήματα, καὶ θεύσεις, ἐπίσφι ἐπιτήδεια, διὰ νὰ ἐκκινήσωσι ψυχὴν γενναίαν, καὶ εὐαίσθητον· ἀλλὰ τὸ πικρότερον φάρμακον ἦτον κεκρυμμένον εἰς τοὺς ἀκολούθους λόγους. Ἐνθυμήσασθαι τὸν ζῆλον, μὲ τὸν ὁποῖον ὑπεσῆριζες τὴν τυραννίαν, ὅταν

(1) Πλούτ. εἰς Διων. §. 971.

» ὑπῆρχες πλησίον μου. Ἄντι νὰ ἀποδώθῃς τὴν ἐλευθερίαν εἰς
 » ἀνθρώπους, οἵτινες σὲ μεσοῦσιν. ἐνθυμούμενοι τὰ κακὰ, τῶν
 » ὁποίων ἔγενεσ ἔργατης, καὶ ὄργανον, φύλαττε τὴν ἐξουσίαν,
 » γὰρ ὅποιον ἐνεπίσευθῆσαν εἰς ἐσέ, καὶ αὐτὴ μόνη συστῆναι τὴν
 » ἀσφάλειάν σου, τῆς γενεᾶς σου, καὶ τῶν φίλων σου (1).

§. ζ'. Ὁ Διόνυσος δὲν ἤθελεν ἀπολαύσει περισσύτερον
 καρπὸν κέρθους ἀπὸ μάχην τινά, ὅσων ἔκβασεν ἀπὸ αὐτὴν ἀπὸ
 αὐτὴν τὴν ἐπισολήν. Ὁ Δίων ἐφάνη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ
 δήμου εἰς σελὴν ἀνάγκην νὰ οἰκονομῇ τὸν τύραννον, ἢ νὰ λάβῃ
 τὸν τόπον του. Ἀπὸ τότε ἔπροσεν ἤδη νὰ προβλέπῃ τὴν πτώ-
 σιν τῆς ἐξουσίας του. Ἐπειδὴ, ἀφ' οὗ ἠέμπισοσύνη ἀπαξ κλο-
 νισθῆ, ἀφανίζεται πολλὰ ὀλιγόωρα. Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ, ἐφ-
 θασεν, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἡρακλείδου, ἡ δευτέρα τῶν στρα-
 τευμάτων τῆς Πελοποννήσου Μόρα. Ὁ Ἡρακλείδης, ὅς τις εἶ-
 χεν εἰς Συρακούσας μεγάλην ὑπόληψιν (2), ἐφαίνετο, ὅτι ἐδιω-
 ρίσθη μόνον εἰς τὸ νὰ αὐξάνῃ τὰς ταραχὰς τῆς πολιτείας. Ἡ
 φιλοτιμία του ἐπενόει ἐπιχειρήματα, τὰ ὅποια ἡ ὀλιγόνοιά του
 δὲν τῷ ἐσυγχώρει νὰ ἀκολουθῆ· ἐπιβούλευεν ὅτι τὰ μερὰ,
 χωρὶς νὰ βεβαιώσῃ τὴν νίκην τοῦ ἐδικοῦ του, καὶ ἐγένετο μόνον
 ἐπιτυχὴς, νὰ πολλαπλασιάσῃ εἰς τοὺς σκοποὺς του δολιότη-
 τας ἀνωφελεῖς. Ὑπὸ τοὺς τυράννους, ἐδιοίκησε μὲ εὐδοκίμη-
 σιν τὰ πρῶτα ἀξιώματα τοῦ στρατεύματος. Μετὰ ταῦτα ἠνώθη
 μὲ τὸν Δίωνα, ἐμακρύνθη ἀπὸ αὐτὸν, καὶ πάλιν ἐπλησίασεν
 εἰς αὐτόν. Δὲν εἶχε μήτε τὰς ἀρετὰς, μήτε τὰ προτερήματα
 ἐκείνου τοῦ μεγάλου ἀνδρός, μὲ ὅλον τοῦτο τὸν ὑπερέβαινεν
 εἰς τὸ νὰ κερδαίνῃ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων (3). Ὁ Δίων
 τὰς ἀπεμάκρυνε, δι' ἣν ἔδειχνε πρὸς αὐτὰς ψυχρὰν ὑποδοχὴν,
 κινήματα αὐστηρά, καὶ διακριτικά. Μάστιγν οἱ φίλοι του τον πα-

(1) Πλούτ. αὐτ. Πολίται. στρατηγ. ε. κεφ. θ'. §. 8. (2) Διόδ. αὐτ.

(3) Πλούτ. αὐτ.

ρεκίνουν νὰ γένη μᾶλλον καταδεκτικὸς, καὶ εὐπρόσιτος. Μά-
την ὁ Πλάτων τῷ ἔγραφεν εἰς τὰς ἐπιστολάς του, ὅτι, διὰ νὰ
χρηματίσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τις ἐπωφελῆς, ἔπρεπε νὰ γίνη-
ται εἰς αὐτοὺς εὐάξερτος (1). Ὁ Ἡρακλείδης, εὐκολώτερος, συγ-
καταβρατικώτερος· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν κἀνέν θέν ἦτον ἱερὸν, διέφ-
θειρε τοὺς ῥήτορας μὲ τὰς ἐλευθεριότητάς του, καὶ τὸν δῆμον
μὲ τὰς κολακείας του. Ἦδη ὁ δῆμος ἀπεφάσισε νὰ πείσῃ εἰς
τὰς ἀγκάλας του, καὶ εἰς τὴν πρώτην συνέλευσιν, ἐνεχείρισεν
εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν τῶν θαλασσίων δυνάμεων. Προφθάνει
εὐθύς ὁ Δίων, παριστᾷ, ὅτι ἡ νέα ἀξία ἦτον μόνον διαίρεσις
τῆς ἐδικῆς του, λαμβάνει τὴν ἀνάκλησιν τοῦ θρασύτατου, καὶ
τὸ κἀννει νὰ ἐπικυρωθῇ μετὰ ταῦτα εἰς συνάθροισιν μᾶλλον
εὐτακτον, τὴν ὁποίαν ἐπεμελήθη νὰ συγκαλέσῃ. Περί πλεόν
ἠθέλησε νὰ προσθέσῃ προνόμια ἔτι τινὰ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ
ἀντιζήλου του, καὶ εὐχαριστήθη νὰ τὸν ἀνείδισῃ ἰδιαιτέρως (2).

§. ζ'. Ὁ Ἡρακλείδης ἐπροσποιήθη, ὅτι ἐφάνη αἰσθητι-
κὸς εἰς αὐτὸ τὸ γενναῖον πολίτευμα. Εὐρισκόμενος πλησίον
τοῦ Δίωνα, καὶ ἔρπων ἔμπροσθέν του, ἐπρολάμβανεν, ἐπα-
ραμόνευε, καὶ ἔφερεν εἰς ἐκπλήρωσιν τὰς προσαγὰς του μὲ
κάθε ζῆλον εὐγνωμοσύνης, ἐν ᾧ, δὲ ἀπακρύφω περιφραγμα-
των, ἔσπινεν εἰς τοὺς σκοπούς του ἐμπόδια ἀνίκητα. Ὅταν ὁ
Δίων ἐπρόβαλλε μέσα διαλλαγῆς πρὸς τὸν Διόνυσιον, τότε τὸν
ἀποκαθίστων ὑποπτον ἀμοιβαίας φιλίας μὲ τὸν βασιλέα ἐκεῖ-
νον. Ὅταν ἔπαυε, προβάλλων αὐτὰ, τότε ἔλεγον, ὅτι ἠθελε
νὰ δικαιωνίξῃ τὸν πόλεμον, διὰ νὰ ἦναι δευτεκῆς ἡ ἐξουσία του (3).
Αὗται αἱ χαμερπεῖς διαβολαὶ ἐφανερῶθησαν μὲ περισσοτέραν
δύναμιν, ἀφ' οὗ ὁ σὺλος τῶν Συρακουσίων ἔβαλεν εἰς φυγὴν
τὸν τοῦ βασιλέως, διοικούμενον ἀπὸ τὸν Φίλιπον (4)· ἡ τρί-

(1) Πλά. ἐπισ. δ'. §. 321. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) αὐτ. (4) Ἐπί ἀρ-
χοντος Ἐλπίου, ἔς τις συμπίπτει μὲ τὸ, 306, καὶ 355. ἔτος πρὸ Χ.

ρης τούτου τοῦ ναυάρχου, ἀφ' οὗ ἐρρίφθη εἰς τὸ παράλιον, ἔλαβε τὴν θυσιάν νὰ πύσῃ εἰς τὰς χεῖρας ἠγανακτισμένου χυδαίου λαοῦ, ὁ ὁποῖος τὸν ἐτιμώρησε σκληρότατα, ἕως οὗ τὸν ἔσυρε καὶ εἰς τοὺς ὁρόμους αἴσχιστα (1). Ὁ Διονύσιος ἤθελε δοκιμάσει τὴν αὐτὴν θυσιάν, ἀν δὲν ἤθελεν ἐμπιστευθῆ τὴν ἀκρόπολιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀπολλοκράτην, καὶ δὲν ἤθελεν εὖρη τὸ μέσον νὰ σωθῆ εἰς τὴν Ἰταλίαν μὲ τὰς γυναῖκας, καὶ θησαυροὺς του. Τελευταίου ὁ Ἡρακλείδης, ὅς τις, ὡς ναύαρχος, ἐχρυσώσει νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὴν φυγὴν του, θεωρῶν τοὺς Συρακουσίους θυμωμένους κατ' αὐτοῦ, ἔλαβε τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ζῆλν κατὰ τοῦ Δίωνος, προβάλλων ἀμέσως τὴν διανομὴν τῆς γῆς (2). Ἡ πρότασις αὕτη αἰνῶτος παγὴ τῶν διαιρέσεων εἰς πολλὰς δημοκρατικὰς πολιτείας, ἠρπάχθη μὲ λαίμαργίαν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ λαοῦ, ὅς τις δὲν εἶχε πλέον ὀραθῆσια εἰς τὰ δοξοδικαῖά του. Ἡ ἀντίστασις τοῦ Δίωνος διήγειρεν ἐπανάστασιν, καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἐξήλειψε τὴν ἐνθύμησιν τῶν ἐκδουλεύσεων του. Ἀπεφασίσθη νὰ ἐξακολουθῶσι τὴν διανομὴν τῆς γῆς, νὰ μεταβάλωσι τὰ στρατεύματα τῆς Πελοποννήσου, ἐμπιστευόμενοι τὴν διοικῆσιν τῶν ὑποθέσεων εἰς εἰκοσιπέντε νέους ἀρχηγούς, μεταξύ τῶν ὁποίων ἐδωρίσθη ὁ Ἡρακλείδης (3).

§. η'. Δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλο, ἢ νὰ ἐκβάλωσιν ἀπὸ τῆν ἀξίαν τοῦ Δίωνα, καὶ νὰ τὸν καταδικάσωσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐφοβούντο τὰ ξένα στρατεύματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐδορυφορεῖτο, ἐδοκίμασαν νὰ τὰ ἀποσπάσωσιν ἀπ' αὐτὸν μὲ τὰς μεγαλοπρεπεσέρας ὑποσχέσεις. Ἀλλ' οἱ μεγαλόψυχοι ἐκεῖνοι πολεμισταί, τοὺς ὁποίους ἐταπεινώσαν, σερρῶντές τους ἀπὸ τὸ σιτηρέσιον, καὶ ἤθελον νὰ τοὺς ταπεινώσωσιν ἔτι περισσότερο, κρίνοντές τους ὑπευθύνους προδοσίας, ἔβαλον μεταξύ των τὸν στρατηγόν

(1) Πλούτ. καὶ Διόδ. αὐτ. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) αὐτ.

αὐτῶν, καὶ διεβρῖνον τὴν πόλιν, κατατρεχόμενοι, καὶ γενοχωρούμενοι ἀπὸ ὅλου τὸν δῆμον· εἰς τὰς ὑβρεις τοῦ ἀπεκρίνοντο μόνον ἐνειδισμοὺς ἀχαριστίας, καὶ ἀπιστίας, ἐν ᾧ Δίῳ μετεχειρίζετο, διὰ τὰ τὸν καταπραῦνη, θεήσεις, καὶ σημεῖα προσπαθείας. Οἱ Συρακούσιοι, αἰσχυρόμενοι, ὅτι τὸν ἄφησαν νὰ ἀναχωρήσῃ, ἔσειλαν, διὰ τὰ τὸν ἐνοχλώσει εἰς τὴν ὑποχώρησίν του, στρατεύματα, τὰ ὅποια ἐτάραξαν εἰς φυγὴν, μόνον ἀφ' οὗ ἐδόθη τὸ σημεῖον τῆς μάχης. Ἦλθεν εἰς τοὺς τόπους τῶν Λευτινῶν (1), οἵτινες, ὄχι μόνον ἔκρινον διὰ τιμὴν τους νὰ τὸν δεχθῶσι, καθὼς καὶ τοὺς συντρόφους του, ὡς συμπατριώτας των, ἀλλὰ διὰ τινος εὐγενοῦς μεγαλοφυχίας, ἠθέλησαν ἔτι νὰ προμηθεύσωσιν εἰς αὐτὸν ἀξίαν ἱκανοποίησιν. Ἀφ' οὗ ἔσειλαν πρέσβεις εἰς Συρακούσας, διὰ τὰ δικαιολογηθῶσι διὰ τὴν γενομένην κατὰ τῶν ἐλευθερωτῶν τῆς Σικελίας ἀδικίαν, καὶ ἐδέχθησαν πρέσβεις ἀπὸ ἐκείνων τὴν πόλιν, οἵτινες ἐδιωρίσθησαν νὰ ἐγκαλέσωσι τὸν Δίωνα, ἐπεκαλέσθησαν τοὺς συμμάχους των. Ἡ κρισολογία ἐκρίθη εἰς τὴν συνέλευσιν, καὶ τὸ πολίτευμα τῶν Συρακουσίων ὁμοφώνως κατεδικάσθη.

§. 3. Οἱ Συρακούσιοι, ὄχι μόνον δὲν ὑπέγραψαν εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, ἀλλ' ἔτι ἔχαιρον, ὅτι ἠλευθερώθησαν ἐν ταύτῳ ἀπὸ δύο τυράννων, οἵτινες κατὰ διαδοχὴν τοὺς κατεδυνάστευον, καὶ ἡ χαρά των ἤυξησεν ἔτι περισσότερον διὰ τινὰ κέρδη, τὰ ὅποια ἔλαβον ἀπὸ τὰ πλοῖα τοῦ βασιλέως, ὅταν ἤρχοντο διὰ τὰ ἐφοδιάσσει τὴν ἀκρόπολιν, καὶ νὰ ῥέψωσιν εἰς αὐτὴν στρατεύματα, διοικούμενα ἀπὸ τὸν Νύσιον τῆς Νεαπόλεως (2). Ὁ ἐπιτάχων οὗτος στρατηγὸς ἔκρινεν, ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα νὰ ὑποτάξῃ τοὺς ἀποστάτας. Οἱ Συρακούσιοι, βεβαιωμένοι ἀπὸ τὰς ἀσθενείας των ἐκβάσεις, καὶ περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀχαλίωτον ἀναίδειάν τους, ἐσύτριψαν ὅλα τὰ δεσμὰ τῆς

(1) Πλοῖτ. καὶ Διόδ. αὐτ. (2) οἱ αὐτ. αὐτ.

ὑποταγῆς, καὶ κοσμιότητος. Αἱ ἡμέραι των ἐξωθεύοντο εἰς τὰς ὑπερβολὰς τῆς τραπέζης, καὶ οἱ ἀρχηγοῖ των παρεδύθησαν εἰς ἀταξίας, τοὺς ὁποίους δὲν ἠμπόρουν πλέον νὰ σταματήσωσιν. Ὁ Νύμφιος ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν ἀκρόπολιν, ἀναποδογουρίζει τὸ τεῖχος, μὲ τὸ ὄπισθον καὶ δεύτερον τὴν ἐπερικύκλωσαν, ἐξουσιαζει μίαν ἐνορίαν, καὶ τὴν βάλλει εἰς διαρπαγμὸν. Τὰ στρατεύματα τῶν Συρακουσίων ὑποδιώκονται, οἱ πολῖται κατασφάζονται, αἱ γυναῖκες, καὶ τὰ παιδιὰ ἐπιφορτίζονται μὲ ἀλύσεις, καὶ σύρονται εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Συναθροίζονται, βουλευόμενοι μὲ Θόρυβον, ὁ φόβος ἐπάγωσε τὰ πνεύματα, καὶ ἡ ἀπελπισία δὲν εὗρισκε πλέον καταφύγιον. Τότε κάπποιοι φωναὶ ὑψώθησαν, προβάλλουσαι τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Δίωτος, καὶ τοῦ στρατεύματός του. Ὁ δῆμος παρευθὺς τὸν ζητεῖ μὲ κραυγὰς μεγάλας. Εἶδε νὰ φανῆ! Εἶδε οἱ Θεοὶ νὰ μᾶς τὸν ἐπαναγάγωσιν! Εἶδε νὰ ἔλθῃ νὰ μᾶς ἀνάψῃ ἀπὸ τὴν γενναϊότητά του! Οἱ ἐκλεχθέντες ἀπεσαλμένοι τόσον ἐτάχονον, ὥστε ἔφθασαν, πρὶν τελειώσῃ ἡ ἡμέρα, εἰς τοὺς Λεοντινοὺς. Πίπτουσι εἰς τοὺς πόδας τοῦ Δίωτος, βεβρεγμένοι ἔχοντες τὸ πρόσωπόν τους μὲ δάκρυα, καὶ τὸν κινουσι εἰς συμπάθειαν, ζωγραφίζοντες τὰ κακὰ, ὅσα ἡ πατρίς του δοκιμάζει. Εἰσαχθέντες ἐνώπιον τοῦ δῆμου, οἱ δύο πρῶτοι πρέσβεις ἐξώρκιζον τοὺς παρεσῶτας νὰ σώσωσι πόλιν πολλὰ ἀξίαν καὶ τοῦ μίσους, καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας των.

§. ι. Ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν τοὺς λόγους των· σιωπῇ σκυθρωπῇ ἐβασίλευεν εἰς τὴν συνάθροισιν. Ὁ Δίων ἠθέλησε νὰ τὴν λύσῃ, ἀλλὰ τὰ δάκρυά του διέκοπτον τὸν λόγον του. » Ἐμψυχωθεὶς δὲ ἀπὸ τὰ στρατεύματά του, τὰ ὁποῖα μετείχον κατὰ τὴν θλίψιν του. Πολεμισταὶ τῆς Πελοποννήσου, εἶπε, καὶ σεις πισοὶ σύμμαχοι, εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν σας νὰ σκεφθῆτε ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν ἀξίαν σας, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, δὲν

» ἔχω τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογῆς. Αἱ Συρακοῦσαι μέλλουσι
 » νὰ ἀπολεσθῶσι, χρεωσῶ νὰ τὰς σώσω, ἢ νὰ ἐνταφιασθῶ ὑ-
 » πὸ τὰ ἐρείπιά των. Συγκαταλέγομαι μὲ τοὺς πρέσβεις των,
 » καὶ ἐπιλέγω. Ἐσάθην οἱ πλείον ἄφρονες, καὶ τῶρα οἱ
 » πλείον δυσυχισμένοι ἄνθρωποι· εἰ μὲν συμπαθῆτε τὰς συνειδή-
 » σεις μας, σπεύσατε νὰ βοηθήσητε πόλιν, τὴν ὁποίαν πρῶτον
 » ἐσώσατε· εἰ δὲ καὶ σὰς παροξύνωσιν εἰς ὀργὴν αἰ ἀδικίαι μας,
 » εἴθε τοῦλάχισον οἱ Θεοὶ νὰ ἀνταμείψωσι τὸν ζῆλον, καὶ τὴν
 » ἐμπιστοσύνην, τῶν ὁποίων τὰς πείρας μοι ἐδώκατε τόσον ἐναρ-
 » γοί· καὶ μὴν ἀλησμονῆτε ποτὲ ἐκεῖνον τὸν Δίωνα, ὅς τις
 » θέν σὰς ἄφησεν, ὅταν ἡ πατρίς του ἐσάθη ὑπεύθυνος, καὶ θέν
 » τὴν ἀφίνει, ὅταν ἦναι δυσυχής. « Ὁ Δίων ἐμελλε νὰ ἐξα-
 » κολουθήσῃ τὸν λόγον, ἀλλ' οἱ στρατιῶται ὅλοι παρακινεῦμενοι
 ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἔκραξαν διὰ μιᾶς. » Γενοῦ ἀρχηγός
 » μας, ὑπάγωμεν νὰ ἐλευθερώσωμεν τὰς Συρακούσας! Οἱ
 πρέσβεις, κατανευγμένοι ἀπὸ χαρὰν, καὶ εὐγνωμοσύνην, ῥίπ-
 τούνται εἰς τὸν λαϊκόν τους, καὶ εὐλογοῦσι μυριάκις τὸν Δίωνα,
 ὅς τις ἔδωκεν εἰς τὸ κράτεμα ὀλίγον καιρὸν νὰ λάβωσι τὴν
 τυχοῦσαν τροφήν (1).

§. ια'. Μόλις ἐμβαίνει εἰς τὴν ὁδοιπορίαν, καὶ ἀπαντᾷ
 νέας πρεσβείας, ἐξ ὧν αἱ μὲν, τὸν βιάζουσι νὰ ταχύη τὴν ὁ-
 δοιπορίαν του, αἱ δὲ, νὰ τὴν ἀναβάλῃ. Αἱ πρῶται ἐπρέσβευον
 ἐξ ὀνόματος τοῦ ὑγιεσέρου μέρους τῶν πολιτῶν, καὶ αἱ δεύτε-
 ραι, ἐξ ὀνόματος τῆς ἀντιθέτου φατρίας. Ἀφ' οὗ οἱ ἐχθροὶ
 ἐτραβήθησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, οἱ ῥήτορες ἀνεφάνησαν,
 σπείροντες εἰς τὰ πνεύματα τὴν διαίρεσιν. Ἀπὸ τὸ ἐν μέρος,
 ὁ ὄχλος, συρόμενος ἀπὸ τὰς κραυγὰς των, ἀπεφάσιζεν, ὅτι
 εἰς κἀνένα ἄλλον θέν ἐχρεώσῃ τὴν ἐλευθερίαν του, παρὰ εἰς
 τὸν ἐαυτὸν του, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ κατασταθῇ κύριος τῶν

(1) Πλούτ. αὐτ.

πυλών τῆς πόλεως, διὰ νὰ ἀποβάλλῃ κάθε ξένον βοήθειαν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ φρόνιμοι ἄνδρες, περίτρομοι διὰ μίαν τόσον ἀνόητον αὐθάδειαν, ἐβίαζον ἐνθέρμως τὴν ἐπιστροφὴν τῶν στρατιωτῶν τῆς Πελοποννήσου (1). Ὁ Δίων ἔκρινεν εὐλογον, ὅτι δὲν ἔπρεπε μῆτε νὰ ἐμποδίζηται, μῆτε νὰ σπεύδῃ, ἀλλ' ἐπροχώρει βραδέως πρὸς τὰς Συρακούσας. Ἦδη δὲ ἀπέχων ἐξήκοντα στάδια, εἶδεν ὅτι ἔφθανον εἰς κατόπι τοῦ ἄλλου ταχυδρόμοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις τῶν πολιτῶν, καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον Ἡρακλείδην, τὸν σκληρότατόν του ἐχθρόν. Οἱ πολιορκούμενοι ἐξῆλθον ἐκ δευτέρου, οἱ μὲν, ἀνατρέπουσιν ἐξ ὀλοκλήρου τὸ τεῖχος τοῦ περιφράγματος, οἱ δὲ, ὡς λυσσῶσαι τίγρεις, πίπτουσι κατὰ τῶν πολιτῶν, χωρὶς διάκρισιν ἡλικίας, καὶ γένους, ἄλλοι τελευταῖοι, διὰ νὰ ἀντιτάξωσιν ἀδιάβατον εἰς τὰ ξένα στρατεύματα περίφραγμα, ρίπτουσι θαυλοὺς, καὶ βέλη ἀναμμένα εἰς τὰς πλησίον οἰκίας τῆς ἀκροπόλεως (2). Ὁ Δίων, ἀφ' οὗ ἔφθασεν αὐτὴ ἡ εἶδησις, ἐτάχυνε τὰ διαβήματά του. Ἐβλεπε τοὺς ἀνεμοστροβύλους τῆς φλογός, καὶ τοῦ καπνοῦ, ὅτι ὑψώνοντο εἰς τὸν αἶρα, ἤκουε τὰς ἀναισχύντους φωνὰς τῶν κηκτῶν, καὶ τὰς θρηνώδεις βοᾶς τῶν κατοίκων. Ἐφάνη, τὸ ὄνομά του ἀντήχει μὲ κρότον εἰς ὅλας τὰς γειτονείας τῆς πόλεως, ὁ δῆμος εἰς τὰ γόνατά του, καὶ οἱ ἐχθροί, τρομασμένοι, διατάττονται εἰς μάχην κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως. Ἐδιάλεξαν αὐτὴν τὴν θέσιν, διὰ νὰ ὑπερασπιζῶνται ἀπὸ τὰ συντρίμματα, σχεδὸν ἀδιάβατα, τοῦ τεύχους, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἀνέτρεψαν, καὶ περὶ πλέον εἶτε ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν περίβολον τοῦ πυρός, τὸ ὁποῖον ἐπρόβλεψεν ἡ μακία των.

§. ιβ'. Ἐν ᾧ οἱ Συρακούσιοι εἶδον ἀφθόως εἰς τὸν στρατηγὸν αὐτῶν τὰ ἴδια ἐπιφωνήματα, καὶ τὰς ἰδίας ἐπωνυ-

(1) Αὐτ. (2) αὐτ.

μίας τοῦ σωτήρος, καὶ τοῦ Θεοῦ, μὲ τὰς ὁποίας τὸν ὑπεδέχθησαν εἰς τὸν πρῶτόν του θρίαμβον, τὰ στρατεύματά του διηρημένα εἰς σίχους, καὶ ζέοντα ἀπὸ τὸ παράδειγμά του, ἐπροχώρουσαν εὐτάκτως ἀνάμεσα ἀπὸ τὰς καυστικὰς τέφρας, ἀναμμένους δοκοὺς, αἵματα, καὶ πτώματα, μὲ τὰ ὅποια αἱ πλατεῖαι, καὶ οἱ δρόμοι ἦσαν ἐσκεπασμένοι, ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ φρικῶδες σκότος τοῦ πεπυκνωμένου καπνοῦ, καὶ τῆς φρικωδεσέρας ἔτι φλογὸς τοῦ πανθαμάρτου πυρὸς, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν, αἱ ὅποια ἐβυθίζοντο, πίπτουσαι μὲ κρότον φοβερὸν εἰς τὰ πλάγια, ἢ εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν. Ἄφ' οὗ ἔφθασαν εἰς τὸ τελευταῖον περιχαράκωμα, τὸ ὑπερεπήδησαν μὲ τὴν αὐτὴν γενναϊότητα, εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι τὴν πεισματώδη, καὶ θηριώδη τῶν στρατιωτῶν τοῦ Νυψίου ἀντίστασιν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλοι μὲν κατετμήθησαν, ἄλλοι δὲ ἐβιάσθησαν νὰ περικλεισθῶσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν οἱ πολιταί, ἀφ' οὗ ἔσβυσαν τὴν πυρκαϊάν, εὐρέθησαν εἰς βαθεῖαν ἡσυχίαν. Οἱ ῥήτορες, καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ πατριῶν ἐξωρίσθησαν ἀφ' ἑαυτοῦ των, ἔξω ἀπὸ τὸν Ἡρακλείδην, καὶ Θεόδοτον. Οὗτοι ἐγνώριζον πολλὰ καλὰ τὸν Δίωνα, ὥςτε δὲν ἀμφίβαλλον, ὅτι ἤθελον τὸν ἀφοπλίσει, ὁμολογοῦντες τὸ σφάλμα των. Οἱ φίλοι τοῦ ἐνθέρμως παρίστων εἰς αὐτὸν, ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελεν ἐκρίζώσει ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς πολιτείας τὸ πνεῦμα τῆς ἐπαναστάσεως, ἀπὸ τὴν τυραννίαν χειρότερον, εἰάν δὲν ὄσση τοὺς δύο ὑπευθύνους εἰς τοὺς στρατιώτας, οἵτινες ζητοῦσι τὴν τιμωρίαν τους, ἀλλ' ἀπεκρίθη μὲ ἡμερότητα. »Οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ διέρχονται τὴν ζωὴν τους εἰς τὴν ἀσκησιν τῶν ἔργων τοῦ πολέμου, διὰ νὰ ἀποκτήσωσι μίαν ἡμέραν ἐκβάσεις τοιαύτας, τὰς ὁποίας πολλάκις χρεωσοῦσιν εἰς τὴν τύχην. Ἐγὼ δὲ, παιδευθεὶς εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Πλάτωνος, ἔμαθον νὰ καταδαμάζω τὰ πάθη μου, καὶ, διὰ νὰ βεβαιωθῶ

κείς τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν ἀποδίδω μόνον εἰς τὸν ἑμαυτὸν μου, ἢ πρέπει νὰ συγχωρῶ, καὶ νὰ ἀλησμονῶ τὰς ἀδικίας. Μήπως ἡτᾶρα εἶναι ἐπόμενον, δι' ὅ,τι ὁ Ἡρακλείδης κατεβίβασε τὴν ψυχὴν του ἀπὸ τὴν ἀξίαν της μὲ τὴν ἀπιστίαν, καὶ τὰς κακοτροπίας του, νὰ μολύνωσιν ἀναξίως τὴν ἐδικήν μου ὁ θυμὸς, ἢ καὶ ἡ ἐκδίκησις; Δὲν θέλω νὰ τὸν ὑπερέχω κατὰ τὸ πνεῦμα, καὶ δύναμιν, ἀλλὰ νὰ τὸν νικῶ μὲ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν, καὶ νὰ τὸν ἐπαυάγω εἰς τὴν ὑποταγὴν μὲ τῶν ἀγαθοεργιῶν τὴν δύναμιν (1).

§. ιγ'. Ἐν τοσούτῳ τόσον ἰσχυρὰ ἔσφιγγε τὴν ἀκρόπολιν, ὥστε ἡ φυλακὴ, ἐσερπημένη τροφῶν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκπληροῖ κλῆμμίαν εὐταξίαν πολεμικὴν· ὁ Ἀπολλοκράτης, βεβιασμένος νὰ περικλείσῃ συνθήκας, ἔλαβε τὴν ἀδειαν νὰ ἀναχωρήσῃ μὲ τὴν μητέρα, ἀδελφὴν, καὶ ἐπιπλά του, τὰ ὁποῖα μετέφερον εἰς πέντε τριήρεις· ὁ δῆμος ἔδραμεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον νὰ θεωρῇ τόσον θυμῶδες θέαμα, καὶ νὰ χαίρῃ ἡσύχως τὴν εὐτυχὴν ἐκείνην ἡμέραν, ἥτις ἤθελε λάμψει τελευταίον τὴν ἐλευθερίαν τῶν Συρακουσῶν, τὸν ἀπομακρυσμὸν τῆς παραφυάδος τῶν καταδυναστῶν του, καὶ τὴν παντελῆ ἀνατροπὴν τῆς δυνατωτέρας τῶν τυραννιῶν (2). Ὁ Ἀπολλοκράτης ἀπῆλθε νὰ ἀνταμώτῃ τὸν πατέρα του, εὐρισκόμενον τότε εἰς Ἰταλίαν. Ὁ Δίων, μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἡ Ἀρισομάχη ἡ ἀδελφὴ του, καὶ ὁ Ἰππαρίνος ὁ υἱὸς του ἦλθον εἰς προῦπάντησίν του, καὶ ἐδέχθησαν τὰς πρώτας του φιλοφρονήσεις. Ἡ Ἀρήτη τοὺς ἠκολούθει, τρέμουσα, ἀμηχανοῦσα, ἐπισυμοῦσα, καὶ δειλιῶσα νὰ διάρῃ πρὸς ἐκείνον τὰ ὄμματά της, πεπληρωμένα ἀπὸ δάκρυα. Ἡ Ἀρισομάχη, πιάνουσα αὐτὴν ἀπὸ τὴν χεῖρα. Πῶς νὰ σὲ ἐξηγήσω, εἶπεν εἰς τὸν ἀδελφόν της, τὰ, ὅσα ὑπαφέραμεν εἰς τὴν ἀπουσίαν σου; Ἡ ἐπιστροφή,

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) αὐτ. Δημοσ. πρὸς Λεπτ. 565.

καὶ αἱ νῆκαί σου μᾶς δίδουσιν εὐκαιρίαν τελευταίον νὰ ἀνα-
 πνεύσωμεν. Ἄλλ' οἶμονον! ἡ Φυγάτηρ μου, σενοχωρουμένη
 ἀπὸ τὰς ὕβρεις της, καὶ ἐδικήν μου ἀσφάλειαν, νὰ συμφωνήσῃ
 μεθ' ἐνός σου σπασίον, ἡ Φυγάτηρ μου λέγω εἶναι δυσυχὴς ἀ-
 ναμεταξὺ τῆς κοινῆς χαρᾶς. Μὲ ποῖον ὄμμα θεωρεῖς τὴν ὀ-
 λεθρίαν ἀνάγκην, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν κατέσπασεν ἡ σκληρότης
 τοῦ τυράννου; Ἄρα χρεώσῃ νὰ σὲ ἀσπασθῇ, ὡς Θεῖόν της,
 ἢ ὡς νυμφίον της; Ὁ Δίῳ, μὴ δυνάμενος νὰ περικρατήσῃ τὰ
 δάκρυά του, ἠγκαλιάσῃ περιπαθῶς τὴν γυναῖκά του, καὶ, ἐγ-
 χειρίζων εἰς αὐτὴν τὸν υἱόν του, τὴν παρεκάλει νὰ συμμετέχη
 ἀπὸ τὴν ταπεινὴν κατοικίαν, τὴν ὁποίαν ἐδιάλειξεν. Ἐπειδὴ
 δὲν ἤθελε νὰ κατοικῇ εἰς τὸ παλάτιον τῶν βασιλείων.

§. 15. Ὁ σκοπὸς μου δὲν ἦτον νὰ ἐχνογραφῆσω τὸν ἔ-
 παινον τοῦ Δίῳ, ἢ θελον ἀπλῶς νὰ ἀναφέρω μέρη τινὰ τῶν
 πράξεών του. "Αν καλὰ καὶ ἡ μετοχή, τὴν ὁποίαν εἰς ἐμὲ ἐμ-
 πνέουσι, μὲ ἔφερεν ἢ ἢ ἴσως πολλὰ μακρὰν, δὲν δύναμαι ὅμως
 νὰ σερίσω τὸν ἑμαυτόν μου ἀπὸ τὴν ἡδονὴν, ἀκολουθῶν, μέχρι
 τέλους τοῦ σαδίου, ἀνθρώπων, ὅς τις, εὐρισκόμενος εἰς ὅλας τὰς
 καταστάσεις, καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, τόσον ἀπὸ τοὺς ἄλλους
 διέφερεν, ὅσον ἦτον μὲ τὸν ἑαυτὸν του ὁμοίος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ζωὴ
 ἤθελε θώσῃ τὰς ὠραιότερας γραμμὰς εἰς τὴν ἰστορίαν τῆς ἀρετῆς.
 Μετὰ τόσους θριάμβους, ἤθελε νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ κοινῶς καὶ ἰδι-
 αιτέρως, ὅ,τι ἐχρεώσῃ εἰς τοὺς συντρόφους τῶν καμάτων του, καὶ
 εἰς τοὺς πολίτας, οἱ τινες ἐτάχυναν τὴν μεταβολὴν τῆς διοικήσεως.
 Τοὺς μὲν ἔδειξε συμμετόχους τῆς δόξης του, τοὺς δὲ, τῶν πε-
 ριουσιῶν του, ἀπλοῦς, κόσμιος τὴν σοφίαν, ἐγκρατὴς εἰς τὰ τῆς
 τραπέζης, καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι εἰς αὐτὸν ἤρμοξε. Δὲν ἐπαγγέλλε-
 το ἄλλην μεγαλοπρέπειαν, ἢ τὴν ἐργασίαν τῆς μεγαλοφυχίας
 του. Ἐν ᾧ διήγειρε τὴν ἔκστασιν, ὅχι μόνον τῆς Σικελίας, ἀλλ'
 ἔτι καὶ τῆς Καρχηδόνας, καὶ ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐν

ὧ ὁ Πλάτων, τὸν εἰδοπαίει εἰς μίαν του ἐπιστολῆν, ὅτι ὅλη ἡ γῆ εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσπλωμένους ἐπάνω του (1), ἐκείνος τοὺς προσπλωσεν ἐπί τινος μικροῦ ἀριθμοῦ πεπαιδευμένων θεατῶν, οἵ τινες, εἰς οὐδὲν μετροῦντες μήτε τὰ κατορθώματα, μήτε τὰς ἐκβάσεις του, τὸν ἀνέμενον εἰς τὴν σιγμῆν τῆς εὐπαθείας, διὰ νὰ ἀποδώσῃσιν εἰς αὐτὸν τὴν τιμὴν, ἢ τὴν καταφρόνησίν του (2).

§. ιε'. Ἀπὸ τὸν καιρὸν του, οἱ φιλόσοφοι κατὰ ἀλήθειαν ἀπειφάισαν νὰ ἀγωνίζωνται σπουδαίως εἰς τὴν ἀνάπλασιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ πρώτη δοκιμὴ ἔμελλε νὰ γένη εἰς τὴν Σικελίαν. Με τοιαύτην ἀπόφασιν ἐπεχείρησαν κατ' ἀρχὰς νὰ μορφώσωσι τὴν ψυχὴν τοῦ νεωτέρου Διονυσίου, ὅς τις ἠπάτησε τὰς ἐλπίδας των. Ὁ Δίων μετὰ ταῦτα τὰς ὕψωσε, καὶ πολλοὶ μαθηταὶ τοῦ Πλάτωνος τὸν ἠκολούθησαν εἰς τὴν ἐκστρατείαν του (3). Ἦδη, κατὰ τὰ φῶτα τούτων, καὶ τὰ ἐδικά του, καί τινων Κορινθίων, τοὺς ὁποίους ἐπεμελήθη νὰ σύρῃ εἰς τὰς Συρακούσας, ἐχάραξε τὸ σχέδιον δημοκρατίας, τὸ ὅποιον ἠθέλε συμβεβάζει ὅλας τὰς ἐξουσίας, καὶ ὅλα τὰ συμφέροντα. Ἐπροτίμησε διοίκησιν μικτὴν, ἐν ἣ ἡ κλάσις τῶν πρώτων πολιτῶν ἠθέλε ταλαυτεύει τὴν δύναμιν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τὴν τοῦ δήμου ἠθέλεν εἶτι νὰ μὴ κρᾶζῆται ὁ δῆμος εἰς ψήφους, παρὰ, εἰς διωρισμένας περιστάσεις, καθὼς γίνεται εἰς τὴν Κόρινθον (4). Με ὅλον τούτο δὲν ἐτόλμα νὰ ἀρχήσῃ τὴν πράξιν του, κωλυόμενος ἀπὸ ἐμπόδιον σχεδὸν ἀνίκητον. Ὁ Ἡρακλείδης δὲν ἔπαυσε, μετὰ τὴν διαλλαγὴν του, ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν ἐνοχλῆ με φανερὰς, ἢ κεκρυμμένως πανουργίας ἕνεκα ἐλατρευέτω ἀπὸ τὸν δῆμον, ἢ τὸν ἀδύνατον νὰ δεχθῆ σκοπὸν, ὅς τις ἀνέτρεπε τὴν δημοκρατίαν. Οἱ συμφοραίαι τοῦ Δίωτος πολλάκις ἐπρό-

(1) Πλά. ἔπιτ. δ'. §. 320. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) αὐτ. (4) Πλά. ἔπιτ. ζ'. §. 335. Πλούτ. αὐτ.

βαλλον εἰς αὐτὸν νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ ἐκείνου τὸν ἀνήσυχον, καὶ ταραχοποιὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ἐκεῖνος πάντοτε ἀνδρίζατο. Τέλος πάντων, ὕβρισαν ἀπὸ πολλὰς, καὶ βιαίας ἐνοχλήσεις, μά-
λις τοῦ ἀπέσπασαν τὴν γνώμην του (1). Οἱ Συρακούσιοι διή-
γειραν ἐπανάστασιν· καὶ, ἂν καλὰ ἐπρόφθασι νὰ τοὺς καθησυ-
χίη, μὲ ὄλον τοῦτο ἔδειξαν εἰς αὐτὸν δυσάρεσκίαν διὰ τὴν
συγκατάνευσιν, τὴν ὁποίαν αἱ περιστάσεις ἐφαίνοντο, ὅτι ἔδει-
κάζοντο εἰς τὰς ὄψεις τῶν πολιτικῶν, ἀλλ' αὐτὴ ἐπλήρωσε τὴν
ψυχὴν του ἀπὸ τὰ πληκτὰ τῆς συνειδήσεως, καὶ ἔχυσε τὴν πε-
κρότητα εἰς τὰς ἐπιλοίπους ἡμέρας του.

§. ις'. Ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ ἐκείνου τὸν ἐχθρὸν, εὗρεν ἐν-
τὸς ὄλεγου ἄλλου ἀπιστότερον, καὶ ἐπικινδυνώτερον. Ὄταν διέ-
τριβεν εἰς Ἀθήνας, ἕνας ἀπὸ τοὺς πολίτας ἐκείνης τῆς πόλεως,
ὀνομαζόμενος Καλλιππος, τὸν ἐδέχθη εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀπέ-
κτησε τὴν φιλίαν του, τῆς ὁποίας ἦτον ἀνάξιος (2), καὶ τὸν
ἠκολούθησεν εἰς τὴν Σικελίαν. Φθάσας εἰς τοὺς πρώτους βαθ-
μοὺς τοὺς πολεμικοὺς, ἐκύρωσεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του τὴν ἐκλο-
γὴν τοῦ στρατηγοῦ, καὶ ἀπέκτησε τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν στρατευ-
μάτων. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρακλείδου, ἐσοχάσθη, ὅτι
ἦτον ἀνάγκη νὰ ἐργασθῇ μόνον μίαν κακουργίαν, διὰ νὰ κατα-
σταθῇ τῆς Σικελίας κύριος. Ὁ ὄμιλος εἶχε χρεῖαν ἀπὸ ἀρχηγὸν
νὰ κολακεύῃ τὰς φαντασίας του, ἐφοβείτο ἐς ἄκρον, μήπως ὁ
Δίων τὸν γυμνώσῃ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του, διὰ νὰ τὴν ἐνδυσθῇ
ὁ Ἰάσιος, ἢ νὰ τὴν μεταδώσῃ εἰς τὴν χεῖρ τῶν πλουσίων. Με-
ταξὺ τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, οἱ πολιτικοὶ ἐσυμπέρανον,
ὅτι δεῖν ἤθελεν ἀντιζηκῆται πάντοτε εἰς τὰ θείλητρα τοῦ δια-
θήματος (3), καὶ ἀπὸ τὰς ὑποψίας τῶν προσήπτων εἰς αὐτὸν
ἔγκλημα. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐκείνους τοὺς πολεμιστὰς, τοὺς

(1) Πλούτ. αὐτ. Νεπ. εἰς Δίω, κεφ. 5'. (2) Πλάτ. ἐπι. ζ'. §. 553.

— 4. Πλούτ. αὐτ. (3) Πλούτ. εἰς Βροῦ, 1010.

ὁποίους ἤγαγεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, καὶ τοὺς ὁποίους ἡ τιμὴ προσήλωνεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν του, ἐθανατώθησαν εἰς τὰς μάχας (1). Ἐν συντόμῳ ὅλα τὰ πνεύματα, βεβαρυμένα ἀπὸ τὴν ἀπραξίαν τους, καὶ ἀπὸ τὰς ἀρετὰς του, ἀνεξέλαζον τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὰς πατρίδας, αἱ ὁποῖαι τόσον διεξοδικὸν χρόνον ἐγύμναζον τὴν ἐνέργειάν τους. Ὁ Κάλλιππος, εἰς αὐτὰς τὰς ιδέας ἐπιστηρίζομενος, ἐπλεξε τὴν ἐπαναστατικὴν του συνωμοσίαν. Ἄρχησε νὰ παρασαίνει εἰς τὴν Δίωνα γογγυσμοὺς ἀληθεῖς, ἢ ὑποθετικοὺς, τοὺς ὁποίους τὰ στρατεύματα, ἔλεγεν, ὅτι ἀφίνουσιν ἐνίοτε νὰ φαίνωνται· ἔλαβεν ἔτι τὴν ἐπιστάσιαν νὰ ἐξετάζη τῶν πνευμάτων τὴν διάθεσιν. Τότε εἰσχωρεῖ μὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἐμψυχώνει, καὶ καιρολογεῖ τοὺς σκοποὺς του εἰς τοὺς, ὅσοι ἔκλιναν εἰς τὰ προβλήματα του. Ὅσοι δὲ μὲ ἀγανάκτησιν τὰ ἀπέρριπτον, μάτην ἀνέφερον εἰς τὸν στρατηγόν τους τὰ κρύφια τοῦ Καλλίππου κινήματα, ἐπειδὴ ἐκεῖνος μᾶλλον προσηλώνετο εἰς τὸ πολίτευμα φίλου τόσου πιζοῦ (2).

§. ιζ'. Ἡ συνωμοσία ἐλάμβανε καθ' ἐκάστην νέας δυνάμεις, καὶ ἐκεῖνος δὲν κατεδέχετο νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν τυχοῦσαν προσοχήν. Ἐμεινεν ἐκθαμβος μετὰ ταῦτα εἰς τὰς ἀποδείξεις, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο εἰς αὐτὸν περὶ τοῦτου πανταχόθεν, καὶ, ἀπότινα χρόνου ἐτάραττον τὴν γενεάν του· ὅμως τιμωρούμενος ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλείδου, τὴν ὁποίαν εἶχε πάντοτε ὑπ' ὄψιν, ἀπεκρίνετο, ὅτι ἡγάπα κάλλιον νὰ ἀπολεσθῇ χιλιάκις, ἢ νὰ ἔχη ἀκαταπαύτως νὰ προασφαλίζηται κατὰ τῶν φίλων, καὶ ἐχθρῶν του (3). Ποτὲ δὲν ἐσκέφθη ἀποχρώντως περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πρώτων (4), καὶ, ὅταν ἐπληροφορήθη ὁ ἴδιος, ὅτι οἱ περισσώτεροι ἀπὸ αὐ-

(1) Ὁ αὐτ. εἰς Διω. §. 931. (2) Πλούτ. καὶ Νικ. αὐτ. (3) αὐτ.

(4) Πλά. ἐπισ. §. 333.

τούς ἦσαν ψυχὰι χαμερπεῖς, καὶ διεφθαρμένοι, δὲν ἔπραξεν εἰς τὸν ἑαυτόν του κῆμμίαν ἀσφάλειαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνακάλυψιν, ἢ, ὅτι δὲν τοὺς ἔκρινεν ἰκανοὺς τοιαύτης ὑπερβολικῆς παρανομίας (1), ἢ, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀφεθῆ εἰς τὴν εἰμαρμένῃ του. Βέβαια τότε ἦτον εἰς ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἐν ἣ ἡ ἰδία ἀρετὴ ἀτονεῖ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, καὶ κακοτροπίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ γυνὴ, καὶ ἀδελφὴ του ἠρεύουν μὲ ζῆλον τὰ ἔχνη τῆς συνωμοσίας, ὁ Κῆλλιππος παρεσάθη ἐνώπιον εἰς αὐτάς, βουτηγμένος εἰς δάκρυα, καὶ, διὰ νὰ τὰς καταπέσῃ, ὅτι εἶναι ἀθῶος, τὰς παρεκάλει νὰ ὑποτεθῆ εἰς αὐστηροτάτας δοκιμασίας. Ἐκεῖναι ἐζήτησαν παρ' αὐτοῦ τὸν μέγαν ὄρκον. Μόνος αὐτὸς ἐμπνέει φρίκην καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους κακοποιούς. Ἐκεῖνος ἔτοιμος ἦτον νὰ τὸν δεχθῆ εὐθύς. Τὸν ᾠδήγησαν εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, καὶ Περσεφόνης. Μετὰ τὰς θεωρισμένας θυσίας, ἐνδεδυμένος τὴν ἐπωμίδα τῆς μιᾶς ἐκείνων τῶν Θεῶν, καὶ κρατῶν λαμπάδα ἀναμμένην, τὰς ἐπεκάλειτο διὰ μάρτυρας τῆς ἀθωότητός του, προσφέρων φρικώδεις ἀρὰς κατὰ τῶν ἐπιόρκων. Τελειωθείσης τῆς τελετῆς, ὑπῆγε νὰ ἐτοιμάσῃ κάθε πρᾶγμα εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ του (2).

§. ιγ'. Ἐδιάλεξε δὲ αὐτὸν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς Περσεφόνης, καὶ, βεβαιωθείς, ὅτι ὁ Δίων δὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, ἔγενεν ἀρχηγὸς στρατιωτῶν τετῶν τῆς νήσου Ζακύνθου (3), ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ μὲν, περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν, οἱ δὲ, εἰσῆλθον εἰς τι μέρος τῆς οἰκίας ἐπίπεδον, ὅπου ὁ Δίων συνωμῆλαι μὲ παλλοὺς φίλους του, οἵτινες δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐκθέσωσι τὴν ζωὴν τους πρὸς σωτηρίαν ἐκείνου. Οἱ συνωμῶται, παρασαθέντες ἀνοπλοι, ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐτιμώρουν πολὺν χρόνον, θέλοντες νὰ τὸν πνίξωσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀ-

(1) Αὐτ. §. 351. (2) Πλούτ. καὶ Νέπ. εἰς Δίω. (3) Διόδ. ιγ. §. 432.

νέπυεν ἔτι, ἔρριψαν εἰς αὐτοὺς διὰ τῆς θυρίδος μάχαιραν, τὴν ὁποίαν ἐπιξάν εἰς τὴν καρδίαν του (1). Θέλουσί τινες, ὅτι ὁ Κάλλιππος ἐκβαλε τὸ σπαθίον του, καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ κτυπήσῃ τὸν παλαιὸν εὐεργέτην του (2). Τοιοῦτον τέλος ἔλαβε τὸν Δίωνα, πεντηκσὸν πέμπτον ἤδη ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγοντα, τὸν τέταρτον χρόνον, μετὰ τὴν εἰς Σικελίαν ἐπιστροφὴν του (3). Ὁ θάνατός του ἐπροξένησεν εἰς τὰς Συρακούσας μεταβολὴν αἰφνυδίαν. Οἱ κἀταικοί, οἵ τινες ἄρχησαν νὰ τὸν ἀποσρέψωσι, ὡς τύραννον, τὸν ἔκλειον, ὡς αἴτιον τῆς ἐλευθερίας των· τὸν ἐτίμησαν μὲ ἐπικήδεια δὲ ἐξέδωσαν τοῦ κοινοῦ θησαυροῦ, καὶ τὸ μνημᾶ του ἐτέθη εἰς τὸν ὑψηλότερον τόπον τῆς πόλεως (4). Ἐν τοσούτῳ ἐξαιρουμένης μικρᾶς τιμῆς ἐπαναστάσεως, ἐν ἧ ἔγινεν ὀλίγη τις αἵματοχυσία, καὶ αὐτὴ ὄχι τῶν ἐνόχων, κἀνεὶς δὲν ἐτόλμησε κατ' ἀρχὰς νὰ τοὺς κτυπήσῃ (5), καὶ ὁ Κάλλιππος συνέλεξεν εἰρηνικῶς τὸν καρπὸν τῆς δολοφονίας του. Οἱ φίλοι τοῦ Δίωνος μετ' ὀλίγον ἠνώθησαν νὰ τὸν ἐκδικήσωσι, ἀλλ' ἐνικήθησαν, καὶ ὁ Κάλλιππος ἐχαλάσθη ἐκ μέρους τοῦ ἀπὸ τὸν Ἰππαρίνον ἀδελφὸν τοῦ Διονυσίου (6). Ὁ Κάλλιππος πανταχοῦ μεμισθημένος, καὶ ἀποδεδιωγμένος, ἐβιάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Ἰταλίαν μὲ κακούργους τιμᾶς, προσπλωμένους εἰς τὴν εἰμαρμένην του. Ἀπωλέσθη τέλος πάντων, καταπιεζόμενος ἀπὸ θυρυχίαν, δεκατρεῖς μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δίωνος, τρυπηθεὶς, καθὼς λέγουσι μὲ τὴν ἰδίαν μάχαιραν, ἣτις ἀπέσπασε τὴν ζωὴν ἀπὸ ἐκείνου τὸν μέγαν ἄνδρα (7).

§. 13. Ἐν ᾧ εἰς τὴν Σικελίαν ἠγωνίζοντο νὰ ἀνατρέψωσι τὴν τυραννίδα, αἱ Ἀθῆναι, αἵ τινες δοξάζονται τόσου διὰ τὴν ἐλευθερίαν, κατέβαλλον ματαιὰς δυνάμεις, οἷά νὰ ἐ-

(1) Πλούτ. καὶ Νέπ. αὐτ. (2) Πλά. ἐπισ. ζ. αὐτ. (3) Νέπ. κερ. 4. Τῶ, 353. ἔτι πρό Χ. (4) Νέπ. αὐτ. (5) Πλούτ. εἰς Βρού. §. 1011. (6) Διοδ. αὐτ. (7) Πλούτ. αὐτ.

παναγάγῳσιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοὺς δῆμους, οἵτινες, ἀπό τινος χρόνου, ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τους (1). Ἀπεφασίσθη νὰ ἐξουσιάσωσι τὸ Βυζάντιον, καὶ δι' αὐτὸ ἐξαπέστειλαν ἑκατὸν εἰκοσι τριήρεις, ὑπὸ τὴν διοίκησιν Τιμοθέου, Ἰφικράτους, καὶ Χάρητος. Ἐφθασαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅπου ὁ στόλος τῶν ἐχθρῶν, σχεδὸν ἴσος εἰς τὴν δύναμιν τοὺς ἐπρόφθασε μετ' ὀλίγον. Ἐξ ἐνὸς καὶ ἄλλου μέρους διετάττοντο εἰς ναυμαχίαν, ἀλλὰ βιαία τρικυμία ἐγερθεῖσα, τοὺς ἐμπόδισεν. Ὁ Χάρης ἐπρόβαλεν οὐδὲν ἥττον νὰ συγκροτήσωσι τὴν μάχην, καὶ ἐπειδὴ οἱ δύο ἄλλοι στρατηγοί, δοκιμώτεροι, καὶ φρονιμώτεροι, ἀντίσαντο εἰς τὴν γνώμην του, ἀνήγγειλε φανερά εἰς τὸ στρατεύμα τὴν ἀντίστασίν τους, καὶ ἐμεταχειρίσθη αὐτὴν τὴν περίστασιν νὰ τοὺς ἀπολέσῃ. Ὁ δῆμος, ἀφ' οὗ ἀνεγνώσθησαν τὰ γράμματα, εἰς τὰ ὅποια τοὺς κατηγορεῖ, ὡς προδότας, ἐξαφθεῖς ἀπὸ θυμὸν, τοὺς ἀνεκάλεσεν εὐθύς, καὶ ἐπρόσαξε νὰ διαταχθῇ ἡ κρισολογία των (2). Αἱ νίκαι τοῦ Τιμοθέου, αἱ ἐβδομήκοντα πέντε πόλεις, αἵτινες ἠνώθησαν μετὰ τὴν δημοκρατίαν (3), αἱ τιμαί, τὰς ὁποίας ἄλλοτε τῷ ἐχάρισαν, τὸ γηρατειὸν, ἡ ἀγαθότης τῶν πράξεών του, ἐν συντόμῳ κἀνὲν δὲν ἐδυνήθη νὰ τὸν ἀφαιρήσῃ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν τῶν κριτῶν. Καταδικασθεῖς εἰς ζημίαν ἑκατὸν ταλάντων, καὶ μὴ ἔχων τὸν τρόπον νὰ τὰ πληρώσῃ, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκίδος (4), πνέων τὴν ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν πολιτῶν, τοὺς ὁποίους τσακίς μετὰ τὰ λάφυρά του ἐπλούτισε, καὶ οἵτινες, μετὰ τὸν θάνατόν του ἐφανέρωσαν μετάνοιαν, τόσον ἄκαρπον, ὅσον καὶ ἀργὴν (5). Ἐπλήρωσεν εἰς περίστασιν τινὰ τὸ χρεὶς τῆς καταφρονήσεως, τὴν ὁποίαν εἶχε πάντοτε πρὸς τὸν Χάρητα. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐν ἣ ἐπρο-

(1) Ὅρα. τὸ κγ. κεφ. (2) Διδό. αὐτ. (3) Διοχ. παραπρ. §. 406,

(4) Νέπ. εἰς Τιμο. κεφ. γ. (5) ὁ αὐτ. κεφ. δ.

βλήθη ἡ ἐκλογή τῶν στρατηγῶν, μεμισθωμένοι τινὲς ῥήτορες, διὰ τὰ ἀποδιώξωσι τὸν Ἰφικράτην, καὶ Τιμόθεον, παρίστων, οὗτος ὁ Χάρης ὑπερτέρει πολλὰ, ἀποδίδοντας εἰς αὐτὸν προτερήματα ῥωμαλαίου ἀθλητοῦ. Εἶναι εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας, ἔλεγον, καὶ ἔχει δύναμιν τὰ ὑποφέρει τοὺς βαρυτάτους πόνους. Ἡ τοιοῦτος ἄνθρωπος χρειάζεται εἰς τὸ στρατεύμα. — Βεβαία, εἶπεν ὁ Τιμόθεος, διὰ τὰ φέρη τὴν ἀποσκευὴν (1).

§. κ'. Ἡ καταδικὴ τοῦ Τιμοθέου δὲν ἐχώρτασε τὴν μάχην τῶν Ἀθηναίων, μήτε ἠδυνήθη τὰ καταφοβίση τὸν Ἰφικράτην, ὅς τις γενναίως ὑπερασπίσθη. Παρατηρήθη ἡ πολεμικὴ ἐμφασίς, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη διὰ τὰ παρασῆση τὸ πολίτευμα ἐνὸς στρατηγῶ, ὅς τις ὤμοσε τὴν ἀπώλειάν του. Ἡ ἀγωγή μου με ἔλκει εἰς τὸ κριτήριον, εἶπεν, ἦλθε τὰ με ἀνοίξῃ ὁδὸν ἀνάμεσα εἰς τὰς πράξεις τοῦ Χάρητος (2). Εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου ἐπέστρεψε τὸν λόγον του πρὸς τὸν ῥήτορα Ἀρισοφῶντα, ὅστις τὸν ἐνεκάλει, ὅτι διεφθάρη ἀπὸ τὰ χόρημα. Ἡ εἶπέ μοι, τῷ εἶπε με ὕφος ἡγεμονικόν, ἦθελες πράξει παρομοίαν ἀτιμίαν; Ὁχι βεβαία! ἀπεκρίθη ὁ ῥήτωρ. Καὶ θελεῖς, εἶπεν ἐκ δευτέρου, τὰ πράξῃ ὁ Ἰφικράτης, ὅτι δὲν ἦθελεν ἀποτολμήσει τὰ πράξῃ ὁ Ἀρισοφῶν (3). Με τὰς βοηθείας τῆς εὐγλωττίας συνήψεν ἄλλην τεχνά, τῆς ὁποίας ἡ ἐκβασις τῷ ἐφάνη ὅχι τόσο ἀβέβαιος. Τὸ κριτήριον ἦταν περικυκλωμένον ἀπὸ πολλοὺς νέους ἀξιωματικοὺς ἐτοιμοὺς εἰς βοήθειάν του, καὶ ὁ ἴδιος ἄφησε τὰ θεωρηθῆ ἀπὸ τοὺς κριτὰς μάχαιρα, τὴν ὁποίαν ἐκράτει ὑπὸ τὸ ἐνδύμα του. Ἐδικαιώθη, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἐδούλευσεν. Ὅταν τῷ ὠνειδίσταν τὴν βίαν τῆς κριστολογίας ταύτης, ἀπεκρίθη. Ἡ θελα νομισθῆ ἀφρονέστατος, ἐν ᾧ τόσο καιρὸν ἔφερον τὰ

(1) Πλούτ. ἀποφθ. §. 187. (2) Ἀριστ. ῥήτ. γ. κεφ. 4. (3) αἰτ. β'. κεφ. κγ'. Νέκ εἰς ἴση κεφ. γ'.

» ὄπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐὰν δὲν τὰ ἐλάμβανον ὑπὲρ σω-
» τηρίας ἐδικῆς μου.« (1)

§. κα΄. Ὁ Χάρης μὲ ὄλον τοῦτο δὲν ἀπῆλθεν εἰς τὸ Βυ-
ζάντιον, προφασιζόμενος, ὅτι δὲν εἶχε τὰ πρὸς τὸ ζῆν χρειώ-
δη (2), ἀλλ' ἐμισθώθη μὲ τὸ σράτευμά του εἰς τὸν σατράπην
Ἀρτάβαζον, ὅς τις ἤγειρεν ἐπανάσασιν κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου,
βασιλέως τῆς Περσίας, καὶ ἐμελλε νὰ ὑποπέσῃ εἰς δυνάμεις
ἀνωτέρας τῶν ἐδικῶν του (3). Ὁ ἐρχομὸς τῶν Ἀθηναίων ἤλ-
λαξε τὴν μορφήν τῶν ὑποθέσεων. Τὸ σράτευμα τοῦ βασιλέως
ἐκείνου κατετροπώθη, καὶ ὁ Χάρης ἔγραψεν εὐθύς εἰς τὸν δῆ-
μον τῶν Ἀθηναίων, ἅτι πρὸ μικροῦ ἐκέρδησε κατὰ τῶν Περ-
σῶν νίκην τόσον ἐνδοξον, καθὼς ἐσάθη ἡ τοῦ Μαραθῶνος (4).
ἀλλ' ἡ εἰδήσις αὕτη διήγειρε χαρὰν μόνου ἐφήμερον. Οἱ Ἀ-
θηναῖοι, τρομασμένοι ὅπῃ τὰ δικαιολογήματα, καὶ ἀπειλὰς
τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, ἀνεκάλεσαν τὸν στρατηγὸν αὐτῶν,
καὶ ἐβιάσθησαν νὰ προσφέρωσι τὴν εἰρήνην, καὶ τὸ ἀνεξάρτη-
τον εἰς τὰς πόλεις, αἵ τινες ἐπεχείρησαν νὰ ἀποτινάξωσι τὸν
ζυγὸν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους (5). Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐτελείωσεν
αὐτὸς ὁ πόλεμος (6), καὶ εἰς τὰ δύο μέρη ἐπίσης ὀλέθριος.
Ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους, ὄημοι τινὲς σύμμαχοι, ἀδυνατήσαντες
ἀπὸ ἀνθρώπων, καὶ χρήματα, ὑπέκυψαν εἰς τὴν δυναστείαν
τοῦ Μαυσιώλου, βασιλέως τῆς Καρίας (7). Ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου,
αἱ Ἀθῆναι, ἔξω ὅπῃ τὰς βοηθείας, τὰς ὁποίας ἐλάμβανον
ἀπὸ τὴν συμμαχίαν, ἐσερήθησαν τρεῖς ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους
τῶν στρατηγῶν Χαβρίαν, Τιμέθειον, καὶ Ἰφικράτην (8). Τότε

(1) Πολύβι. στρατηγ. γ. κεφ. 9. §. 29. Εὐνάθης ἂν εἶπε (ἴση)
ὑπὲρ Ἀθηναίων μὲν στρατηγῶν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ δὲ πρὸς Ἀθηναίους μα-
κάτε. (2) Δημοσ. Φιλίπ. α΄. §. 50. (3) Διόδ. ισ΄. §. 434. (4) Πλούτ.
εἰς Ἀρταξ. §. 1034. (5) Διόδ. αὐτ. (6) ἐπι ἀρχαίως Ἐλπεύου τῷ, 356.
— 5. πρὸ X. (7) Δημοσ. Ῥοδ. ἔλευθ. §. 144. (8) Νεπ. εἰς Τιμ. κεφ. 6.

ἄρχησεν ἄλλος πόλεμος, ὃς τις ἐπροξένησε γενικὴν πυρκαϊάν, καὶ ἐδηλοποίησε τὰ μεγάλα προτερήματα τοῦ Φιλίππου, πρὸς δυσυχίαν τῆς Ἑλλάδος. (1)

§. κβ'. Ὅταν οἱ Ἀμφικτύονες, τῶν ὁποίων κύριος σκοπὸς ἦτον νὰ ἀγρουπνῶσι διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, συνθροίσθησαν, τότε οἱ Θηβαῖοι ἐκ συμφώνου μὲ τοὺς Θετταλοὺς δεύθυνον τὰς πράξεις ἐκείνου τοῦ συνεδρίου, ἐνεκίλουν τοὺς Φωκεῖς, ὅτι κατεκράτησαν τόπους τινας, καθιερωμένους εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν, καταδικάζοντες αὐτοὺς εἰς μεγάλην ζημίαν (2). Ἡ ἔφεσις τῆς ἐκδικήσεως ὠδήγει τοὺς ἐνάγοντας. Οἱ Θετταλοὶ ἐντρέποντο ἔτι διὰ τὰς νίκας, τὰς ὁποίας οἱ Φωκεῖς ἐκέρδησαν κατ' αὐτῶν ἄλλοτε (3). Ἐξω ἀπὸ τὰ αἰτία τῆς ἀντιζηλίας, πάθος, ἐπιπολάζου πάντοτε εἰς τὰ γειτνιαζόμενα ἔθνη, ἡ πόλις τῶν Θηβῶν ἦτον ἡ γανακτισμένη, ὅτι δὲν ἐδυνήθη νὰ βίωσῃ πολίτην τινα τῆς Φωκίδος, νὰ ἀποδώτῃ τὴν, ἣν ἤρπασε, Θηβαίαν (4). Τὸ πρῶτον θεσπισμα ἀμέσως ἠκολούθησε δεύτερον, τὸ ὅποιον καθιέρωνεν εἰς τὸν Θεόν τὰς πεδιάδας τῶν Φωκίων. Περὶ πλείον ἐπεκύρωσε τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀμφικτυόνων νὰ φερθῇ αὐστηρῶς κατὰ τῶν πόλεων, αἵτινες μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου ἠμέλησαν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰ θεσπίσματα τοῦ κριτηρίου. Ἡ τελευταία αὕτη διαταγὴ ἀπέβλεπε πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, κατὰ τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ἀπὸ πολλοὺς χρόνους ἀπόφασις, ἥτις ἔμεινε χωρὶς ἐκπλήρωσιν (5).

§. κγ'. Εἰς κάθε ἄλλην περίστασιν, οἱ Φωκεῖς ἐμελλου νὰ φοβῶνται νὰ κάταφρονῶσι δυσυχίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐπαπειλοῦντο, ἀλλ' ἦτον τότε φανερόν, πόσον μεγάλα μεταβολαὶ ἐξήρτηνται ἐνίοτε ἀπὸ αἰτίας μικράς (6). Ὀλίγον τι πρότερον

(1) Ἐπι. ὄρχ. Ἀγαθοκλειος, τῷ, 356, ἔτι πρ. χ. (2) Διοδ. αὐτ.

(3) Πανσα. ε. κεφ. α'. (4) Δούρις παρ' Ἀθην. γγ'. κεφ. α'. (5) Διοδ. αὐτ.

(6) Ἄρις. πολιτ. ε'. κεφ. δ'. Δούρις αὐτ.

δύω ιδιώται τῆς Φωκίδος, θέλοντες νὰ ἀποκτήσωσι, καθείς διὰ τὸν υἱόν του, πλουσίαν κληρονομίαν, ἀνεκάτωσαν ὅλον τὸ ἔθνος εἰς τὴν φιλονεικίαν τους, καὶ ἐσχημάτισαν δύο μέρη, τὰ ὅποια, εἰς τὰς κοινὰς σκέψεις, δὲν ἤκουον πλέον, ἢ τὰς συμβουλὰς τοῦ μίσους. Οὕτως, ἀφ' οὗ οἱ περισσότεροὶ Φωκεῖς, ἐπρόβαλλον νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰ θεσπίσματα τῶν Ἀμφικτυόνων, ὁ Φιλόμηλος, τὸν ὁποῖον τὰ πλούτη, καὶ προτερήματα κατέσχεσαν ἀρχηγὸν τῆς ἐναντίας μερίδος, ἐβεβαίωσε παρήρσια, ὅτι, νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν ἀδικίαν, ἦτον ἡ μεγαλητέρα, καὶ ἐπικινδυνωτέρα ποταπότης· ὅτι οἱ Φωκεῖς ἔχουσι δικαίωμα νόμιμα, ὅχι μόνον εἰς τοὺς τόπους, διὰ τοὺς ὁποίους τοῖς προτάπτουσι ἔγκλημα, ὅτι τοὺς καλλιεργοῦσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν, καὶ ζητεῖ ἀπὸ αὐτοῦ μόνον πλήρη ἐξουσίαν, διὰ νὰ τοὺς ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν δύσφημον κατάκρισι, τὴν ὁποίαν ἐπρόσαξε τῶν Ἀμφικτυόνων τὸ κριτήριον (1). Ἡ ὀρμητικὴ του εὐγλωττία κατέπεισε τοὺς Φωκεῖς, καὶ, ἀφ' οὗ ἔλαβεν ἐξουσίαν ἀπεριόριστον, πετᾶ εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, κατασαίνει τὸν βασιλέα Ἀρχίδαμον νὰ ἐγκρίνῃ τοὺς σκοποὺς του, λαμβάνει παρ' αὐτοῦ δεκαπέντε τάλαντα, συνάπτει μὲ αὐτὰ ἄλλα δεκαπέντε, τὰ ὅποια ἐξ ἰδίων κατέβαλε, καὶ γίνεται εἰς κατάσασιν νὰ μισθώσῃ μέγαν ἀριθμὸν στρατιωτῶν, νὰ κυριεύσῃ τὸν ναὸν, νὰ τὸν περιφράξῃ μὲ τείχος, καὶ νὰ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰς σῆλας του τὰ δύσφημα θεσπίσματα, τὰ ὅποια οἱ Ἀμφικτύονες ἐτόξευσαν κατὰ τῶν καταδεδικασμένων Ἱεροσύλων. Μάτην οἱ Λοκροὶ ἔδραμον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ ἱεροῦ ἀσύλου. Κατεδιώχθησαν ἐκείθεν, καὶ οἱ ἀγροὶ των λεηλατηθέντες, ἐπλούτισαν τοὺς νικητὰς (2). Ὁ πόλεμος διήρκεσε δεκά χρόνους, καὶ μὴ-

(1) Διόδ. 15. §. 425. Πανσα. ε. κεφ. β'. (2) Διόδ. αὐτ.

νας τινός (1). Ἐπομένως θέλω ὀποδειξέει τὰ οὐσιώδη τούτου συμβεβηκότα (2).

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ε Α΄.

Ἐπισολαὶ περὶ τῶν γενικῶν τῆς Ἑλλάδος ὑποθέσεων, σαλεύσαι εἰς Ἀνάρχασιν, καὶ Φιλώταν, κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον, καὶ Περσίαν περιήγησίν τους.

§. α'. Πολλάκις ἤκουον, διατρίβων εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι ὠμίλουν περὶ τῆς Αἰγύπτου, καὶ Περσίας, ὥσε δὲν ἐδυνήθην νὰ ἀντισταθῶ εἰς τὴν, ὅσπν ἔλαβον, ἐπιθυμίαν, νὰ περιέλθω ἐκεῖνα τὰ δύο βασιλεία. Ὁ Ἀπολλόδωρος μοὶ ἔδωκε τὸν Φιλώταν εἰς συνοδίαν μου, ὑποσχόμενος, ὅτι θέλει μᾶς ἰδεάζει περὶ παντός, ὅτι ἤθελε συμβῆ εἰς τὴν ἀπουσίαν μας. Τὴν αὐτὴν ὑπόσχεσιν ἔδειξαν εἰς ἡμᾶς καὶ ἄλλοι φίλοι. Αἱ ἐπισολαὶ τῶν, τὰς ὁποίας μέλλω νὰ ἀναφέρω ὀλοκλήρους, ἢ τμήματά τινα, εἶναι ἐνίοτε, ὡς ἀπλῆ ἔφημερίς, καὶ ἄλλοτε συνωδευμέναι μὲ σκέψεις. Ἀνεχωρήσαμεν περὶ τὰ τέλη τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς ἑκτῆς ὀλυμπιάδος (3). Τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἀπελάμβανε τότε βασιεῖαν ἡσυχίαν· τὸ ἀρκτῶν ἦτον συγκεχυμένον ἀπὸ τὸν πόλεμον τῶν Φωκίων, καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Φιλίππου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ὁ Φιλόμηλος, ἀρχηγὸς τῶν Φωκίων ἐνεδυναμάθη εἰς Δελφούς, ἔστειλε πρέσβεις εἰς ὅλα τὰ μέρη, ἀλλὰ κἀνεὶς δὲν ἐδύνατο νὰ σοχασθῆ, ὅτι τόσον τυχοῦσαι διχόνοιαι ἤθελον

(1) Διεδ. αὐτ. Παισα. 9. §. 724. Αἰσχ. 415. (2) ἔρα τὸ ἀκελ. κρι. (3) Τὴν ἀνοίξιν τοῦ 354 ἔτος πρὸ Χ.

σύρει τὴν πτώσιν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις, ἑκατὸν εἴκοσι ἔξ ἡμερῶν πρότερον, ἀντίστη εἰς ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Περσίας. Ὁ Φίλιππος εἶχε συχνὰς διαφορὰς μὲ τοὺς Θρακκᾶς, καὶ Ἰλλυριοὺς, καὶ ἄλλα πλήθη βάρβαρα. Ἐμελέτα τὴν πόρθησιν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ὅσαι ἦσαν εἰς τὰ ὄραθῆσια τῆς βασιλείας του, ἀπὸ τὰς ὁποίας αἱ περισσότεραι ἦσαν σύμμαχοι, ἢ ὑποτελεῖς τῶν Ἀθηναίων. Οὗτοι, ἀδικηθέντες, οἱ ὅτι ἐκράτει τὴν Ἀμφίπολιν, ἀνήκουσαν εἰς αὐτοὺς πρότερον, ἔβαλλον εἰς πρᾶξιν ἐχθροπαθείας τινὰς κατ' αὐτοῦ, χωρὶς νὰ τολμῶσι νὰ ἔλθωσιν εἰς φανεράν τῆς συνθήκης διάρρηξιν.

ΕΠΙ ΔΙΟΤΙΜΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Τῷ γ. ἔτει τῆς ρς'. ὀλυμπιάδος

(Ἀπὸ 26. Ἰουνίου τοῦ Ἰουλιανικοῦ ἔτους 354, μέχρι 14 Ἰουλίου τοῦ, 353, ἔτους πρὸ Χ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. β. Βρίθει ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ διχονοίας (1), αἱ μὲν καταδικάζουσι τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ Φιλομήλου, αἱ δὲ τὴν δικαιώουσι. Οἱ Θηβαῖοι μὲ ὅλον τὸ σῶμα τῶν Βοιωτῶν, οἱ Λοκροὶ, μὲ διάφορα ἔθνη τῆς Θετταλίας. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ λαοὶ, ἔχοντες ὕβρεις ἰδιαιτέρας νὰ ἐκδικήσωσιν, ἐπαπειλοῦσιν, ὅτι θέλουσι κάμῃ ἐκδικῆσαι διὰ τὴν γινομένην εἰς τὴν θεότητα τῶν Δελφῶν καταφρόνησιν. Οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τινες πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἐκπρόχθησαν ὑπὲρ τῶν Φωκίων, μίσει τῶν Θηβαίων Ὁ Φιλόμηλος παρρησίᾳ ὡμολόγει κατ' ἀρχὰς, ὅτι δὲν ἤθελε πειράξει τοὺς Θεσαυροὺς τοῦ ναοῦ. Περίτρομος διὰ τὰς παρασκευὰς τῶν Θηβαίων, ἐσπετέρισσε μέρος ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πλοῦτη, μὲ τὸ ὅποιον ἦλθεν εἰς κατέσασιν νὰ αὐξήσῃ τὸ σιτηρέσιον τῶν μεμισθωμένων, οἱ τινες ἔτρεχον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη εἰς Δελφούς. Κατετρόπωσεν ἀλλη-

(1) Διοδ. αὐτ.

λοδιαδόχως τοὺς Λοκροὺς, Βοιωτοὺς, Θετταλοὺς. . . Τὰς παρελθούσας τὸ κράτειμα τῶν Φωκέων, εὐρισκόμενον εἰς τινα τόπον περιφραγμένον, παρ' ἐλπίδα ἀπήντησε τὸ τῶν Βοιωτῶν, τὸ ὁποῖον εἰς τὸν ἀριθμὸν ἦτον περισσότερον· οἱ τελευταῖοι ἡγεῖραν λαμπρὸν τρόποιον. Ὁ Φιλόμηλος, πεπληρωμένος ὄλος, ἠναγκασμένος νὰ καταφύγῃ ἐπὶ τινος ὕψους, καὶ περικυκλωμένος πανταχόθεν, εὐχαρισήθη κάλλιον νὰ κρημισθῆ ἀπὸ τὸ ὕψος σκοπέλου τινός, παρὰ νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ (1).

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΥΔΗΜΟΥ.

Τῷ δ'. ἔτι: τῆς ρς'. ολυμπιάδος.

(ἀπὸ 14 Ἰουλίου τοῦ, 353, μέχρι 3, τοῦ αὐτοῦ τοῦ, 352, ἔτους, πρὸ Χ.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΗΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. γ'. Εἰς τὴν τελευταίαν τῶν Φωκέων συνέλευσιν, οἱ φρονιμώτεροι ἐγνωμοδότουں ὑπὲρ εἰρήνης. Ἄλλ' ὁ Ὀνόμαρχος, ὅς τις συνέλεξε τοῦ κράτου τὰ συντρίμματα, τόσον ὑπέρισχυσε διὰ τε τῆς εὐγλωττίας, καὶ ἀξιοπιστίας του, ὥς ἀπεφάσισαν νὰ ἐξακολουθῶσι τὸν πόλεμον, καὶ νὰ τῷ ἐμπιστευθῶσι τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ὁ Φιλόμηλος. Στρατολογεῖ ἐκ νέου. Τὸ ἐξαχθὲν ἀπὸ τὸν ἱεράν θησαυρὸν χρυσίον, καὶ ἀργύριον, μετεβλήθη εἰς νομίσματα, καὶ πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὠραῖα ἀγάλματα ἀπὸ κύπριον χαλκόν, τὰ ὁποῖα εὐρίσκοντο εἰς Δελφοὺς, εἰς περικεφαλαίας, καὶ σπαθία (2). . . Φῆμη τρέχει, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Ἀρταξέρξης ἔμελλε νὰ σρέψῃ τὰς δυνάμεις του κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Περὶ οὐδενὸς ἄλλου ὀμιλοῦσιν, ἢ διὰ τὰς ὀπείρους του παρασκευάς. Ἐχει χρειαν, λέγουσιν, ἀπὸ 1200 καμήλους, διὰ νὰ φέρωσι μόνον τὸ διωρισμένον χρυσίον εἰς σιτηρέσιον τῶν στρατευμάτων. Συνήχθησαν μὲ θόρυβον, ἀνάμεσα εἰς τὴν κοινὴν ταραχὴν, φωναὶ ἐπρόβαλλον νὰ κράξωσιν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς Ἑλλάδος ὅλα τὰ

(1) Διόδ. αὐτ. Πανσα. 4. κεφ. β'. (2) Διόδ. αὐτ.

ἔθνη, ὅσα τὴν κατοικοῦσι, καὶ ἔτι τὸν βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας (1), νὰ προλάβωσι τὸν Ἀργαξέρην, καὶ νὰ φέρωσι τὸν πόλεμον εἰς τὴν βασιλείαν του. Ὁ Δημοσθένης, ὅς τις ἐχηρμάτισε συνήγορος μὲ δοκιμότητα εἰς τὰ κριτήρια τῆς δικαιοσύνης, ἄρχισε νὰ ἀνακατώνηται, ἀπότινα χρόνον, εἰς τὰς κοινὰς ὑποθέσεις, ἐφάνη μὲν ἐναντίος εἰς ἐκείνην τὴν γνώμην, ἀλλ' ἐπέμνε γενναίως εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαταχθῶσιν εἰς ἑαυτοὺς ὑπεραπίσειως. Πόσαι πολεμικαὶ τριήρεις μᾶς χρειάζονται; Πόσου πεζικόν στρατεύμα, καὶ ἵππικόν; Πόσα χρήματα εἶναι εἰς τοῦτο ἀναγκαῖα; Ποῦ νὰ τὰ εὐρωμεν; Ὅλα τὰ ἐπρόβλεψεν, ὅλα τὰ διέταξε πρότερον. Πολλὰ ἐπήνεσαν τὰ προβλήματα τοῦ ῥήτορος. Κατὰ ἀλήθειαν τόσον φρόνιμα μέτρα ἤθελον μᾶς χρησιμεύσει κατὰ τοῦ Ἀργαξέρου, ἂν ἤθελεν ὀρμήσει κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατὰ τῶν ἐνεσώτων ἐχθρῶν μας (2), ἂν δὲν ἤθελεν ὀρμήσει κατ' αὐτῆς! Μετὰ ταῦτα ἔμαθού, ὅτι ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς δὲν ἐφρόντιζε παντελῶς δι' ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς πλείον περὶ τούτου δὲν σκεπτόμεθα τίποτε. Δὲν δύναμαι νὰ συνειθίσω εἰς ἐκείνας τὰς περιοδικὰς ὑπερβολὰς τῆς δειλίας, καὶ τολμῶ. Αἱ κεφαλαί μας ταπεινῶνονται, καὶ ἀνυψῶνονται ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ. Ἰδιώτην τινὰ, ὅς τις ποτὲ δὲν ἠγωνίσθη νὰ διδαχθῆ ἀπὸ τὰ σφάλματά του, τὸν ἀφίνουσιν εἰς τὴν ὀλιγόνοιάν του, ἀλλὰ τί νὰ σοχασθῆ κἀνεὶς δι' ἔθνος ὀλόκληρον, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ παρὸν δὲν ἔχει μῆτε παρεληλυθὸς, μῆτε μέλλον, καὶ τὸ ὁποῖον ἀλησμονεῖ τοὺς φόβους του, καθὼς ἀλησμονοῦσι τὰς ἀστράπας, καὶ τοὺς κεραυνούς; . . .

§. δ'. Οἱ περισσότεροι, διὰ μὲν τὸν βασιλεῖα τῆς Περσίας ὁμιλοῦσι μὲ φρίκην, διὰ δὲ τὸν τῆς Μακεδονίας, μὲ καταφρόνησιν (3). Δὲν βλέπουσιν, ὅτι ὁ δεύτερος δὲν ἔπαυεν,

(1) Ἐπις. Φιλίπ. παρὰ Δημοσ. (2) ὁ αὐτ. περὶ Ῥοδ. ἐλευθ.

ἀπότινα κειρὸν, κάμων ἐπιδρομὰς εἰς τοὺς τόπους μας, καί, ἀφ' οὗ ἐκυρίευστε τὰς νήσους μας, Ἰμβρον, καὶ Λήμνον, ἐπεφόρτισε τοὺς εἰς αὐτὰς πολίτας μας μὲ ἀλύσεις, καὶ ἔλαβε πολλὰ ἀπὸ τὰ πλοιάμας εἰς τὰ παράλια τῆς Εὐβοίας, καὶ πρὸ ὀλίγου ἔτι ἐποίησε κάθοδον παρ' ἡμῖν εἰς τὸν Μαραθῶνα, καὶ ἐξουσίασε τὴν ἱερὰν τριήρη (1). Ἡ καταφρόνησις αὕτη γενομένη εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον, ὅπου ἄλλοτε ἐσχέθη τῆς δόξης μας τὸ θέατρον, μᾶς κατέστησε νὰ ἐρυθραιώμεν, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τὰ χρώματα τῆς αἰδοῦς εὐκολὰ ἐξαλείπονται. Ὁ Φίλιππος εἶναι παρὼν ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τόπω· μόλις ἄφητε τὰ παράλιά μας, καὶ ἐπέταξεν εἰς τὴν παράλιον Θράκην, ὅπου ἐξουσίασε τὸ δυνατὸν φρούριον τῆς Μεθώνης, τὸ ἀνέτρεψε, καὶ διένειμε τὰς καρποφόρους του πεδιάδας εἰς τοὺς στρατιώαυτου, ἀπὸ τοὺς ὁποίους λατρεύεται. Ἐν ᾧ ἐπολιόρκει αὐτῆν τὴν πόλιν, διέβη ποταμὸν τινα πλείων (2), βέλος τι, πεμφθὲν παρά τινος τοξότου, ἢ μηχανῆς, τοῦ ἐπλήγωσε τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν (3), καὶ, μὲ ὄλους τοὺς ὀρμιεῖς πόνους, τοὺς ὁποίους ἐδοκίμαζεν, ἀνέλαβεν ἡσύχως τὴν ὄχθην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξῆλθεν. Κριτόβουλος ὁ ἰατρός του ἐξήγαγε τὸ βέλος ἐπιτηδειότατα (4). Ὁ ὀφθαλμὸς του δὲν ἔγινε δυσειδής, ἀλλ' ἐσερήθη τοῦ φωτός. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο δὲν ἠτόνησε τὴν προθυμίαν του, πολιορκεῖ τέως τὸ φρούριον τῆς Ἡραίας, περὶ τοῦ ὁποίου ἔχομεν νόμιμα δικαιώματα. Εἰς τὰς Ἀθήνας μεγάλος θόρυβος· ἐξῆλθε θέσπισμα ἀπὸ τὴν γενικὴν συνέλευσιν, πρέπει νὰ συλλέξωσι συνεισφορὰν ἐξήκοντα ταλάντων, νὰ ἐτοιμάσωσι τεσσαράκοντα τριήρεις, καὶ νὰ καταγράψωσιν εἰς πολεμικὴν δούλευσιν τοὺς, ὅσοι δὲν ἔφθασαν τὸ τεσσαρακοσόν

(1) Δημοσθ. Φιλ. κ. α'. §. 52. (2) Καλλισθ. παρὰ Πλουτ. εἰς Παρὰλ. §. 307. (3) Στρα. ζ'. §. 370. Διοδ. ις'. §. 434. (4) Πλιν. ζ. κρ. λς'.

πέμπτον ἔτος (1). Δὲ παρασκευαζομένη αὐταὶ ἀπαιτοῦσι καιρὸν, ὃ χειμῶν πλησιάζει, καὶ ἡ ἐκστρατεία θέλει ἀναβληθῆ εἰς τὸ ἐρχόμενον θέρος. Ἐν ᾧ ἐτρόμαζον διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ βασιλείως τῆς Περσίας, καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ βασιλείως τῆς Μακεδονίας, ἦλθον πρέσβεις πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Λακεδαιμόνος, καὶ ἄλλοι ἐκ μέρους τῶν Μεγαλοπολιτῶν, τοὺς ὁποίους ἐκράτει πολιορκημένους. Ὁ Ἀρχίδαμος ἐπρόβαλλεν ἡμῶν ἐνωθῶμεν μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, διὰ νὰ ἀποκαταστήσωμεν πάλιν τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν εἰρήνην, ἐν ᾗ ἦσαν πρὸ τῶν τελευταίων πολέμων. Ὅλοι αἱ ἀρπαγαὶ ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῶσιν, καὶ ὅλοι αἱ νέαι συστάσεις νὰ ἀνατραπῶσιν. Οἱ Θεβαῖοι μᾶς ἤρπασαν τὴν Ὠρωπὸν, θέλουσι βιασθῆ νὰ μᾶς τὴν ἀποδόσωσιν. Ἀνέτρεψαν τὰς Θεσπιὰς, καὶ Πλαταιὰς, θέλουσι τὰς ἀνεγείρειν ἔκτισαν τὴν Μεγαλόπολιν εἰς Ἀρκαδίαν, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Λακεδαιμονίων, πρέπει νὰ καταφασθῆ. Οἱ ῥήτορες, καὶ οἱ πολῖται ἦσαν διηρημένοι· ὁ Δημοσθένης (2) ἀπέδειξε σαφέστατα, ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ θέλει ἀδυνατήσῃ κατὰ ἀλήθειαν τοὺς ἐχθρούς μας Θεβαίους, ἀλλ' ἤθελεν αὐξήσει τὴν δύναμιν τῶν Λακεδαιμονίων τῶν συμμάχων μας, καὶ ἡ ἀσφάλειά μας ἐξήρτηται μόνον ἀπὸ τὸ ἰσοστάθμιον, τὸ ὅποιον ἠθέλομεν ἔχει τὴν τέχνην νὰ διατηρῶμεν μεταξὺ τῶν δύο τούτων δημοκρατιῶν. Ὅλοι ἐσυμφώνησαν μὲ τὴν γνώμην του.

§. ε'. Ἐν τούτῳ οἱ Φωκεῖς ἔδωκαν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους βοήθειαν, οἱ Θεβαῖοι, καὶ ἄλλοι δῆμοι, εἰς τοὺς Μεγαλοπολίτας. Ἐσυγκροτήθησαν μέχρι τούδε πολλαὶ μάχαι· ἐντὸς ὀλίγου θέλουσι περικλείσει τὴν εἰρήνην (3), χύνουτες αἷμα πολὺ. Δὲν ἐχύθη ὀλιγώτερον καὶ εἰς τὰς ἀρκτώας ἐπαρχίας. Οἱ Φωκεῖς, οἱ Θεβαῖται, καὶ οἱ Θετταλοὶ νικῶντες, καὶ

(1) Δημοσ. ὀλιγ. γ. §. 35. (2) Μεγαλ. §. 164. (3) Ἀπὸ αὐτ.

νικώμενοι ἀλληλοδιαδόχως, διακωνίζουσι πόλεμον, τὸν ὁποῦον ἢ θρησκεία, καὶ ἢ ζήλοτυπία καθιστῶσι σκληρότατον. Νέον τι συμβεβηκὸς παριστᾷ εἰς τὰς ὄψεις μας ἔν μόνον μέλλον ἀξιοδάκρυτον. Ὁ Λυκόφρων, τύραννος τῶν ἐν Θετταλίᾳ Φερῶν, ἐσυμμάχησε μὲ τοὺς Φωκεῖς, διὰ τὰ ὑποτάξῃ τοὺς Θετταλοὺς, οὗτοι δὲ ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειαν τοῦ Φιλίππου, ὅς τις τάχιστα ἔδραμε πρὸς βοήθειάν τους. Μετά τινας πράξεις ὅχι τόσον ἀποφασιστικὰς, δὴν φθοραὶ συνακόλουθοι τὸν ἐβίασαν τὰ ἀποσυρθῆ εἰς Μακεδονίαν. Τὸν ὑπέλαβον, ὅτι ἦλθεν εἰς τὰ ἔσχατα ἄκρα, οἱ στρατιωτῆαί του ἄρχησαν τὰ ἀφίνωσιν, ὅταν ἀνελπίσως τὸν εἶδον, ὅτι ἐράνη ἐκ δευτέρου εἰς τὴν Θετταλίαν. Τὸ κράτευσμά του καὶ τὸ τῶν συμμάχων Θετταλῶν ἠριθμήτο περισσώτερον ἀπὸ εἴκοσι καὶ τρεῖς χιλιάδας πεζῶν, καὶ τρεῖς χιλιάδας ἰππέων. Ὁ Ὀνόμαρχος, στρατηγὸς εἴκοσι χιλιάδων πεζῶν, καὶ τριακοσίων ἰππέων ἠνώθη μὲ τὸν Λυκόφρονα. Οἱ Φωκεῖς, μετὰ τινα πεισματώδη ὑπεράσπισιν, κατετροπώθησαν, καὶ ἐδιώχθησαν πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, καὶ, βλέποντες ὀλίγου τι μακρὰν τὸν σῶλον τῶν Ἀθηναίων, διοικούμενον ἀπὸ τὸν Χάρητα, οἱ περισσώτεροι ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν, πλείοντες. Ἀπώλεσθησαν μὲ τὸν Ὀνόμαρχου στρατηγόν τους, τοῦ ὁποῦου τὸ σῶμα ἐκβαλεν ὁ Φίλιππος διὰ τὰ προσπλώσῃ εἰς τὸ ξύλον τῆς καταδίκης. Ἡ φθορὰ τῶν Φωκείων εἶναι μεγάλη· ἐξ χιλιάδες ἔχασαν τὴν ζωὴν εἰς τὴν μάχην, τρεῖς παρεδόθησαν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ νικητοῦ, καὶ κατεποντίσθησαν εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς ἱερόσυλοι (1). Οἱ Θετταλοὶ, σύμμαχοι μὲ τὸν Φίλιππον γενόμενοι, ἀνέτρεψαν τὰ περιφράγματα, τὰ ὁποῦα ἀνθίσταντο εἰς τὴν ἀλαζωνείαν του. Ἐκεῖνος ἄφησε, χρόνους τινὰς τοὺς Ἕλληνας τὰ ἀδυνατήσῃ, καὶ ἄνωθεν ἀπὸ τὸν θρόνον του, ὡς ἀπὸ τινα σκοπιᾶν (2), παρεμόνευε τὴν σιγ-

(1) Διόδ. καὶ Πανσα, αὐτ. (2) Ἰουδ. ἡ. κερ. α΄.

μην, ἐν ἣ ἤθελον ἔλθῃ νὰ ζητήσωσι τὴν βοήθειάν του. Ἐν-
 τεύθεν ἔλαβεν εἰσοδὸν εἰς τὸ ἐξῆς, νὰ ἀνακατώνηται εἰς τὰς
 ὑπαθέσεις τῆς Ἑλλάδος. Πανταχοῦ ὁ δῆμος, ὅς τις δὲν κατα-
 νοεῖ τοὺς σκοποὺς του, τὸν νομίζει ἐμφυχωμένον ἀπὸ ζήλου
 πίσεως. Πανταχοῦ φωνάζουσι, ὅτι χρεωσθεῖ τὴν νίκην του εἰς
 τὴν ἰερότητα τῆς αἰτίας, τὴν ὁποίαν ὑπερασπίζεται, καὶ οἱ
 Θεοὶ τὸν ἐκλεξαν, διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὰ θυσιασθήριά των. Ὁ
 ἴδιος τὸ προεῖδε. Πρὶν τῆς μάχης ἐπρόσβαξε τοῖς στρατιώταις
 του νὰ λάβωσι σέμματα δάφνης, ὡσάν νὰ ὠθεύεν εἰς τὴν μά-
 χην, ἐν ὀνόματι τῆς Θεότητος τῶν Δελφῶν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ
 δένδρον εἶναι κατεσφραγμένον (1). Ἐπιχειρήματα τόσον δίκαια,
 ἐκβάσεις τόσον λαμπραὶ φέρουσι τὸν θαυμασμόν τῶν Ἑλλή-
 νων ἕως εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν. Ἄλλο τι δὲν ὀμιλοῦσι, μόνον
 δι' αὐτὸν τὸν βασιλέα, διὰ τὰ προτερήματα, καὶ ἀρετάς του.
 Ἰδοὺ μία πράξις, τὴν ὁποίαν περὶ αὐτοῦ μ' ἐδιηγήθησαν.

§. 5. Εἶχεν εἰς τὸ κράτευσμά του στρατιώτην, θρυλλού-
 μενον διὰ τὴν ἀνδρίαν, ἀλλ' ἀκόρετον διὰ τὴν φιλαργυρίαν
 του (2). Οὗτος εἰσῆλθεν εἰς πλοῖον δι' ἐκκρατείαν μακρὰν,
 καὶ, τοῦ πλοίου ἀπολεσθέντος, ἐρρίφθη οἰονεὶ τεθνεὺς εἰς τὸ
 παράλιον. Κάπποιος Μακεδῶν, ὅς τις ἐγεώργει μικρὸν τινα
 ἀγρὸν εἰς τὰ περίξ, μανθάνων αὐτὴν τὴν εἵδησιν, τρέχει εἰς
 βοήθειάν του, τὸν ἀνακαλεῖ εἰς τὴν ζωὴν, τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὴν
 οἰκίαν του, παραδίδει εἰς αὐτὸν τὴν κλίνην του, ἐπιδαφιλεῖται
 εἰς αὐτὸν μῆνα ὀλόκληρον ὅλας τὰς φροντίδας, καὶ ὅλας τὰς
 παραμυθίας, τὰς ὁποίας ἢ εὐσπλαγχνία, καὶ φιλευθροπία
 δύνανται νὰ ἐμπνεύσωσι εἰς φιλόγαθον ἄνθρωπον, τὸν ἐφο-
 διάζει τελευταίου μὲ ἀναγκαίου ἀργύριον, διὰ νὰ ἀπέλθῃ πρὸς
 τὸν Φίλιππον. Θέλεις ἀκούσει περὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μου, τῷ
 εἶπεν ὁ στρατιώτης, ἀναχωρῶν, ψθάνει μόνον νὰ ἀνταμώσῃ

(1) Αὐτ. (2) Senec. de benef. l. 4. c. 37.

τὸν βασιλέα μου. Ἐρχεται, διηγείται εἰς τὸν Φίλιππον τὴν δυσυχίαν του, δὲν εἶπε μίτε λόγον διὰ τὸν περιθάλψαντα, καὶ ζητεῖ δι' ἀμοιβὴν τῆς ζημίας, μικρὰν τινα οἰκίαν ἐγγὺς τῶν τόπων, ὅπου τὰ κύματα τὸν ἔρριψαν, καὶ αὐτὴ ἦτον τοῦ εὐεργέτου του. Ὁ βασιλεὺς συγκατανεύει εἰς τοῦτο ἀμέσως, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον πληροφορηθεὶς τὴν ἀλήθειαν τῶν ἔργων, διὰ τινος ἐπιστολῆς, γεμάτης ἀπὸ εὐγενικῶν φρονήματα, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη ἀπὸ τὸν αἰκοδεσπότην, φρίττει ἀπὸ ἀγανάκτησιν, καὶ προσάττει εἰς τὸν διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸν τελευταῖον κύριον τῆς περιουσίας του, καὶ νὰ τυπώσῃ εἰς τὸ μέτωπον τοῦ σρατιώτου σημείου τῆς ἀτιμίας μετ' ἑξαμῶν σίδηρον. Αἰαριβάζουσι αὐτὴν τὴν πράξιν μέχρι τῶν νεφῶν. Ἐγὼ τὴν ἀποδέχομαι, χωρὶς νὰ τὸν θαυμάζω. Ὁ Φίλιππος ἦτον ἄξιος νὰ παιδευθῆ περισσότερον, παρὰ ἓνας χαμερπῆς μισθωτός. Δι' ὅ,τι ὑποκείμενος, ὡς τις ζητεῖ τὴν ἀδικίαν, εἶναι ἦττον ἔνοχος ἀπὸ τὸν βασιλέα, ὡς τις τὴν χαρίζεται ἀνεξετάσως. Τί ἄρα ἔπρεπε νὰ κάμῃ ὁ Φίλιππος, ἀφ' οὗ ἐδυσφήμησε τὸν σρατιώτην; Νὰ ἀρνηθῆ τὸ ὀλέθριον προνόμιον εἰς τὸ νὰ ἦναι τόσον γενναῖος εἰς περιουσίαν ἄλλου, καὶ νὰ ὑπασχεθῆ εἰς ὄλην του τὴν βασιλείαν, ὅτι δὲν θέλει ἦναι εἰς τὸ ἐξῆς τόσον εὐκόλος εἰς τὴν διανομὴν τῶν χαρίτων του.

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΥ

Τῷ α'. ἔτει τῆς ρζ'. Ὀλυμπιάδος.

(Ἀπὸ 3, Ἰουλίου τοῦ, 352, ἕως 22, τοῦ αὐτοῦ τοῦ, 371, ἔτους πρὸ Χ.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. ζ. Σὰς ἐσημείωσα εἰς μίαν τῶν προλαβουσῶν μου ἐπιστολῶν, ὅτι, διὰ νὰ προλάβωσι τὰς ἐπιδηρῶν τοῦ Φιλίππου, καὶ νὰ τὸν κρατῶσι εἰς τὰς ἐπαρχίας του, ἀπεφάσισαν νὰ συλλέξωσι ἐξήκοντα τάλαντα, καὶ νὰ στείλωσι εἰς τὴν Θράκην τεσσαράκοντα τριήρεις μετ' ὀνομάτων σρατεύμα. Μετὰ ἑνδεκά

σχεδόν μηνῶν παρασκευὰς ἔφθασαν νὰ συλλέξωσι πέντε τά-
 λαντα, καὶ νὰ καθοπλίωσι δέκα τριήρεις (1). Ὁ Χαριόλιμος
 ἔμελλε νὰ τὰς διοικῆ. Ἐτοιμος ἦτον νὰ ἀναχωρήσῃ, ὅταν ἡ
 φύλη διεχύθη, ὅτι ὁ Φίλιππος ἦτον ἀρρώστος, καὶ ἀπέθανε.
 Τὰς ἀδειάσαμεν ἐν ταυτῷ, καὶ ὁ Φίλιππος ἔλαβε τὴν ὀδοπο-
 ρίαν του πρὸς τὰς Θερμοπύλας. Ἐμελλε νὰ πείσῃ ἐπὶ τῆς
 Φωκίδος (2), καὶ ἀπεκεί ἐδύνατο νὰ φθάσῃ καὶ ἐδῶ. Τύχη
 ἀγαθῇ, εἴχομεν εἰς τὸ ἐγγὺς παρόλιον ζόλον, ὅς τις ἤγαγεν
 εἰς τοὺς Φωκίαι τάγμα τῶν στρατιωτῶν. Ὁ Ναυσικλῆς, ὁ ἀρ-
 χηγὸς τῶν, ἐβίβασθη νὰ τοὺς ἐκβάλῃ εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ νὰ
 κρατήσῃ τὴν διάβασιν. Ὁ Φίλιππος ἀνέβαλε τοὺς σκοπούς
 του, καὶ ἀνέλαβε τὸν δρόμον τῆς Μακεδονίας (3). Τὸ συμ-
 βεβηκὸς τοῦτο μᾶς κατέστρεψεν ἀλαζόνας. Οἱ σύμμαχοι μᾶς
 ἐσυγχάρηκαν, καὶ ἡμεῖς ἐπροσάξαμεν νὰ προσφέρωσι θυσίας
 εἰς τοὺς Θεοὺς, καὶ ἐπαίνους εἰς τοὺς στρατιώτας (4). Δυσυ-
 χισμένη πόλις! Ὅπου κυριεύει κανεὶς ἀνεμποδίστως τόπον,
 νομίζεται πράξις γενναϊότητος, καὶ ὅπου δὲν νικᾷται, αἰτία
 θριάμβου!... Ταῖς παρελθούσαις, ἡ γενικὴ συνέλευσις ἤαρο-
 λεῖτο εἰς τὰς διαφοράς μας μετὰ τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας.
 Ὁ Δημοσθένης ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα (5), ἐζωγράφισε μὲ τὰ
 ζωπρότατα χρώματα τὴν ἀναληψίαν, καὶ ἐλαφρογνωμίαν τῶν
 Ἀθηναίων, τὴν ἀμάθειαν, καὶ τὰ ἄμετρα μέτρα τῶν ἀρχη-
 γῶν αὐτῶν, τὴν φιλοτιμίαν, καὶ δραστηριότητα τοῦ Φιλίππου.
 Ἐπρόβαλε νὰ παρασκευάσωσι ζόλον, νὰ καθοπλίωσιν ἐν
 ταυτῷ τάγμα στρατιωτῶν, συγκεκριτημένον τοῦλάχισον κατὰ
 μέρος ἀπὸ πολίτας, νὰ συστήσωσι τὸ θέατρον τοῦ πολέμου εἰς
 τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἄλλως νὰ μὴ τὸν τελειώσωσιν, ἢ μὲ ἐ-
 πεκερδῆ συνθήκην, ἢ μὲ τελείαν νίκην. Ἐπειδὴ, ἔλεγεν, ἂν

(1) Δημοσ. ἐλυσθ. γ'. §. 35. (2) Διόδ. ισ'. §. 437. (3) αὐτ. Δη-
 μοσ. Φιλίπ. α'. §. 49. (4) ὁ αὐτ. παραπρ. §. 306. (5) Φιλίπ. π'. §. 47.

δὲν ὑπάγωμεν, ὅσον τάχος, νὰ κτυπήσωμεν τὸν Φίλιππον εἰς τὴν βασιλείαν του, ἵσως θελεῖ ἔλθῃ ἐντὸς ὀλίγου ὁ ἴδιος νὰ μᾶς κτυπήσῃ εἰς τὰ ἐδικὰ μας μέρη. Διώρασε τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν, ὅσοι ἐμελλόν νὰ καταγραφῶσι, καὶ ἐσκέπτετο τοὺς τρόπους τῆς ζωοτροφίας των. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἤθελε ταραξεί τοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου, καὶ ἤθελε τὸν ἐμποδίσει ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς πολεμῇ μὲ τὰ ἔξοδα τῶν συμμάχων μας, τῶν ὁποίων ἤρπασεν ἀτιμωρῆτως τὰ πλοῖα, ἤθελε διεγείρει κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὴν ἀνδρίαν τῶν δήμων, αἵτινες, ἠναγκασμένοι νὰ ζητῶσι τὴν ὑπεράσπισίν του, ὑποφέρουσι τὸν ζυγὸν τῆς συμμαχίας του μὲ τὸν φόβον, καὶ τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον ἐμπνέει ἡ ἀλαζωνεῖα φιλοτίμου ἡγεμόνος. Ὁ Δημοσθένης ἐσαφῆνισε τοὺς σκοποὺς του μὲ τόσην ἐνέργειαν, καὶ καθαρότητα. Ἐχει ἐκείνου τὴν εὐγλωττίαν, ἥτις βιάζει τοὺς ἀκροατὰς νὰ γνωρίζωσι τὸν ἑαυτὸν τους εἰς τὴν ταπεινὴν ζωγραφίαν τῶν παρεληλυθότων αὐτῶν σφαλμάτων, καὶ τῆς παρουσίας αὐτῶν καταστάσεως.

§. ζ. »Βλέπετε, ἔλεγε, μέχρι τίνος βαθμοῦ αὐθαδεῖας ἠέφθασεν ὁ Φίλιππος τέλος πάντων; Σὰς σηκώνει τὴν ἐκλογὴν τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης, σὰς ἀπειλεῖ, ἔχει, καὶ ἔθως λέγουσι, λόγους ἀναιδεῖς· μὴ εὐχαριστούμενος εἰς τὰς πρῶτας του πορθήσεις, βουλευέται νέας, καὶ, ἐν ᾧ ἐνταῦθα ἠσύχως κάθησθε, σὰς σκεπάζει, καὶ σὰς περικλείει πανταχόθεν. Τί ἀναμένετε ἄρα διὰ νὰ κινήθῃτε; Τὴν ἀνάγκην! Αἴ! ἠδίκαιοι Θεοί! Καὶ ἐχρειάσθη ποτὲ κἀμμία ἄλλη βιαιοτέρα ἠανάγκη εἰς ψυχὰς ἐλευθέρων ἀπὸ τὴν παροῦσαν σιγμὴν τῆς ἀτιμίας; ἠ Συχνάζετε εἰς τὴν ἀγορὰν, διὰ νὰ ἐρωτᾶτε ἕνα τὸν ἄλλον, ἂν ἦναι κἀνὲν νέον; Αἴ! ἠ Καὶ τί ἄλλο νεώτερον ἀπὸ ἠθρωποῦ τῆς Μακεδονίας, ὁ ὁποῖος διοικεῖ τὴν Ἑλλάδα, καὶ θελεῖ νὰ ὑποτάξῃ τὰς Ἀθήνας; ... Ὁ Φίλιππος ἀπέθανεν; ὄχι,

» αλλ' εἶναι ἄρρωστος. Καί τι τόσον περί τούτου φροντίζετε; Ἄν
 » αὐτὸς ἀποθάνῃ, ἡ ἀμέλεια καὶ ἀνανδρία θέλουσι βάλῃ εἰς
 » τὸν τόπον του ἄλλον Φίλιππον, χάνετε τὸν καιρὸν τῆς πρά-
 » ξεως εἰς σκέψεις ψυχρολόγους. Οἱ στρατηγοί σας, ἀντὶ τὰ φαί-
 » νωνται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν στρατευμάτων, σύρονται πομπικῶς
 » εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἱερέων σας, διὰ τὰ αὐξήσωσι τὴν λαμ-
 » πρότητα τῶν δημοσίων τελετῶν. Τὰ στρατεύματα εἰς τὸ ἐξῆς
 » εἶναι συγκεκροτημένα μόνον ἀπὸ μισθωτοῦς, τὴν τρύγα τῶν
 » ξένων ἐθνῶν, ἀπὸ ἀχρείου λησῶς, οἱ τινες ἄγουσι τοὺς στρα-
 » τηγούς των, νῦν μὲν εἰς τοὺς συμμάχους σας, εἰς τοὺς ὁποίους
 » φέρουσι τὸν φόβον, νῦν δὲ, εἰς τοὺς βαρβάρους, οἱ τινες σᾶς
 » τοὺς ἀρπάζουσι, ὅταν ἡ βοήθειά των ἦναι χρειώδης. Ἄβε-
 » βαιότης, καὶ σύγχυσις φαίνονται μόνον εἰς τὰς ἐτοιμασίας
 » σας· κἀνὲν σχέδιον, κἀμμία πρόβλεψις εἰς τὰ ἐπιχειρήματά
 » σας, καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσίν τους. Αἱ ὑποψίαι σᾶς κυριεύου-
 » ραι, καὶ ἡ περίσασσι σᾶς ἐκφεύγει ἀενάως. Ἄθληται ἀνεπι-
 » κτήδαιοι, δὲν σκέπτεσθε τὰ ὑπερασπίξασθε ἀπὸ τὰς πληγῶν,
 » παρὰ, ἀφ' οὗ τὰς δεχθῆτε. Σᾶς λέγουσιν, ὅτι ὁ Φίλιππος
 » εἶναι εἰς τὴν χερσόννησον; Εὐθύς θέσπισμα τὰ τὴν βοήθῆ-
 » σθε· ὅτι εἶναι εἰς τὰς Θερμοπύλας; ἄλλο θέσπισμα, διὰ τὰ
 » ἐκστρατεύσωσιν ἐκεῖ. Τρέχετε δεξιὰ, ἀριστερὰ, καὶ πανταχοῦ,
 » ὅπου σᾶς σύρει ὁ ἴδιος, ἀκολουθοῦντές τον πάντοτε, καὶ μὴ
 » προσφθάνοντές τον ποτε, εἰμὴ μόνον τὰ γίνεσθε τῶν ἐκβάσεων
 » του μάρτυρες (1). « Ὅλη ἡ δημηγορία ἦτον πλήρης ὁπὸ πα-
 » ρόμοια ἐπιχειρήματα. Εἰς τὸ ὕφος αὐτοῦ τοῦ ῥήτορος παρα-
 » τήρουσι τὸ τοῦ Θεουκυδίδου, τὸ ὁποῖον ἦτον εἰς αὐτὸν πρωτό-
 » τυπαν (2). Ἐξερχόμενος, ἤκουσα πολλοὺς Ἀθηναίους, ὅτι
 » εἶδον ὀφθόνως εἰς αὐτὸν ἐπαίνους, καὶ ἰρώτῳ τὰς εἰδήσεις

(1) Ὅρα αὐτ. τὸν Δημοσ. περί πάντων. (2) Διοσῆ, Ἄλ. περί
 Θεουκ. κεφ. γγ'.

τῶν Φωκίων. Αὐτὸ τοῦτο σοχάζομαι, ὅτι θέλεις μὲ ἐρωτήσαι καὶ ὁ ἴδιος. Τοὺς ἐνόμιζον, ὅτι δὲν εἶχον κἀνὲν μέσον βοηθείας, μετὰ τὴν νίκην τοῦ Φιλίππου, ἀλλ' ἔχουσι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοὺς τὸν Θεσαυρὸν τῶν Δελφῶν, καί, ἐπειδὴ πύξησαν τῶν στρατευμάτων τὸ πεινρήσιον, αὐροῦσι ὅλους τοὺς μισθωτοὺς, ὅσοι περιτρέχουσι τὴν Ἑλλάδα. Ἡ τελευταία αὐτῆ ἐκστρατεία δὲν ἀπεράσισε τίποτε, ἐν μέρει μὲν ἐνικήθησαν, ἐν μέρει δὲ ἐνίκησαν. Ἐλεηλήθησαν τοὺς τόπους τῶν Λοκρῶν, καὶ οἱ ἐδικοί τῶν διεφθάρησαν ἀπὸ τοὺς Θηβαίους (1). Οἱ φίλοι μας, οἱ τινες ἀνασπινάζουσι διὰ τὴν παρουσίαν σας, ἐξακολουθοῦσι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὴν παρ' ἐμοὶ συνάθροισιν. Χθὲς τὸ ἔσπερας, ἐζητεῖτο, διὰ τί οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι εἶναι τόσον σπάνιοι, καὶ φαίνονται εἰς τὸν κόσμον ἐκ διαλειμμάτων; Τὸ ζήτημα ἐξετάθη πάρα πολὺ, ὁ Χρυσόφιλος ἤρκειτο τὸ ἔργον, καὶ ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἡ φύσις δὲν περιποιεῖται ἕνα αἰῶνα, καὶ τόπου ἀπὸ ἄλλου περισσότερον. Τάχα ἤθελον ὁμιλεῖ διὰ τὸν Λυκούργον, εἶπεν, ἂν ἐγεννᾶτο εἰς δουρικτὴν κατάστασιν; Διὰ τὸν Ὀμήρου, ἂν ἔζη εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ γλῶσσα δὲν ἦτον ἐτι μεμορφωμένη; Ποῖος μᾶς εἶπεν, ὅτι, εἰς τὰς ἡμέρας μας, ἀνάμεσα εἰς τὰ πεπολισμένα ἔθνη, ἢ βάρβαρα δὲν ἤθελον εὔρη Ὀμήρου, καὶ Λυκούργου, ὅτι ἀσχολοῦνται εἰς εὐτελέστερα ἐπιτηδεύματα; Ἡ φύσις αἰεὶ ἐλευθέρα, αἰεὶ πλουσία εἰς τὰς παραγωγὰς τῆς, ρίπτει κατὰ τύχην τὰς μεγάλας ἀγχινοίας ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀνῆκει δὲ εἰς τὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἀνακαλύπτωσιν.

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΥ.

Τὸ β'. ἔτος τῆς, ρζ'. Ὀλυμπιάδος.

(ἀπὸ 22, Ἰουλίου τοῦ, 351, ἔτους, μέχρι τοῦ, 350, ἔτους· πρὸ Χ.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

(1) Διόδ. βιβλ. 15. § 436.

§. ν'. Ἡ Ἀρτεμισία, βασίλισσα τῆς Καρίας, ἀπέθανε, ζήσασα μόνον δύο χρόνους περισσώτερον ἀπὸ τὸν Μαύσωλον, ἀδελφὸν, καὶ ἄνδρα τῆς (1). Ἐξεύρεις, ὅτι ὁ Μαύσωλος ἦτον ἕνας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ὁποίους ἡ αὐτὴ τῶν Σούσων ἔχει, ὡς φύλακας εἰς τὰ ὄροθέσια τῆς βασιλείας, διὰ νὰ ἐμποδίζωσι τὰς προσβολάς. Λέγουσιν, ὅτι ἡ γυνὴ του, ἦτις τὸν ἐδιοῖκει, συνήθροισε τὴν σάκην του, καὶ τὴν ἔμιξεν, ἀπὸ ὑπερβολικὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, μὲ τὸ ποτὸν, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζετο (2). Λέγουσιν, ὅτι ἡ Θλίψις τῆς τὴν κατεβίβασεν εἰς τὸν ἄδην (3). Δὲν ἠκολούθει μὲ ὀλιγωτέραν θερμότητα τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς, τοὺς ὁποίους εἰς αὐτὸν ἐνέπνεεν. Ὁ Μαύσωλος, εἰς τὴν συνδρομὴν τινῶν εὐτυχῶν περιστάσεων, ἐπρόσθεσε τὴν ἐπιβουλήν (4), διὰ νὰ κυριεύσῃ τὰς νήσους Κιῶ, Ρόδον, καὶ πολλὰς ἑλληνικὰς πόλεις, ἡ Ἀρτεμισία τὰς ἐκράτει ὑπὸ τὴν ὑποταγὴν τῆς (5). Βλέπε, σὲ παρακαλῶ, πόσον εἶναι ψευθεῖς, καὶ ὀλιθριαὶ αἱ ἰδέαι, αἱ τινες διοικοῦσιν αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ μάλιστ, ὅσας οἱ βασιλεῖς μεταχειρίζονται ὑπὲρ τῆς ἐξουσίας, καὶ δόξης των. Ἄν ἡ Ἀρτεμισία ἐγνώριζε τὰ ἀληθῆ τοῦ ἀνδρός τῆς συμφέροντα, ἤθελε τὸν διδάσκει νὰ παραπέμπῃ τὴν κακὴν πίσιν, καὶ τὰς κακώσεις τῶν δῆμων εἰς τὰς μεγάλας βασιλείας, νὰ θεμελιώσῃ τὴν ὑπόληψίν του ἐπὶ τῆς εὐτυχίας τῆς ἐπαρχίας του, καὶ νὰ ὑπερμαχῆ νὰ ἀγαπᾶται ἀπὸ τὸν δῆμον, ὅς τις δὲν ζητεῖ ἄλλο τι ἀπὸ τὴν διοίκησιν, παρὰ, νὰ μὴ καταπατῆται, ὡς ἐχθρός. Ἄλλ' ἐκείνη ἤθελε νὰ κατασῆσῃ ἐκ τούτων εἰδός τι πορθητοῦ, ὅθεν καὶ τοῦτο, καὶ ἐκεῖνο ἐξεκένωσαν αἷμα, καὶ περιουσίας ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τῆς (6). Καὶ πρὸς τί τέλος; Διὰ νὰ καλλωπίσῃ

(1) Αὐτ. (2) Aul. Gell. l. 10. c. 18. (3) Θεόπομ. παρ' Ἀρκελ. εἰς Ἀρτεμ. Στρά. ἰδ'. §. 656. (4) Δημοσ. περὶ Ρόδ. ἔλευθ. §. 144. (5) αὐτ. (6) Θεόπομ. παρ' Ἀρκελ. εἰς Μαύσω.

τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, καὶ νὰ λαμπρύνῃ τὴν μνήμην ἐνὸς τοποτηρητοῦ τοῦ βασιλείως τῆς Περσίας, καὶ, διὰ νὰ τὴν δικαιώσῃ δὲν ἤμέλησε κλῆνὴν μέσον. Διήγειρε μὲ ἀμοιβὰς τὰ πλέον λαμπρὰ προτερήματα νὰ καταγίνωνται εἰς τὰς πράξεις τοῦ Μαυσώλου. Ἐσύνδεται σίχους, τραγωδίας εἰς τιμὴν του. Οἱ ῥήτορες τῆς Ἑλλάδος προσεκλήθησαν νὰ τὸν ἐπαινέσωσι. Πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους εἰσήλθον εἰς τὸ σάδιον (1), καὶ ὁ Ἰσοκράτης συνέδραμε μὲ τινὰς τῶν μαθητῶν του. Ὁ Θεόπομπος, ὅστις ἠγωνίζετο εἰς τὴν ἰσορίαν τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβε τὸ πρωτεῖον ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του, καὶ τὴν ἀδυναμίαν νὰ καυχῆθῃ δι' αὐτό (2). Ἐν μὲν τῶν ἡμερῶν, τὸν ἠρώτησα, ἂν, ἀγωνιζόμενος εἰς τὸν πανηγυρικὸν ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ἡ ῥυπαρὰ φιλαργυρία διέφθειρε τόσας γενεὰς (3), δὲν τοῦ ἔπιπτε πολλακίς ἀπὸ τὰς χεῖρας ὁ κάλαμος; Ὁμίλησα, μοι ἀπεκρίθη, ὡς ῥήτωρ, ἄλλοτε θέλω ὀμιλήσει, ὡς ἰστορικός. Ἴδου πόσας παρανομίας συγχωρεῖ ἡ ῥητορικὴ, καὶ ἡμεῖς πόσον εἴμεθα ὑπόκοφοι νὰ ταῖς συμπαθῶμεν!

§. 9. Τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Ἀρτεμισία κατεσκεύαζεν ὑπὲρ τοῦ Μαυσώλου τάφον, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὰ φαινόμενα, θέλει ἀπαθανατίσει μόνον τὴν δόξαν τῶν τεχνιτῶν. Εἶδον τὸ σχέδιόν του. Εἶναι τετράγωνον ἑτερόμηκες, τοῦ ὁποίου ἡ περίμετρος ἐκτείνεται εἰς τετρακοσίους ἑνδεκα πόδας. Τὸ κύριον μέρος τῆς οἰκοδομῆς, περικυκλωμένον μὲ τριάκοντα ἕξ κίονας, θέλει καλλωπισθῆ ἐπὶ τεσσάρων προσόψεων ἀπὸ τέσσαρας τοὺς πλέον περιφήμους τῆς Ἑλλάδος Ἑρμογλύφους, Βρύαξιν, Σκόπαν, Λεώχαριν, καὶ Τιμόθιον. Ἄνω ἐτέθη πυραμὶς, ἔχουσα ἐπικείμενον ὄχημα τετράωρον. Τοῦτο πρέπει νὰ ἦναι ἀπὸ μάρ-

(1) Aul. Gell. *ibid.* (2) Θεόπομ. παρ' Ἐυσέβ. *Εὐαγ.* παρα. ε. κεφ. γ'. (3) Θεόπ. παρ' Ἀρπος. καὶ Σουί. εἰς Μαύσ.

μαρον, καὶ ἐπιτήδευμα τοῦ Πύθιοις. Τὸ ὕψος ὄλου τοῦ τάφου θέλει ἦναι ἑκατὸν τεσσαράκοντα ποδῶν (1). Ἦδη ἡ οἰκοδομὴ του ἐπροχώρησεν ἀρκετὰ, καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰδριαῖος, ὅς τις ἀνεδέχθη τὴν ἀδελφὴν του Ἀρτεμισίαν, δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν προσπάθειαν εἰς ἐκεῖνο τὸ ἐπιχειρήμα, οἱ τεχνῖται ἐφανέρωσαν, ὅτι νομίζουσι διὰ τιμὴν, καὶ χρέος των νὰ τὸ τελειώσωσι, χωρὶς νὰ ζητῶσι κἀνενα μισθόν (2). Τὰ θεμέλια κατεβλήθησαν εἰς τὴν μέσσην τῆς ἀγορᾶς, ἡ ὁποία κατεσκευάσθη ἀπὸ τὸν Μαυσῶλον ἐπὶ τινος ἐδάφους (3), τὸ ὁποῖον φυσικὰ διατεθειμένον εἰς σχῆμα θεάτρου, κατέρχεται, καὶ ἐκτείνεται μέχρι τῆς θαλάσσης. Ὅταν εἰσέρχεται κἀνεὶς εἰς τὸν λιμένα, ἐξίςεται διὰ τὴν ἐπιδεικτικὴν ἐποπτείαν τῶν τόπων. Ἐχεις ἀπὸ τὸ ἓν μέρος τὸ παλιόν τοῦ βασιλέως, ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὸν ναόν τῆς Ἀφροδίτης, καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, κείμενον πλησίον τῆς κρήνης Σαλμείδος· κατὰ πρόσωπον εὐρίσκεται ἡ δημοσία ἀγορὰ, ἐκτεινομένη ἕως εἰς τὸν Δίγιαλόν· ὑπεράνω εἶναι ἡ πλατεία, καὶ πορρῶτερον, εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος παρρησιάζεται ἡ θεὰ τῆς ἀκροπόλεως, καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρειος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὑψώνεται καὶ καλὸν ἀγαλμα. Ὁ τάφος τοῦ Μαυσῶλου ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν τὰς ὄψεις, ἀφ' οὗ ἐντροφήσωσιν ὀπωσοῦν εἰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, καὶ θέλει ἦναι ἀναμφιβόλως ἓν ἀπὸ τὰ ἀξιολογώτερα τοῦ κόσμου θεάματα, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἦναι καθιερωμένος εἰς εὐεργέτην τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

§. ε'. Ὁ Ἰδριαῖος, ἀφ' οὗ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, ἔλαβε προσαγὴν ἀπὸ τὸν Ἀρταξέρξην νὰ ζεῖλη ἐν σῶμα συμμάχων κατὰ τῶν βασιλέων τῆς Κύπρου, οἵτινες ἐπανέστησαν. Ὁ Φωκίων τοὺς διοικεὶ ὁμοῦ μὲ τὸν Εὐαγόραν, ὅς τις ἐβασίλευε πρότερον εἰς ἐκεῖνην τὴν νῆσον. Ὁ σκοπὸς των ἦτον νὰ ἀρχί-

(1) Πλή. λς'. κεφ. δ'. (2) αὐτ. (3) Βιτρούβ. ε'. κεφ. π'.

σωσιν ἀπὸ τὴν πολιορκίαν τῆς Σαλαμίνας (1). Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἔχει μεγαλητέρους σκοποὺς, ἐτοιμάζεται διὰ τὴν πόρθησιν τῆς Αἰγύπτου. Ἐλπίζω, ὅτι ἔλαβες μέχρι τοῦδε μέτρα διὰ νὰ ἀσφαλίσης τὸν ἑαυτὸν σου. Μᾶς ἐζήτησε στρατεύματα, ἐζήτησε καὶ ἀπὸ ἄλλους ὀήμους τῆς Ἑλλάδος. Ἡμεῖς δὲν τῷ ἐδώκαμεν, ὁμοίως καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι. Εἶναι πολὺ δὲ ἡμᾶς, ὅτι ἀφῆσαμεν εἰς αὐτὸν τὸν Φωκίωνα. Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας τῷ ὑποσχέθησαν ἥδη ἕξ χιλιάδας στρατιώτας, οἱ Θηβαῖοι ἔδωκαν χιλίους, καὶ οἱ Ἀργεῖοι, τρεῖς χιλιάδας, οἵτινες θέλουσι διοικῶνται ἀπὸ τὸν Νικόστρατον. Εἶναι στρατηγὸς ὁόκιμος, τοῦ ὁποίου ἡ μανία συνίσταται, εἰς τὴν μίμησιν τοῦ Ἡρακλείου. Φαίνεται εἰς τοὺς ἀγῶνας μὲ λεοντῆν εἰς τοὺς ὄμους, καὶ ῥόπαλον εἰς τὴν χεῖρα· ὁ ἴδιος Ἀρταξέρξης ἐπεθύμησε νὰ τὸν ἔχη (2). Ἀπὸ καιρὸν τινα ἀρχήσαμεν νὰ μισθώνωμεν τοὺς στρατηγούς, στρατιώτας, καὶ ναύτας μᾶς εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Περσίας, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ ἔχωσι πάντοτε εἰς τὴν δούλευσίν τους Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους πληρώνουσι μὲ ἐλευθεριότητα. Διάφορα αἰτία βιάζουσι τοὺς δημοκρατικούς μας νὰ παραδίδονται εἰς τοῦτο τὸ ἐμπόριον. Ἡ ἀνάγκη νὰ ἀπαλλαχθῶσιν ἀπὸ τοὺς μεμισθωμένους ξένους, οἱ ὁποῖοι, ἐξ αἰτίας τῆς εἰρήνης, γίνονται ἀνωφελεῖς, καὶ βαρύνουσι τὴν πολιτείαν. Ἡ ἐπιθυμία νὰ προβλέπωσιν εἰς τοὺς πολίτας, πτωχεύσαντας ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου αιτηρέσιον, διὰ νὰ ἀνασυστήσῃ τὴν τύχην τους, ὁ φόβος, μήπως χάσωμεν τὴν ὑπεράσπισιν, ἢ τὴν συμμαχίαν τοῦ μεγάλου βασιλέως· ἢ ἐλπὶς τέλος πάντων νὰ ἀποκτήσωμεν χάριτας, αἱ ἑποιαὶ ἠθέλουσιν νὰ ἀναπληρώσωσιν τὴν κένωσιν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Οὕτω πρὸ ἐλίγου οἱ Θηβαῖοι ἔλαβον ἀπὸ τὸν Ἀρταξέρξην τριακόσια τάλαντα (3). Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας μᾶς

καταφρονεῖ! ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας μᾶς ἀγοράζει! Ἄρά γε εἴμεθα εὐμορφοί;

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ

Τῷ γ, εἰσι, τῆς, ρζ. ὀλυμπιάδος.

(Ἀπὸ 11. Ἰουλίου τοῦ, 3^{ου}. ἔτους μέχρι 30. Ἰουλίου, τοῦ, 349
ἔτους πρὸ Χ.

ΔΠΣΤΟΛΗ ΝΙΚΗΤΑ.

§. ια΄. Γελῶ διὰ τοὺς φόβους, τοὺς ὁποίους θέλουσι νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς ἡμᾶς. Ἡ βασιλεία τοῦ Φιλίππου ὄν ἐναι διαρκῆς, ἐπειδὴ θεμελιούται εἰς τὴν ἐπιτορχίαν, ψεῦδος, καὶ ἀπιστίαν (1). Μισεῖται ἀπὸ τοὺς συμμάχους του· ἐπειδὴ πολ-
λάκις ἠπαγήθησαν, ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους, καὶ στρατιώτας του, ἐ-
πειδὴ ταλαιπωροῦνται ἀπὸ ἐκστρατείας, αἱ ὁποῖαι τοὺς ἠφάνι-
σαν, καὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἐξάγουσι κανένα καρπὸν, ἀπὸ
τοὺς πρώτους ἀξιοματικὸς τοῦ στρατεύματός του, οἱ τινες τι-
μωροῦνται, ἂν δὲν ἐπιτύχωσι, καὶ ταπεινῶνονται, ἂν ἐπιτύ-
χωσιν. Ἐπειδὴ εἶναι τόσον φθονερὸς, ὥσε ἤθελε τοῖς συγχω-
ρεῖ μᾶλλον διὰ φθορὰν διαβεβλημένην, ἢ δι' ἐκβάσιν λαμπρο-
τάτην. Ζῶσιν εἰς φρίκας θανατηφόρους ἐκτεθειμένοι πάντοτε
εἰς τὴν διαβολὴν τῶν αὐλικῶν, καὶ εἰς τὰς τρομερὰς ὑποψίας
βασιλέως, ὅστις διατηρεῖ εἰς τὸν ἑαυτοῦ του ὄλην τὴν δόξαν,
τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ ἀποκτήσῃ μόνον εἰς τὴν Μακεδο-
νίαν (2). Αὕτῃ ἡ βασιλεία εἶναι εἰς κατάσχεσιν ἀξιοθρή-
νητον. Ὅπου πολλοὶ θερῖσμοι, ἐκεῖ καὶ πολλαὶ ἐμπορίαι.
Πτωχὴ, καὶ ἀδύνατος καθ' ἑαυτὴν, καὶ ὅσον αὐξάνει, τό-
σον ἀδυνατεῖ (3)· ἡ τυχοῦσα καταστροφὴ θέλει ἀνατρέψῃ
ἐκείνην τὴν εὐπάθειαν, τὴν ὁποίαν ὁ Φίλιππος χρεώσῃ μόνον
εἰς τὴν ἀνεπιτηδεϊότητα τῶν στρατηγῶν μας, καὶ εἰς τὴν

(1) Δημοσ. ὀλυμ. 6. §. 22. Πανσα. κ'. κεφ ζ'. (2) Δημοσ.
αὐτ. (3) αὐτ.

ὁδὸν τῆς διαφθορᾶς, τὴν ὁποῖαν πρὸς κατασχύνημας ἠνείωξεν εἰς τὴν Ἑλλάδα (1). Οἱ συνοπαδοὶ τοῦ ὑψώνουσι τὰ προσωπικά του προτερήματα· ἀλλ' ἰδοὺ τίμοι εἶπον περὶ αὐτοῦ ἄνδρες, οἵτινες τὸν γνωρίζουσι ἐγγύθεν. Τὸ χρῆσά ἤδη δὲν ἔχουσι εἰς τὴν ὑπόληψίν του δικαιώματα, τὰ ἐλαττώματα ὅμως σχεδὸν πάντοτε τὰ ἔχουσι εἰς τὴν φιλίαν του (2). Κρίνει ἀνάξιον τὸν πολίτην, ὅς τις ἔχει μόνον ἀρετὰς, ἀποδιώκει τὸν πεπαιδευμένον, ὅς τις τῷ διδοί συμβουλάς (3), καὶ τρέχει κατόπι τῆς κολακείας μὲ τόσην προθυμίαν, μὲ ὅσην ἡ κολακεία τρέχει κατόπι τῶν ἄλλων ἡγεμόνων. Ἀγαπᾷς νὰ εὐαρεσῆσθῃς εἰς αὐτὸν, νὰ ἀπακτίσῃς τὰς χάριτάς του, καὶ νὰ γένης εἰς τὴν συνασροφὴν του δεκτὸς, ἔχε ἰκανὴν εὐρωσίαν διὰ νὰ συμμετέχῃς ἀπὸ τὰς ἀσωτίας του, ἰκανὴς χάριτας διὰ νὰ τὸν ἠδύνῃς, καὶ νὰ προσενῆς εἰς αὐτὸν γέλωτα. Λόγοι μὲ ἀγχίνουσι, φράσεις μὲ εἰρωνεύουσι, ἀσειότιτες, σίχαι, σροφαίτινες αἰσχροτάται, ὅλα αὐτὰ ἐξαρκουσι νὰ φθάσῃσι πλεσίον του εἰς ὑψηλοτέραν εὐνοίαν. Ὡσε, ἐξακρουμένου τοῦ Ἀντιπάτρου, Παρμενίωνος, καὶ ἄλλων τετῶν ἀξίων ἀνδρῶν, ἡ αὐλή του, εἶναι ἀκάθαρτος σωρὸς κλεπτῶν, μουσικῶν, ποιητῶν, καὶ μίμων (4), οἵτινες τὸν εὐφημοῦσι, καὶ εἰς τὸ καλὸν, καὶ εἰς τὸ κακόν. Τρέχουσι εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Καλλίας, ὅς τις μιμεῖται τόσον καλὰ τὰ γελοιώδη πράγματα, ἐκεῖνος λέγω ὁ Καλλίας, ὁ πρὸ τούτου γνωστὸς τοῖς πᾶσι ἀργυρώνητος ταύτης τῆς πόλεως, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀπεβλήθη, εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους τοῦ αὐλικοῦ (5). Ἐν ἄλλο ἀνδράποδον, Ἀγαθοκλῆς, ὑψώθη διὰ τῶν αὐτῶν μέσων. Ὁ Φίλιππος, διὰ νὰ τὸν ἀνταμείψῃ, τὸν κατέστησε στρατηγὸν τάγματός τινος τῶν στρατευμά-

(1) Ὁ αὐτ. παραπρ. §. 334. (2) ὁ αὐτ. ὄλυν. αὐτ. (3) Ἰσοκ. ἐπισ. πρὸς Φιλ. §. 417. (4) Δημοσθ. αὐτ. (5) αὐτ. Θεόπ. παρ' Ἀθην. §.

των του (1). Τελευταῖον ὁ Θρασυδαῖος, ὁ ἀπδέξτερος, καὶ Θρασύτερος τῶν κολάκων, ἀπέκτησε πρὸ ὀλίγου ἡγεμονίαν εἰς τὴν Θετταλίαν (2). Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι χωρὶς ἀρχῆς, καὶ χωρὶς ἦθη ὠνομάσθησαν δημοσίᾳ φίλοι τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς Μακεδονίας μάστιγες (3). Ὁ ἀριθμὸς των εἶναι ὑπερβολικὸς, ἢ ὑπόληψις των χωρὶς ἐροθέσια. Μὴ εὐχαρισημένοι εἰς τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποῖους ἀσιώτως εἰς αὐτοὺς ἐκχέει, κατατρέχουσι τοὺς τιμίους πολίτας, τοὺς γυμνώνουσι ἀπὸ τὰς περιουσίας των, ἢ τοὺς θυσιάζουσι εἰς τὴν ἐκδήκην των (4). Μὲ ἐκείνους καταβυθίζεται εἰς τὴν φρικωδέστεραν κραιπάλην, διερχόμενος ἐλοκλήρους νύκτας εἰς τὴν τράπεζαν, σχεδὸν πάντοτε μεθυσμένος, σχεδὸν πάντοτε μανικὸς, προσκρούων δεξιᾶ, καὶ ἀριστερᾶ, παραδιδόμενος εἰς ὑπερβολὰς, τὰς ὁποίας οὐδεὶς δύναται νὰ ἐνθυμηθῇ, χωρὶς νὰ ἐρυθριάσῃ (5). Τοῦτο δὲν γίνεται μόνον ἐνθὸν τοῦ παλατίου του, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐνώπιον τῶν ἔθνων καταισχύνει τοῦ θρόνου τὴν μεγαλειότητα. Προσφάτως ἀκόμη παρὰ τοῖς Θετταλοῖς, οἱ ὅποιοι τόσον θρυλλοῦνται διὰ τὴν ἀσωτίαν τους, δὲν τὸν εἶδον, ὅτι τοὺς ἐπροσκάλει εἰς συμπετήρικα, ὅτι ἐμέθα μὲ ἐκείνους, ὅτι τοὺς εὐφραίνει μὲ ἀσειότητας, ὅτι ἐπάδα, ἐχόρευε, καὶ ἔπαιζεν ἀλλήλοδιαδόχως τὸ προσωπεῖον τοῦ μίμου, καὶ παντομίμου (6); Ὅχι, δὲν δύναμαι νὰ πεισέσω, Ἀνάχαρσι, ὅτι τοιοῦτος βωμολόχος ἐπλάσθη, διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα.

(1) Ὁ αὐτ. παρ' Ἀθ. σ'. κεφ. ζ'. (2) αὐτ. κεφ. γγ'. (3) ὁ αὐτ. δ'. κεφ. ιβ'. (4) ὁ αὐτ. ζ'. κεφ. ιε'. (5) ὁ αὐτ. ι'. κεφ. ι'. (6) ὁ αὐτ. ζ'. ιε'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

Τῆς αὐτῆς μετὴν προλαβοῦσαν ἡμέρας.

§. β'. Δ ὲν δύναμαι νὰ ἡσυχάσω, σοχαζόμενος τῆς Ἑλλάδος τὴν κατάστασιν· ὅσον καὶ ἄν μοι καυχῶνται διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων τῆς, τὴν ἀνδρίαν τῶν στρατιωτῶν τῆς, καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν παλαιῶν νικῶν τῆς, ὅσον καὶ ἄν μοι λέγῳσιν, ὅτι ὁ Φίλιππος θέλει περιορίσει τὰς πορθέσεις του, καὶ ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις του μέχρ' αὐτοῦ ἐχρωματίσθησαν μετὰ προφάσεις εὐλογοφανεῖς, ἐγὼ ἀμφιβάλλω εἰς τὰς δυνάμεις μας, καὶ δυσπιστῶ εἰς τὰς ἀποφάσεις του. Οἱ δῆμοι τῆς Ἑλλάδος ἠδυνάτησαν, καὶ διεφθάρησαν. Δὲν εἶναι νόμοι, δὲν εἶναι εὐλακρνεῖς πολῖται, οὐδεμία ἰδέα τῆς δόξης, καὶ οὐδεμία προσηλῶσις εἰς τὸ κοινὸν καλόν. Πανταχοῦ, ἀντὶ στρατιωτῶν, ἀχρεῖοι μισθῶται, καὶ ἀντὶ στρατηγῶν λησαί. Αἱ δημοκρατίαι μας ποτὲ δὲν θέλουσιν ἐνωθῆ κατὰ τοῦ Φιλίππου· αἱ μὲν σύρονται εἰς πάλεμον, ὅς τις ἐπιταχύνει τὸν ἀφανισμόν των, αἱ δὲ δὲν ἔχουσιν ἀναμεταξύ των κἀμμίαν κοινωνίαν, ἢ ζήλοτυπίας, καὶ ἰδιοποιήσεις, αἱ ὁποῖαι τὰς ἐμποδίζουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνωθῶσι (*). Τὸ παράδειγμα τῶν Ἀθηναίων ἴσως ἤθελε δυνηθῆ νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὰς περισσώτεραν ἐντύπωσιν, ἢ τὰ ἰδιῶτων συμφέροντα· ἀλλὰ παρ' ἡμῖν εἰς κἀνὲν ἄλλο δὲν εὐδοκιμοῦσιν, εἰμὴ μόνον εἰς τὰ θεάματα, καὶ ἑορτάς. Ὑποφέρομεν τὰς ὑβρεῖς τοῦ Φιλίππου μετὰ τὴν αὐτὴν γενναϊότητα, μετὰ τὴν ὁποίαν οἱ πατέρες μας κατεφρόνουν τοὺς κινδύνους. Ἡ δραστηρία εὐγλωττίου τοῦ Δημοσθένους δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ μᾶς ἐκβάλλῃ ἀπὸ τὴν νάρκωσίν μας. Ὅταν τὸν βλέπω εἰς τὸ βῆμα, παρ-

(*) Δημοσθ. Φιλίπ. δ. §. 102. ἑ αὐτ. περὶ 519. 475.

ρῶ ὅτι τὸν ἀκούω κράζοντα ἀνάμεσα εἰς τοὺς τάφους, οἵτινες περιέχουσι τὰ λείψανα τῶν παλαιῶν μας πολεμιστῶν. Ἐσβεσμένοι σάκται, ξηρὰ ὡς ἄ, ἐγέρθητε, καὶ ἔλθετε νὰ ἐκδικήσατε τὴν πατρίδα σας! Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, παρατήρησαι, ὅτι ὁ Φίλιππος μόνος εἶναι φύλαξ τῶν ἀπορρήτων του, μόνος διανεμητῆς τῶν θησαυρῶν του, ὁ δοκιμώτατος στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ γενναϊότατος στρατιώτης τοῦ στρατεύματός του, κατανοεῖ, προβλέπει, ἐκπληροῖ κάθε ἔργον μόνος του, προφθάνει τὰ συμβεβηκότα, ὠφελεῖται ἀπὸ αὐτὰ, ὅταν δύναται, καὶ ὑποχωρεῖ εἰς αὐτὰ, ὅταν ἦναι χρεῖα (1). Παρατήρησαι, ὅτι τὰ στρατεύματά του εἶναι γεγυμνασμένα ἄριστα (2), τὰ ἐξασκεῖ ἀκαταπαύσως. Ὅταν ἦναι εἰρήνη, τοῖς διατάττει ὁδοιπορίας τριακασίων σταδίων μὲ ὄπλα, καὶ ἀποσκευάς (3). Εἰς κάθε καιρὸν εἶναι ὁ ἴδιος ἀρχηγός των· τὰ μεταφέρει μὲ παράδοξον ταχύτητα ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς βασιλείας του εἰς τὸ ἄλλο. Ἐμαθὸν ἀπὸ αὐτὸν νὰ μὴ σοχάζωνται πλέον διαφορὰν χειμῶνος, καὶ θέρους, κόπου καὶ ἀναπαύσεως (4). Παρατήρησαι, ὅτι, ἂν τὸ ἔνδον τῆς Μακεδονίας γενοχωρῆται ἀπὸ τὰς συμφορὰς τοῦ πολέμου, εὐρίσκει ἀφθόγους βοηθείας εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ, τὰ ὁποῖα ἀνήκουσιν εἰς αὐτὸν, εἰς τὰ λάφυρα τῶν λαῶν, τοὺς ὁποίους ὑπέταξεν, εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα ἄρχισαν νὰ συχνάζωσιν εἰς τοὺς, ὅσους λιμένας ἐξουσίασεν εἰς Θετταλίαν. Παρατήρησαι, ὅτι, ἀφ' ἧς ὥρας ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, μίαν μόνην ἔχει ἀπόφασιν, καὶ δι' αὐτὴν γενναίως ὑπομένει, ἧτὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τέλος μὲ βραδύτητα, ὅτι δὲν ἐργάζεται κἀνὲν κίνημα, χωρὶς νὰ τὸ προμελετᾷ, οὐδὲ μεταχειρίζεται δεύτερον, χωρὶς νὰ βεβαιωθῇ εἰς τοῦ πρώτου τὴν ἐκβασιν· περὶ πλέον, ὅτι εἶναι ἀκόρεστος, δὲν

(1) Ὁ αὐτ. ἐλλυθ. α'. § 1. (2) Ὁ αὐτ. ἐλλυθ. β'. § 23. (3) Πολύαι. στρατηγ. β. κεφ. β'. § 10. (4) Δημοσ. Φιλίπ. 4. 22.

χορταίνει ἀπὸ τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν τρέχει νὰ ζητῇ εἰς τοὺς κινδύνους, εἰς τὰς συμπλοκάς τῶν μαχῶν, καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη, ὅπου πωλεῖται μὲ ὑψηλοτέραν τιμὴν (1). Παρατήρησαι τελευταῖον, ὅτι αἱ πράξεις του συμμορφοῦνται πάντοτε μὲ τοὺς καιροὺς, καὶ τόπους. Ἀντιθέτει εἰς τὰς συνεχεῖς ἐπαναστάσεις Θρακῶν, Ἰλλυριῶν, καὶ ἄλλων βαρβάρων μάχας, καὶ νίκας, εἰς τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος πείρας, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὰς δυνάμεις των, ἀπολογίας, διὰ νὰ δικαιώσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις του, τὴν τέχνην νὰ τοὺς διαιρῇ, διὰ νὰ τοὺς ἀδυνατῇ, καὶ τὴν ἐμπειρίαν νὰ τοὺς διαφθείρῃ, διὰ νὰ τοὺς ὑποτάξῃ (2).

§. ιγ'. Κατέστησε νὰ ῥέῃ ἀναμεταξύ των κείμενο τὸ μέγα, καὶ ὀλέθριον μόλυσμα, τὸ ὁποῖον καταξερραίνει τὴν τιμὴν μέχρι τῶν ῥιζῶν τῆς (3). Ἔχει ἠγορασμένους μὲ αὐτὸ καὶ τοὺς δημοσίους ῥήτορας, καὶ τοὺς πρώτους πολίτας, καὶ πόλεις ὀλοκλήρους. Ἐνίστε παραχωρεῖ τὰς πορθέσεις του εἰς τοὺς συμμάχους, οἱ τινες ἐκ τούτου γίνονται ὄργανα τῆς μεγαλειότητός του, ἕως ὅτου νὰ γένωσι θύματά τῆς (4). Ἐπειδὴ οἱ ἄνδρες μὲ προτερότητα ἔχουσι κῆρποιαν ἐπιρροὴν εἰς τὴν κοινὴν δόξαν, ἔχει μὲ αὐτοὺς συνεχῆ ἀνταπόκρισιν (5), προσφέρων εἰς αὐτοὺς τὴν αὐλήν του ἄσυλον, ὅταν ἔχωσι νὰ παραπονῶνται διὰ τὴν πατριᾶ των (6). Οἱ συμπατριᾶσαί του εἶναι τόσοι πολλοί, καὶ εἰς περίσσειαν τόσοι καλὰ βοηθοῦνται διὰ τῶν μουσικῶν του συνθηκῶν, ὥστε, μὲ ὅλας τὰς κερβολίας, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ ἔχωσιν εἰς τὴν ἐρώτατα τοῦ λόγου, καὶ τῶν ὄρκων του, μὲ ὅλην τὴν πεποιθήσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἦναι, ὅτι τὸ μίσός του ἤθελε γένη εἰς αὐτοὺς ὀλιγώτερον ὀλέθριον. ἢ ἡ φιλία του, οἱ Θετταλοὶ μὲ ὅλον τοῦτο, χωρὶς νὰ διςτάξωσιν, ἔπεσον εἰς τὰς

(1) Ὁ αὐτ. ἐλ. κ. β'. §. 23. (2) ὁ αὐτ. περὶ σερ. §. 475. Διοδ. ις'. §. 451. (3) Δημοσ. εἰς Ἀλ. §. 71. (4) ὁ αὐτ. περὶ παραπροσβ. §. 315. (5) Ἰσοκ. ἐπισ. πρὸς Φίλιπ. (6) Δίσχ. παραπροσβ. §. 414.

ἀγκάλας του, καὶ ἄλλοι πολλοὶ δῆμοι προσμένουσι τὴν ὥραν νὰ ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμά των. Μεταξὺ τούτων, πράσάπτουσιν ἔτι εἰς τὴν δυνάμιν του μίαν ἰδεάν ἀδυναμίας, βλέποντές την εἰς τὰ σπάργανά της. Ἴσως ἤκουσας ἄνδρας, καὶ σχεδὸν πεπαιδευμένους ὅτι ἔλεγον εἰς τὰς συνομιλίαις των, ὅτι τὰ ἀποδιδόμενα εἰς τὸν Φίλιππον ἐπιχειρήματα εἶναι πολλὰ ἀνώτερα τῶν δυνάμεων τῆς βασιλείας του. Ἐνταῦθα πολλαὶ κρίσεις γίνονται περὶ τῆς Μακεδονίας! Εἶναι ζήτημα διὰ βασιλείαν, μορφωθείσαν εἰς δέκα χρόνους μὲ ἀλληλοδιαδέχους, καὶ σερεῖς προόδους. Εἶναι ζήτημα διὰ βασιλείαν, τοῦ ὁποίου ἡ μεγάλη ἀγχίνοια ἑκατονταπλασιάζει τὰς βοηθείας τῆς βασιλείας, καὶ ἡ δραστηρία ἐνέργεια, οὐχ ἦττον ἐκπληκτικῆ, πολλαπλασιάζει εἰς τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατευμάτων, καὶ τὰς ζημίας τῆς ζωῆς του. Μάτην τρεφόμεθα μὲ ἐλπίδας, ὅτι ὁ καιρὸς του τρέχει εἰς μέθην, καὶ ἀσωτίας. Μάτην ἡ διαβολὴ μᾶς τὸν παριστᾷ, ὡς μᾶλλον καταφρονημένου, καὶ διεφθαρμένου ὑπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὅσον καιρὸν οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες χάνουσιν εἰς ἀπείαν, τοῦτου ἐκεῖνος χαρίζεται εἰς τὰς ἡδονάς, καὶ ὅποιον ἐκεῖνοι διδουσιν εἰς τὰς ἡδονάς, τοῦτου καθιερώσει εἰς τὰς φροντίδας τῆς βασιλείας του. Εἶθε, ἀντὶ τῶν ἀποδιδόμενων εἰς αὐτὸν ἐλαττωμάτων, νὰ εἶχεν ἐλλείψεις! Νὰ ἦτον περιορισμένος εἰς τὰ ἐπιχειρήματά του, ἰσχυρογνώμων εἰς τὰς δόξας του, ἄκριτος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν διοικητῶν τῶν πόλεων, καὶ τῶν στρατηγῶν, ἀμελής, καὶ ἄσκατος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του! Ἴσως ὁ Φίλιππος ἔχει τὴν ἀδυναμίαν νὰ θαυμάζη τοὺς νοήμονας ἄνδρας, ὡσάν νὰ μὴν εἶχεν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους νοῦν περισσότερον. Λόγος ἀγχίνοιας τὸν δελεάζει, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐξουσιάζει. Οἱ ῥήτορες μας ἐν συντόμῳ, διὰ νὰ ἐμπνέωσι θάρρος εἰς τὸν δῆμον, προβάλλουσιν εἰς αὐτὸν ἀκαταπαύτως, ὅτι βασιλεία σερωμένη ἐπὶ τῆς

ἀδικίας, καὶ ἀπιστίας, δὲν δύναται νὰ διαρκῆσῃ πολὺ. Βέβαια, ἂν τὰ ἄλλα ἔθνη δὲν ἦσαν ἐπίσης ἄδικοι, καὶ ἄπιστοι, ὡς αὐτή. Ἄλλ' ἡ βασιλεία τῶν ἀρετῶν διέβη, καὶ τέως ἀνήκει εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἀνθρώπων ἢ διοικήσεως. Περιπόθητέ μοι Ἀνάχαρσι, ὅταν σκεψθῶ τὸ ἄπειρου χάδιον, τὸ ὅποιον ὁ Φίλιππος διέδραμεν εἰς τόσον μικρὸν ἀριθμὸν ἐτῶν· ὅταν συλλογισθῶ ἐκείνην τὴν ὀμήγουριν τῶν ὑψηλῶν προτερημάτων, καὶ θεξιῶν περιστάσεων, τῶν ὁποίων πρὸ μικροῦ ἐσκιαγράφησα τὴν εἰκόνα, ἀναμφιβόλως συμπεραίνω, ὅτι ὁ Φίλιππος ἐγεννήθη, διὰ τὰ δουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΛΛΙΜΕΔΩΝΤΟΣ.

Τῆς αὐτῆς μὲ τὰς προλαβούσας ἡμέρας.

§. ιδ'. Πολλὰ λατρεύω τὸν Φίλιππον, ἀγαπᾷ τὴν δόξαν, τὰ προτερήματα, τὰς γυναῖκας (1), καὶ τὸν οἶνον. Ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὁ μεγαλῆτερος τῶν βασιλέων (2), εἰς τὴν συναναστροφὴν, ὁ ἐρασιμώτερος τῶν ἀνθρώπων! Πόσον ἠξεύρει νὰ τιμᾷ τὸ πνεῦμα τῶν ἄλλων! Πόσον οἱ ἄλλοι γοητεύονται ἀπὸ τὸ ἐδικόν του! Ποταπὴ συγκατάβασις εἰς τὰ ἥθη! Ποταπὴ πολιτικὴ εἰς τοὺς τρόπους! Πόση εὐαρέσθησις εἰς πᾶν ὅ,τι λέγει! Πόσαι χάριτες εἰς πᾶν ὅ,τι ἐργάζεται! Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἀναγκάζεται ἐνίοτε νὰ μετέρχεται σκληρὰ τοὺς νεκημένους, ἀλλ' ὁ Φίλιππος εἶναι εὐσπλαγχνος, γλυκύτατος, εὐπροσῆγορος (3), καὶ καθ' αὐτὸ ἀγαθός. Περὶ τούτου εἶμαι βέβαιος· ἐπειδὴ θέλει νὰ ἀγαπᾶται (4), καὶ μάλιστα ἤκουσα, ὅτι ἔλεγον, δὲν ἠξεύρω εἰς ποῖον, ἕως εἰς ἐμὲ, ὅτι δὲν εἶναι κακώτροπος, ὅταν ἦναι τόσον εὐφρόσυτος. Ὁ θυμὸς του ἀ-

(1) Ἀθήν. εἴ. §. 578. Πλοῖτ. γαμ. παραγ. 141. (2) cicer. de offic. l. 1. c. 26. (3) ibid (4) Ἴουδ. β'. κεφ. η'.

νάπτεται, καὶ σβέννυται, ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ, ἄχολος, χωρὶς μνησικακίαν, ἀνώτερος τῆς καταφρονήσεως, καθὼς καὶ τοῦ ἐπαί-
νου. Οἱ ῥήτορες μας τὸν ἐπιφορτίζουσιν ἀπὸ ὕβρεις εἰς τὸ βῆ-
μα, οἱ ἴδιοι ὑπὲρ τοῦ τῷ λέγουσιν ἐνώστε ἀληθείας δικτι-
κῆς. Τοὺς μὲν πρώτους, ἀποκρίνεται, ὅτι εὐχαρισεῖ, ἐπειδὴ
τὸν διορθῶνουσιν ἀπὸ τὰς ἀδυναμίας του (1), τοὺς δὲ δευτέρους
ἀγαθοεργεῖ, ἐπειδὴ τὸν διδάσκουσι νὰ ἐκπληροῖ τὰ καθήκοντά
του. Παρασχεθεῖσα ποτὲ εἰς αὐτὸν γυνὴ θημιώδης, τὸν παρεκάλει
νὰ θώπη τέλος εἰς τὴν ὑπόθεσίν της. — Δὲν ἔχω καιρὸν. —
Δεῖ τί ἄρα κάθῃσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου; ὁ λόγος οὗτος ἔκαμιν
εἰς αὐτὸν τόσῃ προσβολῇ, ὥς ἀμέσως ἐπρόσαξε νὰ ἀναφέ-
ρωσιν εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς καταλειφθεῖσας κρισολογίας. Ἄλλοτε
πῆλιν ὑποουσάζων, ἐν ᾧ ἐδίκαζε κρίσιν τινὰ, καὶ οὐδὲν ἤ-
τον καταδικάζει τὸ ἔν ἀπὸ τὰ κρισολογούμενα μέρη νὰ πλη-
ρώσῃ διωρισμένην τινὰ ποσότητα. Ἐκκαλῶ τὴν κρίσιν μου,
ἔκραξεν εὐθύς ὁ καταδικαζόμενος. — Εἰς ποῖον ἄρα; — Εἰς
βασιλέα προσεκτικώτερον. Ἐν ταύτῳ ἀνεθεώρησε τὴν ὑπόθε-
σιν, ἐγνώσισε τὸ σφάλμα του, καὶ ἐπλήρωσε τὴν ζημίαν ὁ ἴ-
διος. Θέλεις νὰ ἤξεύρης, ἂν ἐγένετο ἐπιλήσμων τῶν δουλεύ-
σεων; Πρὸ δέκα σχεδὸν ἔτων, ὅταν ἦτον εἰς τὰς Θήβας Ὁ-
μηρος, ἐδέχθη περιποιήσεις ἀπὸ τὸν Φίλωνα. Πρὸ ὀλίγου οἱ
Θηβαῖοι ἐσεύλαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, ἐν οἷς ἦτον καὶ ὁ Φί-
λων. Ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε νὰ χάρισῃ εἰς αὐτὸν ἄπειρα ἀγα-
θὰ, καὶ, ἐπειδὴ ὁ Φίλων δὲν τὰ ἐδέχετο, διὰ τί, τῷ εἶπε,
μὲ φθορεῖς τὴν δόξαν, καὶ εὐχαρίστησιν, νὰ σὲ νικήσω εἰς τὰς
ἀγαθοεργίας; Εἰς ἄλωσιν πόλεώς τινος, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐκτε-
θειμένους εἰς πώλησιν αἰχμαλώτους, ἐνθύμιζεν εἰς τὸν βασι-
λέα τὴν παλαιάν του φιλίαν. Ὁ βασιλεὺς, ἀπορῶν, τῷ ἐπρό-
σαξε νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτὸν, ὁ ἀγνώριστος, τῷ εἶπεν εἰς τὸ

(1) Πλούτ. ἀποφθ. §. 17.

ώτιόν, καταβίβασον ὅπως οὖν τὴν χλαμίδα σου, βασιλεῦ, ἀσχημονεῖς, οὕτω καθήμενος. Ἐχει δίκαιον, ἐφώναζεν ὁ Φίλιππος, εἶναι ἀπὸ τοὺς φίλους μου, καὶ ὡς τὸν ἐλευθερώσωσι. Δύναμαι νὰ σὲ παραστήσω μυρίας ἀποδείξεις τῆς ἡμερότητος, καὶ μετριότητός του. Οἱ αὐλικοὶ του ἤθελον νὰ τὸν σκληρύνωσι κατὰ τοῦ Νικάνωρος, ὅς τις δὲν ἔπαυε, κακολογῶν τὴν διοίκησιν, καὶ τὸ πολίτευμά του. » Τοῖς ἀπεκρίθη, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἔτι ὁ κακοτροπιώτερος ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας, ἴσως εἶμαι ἐγὼ, ὅς τις ἔχω ἀδικον, ἀλλ' ὅτι τὸν ἠμέλησα. Ἐξήτασε, καὶ ἔμαθεν, ὅτι ὁ Νικάνωρ ἠγανάκτει διὰ τὴν ἐνδεϊάν του, καὶ τὸν ἐβρόήθησε. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Νικάνωρ ὠμίλει διὰ τὸν εὐεργέτην τοῦ μὲ ἔπαινον, ὁ Φίλιππος εἶπεν εἰς τοὺς κατηγόρους του. » Βλέπετε καλὰ, ὅτι εἶναι ἐξηρητημένον ἀπὸ τὸν βασιλέα νὰ διεγείρη, ἢ νὰ ἐμποδίξῃ τῶν ὑπηκόων του τὰ παράπονα; « Ἄλλος τις εὐαρεσείτο νὰ τοξεύῃ κατ' αὐτοῦ βέλη λοιδορίας, καὶ ἀσειότατος μὲ τρόπον ἐπιτηδείοτατον, τῷ ἐπρόβχλον νὰ τὸν ἐξορίσῃ. » Ὅχι, ἀπεκρίθη, μέλλει νὰ ὑπάγῃ νὰ κηρύττῃ πανταχοῦ ὅτι λέγει ἐδώ. « Εἰς πολιορκίαν φρουρίου τινός, ἐσυντρίφθη ἡ κλειδώσις του ἀπὸ κτύπημα πέτρας. Ὁ χειρουργὸς του ἔσπασε τὴν πληγὴν, καὶ τὸν ἐξήτει πληρωμὴν. » Δὲν δύναμαι νὰ σοῦ τὴν ἀρνηθῶ, εἶπεν ὁ Φίλιππος » μειδιῶν, ἐπειδὴ κρατεῖς τὴν κλεῖνα (1). Ἡ αὐλή του εἶναι καταφύγιον τῶν προτερημάτων, καὶ ἡδονῶν. Ἡ μεγαλοπρέπεια ἀκτινοβολεῖ εἰς τὰς ἐορτάς του, καὶ ἡ χαρὰ εἰς τὰ δεῖπνά του. Γδοῦ αἱ πράξεις του. Πολλὰ ὀλίγα φροντίζω διὰ τὴν φιλοτιμίαν του. Νομίζεις τώρα, ὅτι, ἂν ἔξῃ κἀνεὶς ὑπὸ τοιοῦτον ἠγεμόνα, ἤθελεν ἦναι δυσυχέστατος; Ἄν ἔλθῃ νὰ μᾶς κτυπήσῃ, θέλομεν πολεμήσει μὲ αὐτόν, ἂν νικηθῶμεν, πρέπει νὰ πίνωμεν μαζὶ του, καὶ νὰ γελοῶμεν.

(1) Ὅρ. Πλού.

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ

Τω, δ. εἴτε, τῆς, ρζ'. ὀλυμπιάδος.

(ἀπὸ 30 Ἰουλείου τοῦ, 349, ἔτους μέχρι 18 Ἰουλίου τοῦ, 348 ἔτους πρὸ Χ.)

§. εἰ. Περιερχόμενοι εἰς Αἴγυπτον καὶ Περσίαν, ὠφελούμεθα ἀπὸ πολλὰς εὐκαιρίας, διὰ νὰ εἰδοποιώμεν τοὺς εἰς Ἀθήνας φίλους μας τὰ, ὅσα περίεργα ἠθέλαμεν ἀπαντήσαι εἰς τὴν περιήγησίν μας. Μεταξὺ τῶν γραμμάτων μου ἦνρα μόνον τμημά τι ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν ἔγραψα εἰς τὸν Ἀπολλόδιωρον μετὰ τινα χρόνον, ἀφ' οὗ ἦλθον εἰς Σούσα, μίαν ἀπὸ τὰς καθέδρας τοῦ βασιλείου τῆς Περσίας.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΙΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΧΑΡΣΙΔΟΣ.

Περιήλθομεν πολλὰς ἐπαρχίας ἐκείνου τοῦ εὐρυχώρου βασιλείου. Εἰς Περσίπολιν, παρεκτὸς τῶν ἐσκαμμένων τάφων εἰς ὕψος μέγιστον τῶν ὀρέων, τὸ παλάτιον τῶν βασιλείων ἐξέπληξε τὰς θεωρίας μας, συνειδισμένας ἀπὸ χρόνους τινὰς εἰς τὰ ὑπομνήματα τῆς Αἰγύπτου. Ἐκτίσθη, λέγουσι, πρὸ δύο ἑγγύς αἰώνων, ἐπὶ τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Ἑβραίου, ἀπὸ τεχνίτας Αἰγυπτίους, τοὺς ὁποίους ὁ Καμβύσης ἤγαγεν εἰς Περσίαν (1). Περικυκλῶνεται ἀπὸ τεῖχην τριπλᾶ, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἔχει ὕψος ἐξήκοντα πήχειον, θύρας χαλκᾶς, καὶ κίονας ἀναριθμήτους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τινὲς εἶναι ὑψηλοὶ ἐβδομηκοντα ποδῶν· μεγάλα τετράγωνα μαρμάρου, κατάκομα ἀπὸ ἀπειρίαν γλυπτῶν μορφῶν (2). ὑπόγεια, ὅπου ἐταμιεύοντο αἱ ἄπειροι ποσότητες. Ὅλα ἐν συντόμῳ ἀναπνεύουσιν ἔχει μεγαλοπρέπειαν, καὶ φρίκην. Ἐπειδὴ τὸ παλάτιον τοῦτο ἐν ταύτῳ ἐπέχει καὶ τόπον ἀκροπόλεως (3). Οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν ὠκο-

(1) Διόδ. α'. §. 43. (2) chardin. corn. le Bruyu. etc. (3) Διόδ. ε'. §. 544.

δόμησαν καὶ ἄλλα, ὀλιγώτερον κατὰ ἀλήθειαν πολυτελῆ, ὅμως θαυμασίας ὠραιότητος, εἰς τὰ Σοῦσα, Ἐκβάτανα, καὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις, ὅπου διαίχουσι τοὺς διαφόρους καιροὺς τοῦ ἔτους. Ἐχουσι προσέτι μεγάλους κήπους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι παραδείους (1)· οὗτοι διαιροῦνται εἰς δύο μέρη· εἰς μὲν τὸ ἓν, καθωπλισμένοι μὲ βέλη, καὶ λόγχας, καταδιώκουσιν ἔσπετοι, ἀνάμεσα εἰς τὰ δάση, ἐλάφους καὶ θορκάδας, τὰς ὁποίας φραντίζουσι νὰ περικλείωσιν ἐκεῖ (2). Εἰς δὲ τὸ ἄλλο, ὅπου ἡ τέχνη τοῦ κηπουροῦ ἐξεκένωσε τὰς δυνάμεις τῆς, καλλιερгоῦσι τὰ ὠραιότερα ἄνθη, καὶ συλλέγουσι τοὺς καλλιτέρους καρπούς, δὲν προσπαθοῦσιν ὀλιγώτερον νὰ φυτεύωσιν ἐκεῖ καὶ δένδρα ὑψίκομα, διατάττοντές τα κοινῶς σειχιδόν (3). Παρόμοιοι παράδεισοι εὐρίσκονται εἰς διαφόρους τόπους, εἰς σατρόπας, ἢ μεγάλους κυρίους ἀνήκοντες (4). Μεταξὺ τούτων ἔτι μᾶλλον ἤμεθα ἔκθαμβοι διὰ τὴν μεγάλην ὑπεράσπισιν, τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς δεῖχνη εἰς τὴν γεωργίαν, ὅχι μὲ προσωρινὰς θελήσεις, ἀλλὰ μὲ ἐκείνην τὴν εὐμαθῆ ἐργήγορσιν, ἣτις ἔχει περισσότεραν δύναμιν, παρά αἱ διαταγαί, καὶ οἱ νόμοι.

§. ις'. Εἰς κάθε τοπαρχίαν ἐσύνησε δύο ἐπιθεωρητάς, τὸν μὲν διὰ τὸ στρατιωτικόν, τὸν δὲ, διὰ τὸ πολιτικόν· ὁ μὲν πρῶτος ἔχει ἐπιστάσιαν νὰ διατηρῆ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, ὁ δὲ δευτερός, νὰ ἐπιταχύνῃ τὰς ἐπιδόσεις τῆς φιληργίας, καὶ γεωργίας· ὁποῖος ἀπὸ αὐτοῦ δὲν ἐκπληροῖ τὰ καθήκοντά του, ὁ ἄλλος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παραπονῆται εἰς τὸν διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας, ἢ εἰς τὸν βασιλέα τὸν ἴδιον, ὅστις ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν περιτρέχει μέρος τῆς βασιλείας του. Παρατηρεῖ τὰς πεδιάδας, κεκαλυμμένας μὲ δένδρα, θέρη, καὶ ὅλα τὰ προϊόντα, τῶν ὁποίων ἡ γῆ εἶναι δεκτικὴ; Ἐπρετιμᾶ τοὺς δύο ἀρχηγούς, καὶ

(1) Briss. de reg. pers. l. 1. p. 109. (2) Ξεν. περὶ Κύρ. παρ. α'. §. 11. (3) ὁ αὐτ. ἀπομν. ε'. §. 29. (4) ὁ αὐτ. Κύρ. ἀναθ. α'. §. 246.

αυξάνει τὴν ἐπισκάϊαν τοὺς. Εὐρίσκει τόπους ἀκαλλιεργήτους; Εὐθύς σπκάνει τοὺς ἐπιθεωρητάς, καὶ τοὺς ἀλλάττει. Κατάσκοποι ἀδιάφοροι, καὶ ἐφωδιασμένοι μὲ τὴν δύναμίν του, ἐργάζονται τὴν αὐτὴν δικαιοσύνην εἰς τὰς ἐπαρχίας, ὅπου ὁ ἴδιος δὲν περιέρχεται (1). Ὅντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἠκούσαμεν πολλάκις, ὅτι ὠμίλουν μὲ ὑπερβολικοὺς ἐπαίνους δι' ἐκεῖνον τὸν Ἄρσαμον, τὸν ὁποῖον ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, ἔκραξεν εἰς τὸ συμβούλιόν του. Εἰς τοὺς λιμένας τῆς Φοινίκης μᾶς εἰδειχον ἀκροπόλεις, νεωσὶ ἐκτισμένας, ἱκανὰ πλοῖα τοῦ πολέμου ἐπὶ τῶν ἐρμάτων, ξύλα, καὶ τὰ εἰς ναυτικὴν ἐπιτήδεια, τὰ ὅποια ἔφερον ἀπὸ διάφορα μέρη. Ὅλα αὐτὰ τὰ κέρδη ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς ἐργηγορότητας τοῦ Ἀρσάμου. Πολῖται ἐπωφελεῖς ἔλεγον εἰς ἡμᾶς· τὸ ἐμπόριόν μας ἐπαπειλεῖται ἀπὸ φθορὰν προσεγγίζουσαν, τὸ ἀξιοπίστον τοῦ Ἀρσάμου τὸ ὑπεσῆριξεν. Εἶδθησις διεδόθη, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὅτι ἡ ἀξιόλογος νῆσος τῆς Κύπρου, ἀφ' οὗ ἐδοκίμασε πολὺν καιρὸν, τὰ κακὰ τῆς ἀναρχίας (2), ὑπετάγη πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν Περσίαν, καὶ ἐχρημάτισε καρπὸς τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἀρσάμου. Εἰς τὰ ἐνδοτέρα τῆς βασιλείας, γέροντες ἀξιωματικοὶ ἔλεγον εἰς ἡμᾶς δακρυρροοῦντες. Ἡμεῖς ἐδουλεύσαμεν τὸν βασιλέα μὲ ὄλην τὴν εὐκρίνειαν, ἀλλ' εἰς τὴν διανομὴν τῶν χαρίτων, κατεσάθημεν πάρεργον, προσήλθομεν εἰς τὸν Ἄρσαμον, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζωμεν, καὶ μᾶς ἀνέπαυσε εἰς τὰ γηρατεῖα, χωρὶς νὰ τὸ εἶπῃ εἰς κἀμένα.

§; ιζ'. Εἰς αὐτὰ ἐπρόσθεσεν ἓνας ἄλλος, ὁ Ἄρσαμος, προκατειλημμένος ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μου, ἔκρινε δίκαιον νὰ μετέλθῃ κατ' ἐμοῦ τὴν ὁδὸν τῆς ἐξουσίας, μετ' ὀλίγον βεβαιώσεῖς περὶ τῆς ἀθωότητός μου, μὲ ἔκραξε, τὸν ἦυρα μᾶλλον τεθλιμμένον ἀφ' ἑ,τι ἤμην ὁ ἴδιος· μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν βοηθή-

(1) Ξε. ἀπομ. ε'. §. 328. (2) Διδ. ε'. §. 440.

σω να διορθώσῃ ἀδικίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐθρήνει ἡ ψυχὴ του, καὶ μὲ ἐξενωχώρησε νὰ τῷ ὑποσχεθῶ, ὅτι θέλω προσρέχει εἰς αὐτὸν, ὁ-
 σάκεις ἤθελα λάβῃ ἀνάγκην ὑπερασπίσεως. Αἰ πρὸς αὐτὸν δεή-
 σεις μου ποτὲ εἰς μάτην δὲν ἔγιναν. Πανταχοῦ ἡ μουσικὴ ἐπιρροή
 του εἶδεν εἰς τὰ πνεύματα ἐνέργειαν. Οἱ πολεμικοὶ ἦσαν πολλὰ
 εὐχαριστημένοι διὰ τὴν ἀμίλλαν, τὴν ὁποίαν διειτῆρει ἀναμεταξύ
 των, καὶ ὁ λαὸς ἔχαιρε διὰ τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν εἰς αὐ-
 τοὺς ἐπρόβλεψε, μηδὲν ἀποβλέπων εἰς τὰ ἀνίκητα σχεδὸν
 ἐμπόδια. Τέλος πάντων τὸ ἔθνος ὑψώθη, διὰ τῶν φροντίδων
 του, πάλιν εἰς ἐκείνην τὴν ὑψηλὴν ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν οἱ δυ-
 σχυεῖς πόλεμοι τὸ κατέστεισαν νὰ χάσῃ μεταξύ τῶν ξένων δυ-
 νάμεων. Ὁ Ἄρσαμος δὲν εἶναι πλέον εἰς βασιλικὴν δούλευσιν
 διαβαίνει ἡσύχως τὰς ἡμέρας του εἰς τὸν παράδεισόν του, ὁ
 ὁποῖος ἀπέχει ἀπὸ τὰ Σούσα περίπου τεσσαράκοντα παρασάγγ-
 γας. Οἱ φίλοι του ἔμειναν μαζί του· ὅσοι δὲ, τῶν ὁποίων τὴν
 ἀξίαν κατέστεισε νὰ ὑπερισχύῃ τόσο πολλὰ, οὗτοι ἐνθυμοῦνται
 τὰς ἀγαθοεργίας του, ἢ τὰς ὑποσχέσεις του. Ὅλοι συχνάζουσι
 πρὸς αὐτὸν μὲ περισσοτέραν προθυμίαν, παρὰ, ὅταν ἦτον ἔτι
 εἰς τὸ ἀξίωμα. Ἡ τύχη μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὸ θελητικόν του κα-
 ταφύγιον, καὶ αἱ ἀγαθοεργίαι του μᾶς περικρατοῦσιν εἰς αὐτὸ,
 πολλοὺς μῆνας, καὶ δὲν ἠξέυρω, ἂν θέλωμεν δυνηθῆ νὰ ἀπο-
 σπασθῶμεν ἀπὸ συναναστροφῆν, μὲ τὴν ὁποίαν μόναι αἱ Ἄθῆναι
 ἤθελον δυνηθῆ νὰ ἀφομοιωθῶσι. καθ' ὃν χρόνον ἡ πολιτικὴ, ἡ
 κοσμιότης, καὶ ἡ ἀγαθὴ τοῦ καλοῦ ἔφεσις ἐβασίλευον μᾶλλον εἰς
 ἐκείνην τὴν πόλιν. Αὕτη ἀποτελεῖ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Ἄρσά-
 μου, καὶ οὗτος τὰς ἡλιονότης. Ἡ συναναστροφή του εἶναι
 ζωηρὰ, συγκαταβατικὴ, ἐλκυστικὴ, πολλάκις ἀνυψοῦται μὲ
 λόγους ἀγγίλους, οἵτινες ἐξέρχονται ἀπὸ αὐτὸν, ὡς ἀσραπαῖ,
 πάντοτε συνοδευόμενοι μὲ τὰς χάριτας, καὶ εὐφροσύνην, ἥτις
 κοινωνεῖται ἐπίσης, καθὼς καὶ ἡ εὐτυχία του, εἰς ὅλους, ὅσοι

τὸν περικυκλώνουσι. Ποτὲ δὲν φαίνεται καμμία ἔπαρσις εἰς ὅ,τι ὀμίλει, ποτὲ δὲν ἀκούονται ἐκφράσεις ἀνάρμοσοι, μήτε ἐκλελεγμέναι περιττῶς, ἀλλ' ἢ ἐντελεστέρα κοσμιότης ἐμφιλοχωρεῖ καὶ ἕως εἰς τὴν μεγαλητέραν ἐλευθερίαν. Τοιοῦτος εἶναι ὁ τρόπος τῆς συνομιλίας ἀνθρώπου, ὅς τις ἔχει εἰς τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν τὸ ὄψρον τοῦ ἀρέσκειν, καὶ τὸ θαυμάσιον τῆς σεμνοπρεπειᾶς αἴσθημα.

§. ιη'. Ἡ εὐτυχὴς αὕτη συμφωνία τοιούτων προτερημάτων προξενεῖ εἰς αὐτὸν ζωπρᾶν προσβολήν, ὅταν τὴν εὐρίσκη, ἢ τὴν ὑποθέτη εἰς τοὺς ἄλλους. Ἀκούει μὲ προσοχὴν χαρίεσσαν, ἐπαινεῖ μὲ ἄκραν χαρὰν τοὺς ἀγγίχουσ λόγους, φθάνει μόνου νὰ λέγωνται ἐξ ἀπροόπτου, νέου τινὰ σοχασμὸν, φθάνει μόνου νὰ ἦναι ὀρθὸς, καὶ αἴσθημα εὐγενὲς, ὅποταν δὲν καλωπίζηται μὲ περιττὴν τινὰ ὑπερβολήν. Εἰς τὴν φιλικὴν συναναστροφὴν, αἱ εὐαρεσθήσεις του, ἔτι μᾶλλον ἀνακαλυπτόμεναι, φαίνονται εἰς κάθε σιγῆν, ὡσάν νεοφανεῖς. Εἰς τοὺς δεσμούς τοὺς ὅχι τόσον πολλὰ σενοῦς δείχνει τοιαύτην εὐκαμψίαν τῶν ἡθῶν, τῶν ὁποίων ὁ Ἀριστοτέλης περιέγραψε τὸ πρωτότυπον. Πολλάκις ἀπαντῶσι, μ' ἔλεγε ποτε ἐκεῖνος ὁ φιλόσοφος, ψυχικοὺς χαρακτῆρας, τόσον ἀσθενεῖς, ὡς δοκιμάζουσι κάθε πρᾶγμα, διὰ νὰ μὴν ἐγγίσωσι τινὰ, καὶ ἄλλους, τόσον δυσκόλους, οἳ τινες δὲν δοκιμάζουσιν οὐδὲν, κἄν κινδυνεύωσι διὰ τοῦτο νὰ φαίνωνται δυσάρεστοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον (1). Εἶναι μεσότης, ἥτις εἰς τὴν διάλεκτόν μας δὲν ἔχει ὄνομα· ἐπειδὴ πολλὰ ὀλίγοι ἄνδρες ἠξεύρουσι νὰ τὴν ἐπιτύχωσιν. Εἶναι διάθεσις φυσικὴ, ἥτις, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν πραγματικὴν φιλίαν, ἔχει τὰ φαινόμενά της, καὶ κατὰ τινὰ τρόπον τὰς γλυκύτητάς της. Ὅποιοι εἶναι μὲ αὐτὴν πεπροικισμένοι, ἀποφεύγει ἐπίσης καὶ νὰ κολακεύη, καὶ νὰ λυπῆ τὴν κενοδοξίαν ὁποίου δῆτινος ἀνθρώπου, συγχωρεῖ

(1) Ἀρισ. ἠθ. δ'. κεφ. ιθ',

τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων, ὑποφέρει τὰς ἐλλείψεις, κρίνει ἀνάξιον εἰς τὸν ἑαυτοῦ του νὰ δημοσιεύῃ τὰ γελοιώδη, δὲν προθυμοποιεῖται νὰ διδῇ γνώμας, καὶ ἤξεύρει νὰ βάλῃ τὴν αὐτὴν ἀναλογία, καὶ ἀλήθειαν εἰς τὰς, ὅσας ὁμολογεῖ, τιμὰς, καὶ μετοχὴν (1), ὥστε ὅλαι αἱ καρδίαι θαρρόουσιν, ὅτι ἔλαβον εἰς τὴν ἐδικήν του τὸν βαθμὸν τῆς φιλίας, ἢ τῆς τιμῆς, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμοῦσι. Τοιοῦτον εἶναι τὸ θέλγητρον, τὸ ὁποῖον τοὺς σύρει, καὶ τοὺς προσηλώνει πλησίον τοῦ Ἀρσάμου. Εἶδος γενικῆς εὐμενείας, τόσον ἐλκυστικὸν παρ' αὐτῷ, ὅσον ἐνοῦται ἀπαραβιάζως μὲ τὴν λαμπρότητα τῆς δόξης, καὶ μὲ τὴν ἀπλότητα τῆς κοσμιότητος. Παρενέπεσέ ποτε λόγος, ἐπὶ παρουσίᾳ του, νὰ δεῖξωσί τινα τῶν μεγάλων του προτερημάτων, ἐκεῖνος εὐθὺς ἄρχησε νὰ αὐξάνῃ τὰ σφάλματά του. Ἄλλοτε ἐκρίνοντο τὰ κατορθώματα, τὰ ὁποῖα εἰργάζετο, ὅταν ἦτον εἰς τὴν διοίκησιν· ἡμεῖς ἠθελήσαμεν νὰ τῷ ὀμιλήσωμεν διὰ τὰς ἐπιτυχίας του, καὶ ἐκεῖνος ἐξ ἐναντίας ἔσρεψε τὸν λόγον εἰς τὰς ἀποτυχίας του. Ἡ καρδία του, οὕσα πολλὰ εὐαίσθητος, πυρπολεῖται ἀπὸ τὴν διήγησιν ἀξιολόγου τινὸς πράξεως, καὶ ἀπαλοῦται εἰς τὴν τύχην τοῦ δυστυχοῦς, τοῦ ὁποίου παρακινεῖ τὴν εὐγνωμοσύνην, χωρὶς νὰ τὴν ἀπαιτῇ. Εἰς τὴν οἰκίαν του, περὶ τὴν οἰκίαν του, ὅλα παριστῶσι τὴν γενναίαν ἐκείνην ἀγαθωσύνην, ἥτις προφθάνει εἰς ὅλας τὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἐξαρκεῖ εἰς ὅλας τὰς χρείας. Ἦδῃ οἱ ἐγκαταλελειμμένοι τόποι καλύπτονται ὀπὸ θέρη. Ἦδῃ οἱ δυσυχεῖς κάτοικοι τῶν ἐγγύς ἀγρῶν, παραμυθούμενοι ἀπὸ τὰς ἀγαθοεργίας του, προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν φόρον ἀγάπης, ὅς τις τὸν θέλγει περισσύτερον, ἢ τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας των. Ἀγαππé μοι Ἀπολλόδωρε, ἀνάκει εἰς τὴν ἰσορίαν νὰ βάλῃ εἰς τὴν ἀξίαν του ἄλλον τινα ὑπαυργόν, ὅς τις, ἔχων ὅλην τοῦ βασιλείως τὴν εὐ-

(1) Αὐτ. κερ. ιδ'.

νοϊαν, καὶ μὴ ἔχων κἀνὲν εἶδος ὑπομισθίων κολάκων, ἤθελε φιλοτιμηθῆ μόνον διὰ τὴν δόξαν, καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἔθνους του. Σὲ κατέστησα μέτοχον τῶν πρώτων ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἐδέχθη παρ' αὐτῷ ἴσως εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, θελῶ ἀναφέρει εἰς ἐσέ, καὶ τὰ ψυχικά του χαρίσματα. Βέβαια θέλεις μοὶ τὸ συγχωρήσει. Οἱ περιηγηταὶ δὲν πρέπει νὰ παραβλέπωσι τοιοῦτους πολυτίμους θησαυροὺς. Ἐπειδὴ ἡ ὑπογραφή μεγάλου τινὸς ἀνδρὸς εἶναι ἀσυγκρίτως ὠφελιμωτέρα, ἀπὸ τὴν περιγραφὴν οἰκοδομῆς τινος μεγαλοπρεποῦς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. 19. Ἡξεύρεις, ὅτι, εἰς τὴν γειτονίαν τῆς ἐπικρατείας τοῦ Φιλίππου, κατὰ τὴν παράλιον Θράκην, πρὸς τὸ μῆκος τῆς θαλάσσης, ἐκτείνεται ἡ χαλκιδική, ὅπου ἄλλοτε ἐσυστήθησαν πολλαὶ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι, τῶν ὁποίων πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ὀλυθος, πόλις ὀχυρὰ, πλουσία, πολυανθρωποτάτη, καὶ, κειμένη ἐν μέρει ἐπί τινος ὕψους, ἔλκει μακρόθεν τὰς θεωρίας, διὰ τὴν ὠραιότητα τῶν οἰκοδομῶν, καὶ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ περιβόλου της (1). Οἱ κάτοικοί της πολλάκις ἔδειξαν λαμπράς τῆς ἀνδρίας των ἀποδείξεις. Ὄταν ὁ Φίλιππος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον, ἦσαν εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ συμφωνήσωσι μὲ ἡμᾶς συμμαχίαν, ἀλλ' ἐκεῖνος εἶχεν ἐπιτηδείτητα νὰ τὴν ἀνατρέψῃ, ἡμᾶς μὲν δελεάζων μὲ ὑποσχέσεις, ἐκείνους δὲ, μὲ ἀγαθοεργίας (2). ἤυξσε τὴν ἐπικρατείαν τους, χαρίζων εἰς αὐτοὺς τὴν Ἀνθεμούντα καὶ Ποτιδαίαν, τῶν ὁποίων κατέστη κύριος (3). Οἱ Ὀλύθιοι, θελχθέντες ἀπὸ αὐτὰς τὰς μεγαλοπρεπεῖς θυσίας, τὸν ἄφησαν πολλοὺς χρόνους νὰ ἐνδυναμοῦνται ἀνεμποδίως, καὶ, ἂν ποτε ἐλάβανον δι' αὐτὸν ὑπόψίαν, ἔσελλε παρευθὺς πρέσβεις, οἱ τινες, βοηθούμενοι ἀπὸ

(1) Θεουκ. α'. κεφ. 57. (2) Δημοσ. ὀλυθ. 6. §. 22. (3) ἑ αὐτ. Φλιπ. 6. §. 66.

ἀναριθμήτους ὁμόφρονας, τοὺς ὁποίους ἐπρόλαβε, καὶ ἐπρόβλεψεν εἰς τὴν πόλιν, κατεπραῦνον εὐκόλως τὰς προσωρινὰς ἐκείνας ταραχάς (1). Τέλος πάντων ἤνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν, καὶ ἀπεφάσισαν νὰ προσδράμωσιν εἰς τὴν ὑπεράσπισίν μας (2). Περὶ πλέον, ἀπὸ πολὺν καιρὸν οὖν ἔσειργον νὰ παραδόσωσιν εἰς τὸν βασιλέα δύο ἀπὸ τοὺς ἑτεροθαλεῖς ἀδελφούς του, οἵ τινες κατέφυγον πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐδύνατο νὰ ἔχωσιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας δικαιώματα (3). Μεταχειρίζεται κατὰ τὸ παρόν αὐτὰς τὰς προφάσεις, διὰ νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον εἶχε πρὸ πολλοῦ κατὰ νοῦν, νὰ ἐνώσῃ ὀρθοῶς τὴν χαλκιδικὴν μὲ τὰς ἐπικρατείας του. Ἐκυρίευσεν ἀπόνως τινὰς πόλεις τῆς ξηρᾶς, αἱ λοιπαὶ ἐντὶς ὀλίγου θέλουσι πέσει εἰς τὰς χεῖράς του (4). Ἡ Ὀλυνθος ἀπειλεῖται ἀπὸ πολιορκίαν· οἱ πρέσβεις τῆς ἐζήτησαν τὴν βοήθειάν μας· ὁ Δημοσθένης ὠμίλησεν ὑπὲρ αὐτῶν (5), καὶ ἡ γνώμη του ὑπερίσχυσε, μὲ ὅλον ὅτι ὁ Δημάδης ἀντίστατο, ῥήτωρ εὐγλωττος, ἀλλ' ὑποπτος διὰ μουσικὴν μὲ τὸν Φίλιππον ἀνταπόκρισιν (6). Ὁ Χάρης ἀνεχώρησε μὲ τριάκοντα τριήρεις, καὶ δύο χιλιάδας πελτασάς (7). Ἦυρεν, εἰς τὸ ἐγγὺς τῆς Ὀλυνθου παράλιον, μικρὸν τι τάγμα μεσσητῶν τοῦ Φιλίππου, καὶ, εὐχαριστηθεὶς, ὅτι τοὺς ἔβαλεν εἰς φυγὴν, καὶ ἐπίασε τὸν στρατηγὸν, ὀνομαζόμενον Ἀλέκτορα, ἦλθε νὰ θριαμβεύσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν νίκην του, χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ὀλυνθίους βοήθειαν. Ὁ στρατηγός μας, μετὰ τὰς εὐχαριστηρίους θυσίας, ἔδωκε κατὰ τὴν δημοσίαν ἀγορὰν συμπόσιον εἰς τὸν ὄμιλον (8), ὅς τις εἰς τὴν μέθην τῆς χαρᾶς του ἐθέσπισεν εἰς αὐτὸν χρυσοῦν σέ-

(1) αὐτ. γ. §. 87. (2) ἔλυ. γ. 36. (3) Ἰου. π. κρ. γ. (4) Διοδ. εἴ. 450. (5) ἔλυ. Πλούτ. περὶ τῶν δέκα ῥητ. §. 845. (6) Σουλ. Δημ. (7) Φιλεχ. παρὰ Διονυσ. Ἀλικ. ἐπισ. πρὸς Ἀμμ. κρ. 2. (8) Οὐεπ. καὶ Δούρ. παρ' Ἀδων. εἴ. κρ. π.

φανον. Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ἡ Ὀλυνθος ἔστειλε πρὸς ἡμᾶς δευτέρους πρέσβεις. Ἐστειλαμεν δεκαοκτῶ τριήρεις, τέσσαρας χηλιάδας ξένους πελταστὰς, καὶ ἑκατὸν πεντήκοντα ἵπποις ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Χαριδήμου (1), ὅς τις ὑπερβαίνει τὸν Χάρητα μόνον εἰς τὴν κακοτροπίαν. Ἀφ' οὗ διεφθίρει τὴν ἐγγὺς ξηράν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἔνθα καθ' ἑκάστην εὐδοκίμει εἰς τὴν ἀκρασίαν, καὶ τὰς ἀσωτίας του (2). Ἄν καλὰ καὶ πολλοὶ ἄνδρες βεβαιώνουσι ἐνταῦθα, ὅτι αὐτὸς ὁ πόλεμος εἶναι εἰς ἡμᾶς ξένος (3), ἐγὼ ὁμῶς εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι κληρὸν ἄλλο δὲν εἶναι οὐσιωδέστερον ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ὅσον ἡ διατήρησις τῆς Ὀλύνθου. Ἄν ὁ Φίλιππος τὴν κυριεύσῃ, τίς μέλλει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν; Μένουσι πλείον μεταξύ ἐκείνου καὶ ἡμῶν οἱ Θετταλοὶ, οἵ τινες εἶναι σύμμαχοί του, οἱ Θηβαῖοι, οἵ τινες εἶναι ἐχθροί μας, καὶ οἱ Φωκεῖς, οἵ τινες δὲν δύνανται νὰ ὑπερασπισθῶσι μήτε τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τους (4).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΙΚΗΤΑ.

§. κ'. Ἀνέμενον ἀπὸ τὸν Φίλιππον κίνημα ἀνόητον. Ἐφοβεῖτο, καὶ οἰκονόμει τοὺς Ὀλυνθίους (5). Αἰφνιδίως τὸν εἶδον ὅτι ἐπλησίασεν εἰς τὰ τείχη των τεσσαράκοντα στάδια μακρὰν. »Ἐστειλαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις. Εἶναι ἀπαραίτητον, »ἢ σεις νὰ ἐξέλθητε ἀπὸ τὴν πόλιν, ἢ ἐγὼ, ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. « Ἴδου ἡ ἀπόκρισις του (6). Ἀληθμόνησε, καθὼς φαίνεται, ὅτι εἰς τοὺς ἐσχάτους ἐκείνους χρόνους ἐξενοχώρησαν τὸν πατέρα του Ἀμύνταν νὰ ἀφήσῃ εἰς αὐτοὺς μέρος τι τῆς βασιλείας του, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα ἀντίστησαν τὴν πλείον διεξοδικὴν ἀντίστασιν εἰς τὴν δύναμιν τῶν στρατευμάτων, ἠνωμέ-

(1) Φιλόχ. αὐτ. (2) Θισπ. παρ' Ἀθ. ε. §. 435. (3) Οἴλιπ. εἰς Δημοσ. ῥήγν. α'. §. 6. (4) Δημοσ. αὐτ. (5) ὁ αὐτ. ὀλυ. γ. §. 36. (6) ὁ αὐτ. Φιλίπ. γ. §. 87.

νων με τοὺς Λακεδαιμονίους, τῶν ἀποίων ἐζήτησε τὴν βοήθειαν (1). Λέγουσιν, ὅτι εὐθύς, ἀφ' οὗ ἔφθασε, τοὺς ἀνάγκασε νὰ σρέψωσι τὰ νῶτα. Ἀλλὰ πῶς ἤθελε δυνηθῆ νὰ ὑπερπλήσῃ ἐκεῖνα τὰ τείχη, τὰ ὁποῖα ἡ τέχνη ἐνδυναμώσῃ, καὶ ὀλόκληρον τὰ ὑπερασπίξεται σράτευμα; Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ ἀριθμῶμεν περισσότερον ἀπὸ δέκα χιλιάδας πεζῶν, στρατολογηθέντων εἰς τὴν χαλκιδικήν, ἔπειτα ἱκανοὺς ἀνδρίους πολεμιστὰς, τοὺς ὁποίους οἱ πολιορκούμενοι ἐδέχθησαν ἀπὸ τοὺς παλαιούς των συμμάχους (2), συναψον μὲ αὐτὰ τὰ στρατεύματα τοῦ Χαριδήμου, καὶ τὴν νέαν ἐνδυναμώσιν τῶν ὄσω χιλιάδων ὀπλιτῶν, καὶ τριακοσίων ἱππέων, ὄλων Ἀθηναίων, τοὺς ὁποίους πρὸ μικροῦ ἐξαπεσελάμεν (3). Ὁ Φίλιππος ποτὲ δὲν ἤθελεν ἐπιχειρῆσαι αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν, ἂν ἤθελε προῦθῆ τὰς ἀκολουθίας τῆς· ἠλπίζεν ὅτι πάντα ἐπιτυγχάνει κατὰ πρώτην προσβολήν. Ἕλλητις ἀνησυχία τὸν θραξίει μουσική· οἱ σύμμαχοί του Θετταλοὶ ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν ἐνωθῆ μὲ τοὺς ἐχθρούς του. ἤρπασεν ἀπὸ αὐτοὺς τὴν πόλιν Παγασάς, ἐκεῖνοι τὴν ζητοῦσι, μελετᾷ νὰ ἐνδυναμώσῃ τὴν Μαγνησίαν, εἰς τοῦτο ἀντιστέκονται. Συλλέγει τὰ τελώνια ἀπὸ τοὺς λιμένας, καὶ ἀγορὰς, ἐκεῖνοι θέλουσι νὰ τὰ ἔχωσιν οἱ ἴδιοι. Ἄν τὰ σερηθῆ, πῶς μέλλει νὰ πληρῶνῃ τὸ πολυἀριθμον ἐκεῖνο σράτευμα τῶν μεμιασθωμένων στρατιωτῶν, οἵτινες συγκροτοῦσι τὴν δύναμίν του; Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, σοχάζονται, ὅτι οἱ Ἕλληνοὶ, καὶ Παῖονες, μὴ ὄντες συνειθισμένοι εἰς τὴν δουλείαν, θέλουσιν ἀποσείσαι ἐντὸς ὀλίγου τὸν ζυγὸν τοιοῦτου ἡγεμόνος, τὸν ὁποῖον αἱ νικαίτου κατέστησαν ἀναιδῆ (4). Τί δὲν ἠθέλαμεν θυσιάσαι διὰ νὰ διεγείρωμεν κατ' αὐτοῦτους Ὁ-

(1) Ήν. Ἐλ. ἱς. ε'. §. 559. Διόδ. ἱς. §. 341. (2) Δημοσ. παρπρεσβ. §. 335. (3) Φίλοχ. παρὰ Διον. Ἄλια. ποῖς Ἄμμ. κερ. §. (4) Δημοσ. ὄλωνθ. α'. §. 4.

λυυθίους; Τὸ συμβεβηκὸς ἐπρόλαβε τὴν προσδοκίαν μας. Θέλεις μάθῃ ἐντὸς ὀλίγου, ὅτι ἡ δύναμις, καὶ ἡ ὁρμή τοῦ Φιλίππου ἐσυντρίφθησαν κατὰ τῶν ἐπάλλξεων τῆς Ὀλύμπου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. κα'. Ὁ Φίλιππος εἶχε μουσικὰς ἀνταποκρίσεις μὲ τὴν Εὐβοίαν· διεβίβασεν εἰς αὐτὴν κρυφίως στρατεύματα· ἦδη αἱ περισσότεραι πόλεις ἠγοράσθησαν. Ἐὰν γένη κύριος αὐτῆς τῆς νῆσου, γίνεται ἐντὸς ὀλίγου καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν δέσπιν τοῦ Ἐρετριέως Πλούταρχου ἐσείλαμεν τὸν Φωκίωνα μὲ μικρὸν ἀριθμὸν ἵππέων, καὶ πεζῶν (1)· ἐπισηριζόμεθα εἰς τοὺς ἐρασῆς τῆς ἐλευθερίας, καὶ εἰς τοὺς ξένους, τοὺς ὁποίους ὁ Πλούταρχος κρατεῖ μὲ μισθὸν ἰδίου του. Ἄλλ' ἡ διαφθορὰ ἔπραξε τόσον μεγάλας προσόδους, ὥστε ὅλη ἡ νῆσος ἠγέρθη κατ' ἡμῶν, ὁ Φωκίων περιέτρεχε τὸν μεγαλύτερον κίνδυνον, καὶ ἡμεῖς ἐπροσάξαμεν νὰ ἀδύστη τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ἵππικου (2). Ὁ Φωκίων ἐκράτει λόφον, τὸν ὁποῖον βόθρος τις βαθύς δι-
 χιῶριζεν ἀπὸ τῶν Ταμυνῶν τὰ ἐπίπεδα (3). Οἱ ἐχθροί, οἱ τι-
 νες τὸν εἶχον ἀπὸ πολὺν καιρὸν πολιορκημένοι, ἀπεφάσισαν
 τελευταίου νὰ τὸν διώξωσιν ἀπὸ τὸν τόπον του. Ἐκεῖνοι ἐπρο-
 χώρουσιν, καὶ αὐτὸς ἔμενον ἡσυχός· ἀλλ' ὁ Πλούταρχος, κα-
 ταφρονῶν τὰς προσαγᾶς του, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ χάρισμα μὲ
 τοὺς ξένους στρατιώτας, οἱ ἡμέτεροι ἵπποις τὸν ἠκολούθησαν·
 καὶ τὸ ἐν, καὶ τὸ ἄλλο μέρος προσέβαλον ἀτάκτως, καὶ ἐτρά-
 πησαν εἰς φυγὴν. Ὅλου τὸ στρατόπεδον ἐφρύαττεν ἀπὸ ἀγα-
 νάκτησιν, ἀλλ' ὁ Φωκίων ἐκράτει τὴν ὁρμὴν τῶν στρατιωτῶν,
 προφασιζόμενος, ὅτι τὰ ἱερὰ ἦσαν ἀπαίσιμα. Ἀφ' οὗ δὲ εἶδε
 τοὺς ἐχθρούς, ὅτι προσέβαλον εἰς τὸν κύκλον τοῦ στρατοπέ-
 δου, ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς μάχης, τοὺς ἐξώθησε μὲ δραστηρί-

(1) Πλουτ. εἰς Φωκί. §. 747. (2) Δημοσ. εἰς Μισθ. §. 629. (3)

τητα, καταδιώκων αὐτοὺς ἕως εἰς τὴν πεδιάδα. Ἡ μάχη ἔγενε θανατηφόρος, καὶ ἡ νίκη τελεία. Ὁ ῥήτωρ Δίσχινος ἔφερε τὴν εἰδησίην της, καὶ εὐδοκίμησεν εἰς αὐτὴν (1). Ὁ Φωκίων ἐδίωξεν ἀπὸ τὴν Ἐρετρίαν ἐκείνον τὸν Πλούταρχον, ὅς τις τὴν ἐτυράννει, καὶ ἀπὸ τὴν Εὐβοίαν ὄλα ἐκεῖνα τὰ δεσποτάρια, τὰ ὅποια ἦσαν πωλημένα εἰς τὸν Φίλιππον. Ἐβαλε φυλακὴν εἰς τὸ φρούριον Ζάρητρα, διὰ νὰ βεβαιώσῃ τῆς νήσου τὸ ἀνεξάρτητον, καὶ, ἀφ' οὗ ἔδωκε τέλος εἰς ἐκστρατείαν ταιαύτην, τὴν ὅποιαν αἱ εἰδήμονες ἐθαύμαζον, ἦλθε νὰ ἀνακατωθῇ μὲ τούς ἀπλοὺς πολίτας τῶν Ἀθηνῶν. Θέλεις κρίνει περὶ τῆς φρονήσεως, καὶ εὐσπλαγγχίας του ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα δὴ κινήματα. Πρὶν τῆς μάχης ἀπηγόρευσε τοὺς ἀξιωματικούς ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμποδίζωσι τὴν λειποταξίαν, ἡ ὅποια τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ πλῆθος ἀνάνδρων, καὶ σασιασῶν. Μετὰ τὴν νίκην, ἐπρόσβαξε νὰ ἐλευθερώσωσιν ὅλους τοὺς αἰχμαλιώτους Ἕλληνας, φοβούμενος, μήπως τὸ πλῆθος ἐνεργήσῃ κατ' αὐτῶν πράξεις ἐκδικήσεως καὶ σκληρότητος (2) Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας μας συνομιλίας, ὁ Θεόδωρος μᾶς ὠμίλει περὶ τῆς φύσεως, καὶ κινήσεως τῶν ἀσέρων. Ὁ Διογένης χωρὶς κἀμμίαν πολιτικὴν τὸν ἠρώτησεν, ἂν εἶχε πολὺν καιρὸν, ἀφ' οὗ κατέβη ἀπὸ τὸν οὐρανόν (3). Ὁ Πανθίων μετὰ ταῦτα ἀνεγίνωσκεν εἰς ἡμᾶς σύγγραμμα πολλὰ διεξοδικόν, ὁ Διογένης, καθήμενος πλησίον του, ἔσρεφεν ἐκ διαλειμμάτων τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὸ χειρόγραφον, καὶ, ἀφ' οὗ παρετήρησεν, ὅτι πλησιάζει εἰς τὸ τέλος, Θρασεῖτε, Φίλοι, ἐφώναξε, γῆν ἐρωτῶμεν (4). Μετὰ ταῦτα ἐπροβλήθη ἀπὸ ποῖα σημεῖα, ξένος τις, ἐρχόμενος εἰς πόλιν τινὰ, ἤθελε διακρίνει, ὅτι ἀμελοῦσι τὴν παιδαγωγίαν; Ὁ Πλότων ἀπεκρίθη, ἀπὸ δὴ. "Αν ἔχωσι χρεῖαν ἀπὸ ἱατροῦ, καὶ Κριτάς (5).

(1) Δίσχ. παραπρ. §. 422. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) Διογ. Λα. §. 59. (4) αὐτ. (5) Πλά. δῆμοκ. γ. §. 405.

ΕΠΙΡΧΟΝΤΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

Τὸ, α'. ἔτος τῆς, ρπ'. ὀλυμπιάδος.

(Ἀπὸ 18, Ἰουλίου τοῦ, 348, ἔτους μέχρις 8, τοῦ αὐτοῦ τοῦ, 347 ἔτους πρὸ Χ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. κβ'. Τὰς παρελθούσας, περιδιαβάζοντες ἔξω τῆς Θρακικῆς πύλης, βλέπομεν ἕφιππου ὅτι ἔτρεχε πολλὰ βραχίως. Τὸν ἐσαματίσαμεν, πῶθεν ἔρχεσαι; μήπως ἤξυρεύεις τι περὶ τῆς πολιουρκίας τῆς Ὀλύμπου; Ὑπήγαινον εἰς τὴν Ποτιδαίαν, μᾶς εἶπε, καὶ ἐπιστρέφων, δὲν εἶδον πλέον τὴν Ὀλυμπον. Ταῦτα μᾶς εἶπε, καὶ ἔγινεν ἄφαντος (1). Εἰσῆλθομεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ μετ' ὀλίγον ἢ καταστροφή αὐτῆς τῆς πόλεως διήγειρε πανταχοῦ ταραχὴν. Ἡ Ὀλυμπος ἐχάθη, τὰ πλούτη, αἱ δυνάμεις, οἱ σύμμαχοί της, δεκατέσσαρες χιλιάδες ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐσεῖλαμεν εἰς αὐτὴν, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὴν σώσωσι (2). Ὁ Φίλιππος, ἀπωθούμενος ἀπὸ ὅλας τὰς ἐφόδους, ἔχανε καθ' ἑκάστην ἀνθρώπους (3), ἀλλ' οἱ προδοταί, τοὺς ὁποίους περιέκλειεν εἰς τὸν κόλπον της, ἐτάχονον καθ' ἑκάστην τὴν στιγμήν της ἀπώλειάς της. Ἠγόρασε τοὺς ἀρχηγούς, καὶ στρατηγούς της. Οἱ πρῶτοι ἀπὸ αὐτῶν Εὐθυκράτης, καὶ Λασθένης παρέδωκαν εἰς αὐτὸν ἅπαξ πεντακοσίου ἑπταίς, τοὺς ὁποίους ἐδιοίκουν (4), καὶ μετὰ ἄλλας προδοσίας, οὐχ ἥττον ὀλεθρίας, τὸν συνεισέγαγον εἰς τὴν πόλιν, ἥτις ἀμέσως παρεδόθη εἰς διαρπαγὴν· οἰκίαι, σοαί, νααί, καὶ ὅλα τὰ ἐπίλοιπα ἔγιναν τῆς πυρκαϊᾶς, καὶ τοῦ σιδήρου παρανάλωμα, καὶ ἐντὸς ὀλίγου μέλλουσι νὰ ἐρωτηῶσι, ποῦ ἦτον τεθεμελιωμένη (5). Ὁ Φίλιππος ἐπρόσαξε νὰ πωληθῶσι οἱ κάτοικοι, καὶ νὰ θανατωθῶσι δύο ἀδελφοί του, οἵτινες ἀπὸ πολ-

(1) Ἀγαθ. παρὰ Φωκ. §. 1335. (2) Δημοσ. παραπ. §. 335. Διονύ.

Ἄλι. ἐπισ. πρὸς Ἀρ. §. 736. (3) Διόδ. 15. §. 450. (4) Δημο. αὐτ.

(5) ὁ αὐτ. Φιλίπ. γ. §. 89. Στρατ. 6. §. 121. Διόδ. αὐτ.

λοὺς χρόνους κατέφυγον εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄστυον. Ἡ Ἑλλάς εἶναι περίτρομος, φοβείται, μήπως χάσῃ τὴν δύναμιν, καὶ ἐλευθερίαν της (1). πανταχόθεν εἶναι περικυκλωμένη ἀπὸ κατασκόπων, καὶ ἐχθρῶν. Πῶς νὰ προασφαλισθῇ ἀπὸ τὴν αἰσχροκέρδειαν τῶν ψυχῶν; Πῶς νὰ ὑπερασπισθῇ ἀπὸ βασιλεία, ὅς τις λέγει συνεχῶς, καὶ ἀποδεικνύει ἐμπράκτως, ὅτι δὲν εἶναι παντελῶς τείχος, ὡς, ζῶν ἀχθροφόρον, φορτωμένον μὲ χυσοῦν, νὰ μὴ ὑψηθῇ ῥαδίως νὰ τὸ ὑπερβῇ (2); Τὰ ἄλλα ἔδην ὑπερεπίνεσαν τὰ κέρανοβόλα θεασίσματα, τὰ ὅποια ἐξεδώκαμεν κατὰ τῶν ἐπιβουλευσάντων τοὺς Ὀλυμπίους. Πρέπει νὰ ὁσώμεν δίκαιον εἰς τοὺς νικητὰς· ὀργιζόμενοι διὰ παρομοίαν ἀπιστίαν, τὴν ὠνεΐδιζον παρρησίαν εἰς τοὺς ὑπευθύνους· ὁ Εὐδουκράτης, καὶ Λασθένης ἐπαραπονήθησαν περὶ τούτου εἰς τὸν Φίλιππον, ὅς τις τοῖς ἀπεκρίθη· οἱ Μακεδόνες εἶναι ἔτι πολλὰ χωρικοὶ· ὀνομάζουσι κάθε πρᾶγμα μὲ τὸ ὄνομά του (3). Ἐν ᾧ οἱ Ὀλύμπιοι, καταβεβαρυμένοι μὲ δεσμᾶ, ἐδράνουν, καθήμενοι εἰς τὰς σάκτας τῆς πατρίδος των, ἢ ἐσύροντο, ὡς ποιμικα, εἰς τὰς λεωφόρους, ἀκολουθοῦντες τοὺς νέους δεσπότης των (4), ὁ Φίλιππος ἐτόλμησε νὰ εὐχαρισῇ τὸν οὐρανὸν διὰ τὰς δυστυχίας, τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος ἦτον αἴτιος, καὶ νὰ ἐορτάζῃ ἀγῶνας μεγαλοπρεπεῖς εἰς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός (5). Ἐκραξε τοὺς διασημοτέρους τεχνίτας, καὶ τοὺς δοκιμωτέρους ὑποκριτὰς, τοὺς ἐδέχθη εἰς τὸ συμπόσιον, τὸ ὅποιον ἔδιδε τέλος εἰς ἐκείνας τὰς μισητὰς ἐορτάς. Ἐκεῖ, εἰς τὴν μέθην τῆς νίκης, καὶ τῶν ἠδονῶν, ὁ βασιλεὺς ἐπροθυμοποιήθη νὰ προλάβῃ, ἢ νὰ εὐχαρισῆσῃ τὰς ἐπιθυμίας τῶν παρεστώτων, μηδὲν φειδόμενος ἀγαθουργιῶν, καὶ ὑποσχέσεων. Σάτυρος, ἐκεῖνος ὁ ὑποκριτῆς, ὅς τις ὑπερτέρει εἰς τὸ κωμικόν, ἐφύλαττε κατηφικ-

(1) Ἀγαθ. αἰτ. (2) Πλούτ. ἀπορθ. §. 178. (3) αὐτ. (4) Δημοτ. παρ. κρ. §. 341. (5) αὐτ. Ἀίσχ. αἰτ. 420 Διδ. αὐτ.

σμίην σωπὴν. Ὁ Φίλιππος τὸν περιειργάσθη, καὶ τὴν ἀνείδισε δι' αὐτὴν. Τί ἄρα; τῷ εἶπεν, ἀμφιβάλλεις διὰ τὴν γενναϊότητα, καὶ τιμὴν μου; Δὲν ἔχεις χάριτας νὰ ζητήσης: Ἐχω μίαν, ἀπεκρίθη ὁ Σάτυρος, ἣτις ἐξήρτηται μόνου ἀπὸ σέ, καὶ φοβοῦμαι, μὴ μόντὴν ἀρνηθῆς. Λέγε, εἶπεν ὁ Φίλιππος, καὶ ἄλλο βέβαιον, ὅτι θέλεις ἀποκτίσαι, ὅτι ζητήσεις. Εἶχον, εἶπε πάλιν ὁ ὑποκριτὴς, γενούς δεσμούς φιλοξενίας, καὶ φιλικίας μετὰ τὸν Ἀπολλοφάνην τὸν Πυδναίου· τὸν ἐθανάτωσαν, καὶ σκοφανοῦντές τον ψευδῶς, ἄφησε δύο θυγατέρας πολλὰ νέας ἔτι· οἱ συγγενεῖς των διὰ νὰ τὰς ἀσφαλίσωσι, τὰς διεβίβασαν εἰς τὴν Ὀλυμπον. Εἶναι εἰς τὰ δεσμιὰ, εἰς τὴν ἐξουσίαν σου, καὶ τολμῶ νὰ τὰς ζητήσω. Ζητῶ ἀπὸ αὐτὰς μόνου τὴν τιμὴν ἡτῶν. Ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι νὰ τὰς προκίσω, νὰ ἐκλέξω εἰς αὐτὰς νυμφίους, καὶ νὰ τὰς ἐμποδίσω νὰ μὴ πράξωσιν ἔργον ἀνάξιον τοῦ πατρός των, καὶ τοῦ φίλου μου. Ὅλος ὁ πρόδομος ἀντῆχει ἀπὸ τοὺς ἐπαίτους, τῶν ὁποίων ἦτον ἄξιος ὁ Σάτυρος, καὶ ὁ Φίλιππος, παρακινούμενος ἀπὸ τοὺς ἄλλους περισσώτερον, ἐπρόσαξε νὰ ἐγχειρίσωσιν εἰς αὐτὸν ἐν ταύτῳ τὰς δύο νέας αἰχμαλώτους. Ἡ εὐπλαγχνία αὕτη εἶναι τόσου ἀξίειαινος, ὅσον ὁ Ἀπολλοφάνης ἦτον ἀθῶος, ὅτι ἐσέρησε μετ' ἄλλους συνωμότης ἀπὸ τὴν ζωὴν, καὶ τὸ θεῖόνμα τὸν Ἀλέξανδρον, ἀδελφὸν τοῦ Φιλίππου. Δὲν σὲ ἀναφέρω τι περὶ τοῦ πολέμου τῶν Φωκίων. Ἐξακολουθεῖ, χωρὶς συμβεβηκότα ἀξιοσημείωτα. Εἶθε νὰ μὴ τελειώσῃ, ὡς ὁτῶν Ὀλυθίων!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΙΚΗΤΑ.

§. κγ'. Δὲν ἤλπιζον νὰ ἔλθωσιν εἰς τοιαύτην δυσυχίαν οἱ Ὀλύθιοι, ἐπειδὴ δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμένω ἀπὸ αὐτοὺς τόσην τύφλωσιν. Λίτιον τῆς ἀπωλείας των εἶναι τοῦτο μόνον, ὅτι δὲν ἐπιζαν εἰς τὴν ἀρχήν της τὴν φατείαν τοῦ Φιλίππου. Εἶχον ἱππαρχὸν τὸν Ἀπολλωνίδην, στρατηγὸν δόκιμον, καὶ πολίτην

ἐξαίρετον· ἔξαφνα τὸν ἐξώρισαν (1)· ἐπειδὴ οἱ ὁμόφρονες τοῦ Φιλίππου ὑπερίσχυσαν νὰ τὸν καταστήσωσιν ὑποπτον. Ὁ Λασθένης, τὸν ὁποῖον διώρισαν εἰς τὸν τόπον του, καὶ ὁ Εὐθυκράτης τὸν ὁποῖον ἔδωκαν εἰς αὐτὸν συμβουθὸν, ἐδέχθησαν ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν ξύλα οἰκοδομῆς, ἀγέλας βοῶν, καὶ ἄλλα πλούτη, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ ἀποκτήσωσιν. Ἡ ἔνωσις των μὲ τὸν Φίλιππον ἦτον ἀριθμηλος, καὶ οἱ Ὀλύθιοι δὲν τὴν ἐνόησαν. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τὰ μέτρα τῶν ἀρχηγῶν ἦσαν αἰσθητῶς σύμφωνα μὲ τὸν βασιλέα, καὶ οἱ Ὀλύθιοι ἐπέμενον εἰς τὴν αὐτὴν τύφλωσιν. Ἦτον γνωστὸν πανταχοῦ, ὅτι αἱ πόλεις τῆς χαλκιδικῆς ἦσαν ὑποτεταγμέναι δυνάμει θῶρων, ἢ ἀνδρῶν στρατιωτῶν, καὶ τὸ παράδειγμα τοῦτο δὲν ὠφέλησε τοὺς Ὀλυθίους (2). Τὸ τοῦ Εὐθυκράτους ὁμως, καὶ Λασθένου θέλει τρομάξει εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς χαμερπεῖς, ὅσοι ἠθέλον ἦναι ἄξιοι τισαύτης ἀθεμιτουργίας. Οἱ δύο ἀξιωμαστοὶ οὗτοι ἀπώλεσθησαν ἀνιλεῶς (3). Ὁ Φίλιππος, ὅστις μεταχειρίζεται τοὺς προδότας, καὶ τοὺς καταφρονεῖ, ἔκριεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ τοὺς παραδώσῃ εἰς τὰς ὕβρεις τῶν στρατιωτῶν του, εἰτινες τοὺς κατέτεμον μεληδόν. Ἡ ἄλωσις τῆς Ὀλύθου ἀντὶ νὰ ἀνατρέψῃ τὰς ἐλπίδας μας, ἔγινεν αἰτία νὰ τὰς διεγείρῃ· αἱ ῥήτορες μας ἀναψαυ τὰ πνεύματά μας· ἐξείλαμεν πολλοὺς πρέσβεις (4). Ἀπέρχονται πανταχοῦ, ζητοῦντες ἐχθροὺς τοῦ Φιλίππου, καὶ κηρύττοντες γενικὴν σύνοδον, διὰ νὰ σκεφθῶμεν εἰς αὐτὴν περὶ τοῦ πολέμου. Αὐτὴ μέλλει νὰ συγκροτηθῇ ἐνταῦθα. Ὁ Δισχίνης ἀπῆλθεν εἰς τοὺς Ἀρκαδίους, αἰτινες ὑπεσχέθησαν, ὅτι δεχονται τὴν συμμαχίαν. Τὰ ἄλλα ἔθνη ἄρχισαν νὰ ἀνακινῶνται· ὅλη ἡ Ἑλλὰς ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἡ-

(1) Δημοσ. Φιλίπ. γ. §. 93—4. (2) ὁ αὐτ. παρακρυσθ. §. 335.

(3) ὁ αὐτ. περὶ χειρῶν §. 80. (4) ὁ αὐτ. παρακρ. 295. Δισχί. αὐτ. 404. καὶ εἰς Κίτησ. 437. Δισθ. αὐτ.

και εἰς τὰ ὄπλα. Ἡ δημοκρατία δὲν φροντίζει πλέον τίποτε. Παρεκτός τῶν ἐκδοθέντων θεσπισμάτων κατὰ τῶν, ὅσοι ἐξάσταν αἷτιοι τῆς ἀπώλειας τῶν Ὀλυθίων, δημοσίᾳ ἐπεριποιήσμεν τοὺς, ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς διέφυγον τὰς φλόγας, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἀπὸ αὐτὰς τὰς γενναίας πράξεις ὁ Φίλιππος θέλει γνωρίσει, ὅτι δὲν γίνεται πλέον λόγος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἡμῶν προσβολῶν λαθραίων, δικαιολογημάτων, συμβιβασμῶν, καὶ προβλημάτων εἰρήνης.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

Τῆ κ'. Θαρρηλιῶος (1).

§. κδ'. Γενοῦ τῆς λύπης μου μέτοχος. Θάνατος ἀνέλπιτος ἤρπασεν ἀπὸ ἡμᾶς τὸν Πλάτωνα, ὃς τις συνέβη τὴν ζ'. (2) τοῦ αὐτοῦ μηνός, τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῶν γενεθλίων του (3). Δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀρνηθῆ τὴν παρουσίαν του εἰς συμπόσιον γάμου (4). Ἐκαθήμην πλησίον του· ἔφαγε, κατὰ τὴν συνήθειάν του, μόνον ἐλαίας τινάς (5). Ποτὲ δὲν ἐξάθη τόσον ἐράσμιος. Ποτὲ ἡ υἱεῖά του δὲν μᾶς ἔδωκε τόσον ἀγαθὰς ἐλπίδας. Ὅταν ἄρχησα νὰ τὸν συγχαίρω περὶ τούτου, ἐκείνος ἠεθάνετο πολλὰ κακὰ, λειποθυμῆ καὶ πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Ὅλοι αἱ βοήθειαι ἐξάθησαν ἀνωφελεῖς. Τὸν μετεφέραμεν εἰς τὴν οἰκίαν του· εἶδομεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰς τελευταίας γραμμάς, τὰς ὁποίας ἔγραψεν ὀλίγον τι πρότερον, καὶ τὰς ἐπιδιορθώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὴν πραγματείαν τῆς δημοκρατίας (6), καὶ τὰς κατεβρέχομεν μὲ τὰ δάκρυά μας. Οἱ θρηνοὶ τοῦ κοινοῦ, καὶ τὰ δάκρυα τῶν φίλων του τὸν συνώδυσαν εἰς τὸν τάφον. Ἐν-

(1) Τῆ 25. Μαΐου τῶ. 357 ἔτει πρὸ Χ. (2) τῆ 17. Μαΐ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Δὲν σημεῖω τό ἔτος τοῦτο, ὡς βέβαιον· εἶναι ὀπλον, ὅτι οἱ χρονολογοὶ διαφωνοῦσιν εἰς τὸν χρόνον, καὶ ἡμέραν, ἐν οἷς ὀπέθανεν ὁ Πλάτων, ἀλλ' ἡ διαφορὰ φαίνεται πολλὰ ὀλίγη (βρα Dodwel. p. 609. Corsini) (3) Διογ. Λα. εἰς Πλά. (4) Ἐρμ. παρ' αὐτῶ. (5) Διογ. αὐτ. (6) Διογ. Ἄλ. περὶ συνθ. λ. κεφ. κ'. Διογ. Λα. γ. §. 37.

ταμιάσθη πλησίον τῆς Ἀκαδημίας (1), ζήσας ἔτη ὀγδοήκοντα, καὶ ἐν (2). Ἡ διαθήκη του περιεῖχε τὴν γάμιν τῆς περιουσίας του (3), δύο οἴκους τῆς ἐξοχῆς, τοεῖς μὲν εἰς ἀργυρίου ἀριθμητὸν, τέσσαρα ἀνδράποδα, δύο ἀγγεῖα ἀργυρᾶ, ἔχοντα βάρος, τὸ μὲν ἑκατὸν ἐξήκοντα πέντε δραχμῶν, τὸ δὲ τεσσαράκοντα πέντε, δακτυλίδιον χρυσοῦν, κρίκος τοῦ ὠτὸς τοῦ αὐτοῦ μετάλλου, τὸν ὅποιον ἔφερεν εἰς τὴν νηπιότητά του (4). Φαυερῶνει εἰς αὐτὴν, ὅτι δὲν ἔχει χρέος (5). ἀφί-νει εἰς τὴν διαθήκην του ἕνα ἀπὸ τοὺς οἴκους τῆς ἐξοχῆς εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀδείμαντος ἀδελφοῦ του, καὶ δίδει τὴν ἑλευθερίαν εἰς τὴν Διάνην, τῆς ὁποίας ὁ ζῆλος, καὶ αἱ φροντίδες ἦσαν ἄξιαι τούτου τοῦ σημείου τῆς εὐγνωμοσύνης. Διορίζει περὶ πλείου πᾶν ὅτι ἀνήκεν εἰς τὴν κηδείαν, καὶ τάφον του (6). Ὁ Σπεύσιππος ἀνεψιός του ὀνομάζεται μεταξὺ τῶν ἐκπληρωτῶν τῶν ἐσχάτων του θελήσεων, καὶ πρέπει νὰ λάβῃ τὸν τόπον του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Μεταξὺ τῶν χαρτίων του εὑρέθησαν ἐπιστολαί, πραγματευόμεναι περὶ τῆς ὕλης τῆς φιλοσοφίας. Πολλάκις μὲν εἶπεν, ὅτι, εὑρισκόμενος εἰς Σικελίαν, εἶχε μὲ τὸν νεώτερον Διονύσιον, βασιλέα τῶν Συρακουσῶν συνομιλίαν τινὰς περὶ τῆς φύσεως τῆς πρώτης ἀρχῆς, καὶ παραγωγῆς τοῦ κακοῦ, ὅτι ὁ Διονύσιος συνάπτων μὲ τόσον ἀσθενεῖς εἰδήσεις τὰς ἰδέας του, καὶ τὰς τῶν φιλοσόφων τινῶν, τὰς ἐξέθεσεν εἰς σύγγραμμα, δι' οὗ ἀνακαλύπτεται ἡ ἀμάθειά του (7). Μετὰ καιρὸν τινα, ἀφ' οὗ ὁ Πλάτων ἀνεχώρησεν, ὁ βασιλεὺς ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὸν φιλόσοφον Ἀρχιδάμω, νὰ τὸν παρακαλέσῃ, νὰ σαφηνίσῃ τὰς ἀμφιβολίας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἐτάραττον. Ὁ Πλάτων, εἰς τὴν ἀπόκρισίν του, τὴν ὁποίαν μέλλω νὰ ἀναφέρω, δὲν τολμᾷ νὰ ἐξηγηθῇ περὶ τῆς πρώτης ἀρχῆς, φοβούμενος, μήπως παρα-

(1) Παισα. α'. κερ. λ. (2) Διογ. Λ. αὐτ. Λουκία. εἰς Μακροβ. §. 223. (3) Λαερ. αὐτ. (4) Σειξτ. ἱμπ. κατὰ γραμ. α'. κερ. εδ. (5) Λα. αὐτ. (6) Διοσκ. παρ' Ἀδρ. ἰδ. κερ. εδ. (7) Πλάτ. ἐπιστ. ζ'. §. 341.

πέση ἢ ἐπιστολήτου (1). Ὅτι δὲ λέγει εἰς τὸ τέλος, τοῦτο μὲ βάλλει εἰς ἀπορίαν ἄμετρον, καὶ δὲν λείπω νὰ σοὶ τὸ ἀναφέρω ἐν συντομίᾳ.

§. κέ. Μὲ ἐρωτᾷς, υἱέ, τοῦ Διονυσίου, ποῖα εἶναι ἡ αἰτία τῶν κακῶν, τὰ ὅποια κατατρέχουσι τὸ πᾶν. Ἐμὴν ἡμέραν, εἰς τὴν κηπὸν σου, ὑπὸ τὴν σκιὰν ἐκείνων τῶν θαφνῶν (2), ἡμοὶ εἶπες, ὅτι τὴν ἐκατάλαβες, καὶ ἐγὼ σοὶ ἀπεκρίθην, ὅτι ἡσυχολούμην εἰς ἄλην μου τὴν ζῶν ἂν αὐτὸ τὸ πρῶβλημα, καὶ ἡμέροι τοῦδε δὲν ἦρα τινὰ, ὅς τις ἐσάθῃ ἱκανὸς νὰ τὸ διαλύσῃ. Ὑποπετεύομαι, ὅτι, προσβαλλόμενος ἀπὸ πρώτην τινὰ ἡκτινα τοῦ φωτὸς, παρεδόθῃς μετὰ ταῦτα μὲ νέον ζῆλον εἰς ἡεκείνας τὰς ἐρεῦνας, ἀλλὰ μὴ ἔχων σερεάς ἀρχάς, ἄφῃσας ἡτὸ πσεῦμά σου νὰ τρέχῃ χωρὶς χαλινὸν, καὶ χωρὶς ὀδηγὸν ἡκατόπι εἰς ἀπατηλὰ φαινόμενα. Τοῦτο μόνου εἰς ἐσὲ δὲν ἡκολούθησεν. Ὅλοι ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκαιολόγησα ἡτὴν διδασκαλίαν μου, ἡσαν κατ' ἀρχάς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἡἥττον, τεταραγμένοι ἀπὸ παρομοίας ἀβεβαιότητος. Ἰδοὺ τὸ ἡμέσον νὰ διαλύσῃς τὰς ἐδικάς σου. Ὁ Ἀρχέδημος φέρει εἰς ἡεσὲ τὴν πρώτην μου ἀπόκρισιν ἡμπορεῖς νὰ τὴν σκεφθῇς μεθ' ἡἡσυχίας, καὶ νὰ τὴν συγκρίνῃς μὲ τὰς τῶν ἄλλων φιλοσόφων. Ἄν σε παρῆρσιόζῃ νέας δυσκολίας, ὁ Ἀρχέδημος δύναται νὰ ἐπανέλθῃ, καὶ, ἀφ' οὗ οἷς, ἡ τρεῖς θαλασσοπορήσῃ, ἡθέλεις ἰδῆ, ὅτι αἱ ἀμφιβολίαι σου ἐξαλείπονται. Ὅμως φυλάττου, μὴν ὀμιλῆς περὶ αὐτῶν τῶν ὑλῶν ἐνώπιον ὄλου τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ ἡτι διεγείρει τὸ θάμβος καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν εἰς μερικὸς, τοῦτο ἡθέλε γένη εἰς τοὺς ἄλλους αἰτία ἡκαταφρονησεως, καὶ σκώμματος. Τὰ δόγματά μου, ὑποκείμενα εἰς διεξοδικὴν ἐρευναν, ἐξέρχονται, ὡς χρυσὸς ἐκ χωνευτηρίου. Εἶδον πολλὰ σοφοὺς ἄνδρας, οἱ ὅποιοι, μετὰ

(1) Ὁ αὐτ. ἐπις. β'. §. 312. (2) αὐτ.

ητριάκονταετῆ μελέτην, ὡμολόγουν τελευταῖον, ὅτι δὲν κῦραν
 ἄλλο τι περισσώτερον, εἰ μὴ, ἐνάργειαν, καὶ βεβαιότητα,
 ἥ ὅπου εἰς τόσον διεξοδικὸν χρόνον εὑρισκον μόνον ἀβεβαιό-
 ητητα, καὶ σκότος, Ἄλλ' ἤδη σοὶ τὸ εἶπον, ὅτι πρέπει
 νὰ πραγματευθῆταί τις, διὰ ζώσης φωνῆς, ὕλην τόσον ὑψη-
 λήν. Ποτὲ δὲν ἐξέθεσα, μήτε θέλω ἐκθέσει ἐγγράφως τὰ
 ἀληθῆ μου φρονήματα· ἐδημοσίευσά μόνον τὰ τοῦ Σωκρά-
 τους. Ἐρρώσω, ἔσο εὐπειθῆς εἰς τὰς συμβουλὰς μου, καὶ
 ἠκαῦσαι τὸ γράμμα μου, ἀφ' οὗ τὸ ἀναγνώσῃς πολλάκις.

§. κς'. Πῶς! συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος δὲν περιέ-
 χουσι τὰ ἀληθῆ του φρονήματα περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ κακοῦ;
 Πῶς! Ἐσοχάσθη διὰ χρέος νὰ τὰ κρύπτῃ ἀπὸ τὸ δημόσιον,
 ὅταν μὲ τόσῃν εὐγλωττίαν ἀνεκάλυψε τοῦ Τιμαίου Λοκροῦ τὸ
 σύστημα; Ἡξεύρεις καλᾶ, ὅτι εἰς ἐκεῖνο τὸ σύγγραμμα ὁ Σω-
 κράτης δὲν διδάσκει παντελῶς, μόνον ἀκούει. Ποία εἶναι ἄρα
 αὐτὰ ἡ μυστηριώδης διδασκαλία, περὶ ἧς ὁ Πλάτων ὀμιλεῖ;
 Εἰς ποίους μαθητὰς τὴν ἐνεπισεύθη; Σοὶ ὠμίλησε ποτὲ περὶ
 αὐτῆς; Ἐγὼ χάνομαι εἰς συμπερασμῶν πέλαγος. . . . Ἡ
 ξέρησις τοῦ Πλάτωνος μ' ἐπροξένησε μίαν ἄλλην, πολλὰ εἰς
 ἐμὲ αἰσθητικὴν. Ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς ἀφίνει διὰ τινὰς ἑυσαρε-
 σήσεις, τὰς ὁποίας θέλω σοὶ διηγῆθαι εἰς τὴν ἐπιστροφὴν σου.
 Ἰπῆγεν εἰς τὸν εὐνοῦχον Ἐρμείαν, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ βασι-
 λεὺς τῆς Περσίας ἐνεχείρισε τὴν διοίκησιν τῆς ἐν Μυσίᾳ
 Ἀτάρνης πόλεως (1). Λυποῦμαι διὰ τὴν φιλίαν, φῶτα,
 καὶ συναναστροφὴν του. Μοὶ ὑπέσχθη, ὅτι θέλει ἐπιστρέψει.
 Ἀλλὰ πόση διαφορὰ μεταξὺ ἐλπίδος, καὶ ἀπολαύσεως! Οἶ
 μοι! Ὁ ἴδιος ἔλεγε, κατὰ τὸν Πίνδαρον, ὅτι ἡ ἐλπίς εἶναι
 ἐργηγορότος ἀνθρώπου ἐνύπνιον (2). Τότε ἐπήνουν τὸν ὀρισ-

(1) Διογ. Λ. εἰς Ἀριστ. Δωλύ. Ἄλλ. ἐπιστ. πρὸς Ἀμ. κεφ. ε'. (2)
 Λαίρ. αὐτ.

μόν του, καὶ τώρα ἐπιθυμῶ νὰ τὸν εὐρω ψευδόμενον. Μοὶ κακοφαίνεται, ὅτι δὲν συνήθροισα τὰ ἀποφθέγματα τοῦ. Ὁ ἴδιος εἰς τινα συνομιλίαν περὶ φιλίας, ἔκραξε παρ' ἐλπίδα μὲ τὴν ἀσειότητα. Φίλοι μου! Δὲν εὐρίσκεται φίλος (1). Τὸν ἠρώτησαν, εἰς τί ἄρα ὠφελεῖ ἡ φιλοσοφία (2); Νὰ ἐργάζεται ἐλευθέρως, εἶπεν, ὅτι ὁ φόβος τῶν νόμων ἤθελε τὸν βιάζει. Πόθεν προέρχεται, τῷ ἔλεγε χθὲς κἄπποιος παρ' ἐμοί, ὅτι δὲν δύναται κἀνεὶς νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὰ ὠραία ὑποκείμενα; Τυφλοῦ τὸ ἐρώτημα, ἀπεκρίθη. Σὺ ἔχισας μὲ αὐτὸν, καὶ ἤξεύρεις, ὅτι, κἂν ἔχη περισσοτέρας γνώσεις, ὡς οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὸν κόσμον· μὲ ὅλον τοῦτο ἴσως ἔχει περισσοτέραν ἀγχίνουαν, παρά ιδέας.

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ

Τῷ β'. ἔτει, τῆς ρη'. ὀλυμπιάδος.

(Ἀπὸ 8 Ἰουλίου τοῦ, 347, ἔτους, μέχρι τῆς 27, τοῦ αὐτοῦ τοῦ 346 ἔτους, πρὸ X.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΛΛΙΜΕΔΩΝΤΟΣ.

§. κζ'. Ὁ Φίλιππος, εἰδοποιηθεὶς διὰ τὴν εὐφροσύνην, ἣτις βασιλεύει εἰς τὰς ἀμφύρεις μας, πρὸ ὀλίγου ἔσειλε πρὸς ἡμᾶς τάλαντον, καὶ μᾶς παρακαλεῖ νὰ συγκοινωνῶμεν εἰς αὐτὸν τὸ προκύπτον ἀπὸ κάθε ἡμετέραν συνέλευσιν (3). Ἡ Ἐταιρεία δὲν θέλει ἀμελήσει τίποτε διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς προσαγὰς του. Ἐγὼ ἐπρόβαλον νὰ στείλωμεν εἰς αὐτὸν εἰκόνας τινὰς τῶν ἡμετέρων δημαγωγῶν, καὶ στρατηγῶν, ἀμέσως ἐκοινολόγησα εἰς αὐτὸν πολυάριθμα συμβεβηκότα ἀξιολόγησα, προσπαθῶ νὰ ἐνθυμηθῶ κἄπποια ἀπὸ αὐτά. Ὁ Δημάδης (4) εὐδοκίμει μέχρι τινὸς ἀναμεταξὺ εἰς τῶν τριηρῶν μας τὰ ἀν-

(1) Φαῖβο, παρ' αὐτῷ. (2) Τὸ ἀνεπιτάκτως ποιῆν, ἃ τίς διὰ τὸν ἀπὸ τῶν νόμων φόβον ποιῶσι. αὐτ. (3) Ἀθῆν. ἰδ'. κεφ. α'. (4) Φαῖβο. κ. Ἐλ. βεβηκότ. τό. 4. §. 418.

δράποδα (1)· μεταχειρίζετο τὴν κώπην μετὰ τὴν αὐτὴν ἐπιτη-
δειότητα, καὶ δύναμιν, μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος μεταχειρί-
ζεται τὸν λόγον. Ἐλαβεν ἀπὸ τὴν πρώτην του κατάστασιν τὴν
τερμὴν νὰ μᾶς πλουτίσῃ μετὰ μίαν παροιμίαν. Ἐκ τῆς κώπης,
ἐπὶ τὸ βῆμα, σημαίνει κατὰ τὸ παρὸν τὸν δρόμον, δι' οὗ
φθάνει κἀνεὶς εἰς ὑψηλὰ ἀξιώματα. Ἐχει πνεῦμα πολὺ, καὶ
μάλιστα τὴν ἐμπειρίαν τῆς ἀξιεράσου ἀσιεότητος (2), κἀν ζῆ καὶ
μετὰ τὴν ἐσχατὴν κλάσιν τῶν ἑταιρῶν (3). Διηγούνται περὶ αὐτοῦ
πολλοὺς ἀγχίνους λόγους (4). Πᾶν, ὅ, τι λέγει, φαίνεται, ὅτι προ-
κύπτει ἀπὸ ἐπίπνοια. Ἡ ἰδέα, καὶ ἡ προσηφύε φράσις παρίσαν-
ται εἰς αὐτὸν ἐν ἀκαρεῖ, ὡς δὲν δοκιμάζει κἀνεὶνα κόπον, ὅταν
γράφῃ τοὺς λόγους του, καὶ σπανιώτερον ἔτι, ὅταν τοὺς μελετᾷ.
Κινεῖται λόγος εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν περὶ ἀπροσδοκίτου
τινὸς περιστάσεως, ἐν ἧ καὶ ὁ Δημοσθένης ὁ ἴδιος δὲν τολμᾷ
νὰ λύσῃ τὴν σιωπὴν; Ἐράζουσι τὸν Δημάδην, τότε ὁμιλεῖ μετὰ
τόσσην εὐγλωττίαν, ὡς δὲν δις ἄζουσι νὰ τὸν κρίνωσιν ἀνώτε-
ρον ὅλων μας τῶν ῥητόρων (5). Ἐχει ἔτι καὶ ἄλλα προτερή-
ματα. Δύναται νὰ φιλονεικῇ μετὰ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι
κἀνεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ μετὰ τόσον συχνὰ, καθὼς αὐτὸς (6),
καὶ μετὰ ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, ὅτι κἀνεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ
χορτάσῃ τὴν φιλαργυρίαν του μετὰ τὰς χάριτάς του (7). Ἐπειδὴ
εἶναι πολλὰ ἐπιρρέπης εἰς τὴν ἐμπορίαν, δύναται νὰ πωλῆται
ἔτι, μέχρι τινὸς, εἰς τὸν, ὅς τις θέλει νὰ τὸν ἀγοράζῃ. (8)

(1) Σουί. εἰς Δημ. Σεξτ. ἔμπει. κατὰ γραμ. 6. §. 291. (2) ci-
cer. orat. 26. (3) Πυθ. παρ' Ἀθην. 6. §. 44. Ἀλλὰ τοῖς νῦν δημα-
γωγοῖς ἔρατε, Δημοσθένη, καὶ Δημάδην, ὡς ἐναντίως τοῖς βίαις διά-
κλυται· ὁ μὲν γὰρ ὑδροποτῶν, καὶ μεριμνῶν τὰς νίκας, ὡς φασιν, ὁ
δὲ πορνοδοσῶν, καὶ μεθυσκόμενος, μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκαστὴν προσηγορᾷ
ἡμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀσκηθῆναι. (4) Ὅρα τὴν σημ. (5) Θεοφρ. πα-
ρὰ Πλουτ. εἰς Δημοσθ. §. 850. (6) Ἀθην. 6. §. 44. (7) Πλουτ. εἰς
Φωκ. §. 755. (8) Δειαρ. κατὰ Δημοσθ. §. 13.

"Ελέγαν εἰς τινά ποτε, ὅτι καὶ τὴν προῖκα τῆς θυγατρὸς τοῦ μέλλει νὰ συναθροίσῃ ἀπὸ τὰς ξένας δυνάμεις (1). Ὁ Φιλοκράτης δὲν εἶναι τόσον εὐγλωττος, ὅμως ἐπίσης σπαταλιώδης (2), καὶ πολλὰ ἀκρατέστερος. Εἰς τὴν τράπεζαν κάθε φαγητὸν χάνεται ἀπέμπροσθέν του. Φαίνεται, ὅτι πολλαπλασιάζεται εἰς αὐτὴν, καὶ τοῦτο παρεκίνησε τὸν ποιητὴν Εὐβουλον νὰ εἰπῇ εἰς ἓν τῶν ποιημάτων του. "Εχουμεν δύο ὁμοτραπέζους ἀνικῆτους, τὸν Φιλοκράτην, καὶ τὸν Φιλοκράτην (3). Εἶναι ἔτι ἕνας ἀπὸ ἐκείνους, εἰς τῶν ὁποίων τὸ μέτωπον θαρρῦσαι, ὅτι ἀναγινώσκουσιν, ὡς ἐπίτινος οἰκίης θύρας, ταύτους τοὺς ἐξῆς λόγους, κεχαραγμένους μὲ χαρακτῆρας μεγάλους. Ἐν οἰκιάζεται, πωλεῖται (4).

§. κη'. Ὁ Δημοσθένης δὲ ὅλου δὲν εἶναι παράκοιτος. Δεικνύει ὑπὲρ τῆς πατρίδος ζῆλον διαπύριον· ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ αὐτὰ, διὰ νὰ ὑποσκελίσῃ τοὺς ἀντιτέχνους του, καὶ νὰ κερδήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ δήμου. Ἴσως θέλει μᾶς ἐπιβουλεύῃ, ὅταν δὲν θέλῃ δυνηθῆ πλέον νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τοῦ νὰ μᾶς προδόσωσιν (5). Ἡ ἀνατροφή του ἡμελίθη· δὲν ἐγνώρισε παντελῶς ἐκείνας τὰς περιχαρεῖς τέχνας, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ διορθώωσι τὰς δυσμαρτίας, μὲ τὰς ὁποίας, αὐτὸς ἦτον θαφιλῶς πεπροικισμένος (6). Ἐπεθύμου νὰ δυνηθῶ νὰ σοὶ τὸν περιγράψω τοιοῦτον, οἷον ἐφάνη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ βῆμα. Φαντάσθητι ἄνθρωπον μὲ χαρακτῆρα αὐστηρὸν, καὶ σκυθρωπὸν, ξύοντα τὴν κεφαλὴν, ἀνακινούοντα τοὺς ὄμους, μὲ φωνὴν ἀηδῆ, καὶ ἀδύνατον (7), μὲ ἀναπνοὴν διακεκομμένην, μὲ τόνους διασχίζοντας τὰς ἀκοὰς, προφορὰν βάρβαρον, ὕψος ἔτι βαρβαρώτερον, περιόδους

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Δημ. παραπροσβ. §. 329. Δίσχ. αὐτ. (3) Εὐβουλ. πρὸ Ἀθην. α'. κεφ. ξ. (4) Δημ. αὐτ. (5) Δε ναρ. αὐτ. Πλούτ. εἰς Δημοσ. §. 57. (6) αὐτ. (7) Δίσχ. παραπροσβ. §. 410.

ἀνεξαντλήτους, ἀτελειώτους, ἀκαταλήπτους, καὶ περὶ πλέον πλήρεις ἀπὸ ὅλα τὰ σχολαστικὰ ἐπιχειρήματα. Μᾶς κατεβρόντησεν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἀπεδώκαμεν εἰς αὐτὸν τὴν προσηκούσαν ἀμοιβήν. Ἐσυρίχθη, ἐπεριπαίχθη, καὶ ἐξ ἀνάγκης ἐβιάσθη νὰ κρυφθῆ μέχρι τινός· ἀλλ' ὠφελήθη ἀπὸ τὰς ἀτυχίας του, ὡς ἄνθρωπος ἀνωτέρας δυνάμεως. Ἀνήκουσαι πόνοι τὸν κατέστησαν νὰ ἀποβάλλῃ μέρος τῶν ἐλαττωμάτων του, καὶ καθ' ἑκάστην νὰ προσθέτῃ νέαν ἀκτίνα εἰς τὴν δόξαν του. Αὕτη ἀποτιμᾶται εἰς αὐτὸν πολλὰ ἀκριβᾶ. Πρέπει νὰ μελετᾷ πολὺν καιρὸν ὕλην τιὰ, καὶ νὰ μορφώῃ τὸ πνεῦμά του με ὅλους τοὺς τρόπους, διὰ νὰ τὸ βιάσῃ νὰ καρποφορῇ. Οἱ ἐχθροὶ του τὸν ὀνειδίζουν, ὅτι τὰ ποιήματά του μυρίζουσιν ἀπὸ λύχνου (1), οἱ κριτικοὶ εὐρίσκουσι κατὰ χαμερπὲς εἰς τὴν διασκευὴν του (2), κατηγοροῦντες εἰς αὐτὸν φράσεις σκληρὰς, καὶ μεταφορὰς παραξένους (3). Ὅσον δι' ἐμὲ, τὸν εὐρίσκω τόσου δυσάρετον (4), ὅσον καὶ ἀξιογέλαστον τοῦ καλλωπισμοῦ ἑρασην. Ἡ τρυφηλοτέρα γυνὴ δὲν ἔχει ὠραιότερα ὑφάσματα (5), καὶ ἡ φιλοκαλία αὕτη ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν ἰδιάζουσαν με τὴν δριμύτητα τοῦ χαρακτῆρός του. Δὲν ἀποκρίνομαι διὰ τὴν τιμὴν του. Εἰς μίαν κρισιολογίαν ἔγραψε καὶ ὑπὲρ τῶν δύο μερῶν (6). Διηγῆθη αὐτὸ τὸ ἔργον εἰς τινα τῶν φίλων του, ἄνδρα φρονιμώτατον· μοὶ εἶπε μειδιῶν, ὅτι ἦτον πολλὰ νέος τότε. Τὰ ἦθη του, χωρὶς νὰ ἦναι δι' ὅλου καθαρά, δὲν εἶναι ἀπρεπῆ. Λέγουσι τῇ ὀληθείᾳ ὅτι σύρεται ἀπὸ τὰς εταίρας, καὶ ἐνδύεται ἐνίοτε, ὡς ἐκεῖναί (7), καὶ εἰς τὴν νεότητά του, μία μόνη νύξ ἐξώδευσεν εἰς αὐτὸν, πᾶν ἕτε αἱ συνηγορίαι του συνηθροῖσαν δι' ὀλοκλήρου ἔτους (8). Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτε. Λέγουσι

(1) Αὐτ. Αἰλ. ποικ. εἰς. ζ'. (2) αὐτ. Πλούτ. (3) Αἰσχ. εἰς Κτησιπ. §. 43α. Λογ. περὶ ὕψ. κεφ. λδ'. (4) Αἰσχ. εἰς Τιμαρχ. §. 279. Λογ. αὐτ. (5) Αἰσχ. αὐτ. (6) Πλούτ. αὐτ. (7) ὁ αὐτ. περὶ δέκα ῥητ. §. 847. (8) Ἀδην. 17. κεφ. εζ'.

προσέτι, ὅτι ἐπώλησεν ἅπαξ τὴν γυναϊκά του εἰς τὸν νέον Κινώσιον (1). τοῦτο εἶναι ἀληθέςατον, ἀλλ' εἶναι ὑπόθεσις οἰκιακαί, εἰς τὰς ὁποίας δὲν θέλω νὰ ἀναμειχθῶ. Εἰς τὰς τελευταίας ἑορτὰς τοῦ Βάκχου (2), ὡς τῆς φυλῆς του χορηγός, ἦτον ἀρχηγός εἰς ἕν πλῆθος νέων, οἵτινες ἠγωνίζοντο διὰ τὸ βραβεῖον τῆς ὑρχήσεως. Μεταξὺ τῆς τελετῆς, ὁ Μειδίας ἀνδρῶπος πλούσιος, καὶ ἀξιογέλαστος, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μόνον ἕν ἀπὸ τὰ σκληρότατα βραβεῖα, ῥαπίζων αὐτὸν ἐπὶ παρουσίᾳ ἀπείρων θεατῶν. Ὁ Δημοσθένης ἔφερε τὰ δικαιολογήματά του εἰς τὸ κριτήριον. Ἡ ὑπόθεσις ἐτελειώθη εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ ἐνός, καὶ τοῦ ἄλλου μέρους· ὁ Μειδίας ἔδωκε χρήματα, καὶ ὁ Δημοσθένης τὰ ἐδέχθη. Ἐξεύρουσι κατὰ τὸ παρόν, ὅτι ἐκτιμᾶται διὰ τριῶν χιλιάδων δραχμῶν τὸ ῥάπισμα χορηγοῦ τινός (3). Μετ' ὀλίγου κατηγοροῦσεν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐξαδέλφους του, ὅτι τὸν ἐπλήγωσεν ἐπικινδύως· ἔδειχνε σχίσμα τι εἰς τὴν κεφαλὴν, τὸ ὁποῖον ὑπωπεύοντο, ὅτι ἔπραξεν ὁ ἴδιος (4). Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ λάβῃ ἱκανοποιήσεις, καὶ εὐχαριστήσεις, ἔλεγον, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Δημοσθένους ἦτον ἐξαίρετον εἰσόδυμα (5). Καθὼς δύναται νὰ γελᾷ διὰ τὴν φιλαυτίαν του, καὶ δὲν συγχύζεται δι' αὐτὴν, ἐπειδὴ εἶναι πολλὰ φανερά. Ἦμην ποτὲ μὲ αὐτὸν εἰς τὸν δρόμον, μία ὑδροφόρος, ἥτις τὸν περιεργάσθη, τὸν ἔδειχνε μὲ τὸν δάκτυλόν της, εἰς μίαν ἄλλην γυναϊκα. Στάσου, εἶπεν, ἰδὲ, νὰ ὁ Δημοσθένης (6). Ἐπροσποτήθη, ὅτι δὲν τὸ ἤκουσα, ἀλλ' ἐκείνος μὲ κατέστησε νὰ τὸ παρατηρήσω.

§. κθ'. Ὁ Δισχίους συνείδισεν ἐκ τῆς ἀπαλῆς του ἡλικίας νὰ ὀμιλῇ δημοσίᾳ. Ἡ μήτηρ του πρῶτα τὸν ἔδειξεν εἰς τὸν κόσμον. Ὑπήγαγε μὲ αὐτὴν εἰς τὰς οἰκίας διὰ νὰ μυσ-

(1) Δίσχ. αὐτ. (2) Δημοσ. εἰς Μειδ. §. 603. (3) Δίσχ. εἰς Κτησιφ. §. 436. Πλουτ. περὶ δέκα ῥητ. §. 844. (4) Δίσχ. αὐτ. Σουί. εἰς Δημοσ. (5) Δίσχ. αὐτ. (6) Διὸ. ποιεῖ ἐξ. §. κεφ. 16. (7)

γωγῇ τὸν συρφετώδη λαὸν εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Βάκχου. Ἐφαί-
νετο εἰς τὰς ἀγυαῖς ἀρχηγὸς χοροῦ τινὸς τῶν Βάκχων. ἐξεφα-
νωμένων μὲ μάραθρον, καὶ κλάδους λεύκης, καὶ ἐποίησε μὲ αὐ-
τοὺς, ὅμως μὲ χάριν πολλήν, ὄλας τὰς ἀτοπίας τῆς παρα-
ξένου λατρείας τῶν. Ἐβαλλεν, ἐχόρευεν, ὠλόλυζε, περισφίγ-
γων εἰς τὰς χεῖράς του ὄφεις, τοὺς ὁποίους ἔσειεν ὑπεράνω τῆς
κεφαλῆς του. Ὁ χυδαῖος λαὸς ἐξέχευεν εἰς αὐτὸν εὐλογίας, καὶ
αἱ γερόντισσαι τῷ ἔδιδον πλακούντια (1). Ἡ ἔκβρασις αὕτη
διήγειρε τὴν φιλοτιμίαν του, συγκατελέχθη μὲ τάγματι τῶν
κωμωδῶν, ἀλλὰ μόνου διὰ τὰς τρίτας ὑποκρίσεις. Τὸ κοινόν,
μὲ ὅλην τῆς φωνῆς του τὴν ὠραιότητα, ἐκήρυξεν ἐναντίον του
πόλεμον αἰώνιον (2). Ἄφησε τὸ ἐπάγγελμά του, ἔγινε ὑπο-
γραμματεὺς εἰς ὑποδέξερρον κριτήριον, εἶτα δημαγωγὸς τῆς
πολιτείας. Τὸ πολίτευμά του μετὰ ταῦτα ἦτον εὐτακτον, καὶ
κόσμιον· δεῖχται εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, πνεῦμα, εὐαρέ-
στην, πολιτικὴν, καὶ γυνῶσιν νὰ διδῆ εἰς καθένα τὸ ὀφειλό-
μενον σέβας. Ἡ εὐγλωττία του εἶναι δόκιμος διὰ τὴν ἀξιόλο-
γον ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τὴν ἀφθουίαν, καὶ καθαρότητα
τῶν ὁσίων, καὶ τὴν μεγάλην εὐκολίαν, τὴν ὁποίαν χρεωσθεῖ
ἔχει τόσον εἰς τὴν τέχνην, ὅσον εἰς τὴν φύσιν, δὲν εἶναι ἄμοι-
ρος οὐδὲ δυνάμειος, αὐ κλά καὶ νὰ μὴν ἔχη τόσον, ὅσον ὁ
Δημοσθένης. Κατ' ἀρχὰς θαμβῶναι, ἔπειτα σύρει τοὺς ἀκροα-
τὰς, εἶναι τοῦλάχιστον τοιοῦτος, καθὼς ἤκουσα ἀνθρώπους εἰς
τὰ τοιαῦτα εἰδήμονας. Ἐχει μὲ ὅλον τοῦτο τὴν ἀδυναμίαν νὰ
ἐρυθραῖ διὰ τὴν πρώτην του κατάστασιν, καὶ τὴν ἀνεπιτηδεύ-
τητα νὰ τὴν ἐνθυμίζῃ εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅταν περιδιαβάξῃ
εἰς τὴν δημοσίαν ἀγορὰν μὲ ἀργὰ βήματα, μὲ συρομένην χλα-
μύδα, ὑψώων τὴν κεφαλὴν του, καὶ φουσκῶων τὰς πα-
ρειὰς (3), ἀκούει ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Δὲν εἶναι ὁ μικρὸς γραμ-

(1) Δημοσ. περὶ σερ. §. 516. (2) αὐτ. (3) Δημοσ. παραπρ. 343.

ματεύς κατωτέρου τινὸς κριτηρίου, ὁ υἱὸς τοῦ Τρωάμπτος, τοῦ ἐπιστάτου τῆς σχολῆς, καὶ τῆς Γλαυκοθέας, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον πρότερον Βουκίλακα (1); Δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὃς τις ἐπισπόγγεζε τὰς καθέδρας τοῦ σχολείου, ὅταν ἤμεθα εἰς τὴν κλάσιν, καὶ εἰς τὰ βακχικὰ ἐφώναζε μὲ ὄλας του τὰς δυνάμεις εἰς τοὺς δρόμους (2). Εὐλοί, Σαβοί; Εὐκόλα δύναται καθεὶς νὰ περιεργασθῇ τὴν βασιλεύουσαν μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Δημοσθένους ζηλοτυπίαν· ἐπροσπεν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ τὴν ἐννοήσωσιν· ἐπειδὴ ὅσοι ἔχουσι τὰς αὐτὰς ἰδιοποιήσεις, οὗτοι ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ γνωρίζονται. Δὲν ἤξεύρω, ἂν ὁ Αἰσχίνης ἤθελεν ἀφεθῆ νὰ ἀγορασθῆ· ἀλλὰ καθεὶς εἶναι ἀσθενὴς, ὅταν ἦναι τόσον ἐράσιμος. Πρέπει νὰ προσθέσω, ὅτι εἶναι ἀνὴρ ἀνδριώτατος, Ἐυδοκίμησεν εἰς πολλὰς μάχας, καὶ ὁ Φωκίων ἐμαρτύρησε τὴν ἀνδρίαν του (3).

§. λ'. Κίχνης δὲν ἔχει τόσα γελοιῶδη ἰδιώματα, καθὼς ὁ τελευταῖος οὗτος ὁ Φωκίων λέγω. Ποτὲ δὲν ἐγνώρισεν, ὅτι ἔξῃ εἰς αὐτοῦ τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Εἶναι πτωχὸς, καὶ δι' αὐτὸ δὲν ταπεινώνεται· ἐργάζεται καλὰ, καὶ δὲν καυχᾶται ποτέ. Δίδει συμβουλὰς, ἂν καλὰ καὶ ἦναι πεπεισμένος, ὅτι δὲν θέλουσι τὰς ἀκολουθήσει· ἔχει προτερήματα, χωρὶς ἐπαρσιν, καὶ δουλεύει τὴν πολιτείαν, χωρὶς ἀπολαβῆν. Ὅταν ψηφισθῆ στρατηγὸς, εὐχαρισεῖται νὰ συστήσῃ τὴν εὐταξίαν, καὶ νὰ καταδαμάσῃ τὸν ἐχθρόν. Εἰς τὸ βῆμα δὲν ταραττεται μήτε ἀπὸ τὰς κραυγὰς τοῦ πλήθους, μήτε κολακεύεται ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς δημηγορίας του ἐπρόβαλλε τὴν δικάξιν ἐκστρατείας τινὸς, μίᾳ φωνῇ τὸν δεικόψε, καὶ τὸν καταλοιόρησεν (4), ὁ Φωκίων ἐσιώπησε· καὶ ἀφ' οὗ ὁ ἄλλος ἐτελείωσεν, ἀνέλαβε μὲ ἀδιαφορίαν τὸν λόγον. Σὰς ὤλησεν διὰ

(1) Ὁ αὐτ. περι τερ 194. (2) αὐτ. (3) Αἰσχ. παραπρῆστ. §. 422. (4) Πλωτ. πολ. παραγ. §. 71.

τὸ ἱππικόν, καὶ πεζικόν στρατεύμα, λείπεται νὰ σᾶς ὀμιλήσω, καὶ γλ. Ἄλλοτε πάλιν ἤκουσεν, ὅτι ἐχειροκρότου· εὐρέθηκα τυχερῶς πλησίον του, ἐγύρισεν πρὸς ἐμὲ, καί μοι εἶπε, Μήπως καὶ μὲ ἐξέφυγε κάμμια μωρολογία (1); Ἐγελῶμεν διὰ τὰς ἀσειότητας· ἀλλ' ἐπετύχομεν ἀπόκρυφον ἀξιοθαύμασον διὰ νὰ ἐκδικηθῶμεν διὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς καταφρονήσεις του. Εἶναι ὁ μόνος στρατηγός, ὃς τις ἔμεινεν εἰς ἡμᾶς, καὶ σχεδὸν ποτὲ δὲν τὸν μεταχειρίζομεθα· εἶναι ὁ μόνος ἀδωροδόκητος, καὶ ἴσως ὁ πλέον πεφωτισμένος ἀπὸ ὅλων τῶν ῥήτοράς μας, καὶ ποτὲ δὲν τὸν ἀκλύομεν. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι δὲν θέλομεν τοῦ σπκῶσαι τὰς ἀρχάς, ὅμως, δι' ἀγάπην τῶν Θεῶν! μῆτε αὐτὸς θέλει σπκῶσαι τὰς ἐδικὰς μας· καὶ βέβαια δὲν θέλουσιν εἰπῆ, ὅτι μὲ ἐκείνῃ τὴν συνοδίαν τῶν πεπαλαιωμένων ἀρετῶν, καὶ μὲ τὰ ἀρχαία του ἠθῆ, ὁ Φωκίων θέλει γένη δυνατώτατος νὰ μεταβάλλῃ, καὶ νὰ διορθῶσῃ τὸ ἐρασμιώτατον ἔθνος τοῦ παντός. Ἴδὲ ἐκείνου τὸν Χάρητα, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ παραδείγματά του, μανθάνει τοὺς νέους μας νὰ ἐπαγγέλλωνται γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τὴν διαφθοράν (2)· αὐτὸς εἶναι ὁ κακοτροπιώτερος, καὶ ἀνεπιτηδιώτερος ἀπὸ ὅλων τῶν στρατηγῶν, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ὁ ἀξιοπιστότερος (3)· αὐτὸς ὑπέκυψεν εἰς τὴν υπερασπίσιν τοῦ Δημοσθένους, καὶ ἄλλων τινῶν ῥητόρων· συγκροτεῖ ἐορτὰς εἰς τὸν δῆμον. Προβάλλεται νὰ ἐφοδιασθῇ σόλος; Ὁ Χάρης πρέπει νὰ τὸν διοικῇ, καὶ νὰ τὸν διατάτῃ κατὰ τὴν θέλησίν του. Τὸν προσάπτουσι νὰ ὑπάγῃ εἰς ἕν μέρος, ἐκείνος ἀπέρχεται εἰς ἄλλο, ἀντὶ νὰ υπερασπίζηται τὰς ἐπικρατείας μας, ἐνοῦται μὲ τοὺς πειρατὰς, καὶ μὲ αὐτοὺς ἐξαγοράζει τὰς νήσους, καὶ κυριεύει ὅλα τὰ πλοῖα, ὅσα ἀπαντήσῃ. Ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἔχασεν ἑκατὸν τριήρεις, καὶ ἐξώθησε χίλια πεντακόσια τάλαντα εἰς ἐκστρατείας ἀνωφελεῖς

(1) Ὁ αὐτ., εἰς Φωκ. §. 745. (2) Ἄρισ. ῥητ. α'. κεφ. ιε'. (3) Θεοπ. παρ' Ἀθῆν. εὐ. κεφ. η'.

εἰς τὴν πολιτείαν, ὅμως εἰς αὐτὸν ἐπικερδεσάτας, καὶ εἰς τοὺς πρῶτους τοῦ ἀξιωματικούς. Ἐνίστε μῆτε καταδέχεται νὰ μᾶς ἰδεᾶσῃ τὰ κατ' αὐτὸν, ἀλλὰ τὰ μανθάνομεν καὶ ἀκούτος του, καὶ τελευταίου ἐσείλαμεν ταχεῖαν τριήρη μὲ προσαγὴν νὰ περιέλθῃ τὰς θαλάσσας, καὶ νὰ εἰδοποιηθῇ ὅ,τι συνέβη εἰς τὸν σόλον, καὶ στρατηγόν (1).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΙΚΗΤΑ.

§. λ᾿. Οἱ Φωκεῖς, ἀδυνατήσαντες ἀπὸ πόλεμον, ὅς τις διαρκεῖ ἐγγὺς δεκά χρόνους, ἐζήτησαν τὴν βοήθειάν μας. Ἐσερξάν νὰ μᾶς παραδώσωσι τὸ Θρόνιον, τὴν Νίκαιαν, καὶ Ἀλπίνους, τόπους ἰσχυροὺς, καὶ κειμένους εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ γενοῦ τῶν Θερμοπυλῶν. Ὁ Πρόξενος, ὅς τις ἐδιοῖκει τὸν σόλου μας εἰς τὰ περίξ, ἐπροχώρησε, διὰ νὰ τοὺς δεχθῇ ἀπὸ τὰς χεῖράς των, διώρισεν εἰς αὐτοὺς φυλακὰς, καὶ ὁ Φίλιππος πρέπει νὰ ἀρνηθῇ διὰ πάντα τὸν, ὃν εἶχε, σκοπὸν, νὰ διέλθῃ τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀπεφασίσασαμεν νὰ ἐτοιμάσωμεν ἄλλον σόλου ἀπὸ τριήρεις πεντήκοντα. Τὸ ἄνθος τῆς νεότητός μας εἶναι ἔτοιμον νὰ στρατεύσῃ, συγκαταλέξαμεν εἰς τὴν πολεμικὴν δούλευτιν καὶ ὄλους ἐκείνους, οἱ τινες δὲν ἐπέρασαν τὸ τριακοσὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, καὶ ἐμάθομεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Λακεδαιμόνος Ἀρχίδαμος πρόσφερεν εἰς τοὺς Φωκεῖς ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς δημοκρατίας (2). Ὁ πόλεμος εἶναι ἄφρευκτος, καὶ ἡ φθορὰ τοῦ Φιλίππου ἀναπόδρασος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. λβ'. Αἱ ἐρασμιώτεραι παρ' ἡμῖν Ἀθηναῖαι ζηλοτυποῦσι διὰ τοὺς, ὅσους ἐπαίνους δίδεις εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ ἀδελφὴν τοῦ Ἀρσάμου. Οἱ δοκιμώτεροι παρ' ἡμῖν πολιτικοὶ συμφωνοῦσιν ὅλοι, ὅτι ἔχομεν χρεῖαν ἀπὸ πνεῦμα τοιοῦτον, οἷον

(1) Δημοσ. ὀλυμπ. γ. §. 38. (2) Αἰσχ. παρακρισθ. §. 416.

εἶναι τὸ ἐδικόν του, διὰ τὸ ἀντιτάξωσιν εἰς τὸ τοῦ Φιλίππου. Τὸ πᾶν ἐπαύθη ἀντηχεῖ ἀπὸ τῶν ὀπλῶν τὸν θόρυβον. Μόνον λόγος τις αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τὰ κατέστησε νὰ πείσωσιν ἀπὸ τὰ χερίά μας. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ὀλύμπου, πολλὰκις, καθὼς λέγουσιν, ὠμολόγησε τὴν, ὅσπν ἔχει, ἔφρασεν, νὰ ζῆ εἰς ἀμοιβαίαν μὲ ἡμᾶς φιλίαν (1). Εἰς αὐτὴν τὴν εἶδησιν, τὴν ὁποίαν ὁ δῆμος εὐδέχθη μὲ ἄκραν χαρὰν, ἀπεφασιάθη νὰ ἀρχήσωμεν ὁμιλίαν συμβιβασμοῦ, τὴν ὁποίαν διάφορα ἐμπόδια ἀνέβαλλον. Ἐκεῖνος ἐκυρίευσεν τὴν Ὀλυμπον, καὶ ἡμεῖς μόνον τὸν πόλεμον ἀναπνέομεν. Μετ' ὀλίγου δὴ ἀπὸ τοὺς ὑποκριτὰς μας, Ἀριστόδημος, καὶ Νεοπτόλεμος, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς περιποιεῖται μὲ πολλὴν εὐμένειαν, μᾶς ἐβεβαίωσαν εἰς τὴν ἐπιστροφῆν των, ὅτι ἐπιμένει σταθερὰ εἰς τὰς πρώτας του διαθέσεις, καὶ ἡμεῖς ἤδη ἐπιθυμοῦμεν τὴν εἰρήνην.

Πρὸ μικροῦ ἐξεῖλαμεν εἰς Μακεδονίαν δέκα πρέσβεις, ὅλους λαμπροὺς διὰ τὰ προτερήματά των. Κηταιφῶντα, Ἀριστόδημον, Ἰατροκλῆν, Κίμωνα, καὶ Ναυσικλῆν, μὲ τοὺς ὁποίους συνωδούθησαν ὁ Δέρκυλλος, Φρύνος, Φιλοκράτης, Λισχίνης, καὶ Δημοσθένης (2), μὲ αὐτοὺς πρέπει νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ τὸν Τενέδιον Ἀγλαοκρέωνα, ὅς τις ἐνεχειρίσθη τῶν συμμάχων μας τὰ συμφέροντα. Προσιτάγη εἰς αὐτοὺς νὰ συμφωνήσωσι μὲ τὸν Φίλιππον τὰ πρώτα ἄρθρα τῆς εἰρήνης, καὶ νὰ τὸν ὑποχρεώσωσι νὰ στείλῃ πρὸς ἡμᾶς πληρεξουσίους νὰ τὴν τελειώσωμεν ἐνταῦθα.

Ἦδη δὲν ἤξεύρω τι περισσότερον ἀφ' ὅσα ἀνήκουσιν εἰς τὸ πολίτευμά μας. Ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ἀφίνει νὰ φαίνωνται κάποια φιλίας δείγματα, κενὰ, καὶ ἴσως ἐπιβουλευτικά· καὶ ἡμεῖς, χωρὶς νὰ ἀκούωμεν τοὺς φρονίμους ἄνδρας, οἵτινες συλλογίζονται εἰς τὰς ἀποφάσεις του, καὶ χωρὶς νὰ ἀναμένωμεν τὴν

(1) Αὐτ. (2) Λίσχ. αὐτ.

ἐπιστροφὴν τῶν ὀπεσάλμενων εἰς τοὺς δῆμους τῆς Ἑλλάδος πρέσβειον, διὰ τὰ τοὺς ἐνώσωσι κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, διεκόψαμεν τὰς παρασκευάς μας, καὶ προβάλλομεν προβλήματα, τὰ ὅποια θελεῖ κακομεταχειρισθῆ, ἂν τὰ δεχθῆ, καὶ τὰ ὅποια θέλουσι μᾶς ἀχρειώσει, ἂν τὰ ἀπορρίψῃ. Πρέπει, διὰ τὰ ἀποκτήσωμεν τὴν εὐμένειάν του, τὰ λάβωσιν οἱ πρέσβεις μας τὴν εὐτυχίαν τὰ φανῶσιν εἰς αὐτὸν εὐάρεστοι. Ὁ ὑποκριτὴς Ἀριστόδημος ἐσυμβιβάσθη μὲ πόλεις τιγὰς, αἱ ὅποια ἔμελλον τὰ δόσωσι θεάματα. Ἡ βουλὴ ἔσειλε τὰς παρακαλέσωσι μὲ σαυρωμένα χέρια τὰ μὴ καταδικάσωσι τὸν Ἀριστόδημον εἰς χρηματικὴν ζημίαν· ἐπειδὴ ἡ δημοκρατία ἔχει χρεῖαν ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Καὶ τοῦτου τοῦ θεσπίσματος εἶναι ὁ Δημοσθένης αἴτιος, ὅς τις εἰς τὰς δημογορίας του ὠμίλει κατ' ἐκείνου τοῦ βασιλέως μὲ τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ καταφρόνησιν (1)!

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΛΛΙΜΕΔΩΝΤΟΣ.

§. λγ'. Οἱ ἡμέτεροι πρέσβεις μετεχειρίσθησαν ἀπίστου ταχύτητα (2). Ἡ τὸσον ὀγλίγωρος ἐπιστροφή των φανερώσει, ὅτι αἱ πράξεις των ἦσαν σύμφωνοι. Ἀλλ' ὁ Δημοσθένης δὲν εἶναι εὐχαρισημένος ἀπὸ τοὺς συμπρέσβεις του, καὶ ἐκεῖνοι, ἐκ μέρους των, παραπονοῦνται δι' αὐτόν. Μέλλω τὰ σοὶ φανερώσω ἀνέκδοτά τινα περὶ τοῦ ταξειδίου των· χθὲς τὰ ἔμαθον εἰς ἓνα δεῖπνον, ὅπου ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀπὸ αὐτοῦ, Κτησιφῶν, Αἰσχίνης, Ἀριστόδημος, καὶ Φιλοκράτης. Ἐν πρώτοις, πρέπει τὰ σοὶ εἰπῶ, ὅτι, καθ' ὅλην τὴν ὁδοπορίαν τους, εἶχον τὰ ὑποφέρωσι μὲ ἄκραν ὑπερβολὴν τοῦ Δημοσθένους τὴν ματαιότητα (3), μὲ ὅλον τοῦτο καθωπλίζοντο μὲ τὴν ὑπομονήν· εὐκολὰ ὑποφέρουσιν εἰς τὴν συνδιαίτησιν τοὺς ἀφορήτους ἀνδρας! Ἀλλ' ἡ μεγάλη ἀγχίνουα, καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Φιλίπ-

(1) Αὐτ. (2) Δημ. παραπρεσβ §. 318. (3) Αἰσχ. αὐτ.

που τοὺς ἐτάραττε πολλὰ περισσότερον. Ἡσθάνοντο καλά, ὅτι δὲν ἦσαν τόσου δυνατοί, ὡς ἐκεῖνος, εἰς τὴν πολιτικὴν. Καθ' ἑκάστην ἐσυμβουλευόντο, καθ' ἑκάστην διώριζον ἀναμεταξύτων τὰ πρόσωπα, διέταττον τὰς προσβολὰς, καὶ ἀπεφάσιζον, ὅτι οἱ πρεσβύτεροι ἔπρεπε νὰ ἀνέλθωσι πρῶτοι εἰς τὴν ἐφοδόν, ὁ Δημοσθένης, ὡς νεώτερος, ἔμαλλε νὰ παρασθῆ ἑὶς αὐτὴν τελευταῖος. Αὐτὸς δὲ τοῖς ὑπέσχετο, ὅτι θέλει ἀνοίξει ἀνεξαντλήτους πηγὰς τῆς εὐγλωττίας. Μὴ φοβεῖσθε παντελῶς τὸν Φίλιππον, ἔλεγε, θέλω τοῦ βῆσαι τόσον ἐπιτηδεῖωσ τὸ σῶμα, ὥστε νὰ βιασθῆ νὰ μᾶς ἐπιστρέψῃ τὴν Ἀμφίπολιν. Ἀλλ' ὅταν ἐπαρρησιασθῆσαν εἰς τοῦ βασιλέως τὴν ἀκρόασιν, ὁ Κτησιφῶν, καὶ οἱ λοιποὶ ἐξηγήθησαν μὲ ὀλίγας λέξεις· ὁ Δίαχίνης μὲ εὐγλωττίαν, καὶ διεξοδικῶς· ὁ δὲ Δημοσθένης.

. . . . Μέλλεις νὰ τὸν ἴδῃς, ἀγέρθη, ἀποθαμμένος ἀπὸ φόβον. Δὲν ἦτον ἐκεῖ τὸ κριτήριον τῶν Ἀθηνῶν, μήτε ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν ἐργατῶν, οἵτινες συγκροτοῦσι τὴν συνέλευσιν. Ὁ Φίλιππος ἦτον δορυφορούμενος ἀπὸ τοὺς αὐλικούς του, οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἄνδρες ὀξύνοες, μεταξὺ τῶν ἄλλων εὐρίσκετο ἐκεῖ ὁ Βυζάντιος Πύθων, ὅστις ἐκρίνετο συγγραφεὺς ἄριστος, καὶ ὁ ἐξορισθεὶς παρ' ἡμῶν Δεωσθένης, ὅστις, λέγουσιν, ὅτι εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλητέρους τῆς Ἑλλάδος ῥήτορας. Ὅλοι ἤκουσαν τὰς μεγαλήτους ὑποσχέσεις τοῦ Δημοσθένους, ὅλοι ἀνέμενον μὲ ἀνυπομονησίαν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν, τὸ ὅποιον τοῦτο τὸν ἔβαλεν εἰς παντελῆ ἀμηχανίαν. Ἀρχίζει, τραυλίζων, καὶ τρέμων, προσίμιον σκοτεινῶν, τὸ καταλαμβάνει ὁ ἴδιος, ταράττεται, ἀποπλανᾶται, καὶ σιωπᾷ. Μάτην προσπαθεῖ ὁ βασιλεὺς νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ, ἐγείρεται ὀπωσοῦν, διὰ νὰ πείσῃ πάλιν ταχύτερον. Ἀφ' οὗ ἐνετρεύθησαν μέχρι τινὸς διὰ τὴν σιωπὴν του, ὁ κῆρυξ ἔκαμε σημεῖον νὰ ἐξέλθωσιν οἱ πρέσβεις.

§. λδ'. Πρώτος ὁ Δημοσθένης ἔπρεπε νὰ γελᾷ δι' αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἔκαμε τοῦτο, μόνον ἐπιάσθη μὲ τὸν Αἰσχίνην, ὀνειδιζὼν αὐτὸν πικρότατα, ὅτι ὠμίλησεν εἰς τὸν βασιλέα μὲ τόσην ἐλευθερίαν, καὶ ἔσυρε κατὰ τῆς δημοκρατίας πόλεμον, τὸν ὅποιον δὲν ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ βαρῶ. Ἐν ᾧ ὁ Αἰσχίνης ἔμελλε νὰ δικαιολογηθῆ, τότε προσετάχθη πάλιν νὰ εἰσέλθῃσιν. Ἀφ' οὗ ἐκάθισαν, ὁ Φίλιππος ἀνέκρινεν εὐτάκτως τὰ ζητήματά των, ἀπεκρίθη εἰς τὰ δικαιολογήματά των, ἐπιμένον μάλις εἰς τοὺς λόγους τοῦ Αἰσχίνου, καὶ πολλάκις διευθύνων πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον του. Ἔπειτα μὲ ὕψος ἡμερότητος, καὶ ἀγαθωσύνης ἐφανέρωσε τὴν, ὅσην εἰλικρινεσέραν ἐπιθυμίαν ἔχει νὰ περικλείσῃ τὴν εἰρήνην. Ὁ Δημοσθένης, εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα, μὲ ἀνησυχίαν αὐλικοῦ τινός, ὡς τις κινδυνεύει νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ βασιλέως, ἔκαμε διάφορα κινήματα διὰ νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ βασιλέως, ὅλλὰ δὲν ἐκρίθη ἄξιος μήτε λόγου, μήτε θέας. Ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν συνέλευσιν μὲ θλίψιν, ἡ ὁποία ἐπροξένησε τὰς πλέον ἀξιογελάστους ἀκολουθίας. Ἦτον, ὡς νῆπιον, διεφθαρμένον ἀπὸ τὰς κολακείας τῶν γονέων του, καὶ παρευθὺς ἐταπεινώθη ὀπὸ τὰς ἐκβάσεις τῶν συμπρέσβεῶν του. Ἡ ζάλη διήρκεσε πολλὰς ἡμέρας· τέλος πάντων ἐκατάλαβεν, ὅτι ἡ φαντασία δὲν ἐπιτυγχάνει ποτέ· ἠθέλησε νὰ φιλιωθῆ μὲ τοὺς ἄλλους πρέσβεις. Ἦσαν τότε καθ' ὁδὸν ἐπιστρέφοντες. Τοὺς ἐλάμβανε καθ' ἰδίαν, τοῖς ὑπέσχετο τὴν ὑπεράσπισίν του παρὰ τῷ δήμῳ. Ἐλεγεν εἰς τὸν ἕνα, ἐγὼ θέλω ἀνασυστήσαι τὴν τύχην σου, εἰς τὸν ἄλλον, θέλω σὲ καταστήσαι νὰ διοικῆς τὸ κράτεμα, καὶ μετεχειρίζετο ὅλην τὴν ἐπιτηδειότητά του, ὡς πρὸς τὸν Αἰσχίνην, καὶ παρηγέρει τὴν ζηλοτυπίαν του, ὑπερμεγεθύνων τὴν ἀξίαν τοῦ ἀντιζήλου του. Οἱ ἔπαινοί του ἔπρεπε νὰ ἦναι πολλὰ ὑπερβολικοί, ἃ

Αίσχίνης ἔλεγεν, ὅτι ἠνωχλείτο ἀπὸ αὐτοῦς. Μίαν ἐσπέραν, δὲν ἤξεύρω εἰς ποίαν πόλιν τῆς Θετταλίας, μόνος ἄρχησε νὰ ἀσεύχεται, διὰ πρῶτον, περὶ τοῦ συμβεβηκότος του· ἔλεγεν, ὅτι, ὑπὸ τῶν οὐρανοῦ, κἀνείς δὲν ἔχει, ὡς ὁ Φίλιππος, τὸ ὄψρον τοῦ λόγου. Ἀπὸ ὅλα θαυμασιώτερον φαίνεται εἰς ἐμὲ, ἀπεκρίθη ὁ Αἰσχίνης, ἐκείνη ἢ ἀκρίβεια, μὲ τὴν ὁποίαν ἀνακεφαλαίωσεν ὅλους τοὺς λόγους μας· καὶ ἐγὼ, ἀπεκρίθη ὁ Κτησιφῶν, ἂν καλὰ καὶ ἡμεῖς πολλὰ γέρον, δὲν εἶδον ποτὲ ἄνθρωπον τόσον ἐράσμιον, καὶ περιχαρῆ. Ὁ Δημοσθένης ἐκρότει τὰς χεῖρας, εὐφήμει, πολλὰ καλὰ ἔλεγεν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλετε ἀποταλμῆσαι νὰ ἐκφρασθῆτε περὶ τούτου παρομοίως καὶ ἐνώπιον τοῦ δήμου. Καὶ διὰ τί ὄχι, ἀπεκρίθησαν οἱ ἄλλοι; Ἐκεῖνος δὲ αὐτὸ ἀμφίβαλλεν, αὐτοὶ δὲ ἐπέμενον, ἐζήτησε νὰ ὑποσχεθῶσιν, ὅτι φυλάττουσι τὸν λόγον τους, καὶ αὐτοὶ ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τοιαύτην ὑπόσχεσιν (1)· δὲν εἶναι φανερόν τί θέλει ἐκ τούτου νὰ μεταχειρισθῆ. Θέλομεν τὸ ἰδῆ εἰς τὴν πρῶτην τοῦ δήμου συνέλευσιν. Ὅλη ἡ κοινότης μας ἀπεφάσισε νὰ παρασθῆ εἰς αὐτήν· ἐπειδὴ πρέπει νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ ἐκ τούτου κἀμμία γελοιώδης σκηνή. Ἄν ὁ Δημοσθένης ἐφύλαττε τὰς μωρίας του μόνον διὰ τὴν Μακεδονίαν, δὲν ἤθελα τοῦ τὸ συγχωρήσει ἐπὶ ζωῆς· ἀλλ' ὅ,τι μὲ ταραττεῖ, εἶναι, ὅτι ἐπολιτεύθῃ καλὰ εἰς τῆς βουλῆς τὴν συνέλευσιν.

§. λε'. Ἀφ' οὗ τὸ γράμμα τοῦ Φιλίππου ἐνεχειρίσθη εἰς αὐτήν, ὁ Δημοσθένης ἐσυγχάρη τὴν δημοκρατίαν, ὅτι ἐνεπίσευτε τὰ συμφέροντά της εἰς πρέσβεις τόσοῦ ἀξιεπαίνους διὰ τὴν εὐγλωττίαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν χρηστότητά των· ἐπρόβαλλε νὰ τοῖς δοθῆ σέφανος ἀπὸ ἐλαίαν, καὶ νὰ προσκληθῶσι τὴν ἀκόλουθον νὰ γευματίσωσιν εἰς τὸ Πρυτανεῖον. Ἡ ἀπόφασις τοῦ βουλευτηρίου ἔγινε μὲ τὰ προβλήματά του σύμφωνος. Μὲλλω νὰ βουλώσω

(1) Αὐτ.

τὸ γράμμα μου μετὰ τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Μόλις ἐγὼ ἐξήλθον ἀπέκει, καὶ ὁ Δημοσθένης ἔκαμε τέρατα καὶ σημεῖα· οἱ πρέσβεις ἀνέφερον κατὰ σειρὰν καθείς διαφόρους περιστάσεις τῆς ἀποστολῆς· ὁ Αἰσχίνης εἶπε λόγον τῆς εὐγλωττίας τοῦ Φιλίππου, καὶ τῆς ἀξιοπαίνου μνήμης του· ὁ Κτησιφῶν, τῆς ωραιότητος τῆς μορφῆς του, τῶν εὐαρεσθήσεων τοῦ πνεύματός του, καὶ τῆς εὐφροσύνης του, ὅταν κρατῇ εἰς τὰς χεῖρας τὸ ποτήριον. Εἰς αὐτὰ ἐχειροκράτησαν. Ὁ Δημοσθένης ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα μὲ παύρησιαν πλέον ἐπιδεικτικὴν ἀπὸ τὸ σύνθησις. Ἄφ' οὗ ἔζησε πολὺν καιρὸν τὸ μέτωπόν του· ἐπειδὴ τοιουτοτρόπως ἠπάντοτε προσιμιάζει. Θαυμάζω, εἶπε, καὶ διὰ τοὺς, ὅσοι ἠμίλουσι, καὶ διὰ τοὺς, ὅσοι ἀκούουσι. Πῶς δύναται τις νὰ ἠμίληῃ διὰ παρομοίας ἀμικροπρεπειᾶς εἰς ὑπόθεσιν τόσον χρεῖνωδῆ; Μελλῶ, ἐκ μέρους μου, νὰ σᾶς ἀποδώσω λόγον τῆς πρεσβείας. Ἄς ἀναγνωσθῇ τὸ ψήφισμα τοῦ δήμου, τὸ ὁποῖον ἡμᾶς ἐπέτατε νὰ ἀναχωρήσωμεν, καὶ τὸ γράμμα, τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἡμᾶς ἐνεχείρισεν. Ἄφ' οὗ ἀνεγνώσθησαν. Ἴδού αἱ ἠδοθεῖσαι εἰς ἡμᾶς, εἶπεν, ἐπιταγαί, ἡμεῖς τὰς ἐκπληρώσαμεν. Ἴδού τί ἀπεκρίθη ὁ Φίλιππος. Μένει τώρα πλέον νὰ σκεφθῶμεν περὶ αὐτῶν. Οἱ λόγοι αὗτοι δείχνειραν τρόπον τινὰ κᾶπποιον γογγυσμὸν εἰς τὴν συνέλευσιν. Ποία συντομία! Ποία ἐπιτηδειότης! ἔλεγον τινὲς, Ποῖος φθόνος! ποία κακοτροπία! ἔλεγον ἄλλοι· ὅσον δὲ ἐμὲ, ἐγέλων, διὰ τὴν τεταραγμένην συστολὴν τοῦ Κτησιφῶντος, καὶ Αἰσχίνου· χωρὶς νὰ τοῖς δώσῃ καιρὸν νὰ ἀναπνεύσωσιν, ἐπανελάβε τὸν λόγον. Ἐπὶ ἠμίλησαν περὶ τῆς εὐγλωττίας, καὶ μνήμης τοῦ Φιλίππου, καὶ ἕτεροι ἄλλοι, περιβληθεὶς τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἤθελε λάβῃ καὶ τοὺς αὐτοὺς ἐπαίνους. Ἐπερὶ ἔφωσαν τὰ ἄλλα του προτερήματα, ἀλλὰ δὲν εἶναι ωραιότερος ἀπὸ τὸν ὑποκριτὴν Ἀχρεσόδημον, καὶ δὲν πίνει περισσότερον ἀπὸ τὸν Φιλοκρά-

την. Ὁ Δισχίνης σᾶς εἶπεν, ὅτι ἄφησεν εἰς ἐμὲ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐν μέρει, διὰ τὴν ἀνάγκησιν τῶν δικαιωματικῶν μας περὶ τῆς Ἀμφιπόλεως. Ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ῥήτωρ δὲν θέλει ἀφήσει ποτὲ μῆτε εἰς ἐσᾶς, μῆτε εἰς ἐμὲ ἐλευθερίαν τοῦ ὀμίλειν. Περὶ πλέον ὅλα αὐτὰ εἶναι μόνου δυσυχίαι· ἐγὼ μέλλω νὰ προβάλω θέσπισμα· ὁ κήρυξ τοῦ Φιλίππου ἔφθασεν· οἱ πρέσβεις τοῦ Θέλουσι τὸν ἀκολουθήσει ἐγγύθεν, ζητῶ νὰ δοθῇ ἄδεια νὰ συνομιλήσωμεν με αὐτοὺς, καὶ οἱ Πρυτάνεις νὰ συγκαλέσωσι συνέλευσιν, ἣτις πρέπει νὰ διαρκέσῃ ὀδύ ἡμέρας ἀκολούθους, ἐν αἷς θέλομεν συμβουλευθῆ περὶ τῆς εἰρήνης, καὶ συμμαχίας. Ζητῶ ἔτι νὰ ὀδώσι τοὺς ἐκπαίνους εἰς τοὺς πρέσβεις, ἂν ἦναι τούτων ἄξιοι, καὶ αὐριοὺς νὰ τοὺς προσκαλέσωσι εἰς τὸ Πρυτανεῖον νὰ γευματίσωσι. Τὸ θέσπισμα τοῦτο ἐστάθη δεκτὸν σχεδὸν με γνώμην ὁμόφωνον, καὶ ὁ ῥήτωρ ἐπανελάβε τὴν ὑπεροχὴν του. Ἐγὼ προσφέρω μέγαλον σέβας εἰς τὸν Δημοσθένην· ἀλλὰ, δὲν εἶναι τοῦτο ἱκανὸν μόνον, ὅτι ἔχει προτερήματα, πρέπει νὰ μὴν ἦναι καὶ αξιογέλασος. Ὑπάρχει μεταξύ τῶν διασῆμων ἀνδρῶν καὶ τῆς κοινότητός μας ὑπανοουμένη συνθήκη· ἡμεῖς πληρώνομεν εἰς αὐτοὺς τὸ σέβας μας, καὶ ἐκεῖνοι χρεωζοῦσι νὰ πληρῶνωσιν εἰς ἡμᾶς τὰς μωρίαςτων.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. λς'. Σᾶς σέλλω τὴν ἐφημερίδα τοῦ, ὅτι συνέβη εἰς τὰς συνελεύσεις μας μέχρι οὗ νὰ περικλεισθῆ ἡ εἰρήνη. Τῆ α' τοῦ Ἐλαφβολιῶνος (1), κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ· οἱ Πρυτάνεις συνθηροῖσθησαν, καὶ, κατὰ τὸ θέσπισμα τοῦ δήμου, θεώρισαν ὀδύ γενικὰς συνελεύσεις, διὰ νὰ ἀκεφθῶσι περὶ τῆς εἰρήνης. Θέλουσι συγκροτηθῆ τῆ, ιη'. καὶ ιθ'.

Τῆ ιβ'. (2) τοῦ Ἐλαφβολιῶνος, τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ τῶν

(1) Τῆ θ. μαρτίου τοῦ, 346 ἔτους. (2) τῆ 12. τοῦ αὐτ. καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς Χ.

ἑορτῶν τοῦ Βάκχου, ὁ Ἀντίπατρος, Παρμενίων, καὶ Εὐρύλοχος ἔφθασαν, σαλέντες παρὰ τοῦ Φιλίππου, διὰ νὰ περι-
 κλείσωσι τὴν συνθήκην, καὶ νὰ δεχθῶσι τὸν ὄρκον, ὅς τις μέλ-
 λει νὰ ὑπερασπίζηται τὴν ἐκπλήρωσίν της (1). Ὁ Ἀντίπατρος
 εἶναι, μετὰ τὸν Φίλιππον, ὁ δοκιμώτερος τῆς Ἑλλάδος πολι-
 τικὸς, δραστήριος, ἄοκνος, ἐκτείνει τὰς φροντίδας του σχεδὸν
 εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς διοικήσεως· ὁ βασιλεὺς λέγει συνεχῶς.
 ἢ Δυνάμεθα νὰ παραδοθῶμεν εἰς ἀναπαύσεις, καὶ ἡδονάς· ἐ-
 πειθὴ ὁ Ἀντίπατρος ἐγρηγορεῖ ὑπὲρ ἡμῶν (2). Ὁ Παρμενίων
 ἀγαπᾷ ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα, περισσότερον ἔτι ἀπὸ τοὺς στρα-
 τῳτάς, διάσημος ἦδη διὰ τὰ ἐνδοξά του κατορθώματα, ἤ-
 θελεν ἦναι ὁ πρῶτος στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος, ἀν δὲν ἦτον ὁ
 Φίλιππος. Δύναται κἀνεὶς νὰ συμπεράνη ἀπὸ τὰ προτερόματα
 τῶν δύο τούτων πρέσβων, τὴν ἀξίαν τοῦ Εὐρυλόχου συμ-
 πρεσβευτοῦ των. Τῆιέ. Ἐλαφροβολιῶνος (3)· οἱ πρέσβεις τοῦ
 Φιλίππου παρίζονται διὰ παντὸς εἰς τὰ θεάματα, τὰ ὅποια
 γίνονται εἰς αὐτὰς τὰς ἑορτάς. Ὁ Δημοσθένης συνήργησε νὰ
 διαταχθῇ ἀπὸ τὴν βουλὴν εἰς αὐτοὺς διωρισμένος τόπος (4)·
 ἐφρόντισε νὰ τοῖς φέρωσι προσκεφάλαια, καὶ δάπιδας πορφυ-
 ρᾶς. Ἀπὸ τὴν αὐγὴν τοὺς ὄδηγεὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸ θέατρον, καὶ
 τοὺς φιλοξενεῖ εἰς τὴν οἰκίαν του. Πολλοὶ ἄνθρωποι γογγύζου-
 σι δι' αὐτὰς τὰς περιττὰς δεξιώσεις, τὰς ὁποίας θεωροῦσιν, ὡς
 δουλοπρεπεῖς (5), καὶ κρίνουσιν, ὅτι, μὴ δυνάμενος νὰ ἀπο-
 λαύσῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν τὴν εὐμένειαν τοῦ Φιλίππου, θέλει
 κατὰ τὸ παρὸν νὰ δεῖξῃ, ὅτι δὲν ἦτον αὐτῆς ἀνάξιος. Τῆιέ. Ἐ-
 λαφροβολιῶνος (6)· ἔθῆμος συνηθροίσθη. Πρὶν σε καταστῆσω
 μέτοχον τῆς σκέψεως, χρεώσω νὰ σοὶ ἀναφέρω τὰ κυριώτερα

(1) Δημοσ. παραπρεσβ. §. 304. (2) Πλούτ. ἀποφθ §. 179. (3) Τῆ 15 Μαρτίου τοῦ 346. (4) Αἰσχ. αἰτ. (5) ὁ αὐτ. εἰς Ἡτιαιφ. §. 440. (6) τ. 18, Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ.

ἄρθρα της. Ἡ ἐξουσία τῆς Ἀμφιπόλεως εἶναι ἡ πρώτη πηγή τῶν μετὰ τοῦ Φιλίππου διαφορῶν μας (1). ἡ πόλις αὕτη ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, αὐτὸς τὴν ἐκυρίευσε, ζητοῦμεν νὰ μᾶς τὴν ἀποδώσῃ. Ἐκέρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τινῶν τῶν συμμάχων μας, ἤθελεν ἦναι εὐτροπή, καὶ κίνδυνος δὲ ἡμᾶς νὰ τοὺς ἀφήσωμεν. Τοῦτου τοῦ ἀριθμοῦ εἶναι αἱ πόλεις τῆς Χερσονήσου τῆς Θράκης(2), καὶ αἱ τῆς Φωκίδος. Ὁ βασιλεὺς Κότυς μᾶς ἤρπασε τὰς πρώτας(3). Κερσοβλέπτης οὐίός του μᾶς τὰς ἀπέδωκεν ἀπό τινὰς μῆνας(4), ἀλλ' ἔτι δὲν ἐλάβομεν τὴν ἐξουσίαν των. Συμφέρεῖ εἰς ἡμᾶς νὰ τὰς διατηρῶμεν, ἐπειδὴ βεβαιώνουσι τὴν θαλασσοπορίαν μας εἰς τὸν Ἑλλάσποντον, καὶ τὸ ἐμπορίον μας εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον. Ἐχομεν χρεός νὰ ὑπερασπιζώμεθα τὰς δευτέρας· ἐπειδὴ ἐμποδίζουσι τὴν διάβασιν τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ εἶναι τὸ προπύργιον τῆς Ἀττικῆς διὰ ξηρᾶς, καθὼς αἱ τῆς Θράκης εἶναι διὰ τῆς θαλάσσης(5). Ὅταν οἱ πρέσβεις ἔλαβον τὴν ἄδειαν τῆς ἀναχωρήσεώς των ἀπὸ τὸν βασιλέα, ὤδυσσε πρὸς τὴν Θράκην, ὅμως τοῖς ὑπεσχέθη, ὅτι δὲν θέλει πολεμήσει τὸν Κερσοβλέπτην, ἐν ᾧ γίνονται οἱ συμβιβασμοὶ τῆς εἰρήνης(6). Δὲν εἴμεθα τόσον ἡσυχοὶ χάριν τῶν Φωκίων. Οἱ πρέσβεις του μᾶς ἐφανέρωσαν, ὅτι δὲν θέλει νὰ τοὺς συμπερικλείσωσιν εἰς τὴν συνθήκην, ἀλλ' οἱ ὁμόφρονές του βεβαιώνουσιν, ὅτι, κἂν φανερὰ δὲν κηρύττῃται εἰς αὐτοὺς φίλος, τοῦτο τὸ κάμνει μόνον, διὰ νὰ οἰκονομῇ ἔτι τοὺς Θεβαίους, καὶ Θετταλοὺς, τοὺς ἐχθρούς των(7). Ἀποφασίζει ἔτι νὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὴν συνθήκην τοὺς κατοίκους τῆς ἐν Θετταλίᾳ Ἄλλου, οἱ τινες εἶναι σύμμαχοί μας, καὶ πολιορκοῦνται κατὰ τὸ παρὸν, διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὰς, ὅσας ἔπραξαν κατὰ τῶν Φερ-

(1) Αἰσχ. παραπρ. σ. 406. (2) ἔρα πιν. 9. (3) Δημοσ. κατὰ Ἀριστοτ. σ. 742—6. Διόδ. βιβλ. 15. σ. 434. (4) αὐτ. Δημοσ. καὶ Αἰσχ. παραπρ. σ. 406. (5) Δημοσ. αὐτ. (6) Αἰσχ. αὐτ. (7) Δημοσ. αὐτ. σ. 344.

σαλίων συμμάχων του, ἐπιδρομάς (1). Ἀποσιωπῶ τὰ ἄλλα ἄρθρα, ὡς ἦτον χρειώδη.

§. λζ'. Εἰς τὴν σημερινὴν συνέλευσιν, ἄρχησαν νὰ ἀναγινώσκωσι τὸ θέσπισμα, τὸ ὁποῖον οἱ ἐπίτροποι τῶν συμμάχων μας ἔλαβον τὴν προφυλακὴν νὰ σχεδιάσωσι (2). » Περιέχει » δὲ οὐσιωδῶς τὰ ἀκόλουθα. Ἐπειδὴ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων » σκέπτεται περὶ τῆς εἰρήνης μὲ τὸν Φίλιππον, διὰ τοῦτο οἱ » σύμμαχοι ἐψηφίσαντο, ὅτι, ἀφ' οὗ οἱ ἀποσαλέντες παρὰ » τῶν Ἀθηναίων εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος ἔθνη πρέσβεις, » ἢ ἤθελον ἐπιστρέψει, καὶ ἀναφέρει ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων, καὶ » συμμάχων περὶ τῆς ἀποσολῆς, τότε οἱ Πρυτάνεις χρεωσοῦσι » νὰ καλέσωσι δύο συνελύσεις, διὰ νὰ ὁμιλήσωσιν εἰς αὐτάς » περὶ εἰρήνης, ὅτι οἱ σύμμαχοι χρεωσοῦσι νὰ ἐπικυρώσωσι » πρότερον πᾶν ὅ,τι ἀποφασισθῆ εἰς αὐτάς, συμφωνοῦντες θεω- » ρεῖαν τριῶν μνητῶν εἰς τοὺς ἄλλους δῆμους, ὅσοι ἤθελον εὐ- » χαρισθῆ νὰ δεχθῶσι τὴν εἰρήνην. « Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην. Ὁ Φιλοκράτης ἐπρόβαλλε θέσπισμα, τοῦ ὁποίου ἐν ἀπὸ τὰ ἄρθρα ἐξήγαγε ῥητῶς ἀπὸ τὴν συνθήκην τοὺς πολίτας τῆς Ἄλου, καὶ Φωκίδος. Ὁ δῆμος τότε ἐρυθρίασεν ἀπὸ ἐντροπὴν (3). τὰ πνεύματα ἐθερμάνθησαν, τινὲς ῥήτορες ἀνέβριπτον κάθε μέσον συμβεβασμοῦ, μᾶς παρεκίνησαν νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὰ ὑπομνήματα τῶν νικῶν μας, καὶ εἰς τοὺς τάφους τῶν πατέρων μας. » Ἄς μνησθῶμεν τοὺς προπάτοράς μας, ἀπεκρίθη ὁ Λισχίνης, ὅταν ὑπερασπίζοντο τὴν πατρίδα των ἐναντίον ἀναριθμητῶν τῶν Περσῶν στρατευμάτων, καὶ ἄς μὴ τοὺς μνησθῶμεν, ὅταν, καταφρονούντες τὰ συμφέροντά των, ἔλαβον τὴν ἀφροσύνην νὰ στείλωσι τὰ στρατεύματά των εἰς τὴν Σικελίαν, διὰ νὰ βοηθήσωσι τοὺς συμμάχους των Λεοντι-

(1) Αὐτ. (2) Λισχ. αὐτ. καὶ εἰς Ἡτοσιφ. §. 438. (3) Δημ. παραρρ. §. 296.

»ναύς« (1). Ἐκ τούτου ἐσυμπέρανε τὴν εἰρήνην, οἱ ἐπίλοιποι ῥήτορες ἔπραξαν τὸ ἴδιον, καὶ ἡ γνώμη ἐφάνη δεκτὴ. Ὄταν ἀνεκρίνοντο τὰ ἄρθρα τῆς συνθήκης, παρεσάθησαν εἰς τὴν συνέλευσιν γράμματα ἀπὸ τὸν στρατηγόν μας Πρόξενον. Τὸν ἐδιωρίσαμεν νὰ περιλάβῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του φρούριάτινα, εὐρισκόμενα εἰς τῶν Θερμοπυλῶν τὴν εἴσοδον, τὰ ὅποια οἱ Φωκεῖς ἐπρόσφεραν εἰς ἡμᾶς. Εἰς τὸ διάστημα αὐτοῦ τοῦ χρόνου, συνέβησαν ἀναμεταξύ των διχόνοιαι, τὸ ἐπικρατοῦν μέρος δὲν ἔσπεργε νὰ ἐγχειρίσῃ τοὺς διαληφθέντας τόπους εἰς τὸν Πρόξενον. Τοιαυτὰ τίνα περιείχον τὰ γράμματα (2). Ἡμεῖς ἐλείποντο λογοῦμεν τῶν Φωκίων τὴν τύφλωσιν, μὲ ὄλον τούτο δὲν τοὺς ἀφήσαμεν. Εἰς τὸ θέσισμα τοῦ Φιλοκράτους ἐξηλείφθη τὸ ἄρθρον, τὸ ὅποιον τοὺς ἐξήγαγεν ἀπὸ τὴν συνθήκην, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐτέθη, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ὑπογράφουσι τὴν συνθήκην εἰς ὄνομά των, καὶ εἰς ὄνομα ὄλων τῶν συμμάχων αὐτῶν (3). Ὅλος ὁ κόσμος ἔλεγεν, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὴν συνέλευσιν, ὅτι αἱ διαφοραί μας ἐντὸς ὀλίγου ἤθελον λάβῃ τέλος. Ὅμως, κατὰ τὰ φαινόμενα, δὲν ἤμποροῦμεν νὰ συμφωνήσωμεν μὲ αὐτὸν συμμαχίαν τινὰ, πρὶν συνομιλήσωμεν μὲ τοὺς ἀπεσπασμένους τῆς Ἑλλάδος, οἵ τινες ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν ἐνταῦθα (4).

§. λη'. Τῆ 13'. Ἐλαφροβολιῶνος (5). Ὁ Δημοσθένης, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ βήματος, ἔλεγεν, ὅτι, ὅσα μέτρα καὶ ἂν ἤθελε λάβῃ ἡ δημοκρατία διὰ νὰ κλείσῃ τὴν εἰρήνην, ὅλα ἤθελον ἦναι μάταια, εἰάν δὲν ἤθελον γένη σύμφωνα μὲ τοὺς πρέσβεις τῆς Μακεδονίας, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποσπώσωμεν τὴν συμμαχίαν ἀπὸ τὴν εἰρήνην, (φράσις, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ὁ ἴδιος) μήτε πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τὰς ἀργοπορίας τῶν δῆμων τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τους νὰ ἀπο-

(1) Αὐτ. Αἰσχ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Δημ. αὐτ. (4) Αἰσχ. εἰς Κτησιφ. §. 439. (5) Τῆ 19 Μαρτίου, τοῦ, 346. ἔτους πρὸ Χ.

φασίσωσι, καθείς ἰδιαιτέρως, διὰ τὴν εἰρήνην, ἢ διὰ τὸν πόλεμον. Οἱ πρέσβεις τῆς Μακεδονίας ἦσαν παρόντες. Ὁ Ἄντιπατρος ἀπεκρίθη συμφώνως μὲ τὴν γνώμην τοῦ Δημοσθένους, ὡς τις ἔγραψε πρὸς αὐτὸν τὸν λόγόν του (1). Τὸ προκειμένον τοῦτο δὲν ἐθεωρήθη κατὰ βλάβος. Θεσπιμά τι προηγούμενον διαώριζεν, ὅτι, κατὰ τὴν πρώτην συνέλευσιν, κάθε πολίτης εἶχε τὴν ἀδειαν νὰ ἐξηγητῆται περὶ τῶν ὑποκειμένων τῆς σκέψεως, καὶ τὴν ἀκόλουθον οἱ προεδρεύοντες ἤθελον λαμβάνει παρευθὺς τὰς ψήφους. Ἐκεῖνοι τὰς συνήθρουν. Ἡμεῖς ἐπερικλείσαμεν ἐν ταύτῳ συνθήκην εἰρήνης, καὶ συμμαχίας (2). Γδοῦ τὰ κυριώδη ἄρθρα. Πραχωροῦμεν εἰς τὸν Φίλιππον τὰ δικαιώματά μας περὶ τῆς Ἀμφιπόλεως (3), ἀλλὰ διδουσιν εἰς ἡμᾶς νὰ ἐλπίζωμεν πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς ζημίας, ἢ τὴν νῆσον Εὐβοίαν, τὴν ὁποίαν δύναται κατὰ τινὰ τρόπον νὰ διατάξῃ, ἢ τὴν πόλιν Ὠρωπὸν, τὴν ὁποίαν οἱ Θηβαῖοι ἤρπασαν ἀπὸ ἡμᾶς (4). Τρεφόμεθα ἔτι μὲ ἐλπίδας, ὅτι θέλει μᾶς ἀφήσει νὰ ἐξουσιάζωμεν τὴν χερσόνησον τῆς Θράκης (5). Συμπερικλείσαμεν εἰς τὴν συνθήκην ὅλους τοὺς συμμάχους μας, καὶ ἐκ τούτου ἐσώσαμεν τὸν βασιλέα τῆς Θράκης, τοὺς κατοίκους τῆς Ἄλου, καὶ τοὺς Φωκεῖς. Ἐπικυροῦμεν εἰς τὸν Φίλιππον πᾶν ὅ,τι ἐξουσιάζει κατὰ τὸ παρὸν, καὶ θέλομεν θεωρεῖ, ὡς ἐχθροὺς, ὅσοι ἤθελον τὸν ζητήσαι ἀπὸ αὐτά (6). Ὑποθέσεις τόσον χρειώδεις ἔπρεπε νὰ βεβαιωθῶσιν εἰς γενικὴν τῆς Ἑλλάδος συνέλευσιν (7). Ἡμεῖς τὴν ἐσυγκαλέσαμεν, καὶ οἱ σύμμαχοί μας τὴν ἐπεθύμου (8). Ἄλλ' ἔξαφρα ἡ ὑπόθεσις ἔλαβε τόσῃ ταχεῖαν κίνησιν, ὡς ὅλα εὐθὺς ἔλαβον τέλος, καὶ ἐσφραγίσθησαν. Ὁ Φίλιππος ἔγραψε πρὸς ἡμᾶς, ὅτι, ἂν ἐνω-

(1) Αὐτ. (2) ὁ αὐτ. §. 405. παρακρίσθ (3) Δημοσ. περὶ εἰρ. §. 63. (4) αὐτ. (5) ὁ αὐτ. αὐτ. §. 305. (6) αὐτ. (7) Λίσχ. εἰς Ἡτπ. τ. 9. §. 457. (8) αὐτ.

Θώμεν μὲ αὐτόν, ἢ θελεν ἐξηγηθῆ καθαρώτερον περὶ ὅσων περιποιήσεων ἢ θελε δυνηθῆ νὰ πράξῃ εἰς ἡμᾶς (1). Ἡ κενὴ αὐτῇ ὑπόσχεσις ἐδεδέασε τὸν δῆμον, καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ φανώσιν εἰς αὐτὸν ἄρεσοί, τοὺς ῥήτορας. "Ἐν καλὰ καὶ οἱ πρέσβεις τοῦ δὲν ὑπέσχεθησαν τίποτε (2), ἡμεῖς ἐβιάσθημεν νὰ κάμωμεν ὄρκον, πρὸς ἀσφάλειαν τῆς συνθήκης, ἔμπροσθέν τους, καὶ νὰ χειροτονήσωμεν πρέσβεις, διὰ νὰ ἀπέλθωσιν, ὅσον τάχος, νὰ δεχθῶσι τὸν ἐδικόν του (3). Εἶναι δέκα, χωρὶς νὰ ἀριθμῶσω τοὺς τῶν συμμάχων (4). Τινὲς ἦσαν ἀπὸ τὴν πρώτην πρεσβείαν, ὡς ὁ Δημοσθένης, καὶ Αἰσχίνης. Αἱ δοθείσαι εἰς αὐτοὺς ὑποθήκαι περιέχουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ ἀκόλουθα, ὅτι ἡ συνθήκη ἐκτείνεται εἰς τοὺς συμμάχους τῶν Ἀθηναίων, καὶ εἰς τοὺς συμμάχους τοῦ Φιλίππου, ὅτι οἱ πρέσβεις πρέπει νὰ ἐλθῶσιν εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα, διὰ νὰ ζητήσωσι τὴν ἐπικύρωσιν, νὰ ἀποφύγῃσι κάθε συνομιλίαν ἰδιαιτέραν μὲ αὐτόν, νὰ ζητήσωσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθηναίων, τοὺς ὁποίους κρατεῖ εἰς τὰ δεσμὰ, εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι μὲ αὐτὸν σύμμαχοι, νὰ λαμβάνωσι τὸν ὄρκον ἀπὸ τοὺς, ὅσοι εἶναι ἀρχηγοὶ εἰς τὴν διοίκησιν, καὶ περὶ πλέον, οἱ πρέσβεις νὰ πράξωσι, κατὰ τὰς περιστάσεις, ὅτι θέλουσι κρίνει ἀρμόδιον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς δημοκρατίας (5). Ἡ βουλὴ ἐδωρίσθη νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἐξοδόν τους (6).

§. λθ'. Τῆ κέ. (7) τοῦ Ἐλαφροβολιῶνος, οἱ ἐπίτροποι, ἢ τοποτηρηταὶ τινῶν ἀπὸ τοὺς συμμάχους μας, σήμερον ἐνεχείρισαν τὴν ἔνορκον ἐπικύρωσιν τῆς συνθήκης εἰς τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίππου (8). Τῆ γ'. (9) τοῦ Μουνηχιῶνος. Ὁ σκοπὸς τοῦ Φιλίππου

(1) Δημ. παρακρησθ. §. 300. (2) αὐτ. (3) ὁ αὐτ. περὶ γερ. §. 477 (4) Αἰσχ. παρακρησθ. §. 110. (5) Δημ. αὐτ. Αἰσχ. εἰς Κτησιφ. §. 411. (6) Δημ. αὐτ. (·) Τῆ 25. μαρτίου τοῦ, 346. ἔτους. (8) Αἰσχ. παρακρησθ. §. 408. εἰς Κτησιφ. 439. (9) τῆ 1. ἀπριλ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

ἀποβλέπει νὰ βραδύνη τὴν ἐπικύρωσιν τῆς συνθήκης, καὶ ὁ ἐδικός μας νὰ τὴν ταχύνωμεν. Ἐπειδὴ αἱ παρασκευαί μας ἀνεβλήθησαν, καὶ ἐκεῖνος ἐξ ἐναντίας ποτὲ δὲν ἐσχάθη τόσον ἐνεργητικός. Δικαίως κρίνει, ὅτι θέλουσι μένει ἀναμφισβήτητοι αἱ πορθεῖσαι, τὰς ὁποίας θέλει κάμῃ ἐν τῷ ἀναμεταξύ. Ὁ Δημοσθένης προεῖδε τοὺς σκοποὺς του, καὶ διὰ τοῦτο ἠνάγκασε τὴν βουλὴν, τῆς ὁποίας εἶναι μέλος, νὰ ἐκδόσῃ θῆσισμα, διορίζον τοὺς πρέσβεις μας νὰ ἀναχωρήσωσιν, ὅσον τάχος (1). Δὲν θέλουσι βραδύνει νὰ κινήσωσιν εἰς τὸν ὁρόμον. Τῇ ε΄. (2) Φαργηλιῶνος. Ὁ Φίλιππος δὲν υπέγραψεν ἔτι τὴν συνθήκην· οἱ πρέσβεις μας δὲν ἐβιάσθησαν νὰ τὸν ἀνταμώσωσιν, εὐρισκόμενοι εἰς Μακεδονίαν, καὶ ἐκεῖνος εἰς Θράκην. Μὲ ὅταν ὅτι ἔδωκεν ὑπόσχεσιν, ὅτι δὲν θέλει ἐγγίσει τὰς ἐπικρατείας τοῦ βασιλέως Κερσοβλέπτου, ἔλαβεν ἀπὸ αὐτὰς μέρος, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ λάβῃ καὶ ἄλλο. Αὐτοὶ οἱ τόποι θέλουσιν αὐξήσει πολλὰ τὰς δυνάμεις, καὶ εἰσοδύματά του. Παρεκτὸς, ὅτι ὁ τόπος εἶναι πλούσιος, καὶ πολυάνθρωπος, τὰ τελώνια, τὰ ὁποία ὁ βασιλεὺς τῆς Θράκης λαμβάνει κατ' ἔτος ἀπὸ τοὺς λιμένας του, συμποσοῦνται ἕως διακόσια τάλαντα (3). Εὐκολοῦν ἦτον εἰς ἡμᾶς νὰ προλάβωμεν αὐτὴν τὴν πόρθησιν. Οἱ πρέσβεις μας ἐδύναντο νὰ ἀπέλθωσιν εἰς Ἑλλάσποντον τοῦλάχισον διὰ δέκα ἡμερῶν, ἕως καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τρεῖς, ἢ τέσσαρας (4). Ἦθειλον εὖρη τὸν Φίλιππον εἰς τὰ πέριξ, καὶ ἤθειλον προσφέρει εἰς αὐτὸν τὴν ἐκλογὴν, ἢ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὰς συνθήκας τῆς εἰρήνης, ἢ νὰ τὰς ἀπορρίψῃ, Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, ἤθειλεν ὑποχρεωθῇ νὰ μὴ πειραξῇ τὰς ἐπικρατείας τῶν συμμάχων μας, καὶ ἐπομένως τὰς τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης. Εἰς τὴν δευτέραν, τὸ ζράτευμά μας ἐνωθὲν μὲ τὸ τῶν

(1) Δημ. αὐτ. (2) τῇ 13. Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους (3) ὁ αὐτ. εἰς Ἀριστοτ. §. 743. (4) ὁ αὐτ. περὶ φ. 477.

Φωκίων, ἤθελε τὸν ἐμποδίσει εἰς τὰς Θερμοπύλας (1). Οἱ
 σόλοι μας, κύριε τῆς θαλάσσης, ἤθελον ἐμποδίσει τὸν ἐοί-
 κόν του, νὰ καταβῆ εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἡμεῖς ἠθέλαμεν κλεί-
 σει εἰς αὐτὸν τοὺς λιμένας μας, καὶ διὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ δια-
 φθαρῇ τὸ ἐμπόριόν του, ἤθελε δεχθῆ τὰ ζητήματά μας, τὰ
 δίκαιά μας εὐλαβούμενος. Ταιούτων ἦτον τοῦ Δημοσθένους τὸ
 σχέδιον· οὗτος ἤθελε νὰ ἀπέλθωσι διὰ θαλάσσης· ὁ Δίσιχ-
 νης, Φιλοκράτης, καὶ οἱ περισσώτεροι τῶν πρέσβειν, ἐπρο-
 τίμησαν τὴν διὰ ξηρᾶς ὁδοπορίαν, καὶ, περιπατοῦντες βρα-
 δύτατα, διέτριψαν εἰκοσιτρεῖς ἡμέρας, ἕως οὗ νὰ φθάσωσιν εἰς
 τὴν Πέλλαν, τῆς Μακεδονίας μητρόπολιν (2), ἐδύνατο ἀ-
 μέσως νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Φιλίππου, ἢ τοῦ-
 λάχιζον νὰ πηγαίνωσιν εἰς ἓν καὶ ἄλλο μέρος νὰ δεχθῶσι τοῦ
 ὄρκου τῶν συμμάχων του, ἀλλ' ἀπεφάσισαν νὰ προσμένωσιν
 ἡσύχως εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, διὰ νὰ τελειώσῃ ἡ ἐκστρατεία
 του. Ἐπιστρέφων, μέλλει νὰ συμπεριλάβῃ τὰς νέας του ἀπο-
 κτήσεις μὲ τὰς, ὅσας ἡμεῖς τῷ ὑπεγράψαμεν· καὶ, ἂν τὸν ἐγ-
 καλέσωμεν, ὡς παραβάτην τῆς συνθήκης, διὰ τὴν ἀρπαγὴν
 τῶν τόπων τοῦ Κερσοβλέπτου, ἢμπορεῖ νὰ ἀπολογηθῆ, ὅτι,
 ἐν ᾧ τοὺς ἐπόρθει, δὲν εἶδεν ἔτι τοὺς πρέσβεις μας, μήτε ἐ-
 κύρωσε τὴν συνθήκην, ἥτις ἐδύνατο νὰ περιορίσῃ τὴν ὁδόν τῶν
 κατορθωμάτων του (3). Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ, ἐπειδὴ οἱ Θη-
 βαῖνοι ἐζήτησαν τὴν βοήθειάν του κατὰ τῶν Φωκίων, μικρὰ
 φροντίζων διὰ νὰ τοῖς στείλῃ στρατεύματα (4), ἐπέτυχεν αὐτὴν
 τὴν περίεξαι διὰ νὰ συναθροίσῃ εἰς τὴν καθέδραν του τοὺς
 πρέσβεις τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος πάλεων. Ἡ πρόφασις τοῦ
 εἶδους τούτου τῆς συναθροίσεως εἶναι νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὸν
 πόλεμον τῶν Θηβαίων, καὶ Φωκίων· ὁ σκοπὸς ὅμως τοῦ Φι-

(1) Ὁ αὐτ. παραπρὸς §. 316. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) Δισδ. ε'.
 §. 455. Δισχ. αὐτ.

λίππου εἶναι νὰ κρατῆ τὴν Ἑλλάδα εἰς ἀπραξίαν, ἕως οὗ καὶ ἐκπληρώσῃ τὰ, ὅσα μελετᾷ, ἐπιχειρήματα.

§. 19. Τῆ 9. τοῦ Σκιόφοριωνος (1). Ἐπανῆλθον τέλος πάντων οἱ πρέσβεις μας. Μίλλουσι νὰ ὁύσωσι λόγον τῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν βουλὴν μεθ' αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν δημοσίαν συνέλευσιν μετὰ ταῦτα (2). Τῆ 11. (3) τοῦ αὐτοῦ. Κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον παράνομον, καὶ ἀποτρόπαιον, ὡς τὸ πολίτευμα τῶν πρέσβεων μας, ἂν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Δημοσθένην. Αὐτὸς τοὺς ἐγκάλει, ὅτι ἐπωλήθησαν εἰς τὸν Φίλιππον, καὶ ἐπεβουλεύθησαν τὴν δημοκρατίαν, καὶ τοὺς συμμάχους τῆς. Αὐτὸς τοὺς ἐβίαζεν ἐνθέρμως νὰ ἀπέλθωσι πρὸς ἐκεῖνον τὸν βασιλέα, ἐκεῖνοι δὲ δούχουρίζοντο νὰ τὸν ἀναμείνωσι εἰκοσιπεντὰ ἡμέρας εἰς τὴν Πέλλαν, καὶ τὸν εἶδον μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας τῆς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἐξόδου των (4). Ἦντο τοὺς πρέσβεις τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος πόλεων συνηγμένους εἰς τὴν καθέδραν του, τεταραγμένους διὰ τὰς νέας νίκας του, καὶ μάλις αἰ ἀνησύχους διὰ τὸν, ὃν εἶχε, σκοπὸν νὰ πλησιάσῃ ἀκαταπύσως εἰς τὰς Θερμοπύλας (5). Ὅλοι δὲν ἤξευρον τὰ τέλη του, καὶ ἐπροσπάθουν νὰ τὰ ἐναῶσασιν· οἱ αὐλικοὶ τοῦ βασιλέως ἔλεγον εἰς μερικοὺς τῶν πρέσβεων μας, ὅτι αἱ πόλεις τῆς Βοιωτίας θέλουσι ἀποκατασθῆ, καὶ ἔπρεπεν ἐκ τούτου νὰ συμπεραίνωσιν, ὅτι ἡ τῶν Θεβαίων εἶναι εἰς κίνδυνον. Οἱ πρέσβεις τῆς Λακεδαιμόνος ἐπιστοποιήσαν αὐτὴν τὴν φήμην, καὶ, ἐνωθέντες μὲ τοὺς ἐδικούς μας ἐβίαζον τὸν Φίλιππον νὰ τὴν δεῖξῃ ἀληθῆ· οἱ τῆς Θετταλίας ἔλεγον, ὅτι ἡ ἐξουσία ἀπέβλεπε μόνον εἰς αὐτούς. Ἐν ᾧ οὗτοι κατηναλίσκοντο εἰς φόβους, καὶ ἐλπίδας, ὁ Φίλιππος, διὰ νὰ τοὺς οἰκειοποιῇ-

(1) Τῆ 9. Ἰουνίου τοῦ, 346. ἔτους πρὸ Χ. (2) Δημ. παρρησιᾶ.

(3) τῆ 11. τοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. (4) Δημ.σ. αὐτ. (5) Δίσχ. αὐτ.

ται, μετεχειρίζετο, ἄλλοτε μὲν δῶρα (1), τὰ ὅποια ἐφαίνοντο, ὅτι ἦσαν μαρτυρίαι τιμῆς, ἄλλοτε δὲ, κολακείας, αἱ ὅποια ἐκλαμβάνοντο ὡς ἀποδείξεις φιλίας. Ὑποπτεύονται, ὅτι ὁ Λίσχινος, καὶ Φιλοκράτης δὲν ἦσαν ἀναίσθητοι εἰς αὐτὰ τὰ δῶρα εἶδη τῆς ἀπάτης.

§. μ'. Τὴν ἡμέραν τῆς κοινῆς ἀκροάσεως ἐγινε μεγάλη ἀργοπορία, καὶ ὁ Φίλιππος ἦτον ἔτι εἰς τὴν κλίνην. Οἱ πρέσβεις ἄρχισαν νὰ γογγύζωσιν· ὁ Παρμενίων, μὴ ξενίζεσθε, » τοῖς εἶπεν, ὅτι κοιμᾶται ὁ Φίλιππος, ὅταν ἡμεῖς ἐγρηγορή- » τε, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἐγρηγόρει, ὅταν ὑμεῖς ἐκοιμᾶσθε (2). Ἐφάνη τελευταῖον, καὶ αἱ πρέσβεις ἐπρόβαλον, καθεὶς κατὰ σει- » ράν, τὰς αἰτίας τῆς πρεσβείας του (3). ὁ Λίσχινος ἐξετάθη περὶ τῆς ἀποφάσεως, τὴν ὅποιαν ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὸν πόλεμον τῶν Φωκίων, τὸν ὠρkiζει, ὅταν ὑπά- » γῃ εἰς Δελφοὺς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰς πόλεις τῆς Βοιωτίας, καὶ νὰ ἀνασυζητή τὰς, ὅσας οἱ Θεβαῖοι ἀνέτρεψαν, καὶ νὰ μὴ παραδώσῃ ἀδιακρίτως εἰς τούτους τοὺς τελευταίους τοὺς δυσυχεῖς τῆς Φωκίδος κατοίκους, ἀλλὰ νὰ ὑποβάλλῃ τὴν κρίσιν τῶν, ὅσοι ἐβεβήλωσαν τὸν ναόν, καὶ τὸν θησαυρὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἀμφικτυονικῶν δήμων, οἱ τινες ἀνέκαθεν εἶχον τὴν ἐπιστάσιαν νὰ κρισολογῶσιν αὐτὰ τὰ εἶδη τῶν ἐγκλημάτων. Ὁ Φίλιππος δὲν ἔδωκε φανεράν ἀπό- » κρίσιν εἰς αὐτὰ τὰ ζητήματα. Ἐδωκε τὴν ἀδειαν εἰς τοὺς ἄλ- » λους πρέσβεις, καὶ ἀνεχώρησε μὲ τοὺς ἐδικούς μας διὰ τὴν Θετταλίαν, καὶ εἰς ἓν πανδοχεῖον τῆς πόλεως τῶν Φερῶν ὑ- » πέγραψε τὴν συνθήκην, τῆς ὅποιας ὤμοσε τὴν διατήρησιν (4). Δὲν ἠθέλησε νὰ συμπεριλάβῃ εἰς αὐτὴν τοὺς Φωκίαι, διὰ νὰ μὴ παραβῇ τὸν ὄρκον, τὸν ὅποιον ἔκαμεν εἰς τοὺς Θεβαίους,

(1) Δημ. αἰτ. (2) Πλούτ. ἀποφθ. §. 719. (3) Λίσχ. αἰτ. (4) Δημ. αἰτ.

καὶ Θετταλοῦς (1), ἀλλ' ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὑποσχέσεις καὶ ἐπιστολὴν. Οἱ πρέσβεις μᾶς ἔλαβον τὴν ἄφασιν ἀπὸ αὐτῶν, καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ βασιλέως ἐπροχώρουν πρὸς τὰς Θερμοπύλας. Ἡ βουλή συνηθροίσθη αὐτὴν τὴν αὐγὴν, ὁ πρόδομος ἦτον πλήρης ἀπὸ τῶν δῆμων (2)· ὁ Δημοσθένης ἀγωνίζετο νὰ δεῖξῃ, ὅτι αἱ συμπρέσβεις τοῦ ἔπραξαν ἐναντίον τῆς θαυμάσιας εἰς αὐτοὺς ὑπαθίας, ὅτι εἶναι σύμφωνοι μὲ τὸν Φίλιππον, καὶ ἡ μόνη μᾶς σωτηρία εἶναι νὰ πεταξώμεν εἰς βοήθειαν τῶν Φωκέων, καὶ νὰ ἐξουσιάσωμεν τὰς Θερμοπύλας (3). Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως δὲν ἦτον ἰκανὴ νὰ καταπραῦνῃ τὰ πνεύματα. Ἐνεχείρισα εἰς τοὺς πρέσβεις σας, ἔλεγε, τὸν ὄρκον ἔγγραφον. Εἰς αὐτὸν θέλετε ἰδῆ ὑπογεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν συμμάχων μου, οἵτινες εἶναι παρόντες· θέλω σᾶς σεῖλῃ καὶ ἀναλόγως καὶ τὸν ὄρκον τῶν λοιπῶν (4). Καὶ κατωτέρω καὶ Πρέσβεις σας, ἀφ' οὗ τὸν ἔλαβον, ἤθελον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς τόπους σας, ἀλλ' ἐγὼ τοὺς ἐκράτησα πλησίον μου· εἶχα ἄνδρα ἀπὸ αὐτοὺς, διὰ νὰ συμβιβάσω τοὺς πρέσβεις τῆς Ἀλαῦ μὲ τοὺς Φερσαλίους (5). Ἡ ἐπιστολὴ δὲν εἶπε μῆτε λέξιν περὶ τῶν Φωκέων, μῆτε περὶ τῶν ἐλπίδων, τὰς ὁποίας μᾶς ἔδιδον ἐκ μέρους του, καὶ τὰς ὁποίας οἰδίας μᾶς ὑπέσχετο, ὅταν ἐπερικλείομεν τὴν εἰρήνην. Τότε μᾶς ἔγραφον, ὅτι, ἂν σέρξωμεν νὰ συμμαχήσωμεν μὲ αὐτὸν, ἤθελεν ἐξηγήσει καθαρώτερον τὰς ἐκδουλεύσεις, τὰς ὁποίας ἤθελε δυνηθῆναι νὰ μᾶς ἀποδώσῃ. Ἀλλ' εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ ἐπιστολῆν, ἔλεγε μὲ ψυχρότητα, ὅτι ἀπορεῖ, εἰς τί δύναται νὰ μᾶς εὐχαρισῆσῃ (6). Ἀγαπητήσασα ἡ βουλή, ἐξέδωκε θέσπισμα μὲ τὴν γνώμην τοῦ Δημοσθένους σύμφωνον. Δὲν διέταξε παντελῶς ἐπαίνους εἰς τοὺς πρέσβεις, μῆτε τοὺς ἐπροσκάλεσεν εἰς

(1) Αὐ. (2) αὐ. (3) ε' αὐ. Φιλίπ. β. §. 67. (4) Αἰσχ. αὐ. (5) Δημ. παρακρ. §. 299. (6) αὐ.

τὴν τράπεζαν τοῦ Πρυτανείου. Σκληρότης, τὴν ὁποίαν ἡ βουλή ποτὲ δὲν εἰδείξεν ἐναντίου τῶν πρέσβων (1), ἥτις ἀναμφιβόλως θέλει διεγείρει τὸν δῆμον κατὰ τοῦ Αἰσχίνου, καὶ τῶν ἀκολουθῶν του.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΜΕΔΩΝΤΟΣ.

§. μα'. Τῆ 15'. τοῦ Σκιρροφοριῶνος (2). Ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ σοβαροῦ Ἀπολλοδώρου, διὰ τὰ τὸν ἐπισκεφθῶ· ἦτον ἑτοίμος νὰ σοὶ γράψῃ· ἀρπάξω ἀπὸ τὰς χεῖρας του τὸν κάλαμον, καὶ ἀκολουθῶ τὴν ἡμερίδα του· ἐκ γήθους κατὰ τὸ παρὸν ἠξυῖρω τὸν Δημοσθένη μου. Ἀγαπᾶς νὰ ἴδῃς γενναίαν, καὶ ὑψηλὴν ἀγχίνουαν, ἀναβίβασαί τον εἰς τὸ βῆμα τῶν Ἀθηνῶν· ἐπιθυμῶ νὰ ἴδῃς ἄνθρωπον βαρύνουον, ἀνεπιτήδειον, καὶ κακόφρασον, δὲν χρειάζεται ἄλλο τι νὰ μεταχειρισθῆς, παρὰ μόνον νὰ τὸν μεταφέρῃς εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Μακεδονίας. Ἐπροθυμοποιήθη νὰ ὁμιλήσῃ πρῶτος, ὅταν οἱ πρέσβεις ἀνεφάνησαν ἐνώπιον τοῦ Φιλίππου. Κατ' ἀρχάς, λοιδορίας κατὰ τῶν συμπρέσβων του, ἔπειτα, ἐπίδειξεν δεξιοδικὴν τῶν, ὅσων ἀπέδωκεν εἰς ἐκεῖνον τὸν βασιλεῖα, ἐκδουλεύσεων, τὴν ἄχαριν ἀνάγνωσιν τῶν Θεσπισμάτων, τὰ ὅποια ἐξέδωκε, διὰ τὰ ἐπιταχύνῃ τὴν εἰρήνην, τὴν δεξιότησίν του, ὅτι ἐφιλοξένοι παρ' αὐτῶ τους πρέσβεις τῆς Μακεδονίας, ὅτι ἐπρόβλεψε πρὸς χάριν τους προσηκέφαλαια πολῦτιμα εἰς τὰ Θεάματα, ὅτι ἐδιάλεξε δι' αὐτοὺς τρία ζεύγη ἡμιόνων, ὅταν ἀνεχώρουν, ὅτι τοὺς συνώδυσεν ὁ ἴδιος ἄφιππος· καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκαμεν εἰς πείσμα τῶν φθονερῶν, καὶ φανερά, ἐπὶ μόνῳ σκοπῶ νὰ φανῇ εὐάρεστος εἰς τὸν Μονάρχην. Οἱ σύντροφοί του ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπόν τους, διὰ τὰ κρύψωσι τὴν ἐντροπήν, καὶ ἐκεῖνος ἐτι ἐξηκολούθει. » Δὲν ὁμιλῶ περὶ τῆς ὠραιότητός σου· ἐπειδὴ εἶναι προτέρημα, εἰς ἡγυναϊκὰς εὐάμοσον, μήτε περὶ τῆς μνήμης σου, ἐπειδὴ εἶναι

(1) Αὐτ. (2) Τῆ 12 Ἰανουαρίου τοῦ, 346. ἔτος πρὸ Χ. Δημ. αἰ.

ἴδιον τῶν ῥητόρων, μήτε διὰ τὸ προτέρημά σου εἰς τὸ νὰ πίνης· ἐπειδὴ εἶναι τοῦ σπόγγου γνώρισμα.» Ἐν ἐνὶ λόγῳ τόσα εἶπεν, ὥς ὅλος ὁ κόσμος τέλος πάντων ἐξεκαρδοῖζοντο ἀπὸ τὰ γέλοια (1). Ἐχῶ ἔτι νὰ ἀνοίξω εἰς ἐσὲ ἄλλην τινὰ σκηνήν. Τώρα ὅτι ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Ἦλπίζον, ὅτι ἔμελλε νὰ γένη ταραχώδης, καὶ εἰρειακή. Οἱ πρέσβεις μας παντελῶς δὲν ἐσυμφώνουν εἰς τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Φιλίππου, καὶ ἦτον τὸ πρῶτον καὶ καθ' αὐτὸ τῆς πρεσβείας τῶν αἰτίων. Ὁ Αἰσχίνης παρέστησεν ἀναριθμήτους ὠφελείας, τὰς ὁποίας ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε νὰ μᾶς χάρισῃ (2), καὶ ἐδειγνῆθη τινὰς ἐπὶ λεπτοῦ, ἐξήγησε τὰς ἄλλας μὲ λεπτὸν πολιτικῆς τρόπον, καὶ σκιωδῶς, ὡς ἄνθρωπος τετιμημένος ἀπὸ τὴν ἐμπειροσύνην τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ὁ μόνος, ὅς τις ἔχει τὴν παρακαταθήκην τῶν μυστηρίων του. Ἀφ' οὗ ἔδωκεν ἰδέαν ὑψηλὴν τῆς δοκιμότητός του, κατήλθε σοβαρῶς ἀπὸ τὸ βῆμα· ὁ Δημοσθένης ἔλαβε τὸν τόπον του, καὶ ἠρνήθη, ὅσα ὁ πρῶτος ἐβεβαίωσεν· ὁ Αἰσχίνης καὶ Φίλοκράτης ἴσαντο πλησίον του, ὁ μὲν, ἐκ δεξιῶν, ὁ δὲ, ἐξ ἀριστερῶν, καὶ τὸν δέικοτον εἰς κάθε λόγον μὲ φωνὰς, ἢ ἀσεισμούς, ὁ δῆμος ἔκαμνε τὸ ἴδιον.

» Ἐπειδὴ φοβείσθε, μήπως ἀνατρέψω τὰς ἐλπίδας σας, ἐπρόσθεσεν, ὁμολογῶ παρρησίᾳ, ὅτι αἱ προβληθεῖσαι ὑποσχέσεις εἶναι μάταιαι, καὶ ἀναχωρῶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν τόπον. Ὅχι τόσον ὀγλίγωρα, ἐπανέλαβε τὸν λόγον ὁ Αἰσχίνης, γάσσου ἔτι μίαν στιγμήν, βεβαίωσαί μιν καὶ, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν οἰκισσοῖσθε τὰς ἐκβάσεις τῶν συντρόφων σου. Ὅχι, ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Δημοσθένης μὲ πικρὸν μείδιασμα, ποτὲ δὲν θέλω ἡσᾶς κόμη αὐτὴν τὴν ἀδικίαν. Τότε ὁ Φίλοκράτης, δεχόμενος τὸν λόγον, ἄρχισεν οὕτως. Ἀθηναῖοι! Μὴν ἀπορεῖτε, καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ ἐγὼ δὲν ἤμεθα τῆς αὐτῆς γνώμης·

(1) Αἰσχ. παρατριβ. §. 412. (2) Δημοσ. ἀν. §. 297.

»ἐπειδὴ ἐκεῖνος πίνει μόνον ὕδωρ, καὶ ἐγὼ οἴνου.« Αὐτοὶ οἱ λόγοι διήγειραν ἄκρατον γέλωτα, καὶ ὁ Φιλακράτης ἔμεινε τοῦ πεδίου τῆς μάχης κύριος (1). Ὁ Ἀπολλόδωρος θέλει σὲ εἰδοποιήσει, τίμῳ τρόπῳ ἐτελείωσεν ἡ ἀξιογέλαστος αὐτῆ σκηνή. Ἐπειδὴ τὸ βῆμά μας εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς κωμωδίας θεάτρον, καὶ οἱ ῥήτορές μας ὑποκριταί, οἵτινες παραφωνοῦσιν εἰς τοὺς λόγους των, ἢ εἰς τὸ πολίτευμά των. Λέγουσιν, ὅτι, εἰς αὐτὴν τὴν περίρασιν, τινὲς ἀπὸ αὐτοῦ ἐξέτεινον αὐτὸ τὸ προτέρημα ὀλίγοντι ἔξω τοῦ θεόντος, δὲν τὸ ἤξεύρω, ἀλλὰ βλέπω καθαρὰ, ὅτι ὁ Φίλιππος τοὺς περιπαίζει, καὶ ἐκεῖνοι περιπαίζουσι τὸν δῆμον, καὶ τὸ καλλίτερον εἶναι νὰ περιπαίξῃ κἀνεὶς τὸν δῆμον, καὶ τοὺς, ὅσοι τὸν ὀδηγοῦσιν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. μβ'. Μέλλω νὰ ἀναπληρώσω ὅ,τι λείπει εἰς τὴν διήγησιν ἐκείνου τοῦ ἀνοήτου Καλλιμέδωντος. Ὁ δῆμος ἦτον τεταραγμένος διὰ τὸν ἐρχομὸν τοῦ Φιλίππου εἰς τὰς Θερμοπύλας (2). Ἄν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὑπάγῃ νὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς ἐχθρούς μας Θεβαίους, καὶ ἀφανίσῃ τοὺς συμμάχους μας Φωκεῖς, ποία θέλει ἦναι ἡ ἐλπίς τῆς δημοκρατίας; Ὁ Διοσχίνης ἀπέδειξε διαθέσεις τοῦ βασιλέως εὐνοϊκάς, καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς Φωκίδος. Εἰς δύο, ἢ τρεῖς ἡμέρας, εἶπε, χωρὶς νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸν τόπον μας, χωρὶς νὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ τρέξωμεν εἰς τὰ ὄπλα, θέλομεν μάθῃ, ὅτι ἡ πόλις τῶν Θεβῶν εἶναι πολιορκημένη, ὅτι ἡ Βοιωτία εἶναι ἐλευθέρη, ὅτι ἀγωνίζονται νὰ ἀνασυστήσωσι τὰς Πλαταιάς, καὶ Θεσπιὰς, αἱ ὁποῖαι ἀνετράπησαν ἀπὸ τοὺς Θεβαίους. Ἡ γενομένη ἐρροσουλία εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος θέλει κριθῆ ἀπὸ τὸ κριτήριον τῶν Ἀμφικτυόνων, τὸ ἔγκλημα τινῶν ἰδικιτέρων δὲν θέλει ἐπιπέσει ἐπάνω εἰς τὸ ὀλόκληρον ἔθνος τῶν Φωκίων. Παραχωροῦ-

(1) Δημ. αὐτ. (2) ὁ αὐτ. περὶ 59. §. 478.

μεν τὴν Ἀμφίπολιν, ἀλλὰ θέλομεν λάβη ἀνάλογον εὐχαρίστη-
 σιν, ἥτις μέλλει νὰ μᾶς παρηγορήσῃ δι' ἐκείνην τὴν θυσίαν (1).
 Μετὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὁ δῆμος μεθύων ἀπὸ ἐλπίδα, καὶ χα-
 ρὰν, οὐδὲ νὰ ἀκούσῃ τὸν Δημοσθένην ἠθέλησε, καὶ ὁ Φιλο-
 κράτης ἐπρόβαλε θύσισμα, τὸ ὅποσον εἰδέχθησαν ἄνευ τινὸς
 ἀντιλογίας. Περιέχει ἐπαίτους πρὸς τὸν Φίλιππον, ζεῖν συμ-
 μαχίαν μὲ τοὺς ἀπογόνους του, καὶ πολλὰ ἄλλα ἄρθρα, ἀπὸ
 τὰ ὅποια τοῦτο εἶναι τὸ χρεωδύσατον. » Ἄν οἱ Φωκεῖς δὲν πα-
 ῖραδόσωσι τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας, οἱ
 » Ἀθηναῖοι θέλουσι ἐκστρατεύσει κατ' αὐτῶν (2). « Γενομένης
 ταύτης τῆς ἀποφάσεως, ὁ δῆμος ἐψήφισε πάλιν πρέσβεις, διὰ
 νὰ ἀπέλθωσι πρὸς τὸν Φίλιππον, καὶ νὰ προσέχωσιν εἰς τὴν
 ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεών του. Ὁ Δημοσθένης ἐζήτησε συγ-
 γνώμην, ὁ Αἰσχίνης ἐπροφασίσθη ἀσθένειαν. Ἀμέσως ἀντ'
 αὐτῶν διωρίσθησαν ἄλλοι. Ὁ Στέφανος, καὶ Δέρκυλλος ἀνε-
 χώρησαν τὴν ἰδίαν σιγμὴν (3). Ἀναμένοντες ἔτι ἡμέρας τινὰς,
 θέλομεν μάθῃ, ἂν ἡ καταγίς ἔπεσεν ἐναντίον εἰς τοὺς φίλους
 μας, ἢ εἰς τοὺς ἐχθρούς μας, εἰς τοὺς Φωκεῖς, ἢ εἰς τοὺς
 Θηβαίους.

§. μγ'. Τῆ κζ'. τοῦ Σκιρρόφοριῶνος (4). Τετέλεισαι ἡ
 Φωκίς καὶ οἱ κάτοικοί της. Ἡ γενικὴ συνάθροισις κατὰ τὸ πα-
 ρὸν γίνεται εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἐξ αἰτίας τῶν νεωρίων μας (5). Ὁ
 Δέρκυλλος, ἕνας ἀπὸ τοὺς πρέσβεις ἐφάνη αἰφνυδίως. Ἐμαθεν
 εἰς τὴν κατὰ τὴν Εὐβοίαν Χαλκίδα, ὅτι, πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν,
 οἱ Φωκεῖς παρεδόθησαν εἰς τὸν Φίλιππον, ὅστις μέλλει νὰ τοὺς
 παραδώσῃ εἰς τοὺς Θηβαίους. Δὲν δύναμαι νὰ σοὶ περιγρά-
 ψω τὴν θλίψιν, ταραχὴν, καὶ τρόμον, οἱ ὅποιοι ἐκυρίευσαν ὅ-
 λους τοὺς πολίτας. Τῆ κη'. τοῦ Σκιρρόφοριῶνος (6). Ἐν-

(1) Αὐ. καὶ περὶ εἰρ. (2) ὁ αὐ. παραπροσβ. §. 301. (3) αὐ. καὶ
 αἰσχ. (4) τῆ εβ. Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. (5) Δημ. αὐτ. (6) Τῆ 24
 Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

ρισκόμεθα εἰς τοιαύτην ταραχὴν, τὴν ὁποίαν ἡ αἰσθησις τῆς ἀδυναμίας μας ἀποκαθίσα ἀφόρητον. Οἱ στρατηγοί, μὲ τὴν γνώμην τῆς βουλῆς συγκαλοῦσιν ἀσυνήθιστον συνέλευσιν. Αὕτη προσάττει νὰ μεταφέρωσιν, ὅσον τάχος, ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς, τὰς γυναῖκας, τὰ παῖδιά, τὰ ἔπιπλα τῶν οἰκιῶν, καὶ ὅλα τὰ πράγματα, ὅσοι εἶναι ἐντὸς ἑκατὸν εἴκοσι σταδίων, εἰς τὴν πόλιν, καὶ Πειραιᾶ, ὅσοι δὲ εἶναι ἐπέκεινα, εἰς τὴν Ἐλευσίνα, Φυλῆν, Ἀφιδνας, Ῥαμνοῦντα, καὶ Σούνιον, νὰ ἀνακαινίσωσι τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τοὺς λοιποὺς ἰσχυροὺς τόπους, καὶ νὰ προσφέρωσι θυσιάς εἰς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους, καθὼς εἶναι ἡ συνήθειά μας εἰς τὰς δημοσίας συμφοράς (1).

§. μδ'. Τῆ λ'. τοῦ αὐτοῦ (2). Ἰδοὺ λεπτομερεῖς τινὲς εἰδήσεις περὶ τῶν θυρυχιῶν τῶν Φωκίων. Ἐν ᾧ ὁ Αἰσχίνης, καὶ Φίλοκράτης ἐδίδον εἰς ἡμᾶς τόσας μεγαλοπρεπεῖς ὑποσχέσεις ἐκ μέρους τοῦ Φιλίππου, ἐκεῖνος ἤδη διέβη τὰς Θεσσαλύδας (3). Οἱ Φωκεῖς, εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ ἀβέβαιου, καὶ κυμαινομένου μεταξὺ φόβου, καὶ ἐλπίδος, δὲν ἔκρινον εὐλογον, ὅτι ἔπρεπεν ὁ Φίλιππος νὰ ἐξουσιάσῃ ἐκείνην τὴν ἀναγκαίαν τοπεθεσίαν, καὶ ἐφύλαττον τοὺς τόπους, οἵτινες ἦσαν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς διαβάσεως. Ὁ βασιλεὺς ἐζήτηε νὰ συμβιβασθῇ μὲ αὐτοὺς, ἐκεῖνοι ἐδυσπίσθουν εἰς τοὺς σκοποὺς του, καὶ ἤθελον νὰ μάθωσι τοὺς ἐδικούς μας. Δεδιδαγμένοι μετ' ὀλίγον ἀπὸ τοὺς πρέσβεις, τοὺς ὁποίους νεωστὶ ἐξελαμεν (4) ὅτι ἀπεφασίσθη εἰς τὴν συνέλευσίν μας τῆ ις'. τούτου τοῦ μηνὸς (5), καταπέισθησαν, ὅτι ὁ Φίλιππος ἀμοιβαίως μὲ ἡμᾶς, ἐβουλευέτο κατὰ τῶν Θεβαίων, καὶ δὲν ἔκρινον ἀναγκαίαν τὴν ὑπεράσπισίν των (6). Ὁ Φάληκος στρατηγός των ἐνεχειρίσεν εἰς αὐτὴν

(1) Δημ. περὶ σιφ. §. 478. (2) τῆ 26. Ἰουαίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

(3) αὐτ. (4) ὁ αὐτ. παραπρεσβ. §. 302. (5) Τῆ 12. Ἰουαίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. (6) αὐτ.

τὴν Νίκαιαν, καὶ τὰ φρούρια, τὰ ὅποια εἶναι εἰς τὰ περίξ τῶν
 Θερμοπυλῶν, καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν Φω-
 κίδα με ὀκτώ χιλιάδας ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους εἶχεν ὑπὸ
 τὴν διοίκησίν του (1). Τοῦτο μανθάνοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἵ
 τινες ἤρχοντο, διαικούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀρχιδάμου, εἰς βοήθειαν
 τῶν Φωκίων, ἐπανελάβον ἡσυχῶς τὸν δρόμον τῆς Πελοποννή-
 σου (2), καὶ ὁ Φίλιππος, χωρὶς τὸ παραμικρὸν ἐμπόδιον, χω-
 ρὶς βίας, χωρὶς νὰ χάσῃ κανένα ἄνθρωπον, κρατεῖ εἰς τὰς
 χεῖράς του τὴν εἰμαρμένην δῆμου ὀλοκλήρου, ὅς τις, ἀπὸ δέκα
 χρόνους, ἀντίστατο εἰς τὰς προσβολὰς τῶν Θηβαίων, καὶ Θετ-
 ταλῶν, κατασοφισθεὶς εἰς τὴν ἀπώλειάν του ὁ ἄθλιος, ἢ ὅ-
 ποια εἶναι ἀπεφασισμένη ἐξ ἅπαντος. Ὁ Φίλιππος πρέπει νὰ
 τὴν τελειώσῃ, καὶ τὴν ὑπέσχθη εἰς τοὺς συμμάχους του, καὶ
 τὴν κρίνει ἀπαραίτητον διὰ τὰ ἰδιά του συμφέροντα. Μέλλει
 νὰ κατατρέξῃ τοὺς Φωκεῖς, ὡς ἱεροσύλους. Ἄν φερθῇ κατ'
 αὐτῶν ἀπανθρώπως, μέλλει νὰ καταδικάζεται πανταχοῦ ἀπὸ
 ὀλίγους τινὰς σοφοῦς, καὶ νὰ προσκυνῆται πανταχοῦ ἀπὸ τὸν
 συρφετώδη ὄχλον. Πῶς μᾶς ἠπάτησεν! ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα,
 πῶς ἠθελήσαμεν νὰ ἀπατηθῶμεν! Ὅταν κατέστρεψε τοὺς πρέ-
 σβεις μας νὰ ἀναμένωσι τόσον διεξοδικὸν χρόνον εἰς τὴν Πέλ-
 λαν, δὲν ἦτον φανερόν, ὅτι ἠθέλε νὰ τελειώσῃ με ἡσυχίαν
 τὴν κατὰ τῆς Θράκης ἐκστρατείαν του; Ὅταν τοὺς περιεκρά-
 τει πλησίον του, ἀφ' οὗ ἔδωκεν εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ἄδειαν νὰ
 ἀναχωρήσωσι, δὲν ἦτον διάδηλον, ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ τελειώ-
 σῃ τὰς ἐτοιμασίας του, καὶ νὰ ἀναβάλῃ τὰς ἐδικὰς μας; Ὅ-
 ταν τοὺς ἐξαπέστειλεν εἰς ἡμᾶς με λόγους, οἵτινες ὑπέσχοντο τὸ
 πᾶν, καὶ με ἐπισολὴν, ἥτις δὲν ὑπέσχετο τίποτε, δὲν ἦτο,
 ἀποδεδειγμένον, ὅτι δὲν εἶχεν εἰς ἡμᾶς κἀμμίαν ἐγγύησιν; Ἡ-
 λησμόνησα νὰ σοὶ εἰπῶ, ὅτι εἰς ἐκείνην τὴν ἐπισολὴν ἐπρόβα-

(1) Διόδ. ις'. §. 455. (2) Δημ. παραπρεσβ. §. 301-5.

λεν εἰς ἡμᾶς νὰ στείλωμεν τὰ στρατεύματά μας, καὶ νὰ τελειώ-
 σωμεν μαζί μὲ αὐτὸν τῶν Φωκίων τὸν πόλεμον (1), ἀλλ' ἔξευ-
 ρε πολλὰ καλὰ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ θελεῖ ἐγχειρισθῆ εἰς ἡμᾶς, ὅταν
 γένη πλεόν τῆς Φωκίδος κύριος. Κατὰ τὸ παρὸν ἄλλο κατα-
 φύγιον δὲν ἔχομεν, ἢ τὴν συγκατάβασιν, ἢ τὴν εὐσπλαγχτίαν
 ἐκείνου τοῦ βασιλέως. Τὴν εὐσπλαγχτίαν! Σκιὰ τοῦ Θεμι-
 σοκλέους, καὶ Ἀρισεΐδου! . . . Συμμαχοῦντες μὲ αὐτὸν,
 περικλείοντες παρ' ἐλπίδα τὴν εἰρήνην, ἐν ᾧ ἐκράζομεν τοὺς
 ἄλλους ὄημους νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα, ἐχάσαμεν τὰ κτήματα,
 καὶ τοὺς συμάχους μας (2). Παῦ νὰ προσδράμωμεν τώρα;
 Ὅλη ἡ ἀρκτιῶ' Ἑλλάς εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὸν Φίλιππον. Εἰς
 τὴν Πελοπόννησον, ἢ Ἡλεία, Ἀρκαδίαν, καὶ Ἀργολίς, πλή-
 ρεις ἀπὸ τοὺς ὁμόφρονάς του (3), δὲν δύναται ἐπίσης, κα-
 θὼς καὶ οἱ ἄλλοι ὄημοι ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν, νὰ συγχωρή-
 σωσιν εἰς ἡμᾶς τὴν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν μας (4).
 Οὗτοι, μὲ ὅλην τὴν ζέουσαν προθυμίαν τοῦ Ἀρχιδάμου βα-
 σιλέως των, προτιμῶσι τὴν εἰρήνην ἀπὸ τὸν πόλεμον. Ὅσον
 ἀπὸ τὸ μέρος μας, ὅταν σρέψω τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὴν κα-
 τάσασιν τοῦ ναυτικοῦ, τοῦ στρατεύματος, καὶ τοῦ θησαυροῦ,
 δὲν βλέπω ἄλλο τι, ἢ τὰ συντρέμματα δυνάμειος ἄλλοτε τόσον
 φοβεράς. Γενικὴ κραυγὴ ἠγέρθη κατὰ τῶν πρίσβεών μας, εἶ-
 ναι πολλὰ ἔνοχοι, ἂν μᾶς ἐπεβουλεύθωσαν. Πολλὰ δυσυχεῖς,
 ἂν ἦναι ἀνεύθυνοι. Ἡρώτων τὸν Λέσχινον, διὰ τί διέτρεβον
 εἰς τὴν Μακεδονίαν; Δὲν εἶχομεν, ἀπεκρίθη, προσαγὴν νὰ
 ἀπέλθωμεν περαιτέρω (5). — Διὰ τί μᾶς ὑπέτρεφον μὲ τόσον
 ἀγαθὰς ἐλπίδας; — Ἀνεφέρων ὅ,τι μοι εἶπον, καὶ ὅ,τι εἶ-
 δον, καθὼς μοι τὸ εἶπον, καὶ καθὼς τὸ εἶδον (6). Ὁ ῥήτωρ εὐ-
 τος, μαθὼν τὰς ἐκβάσεις τοῦ Φιλίππου, ἀνεχώρησεν αἰφνη-

(1) Ὁ αἰ. καὶ Λέσχ. αἰ. (2) Δημ. αἰ. (3) αἰ. (4) ὁ αἰ. περὶ
 εἰρ. §. 62. (5) Λέσχ. περὶ παραπρεσβ. §. 410. (6) αἰ.

δύως, διὰ νὰ ἐνωθῆ μετὰ τὴν τρίτην πρεσβείαν, τὴν ὁποίαν ἐ-
 σείλαμεν πρὸς ἐκεῖνον τὸν βασιλέα, καὶ τὴν ἀπέφυγεν ὀλίγας
 τινὰς ἡμέρας πρότερον (1).

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΡΧΙΟΥ

Τῷ γ. ἔτει τῆς, σπ'. Ὀλυμπιάδος.

(Ἀπὸ 27 Ἰουλίου τοῦ, τοῦ 346. ἔτους, μέχρι τῆς 15. Ἰουλίου τοῦ,
 345 ἔτους πρὸ Χ.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. με'. Τῇ ζ. Μεταγειτιωνῶνος (2). Μᾶς ἐσυγχωρήθη
 ἔτι νὰ ἤμεθα ἐλευθεροί. Ὁ Φίλιππος δὲν θέλει σρέψει καθ'
 ἡμῶν τὰ ὄπλα του· αἰ ὑπαθέσεις τῆς Φωκίδος τὸν ἀπασχολοῦσι
 μέχρι τοῦδε, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἄλλα συμφέροντα θέλουσι τὸν
 ἀνακαλέσει εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀφ' οὗ ἤλθεν εἰς Δελφοὺς,
 συνήθροισε τοὺς Ἀμφικτύονας, διὰ νὰ τιμωρήσῃ πρὸς παρά-
 θεγμα τοὺς, ὅσοι ἐκυρίευσαν τὸν ναόν, καὶ ἤσπασαν τὸν ἱε-
 ρὸν θησαυρόν. Ἡ πρόφασις ἦτον νομίμη, ἡμεῖς οἱ ἴδιοι τὴν
 ἐπεκυρώσαμεν διὰ τοῦ ἡμετέρου θεσπίσματος τῇ ις'. τοῦ Σκιρ-
 ροφοριῶνος (3). Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἰθηβαῖοι, καὶ Θετταλοὶ, ἔ-
 χοντες ψήφους περισσοτέρας, διαθέτουσι, κατὰ τὴν θέλησίν
 τους, τὰς ἀποφάσεις ἐκεῖνου τοῦ κριτηρίου, τὸ μῖσος, καὶ ἡ
 σκληρότης ἔμελλον ἀπαραιτήτως νὰ ἔχωσι περισσοτέραν εἰς τὴν
 κρίσιν ἐπιρροήν (4). Οἱ πρῶτοι αὐτοῦργοι τῆς ἱεροσυλίας πα-
 ρεδόθησαν εἰς τὴν κοινὴν ἀράν, καὶ ἐσυγχωρήθη εἰς ὅλους νὰ
 τοὺς κατατρέχωσι πανταχοῦ (5). Τὸ ἔθνος, ὡς συνεργὸν τοῦ
 ἐγκλήματός των· ἐπειδὴ ἐδέχθη τὴν ὑπεράσπισίν τους, χάνει
 τὴν διπλὴν ψῆφον, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὸ συνέδριον τῶν Ἀμ-
 φικτύωνων, καὶ τὸ προνόμιον ταῦτο χαρίζεται ἐς καὶ εἰς τοὺς
 βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας. Ὅλαι αἱ πόλεις, ἐξαιρουμένων
 τριῶν, τῶν ὁποίων εὐχαρισθήσαν νὰ ἀνατρέψωσι τὰ φρούρια,

(1) Δημ. αἰ. (2) Τῇ 1. αὐγούστου τοῦ, 346 ἔτους πρὸ Χ. (3)
 Τῇ 12. αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. (4) Δημ. αἰ. (5) Διοδ. ις'. §. 438.

θέλουσι κατεδαφισθῆ, καὶ κατασαθῆ εἰς χωρία ἀπὸ πενήκοντα μικρὰ οἰκήματα, τεθειμένα πρὸς ἀλλήλα εἰς διωρισμένην τινὰ διάσασιν (1). Οἱ κάτοικοι τῆς Φωκίδος, ζηρηθέντες ἀπὸ τὸ δικαίωμα νὰ προσφέρωσι θυσίας εἰς τὸν ναόν, καὶ νὰ μετέχωσιν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰς ἱερᾶς τελετᾶς, θέλουσι καλλιεργεῖ τοὺς τόπους των, καταθέτοντες κατ' ἔτος εἰς τὸν ἱερὸν θησαυρὸν ἐξήκοντα τάλαντα, ἕως οὗ νὰ ἀποπληρώσωσι τὴν ποσότητα, τὴν ὁποίαν ἀπὸ αὐτὸν ἤρπασαν, παραδίδοντες τὰ ὄπλα, καὶ τοὺς ἵππους των, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἔχωσιν ἄλλα, ἕως οὗ νὰ πληρωθῆ ὁ θησαυρός. Ὁ Φίλιππος ὁμοῦ μὲ τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Θετταλοὺς μέλλει νὰ προεδρεύῃ εἰς τοὺς Πυθικοὺς ἀγῶνας ἀντὶ τῶν Κορινθίων, οἳ τινες κατεδικάσθησαν, ὅτι αἰκισποίηθησαν τοὺς Φωκεῖς. Ἄλλα ἄρθρα ἔχουσιν ὕλην νὰ ἀνασυστήσωσι τὴν ἔνωσιν εἰς τοὺς δῆμους τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς λατρείας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος (2).

§. μς'. Ἡ γνώμη τῶν Οἰταίων τῆς Θετταλίας ἐσάθη σκληρά· ἐπειδὴ ἦτον σύμφωνος μὲ τοὺς ἐκδιδομένους κατὰ τῶν ἱεροσύλων νόμους. Ἐπρόβαλον νὰ ἐξαλειφῶσι τὴν ἀσεβῆ γενεὰν τῶν Φωκίων, κατακρημνίζοντες τὰ παῖδιά των ἀπὸ τὸ ὕψος βράχου τινός. Ὁ Αἰσχίνης γενναίως τοὺς ὑπερασπίσθη, καὶ ἔσωσε τὴν ἐλπίδα τῶν γενεῶν (3). Ὁ Φίλιππος ἐπρόσβαξε νὰ ἐκπληρωθῆ τὸ θέσπισμα, κατ' ἐνίων μὲν, μὲ βάρβαρον σκληρότητα (4), κατ' ἄλλων δὲ, μὲ περισσοτέραν μετριότητα ἀπὸ ὅσην ἠθέλου νὰ δείξωσιν οἱ Θεβαιοὶ, καὶ Θετταλοὶ (5). Ἀπὸ εἰκοσιδύω περιτειχισμένας πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἐποίουν ἄλλοτε τῆς Φωκίδος τὸ ἐγκαλλώπισμα (6), τὰ νῦν αἰ περισσώτεραι παριστώσι μόνον σωρούς τρακτῶν, καὶ ἐρειπίων (7).

(1) Ἀν. Πaus. ε'. κεφ. γ'. (2) Διόδ. αὐ. καὶ Πaus. (3) Αἰσχ. παραπρ. §. 417. (4) Ίουδ. η'. κεφ. ε'. (5) Αἰσχ. καὶ Διόδ. αὐ. (6) Δημ. αὐτ. (7) αὐτ.

Φαίνονται εἰς τοὺς ἀγροὺς μόνον γέροντες, γυναῖκες, παιδία, ἄνθρωποι ἀδύνατοι, τῶν ὁποίων αἱ ἀσθενεῖς, καὶ τρέμουσαι χεῖρες μόλις ἀνασπῶσιν ἀπὸ τὴν γῆν εὐτελεῖς τινὰς τροφάς. Οἱ υἱοῖτων, γυναῖκες, πατέρες ἐβιάσθησαν νὰ τοῖς ἀφήσωσιν· οἱ μὲν, πωληθέντες εἰς δημοπρασίαν, θρηνοῦσιν ὑπὸ τὰ δεσμὰ ἀπαραμύθητα (1), οἱ δὲ, ἐξορισθέντες, ἢ φυγαδευθέντες, οὐκ εὐρίσκουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα πουθενὰ καταφύγιον. Ἀπὸ αὐτοὺς ἐδέχθημεν τινὰς, καὶ ἤδη οἱ Θετταλοὶ ἐγκαλοῦσιν εἰς ἡμᾶς τὴν ὑποδοχὴν, ὡς ἔγκλημα (2). Κἄν αἱ εὐτυχέσειραι περιστάσεις ἤθελον τοὺς ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν πατρίδα των, πόσος καιρὸς θέλει τοῖς χρειασθῆ διὰ νὰ ἀποδόσωσιν εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν τὸ χρυσίον, καὶ ἀργύριον, ἀπὸ τὰ ὅποια οἱ στρατηγοὶ των, ἐν ὄσῳ διήρκει ὁ πόλεμος, τὸν ἐγύμνωσαν! Ἐξετεμήθη ἡ ἱεροσυλία περισσώτερον ἀπὸ δέκα χιλιάδας τάλαντα (3).

§. μζ'. Μετὰ τὴν συνέλευσιν, ὁ Φίλιππος ἀνένεικεν εὐχαριστηρίους θυσιάς, καὶ εἰς μεγαλοπρεπὲς τι συμπόσιον, εὐθα εὐρίσκοντο διακόσιοι συνδαιτυμόνες, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος πρέσβειων, καὶ ἰδιαιτέρως τῶν ἐδικῶν μας, ἤκουον μόνον ὕμνους εἰς τιμὴν τῶν Θεῶν, καὶ ᾄσματα τῆς νίκης εἰς τιμὴν τοῦ βασιλέως (4). Τῇ ε'. τοῦ Πυανεψιδῶνος (5). Ὁ Φίλιππος, πρὶν ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς ἐπικρατείας του, ἐπλήρωσε τὰς ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἐσυμφώνησε μὲ τοὺς Θεβαίους, καὶ Θετταλοὺς (6). Ἐδῶκεν εἰς τοὺς πρώτους Ὀρχομενὸν, Κορώνειαν, καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Βοιωτίας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν κατηραρισμέναι (7)· εἰς τοὺς δευτέρους, Νίκαιαν, καὶ τὰ ὄντα εἰς τὴν εἰσοδὸν τῶν Θερμοπυλῶν φούριζ (8), τὰ ὁ-

(1) Ὁ αἰ. περὶ σελ. §. 479. (2) Ὁ αἰ. περὶ εἰρ. §. 62. (3) Διόδ. αἰ. (4) Δημ. καὶ Λίσχ. αἰ. (5) Τῇ 23, ἑκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. (6) Δημ. αἰ. (7) αἰ. καὶ περὶ εἰρ. §. 62. (8) Ὁ αἰ. Φίλιπ. 6. §. 66. Λίσχ. εἰς Ἡττοσιφ. αἰ.

ποία οί Φωκείς ἤρπασαν ἀπὸ τοὺς Λοκροὺς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον οί Θετταλοὶ μένουσι κύριοι τῶν Θερμοπυλῶν, ἀλλ' εἶναι τόσου εὐκόλοισι νὰ ἀπατῶνται (1), ὥστε ὁ Φίλιππος δὲν χάνει τίποτε, ἐμπιστευόμενος εἰς αὐτοὺς τὴν φυλακὴν τους. Ὅσον δὲ αὐτὸν, ἀπέλαβε τὸν καρπὸν τῆς ἐκστρατείας του, τὸν ὁποῖον ἤλπιζε, δηλαδὴ τὴν ἐλευθερίαν νὰ διέρχεται τὰς Θερμοπύλας, ἔταν ἤθελε τὸ κρίνει πρὸς ὄφελός του (2), τὴν τιμὴν, ὅτι ἐπέλειπτε πόλεμον τῆς πίσεως, τὸ δικαίωμα νὰ προσδρεύῃ εἰς τοὺς Πυθικοὺς ἀγῶνας, καὶ τὸ χρειωδέστερον καθήκον νὰ συνεδριάξῃ, καὶ νὰ διδῇ τὴν ψήφόν του εἰς τῶν Ἀμφικτυόνων τὸ συνέδριον. Ἐπειδὴ τὸ τελευταῖον τοῦτο προνόμιον δύναται νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν μεγίστην δύναμιν εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος, ἐπιθυμεῖ καθ' ὑπερβολὴν νὰ τὸ διατηρῇ. Τὸ ἔχει κατὰ τὸ παρὸν μόνον ἀπὸ τοὺς Θεβαίους, καὶ Θετταλοὺς, διὰ νὰ τὸ καταστήτῃ ὅμως νόμιμον, εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ συναίνεσις τῶν ἄλλων δῆμων τῆς συμμαχίας. Οἱ πρέσβεις του, καὶ οἱ τῶν Θετταλῶν ἦλθον πρὸ ὀλίγου νὰ ζητήσωσι παρ' ἡμῶν τὴν συναίνεσιν (3), καὶ δὲν τὸ ἤξιώθησαν (4), καὶ ὁ Δημοσθένης ἐσυμβούλευε νὰ ζεῖξωμεν εἰς αὐτὸ, φοβούμενος, μήπως ἡ ἀρνήσις του κινήσῃ εἰς ἀγανάκτησιν τὰ Ἀμφικτυονικὰ ἔθνη, καὶ καταστήσῃ τὴν Ἀττικὴν δευτέραν Φωκίδα (5).

§. μί. Τόσου εἴμεθα δυσπηρεσημένοι εἰς τὴν τελευταίαν εἰρήνην, ὥστε πολλὰ ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταστήσωμεν τὸν Φίλιππον νὰ καταλάβῃ αὐτὴν τὴν δυσπαρέσκεϊαν. Ἄν ἐκεῖνος ἐπικραύσῃ διὰ τὴν ἀντίστασίν μας, ἡμεῖς πρέπει νὰ πικραυνώμεθα διὰ τὰ φερούμενά του. Τῇ ἀληθείᾳ, κάθε πρᾶγμα εἰς αὐτὸν παρεχωρήσαμεν, καὶ ἐκεῖνος ἐσυμφώνησε μὲ ἡμᾶς μόνον περὶ τοῦ ἄρθρου τῶν πόλεων τῆς Θρακίης, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς

(1) Οἴλκι. εἰς ὄλιγ. 6. §. 28. (2) Δημ. περὶ εἰρ. 62. (3) Δημ. παρακρησά. αἰ. (4) ὁ αὐ. Φιλίπ. α', αὐ. (5) ὁ αὐ. περὶ εἰρ.

τὴν ἐξουσίαν μας (1). Μέλλει νὰ ἐμφωλευθῆ καὶ εἰς τὰ δύο μέρη κῆποια δυσπιστία, καὶ ἐντεῦθεν νὰ προκύψωσι παραβασεῖς συνθηκῶν, καὶ ἀλλαγῆ, αἱ ὅποια θέλουσι λάβη ὀλεθρίας ἀκολουθίας. Ἀπορεῖς διὰ τὴν αὐθάδειάν μας. Ὁ ἄσμος δὲν φοβεῖται πλέον τὸν Φίλιππον, ἀφ' οὗ ἐμακρύνθη. Τὸν ἐτρέμομεν, ὅταν ἦτον εἰς τοὺς ἐγγυὲς τόπους. Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐπολιτεύθη, καὶ ἐτελείωσε τῶν Φωκίων τὸν πόλεμον· ἡ ἀφιλοκέρδειά του εἰς τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων, τὰ κινήματά του τελευταίου, γινόμενα μὲ βαθύτητα νοῦς, ἔπρεπε νὰ μᾶς βεβαιώσωσι τόσον κατὰ τὸ παρὸν, πόσον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ φρίττωμεν διὰ τὸ μέλλον, τὸ ὁποῖον ἴσως δὲν εἶναι πολλὰ μακρὰν. Οἱ ἄλλοι πορθηταὶ βιάζονται νὰ κυριεύωσι τόπους, χωρὶς νὰ φροντίζωσι διὰ τοὺς ἐνοικοῦντας εἰς αὐτοὺς, καὶ ἔχουσι διὰ μέους ὑπηκόους μόνον δούλους ἐτοίμους νὰ ἀποστατήσωσι, ὁ Φίλιππος θέλει νὰ ἐξουσιάσῃ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἐξουσιάσῃ τὴν Ἑλλάδα, θέλει νὰ μᾶς σύρῃ εἰς τὸν ἑαυτοῦ του, νὰ κερδαίνῃ τὴν ἐμπιστοσύνην μας, νὰ μᾶς συνειθίζῃ εἰς τὰ θεσμὰ, νὰ μᾶς βιάζῃ ἴσως νὰ τοῦ τὰ ζητῶμεν, καὶ μὲ βραδεία, καὶ τερπνὰ μέσα νὰ ἀποβῆ ἀνεπαισθητῶς μεσίτης, ὑπερασπιστής, καὶ κύριός μας. Τελειῶνω τὸν λόγον μου μὲ δύο χαρακτῆρας, τοὺς ὁποῖους περὶ αὐτοῦ μ' ἐδιηγήθησαν. Ὅταν ἦτον εἰς τοὺς Δελφοὺς, ἔμαθον, ὅτι ἓνας Ἀχαιοὺς, ὀνομαζόμενος Ἀρκαδίω, ἀνθρώπος νοήμων, καὶ ἐτυμολόγος, τὸν ἐμίσει, καὶ ἐπροσπάθει νὰ ἀποφεύγῃ τὴν παρουσίαν του, τὸν ἀπῆντησε κατὰ τύχην μίαν ἡμέραν, »Μέχρις οὗ θέλεις νὰ μὲ ἀποφεύγῃ, τῷ εἶπε »μὲ ἰλαρότητα; ἔως οὗ, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρκαδίω, νὰ φθάσω »εἰς τόπους, ὅπου τὸ ὄνομά σου δὲν ἤθελεν ἦναι ἐγνωστὸν. »Ὁ βασιλεὺς ἐγέλασε, καὶ τὸν κατέπεισε μὲ τὰς κολακείας του νὰ γευματίσῃ μαζί του. Ὁ βασιλεὺς οὗτος κατεστράθη τό-

(1) Δημ. 5. 195.

σου μέγας, ὡς ἀνέμενον ἀπὸ αὐτὸν ἀδυναμίαν τινά, καὶ εἰς τοῦτο δὲν ἠπατήθη. Πρὸ ὀλίγου ἐμπόδισε τὴν χρῆσιν τῶν ἀρμάτων εἰς τὰς ἐπικρατείας του. Ἐξεύρεις διὰ τί; Ἐνας μάντις προσέπεν εἰς αὐτὸν, ὅτι ἤθελεν ἀπολεσθῆ ἀπὸ ἐν ὄχημα (α).

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΕΥΒΟΓΛΟΥ

Τῆ δ. ἔτει, τῆς ρί. ολυμπιάδος.

(Ἀπὸ τῆς 15. Ἰουλίου τοῦ 345 ἔτους, μέχρι τῆς 4. τοῦ αὐτοῦ, τοῦ 344 ἔτους πρὸ Χ.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ

§. μθ'. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔφθασεν ἐδῶ ὁ Λευκάδιος Σιμωνίδης. Τὸν ἐγνώρισας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἠξεύρεις, ὅτι ἦτον μαζί μί τὸν Δίωνα εἰς τὴν Σικελίαν, πρὸ δεκατριῶν ἐτῶν, καὶ ἐμάχετο πάντοτε πλησίον του. Ἡ ἰσορία, εἰς τὴν ὁποίαν καταγίνεται, θέλει περιέχει τὰ κατὰ μέρος συμβάντα ἐκείνης τῆς ἐκστρατείας τῆς περιφήμου (1). Κἀνὲν ἄλλο, δὲν εἶναι μᾶλλον ἀξιοθάκτου ἀπὸ τὴν κατάστασι, εἰς τὴν ὁποίαν ἄφησεν ἐκείνη τὴν νῆσον, τόσον ἀκμάζουσαν ἄλλοτε. Φαίνεται, ὅτι ἡ τύχη ἐδιάλεξεν ἐκείνο τὸ θεῖατρον, διὰ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸ ἐν βραχεὶ χρόνῳ ὅλας τὰς ἀλλεπαλλήλους μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἐν πρώτοις κατέστησε νὰ φανῶσιν ἐκεῖ δύο τύραννοι, οἵ τινες τὴν ἐκαταδυναστευον εἰς διάστημα ἡμισσεως αἰῶνος. Ἐπανίστα κατὰ τοῦ ἐσχάτου ἐκείνων τῶν τυράννων τὸν θεῖόν του Δίωνα, κατὰ τοῦ Δίωνος, τὸν φίλου του Κάλιππον, κατὰ τοῦ αἰτίμου τούτου ὀλοφονεύως, τὸν Ἰππαρίνον, τὸν ὁποῖον ἀπώλεσε μετὰ δύο χρόνους μὲ θάνατον βιαιότατον (2), καὶ, διὰ τίνος διαδοχῆς ταχείας, ἀντικαθίστα εἰς αὐτὴν δεσπότας, ἦττον μὲν δυνατοῦς, ἀλλὰ τόσον σκληροῦς,

(α) Οἱ συγγραφεῖς, οἵ τινες ἀναφέρουσιν αὐτὸ τὸ ἀνέκδοτον, λέγουσιν ἔτι, ὅτι ἐχώρασαν ἄρμα ἐπὶ τῆς λιθίδος τῆς μαχαίρας, δι' ἧς ἐβασίλευς ἀδολοφονήθη (1) Πλουτ. εἰς Δίω §. 957. (2) Πλατ. ἐπιστ. κ. § 356. Πιλοται, § ρ. α. δ. Διοδ. αὐτ. Θεόφ. παρ' Ἀδων. ι.

ὡς οἱ πρότεροι (1). Αἱ διάφοροι αὐταὶ τῆς τυραννίδος ἐκπτώσεις, τὰς ὁποίας προηγούντο, συνώδευον, καὶ ἠκολούθουν φρικώδεις κλονισμοί, διεκρίνονται ὅλοι, καθὼς οἱ τῆς Αἴτης, μετ' ἔχνη τρομερά. Αἱ ἴδιαι σκηνὴ ἀνακρουοῦνται καθεστῆν εἰς τὰς πρώτας πόλεις τῆς Σικελίας. Αἱ περισσότεραι ἀπὸ αὐτὰς συνέτριψαν τὰ δεσμὰ, τὰ ὅποια τὰς ἰσχυροποιούου, καὶ τὰς εἶχον συνδεδεμένας μετ' ἡν μητρόπολιν, παραδιδόμεναι εἰς ἀρχηγούς, οἵ τινες τὰς ἐδούλωσαν, ὑποσχόμενοι εἰς αὐτὰς ἐλευθερίαν. Ὁ Ἴππων κατέστη τῆς Μεσσήνης κύριος, ὁ Μάμερκος τῆς Κατάνης. Ὁ Γκέτης τοῦ Λεοντίου, Ὁ Νισαῖος τῶν Συρακουσῶν, Ὁ Λεπτίνης τῆς Ἀπολλωνιάς, ἄλλαι πόλεις θρηνοῦσιν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀπολλωνιάδου καὶ τλ. (2). Αὐταὶ αἱ μεταβολαὶ ἐγίναν μετ' ἡμιάρρους αἵματος, μίση ἀδυσώπητα, καὶ ἐγκλήματα ἀπανῆ.

§. ν'. Οἱ Καρχηδόνοι, οἵ τινες ἐξουσιάζουσι πολλοὺς τόπους τῆς Σικελίας, ἐκτείνουσι τὰς πορθήσεις των, καὶ κάμνουσι καθημερινὰς ἐπιδρομὰς εἰς τὰς ἐπικρατείας τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι δοκιμάζουσι ἄνευ τινος διακοπῆς τὰς φρίκας ξένου, καὶ ἡμιυλίου πολέμου, ἀκαταπαύτως ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς προσβολὰς τῶν βαρβάρων, εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν τυράννων τῶν Συρακουσῶν, εἰς τὰς παρανομίας τῶν ἰδιαιτέρων τυράννων, καὶ εἰς τὴν λύσσαν τῶν φατριῶν, ἡ ὁποία ἔφθασεν εἰς βαθμὸν νὰ καθοπλίσῃ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀνάμεσόν τους. Τόσαι συμφοραὶ ἀπετέλεσαν εἰς τὴν Σικελίαν ἐρημίαν βαθεῖαν, καὶ τάφον εὐρύχωρον. Τὰ χωρία, καὶ αἱ κῶμαι ἠφανίσθησαν (3), αἱ πεδιάδες ἔμειναν ἀκχλιέργητοι, αἱ πόλεις ἐξ ἡμισείας ἀνατετραμμένα, καὶ ἔρημαι, αἰμωδιάζουσι ἀπὸ τὴν φρίκην πρὸς τὴν ἀπειλητικὴν

(1) Πλούτ. εἰς Τιμολ. §. 236. (2) Διοδ. αὐτ. (3) Διοδ. καὶ Πλούτ. αὐτ.

ἐποπτεῖαν ἐκείνων τῶν ἀκροπόλεων (1), αἵτινες περιέχουσι τοὺς τυράννους των περικυκλωμένους ἀπὸ ὑπουργοὺς θανατηφόρους.

Μόνος σου τὸ βλέπεις, Ἀνάχαρσι, ὅτι κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον ὀλέθριον εἰς ἔθνος, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει πλέον ἤθη, ἄσον, νὰ ἐπιχειρισθῇ νὰ συντρίψῃ τὰ δεσμά του. Οἱ Ἕλληνας τῆς Σικελίας ἦσαν τόσον πολλὰ διεφθαρμένοι, ὥς δὲν ἐδύναντο νὰ διαφυλάξωσι τὴν ἐλευθερίαν τους, καὶ τόσον πολλὰ μάταιοι, ὥς δὲν ἠμπόρουσαν νὰ ὑποφέρωσι τὴν δουλείαν. Αἱ διαιρέσεις, καὶ οἱ πόλεμοί των προήλθον μόνον ἀπὸ τὴν τερατώδη ἔνωσιν, τὴν ὁποίαν ἠθέλησαν νὰ βάλωσιν εἰς τὸν ἔρωτα τῆς ἀνεξαρτησίας, καὶ εἰς τὴν ἄμετρον ἐπιθυμίαν τῶν ἠδονῶν· βασανιζόμενοι νὰ ἐνώσωσιν αὐτοὺς τοὺς δύο σκοποὺς, κατεστάθησαν οἱ δυσυχέστεροι ἄνθρωποι, καὶ τὰ ἀχρεΐστερα ἀνδράποδα (α).

Ὁ Τιμωνίδης ἀναχωρεῖ εὐθύς· ἔλαβε γράμματα ἀπὸ τὰς Συρακούσας. Ὁ Διονύσιος ἀνέλαβε τὸν θρόνον, διώξας ἀπὸ αὐτὸν τὸν Νισαῖον, ὁμοπάτριόν του ἀδελφὸν ἀπὸ ἄλλην γυναῖκα (2). Ὁ Νισαῖος ἐβασίλευεν ἀπότινας χρόνους, διαιωνίζων μὲ κράτος τὴν τυραννίδα τῶν προκατόχων του· ἐπιβουλευθεὶς ἀπὸ τοὺς ἐδικοὺς του (3), ἐρρίφθη εἰς δεσμοτήριον, καὶ, καταδεδικασμένος νὰ χάσῃ τὴν ζωὴν, διέβη τὰς τελευταίας ἡμέρας του εἰς μέθην ἀδιάκοπον (4), καὶ ἀπέθανε, καθὼς ὁ ἀδελφὸς του Ἰππαρίνος, ὅς τις ἐβασίλευσε πρὸ αὐτοῦ (5), καὶ ἔζησε, καθὼς ἄλλος τις τῶν ἀδελφῶν του, ὀνομαζόμενος Ἀπολλοκράτης (6). Ὁ Διονύσιος ἔχει μεγάλας ἐκδικήσεις νὰ πράξῃ κατὰ τῶν ὑπακόων του. Οὗτοι τὸν ἐξέριπταν ἀπὸ τὴν

(1) Νεπ. εἰς Τιμολ. κεφ. γ'. (α) Ἡ σελὶς αὕτη εἶναι ἀξία περιεργείας. (2) Πλοῖτ. ἀν. (3) Ἰουστ. κα'. κεφ. γ'. (4) Ἀθην. ε. §. 457. (5) ἐπ. ἀλλ. ποι. εἰς. 6. κεφ. μά'.

ὑψηλὴν ἐξουσίαν· ὑπέφερε χρόνους τινὰς εἰς Ἰταλίαν τὸ βόρος τῆς ἀτιμίας, καὶ καταφρονήσεως (1)· φοβοῦνται τὴν ὑψηλόφρονα, καὶ ἀκάθεκτον ὀρμὴν τοῦ χαρακτήρος του, φοβοῦνται πνεῦμα ἐξηγριωμένον ἀπὸ τὴν δυσυχίαν. Τοῦτο χορηγεῖ νέας ὕλας εἰς τὴν μεγάλην τραγωδίαν, τὴν ὁποίαν ἡ τύχη τῶρα παριστᾷ εἰς τὴν Σικελίαν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. γα΄. Ἔλαβον νέας εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Σικελίαν. Ὁ Διονύσιος ἐνομιζέτο εὐτυχὴς ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὸν ὁποῖον πολ- λάκις ἐμόλυνε μὲ τὸ αἷμα τῆς γενεᾶς του. Αὕτη ἦτον ἡ ὀλεθρία σιγμὴ, ἐν ᾗ τὸν ἀνέμενευ ἡ εἰμαρμένη του. Ἡ γυνὴ, θυγατέρες, καὶ ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν του πρὸ μικροῦ ἀπωλέσθησαν ὅλοι ὁμοῦ μὲ θάνατον βραδυτάτον, καὶ ἄδυνηρότατον. Ὄταν ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, διὰ τὰ ὑπάγη εἰς τὴν Σικελίαν, τοὺς ἄφησεν εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν ἐπιζεφυριῶν Λοκρῶν, οἵ τινες, εὐκαιρίαν λαβόντες διὰ τὴν ἀπουσίαν του, ἐπολιόρησαν τὴν ἀκρόπολιν, καὶ κύριοι ταύτης γενόμενοι, τὰς ἔστυραν εἰς τοὺς θρόνους, τὰς ἐξεγύμνωσαν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά των, καὶ τὰς ἐξέθεσαν εἰς τὴν ἀσχημοσύνην τῶν ἐπιθυμιῶν θημώδους ὄχλου ἀχαλινώτου, τοῦ ὁποῖου ἡ μανία δὲν ἐκορέσθη ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀναξιοῦτος. Τὰς κατέστυραν νὰ ἐκπνεύσωσι, χώνοντες βελόνας ὑπὸ τοὺς ὀνυχᾶς των, ἐσύντριψαν τὰ ὀσᾶ των εἰς ὄλμον, τὰ λείψανα τοῦ σώματος των, καταμελι- σθέντα, ἐρρίφθησαν εἰς τὰς φλόγας, ἢ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφ' οὗ καθε πολίτης ἐβιάσθη νὰ χορτάσῃ ἀπὸ αὐτὰ τὴν ἐπιθυμίαν του (2). Ὁ Διονύσιος κατηγορήθη ὁμοῦ μὲ τοὺς ἰατροὺς, ὅτι ἔκοψε τὴν ζωὴν τοῦ πατρός του μὲ φάρμακον (3), καὶ πρῶτον εἰς αὐτὴν τὴν ἀθμιτουργίαν ἦτον ἔνοχος· ἐπειδὴ ἔφ-

(1) Πλά. ἐπισ. ζ. §. 354. (2) Κλέαρχ. παρ' Ἀθην. β. §. 541. Πλούτ. εἰς Τιμ. αὐ. (3) ὁ αὐ. Στρ. γ'. 260, εἰς Διω. §. 967.

Σειρε τινάς τῶν ἀδελφῶν, καὶ συγγενῶν τοῦ, ὅσοι ἔδιδον ὑποψίαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ (1). Τελευταίου ἔγινε καὶ τῆς γυναικὸς, καὶ τῶν παιδῶν τοῦ δήμιος. Ὄταν τὰ πλήθη ἐκτραχηλίζονται εἰς τόσον ἀνηκέστους βαρβαρότητας, πρέπει νὰ ἀνέρχεται κάποιος εἰς παρρωτέρας ἐρεῦνας, διὰ νὰ εὕρῃ τὸν ὑπεύθυνον. Ἐξέτασαι τὴν πολιτείαν τῶν Λοκρῶν. Ἐκεῖνοι ἔξω εἰρηνικῶς ὑπὸ νόμους, οἱ τινες διετήρουν τὴν εὐταξίαν, καὶ σεμνοπρέπειαν εἰς τὴν πόλιν τους (2). Ὁ Διονύσιος, διωχθεὶς ἀπὸ τὰς Συρακούσας, τοὺς ζητεῖ ἄσυλον, τὸν δέχονται μὲ ὑπερβολικὸν σέβας, ἐπειδὴ εἶχον μὲ αὐτὸν συνθήκην συμμαχίας, καὶ ἡ μήτηρ τοῦ εἶδε παρ' αὐτοῖς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Οἱ πατέρες τῶν, συγκατανεύοντες, ἐναντίον τῶν νόμων φρονίμου τινὸς πολιτικοῦ (3), νὰ ἐκλεγῆται ἀπὸ ἰδιωτικὴν γενεὰν τῆς Σικελίας βασίλισσα, δὲν ἐπρόβλεψαν, ὅτι ἡ Σικελία ἤθελε τοῖς ἀποδώσει ἀντ' αὐτῆς τύραννον. Ὁ Διονύσιος, βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, καὶ τὸ εὐατεῦμά του, ἐξουσιάζει τὴν ἀκρόπολιν, ἀρπάζει τὰς περιουσίας τῶν πλουσίων πολιτῶν, προσάττει νὰ κοπῶσι σχεδὸν ὅλοι, ἐκθέτει τὰς γυναῖκας, καὶ τὸς θυγατέρας τῶν εἰς τὴν πλεον ἄτιμον τῆς ἀπωλείας παράδοσιν, καὶ, ἐν βραχεῖ διαστήματι χρόνου, ἀνατρέπει διὰ πάντα τοὺς νόμους, τὰ ἦδη, τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ εὐτυχίαν ἔθους, τὸ ὅποιον κατέσπασαν ἀνήμερον τόσαι ὕβρεις (4). Ἡ φρικώδης δυστυχία, τὴν ὁποίαν προσφάτως ἐδοκίμασε, διέχυσε τρόμον εἰς ὅλην τὴν βασιλείαν. Δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλωσιν, ὅτι ὁ Διονύσιος μέλλει νὰ ὑπερβῇ εἰς τὰς σκληρότητας τὸν πατέρα του, καὶ νὰ δεῖξῃ ἐμπράκτως τὴν πρόρρησιν, τὴν ὁποίαν ἕνας Σικελιωτῆς μ' ἐδειγνήθη προλαβόντως.

§. νβ'. Ἐν ὅλοι οἱ ὑπήκοοι τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου τὸν

(1) Ἰουστ. κα'. κεφ. α'. (2) Στρατ. 5. 260. (3) Ἄρισ. πολ. 4. κεφ. 5. (4) Ἰουστ. αὐ. Κλήαρ. κεφ. Ἄθην. αὐ.

κατηρώντο, ἔμαθε μὲ ἕκαστιν, ὅτι μία γυνὴ τῶν Συρακουσῶν, ὑπερβολικὰ γραῖα, παρεκάλει κάθε πρωὶ τοὺς θεοὺς νὰ μὴ ζήσῃ περισσότερο ἀπὸ ἐκείνον τὸν βασιλέα. Τὴν ἐπρόσαξε νὰ ἔλθῃ, ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τὸν λόγον ἐνὸς τόσοσιν προσπαθοῦσιν συμφέροντος. »Μέλλω νὰ σοὶ τὸ εἰπῶ, ἀπεκρίθη ἡ γραῖα. Εἰς τὴν »νηπιότητά μου, εἶναι χρόνοι πάρα πολλοὶ, ἤκουον ὅλον τὸν »κόσμον, ὅτι ἐπροσκλαίοντο διὰ τὸν βασιλέα μας, καὶ ἐπεθύ- »μουν τὸν θάνατόν του μαζί μὲ ὅλον τὸν κόσμον. Ἐθανατώ- »θη. Ἦλθε δεύτερος, ὁ ὁποῖος, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσεν τὴν ἀκρό- »πολιν, κατέσπασεν τὸν κόσμον νὰ ἐνθυμῶνται τὸν πρῶτον μὲ »ἀναξεναγμούς. Παρακαλοῦμεν ἐνθέρμως τοὺς Θεοὺς νὰ μᾶς »ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ αὐτὸν, καὶ ἐκεῖνοι μᾶς ἐπήκουσαν. Ἐ- »φάνης σὺ, καὶ μᾶς ἔκαμες χειρότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους κακά. »Τώρα, ἐπειδὴ σοχάζομαι, ὅτι ὁ τέταρτος θέλει ἦναι ἔτι »σκληρότερος, ἀναπέμπω καθ' ἑκάστην εὐχὰς εἰς τὸν οὐρανὸν »διὰ τὴν φύλαξιν τῆς ζωῆς σου.« Ὁ Διονύσιος, γενόμενος ἑκθαμβος διὰ τὸ εὐπαρρησίασον ἐκείνης τῆς γυναικὸς, τὴν ἐ- »περιπαίθη πολλὰ καλὰ, καὶ δὲν ἐπρόσαξε νὰ τὴν θανατώ- »σωσιν (1).

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΛΤΚΙΣΚΟΥ.

Τῷ α'. ἔτει τῆς, ρδ'. ὀλυμπιάδος.

(Ἀπὸ 4 Ἰουλίου τοῦ, 344 ἔτους μέχρι 23 τοῦ αὐτοῦ τοῦ, 343 ἔτους πρὸ Χ.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. νγ'. Οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ἐμίσησαν τοὺς Ἠ- »λυριοὺς, οἵτινες πολλὰκις τοὺς κατεδάμασαν. Ὁ Φίλιππος »κάνενα δῆμον δὲν μισεῖ· ἐπειδὴ κἀνενα δὲν φοβεῖται, θέλει »μόνον ἀπλῶς νὰ τοὺς ὑποτάτῃ ὅλους. Ἀκαλοῦθει, ἂν δύνα- »σαι, τὰς ταχίστας ἐκβάσεις τῆς τελευταίας του ἐκστρατείας. »Συλλέγει δυνατόν σράτευμα, πίπτει κατὰ τῶν Ἠλυριῶν,

(1) Βαλ. Μδξ. 5'. κη. 6'.

ἐξουσιάζει τὰς περισσοτέρας πόλεις, ποιεῖ ἄπειρα λάφυρα, ἐπανέρχεται εἰς Μακεδονίαν, ἐμβαίνει εἰς Θετταλίαν, ὅπου τὸν κράζουσιν οἱ ὀμόφρονές του, τὴν ἐλευθερώνει ἀπὸ ἐκείνους τοὺς μικροὺς τυράννους, οἵτινες τὴν κατεδυνάσειον, τὴν διαίρει εἰς τέσσαρας μεγάλας τοπαρχίας, διορίζει ἀρχηγούς τοὺς, ὅσους αὐτὴ ἤθελε, καὶ ὅσοι ἦσαν εἰς αὐτὸν ἀφιερωμένοι, συνάπτεται μὲ νέους δεσμοὺς μὲ τοὺς κατοίκους τῆς, κάμνει νὰ ἐπικυρωθῶσι τὰ δικαιώματα, τὰ ὅποια ἐλάβανεν ἀπὸ τοὺς λιμένας των, καὶ ἐπιστρέφει εἰρηνικῶς εἰς τὰς ἐπικρατείας του (1). Τί συμβαίνει ἐντεῦθεν; Ἐν ᾧ οἱ βάρβαροι πιέζονται, φρυάττοντες ἀπὸ λύσσαν, ὑπὸ τὰ δεσμὰ, τὰ ὅποια εἰς αὐτοὺς ἔθηκεν, οἱ Ἕλληνες, τετυφλωμένοι ἀέχονται ἀσμένως τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας, τὸν θεωροῦσιν, ὡς ἐχθρὸν τῆς τυραννίας, ὡς φίλον, ἀγαθοεργόν, καὶ σωτῆρά των (2), οἱ μὲν, προσπαθοῦσι νὰ ἐπιτύχῃσι τὴν συμμαχίαν του (3), οἱ δὲ, ἐπικαλοῦνται τὴν ὑπεράσπισίν του. Καὶ ἔτι κατὰ τὸ παρὸν ἐπιχειρῆται μὲ ὑψηλοφροσύνην τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἀργείων, καὶ Μεσσηνίων, τοῖς βοήθει μὲ στρατεύματα, καὶ χρήματα, προσάττει νὰ εἰπῶσιν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι, ἂν ἔχωσιν ἀπόφασιν νὰ τοὺς πολεμήσωσι, θέλει εἰσελθῆ εἰς τὴν Πελοπόννησον (4). Ὁ Δημοσθένης ἀπῆλθεν εἰς Μεσσηνίαν, καὶ Ἀργολίδα, καὶ εἰς μάτην ἠγωνίζετο νὰ φωτίσῃ ἐκεῖνα τὰ ἔθνη διὰ τὰ ἰδιά των συμφέροντα.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ.

§. νδ'. Ἦλθον πρὸς ἡμᾶς πρέσβεις ἀπὸ τὸν Φίλιππον. Παραπονεῖται διὰ τὰς διαβολὰς, τὰς ὁπρίας κατ' αὐτοῦ διεσπείρομεν, ἐξ αἰτίας τῆς τελευταίας εἰρήνης. Διαμαρτύρεται ὅτι δὲν ἦτον εἰς κἀμμίαν ὑποχρέωσιν, ὅτι δὲν μᾶς ἔδωκε κἀμ-

(1) Δημ. Φιλίπ. β'. §. 66. γ'. 89. Διδδ. αὐ. (2) Δημ. περὶ σερ. §. 479. (3) Διδδ. αὐ. (4) Δημ. Φιλίπ. β'. §. 65.

μίαν ὑπόσχεσιν, δυσπιστεῖ, μήπως ἀποδείξωμεν τὸ ἐναντίον (1). Ἄρα οἱ πρέσβεις ἡμῶν ἀναξίως μᾶς ἠπάτησαν· πρέπει ἢ νὰ δικαιωθῶσιν, ἢ νὰ παιδευθῶσι. Τοῦτο ὁ Δημοσθένης ἐπρόβαλε (2), καὶ θέλει γένη ἐντὸς ὀλίγου. Ὁ ῥήτωρ Ὑπερίδης κατηγοροῦσε πρὸ ὀλίγου τὸν Φιλοκράτην, καὶ ἀνεκάλυψε τὰ ἀνάξιά του ἐπιχειρήματα· ὅλοι ἐσηκώθησαν ἐναντίον τοῦ ἐναγχομένου, καὶ ἐκεῖνος ἔμενον ἥσυχος. Ἀνέμενε νὰ καταπραῦνῃ ὁ δῆμος τὴν μανίαν του. » Ὑπερασπίζεσαι ἄρα, τῷ εἶπεν εἰς τις; — » Δὲν εἶναι καιρὸς. — Καὶ τί ἀναμένεις; — Νὰ καταδικάσῃ ὁ δῆμος κἀνένα ἄλλον ῥήτορα (3).^α Τελευταῖον ὅμως κατακριθεὶς, ὅτι ἐδέχθη πλούσια δῶρα ἀπὸ τὸν Φίλιππον (4), ἔλαβε τὴν φυγὴν, διὰ νὰ ἐκφυγῇ τὴν ποινήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΛΛΙΜΕΔΩΝΤΟΣ.

§. νε'. "Ἦκουσα, ὅτι, τὸν καιρὸν τῶν προπατόρων μας, πρὸ δέκα, ἢ δωδέκα αἰώνων, οἱ Θεοὶ, χορτασμένοι ἀπὸ τὴν εὐδαιμονίαν τους, ἤρχοντο ἐνίοτε ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὰς ὥρας των μὲ τὰς θυγατέρας τῶν Θνητῶν. Νομίζεις τάχα, ὅτι ἀκάθασαν τέλος πάντων ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνδιατριβήν; Εἰς τοῦτο εἶσαι ἠπατημένος. Πρὸ ὀλίγου εἶδον ἀθλητὴν τινα, ὀνομαζόμενον Ἄτταλον (5), γεννηθέντα εἰς τὴν Μαγνησίαν, πόλιν κειμένην παρὰ τὸν ἐν Φρυγίᾳ Μαϊάνδρον, ὅτι ἦλθεν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, καὶ ἀντὶ δόξης, ἔλαβεν εἰς τοὺς ἀγῶνας ἀφορήτους πληγὰς. Μεγάλην ἀπορίαν εἶχαν δι' αὐτὸ τὸ συμβεβηκός· ἐπειδὴ μοὶ ἐφαίνεται ἄνθρωπος ἀνικητοῦ δυναμέως. Ὁ πατήρ του, ὅστις ἦταν μαζί του, μοὶ εἶπε. Πρέπει νὰ ἀποδῶσῃ τὸν χαλασμόν του εἰς τὴν ἀχαρισίαν του. Ὅταν ἐγράφετο εἰς τοὺς δημοσίους καταλόγους δὲν ἐφάνερωσε τὸν ἀληθῆ πατέρα του, καὶ ἐκεῖνος, σερῶν αὐτὸν ἀπὸ

(1) Διδ. εἰς Φιλίπ. β'. §. 63. (2) Δημ. αἰ. (3) Ἄρισ. ῥήτ. β'. κεφ. γ'. (4) Δημ. περαπρισθ. §. 310—1. (5) Διδ. ἱστ. ἰ. §. 211.

τὴν νίκην, ἔκαμε τὴν ἐκδίκησιν. — Δὲν εἶναι ἄρα υἱὸς σου; —
 Ὅχι, εἶναι τοῦ Μαιάνδρου, ὅς τις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ εἶναι. —
 Εἶναι υἱὸς ἐνὸς ποταμοῦ; — Βέβαια. Ἡ γυνή μου τὸ εἶπε,
 καὶ ὅλη ἡ Μαγνησία εἶναι μάρτυς. Κατά τινα ἀρχαιοτάτην συ-
 νήθειαν, αἱ θυγατέρες μας, πρὶν ὑπανδρευθῶσι, λούονται εἰς
 τοῦ Μαιάνδρου τὰ ὕδατα, καὶ δὲν λείπουν, προσφέρουσαι εἰς
 τὸν Θεὸν τὰ πρῶτά των φίλτρα. Πολλάκις τὸς κρίνει ἀναξίας,
 ἀλλὰ μόνον τῆς γυναικός μου ἐδέχθη τὰ φίλτρα. Εἶδομεν μα-
 κράθεν ἐκείνην τὴν θεότητα, μεταμορφωμένην εἰς νέον ὡραῖον,
 ὅτι τὴν ὠδήγει εἰς πεπικνωμένα δασίδια, μὲ τὰ ὅποια ἢ ὄχθη
 τοῦ ποταμοῦ σκεπάζεται. — Καὶ πόθεν ἤξεύρεις, ὅτι ἦτον ὁ
 ποταμὸς; — Ἐχρειάζετο πολὺ; εἶχε τὴν κεφαλὴν ἐξεφανω-
 μένην μὲ καλάμους. — Καταπέσομαι εἰς τοιαύτην ἀπόδειξιν.
 Ἐκαιολόγησα εἰς πολλοὺς φίλους μου αὐτὴν τὴν παράδοξον
 συνομιλίαν, καὶ ἐκεῖνοι μὲ ἐδιηγήθησαν κάμποιον μουσικὸν τῆς
 Ἐπιδαύρου, καλούμενον Κιμίωνα, ὅς τις ἐφρόνει, ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ
 παιδιὰ του ἦτον υἱὸς τοῦ Ἡρακλείους. Ὁ Διόχιος μὲ ἐδιηγήθη
 τὸ ἀκόλουθον ἔργον, καὶ τὸ ἀναφέρω μὲ τοὺς ἰδίους του λό-
 γους (1). Ἦμην εἰς τὴν Τροίαν μὲ τὸν νέον Κίμιωνα. Ἐγὼ μὲν
 ἐμελέτων τὴν Ἰλιάδα εἰς τοὺς ἰδίους τῆς τόπου, ὁ δὲ Κίμιων ἐ-
 σπούδαζεν εἰς ἄλλα τι. Ἐμελλον νὰ ὑπανδρευθῶσι ἰκαναὶ παρ-
 θένιοι. Καλλιρρόη, ἡ ὡραιότερα ἀπὸ ὅλας ὑπῆγε νὰ λουεθῆ εἰς
 τὸν Σκάμανδρον. Ἡ τρυφὸς τῆς ἐσέκετο ἐπὶ τῆς ὄχθης μακρὰν
 ὀπωσούν. Μάλισ ἡ Καλλιρρόη κατέβη εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ
 ἔκραξε μεγαλοφώνως, Σκάμανδρε, δέξαι τὴν ὀφειλομένην παρ
 ἡμῶν ὑποταγήν. Τὴν δέχομαι, ἀπεκρίθη νέος τις, ὅς τις ἐση-
 κώθη ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα. Εὐρέθην μαζί μὲ ὅλον τὸ

(1) Τοῦτο ἠκολούθησεν εὐλογητὸ μετὰ ταῦτα. Ἄλλ' ἐπειδὴ γί-
 νεται λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ πῶτος, ἐπέμισα, ὅτι θίξουσιν μοι συγχω-
 ρήσει διὰ τὸν ἀναχρηστικόν, καὶ ἰσχυρὸν εἶναι ὅτι δίδω τὴν εἰδήσιν.

πλῆθος πολλὰ μακρὰν, ὥςτιν δὲν ἐδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου του, ἀλλ' ἡ κεφαλὴ του ἦτον ἐσκεπασμένη μὲ καλὰμια. Τὸ ἐσπέρας ἐγέλων μὲ τὸν Κίμωνα διὰ τὴν ἀπλότητα ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, οἱ νεόνυμφοι ἐφάνησαν μὲ ὄλους τοὺς ὠραιίσμούς των εἰς λιτανεῖαν τινὰ, εἰς τιμὴν τῆς Ἀφροδίτης γινουμένην. Ἐν ᾧ ἔβαινον εἰς τὴν ἡ Καλλιρρόην, περιεργασθεῖσα τὸν Κίμωνα πρὸς τὸ πλάγιόν του, πίπτει ἀπροσδοκῆτως εἰς τοὺς πόδας του, μὲ ζωηρὸν χάριν φωνάζουσα. Τροφίμου! Ἰδοὺ ὁ Θεὸς Σκάμανδρος, ὁ πρῶτός μου ἀνὴρ! Κόπτει ἡ τροφὸς μεγάλας φωνὰς, ἀνακαλύπτεται ἡ ἀπάτη, γίνεται ὁ Κίμων ἄφαντος, τρέχω καὶ ἐγὼ κατόπι του. Ἀφ' οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐγὼ μὲν τὸν ἐλοιθόρου, ὡς ἀνόπτον, καὶ κακώτροπον, ἐκεῖνος δὲ μ' ἐπερίπαιζεν ἔμπροσθέν μου, ἐδιηγῆθη τὸ παράδειγμα τοῦ ἀθλητοῦ Ἀττάλου, τοῦ μουσικοῦ Καριώνος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἔλεγεν, ὅτι ὁ Ὀμπρος ἔβαλε τὸν Σκάμανδρον εἰς τραγωδίαν, καὶ ἐγὼ εἰς κωμωδίαν. Μέλλω νὰ προχωρήσω ἔτι πορρωτέρου, νὰ δώσω υἱὸν εἰς τὸν Βάχχον, καὶ ἄλλον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Πολλὰ καλὰ, ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐν τῷ ἀναμεταξὺ μέλλομεν νὰ καῶμεν ζωντανοί· ἐπειδὴ βλέπω τὸν δῆμον, ὅτι προβαίνει μὲ θάλας ἀναμμένας. Μόλις ἐλάβομεν καιρὸν νὰ σωθῶμεν διὰ τίνος ὀπισθείου θύρας, ἐπιβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ὅσον τάχιςα (1).

§. νς'. Περιπόθητέ μοι Ἀνάχαρσι· ὅταν λέγωσιν αἰῶνα πεφωτισμένον, τοῦτο σημαίνει, ὅτι εὐρίσκονται περισσότερα φῶτα εἰς μερικὰς πόλεις ἀπὸ τὰς ἄλλας, καὶ εἰς τὰς πρώτας, ἡ πρώτη κλάσις τῶν πολιτῶν εἶναι μᾶλλον πεπαιδευμένοι ἀφ' ὅτι ἦτον ἄλλοτε. Τὸ πλῆθος, χωρὶς νὰ ἐξαιρέσης ἀπὸ αὐτὸ μῆτε τὸ τῶν Ἀθηνῶν, σερειώνεται τόσον περισσότερον εἰς τὰς δεσιδαίμονίας του, ὅσον καταβάλλουσιν ὅλας των τὰς δυνάμεις

(1) Δίσχ. ἐπισ. ε. §. 211.

νὰ τὸ ἀνασπάσωσιν ἀπὸ αὐτὰς. Κατὰ τὰς τελευταίας ἐορτὰς
 τῆς Ἐλευσίνας, ἡ νέα, καὶ θελκτικὴ Φρύνη, γυμνωθεῖσα ἀπὸ
 τὰ ἐνδύματά της, καὶ ἀφήσασα νὰ πέσωσιν ἐκείνοι οἱ ὠραῖοι
 πλοκαμοὶ εἰς τοὺς ὄμους της, ἐμβῆκεν εἰς τὴν θάλασσαν, παί-
 ζουσα πολὺν καιρὸν ἀνάμεσα εἰς τὰ κύματα. Ἄπειρος ἀριθ-
 μὸς θεατῶν ἐκάλυπτε τὸ παράλιον, ὅταν ἐξήρχετο. Ὅλοι ἔ-
 κραζον. Εἶναι ἡ Ἀφροδίτη, ἐξερχομένη τῶν ὑδάτων. Ὁ δῆμος
 ἤθελε τὴν ἐκλάβῃ διὰ Θεᾶν, εἰάν δὲν ἦτον τόσον ἐγνωσμένη,
 καὶ ἴσως ἔτι, ἂν οἱ πεπαιδευμένοι ἄνδρες ἤθελον δεξιωθῆ παρο-
 μοίαν τῆς ἀπάτης φαντασίαν. Μὴν ἀμφιβάλλῃς περὶ τούτου. Οἱ
 ἄνθρωποι ἔχουσι δύο πάθη ἐπέρασα, τὰ ὅποια ποτὲ ἡ φιλοσοφία
 δὲν θέλει ἀνατρέψει, τὸ πρὸς τὴν ἀπάτην, καὶ ἀνδραποδισμόν.
 Ἀλλ' ἀφίνοντες τὴν φιλοσοφίαν, ἃς ἐπανέλθωμεν πρὸς τὴν
 Φρύνην. Ἡ δοθεῖσα παρ' αὐτῆς εἰς ἡμᾶς σκηνή, καὶ τόσον πολλὰ
 εὐφημισθεῖσα, τῶν ἀδυνάτων εἶναι νὰ μὴν ἀναπολῆται, καὶ ἀναμ-
 φιβόλως νὰ μὴ τραπῆ εἰς ὠφέλειαν τῶν τεχνῶν. Ὁ ζωγράφος
 Ἀπελλῆς, καὶ ὁ Ἑρμογλύφος Πραξιτέλης ἦσαν εἰς τὸ παρά-
 λιον· καὶ οἱ δύο ἀπεφάσισαν νὰ παρασῆσωσι τὴν γέννησιν τῆς
 Ἀφροδίτης, καθ' ὃ εἶχον ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των πρωτότυ-
 που (1). Ἐπιστρέφων, μέλλεις νὰ τὴν ἰθῆς, καὶ νὰ ὁμολογή-
 σης, ὅτι κἀνὲν ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς Ἀσίας δὲν ἐπρόσφερεν εἰς
 τοὺς ὀφθαλμούς σου διὰ μιᾶς τόσας χάριτας. Ὁ Πραξιτέλης
 εἶναι πρὸς αὐτὴν καθ' ὑπερβολὴν ἐρωτικὸς· ἤξεύρει νὰ κρῖνῃ
 τὸ κάλλος, καὶ βεβαιώνει, ὅτι ποτὲ δὲν ἦυρε κἀνὲν ἄλλο τό-
 σον ἐντελής. Αὐτὴ ἠθέλησε νὰ λάβῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν τεχνίτην
 τὸ ὠραιότερον ἐργόχειρον. Σοὶ τὸ δίδω με ὄλην μου τὴν εὐχα-
 ρίστησιν, τῇ εἶπεν, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ τὸ ἐκλέξῃς μόνη σου. Ἀλ-
 λά ποῖαν ἐκλογὴν ἐμέλλε νὰ κάμῃ, εὐρισκομένη ἀνάμεσα εἰς
 τόσα ἀρισουργήματα; Ἐν ᾧ δὲ ἐκεῖνη ἐδίσταζεν, ἕνας δούλος,

(1) Ἀθήν. β. §. 590.

ἐγγρασμαμένους κρυφίως, ἦλθε μετὰ σπουδῆς νὰ φανερώσῃ εἰς τὸν κύριόν του, ὅτι τὸ ἐργασῆριον ἐπιάσθη ἀπὸ φωτίαν, καὶ τὰ περισσότερα ἀγάλματα διεφθάρησαν, καὶ τὰ λοιπὰ ἦτον ἐγγὺς νὰ δοκιμάσῃσι τὸ ἴδιον. Ἄ! ἐχάσθη, ἐφώναξεν ὁ Πραξιτέλης, εἴαν δὲν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰς φλόγας ὁ Ἔρωσ, καὶ Σάτυρος. Ἠσύχασαι, τῷ εἶπεν ἡ Φρύνη μειδιῶσα, ἐγὼ ἠδέλησα, δι' αὐτῆς τῆς ψευδοῦς εἰδήσεως, νὰ σὲ βιάσω νὰ μὲ ὀδηγήσῃς εἰς τὴν ἐκλογὴν μου. Ἐλαβε τὸν Ἔρωτα, καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἦτον, νὰ πλουτίσῃ τὴν πόλιν τῶν Θεσπιῶν, τόπον τῆς γεννήσεώς της (1). Λέγουσι προσέτι, ὅτι ἐκείνη ἡ πόλις θέλει νὰ καθιερώσῃ πρὸς χάριν της ἀδριάντα εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, καὶ νὰ τὸν ζήσῃ πλησίον εἰς τὸν τοῦ Φιλίππου (2). Κατὰ ἀλήθειαν ἀρμόζει μίᾳ ἐταίρᾳ νὰ ἦναι πλησίον ἐνὸς πορθητοῦ (3).

§. νζ'. Συγχωρῶ τὴν Φρύνην, ὅτι ἀφανίζει τοὺς ἐρασάς της, ἀλλ' ὄχι, καὶ ὅταν τοὺς ἀποπέμπῃ μετὰ ταῦτα πολλὰ ὀγλίγωρα (4), οἱ νόμοί μας μᾶλλον εἰς τὸ λοιπὸν συγκαταβατικοί, κλείουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς συχνὰς ἀπιστίας της, καὶ εἰς τὴν ἀσωτίαν τῶν ἠθῶν της. Τὴν ὑπωπτεύθησαν, ὅτι, καθὼς ὁ Ἀλκιβιάδης, ἐβεβήλωσε τῆς Ἐλευσίως τὰ μυσῆρια. Ἐγκαλέσθη εἰς τὸ κριτήριον τῶν Ἠλιασῶν· ἐπαρρησιάζθη εἰς αὐτὸ, καὶ, ὅταν οἱ κριταὶ εἰσῆρχοντο, κατέβρεχε τὰ χεῖράς των μὲ τὰ δάκρυά της (5). Ὁ Εὐθίας, ὅς τις τὴν κατέτρεχεν, ἀπεφάτισε κατ' αὐτῆς θάνατον. Ὁ Ὑπερίδης τὴν ὑπερασπίζετο. Ὁ διάσημος οὗτος ῥήτωρ, ὅς τις τὴν ἠγάπα, καὶ ἔτι τὴν ἀγαπᾷ, περιεργαζόμενος, ὅτι ἡ εὐγλωττία του δὲν ἀπετέλει κλημμίαν ἐνέργειαν, ἀφέθη παρ' ἐλπίδα εἰς τὸ πάθος, ὅπου τὸν

(1) Πανσα. εἰ. κερ. κ'. (2) Ἀθῆν. αῦ. (3) ἐπειδὴ ὁ μὲν, διὰ τοῦ Ἄρωτος, ἡ δὲ, διὰ τῆς Ἀφροδίτης, ἐξεγύμνωσαν τὸν κόσμον. (4) Τιμοκλ. παρ' Ἀθῆν. γγ'. κερ. γ'. (5) Πησιδ. παρ' αὐτ. §. 591.

ἐμφύχωνε· λέγει τὴν Φρύνην νὰ πλησιάζῃ, σχίζει τὰ ὑφάσματα, ὅσα ἐκάλυπτον τὸν κόλπον της, καὶ παριστᾷ γενναίως, ὅτι τοῦτο ἤθελεν ἦναι ἀσέβεια, ἐὰν καταδικάσωσιν εἰς θάνατον τῆς Ἀφροδίτης τὴν ἱέρειαν. Οἱ κριταί, ἔντρομοι ἀπὸ φόβου θρησκευτικόν, καὶ περὶ πλέον τεθαμβωμένοι ἀπὸ τὰ ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των δέληγτρα, ἀπέδειξαν τὴν Φρύνην ἀθῶαν (1). Μετὰ μικρὸν, ὁ μισθὸς τῶν στρατευμάτων ἐξετιμῆθη εἰς ἡμᾶς περισσώτερον ἀπὸ χίλια τάλαντα (2). Ἐχάσαμεν ἑβδομηκοντα πέντε πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὴν ὑποταγὴν μας (3), ἀλλ' ἀπεκτήσαμεν ἴσως κάλλη τσαυτὰ τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐρασιμώτερα. Αὐτὰ αὐξάνουσιν ἀναμφιβόλως τὰς εὐαρεσθήσεις τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἀλλὰ πολλαπλασιάζουσι καὶ τὰ γελοιώδη ἀναμεταξὺ εἰς τὰ μέλη της. Οἱ ῥήτορες, οἱ φιλόσοφοι, τὰ πλέον σοβαρὰ ὑποκείμενα διερεθίζονται πρὸς τὴν γυναικολατρείαν (4). Αἱ ἡμέτεραι εἰς πάντα καλλωπίσθαι μανθάνουσι τὰ μαθηματικά (5)· ἡ Γνάθαινα δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ αὐτὴν τὴν βοήθειαν διὰ νὰ εὐαρεσῇ. Ὁ Δίφιλος, ὅς τις πολλὰ τὴν ἀγαπᾷ, ἐξέδωκε πρὸ ὀλίγου κωμῶδιαν, τῆς ὁποίας τὴν πρῶσιν δὲν εἶδύνατο νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν δύσνοιαν. Ἰπῆγα μετὰ μικρὸν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἐρωμένης του· ἦλθεν ἐκεῖ καὶ αὐτὸς λελυπημένος, καὶ εἰσερχόμενος, τὴν παρεκάλει νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας του (6), δὲν ἔχεις χρεῖαν, τῷ εἶπεν, ἀπὸ πλύσιμον, ἐπειδὴ ὅλος ὁ κόσμος σὲ ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων. Ὁ ἴδιος γευματίζων παρ' αὐτῇ, τὴν ἠρώτησε, μὲ ποῖον τρόπον ἔχει οἶνον τόσον ψυχρὸν; Τὸν καταψυχραίνω, ἀπεκρίθη, εἰς τὸ φρέαρ, ὅπου συχνὰ ῥίπτω τοὺς προλόγους τῶν ποιημάτων σου (7).

(1) Ὁ αὐτ. αὐτ. Πλούτ. βί. δικά ῥητ. §. 249. (2) Ἰσοκ. Ἀρεοπ. §. 315. (3) Λίσχ. παραπρ. §. 406. (4) Ἀθῆν. αὐτ. (5) αὐτ. (6) Πολλοὶ Ἀθῆν. περιπατοῦσιν ἀνυπέδνται· ἡ δὲ, Τί γὰρ ἴση, οὐκ ἠρμένος ἦκεις; (7) Ἡ δ' εἶπε, τῶν σὺν δραμάτων γὰρ ἐπιμελῶς, εἰς αὐτὸν αἰεὶ ἐμβάλλομεν. Ἀθῆν. αὐτ.

Θέλω σοί ἀναφέρει, πρὶν δώσω εἰς τὴν ἐπιστολήν μου τέλος, κρίσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Φίλιππος πρὸ ὀλίγου ἀπεφάσισε. Παρέστησαν εἰς αὐτὸν δύο κακούργους ἐπίσης ὑπευθύνους, οἱ τινες ἦσαν ἄξιοι θανάτου· ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἀγαπᾷ νὰ χύνη αἷμα. Ἐξώρισε τὸν ἓνα ἀπὸ τὰς ἐπικρατείας του, καὶ κατεδίκασε τὸν ἄλλον νὰ τὸν κατατρέχη, ἕως οὗ νὰ τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν Μακεδониάν (1).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ.

§. νη'. Ὁ Ἰσοκράτης ἤλθε νὰ μοὶ δεῖξῃ τὴν πρὸς τὸν Φίλιππον ἐπιστολήν του (2). Παλαιὸς αὐλικὸς δὲν εἶχε τόσην ἐπιτηδειότητα νὰ κολακεύῃ βασιλέα. Ζητεῖ συγγνώμην, ὅτι ἐτόλμησε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν συμβουλὰς, ἀλλ' εἰς τοῦτο εὐρίσκειται σενοχωρημένος· ἐπειδὴ ἡ ὠφέλεια τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῆς Ἑλλάδος τὸ ἀπαιτεῖ. Γίνεται εἰς αὐτὴν λόγος περὶ χρεωδύτου ὑποκειμένου, τῆς φροντίδος δηλαδὴ, τὴν ὁποίαν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἔπρεπε νὰ ἔχῃ διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ὁλὸς ὁ κόσμος αὐτὸν κατηγορεῖ, λέγει, ὅτι περιέπεσε εἰς τὸν κίνδυνον μὲ ὀλιγωτέραν προφυλακὴν ἀπὸ στρατιωτικὴν ἀπλοῦν. Ἐνδοξὸν εἶναι νὰ ἀποθάνῃ κἀνεὶς ὑπὲρ πατρίδος, παιδῶν, καὶ συγγενῶν, ἀλλὰ κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον ἀξιοκατάκριτον, ὡς τὸ νὰ ἐκθέσῃ τις ζωὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξήρτηται ἡ τύχη βασιλείας τινὸς, καὶ νὰ ἀναχατίσῃ, διὰ τινος ὀλεθρίας αὐθαδείας, τὸν ἐνδοξὸν δρόμον τασούτων κατορθωμάτων. Ἀναφέρει εἰς αὐτὸν τὸ παράδειγμα τῶν βασιλείων τῆς Λακεδαιμόνου, δορυφορουμένων εἰς τὴν συμπλοκὴν ἀπὸ πολλοὺς πολεμιστὰς, οἱ τινες ὑπερκαπίζονται τὴν ζωὴν τους. Τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Ξέρξου, ὃς τις, κἄν ἔχασε τὸ σράτευμά του, ἔσωσε τὸ βασίλειόν του, σώζων τὸν ἑαυτὸν του, καὶ πολλῶν ἄλλων στρατηγῶν, οἱ τινες, μὴ προφυλαχθέντες, ἔσυρον μὲ τὴν ἀπώλειάν τους.

(1) Πλουτ. ἀποφ. §. 178. (2) Ἰσοκ. ἐπιστ. 6. πρὸς Φιλ. §. 442.

καὶ τὴν τῶν στρατευμάτων (1). Ἐπεθύμει νὰ συζητήσῃ μετὰξὺ Φιλίππου, καὶ Ἀθηναίων φίλιαν εὐκρινῆ, καὶ διεύθυνε τὰς δυνάμεις τῶν κατὰ τῆς βασιλείας τῶν Περσῶν. Ὑπερασπίζεται τὴν τιμὴν τῆς δημοκρατίας, καὶ ὁμολογεῖ, ὅτι εἰς πολλὰ εἰ-
 μεθα ἔνοχοι, ἀλλὰ μίτε οἱ Θεοὶ οἱ ἴδιοι θέν εἶναι εἰς τὰ ὄμματά μας πάντοτε ἄμεμπτοι. Τελειώνω τὴν ἐπιστολήν μου θαυμάζων, ἂν ἄνθρωπος, ἠλικιωμένος περισσότερον ἀπὸ ἐννε-
 νήκοντα χρόνους, ἔρπει ἔτι, ἀφ' οὗ εἶρπεν εἰς ὄλην τοῦ τὴν
 ζωὴν. Λυποῦμαι τόσον μόνον, ὅτι καὶ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων
 ἔχουσι τὰ αὐτὰ φρονήματα, καὶ ἐκ τούτου πρέπει νὰ συμπε-
 ρύνης, ὅτι ἀπὸ τὸν χωρισμόν σου, ἕως τῶρα, αἱ ἰδέαι μας
 ἔλαβον πολλὰ μεγάλην μεταβολήν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ξ Β'.

Περὶ τῆς ιδιότητος τῶν διοικήσεων, κατὰ
 τὸν Ἀριστοτέλην, καὶ ἄλλους φιλοσόφους.

§. α'. **Ε**πιστρέφοντας ἀπὸ τὴν Περσίαν εἰς Σμύρνην (2), ἐ-
 κει μᾶς ἐνεχείρισαν τὰς τελευταίας ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἀ-
 νέφερον. Ἐκεῖ ἐμάθομεν, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης, ἀφ' οὗ διέτρεψε
 τρεῖς ἑκαυτοὺς παρὰ τῷ Ἑρμείᾳ, διοικητῇ τῆς Ἀτάρνης,
 ἐσυζήθη εἰς τὴν Μιτυλήνην, τῆς Λέσβου μητρόπολιν (3). Εὐ-
 ρισκόμενοι τόσον πλησίον εἰς αὐτὸν, καὶ ἔχοντες πολὺν καιρὸν
 νὰ τὸν ἐπισκεφθῶμεν, ἀπεφασίσαμεν νὰ ὑπάγωμεν αἰφνυδίως
 πρὸς ἀντάμωσίν του. Ἡ ἀνέλπιστος αὕτη ἀντάμωσις ἐπροξένησεν
 εἰς αὐτὸν χαρὰν ἄμετρον· ἠτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν

(1) Δύ. (2) Τὴν ἀνοιξὴν τοῦ 343 ἔτους πρὸ Χ. (3) Διογ. Λα-
 εῖς Ἀριστ. Διογ. Ἀλ. ἐπιστ. πρὸς Ἀρμ. κεφ. ε'.

Μακεδονίαν. Ὁ Φίλιππος τελευταῖον τὸν κατέπεισε νὰ ἀναδεχθῆ τὴν παιδαγωγίαν τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου. »Θυσιάζω
 » τὴν ἐλευθερίαν μου, εἶπεν εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἰδοὺ τὸ δικαιολόγημά
 » μου. Ἐδειξεν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως, περιέχουσαν οὕτως⁽¹⁾.
 » Ἐἶχω υἱόν, καὶ εὐχαρισῶ τοὺς Θεοὺς, ὅχι τόσον, δι' ὅ,τι
 » μοὶ τὸν ἐχάρισαν, ὅσον, δι' ὅ,τι ἐγεννήθη εἰς τὸν καιρὸν σου.
 » Ἐλπίζω, ὅτι ἡ ἐπιμέλεια, καὶ ἡ σοφία σου θέλουσι τὸν κα-
 » τασήσει ἄξιον ἐμοῦ, καὶ τοῦ θρόνου.« Ὁλοκλήρους ἡμέρας
 διερχόμεθα μὲ τὸν Ἀριστοτέλιν, καὶ ἀπεδώκαμεν εἰς αὐτὸν λόγον
 ἀκριβῆ τῆς περιηγήσεώς μας. Αἱ ἀκόλουθοι περιστάσεις ἐφάνη-
 σαν, ὅτι διήγειραν τὴν περιέργειάν του. Εὕρισκόμεθα, τῷ εἴ-
 πομεν, εἰς τὴν Φοινίκην, καὶ ἐπροσκληθήμεν νὰ γευματί-
 σωμεν μὲ ἄρχοντας τινὰς Πέρσας, παρὰ τῷ σατράπῃ τῆς ἐπαρ-
 χίας· ἡ συνομιλία, κατὰ τὴν συνθήειαν περιεσρέφετο μόνον
 περὶ τὸν μέγαν βασιλέα. Ἠξεύρεις, ὅτι ἡ ἐξουσία του ὀλίγον
 τιμᾶται εἰς τοὺς μεμακρυσμένους ἀπὸ τὴν καθέδραν τόπους.
 ἀπέδειξαν πολλὰ παραδείγματα τοῦ δεσποτισμοῦ, καὶ τῆς ἀ-
 λαζονείας του. Πρέπει νὰ καταπεισθῶμεν, εἶπεν ὁ σατράπης,
 ὅτι οἱ βασιλεῖς θαρρόουσιν, ὅτι εἶναι ἑτερείου τινὸς ἀπὸ ἡμᾶς
 εἶδους⁽²⁾. Μεθ' ἡμέρας τινὰς, εὕρισκόμεναι μὲ πολλοὺς ὑπο-
 δειξέρους ἀξιωματικούς, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζοντο εἰς ἐκεί-
 νην τὴν ἐπαρχίαν, ἠκούσαμεν, ὅτι ἐπαραπονοῦντο διὰ τὰς,
 ὅσας δοκιμάζουσιν, ἀδικίας, ἐκ μέρους τοῦ σατράπου. Ἠξεύ-
 ρετε, τί συμπραίνω ἐκ τούτου; εἶπεν ἓνας ἀπὸ αὐτοῦς. Κά-
 θε σατράπης νομίζει, ὅτι εἶναι ἄλλης τινὸς ἀπὸ τὴν ἐδικὴν
 μας φύσεως. Ἠρώτησα τοὺς δούλους των, ὅλοι ἐπαραπονοῦ-
 ντο διὰ τὴν σκληρότητα τῆς τύχης των, καὶ ὅλοι ἐσυμφώνουν
 εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ κύριοί των ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι εἶναι ἀνω-
 τέρας ἀπὸ τὴν ἐδικὴν τους ὑπάρξεως· ἡμεῖς δὲ συμφώνως

(1) Aul. Gell. l. 9. c. 3. (2) Διβ. περὶ κέσ. παρ' Ἀριστ. κριφ. 3.

μὲ τὸν Πλάτωνα γνωρίζομεν, ὅτι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι τόσον δούλοι, ὅσον καὶ τύραννοι, ἐπανίστανται κατὰ τῆς ἀδικίας, ὄχι τόσον διὰ τὸ μῖσος, τοῦ ὁποίου εἶναι ἀξία, ὅσον διὰ τὸν φόβον, τὸν ὁποῖον ἐμπνέει (1).

§. β'. "Οὐτες εἰς Σούσα, κατὰ τινα συνομιλίαν, τὴν ὁποίαν εἶχομεν μὲ ἓνα Πέρσην, εἶπομεν εἰς αὐτὸν, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν δεσποτῶν εἶναι τόσον ἀθλία, ὅσον ἔχουσι ἰκανὴν δύναμιν νὰ ἐργάζωνται τὰ μεγαλύτερα κακά· ὅθεν ἐλειηνολογοῦμεν τὴν δουλείαν, ἐν ἣ ὁ τόπος του ἐκατήντησι (2), καὶ ἐξ ἐναντίας ἐγκωμιάζομεν τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν χαίρουσι εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐκεῖνος μᾶς ἀπεκρίθη μειδιῶν. Διήλθετε πάλλας ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας μας, πῶς τὰς ἤυρετε; Πολλὰ εὐτυχισμένας, τῷ εἶπον. Εἰς αὐτὰς εἶναι πλήθη πολυάριθμα, ἐμπόριον μέγαλον, γεωργία τιμωμένη, καὶ γενναίως ὑπερασπιζομένη ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα (3), χειροτεχνεῖα εἰς ἐργασίαν, ἡσυχία βαθεῖα, μόνον κακώσεις τινὲς ἀπὸ μέρος τῶν διοικητῶν. Μὴ πιστεύητε ἄρα, ἀνέλαβε τὸν λόγον, τὰς κενὰς λογοποιίας τῶν συγγραφείων σας. Ἐγνώρισα ἐκεῖνην τὴν Ἑλλάδα, διὰ τὴν ὁποίαν ὀμιλεῖτε, διέτριψα εἰς αὐτὴν χρόνους πολλοὺς, ἐμελέτησα τὰς νομοθεσίας σας, καὶ εἶμαι μάρτυς τῶν συγχύσεων, αἱ ὁποῖαι τὴν κατασπαράττουσι. Προβάλετέ μοι, δὲν λέγω ἔθνος ὀλόκληρον, ἀλλὰ καὶ μίαν μόνην πόλιν, ἣτις δὲν δοκιμάζει κάθε σιγμὴν τὰς σκληρότητας τοῦ δεσποτισμοῦ, ἢ τοὺς σπαραγμοὺς, τῆς ἀναρχίας. Οἱ νόμοι σας εἶναι ἄριστοι, καὶ δὲν φυλάττονται ἀπὸ τοὺς ἐδικοὺς μας καλλίτερα· ἔχομεν νόμους σοφωτάτους, καὶ μένουσι ἀνενέργητοι· ἐπειδὴ ἡ βασιλεία εἶναι πλουσιωτάτη, καὶ εὐρυχωροτάτη. Ὅταν τοὺς εὐλαβῆται ὁ ἡγεμὼν, δὲν ἠθέλαμεν ἀλλάξει τὴν τύχην μας μὲ τὴν ἐδι-

(1) Πλά. δημ. α'. §. 344. (2) ὁ αὐτ. περὶ νό. γ. §. 698 (3) Ξεν. πομπη. ε'. §. 828.

κίνσας, καὶ ὅταν τοὺς παραβαίνῃ, ὁ δῆμος ἔχει τοῦλάχισον τὴν παραμυθίαν νὰ ἐλπίζῃ, ὅτι ὁ κεραυνὸς θέλει καταφλέξει μόνον τοὺς πρώτους πολίτας, καὶ ἐπομένως θέλει ἐπιπέσει κατ' ἐκείνου, ὡς τις τὸν ἔρριψεν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, εἴμεθα ἐνίστα δυσυχεῖς ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τὴν κατάχρησιν. Σεῖς δὲ εἰσθε σχεδὸν διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας τὴν ὑπερβολὴν.

§. γ'. Αὐταὶ αἱ σκέψεις ὑπεχρέωσαν ἀνεπαισθήτως τὸν Ἀριστοτέλῃ νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ περὶ διαφορῶν εἰδῶν διοικήσεων. Ἡσχολεῖτο εἰς αὐτὰ ἀφ' οὗτου ἀνεχωρήσαμεν. Κατ' ἀρχὰς ἀρχησε νὰ συλλέγῃ τοὺς νόμους, καὶ τὰς νομοδοτικὰς διαταγὰς ὅλων τῶν ἔθνῶν, Ἑλλήνων, καὶ βαρβάρων (1), τὰς εἶδομεν τεταγμένας εὐτάκτως, καὶ συνωδευμένας μὲ σημειώσεις, εἰς τόσας ἰδιαιτέρας πραγματείας περισσοτέρας ἀπὸ ἑκατὸν πενήκοντα (2). Ἦλπιζεν, ὅτι ἐδύνατο εἶτι νὰ συμπληρώσῃ μίαν ἡμέραν ἐκείνην τὴν συλλογὴν. Εἰς αὐτὴν εὐρίσκετο ἡ νομοθεσία τῶν Ἀθηναίων, τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν Θετταλῶν, τῶν Ἀρκαδίων, τῶν Συρακουσῶν, τῆς Μασσαλείας, σχεδὸν καὶ τῆς μικρᾶς νήσου Ἰθάκης (3). Αὐτὴ ἡ μεγίστη συλλογὴ ἤθελε θυνηθῆ αὐτὴ κατ' ἑαυτὴν νὰ βεβαιώσῃ τὴν δόξαν τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ τὴν ἐθεώρει, ὡς μίαν βάσιν, ἐφ' ἧς ἔμελλε νὰ ἀνεγείρῃ ὑπόμνημα εἶτι πολυτιμότερον. Τὰ ἀπαιτούμενα εἰς αὐτὸ φῶτα ἦσαν συνθηροισμένα, παρὶς αἰσθητικὰς διαφορὰς, καὶ ἀντιλογίας δραστηρίους, διὰ νὰ ἐκβάλῃ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα εἰς τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον ὠφέλιμα. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῇ, ὅτι δὲν εἰργάσθησαν εἶτι, νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν νόμων, νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν, νὰ ἐξετάσῃ, κατὰ τὴν πείραν πολλῶν αἰώνων, τὰ διατηροῦντα, ἢ ἀνατρέποντα τὰς πολιτείας αἰτία, νὰ προ-

(1) Cicero. de fin. l. 5. c. 4. (2) ὁ Λαίρτιος Διογένης λέγει, ὅτι ὁ τοῦ ὄρου μὲν αὐτῶν τῶν πραγματειῶν ἦτον 158 ὁ Ἀμμωνίος εἰς τὸν βίον Ἀριστοτέλους τὴν ἀναριθμεῖ εἰς 255. (3) Φαβρί. Ἐλ. βιβλ. τό. 6. §. 197.

βάλη θεραπείας κατὰ τῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὅποια εἶναι ἐγκείμενα φυσικὰ εἰς τὴν νομοθεσίαν, καὶ κατὰ τῶν αἰτίων τῆς μεταβολῆς, τὰ ὅποια εἶναι εἰς αὐτὴν πάντῃ ἀνοίκεια, νὰ σχεδιάσῃ τελευταῖον διὰ κάθε νομοθέτην φωτοβόλον κώδικα, καθ' ὃν ἤθελε συληθῆ νὰ ἐκλέξῃ διοικήσιν, μᾶλλον εἰς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἔθνους ἀρμόζουσαν, ὁμοίως καὶ εἰς τὰς περιστάσεις χρόνων, καὶ τόπων (1). Τὸ μέγα τοῦτο ἐπιχείρημα ἦτον σχεδὸν τελειωμένον (2), ὅταν εἰς τὴν Μιτυλήνῃν ἤλθομεν, καὶ μετὰ τινὰς χρόνους ἐκοινολογήθη (3). Ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς ἐδωκεν ἄδειαν νὰ τὸ ἀναγνώσωμεν, καὶ νὰ λάβωμεν ἐξ αὐτοῦ ἀπάνθισμα, τὸ ὅποion συνάπτω ἐνταῦθα (4), διαιρῶν αὐτὸ εἰς δύο μέρη.

Τὸ βιβλίον μὲν αὐτὸ ἐκδόθη ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ μηνί Μαρτίῳ τῆς 1851 ἡμετέρας ἐν τῷ 8. v. 6.
 Ἐν Πρωτοβιβλίῳ ΜΕΡΟΣ Α'.
 Περὶ διαφορῶν εἰδῶν διοικήσεων.

§. 8. Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ διακρίνωμεν δύο εἶδη διοικήσεων, εἰς μὲν τὰ ἐν ἐφαπλοῦται πανταχοῦ ἢ κοινῇ ὠφέλεια, εἰς δὲ τὸ ἄλλο θέν εἶναι οὐδαμοῦ (5)· καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον εἶδος βάλλομεν, τὴν σώφρονα μοναρχίαν, τὴν ἀριστοκρατικὴν διοικήσιν, καὶ τὴν δημοκρατικὴν, κυρίως εἰπεῖν. Μὲ αὐτῶν τὸν τρόπον, ἡ διοίκησις δύναται νὰ ἦναι ἀρίστη, καὶ ἡ ἐξουσία ἦναι εἰς τὰς χεῖρας ἑνὸς μόνου, ἢ πολλῶν, ἢ εἰς τὰς τοῦ δήμου (6). Τὸ δεύτερον εἶδος περιέχει τὴν τυραννίαν, ὀλιγαρχίαν, καὶ δημοκρατίαν, αἳ τινες εἶναι παρεκτροπαὶ τῶν τριῶν πρώτων εἰδῶν τῆς διοικήσεως. Ἐπειδὴ ἡ σώφρων μοναρχία

(1) Ἀριστ. ἠθ. β. §. 144. (2) πολιτ. π. §. 296. (3) αὐτ. β. κεφ. ε'. (4) ὅρα τὴν σημ. (5) αὐτ. ψ. κεφ. ζ'. (6) αὐτ. κεφ. ε'.

παρεκτρέπεται εἰς τυραννίαν, ἢ δεσποτισμὸν, ὅταν ὁ ἡγεμὼν ἀναφέρων τὸ πᾶν εἰς τὸν ἑαυτοῦ του, δὲν ἔχη εἰς τὴν ἐξουσίαν του πλεον ὀροθίσια (1). Ἡ ἀριστοκρατία, εἰς ὀλιγαρχίαν, ὅταν ἡ ὑψηλὴ ἐξουσία δὲν ᾖ μερὶς διωρισμένου ἀριθμοῦ ἐναρέτων ἀνδρῶν, ἀλλὰ μικροῦ ἀριθμοῦ ἀνδρῶν, διακεκριμένων μόνον ἀπὸ τὰ πλούτη των. Ἡ δημοκρατικὴ διοίκησις, εἰς δημοκρατίαν, ὅταν οἱ πενέστατοι ἔχωσι μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὰς δημοσίας σκέψεις (2). Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ Μονάρχου σημαίνει ἐπίσης βασιλέα, καὶ τύραννον, καὶ δύναται νὰ γένη ἡ δύναμις τοῦ ἐνὸς τόσον ἀπόλυτος, ὅσον καὶ ἡ τοῦ ἄλλου, διὰ τοῦτο ἄς ζήσωμεν μεταξὺ τούτων δύο ἀρχικὰς διαφορὰς (3), καὶ τὴν μὲν πρώτην ἄς λάβωμεν ἀπὸ τὴν χρῆσιν τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν μετέρχεται, τὴν δὲ δευτέραν ἀπὸ τὰς διαθέσεις, ὁποίας ὅποτε εὐρίσκουσιν εἰς τοὺς ὑπηκόους των. Καὶ ὅ,τι μὲν ἀνήκει εἰς τὴν πρώτην, εἶπομεν ἤδη, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀναφέρει τὸ πᾶν εἰς τὸν λαόν του, καὶ ὁ τύραννος, μόνον εἰς τὸν ἑαυτοῦ του. Ὅ,τι δὲ εἰς τὴν δευτέραν, λέγομεν, ὅτι ἡ πλεον ἀπεριόριστος ἐξουσία ἀποβαίνει νομίμη, ὅταν οἱ ὑπῆκοοι συναίνωσι νὰ τὴν ἐπικυρώσωσιν, ἢ νὰ τὴν ὑποφέρωσι.

§. ε'. Κατ' αὐτὰς τὰς προηγουμένας ιδέας εὐρίσκομεν εἰς τὴν ἰσορίαν τῶν δήμων πέντε εἶδη βασιλείων· τὸ πρῶτον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου εὐρίσκεται συνεχῶς εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους. Ὁ βασιλεὺς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνᾷ τὰ στρατεύματα, νὰ ἀποφασίζῃ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ὅταν τὰ ἐδιοίκει, νὰ προεδρεύῃ εἰς τὰς θυσίας, νὰ κρίνῃ τὰς διαφορὰς τῶν κατὰ μέρος, καὶ νὰ μεταδίδῃ εἰς τοὺς υἱοῦς του τὴν ἐξουσίαν του. Τὸ δεύτερον εἰσαυτήθη, ὅταν αἱ ἀκατάπαυστοι διχόνοιαι ἐβίασαν πόλιν τινὰ νὰ παρακαταθήσῃ τὴν ἐξουσίαν της εἰς τὰς χεῖρας

(1) Ὁ αὐτ. ῥητ. α'. κεφ. π'. (2) Πολιτ. γ'. κεφ. ζ'. (3) Ὅ,τι τὴν συμ.

ιδιαιτέρου τινός ανθρώπου, ἢ ἐφ' ὅρου ζωῆς, ἢ εἰς ὠρισμένον τινὰ χρόνον. Τὸ τρίτον εἶδος τῆς βασιλείας εὐρίσκεται εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη τῆς Ἀσίας. Ὁ βασιλεὺς εἰς αὐτὸ ἔχει ἐξουσίαν ἀπεριόριστον, τὴν ὁποίαν μὲ ἔλον τοῦτο ἐδέχθη ἀπὸ τοὺς προπάτοράς του, καὶ κατὰ τῆς ὁποίας οἱ λαοὶ δὲν ἐναντιώθησαν. Τὸ τέταρτον εἶναι τὸ τῶν Λακεδαιμονίων, τὸ ὁποῖον φαίνεται μᾶλλον μὲ τοὺς νόμους σύμφωνον, καὶ περιορίζεται εἰς τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων, καὶ εἰς τὰ, ὅσα ἐπαγγέλματα ἀφορῶσιν εἰς τὴν θεῖαν λατρείαν. Τὸ πέμπτον τελευταῖον, τὸ ὁποῖον θέλω ὀνομάσει βασιλείαν, ἢ μοναρχίαν σὺνφρονα, εἶναι ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς ἐπικρατίας του μετέρχεται τοιαύτην ἐξουσίαν, ὁποίαν καὶ πατὴρ γενεᾶς τινος εἰς τῆς οἰκίας του τὸ ἐνδότερον. Περί αὐτοῦ μόνου τῆς διοικήσεως τοῦ εἶδους πρέπει νὰ γίνῃ ὁ λόγος ἐνταῦθα. Δὲν ὀμιλῶ περὶ τοῦ πρώτου, ἐπειδὴ πανταχοῦ σχεδὸν ἀπὸ πολλῶν καιρῶν ἀνεστράφη, μῆτε περὶ τοῦ δευτέρου ἐπειδὴ εἶναι ἐπιτροπεία ἐφήμερος, μῆτε περὶ τοῦ τρίτου· ἐπειδὴ ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς Ἀσιανούς, οἵτινες εἶναι συνειθισμένοι εἰς τὴν δουλείαν μᾶλλον ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, καὶ Εὐρωπαίους· μῆτε περὶ τοῦ τῶν Λακεδαιμονίων· ἐπειδὴ περισφίγγεται εἰς στενώτατα ὄρια, καὶ ἀποτελεῖ μόνον μέρος τῆς νομοδοτικῆς διατάξεως, χωρὶς νὰ ᾔναι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ διοικήσις ἰδιαιτέρα.

§. 5. Ἴδου λοιπὸν ἡ ἰδέα, τὴν ὁποίαν ἔχομεν περὶ τῆς ἀληθοῦς βασιλείας. Ὁ βασιλεὺς ἔχει τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, καὶ φροντίζει δι' ὅλα τὰ μέρη τῆς διοικήσεως, καθὼς καὶ περὶ τῆς ἡσυχίας τῆς βασιλείας. Εἰς αὐτὸν ἀνήκει νὰ ἐπιτάτῃ τῶν νόμων τὴν ἐκπλήρωσιν· καὶ ἐπειδὴ, ἐξ ἑνὸς μὲν μέρους, δὲν δύναται νὰ τοὺς ὑπερασπίζηται ἐναντίον εἰς τοὺς, ὅσοι τοὺς παραβαίνουσιν, ἐάν δὲν ἔχῃ τάγμα τι στρατιωτῶν εἰς τὴν ὑποταγήν του, ἐξ ἄλλου δὲ, ἢθεὶς δυναθῇ νὰ κακομεταχειρισθῇ

αὐτὸ τὸ μέσον, διὰ τοῦτο συζηνομεν κανόνα γενικόν, ὅτι πρέπει νὰ ἔχη ἰκανὴν δύναμιν νὰ κατασέλλῃ τοὺς κατὰ μέρος, καὶ οὐδεμίαν νὰ καταδυναστεύῃ τὸ ἔθνος. Δύναται νὰ ἀποτελῇ διαταγὰς εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, τὰς ὁποίας οἱ νόμοι, ὅταν ἐγράφοντο, δὲν προείδον. Ἡ φροντίς τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν δικαιοσύνην, καὶ νὰ παιδεύσῃ τοὺς ὑποδύτους, πρέπει νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τοὺς κριτάς. Ἐπειδὴ μόνος τοῦ δὲν δύναται νὰ βλέπῃ τὰ πάντα, μήτε νὰ τὰ βάλλῃ εἰς καλὴν τάξιν, πρέπει νὰ ἔχη βουλευτήριον, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ τὸν βοηθῇ μὲ τὰς γνώσεις του, καὶ νὰ τὸν ἀνακουφίξῃ ἀπὸ ὅλα, ὅσα ἀφορῶσιν εἰς τὴν διοίκησιν. Οἱ φόροι πρέπει νὰ διορίζωνται μόνον εἰς πολέμου περίσσειαν, ἢ ἄλλης τινὸς ἀνάγκης τῆς βασιλείας. Δὲν πρέπει νὰ καθυβριζῇ τοῦ λαοῦ τὴν ἐνδειαν, θάπανων ἀσώτως τὰς περιουσίας των εἰς ξένους, μίμους, καὶ ἑταίρας. Περὶ πλέον πρέπει νὰ μελετᾷ τὴν φύσιν τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν ἐνεδύθη, γινόμενος εἰς τοὺς ὑπηκόους του εὐπρόσιτος, καὶ ζῶν μεταξὺ των, ὡς πατὴρ μεταξὺ τῶν παιδῶν του. Πρέπει νὰ ἀσχολῆται μᾶλλον εἰς τὰ συμφέροντα ἐκείνων, ἢ εἰς τὰ ἰδία του· ἢ δορυφοροῦσα αὐτὸν λαμπρότης νὰ ἐμπνέῃ σέβας, καὶ ὄχι φρίκην, ἢ τιμὴ νὰ ἦναι τὸ ἐλαττήριον ὅλων του τῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν ἔρωσ τοῦ λαοῦ του νὰ ἦναι εἰς αὐτὴν τὸ ἔπαθλον, νὰ διακρίνῃ, καὶ νὰ ἀνταμείβῃ τὰς ἐκδουλεύσεις, καὶ οἱ πλούσιοι, ὑπὸ τὴν βασιλείαν του, ἐμμένοντες εὐχαριστημένοι εἰς τὴν κτῆσιν τῶν ἰδίων ὑπαρχόντων, καὶ οἱ ἐνδεεῖς, ὑπερασπιζόμενοι ἀπὸ τὴν κάκωσιν αὐτῶν, νὰ μανθάνωσι νὰ τιμῶνται ἀμοιβαίως οἱ ἴδιοι, ὑπεραγαπῶντες μίαν ἀπὸ τὰς εὐκλεσεύρας νομοθεσίας, τὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συσθεσίας (1).

§. ζ. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ ἄριστόν της ἐξήρτηται μόνον ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος τὴν μετριότητα, εἶναι σαφὲς, ὅτι ἡ ἀσφάλεια,

(1) Ὅρα τὸν Ἄρισ.

καὶ ἐλευθερία τῶν ὑπηκόων πρέπει ἐπίσης νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ αὐτήν. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πολιτείας, ὅλοι οἱ πολῖται, νομιζόμενοι ἴσοι, καὶ δυνάμενοι νὰ μετέχωσιν ἀπὸ τὴν ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν, ἐκπλήττονται μᾶλλον ἀπὸ τὰς ἀτοπίας, ἢ ἀπὸ τὰς ὠφελείας διοικήσεως, ἧτις δύναται νῦν μὲν νὰ ἐργάζηται τὴν εὐτυχίαν, ἄλλοτε δὲ τὴν δυσυχίαν τοῦ δήμου τινός (1). Ἡ βασιλεία, οὕσα τεθμελιωμένη ἐπὶ τῆς, ἧς ἐμπνέει, πίσεως, ἀνατρέπεται, ὅταν ὁ ἡγεμὼν κατασταθῇ μιμητὸς διὰ τὸν δεσποτισμὸν του, ἢ εὐκαταφρόντος διὰ τὰς κακίας του. Ὑπότινα τυραννικὴν ἐξουσίαν, ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ ἔθνους σρέφονται ἐναντίου του. Ἡ διοίκησις ἀεννάως πολυμεῖ με τοὺς ὑπηκόους, τοὺς κτυπᾷ εἰς τοὺς νόμους, εἰς τὰς περιουσίας, εἰς τὴν τιμὴν τους, καὶ τοῖς ἀφίνει μόνην τὴν βαθεῖαν αἴσθησιν τῆς ἰδίας των δυσυχίας. Ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς ἔχει, ὡς πρωτότυπον τὴν δόξαν τῆς βασιλείας του, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ του, ὁ τύραννος δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν, ἢ, νὰ ἀνασπᾷ ἀπὸ αὐτὸν ὅλα τὰ πλούτη τῆς πολιτείας, καὶ νὰ τὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὰς διαβεβλημένας του ἡδονάς. Διονύσιος, ὁ βασιλεὺς τῶν Συρακουσῶν, τόσον ἐπολλαπλασίασε τοὺς φόρους, ὥστε δι' ἐτῶν πέντε, αἱ περιουσίαι ὅλων τῶν κατὰ μέρος εἰσῆλθον εἰς τὸ θησαυροφυλάκειόν του (2). Ἐπειδὴ ὁ τύραννος βασιλεύει μόνου ἀπὸ φόβου, τὸν ὅποιον ἐμπνέει, ἢ ἀσφάλειά του πρέπει νὰ ἦναι τὸ μόνον τῆς προσοχῆς του ὑποκείμενον· καὶ ἐπειδὴ ἡ φυλακὴ βασιλέως τινός συγκροτεῖται ἀπὸ πολίτας, οἵτινες ἐνώουσι μὲ τὸ κοινὸν τὰ ἰδιά των συμφέροντα, ἢ τοῦ τυράννου εἶναι μόνου ἀπὸ ξένους, οἵτινες γίνονται τῶν μανιῶν, καὶ φαντασιῶν του ὄργανα.

§. η'. Τοιαύτη διοίκησις, ἂν ἦναι ἀείποτε ἀξία ἐκείνου τοῦ ὀνόματος, περιέχει ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν πλέον διεφ-

(1) Ὁρα τὸν Μορτέσκιου, *Esprit des lois*. l. 1. c. 9, (2) Ἄριστ. αὐ.

θαρμένων διοικήσεων. Δὲν δύναται ἄρα νὰ ἦναι μονίμη, παρὰ
 μόνον μὲ μέσα βίαια, καὶ μᾶλλον διαβεβλημένα· ὅθεν εἶναι
 παρεπόμενον νὰ περιέχη ὅλας τὰς δυνατὰς τῆς ἀνατραπῆς αἰ-
 τίας. Ἡ τυραννία διατηρεῖται, ὅταν ὁ ἡγεμὼν ἔχη προσοχὴν
 νὰ ἐξουθενώῃ τοὺς πολίτας, οἵ τινες ὑψώνονται ὑπὲρ ἄνω τῶν
 λοιπῶν (1)· ὅταν δὲν συγχωρῇ μήτε προσόδους γνώσεων, αἰό-
 ποδαὶ δύναται νὰ φωτίζωσι τοὺς ὑπηκόους, μήτε συμπόσια
 κοινὰ, καὶ συνελεύσεις, αἵ τινες δύναται νὰ τοὺς ἐνώνωσιν·
 ὅταν, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν βασιλέων τῶν Συράκουσῶν,
 τοὺς πολιορκῶσι μὲ κατασκόπους, οἵ τινες τοὺς κρατοῦσιν εἰς
 ἅπαντα τὸν χρόνον εἰς ἀνισυχίαν, καὶ τρομάραν. Ὅταν, δι' ἐν-
 τέχνων μηχανῶν, διασπείρῃ τὴν σύγχυσιν εἰς τὰς γενεάς, τὴν
 διαίρεσιν εἰς τὰς διαφόρους τάξεις τῆς πολιτείας, τὴν ἀπιστίαν ἕως
 εἰς τοὺς πλέον ἱεροὺς δεσμούς· ὅταν ὁ δῆμος, συνττριμμένος
 ἀπὸ τοὺς δημοσίους πόνους, καταβεβαρυμένος ἀπὸ φόρους, συ-
 ρόμενος εἰς πολέμους, γινομένους ἐπίτηδες, καταντᾷ εἰς βαθ-
 μὸν νὰ μὴν ἔχη μήτε ὑψωσιν εἰς τὰς ἰδίας του, μήτε εὐγένειαν
 εἰς τὰ φρονήματά του, τότε χάνει τὴν γενναιοῦτητα, καὶ τὰ μέ-
 σα νὰ ἀποσιεῖ τὸν καταθλίβοντα αὐτὸν ζυγόν. Ὅταν ὁ θρό-
 νος ἦναι ὀρυφωρούμενος μόνον ἀπὸ δουλοπρεπεῖς κόλακας,
 καὶ ὑποδεδεσμένους τυράννους, χρησιμωτέρους εἰς τὸν δεσπότην,
 οἵ τινες δὲν ἀναχαιτίζονται μήτε ἀπὸ αἰδῶ, μήτε ἀπὸ πλήχτρα
 συνειδήσεως. Εἶναι μὲ ὅλον τοῦτο τρόπος προσφύεστος νὰ δι-
 αιωνίζῃ τὴν ἐξουσίαν του, ὅταν, διατηρῶν ὅλον τὸ πλήρωμα
 τῆς δυνάμεώς του, ἐπιθυμῇ νὰ ὑποτάσσεται εἰς χαρακτῆρας,
 οἵ τινες γλυκύνουσι τῆς ἐξουσίας τὴν αὐστηρότητα, φαινόμενος
 εἰς τὸν λαόν του μᾶλλον ὑπὸ ἰδιότητος πατρὸς, τοῦ ὁποίου εἶ-
 ναι κληρονομία, παρὰ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἀγρίου τινὸς θηρίου,
 τοῦ ὁποίου γίνονται θύματα.

(1) Αὐτ. κερ. ια'. Εὐρεπ. εἰς ἐκλ. σί. 445.

§. 9'. Ἐπειδὴ οἱ ὑπῆκοοι πρέπει νὰ ᾔναι πεπεισμένοι, ὅτι ἡ τύχη των θυσιάζεται εἰς τὸ καλὸν τῆς πολιτείας, καὶ ὅχι εἰς τὸ ἰδίον του ἰδιαιτέρως, διὰ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐπιμελῆται νὰ τοὺς καταστήσῃ νὰ δοξάζωσιν, ὅτι ἔχει ἐμπειρίαν εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς διοικήσεως. Εἶναι δὲ αὐτὸν πολλὰ ἐπικερδίστατον νὰ ἔχη χαρίσματα, τὰ ὅποια προξενούσι σέβας, καὶ φαινόμενα ἀρετῶν, τὰ ὅποια σύρουσι τὴν ἀγάπην. Εἶναι οὐχ ἥττον ἐπικερδέστερον εἰς αὐτὸν, εὖν φαίνηται προσηλωμένος, χωρὶς ὅμως νὰ ᾔναι δεισιδαίμων, εἰς τὴν λατρείαν τῆς πίσεως· ἐπειδὴ ὁ ὄμιλος θέλει τὸν νομίζει, ὅτι ἔχει φόβον πρὸς τοὺς Θεοὺς, καὶ δὲν τολμᾷ νὰ ἐπαναστῇ καθ' ἡγεμόνος, τὸν ὁποῖον οἱ θεοὶ ὑπερασπίζονται. Τὸ μόνον μάλισα, ὅπου πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ, εἶναι νὰ μὴν ὑψώσῃ τινα ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του εἰς τοιοῦτον βαθμὸν μεγαλειότητος, τὸν ὁποῖον δύναται νὰ μεταχειρισθῇ ἐπὶ κακοῦ, καὶ τὸ περισσώτερον ἐτι νὰ ἀπέχη ἀπὸ τοῦ νὰ ὑβρίζῃ τοὺς κατὰ μέρος, καὶ νὰ προξενῇ ἀτιμίας εἰς τὰς γενεάς. Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν βασιλείων, τοὺς ὁποῖους ἡ κατάχρησις τῆς δυνάμεως κατεκρήμυσεν ἀπὸ τὸν θρόνον, πολλοὶ ἀπώλεσθασαν, διὰ νὰ ἐξηλειώσωσιν ὑβρεῖς προσωπικὰς, τῶν ὁποίων ἔγεναν ἔνοχοι, ἢ ἔδωκαν ἄδειαν νὰ γένωσιν ἄλλοι. Μὲ παρομοίας οἰκονομίας διετηρήθη ὁ δεσποτισμὸς εἰς Σικυῶνα, ὀλόκληρον αἰῶνα, καὶ εἰς Κόρινθον σχεδὸν τοσαύτου χρόνον. Οἱ διοικοῦντες αὐτὰς τὰς δύο πολιτείας, ἔλαβον τὴν τιμὴν, ἢ τὴν δημοσίαν ἐμπιστοσύνην, οἱ μὲν, μὲ τὰ πολεμικὰ των προτερήματα, οἱ δὲ, μὲ τὸ εὐπροσῆγορον τοῦ τρόπου, ἄλλοι μὲ τὰς τιμὰς, τὰς ὁποίας εὔδειξαν εἰς τινὰς περιστάσεις διὰ τοὺς νόμους. Πανταχοῦ ἄλλοῦ ἢ τυραννία μᾶλλον, ἢ ἥττον ἐςερεώθη, καθ' ὅσον μᾶλλον ἢ ἥττον ἠμέλησε νὰ κρυφθῇ. Τὴν εἶδον ἐνίοτε, ὅτι ἀφώπλισε λαὸν ἐξηγριωμένον, ἄλλοτε ὅτι συνέτριψε τὰ δισκὰ τῶν δούλων, καὶ τοὺς ἔκραζεν εἰς

βοήθειάν της. Ἄλλ' εἶναι πᾶσα ἀνάγκη, διοικήσεις τόσον τερατώδους νὰ πύξη ταχύτερα, ἢ ἀργότερα. Ἐπειδὴ τὸ μέσος, ἢ ἡ καταφρόνησις, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει, πρέπει ἢ ταχέως, ἢ βραδέως νὰ ἐκδικήσῃ τῶν ὑβρισμένων ἔθνων τὴν μεγαλειότητα.

§. 1. Ὅταν, μετὰ τὴν παντελῆ τῆς βασιλείας καταπαυσιν, ἐπανῆλθεν ἡ ἐξουσία εἰς τὰς πολιτικὰς κοινότητας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐπήγασεν, ἄλλαι μὲν ἀπὸ αὐτὰς ἀπεφάσισαν νὰ τὴν ἐνεργῶσι μὲ ἐθνικὸν σύστημα, ἄλλαι δὲ νὰ τὴν ἐμπιστεύωσι εἰς πολίτας τινάς, τότε ἠγέρθησαν δύο φατρίαι δυναταί, ἡ μὲν, τῶν ἀρίστων, ἡ δὲ, τοῦ δήμου, κατασελλόμεναι πρότερον ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐνὸς μόνου, καὶ ἀσχολούμεναι μετὰ ταῦτα περισσότερον νὰ ἀνατρέπωνται δι' ἀλλήλων, ἢ νὰ ἀντιπαρμίζονται. Αἱ διαιρέσεις τῶν σχεδὸν πανταχοῦ ἐδυσμόρφωσαν τὴν πρωτότυπον νομοθεσίαν, καὶ ἄλλαι περιστάσεις συνέδραμον νὰ τὴν μεταβάλλωσι. Τοιαῦται εἶναι αἱ ἀτελεῖς διοικήσεις, τὰς ὁποίας ἡ πείρα ἀπέδειξεν εἰς τὰ διάφορα τῶν νομοθετῶν συστήματα· καταχρήσεις εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐξουσίας, καί ἐτι τῆς νομιμοτέρας, καὶ μεταβολαί, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασαν οἱ ἄθῃμοι εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἦθῃ, καὶ σχέσεις τῶν μὲ τὰ ἄλλα ἔθνη. Ὡς καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἕλλησιν, οἱ ὅποιοι τόσον φλέγονται ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας τὸν ἔρωτα, δὲν θέλεις εὖρη δύο ἔθνη, ἢ δύο πόλεις, ὅσον γειτνιάζουσαι καὶ ἂν ἦναι, ὅτι ἔχουσι ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν νομοθεσίαν, καὶ τὴν αὐτὴν τῆς διοικήσεως μόρφωσιν, ἀλλὰ πανταχοῦ θέλεις ἰδῆ τὴν νομοθεσίαν, ὅτι κλίνει πρὸς τὸν δεσποτισμὸν τῶν ἐγκρίτων, ἢ πρὸς τὸν τοῦ δήμου. Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι πρέπει ἀφευκτα νὰ διακρίνωνται πολλὰ εἶδη τῆς ἀριστοκρατίας, τὰ μὲν, ὅτι πλησιάζουσι, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰς τὴν τελειότητα, τῆς ὁποίας ἐκείνη ἡ διοίκησις εἶναι δεκτικὴ, τὰ δὲ, ὅτι ἐκτείνονται, κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἥττον, εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, ἥτις εἶναι ἡ παρεκτροπὴ τῶν.

§. ια'. Ἡ ἀληθὴς ἀριστοκρατία ἤθελεν ἦναι ἐκείνη, ἐν ἣ ἡ ἐξουσία ἤμπορεῖ νὰ εὐρίσκηται εἰς χεῖρας ἐγκρίτων τινῶν πεφωτισμένων καὶ ἐναρέτων. Ἀρετὴν ἐννοῶ ἐνταῦθα τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, ἣτις εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ κοινοῦ καλοῦ, ἢ τῆς πατρίδος. Ἄν εἰς αὐτὴν ἤθελε δοθῆ ὅλη ἡ τιμὴ, βέβαια ἤθελε γένη ἡ κριτὴς ταύτης τῆς διοικήσεως. Διὰ νὰ βεβαιώσῃ κἀνεὶς αὐτὴν τὴν διάταξιν, ἤθελεν ἦναι χρῆσι νὰ τὴν συγκεράσῃ τοιαυτοτρόπως, ὥστε οἱ πρῶτοι πολῖται νὰ εὐρίσκωσιν εἰς αὐτὴν τὰς ὠφελείας τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ ὁ ὄμιλος, τὰς τῆς δημοκρατίας. Δύο νόμοι ἤθελον συνδράμῃ εἰς τὸ νὰ παραγάγωσιν αὐτὴν τὴν διπλὴν ἐνέργειαν· ὁ μὲν, προκύπτων ἀπὸ τὴν κριπέδα ἐκείνης τῆς διοικήσεως, ἤθελε μεταδίδει τὰς ὑπερτάτας ἀξίας εἰς ἀνθρώπους, ἐγνωσμένους διὰ τὰ προτερήματά των, χωρὶς νὰ ἀποβλέπη εἰς τὰ τυχαία των ἀγαθὰ. Ὁ δὲ, διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τοὺς ἀρχηγούς, ἀπὸ τοῦ νὰ γίνωσιν πλούσιοι εἰς τὰ ἀξιώματά των, ἤθελε τοὺς ὑποχρεῖναι νὰ δίδωσιν εἰς τὸ κοινὸν λόγον τῆς διοικήσεως τῶν θησαυρῶν. Διὰ μὲν τοῦ πρώτου, ὅλοι οἱ πολῖται δύνανται νὰ ἐπιθυμῶσι τὰς πρώτας ἀξίας, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου, οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐσχάτης κλάσεως ἤθελον ἀρνηθῆ δικαίωμα, τὸ ὅποιον τοὺς κινεῖ εἰς φιλοτιμίαν, μόνον δι' ὅ,τι τὸ κρίνουσιν ὠφέλιμον. Ἐπειδὴ δὲ ἤθελεν ἦναι ἐπίφοβον, μήπως, διὰ τῆς πολυκαιρίας, ἀρετὴ, περιβεβλημένη ὅλην τὴν ἐξουσίαν, ἀδυνατήσῃ, ἢ διεγερῇ ζηλοτυπίαν, διὰ τοῦτο εἰς πολλὰς ἀριστοκρατίας, φροντίζουσι νὰ προσδιορίζωσι τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀξίων, καὶ προσάπτουσι νὰ μεταβαίνωσιν αὐταὶ ἀπὸ ἕξ εἰς ἕξ μῆνας εἰς νέας χεῖρας. Ἄν ἦναι χρεῖσθες νὰ ἐκλέγωσιν οἱ κριταὶ κριτηρίων τινῶν ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἐνδόξων πολιτῶν, εἶναι ἀπαραίτητον τοῦλάχιστον νὰ ἔχωσιν εἰς ἄλλα κριτήρια ἐκλελεγμένους κριτὰς ἀπὸ ὅλης τὰς καταστάσεως.

§. ιβ'. Μόνον εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν ἀνήκει νὰ συσχῆ

ἀρχηγούς νὰ φρουρίζωσι περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, καὶ τῆς διαγωγῆς τῶν γυναικῶν. Τοιαύτη ἐπισκοπὴ εἰς δημοκρατίαν, καὶ ὀλιγαρχίαν ἤθελεν ἦναι χωρὶς ἐνέργειαν. Ἐπειδὴ εἰς μὲν τὴν πρώτην ὁ χυδαῖος λαὸς θέλει νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐλευθερίαν ἀπεριόριστον, εἰς δὲ τὴν δευτέραν, οἱ ἐν ἀξιώμασι διδουσι πρῶτοι τὸ παράδειγμα τῆς διαφθορᾶς, καὶ ἀτιμωρησίας. Πουθενὰ δὲν εἶναι τοιοῦτον σύστημα διοικήσεως, ἐν ᾧ ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος δὲν ἤθελε διακρίνηται ποτε ἀπὸ τὸν συνειδησμένον πολίτην ἂν ἀπαιτῆται νὰ τὸ φέρῃ κἀνεὶς εἰς πράξιν, ἤθελον ἦναι ἀναγκαῖοι ἄλλοι νόμοι, καὶ ἄλλαι διαταγαί· Διὰ νὰ κρίνωμεν διαφορὰς ἀριστοκρατίας, εἶναι ἰκανὸν, νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν. Ἐπειδὴ ἐκεῖθεν μάλιστα εἶναι ἐξηρητημένη ἡ ἀγαθότης τῆς διοικήσεως (1). Ἡ βᾶσις τῆς ἀληθοῦς ἀριστοκρατίας ἤθελε περιέχει ἐν ἑαυτῇ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν, ἢ τὸν ἔρωτα τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Ἄν, εἰς τὰς παρούσας ἀριστοκρατίας, ἐκεῖνος ὁ ἔρως ἔχη μᾶλλον, ἢ ἥττον ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχηγῶν, πρέπει νὰ συμπεράνῃ κἀνεὶς ἐκ τούτου, ὅτι ἡ νομοδοτικὴ διάταξις εἶναι εἰς αὐτὴν μᾶλλον, ἢ ἥττον ἐπωφελής. Οὕτως ἡ διοίκησις τῆς Λακεδαιμόνος πλησιάζει μᾶλλον εἰς τὴν ἀληθῆ ἀριστοκρατίαν, παρὰ ἡ τῆς Καρχηδόνας, κἀν εἰς τὰ λοιπὰ ἔχωσιν ἀναμεταξύτων πολλὴν ὁμοιότητα. Εἰς μὲν τὴν Λακεδαιμόνα, ὁ ἐκλεχθεὶς ἀρχηγὸς πρέπει νὰ ἦναι ἐμψυχωμένος ἀπὸ τῆς πατρίδος τὸν ἔρωτα, καὶ διατεθειμένος νὰ ἰδιοποιητῆται τοῦ δήμου τὸ ὄφελος. Εἰς δὲ τὴν Καρχηδόνα, παρεκτὸς τούτου, πρέπει νὰ ἔχη περιουσίας πλουσιοπαρόχους, καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται, ὅτι ἐκεῖνη ἡ διοίκησις κλίνει εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν περισσότερον.

§. 17. Ἡ νομοδοτικὴ διάταξις εἶναι εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν ἐπικίνδυνος, ὅταν τὰ συμφέροντα τῶν πρώτων πολιτῶν

(1) Ὅρα. Ἄρισ. πολλαχοῦ.

δὲν ἦναι τόσον καλὰ συνδεδεμένα μὲ τὰ τοῦ δήμου, ὥστε κάθε
 μία ἀπ' αὐτὰς τὰς κλάσεις νὰ μὴν εὐρίσκειται εἰς ὑπερβολὴν
 μεγάλην διὰ νὰ κυριεύσῃ τὴν ἐξουσίαν. Ὅταν οἱ νόμοι συγχω-
 ρῶσι νὰ διαβαίνωσι ὅλα τὰ πλούτη ἀνεπαισθήτως εἰς χεῖρας
 τινῶν κατὰ μέρος· ὅταν κλείωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς πρῶ-
 τας φαινομένας καινοτομίας, αἱ ὁποῖαι ἀνατρέπουσι τὴν νο-
 μοδοτικὴν διάταξιν· καὶ ὅταν οἱ ἀρχηγοὶ φθονεροὶ, ἢ ἀμελεῖς,
 κατατρέχωσι τοὺς λαμπροὺς πολίτας, ἢ τοὺς ἀποβάλλωσι ἀ-
 πὸ τὰς ἀξίας, ἢ τοὺς ἀφίνωσι νὰ κατασθῶσιν ἰσχυρότεροι, διὰ
 νὰ δουλώσωσι τὴν πατρίδα των. Ἡ ἀτελής ἀριστοκρατία ἔχει
 τόσας σχέσεις μὲ τὴν ὀλιγαρχίαν, ὥστε ἀπαραίτητον νομίζεται
 νὰ τὰς κρίνῃ ὁμοῦ, ὅταν θελῇ νὰ ἐξιχνιάσῃ μέχρι λεπτοῦ τὰ
 ἀνατρεπτικὰ, καὶ συντηρητικὰ αἴτια καὶ τῆς μιᾶς, καὶ τῆς ἄλ-
 λης. Εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, ἡ ἐξουσία εἶναι εἰς χεῖρας ὀλίγων
 τινῶν πλουσίων ἀνδρῶν. Ἐπειδὴ τὸ οὐσιῶδες αὐτῆς τῆς δι-
 οικήσεως ἀπαιτεῖ τοῦλάχιστον νὰ ἦναι αἱ πρῶται ἀξίαι ἐκλεκ-
 ται, καὶ ὅταν τὰς ἐγχειρίζωσι εἰς αὐτοὺς, νὰ ὀδηγῶνται ἀπὸ
 τὸν Κῆνσον, ὃ εἶναι ἀπὸ τὰς προσόδους τῶν κατὰ μέρος, τὰ
 πλούτη ἐνταῦθα πρέπει νὰ προτιμῶνται ἀπὸ κάθε ἄλλο, καὶ
 αὐτὰ ἀποτελοῦσι μεταξύ τῶν πολιτῶν μεγάλην ἀνομοιότητα,
 καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ τὰ ἀποκτώσιν εἶναι ἡ βᾶσις τῆς διοικήσεως.
 Πολλαὶ πόλεις οἶκοθεν ἠρετήσαντο τοῦτο τὸ σύστημα τῆς διοι-
 κήσεως. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀγωνίζονται νὰ τὸ εἰσάξωσι καὶ πα-
 ρὰ τοῖς ἄλλοις δήμοις μὲ τὸν αὐτὸν ζῆλον, μὲ ὅσον οἱ Ἀθη-
 ναῖοι προσπαθοῦσι νὰ συστήσωσι εἰς αὐτοὺς τὴν δημοκρατίαν,
 ἀλλὰ πανταχοῦ εἶναι μεταβεβλημένον εἰς διόφορα σχήματα,
 κατὰ τὴν φύσιν τοῦ Κῆνσου, τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ, διὰ νὰ δώσῃ
 κύρος νὰ ἀνέρχεται εἰς τὰς πρῶτας ἀξίας, κατὰ τοὺς διαφό-
 ρους τρόπους, δι' ὧν αὐταὶ μεταδίδονται, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν
 τοῦ ἀρχηγοῦ, ἧτις εἶναι μᾶλλον, ἢ ἥττον περιορισμένη. Παν-

ταχοῦ ἔτι ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν διοικούντων πολιτῶν ζητεῖ νὰ διατηρῇ τὴν ἐξουσίαν του κατὰ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ὑποτασσομένων πολιτῶν.

§. εἴ'. Ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται εἰς πολλὰς πολιτείας, συνίσταται εἰς τοῦτο, νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς πολίτας τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃται εἰς τὰς γενικὰς τοῦ ἔθνους συνελεύσεις, νὰ δέχωνται πολιτικὰ ἀξιώματα, νὰ δίδωσι τὰς ψήφους των εἰς τὰ κριτήρια τῆς δικαιοσύνης, νὰ ἔχωσιν ὄπλα εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ νὰ αὐξάνωσι τὰς δυνάμεις των μὲ τὰς ἀσκήσεις τοῦ γυμνασίου ὅμως κῆμιά ποινὴ δὲν διατάχθη κατὰ τῶν πτωχῶν, ὅσοι ἀμελοῦσιν αὐτὰς τὰς ὠφελείας, ἐν ᾧ οἱ πλούσιοι δὲν δύνανται νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ αὐτὰς, χωρὶς νὰ καθυποβάλλωνται εἰς χρηματικὴν ζημίαν. Ἡ δεικνυομένη εἰς τοὺς πρώτους συγκατάβασις, οὕσα τεθεμελιωμένη, κατὰ τὸ φαινόμενον, εἰς τοὺς πολυαριθμούς πόνους, καὶ ἀνάγκας των, τοὺς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις, καὶ τοὺς συνειθίζει νὰ θεωρῶσι τὰς δημοσίας σκέψεις, τὰς μερίμνας νὰ ἀποδίδωσι τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὰς ἄλλας ἐπὶ λεπτοῦ ὑποθέσεις τῆς διοικήσεως, ὡς βάρος ἐπιμοχθον, τὸ ὁποῖον μόνοι οἱ πλούσιοι δύνανται νὰ ἦναι ὑπόχρεοι νὰ ὑπεφέρωσι. Διὰ νὰ διατάξῃ κῆνεῖς τὴν καλλιτέραν ἀπὸ τὰς ὀλιγαρχίας, πρέπει, ὁ Κῆνσος, ὁ ὁποῖος διορίζει τὴν κλάσιν τῶν πρώτων πολιτῶν, νὰ μὴν ἦναι πολλὰ μέγανος· ἐπειδὴ, ὅταν πολυάριθμος εἶναι αὐτὴ ἡ κλάσις τῶν πολιτῶν, τόσον πρέπει νὰ κρίνωσιν, ὅτι τότε διοικῶσιν οἱ νόμοι, καὶ ὄχι οἱ ἄνθρωποι. Δὲν πρέπει νὰ δίδωνται ἐν ταύτῳ πολλὰ ἀξία εἰς μίαν, καὶ τὴν αὐτὴν γενεάν, ἐπειδὴ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ κατασταθῇ πολλὰ ἰσχυρά. Εἰς τινὰς πόλεις, ὁ υἱὸς ἀποκλείεται εἰς τὴν ἀξίαν ἀπὸ τὸν πατέρα, καὶ ὁ ἀδελφός, ἀπὸ τὸν πρωτότοκον. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν μεγάλων ἀνισοτήτων τῶν τυχαίων ἀγαθῶν, πρέπει νὰ μὴ δύναται κῆ-

νεὶς νὰ διατάττη τὰς περιουσίας του πρὸς βλάβην τῶν νομίμων κληρονόμων, καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος δὴ κληρονομίαι νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπισωρεύωνται εἰς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον.

§. ιε'. Ὁ Δῆμος πρέπει νὰ ἦναι ὑπὸ τὴν ἄμεστον προεσσίαν τῆς διοικήσεως, νὰ τὸν περιποιῆται ἀπὸ τοὺς πλουσίους περισσότερο, εἰς τὴν καταδρομὴν τῶν, ὅσων δοκιμάζει, καταφρονήσεων, καὶ κήσεις νόμος, κῆμμία δύναμις νὰ μὴ γίνηται ἐμπόδιον εἰς τὴν ὑπαρξίν, καὶ εὐτυχίαν του. Αὐτὸς, μηδὲν προσπαθῶν διὰ τὰς ἀξίας, ὅσαι προξενούσι μόνον τιμὴν νὰ δουλεύωσι τὴν πατρίδα, θελεῖ τὰς βλέπει μὲ εὐχαρίστησιν, ὅτι διαβαίνουσιν εἰς ἄλλας χεῖρας, ἐὰν μόνον δὲν ἀνασπῶσιν ἀπὸ τὰς ἐδικὰς του τὸν καρπὸν τῶν πόνων του. Διὰ νὰ τὸν προσηλώσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν διοίκησιν, πρέπει νὰ μεταδίδῃ εἰς αὐτὸν μικρὰς τινὰς ἀξίας ἐπικερδεῖς, καὶ νὰ μὴ τοῦ ἀφαιρῆς τὴν ἐλπίδα, ὅτι, δύναμις τῆς δουλεύσεώς του, θελεῖ ὑψωθῆ ἕως εἰς μεγάλας τινὰς, καθὼς τὸ κάμνουσιν εἰς τὴν Μασσαλιάν, Ὁ νόμος, ὅστις, εἰς πολλὰς ὀλιγαρχίας, ἀπηγόρευεν ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς τὸ ἐμπόριον, ἐπροξένησε δὴ ἐξαιρετὰ ἀποτελέσματα· τοὺς ἐμποδοῖ εἰς τὸ νὰ θυσιάσωσιν εἰς τὸ συμφέρον τῆς τύχης των τὰς, ὅσας χρεωρῶσιν εἰς τὴν πολιτείαν, ὥρα, καὶ νὰ ἐργάζωνται μονοπωλεῖον, τὸ ὅποῖον ἤθελεν ἀφανίσει τοὺς ἄλλους ἐμπόρους. Ὅταν οἱ ἀρχηγοὶ θυσιάσωσι μὲ ἀμίλλαν μέρος τι τῆς περιουσίας των, διὰ νὰ κατακοσμήσῃ τὴν μητρόπολιν, νὰ συγκροτῶσιν ἑορτὰς, θεάματα, καὶ δημόσια συμπόσια, παρομοίᾳ ἀμίλλα εἶναι βοηθεῖα εἰς τὸν δημόσιον θησαυρόν. Αὐτὴ ἀπακαθιστᾷ εἰς δικαίους ὄρους τὰς ὑπερβολικὰς περιουσίας τινῶν τῶν κατὰ μέρος. Ὁ δῆμος ἐκθύμως ὑποφέρει ἐξουσίαν, ἥτις καταγγέλλεται διὰ παρομοίαν ἀγαθοεργιών, καὶ ὀλιγώτερον τότε θαμβῶνται ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῶν ἀξιών, ἢ ἀπὸ τὰ βαρῆα χρέη, μὲ τὰ ὀ-

ποιὰ εἶναι συνωδευμένοι, καὶ ἀπὸ τὰς πραγματικὰς ὠφελείας, τὰς ὁποίας ἀπὸ αὐτὰς πορίζεται.

§. 15. Ἀλλ' ὅταν ὁ Κῆνος, ὁ ὁποῖος χωρίζει τὴν κλάσιν τῶν πολιτῶν, ὅσοι διορίζονται εἰς τὴν διοίκειν, ἦναι πολλὰ μεγάλος, τότε ἡ κλάσις αὕτη εἶναι πολλὰ ὀλιγάνθρωπος. Παρευθὺς ἐκείνοι, οἵτινες, διὰ τῶν πανουργιῶν, ἢ προτερημάτων αὐτῶν, ἐτέθησαν εἰς τὴν διοίκειν τῶν ὑποθέσεων, προσπαθοῦσι νὰ διατηρῶνται εἰς αὐτὸς μὲ τὰ ἴδια μέσα, θελεῖ τοὺς ἰθὴ κῆνεις, ὅτι ἐκτείνουσι ἀνεπαισθήτως τὰ δικαιώματά των εἰς τὸ νὰ ἔχωσι τὴν κυριότητα νὰ ἐκλέγωσι συγκαθέδρους, καὶ νὰ ἀρνῶσι τὰς ἀξίας εἰς τὰ παιδία των, νὰ ἐξαλείψωσι τελευταίου ὅλους τοὺς διατεταγμένους τύπους, καὶ, κἀμμίαν τιμωρίαν μὴ φοβούμενοι, νὰ ἀντικαθίσωσι εἰς τοὺς νόμους τὰς ἰδίας των θελήσεις· τότε ἡ διοίκεισι θελεῖ εὐρεθῆ εἰς ἔσχατον βαθμὸν διαφθορᾶς, καὶ ἡ ὀλιγαρχία θελεῖ ἦναι εἰς τὴν ἰδίαν ὀλιγαρχίαν, καθὼς ἠκολούθησεν εἰς τὴν πόλιν Ἡλιδα (1). Ἡ τυραννία ὀλίγων πολιτῶν δὲν ἠμπορεῖ νὰ διαρκέσῃ περισσότερον καιρὸν ἀπὸ τὴν τυραννίαν ἐνὸς μόνου, ἀδυνατεῖ ἀπὸ τὴν ἄμετρον ὑπερβολὴν τῆς δυνάμεώς της. Οἱ πλούσιοι, ἀποκεκλεισμένοι ἀπὸ τὴν διοίκειν, θελοῦσι ἐνωθῆ τότε μὲ τὸν δῆμον, διὰ νὰ τὴν ἀνατρέψωσι, καθὼς εἰς τὴν Κινίδαν ἡ ὀλιγαρχία μετεβλήθη ἐν ἀκρεῖ εἰς δημοκρατίαν. Τὴν αὐτὴν μεταβολὴν πρέπει νὰ προσμῆνῃ κῆνεις, καὶ ὅταν ἡ κλάσις τῶν πλουσιῶν ἐνωθῆ σφικτὰ ἀναμεταξύ της, διὰ νὰ μετέρχηται τοὺς ἄλλους πολίτας, ὡς ἀνδράποδα. Εἰς μερικὰ μέρη, ἐτόλμησαν νὰ προφέρωσι, τόσον βάρβαρον, ὅσον καὶ ἀνάισθητον τοῦτου τὸν ὄρκον. Θέλω κακοποιεῖ τὸν δῆμον, ὅσον δύναμαι. Ἐν τοσοῦτω, ἐπειδὴ τὸ πλῆθος εἶναι ἐπίσης ἐπικίνδυνον, εἴτε ἔρπει ἔμπροσθεν τῶν ἄλλων, εἴτε ἔρπουσιν ἐνώπιόν του, διὰ τοῦτο δὲν πρέ-

(1) Αἰτ. ε', ζ'. ἔρα τὴν σημ.

πει νὰ ἔχη ἐξαιρέτως τὸ δικαίωμα νὰ κρίνη, καὶ ἀπὸ αὐτὸ νὰ ἦναι ἐξαρτημένη ἡ διανομὴ ὄλων τῶν ἀξιωματῶν. Δι' οὗ, τι τότε, ἡ κλάσις τῶν πλουσίων, ἐπειδὴ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ζητῇ χαμερπῶς τὰς ψήφους του, δὲν θέλει ἀργοπορήσει νὰ καταπεισθῇ, ὅτι εἰς αὐτὸ εἶναι ἐπίσης εὐκόλον νὰ περικρατῇ τὴν ἐξουσίαν, ἢ νὰ τὴν διατάτῃ.

§. ιζ'. Τὰ ἦθῃ δύνανται νὰ καταστήσωσι δημῶδη διοίκησιν, κἄν δὲν ἦναι τοιαύτη, ἢ νὰ μεταβάλλωσι τὴν ὀλιγαρχίαν εἰς δημοκρατίαν. Ἄν καλὰ καὶ αὐταὶ αἱ μεταβολαὶ βάλωσι τὴν διοίκησιν εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν προδεδεγμένην νομοθεσίαν, δύνανται ὅμως νὰ μὴν ἦναι ἐπικίνδυνοι, ὡς μὲ βραδύτητα γινόμεναι, καὶ μὲ συναίνεσιν ὄλων τῆς πολιτείας τῶν τάξεων. Ἄλλὰ κἄνεν δὲν εἶναι τόσον οὐσιῶδες, ὅσον νὰ ἐμποδίξῃ ἐκ πρώτης ἀρχῆς, τὰς καινοτομίας, ὅσαι πλεγώνουσι ὀρμητικῶς τὴν νομοθεσίαν, καὶ, κατὰ ἀλήθειαν, εἰς διοίκησιν, ἣτις προβάλλει νὰ διατηρῇ εἰδὸς τι ἰσοσαθμίας μεταξύ δύο κλάσεων δυνατῶν πολιτῶν, ἢ τυχούσα παράβασις τῶν συστημένων νόμων θέλει προετοιμάσει τὴν ἀπώλειάν της. Εἰς τὸ Θούριον, ὁ νόμος δὲν ἐσυγχῶρει νὰ ἐκπληροῖ τις καὶ δευτέρον ἀξίαν πολεμικὴν, παρὰ, μετὰ πέντε ἐνιαυτούς. Νέοι τινὲς, ἐνδυναμωμένοι ἀπὸ τὴν ἐμπιστότην τῶν στρατευμάτων, καὶ ἀπὸ τοῦ δήμου τὴν συναίνεσιν, ἀνέτρεψαν αὐτὸν τὸν νόμον, ὅσον καὶ ἂν ἀντίσαντο οἱ διοικηταί, καὶ ἐντὸς ὀλίγου μὲ τολμηροτέρας ἐπιχειρήσεις μετέβαλον τὴν φρονίμην, καὶ κοσμίαν διοίκησιν ἐκείνου τοῦ δήμου εἰς τυραννίαν παγχάλεπον. Ἡ ἐλευθερία ἐμφιλοχωρεῖ μόνου εἰς τὴν δημοκρατίαν, λέγουσιν οἱ φανητιῶντες φατριασαὶ τῆς δημῶδους δυνάμεως· αὐτὴ εἶναι ἡ βᾶσις ἐκείνης τῆς διοικήσεως, αὐτὴ παρέχει εἰς κάθε πολίτην τὴν θέλησιν τοῦ ὑποτάσσασθαι, καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ διοικεῖν· αὐτὴ τὸν ἀποκαθιστᾷ κύριον τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅμοιον μὲ τοὺς λοιπούς, καὶ πολῦτιμον

εἰς τὴν πολιτείαν, τῆς ὁποίας κρίνεται μέλος. Εἶναι ἄρα οὐσιώδεις εἰς ἐκείνην τὴν διοίκησιν, ὅλαι αἱ ἀξίαι, ἢ καὶ αἱ περισσώτεραι ἀπὸ αὐτῆς, νὰ διανεμῶνται διὰ τοῦ κλήρου εἰς κάθε ἰδιώτην, καὶ αἱ ἀξίαι, ἐξαιρουμένων τῶν πολεμικῶν, νὰ μεταδίδωνται σπανιώτατα εἰς τὸν, ὅς τις ἦδη ἀπαξ τὰς ἐκυβέρνησε, καὶ ὅλοι οἱ πολῖται ἐπίσης νὰ διανεμῶνται εἰς τὰς αὐτὰς τῆς δικαιοσύνης, συζητούντες βουλευτήριον, διὰ νὰ προετοιμάξῃ τὰς ὑποθέσεις, ὅσαι πρέπει νὰ ἀποφασίζονται εἰς τὴν ἐθνικὴν, καὶ ἡγεμονικὴν συνέλευσιν, ἐν ἧ ὅλοι οἱ πολῖται δύνανται νὰ παρίστανται, λαμβάνοντες χάριτος δικαίωμα, ὅσαι ἔρχονται κατὰ συνέχειαν εἰς αὐτὴν τὴν συνέλευσιν, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ βουλευτήριον, καὶ εἰς τῆς δικαιοσύνης τὰ κριτήρια.

§. εἰ'. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διοικήσεως εἶναι ὑποκείμενον εἰς τὰς ἰδίας μεταβολὰς, καθὼς καὶ ἡ ἀριστοκρατία. Εἶναι συγκερασμένον εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, ὅπου, διὰ νὰ ἀπομακρύνωσιν ἀμαθῆ, καὶ ἀνήσυχον χυδαιότητα, ἀπαιτοῦσι μετρίαν προσοδὸν ἐκ μέρους τῶν, ὅσοι θέλουσι νὰ μετέχωσιν ἀπὸ τὴν διοίκησιν εἰς τοὺς τόπους, ὅπου, διὰ φρονίμων διαταγῶν, ἡ πρώτη κλάσις τῶν πολιτῶν δὲν εἶναι θυμὰ τοῦ μίσους καὶ τοῦ φόβου τῶν τελευταίων κλάσεων. Εἰς ὅλους τοὺς τόπους τελευταίου, μεταξὺ τῶν πλέον ταραχοποιῶν κινήσεων, οἱ νόμοι ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ λαλῶσι, καὶ νὰ ἀκούωνται. Ἀλλὰ πανταχοῦ εἶναι τυραννικόν, ὅπου οἱ πτωχοὶ ἐπιβρέουσι πολλὰ εἰς τὰς δημοσίας σκέψεις. Πολλὰί αἰτίαι ὑπερεδυνάμωσαν αὐτὴν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐξουσίας. Πρώτη εἶναι ἡ ἐξάλειψις τῶν προσόδων, κατὰ τὰς ὁποίας ἔμελλον νὰ κανονίζωνται αἱ διανομαὶ τῶν ἀξιῶν, Ἐυτεῦθεν οἱ ἐλάχιστοι πολῖται ἤρπασαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακατώνωται εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις. Δευτέρα εἶναι ἡ δοθεῖσα εἰς τοὺς πτωχοὺς χάρις, καὶ ἀρνηθεῖσα εἰς τοὺς πλουσίους, καὶ φέρωσι τὰς ψήφους των, εἴτε εἰς τὰς

γενικὰς συνελύσεις, εἴτε εἰς τὰ κριτήρια τῆς δικαιοσύνης. Ἀναξία μὲν νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς δευτέρους εἰς εἶδος τι ἐνδελεχείας, πολλὰ δὲ ἰκανή, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς πρώτους ἀπὸ τὴν διακοπὴν τῶν πόνων αὐτῶν· καὶ ἐντεῦθεν ἐπήγαγεν ἐκείνα ἢ πληθὺς τῶν ἐργατῶν, καὶ μισθωτῶν, οἵτινες ὑψώνουσι φωνὴν προσακτικὴν εἰς τοὺς σεβασμίους ἐκείνους τόπους, ἐν οἷς ἀνακρίνονται τῆς πατρίδος τὰ συμφέροντα. Τρίτη εἶναι ἡ δύναμις, τὴν ὁποῖαν οἱ ῥήτορες τῆς πολιτείας ἀπέκτησαν ἐπάνω εἰς τὸν δῆμον. Ἦγον ποτὲ καιρὸς, καθ' ὃν ἐχειραγωγείτο ἀπὸ τοὺς πολεμικοὺς, ἀλλ' οὗτοι κακομεταχειρισθέντες πολλάκις τὴν ἐμπειροσύνην του, ἐπροθυμοποιούντο νὰ τὸν ὑποτάξωσι· καὶ ἐπειδὴ ἡ εἰμαρμένη του εἶναι νὰ ὑποτάσσεται, ἠγέρθησαν, εἰς τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους, ἄνδρες αἰματῖαι, οἵτινες μετεχειρίζοντο τὰ προτερήματά των νὰ κολακεύωσι τὰ πάθη, καὶ ἐλαττώματά του, μεθύουτές τον μὲ τὴν φαντασίαν τῆς δυνάμεως, καὶ δόξης του, καὶ διερεθίζοντες τὸ πρὸς τοὺς πλουσίους μῖσός του, τὴν πρὸς τοὺς νόμους καταφρόνησιν, καὶ τὸν ἔρωτα τῆς ἀνεξαρτησίας του. Ὁ θρίαμβός των εἶναι ὁ τῆς εὐγλωττίας, ἥτις φαίνεται, ὅτι ἔλαβε μόνον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις τὴν τελειότητά της, διὰ νὰ συνεισαγάγῃ τὸν δεσποτισμὸν εἰς τὸν κόλπον τῆς ἰδίας ἐλευθερίας. Οἱ φρονίμως διοικούμενοι δημοκρατικοὶ ποτὲ δὲν παραδίδονται εἰς τοιοῦτους ἐπικινδύνους ἀνθρώπους· ἀλλ' ὅπου ἀλλοῦ ἔχουσι τὸ ἀξιόπιστον, ἢ δεικνῆσις φθάνει μὲ ταχύτητα εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τῆς διαφθορᾶς, καὶ ὁ δῆμος ἐγχολπύεται τὰ ἐλαττώματα, καὶ θρηνοῖεν τῶν ἰδίων τυράννων.

§. ιθ'. Ὅλοι σχεδὸν αἱ ἡμέτεραι διοικήσεις, ὑπὸ ὁποίας ὅποτε μορφῆς καὶ ἂν ἦναι συνημέται, ἔχουσι καθ' ἑαυτὰς πολλὰ σπέρματα ἀνατροπῆς. Ἐπειδὴ αἱ περισσότεραι Ἑλληνικαὶ δημοκρατίαι εἶναι περικεκλεισμέναι εἰς τὸν στενὸν περίβολον πά-

λεώς τινος, ἢ ἐπαρχίας, καὶ αἱ διαιρέσεις τῶν κατὰ μέρος γίνονται διαιρέσεις ὅλης τῆς πολιτείας· αἱ δυσυχίαι πολέμου τινός, ὅς τις φαίνεται, ὅτι θέν ἀφίνει κἀνὲν καταφύγιον· ἢ πεπαιτωμένη, καὶ ἀείποτε ἀνανευμένη ζήλοτυπία διαφόρων πολιτῶν κλάσεων· ἢ ταχεῖα διαδοχὴ ἀπροβλέπτων συμβεβηκότων δύνανται ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ νὰ ταράττωσιν, ἢ νὰ ἀνατρέψωσι τὴν εὐταξίαν τῆς διοικήσεως. Εἰς τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν ἀντρέπη ἢ δημοκρατία, διὰ τὴν φθορὰν μιᾶς μάχης. Εἰς τὴν τῆς Ἡρακλείας, Κύμης, καὶ Μεγάρων, διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πρώτων πολιτῶν, τοὺς ὁποίους ἐξώρισεν ὁ δῆμος διὰ νὰ πλουτίσῃ μὲ τὰ λάφυρά των τὸν δημόσιον θησαυρόν. Τὸ σχῆμα τῆς διοικήσεως μετεβλήθη εἰς Συρακούσας διὰ τινὰ τοῦ ἐρωτος δουλιότητα. Εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἐρετριέων, διὰ τινὰ ὕβριν, εἰς ἰδιώτην τινα γενομένην. Εἰς τὴν Ἐπίδαυρον, διὰ ζημίαν, διορισθεῖσαν εἰς τινὰ ἄλλον ἰδιώτην. Καὶ πόσαι ἐπαναστάσεις, τῶν ὁποίων τὰ αἴτια θέν ἦσαν τόσον μεγάλα, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον μεταδιόμεναι, ἐκατήντησαν νὰ διεγείρωσι πολέμους αἰμοβόρους! Ἐν ᾧ δὲ αὐταὶ αἱ δυσυχίαι κατατρέχουσι τὸ περισσότερον μέρος τῆς Ἑλλάδος, τρία ἔθνη, Κρήτες, Λακεδαιμόνιοι, καὶ Καρχηδόνιοι ἀπολαμβάνουσιν ἐν εἰρήνῃ, ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας, διοίκησιν, διαφέρουσιν κατ' ὅλα τὰ ἄλλα, καὶ ἐνοῦται μὲ τὰς ὠφελείας των. Οἱ Κρήτες ἐδέχθησαν, ἀπὸ τοὺς πλέον ἀρχαίους αἰῶνας, τὴν ἰδέαν νὰ συγκινηθῶσι τὴν δύναμιν τῶν ἐγκρίτων μὲ τὴν τοῦ δήμου. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ Καρχηδόνιοι ἀναμφιβόλως, κατὰ τὸ παράδειγμα των, ἐσοχάσθησαν νὰ συμβιβάσωσι τὴν βασιλείαν μὲ τὴν ἀριστοκρατίαν, καὶ δημοκρατίαν.

§. κ'. Ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης ἐκθέτει συνοπτικῶς τὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα υἰοθετήθησαν ἀπὸ τοὺς Κρήτας, Λακεδαιμόνας, καὶ Καρχηδόνιους. Μὲλλω νὰ ἀναφέρω ὅ,τι σκέ-

πτεται περί τῶν τελευταίων, προσθέτων τυχούσας τινὰς γνώμας εἰς τὸ σχέδιόν του. Εἰς τὴν Καρχηδόνα, ἡ ἡγεμονικὴ δύναμις εἶναι διηρημένη μεταξὺ δύο βασιλείων, τοῦ βουλευτηρίου, καὶ τοῦ δήμου τῆς συνελεύσεως (1). Οἱ δύο βασιλεῖς δὲν ἐκλέγονται ἀπὸ δύο μόνων γενεᾶν, καθὼς εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, ἀλλ' ἐκλέγονται ἀνὰ πᾶν ἔτος (2), νῦν μὲν, ἀπὸ μίαν γενεάν, νῦν δὲ, ἀπὸ ἄλλην. Εἶναι ὅμως ἀπαιτούμενον νὰ ἦναι ἀπὸ λαμπρᾶν γενεάν, καὶ νὰ ἔχωσι περιουσίας, καὶ ἀρετὰς (3). Τὸ βουλευτήριον εἶναι πολυανθρωπότατον. Ἀνήκει εἰς τοὺς βασιλεῖς νὰ τὸ συγκαλῶσιν. Αὐτοὶ εἰς αὐτὸ προοδρεύουσι, κρίνουσι εἰς αὐτὸ τὸν πόλεμον, τὴν εἰρήνην, καὶ τὰς χρεωδεστέρας τῆς πολιτείας ὑποθέσεις (4). Τάγμα τι διοικητῶν, συγκροτούμενον ἀπὸ ἑκατὸν τέσσαρας ἀνδρας, ἔχει ἐπισκίαν, νὰ ὑπερασπίζηται εἰς αὐτὸ τοῦ δήμου τὰ συμφέροντα (5). Ἐχουσι δύναμιν νὰ μὴ κοινολογῶσιν εἰς τὸ ἔθνος τὴν ὑπόθεσιν, ἐὰν αἱ γνώμαι ἦναι σύμφωνοι, ἀλλ' ὅταν ἦναι ἐναντία πρέπει νὰ τὴν δημοσιεύωσιν. Εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, οἱ βασιλεῖς, καὶ βουλευταὶ ἐκθέτουσι τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι ἐνοῦσιν, ἢ διαίρουσι τὰς ψήφους. Ὁ ἐλάχιστος πολίτης δύναται νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τοῦ θεσπίσματος τῶν, ἢ κατὰ τῶν διαφόρων γνωμῶν αἱ ὅποιοι ἀναβάλλουσι τὴν ἀπόφασιν. Ὁ δῆμος ἀποφασίζει δεσποτικῶς (6). Ὅλαι αἱ ἀξίαι βασιλείων, βουλευτῶν, κριτῶν, στρατηγῶν, ἢ διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν, διανέμονται διὰ μέσου τῆς ἐκλογῆς, καὶ περικλείονται εἰς δωρισμένους ἀπὸ τοὺς νόμους ὄρους. Μόνος ὁ στρατηγὸς ἔχει δύναμιν ἀπεριόριστον (7), ὅταν εὐρίσκηται εἰς ἐκστρατείαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του χρεώσεται νὰ ἀποδῶν λόγον τῶν πράξεών του

(1) Αὐτ. κεφ. ια'. Πολιθ. βιβλ. σ'. §. 493. (2) Νέπ. εἰς Ἀρι. κεφ. ζ'. (3) Ἀρις. αὐτ. β'. ια'. (4) Πολυθ. α'. §. 33. (5) Ἀρις. αὐτ. (6) αὐτ. (7) Ἰσοκ. πρὸς Νικαλ. §. 95.

ἐνώπιον κριτηρίου, τὸ ὅποιον ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἑκατὸν βουλευτὰς, καὶ κρίνει τὰς ὑποθέσεις του μὲ ἄκραν αὐστηρότητα (1). Μὲ τοιαύτην φρονίμην διανομήν, καὶ ἀνήκουσαν ἐκπλήρωσιν τῶν διαφορῶν ἐκείνων δυνάμεων, ὁ ἄνθρωπος πολυάνθρωπος, δυνατὸς, δραστήριος, τόσον ζηλωτὴς τῆς ἐλευθερίας του, ὅσον καὶ ἀλαζῶν τῆς εὐτυχίας του, ἐξώθει πάντοτε τὰς δυνάμεις τῆς τυραννίας, καὶ χαίρει, ἀπὸ διεξοδικῶν χρόνων, ἡσυχίας, μόλις ταραττομένην ἐνίοτε ἀπὸ τινος διαβατικῆς καταγιῶδας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀνατρέπουσι τὴν πρωτότυπον νομοθεσίαν του (2).

§. κ'. Μὲ ὅλον τοῦτο, ἡ νομοδοτικὴ αὕτη διάταξις μὲ ὅλην τῆς τὴν ὑπεροχὴν, περιέχει ἐν ἑαυτῇ σφάλματα. Καὶ πρῶτον ἀπὸ αὐτὰ εἶναι, ὅτι νομίζει, ὡς διαφορὰν ἀξιεπαινον, τὴν συνδρομὴν πολλῶν ἀξιωματῶν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον· ἐπειδὴ τότε εἶναι εἰς αὐτὸ κερδαλαιότερον νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰ χρέη του, παρά νὰ τὰ ἐκπληροῖ, καὶ μὲ αὐτὸ τοὺς συνειθίζουσι νὰ κρίνωσιν, ὅτι τὸ νὰ λαμβάνωσιν ἀξιώματα ὅλοϊ νὰ γίνωται τούτων ἄξιοι. Εἶναι προσιετὶ σφάλμα, ὅτι τιμῶσι τὰ πλούτη ἴσα μὲ τὴν ἀρετὴν, ὅταν ἦναι πρακείμενον νὰ ἐκλέγωσιν ἀρχηγούς. Ἀφ' οὗ δὲ εἰς τὴν πολιτείαν τὸ ἀργύριον γίνηται ὄργανον πρὸς ὑψωσιν, εὐθύς ἄλλο μέσον πλέον δὲν γνωρίζουσιν, ἀλλ' ὅλη ἡ φιλοτιμία τοῦ πολίτου συνίσταται εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ πλούτου, καὶ ἡ διοίκησις κλίνει σφοδρότατα πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν. Διὰ νὰ τὴν περικρατῶσι τρόπον τινὰ εἰς ἰσοσαθμίαν, ἐσοχάσθησαν εἰς Καρχηδόνα, ὅτι ἔπρεπε νὰ χαρίζωσι κάμποια κέρδη εἰς τὸν δῆμον, σέλλοντες ἐκ διαλειμμάτων τοὺς πρώτους ἐκείνης τῆς κλάσεως εἰς πόλεις ἰδιαιτέρας μὲ τοιαύτας ἐπισασίας, αἱ ὁποῖαι ἔδιδον εἰς αὐτοὺς εὐκολίαν νὰ γίνωται πλούσιοι. Τὸ μέσον τοῦτο διετήρησε μέχρι τοῦδε τὴν δημοκρατίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἀφορᾷ

(1) Διόδ. κ'. §. 753. Ἰουδ. ε'. κεφ. 6. (2) Ἄριστ. ῥητ. β'.

ἀμέσως εἰς τὴν νομοθεσίαν, καὶ περιέχει ἐν ἑαυτῷ μουσικὸν ἐλάττωμα· πρέπει νὰ ἀποδίδῃσι τὴν ἐκβασίν της εἰς τὴν τύχην· καὶ ἂν ὁ ὄμιλος ποτὲ καταστῆσις εὐτυχίστατος, καὶ δυνατώτατος, χωρίσῃ τὰ συμφέροντά του ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν, οἱ παρόντες νόμοι δὲν θέλουσιν ἐξαρκέσει νὰ ἐμποδίσωσι τὰ θεξοδικαίά του, καὶ τὸ εἶδος τῆς διακίτης πρέπει νὰ ἀνατραπῇ (1). Ἄφ' ὅσα εἶπομεν, εἶναι εὐμαρὲς νὰ καταλάβῃ κἀνεὶς, ὁποῖόν τι τέλος πρέπει νὰ ἔχη ἡ ἡγεμονικὴ ἀρχὴ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς δυνάμεώς της, ἢ, ἂν ἦναι ἀρεσόν, ὁποῖα πρέπει νὰ ἦναι ἡ βᾶσις εἰς κάθε νομοδοτικὴν σύστασιν τῆς διοικήσεως. Εἰς μὲν τὴν μοναρχίαν εἶναι ἡ ἀξία, καὶ τιμὴ· ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς πρέπει νὰ ἐπιθυμῇ τὴν δοξάν τῆς βασιλείας του, καὶ τὴν ἀποκτᾷ διὰ μέσων τιμῶν. Εἰς δὲ τὴν τυραννίαν εἶναι τοῦ τυράννου ἡ ἀσφάλεια· ἐπειδὴ διατηρεῖται ἐπὶ τοῦ θρόνου διὰ τῆς ἐμπνεομένης παρ' αὐτοῦ φρίκης. Εἰς δὲ τὴν ἀριστοκρατίαν, ἡ ἀρετὴ· ἐπειδὴ εἰς αὐτήν οἱ ἀρχηγοὶ δύνανται νὰ διακρίνωται μόνου ἀπὸ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην. Εἰς δὲ τὴν ὀλιγαρχίαν, τὰ πλούτη· ἐπειδὴ ἀνήκει εἰς τοὺς πλουσίους νὰ ἐκλέγῃται τῆς πολιτείας διακίται. Καὶ εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἡ ἐλευθερία παντὸς πολίτου. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ βᾶσις παρεκτρέπεται σχεδὸν πανταχοῦ εἰς αὐτεξουσιότητα, καὶ δὲν ἤθελε δυναθῆναι νὰ ὑφίσταται, εἰ μὴ, εἰς τὴν διακίτην, τῆς ὁποίας τὸ δεύτερον μέρος τοῦδε τοῦ ἀπανθίσματος παρὶς ἰδέαν σύντομον.

(1) Αὐτ. Ἡ πρόρ' ρ' ρ' οἰς τοῦ Ἀριστοτέλους μετ' ὀλίγον ἐβιβαῶθη. Ἐπὶ τοῦ δωδεκάτου Λιβυκοῦ πολέμου, σχεδὸν ἑκατὸν χρόνους μετὰ τὸν φιλόσοφον τοῦτον, ἡ δημοκρατία τῆς Καρχηδόνης ἔκλειε πρὸς φθορὴν, καὶ ὁ Πολύβιος σημειῶσι, ὅτι ἡ ἐξουσία, τὴν ὁποίαν ἤσπασεν ὁ ὄμιλος, ἐχρημάτισεν ἢ κατ' αὐτὸ αἰτία τῆς πτώσεώς της. (Πολυβ. βιβ. 5. §. 49.) ὄρα τὸν Ἀρι. πολλαχοῦ.

Μ Ε Ρ Ο Σ Β΄.

Περὶ καλλιτέρας αὐσάσεως.

§. κβ'. Ἄν εἶχον ἐπιστάσιαν νὰ διδάσκω ἀρχηγόν τινα ἀποικίας, ἀμέσως ἤθελον ἀνέλθῃ εἰς τὰς ἀρχάς. Κάθε πολιτικὴ κοινωνία εἶναι συνάνθρωποις γενεῶν, αἱ ὁποῖαι, ἐνωθεῖται, ἔχουσι μόνον τέλος νὰ ἀγωνίζωνται εἰς τὴν κοινὴν τους εὐτυχίαν. Ἐὰν δὲν ἦναι πολλὰ πολυάνθρωποι, πῶς δύναταί τις νὰ τὰς ὑπερασπίζηται ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς προσβολάς; Ἐὰν δὲ ἐξ ἐναυτίας ἦναι τοιαῦται, πῶς νὰ τὰς περικρατῇ μὲ νόμους, οἵτινες βεβαιουῦσι τὴν ἀνάπαυσίν των; Μὴ ζητῆς νὰ σερωῖσθαι βασιλείαν, ἀλλὰ πόλιν, ἔχι τόσον δυνατὴν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων, ὅσον ἀπὸ τῶν πολιτῶν τὰ προτερήματα. Ἐν ὅσῳ ἡ εὐταξία, ἢ ὁ νόμος δύναται νὰ διευθύνῃ τὴν ἐνέργειάν του εἰς ὅλα τὰ μέρη ἐκείνου τοῦ σώματος, μὴ φροντίξῃς νὰ τὴν σενοχωρῆς, ἀλλ' ὅταν οἱ ὑποτασσόμενοι δὲν εἶναι πλεον ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς, μῆτε ὑπὸ τὴν χεῖρα τῶν διοικούντων, σοχάξου, ὅτι ἡ διοίκησις ἔχασε μέρος τῆς ἐπιρροῆς της, καὶ ἡ πολιτεία τῆς δυνάμεώς της. Ἡ μητρόπολις σου, κειμένη παρὰ τὴν θάλασσαν, νὰ μὴν ἦναι μῆτε πολλὰ μεγάλη, μῆτε πολλὰ μικρά. Τοποθεσία ἐπιτηδεῖα, ἀῆρ καθαρὸς, ὕδατα ὑγιεινὰ νὰ συνεργῶσιν ἐκ συμφώνου εἰς τῶν κατοίκων τὴν διατήρησιν. Ἡ περιοχὴ της νὰ ἐξαρκῇ εἰς τὰς χρείας της, καὶ νὰ παριστᾷ ἐν ταύτῳ εἰσβολὴν εἰς τὸν ἐχθρὸν δύσκολον, καὶ κοινωνίας εὐμαρεῖς εἰς τὰ στρατεύματά σου, νὰ φρουρεῖται ἀπὸ ἀκρόπολιν, ἂν προκρίνωσι τὴν μοναρχικὴν διοίκησιν· διάφοροι θέσεις, ἐνδυναμωμέναι νὰ τὴν ὑπερασπίζωνται ἀπὸ τὰς πρώτας ὀρμὰς τοῦ συρφετώδους λαοῦ, ἂν ἐκλέγῃσι τὴν ἀριστο-

κρατίαν· οἱ προμαχῶνες νὰ ἦναι ἢ μόνως τῆς υπεράσπισις, ἢ συνηθῆ δημοκρατία· τὰ τεῖχη τῆς νὰ ἦναι ἰσχυρὰ, καὶ ἱκανὰ νὰ ἀντιζέκωνται εἰς τὰς νέας μηχανὰς, τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται ἀπὸ καιρόν τινα εἰς τὰς πολιορκίας· οἱ ὁρόμοι νὰ ἦναι ἐν μέρει μὲν πλατεῖς, καὶ ἴσοι, ἐν μέρει δὲ στενοί, καὶ σκολιοί. οἱ πρῶτοι χρησιμεύουσι εἰς καλλωπισμὸν, οἱ δευτέρου τὴν υπερασπίζονται εἰς αἰφνυδίου ἐπιδρομῆς περίπτωσιν.

§. γγ'. Κατασκευάσαι εἰς διάσημά τι λιμένα, καὶ ἄς συνέχηται μὲ τὴν πόλιν μὲ τεῖχη μακρὰ, καθὼς τὸ ἔβαλον εἰς πράξιν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ἐν μὲν πολέμῳ, εὐκολύνει τὰς βοηθείας τῶν συμμάχων σου· ἐν δὲ εἰρήνῃ, περικρατεῖς εἰς αὐτὸν ἐκείνην τὴν πληθύν τῶν ξένων ναυτῶν, ἢ ἐντοπίων, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάδεια, καὶ ἡ πλεονεξία ἤθελον διαφθεῖρη τὰ ἦθη τῶν συμπολιτῶν σου, ἢ ἤθελες τοὺς δεχθῆ εἰς τὴν πόλιν. Προσέτι ἡ ἐμπορία σου νὰ περιορίζηται εἰς τὸ νὰ ἀλλάτῃς τὸ περιττὸν, ὅπου σοὶ χαρίζει ἡ γῆ μὲ τὸ, ὅτι σὲ ἀρνείται, χροιώδες, καὶ εἰς τὸ ναυτικόν σου, εἰς τὸ νὰ σὲ κατασῆσθ φοβερὸν, ἢ ζητούμενον ἀπὸ τὰ ἐγγύς ἔθνη πρὸς βοήθειαν. Ἡ ἀποικία σου ἔλαβε τὴν σύστασίν τῆς, πρέπει νὰ δώσῃς εἰς αὐτὴν νόμους. Ἀπὸ αὐτοὺς χρειάζονται θεμελιώδεις, διὰ νὰ σχηματίζωσι τὴν νομοθετικὴν τῆς διάταξιν, καὶ πολιτικοί, διὰ νὰ ἀσφαλίζωσι τὴν ἡσυχίαν τῆς. Πρέπει νὰ διδάχθῃς τὰ διάφορα εἶδη τῶν διοικήσεων, ὅσα οἱ νομοθέται μας οἰκισιοποίησαν, ἢ οἱ φιλόσοφοι κατὰ φαντασίαν ἔπλασαν. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ συστήματα τινὰ μὲν εἶναι ἀτελέστατα, ἄλλα δὲ ἀπαιτοῦσι πολλὴν τελειότητα, ἐπιμελήθητι ἐκθύμως νὰ συγκρίνης τὰς ἀρχὰς τῶν πρῶτων μὲ τὰ ἀποτελέσματά τω, καὶ λάβε ἔτι μείζονα ἐπιμέλειαν νὰ ἀνθίστασαι εἰς τῶν δευτέρων τὰ θελήγτρα. Ἄν, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἀγχινοίας σου, κατανοήσῃς τὸ σχέδιον νομοθεσίας τινὸς ἀπταίσιου, ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ λόγον τινὰ ἀ-

νώτερον, νὰ σὲ καταπέσῃ, ὅτι τοιοῦτον σχέδιον δὲν εἶναι δεκτικὸν ἐκπληρώσεως, ἢ, ἂν ἦναι κατὰ τύχην, ὅτι δὲν ἤθελον ἀνήκει ἐπίσης εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.

§. κδ'. Ἡ ἀρίστη εἰς δῆμον διοικήσεις εἶναι ἡ προσαρμοζουσα μὲ τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ συμφέροντά του, μὲ τὸ οἰκούμενον κλίμα καὶ μὲ πλῆθος περιστάσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι εἰς αὐτὸν ἰδιαίτεραι. Ἡ φύσις διέκρινε, οἱ ἐνεργητικῶν, καὶ ποικίλων χαρακτήρων, τὰς πολιτικὰς κοινωνίας, ὅσαι εἶναι ἐπὶ τῆς ἡμετέρας σφαίρας διεσπαρμέναι (1). Οἱ τῆς Ἀρκτου, καὶ Εὐρώπης ἔχουσι μὲν ἀνδρίαν, ἀλλ' ὀλίγα φῶτα, καὶ εὐφυῖαν, ἔπεται ἄρα νὰ ἦναι ἐλεύθεροι, δυσμαθεῖς εἰς τὸν ζυγὸν τῶν νόμων, καὶ ἀνεπιτήδευτοι νὰ διοικῶσι τὰ γειτνιαζόμενα ἔθνη. Οἱ τῆς Ἀσίας ἔχουσιν ὅλα τὰ προτερήματα τοῦ πνεύματος, καὶ ὅλας τὰς βροθείας τῶν τεχνῶν, ἀλλ' ἡ ἄκρα των ἀνανδρία τοὺς καταδικάζει εἰς τὴν δουλείαν. Οἱ Ἕλληνας, μεταξὺ τούτων εὐρισκόμενοι, πεπλουτισμένοι μὲ ὅλα τὰ πλεονεκτήματα, διὰ τὰ ὁποῖα δοξάζονται, ἠνώσαν τόσον τὴν ἀνδρίαν μὲ τὰ φῶτα, καὶ τὸν ἔρωτα τῶν νόμων μὲ τὸν τῆς ἐλευθερίας, ὥστε ἤθελον ἦναι εἰς χάσιν νὰ ἐξουσιάζωσι, καὶ νὰ διοικῶσι τὸ πᾶν. Καὶ μὲ πᾶσα πολυειδῆ χρώματα ἡ φύσις δὲν εὐαρεσῆθη νὰ ποικίλλη ἐκείνους τοὺς πρώτους χαρακτήρας εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ξηράν; Μεταξὺ τῶν δόμων τῆς Ἑλλάδος, οἱ μὲν ἔχουσι πνεῦμα περισσότερον, οἱ δὲ, ἀνδρίαν. Εἶναι τινὲς παρ' αὐτοῖς, ἐν οἷς τὰ λαμπρὰ ταῦτα προτερήματα εὐρίσκονται εἰς δίκαιον ἰσοστάθμιον. Νομοθέτης, ὅταν ἐρευνᾷ ἀκριβῶς τοὺς ὑποτεταγμένους εἰς τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀνθρώπου, θέλει εἶῃ, ἂν εἰδέχθησαν ἐκ φύσεως, ἢ, ἂν δύνανται νὰ δεχθῶσιν ἀπὸ τὰς διαταγὰς του ἰκανὰ φῶτα διὰ νὰ αἰσθανῶνται τὴν τιμὴν τῆς ἀρετῆς, ἀρκετὴν δύναμιν, καὶ ζῆλον διὰ νὰ τὴν προτιμῶσιν ἀπὸ κάθε ἄλλο. Ὅσον περισσώ-

(1) Ἰπποκ. περὶ αἰ. §. 39. Πλά. δημοκ. δ. §. 435

τερον φροντίζει διὰ μεγάλης πραγμάτων ὑποθέσεις, τόσον ἀναλόγως πρέπει νὰ σκέπτεται, νὰ διδάσκηται, καὶ νὰ ἀμφιβάλλῃ. Τοπικὴ περίστασις εἶναι ἱκανὴ ἐνίοτε νὰ στρεψώσῃ τὰ, ὅσα δὲν δύναται νὰ ἀποφασίσῃ. "Αν, Π. γ. ἡ γῆ, τὴν ὑπείαν πρέπει νὰ ἐξουσιάζῃ ἢ ἀποικία του, εἶναι δεστικὴ μεγάλῃς γεωργίας, καὶ ἐμπόδια ἀνίκητα δὲν συγχωρῶσιν εἰς αὐτὸν νὰ προσβάλλῃ ἄλλην τινα νομοθεσίαν, ἄς μὴ διεσάξῃ νὰ συστήσῃ τὴν δημοτὴν διοίκησιν. Δῆμος γεωργὸς εἶναι καλλίτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους. Δὲν παραιτεῖ τοὺς πόρους του, οἵτινες ἀπαιτοῦνται τὴν παρουσίαν του, διὰ νὰ συχνάζῃ εἰς τὴν ἀγορὰν, ἀσχολούμενος εἰς διχονοσίας, αἵτινες ὑποθάλλουσι τὴν ἀμελείαν, καὶ φιλονεικῶν διὰ τιμὰς, τῶν ὁποίων δὲν ἔχει κέρμειαν ἐπιθυμίαν· οἵ τε ἀρχηγοὶ, ὄντες εἰς σέβας μεγαλητέρου, δὲν θέλουσιν ἦναι ἐκτεθειμένοι εἰς φαντασίας ἐργατῶν, καὶ μισθίου ἴσον αὐθαδῶν, ὅσον καὶ ἀκολάσων.

§. κς. Ἀπὸ ἄλλο μέρος, ἡ ὀλιγαρχία συνίσταται φυσικὰ εἰς τόπους, ἐν οἷς εἶναι ἀναγκαῖον, καὶ δυνατόν νὰ ἔχῃσι πολυάριθμον ἵππικόν· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο συστήνει τὴν κυριώτην τῆς πολιτείας δύναμιν, ἀπαιτεῖ καὶ μέγαν ἀριθμὸν πολιτῶν, διὰ νὰ δύναται νὰ τρέφῃ εἰς αὐτοὺς ἵππους, καὶ νὰ ὑποφέρῃ τὰ, ὅσα ἀπαιτοῦνται εἰς τὸ ἐπάγγελμά των, ἔξοδα. Τότε τὸ μέρος τῶν πλουσίων ἐξουσιάζει τὸ τῶν πτωχῶν. Πρὶν εἰσελθωμεν εὐδότερου, ὃς ἐξετάσωμεν, ποῖα εἶναι τὰ καθήκοντα, καὶ ποῖα πρέπει νὰ ἦναι αἱ διατάξεις τοῦ πολίτου. Εἰς μέρη τινα, διὰ νὰ ἦναι κληεῖς πολίτης, φθάνει νὰ ἔχῃ πατέρα, καὶ μητέρα τοιοῦτους. Ἄλλου ζητοῦσι μεγαλητέρον ἀριθμὸν βαθμῶν, ἀλλ' ἐντεῦθεν ἐπιτεταί, λαμβάνοντες οἱ πρῶτοι αὐτὸ τὸ προτέρημα, νὰ μὴν ἔχῃσι τὸ δικαίωμα του, καὶ, ἂν δὲν τὸ ἔχῃσι, πῶς δύναται νὰ τὸ μεταδόσῃ εἰς τὰ παιδιά των; Δὲν δίδει τὸ προνόμιον τοῦτο ἢ περιοχὴ πόλεως τινός, ἢ πολιτείας εἰς τὸν

κἀτοικόντης· ἐπειδὴ, ἂν τοῦτο ὑποτεθῆ, ἐπίσης ἤθελεν ἀρμόζει καὶ εἰς τὸν δούλον, καὶ εἰς τὸν ἐλεύθερον. Ἐν ὁ δούλος δὲν δύναται νὰ ἦναι πολίτης, ὅλοι, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὴν δούλευσιν τῶν ὁμοίων του, ἢ, ὅσοι, ἐργαζόμενοι τὰς βαναυσικὰς τέχνας, βάλλονται εἰς ζενὴν τοῦ δημοσίου ὑποταγῆν, δὲν ἤθελον ἦναι ὄχι περισσότερον. Ἐξεύρω, ὅτι τοὺς νομίζουσιν, ὡς τοιοῦτους εἰς τὰς περισσοτέρας δημοκρατίας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἄκρατον δημοκρατίαν, ἀλλ' εἰς πολιτείαν καλῶς διοργανισμένην, δὲν πρέπει νὰ χαρίζηται εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον ἀξιόλογον προνόμιον. Τίς ἄρα εἶναι ὁ ἀληθὴς πολίτης; Ὅστις ἐλεύθερος ἀπὸ κάδε ἄλλην φροντιῶν, ἀφιερῶται μόνον εἰς τὴν τῆς πατρίδος δούλευσιν, καὶ δύναται νὰ μετέχη ἀπὸ τὰς ἐπιζασίας, ἀξίας, τιμᾶς, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀπὸ τὴν ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν. Ἐντεῦθεν ἔπεται νὰ ἀνήκη τοῦτο τὸ ὄνομα μόνον ἀτελῶς εἰς τοὺς παιῶν, καὶ εἰς τοὺς ὑπεργήρους γέροντας, καὶ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀνήκη εἰς τεχνίτας, γεωργοὺς, καὶ ἀπελευθέρους. Ἐπεται ἔτι νὰ ἦναι πολίτης μόνον εἰς δημοκρατίαν, ἂν καλῶ καὶ νὰ διανεμῶνται εἰς αὐτὴν ἐκεῖνο τὸ δικαίωμα με ἀνθρώπους, εἰς τοὺς ὁποίους, κατὰ τὰς ἀρχάς μας, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀπηγορευμένον. Εἰς τὴν πόλιν σου, κάδε ἐργασία, ἥτις ἡμπορεῖ νὰ ἀποσρέφῃ τὴν προσοχὴν, τὴν ὁποίαν χρεωσοῦσιν ἐξαιρέτως εἰς τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος, θελεῖ ἦναι ἀπηγορευμένη εἰς τὸν πολίτην, καὶ θελεῖς δῶσαι αὐτὴν τὴν ἐπωνυμίαν μόνον εἰς τοὺς, ὅσοι, κατὰ τὴν νεότητά των, φέρουσι τὰ ὄπλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος, καὶ εἰς τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν τὴν φωτίζουσι με τὰ φῶτά των.

§. κς'. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ πολῖται σου θελοῦσιν ἐκπληροῖ μέρος τῆς πόλεως. Τὸ αὐσιῶδες προνόμιόν τους εἶναι νὰ φθάνωσιν εἰς τὰς ἀξίας, νὰ κρίνωσι τὰς ὑποθέσεις τῶν κατὰ μέρος, καὶ νὰ δίδωσι τὰς ψήφους των εἰς τὴν βουλήν, ἢ εἰς

τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Θέλουσι τὸ ἔχει ὁπὸ τὸν θεμελιώδη νόμον· ἐπειδὴ ὁ νόμος εἶναι συνθήκη, βεβηκυῦσα τῶν πολιτῶν τὰ δικαιώματα. Τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ χρεῖτων εἶναι νὰ καταστῶσιν ἄξιοι νὰ διοικῶσι, καὶ νὰ υποτάσσωνται· καὶ τοῦτο θέλουσι τὸ ἐκπληροῦν, ὀνύαμι τῆς νομοθεσίας των. Δι' ὅτι μόνη αὐτὴ δύναται νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ πολίτου, ἢ τὸν τῆς πατρίδος ἔρωτα. Αἱ θεωρίαι αὐταὶ θέλουσι μᾶς καταστήσει νὰ γνωρίσωμεν τὸ εἶδος τῆς ἰσότητος, τὸ ὁποῖον ὁ νομοθέτης προσπαθεῖ νὰ συνεισαγάγῃ εἰς τὴν πόλιν. Κἄμμίαν ἀπὸ αὐτὰς δὲν δέχονται εἰς τὴν ἀλιγαρχίαν, ὑποθέτουσιν εἰς αὐτὴν ἐξ ἐναντίας, ὅτι ἡ διαφορὰ εἰς τὸν πλοῦτον συστήνει μίαν ἀπὸ αὐτὰς εἰς τὴν κατάστασιν τῶν πολιτῶν, καὶ ἐπομένως αἱ προτιμήσεις, καὶ διακρίσεις πρέπει νὰ διδῶνται μόνον εἰς τοὺς πλουσίους. Εἰς τὴν δημοκρατίαν οἱ πολῖται νομίζονται ὅλοι ἴσοι· ἐπειδὴ εἶναι ὅλοι ἐλεύθεροι· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχουσι ψευδῆ μόνον ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας, ἢ ἐπιτηδευομένη παρ' αὐτῶν ἰσότης ἀνατρέπει κάθε ὑπακοήν. Ἐντεῦθεν αἱ ἐπαναστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναβράζουσιν ἀκαταπαύτως εἰς τὴν πρώτην ἐκείνων τῶν διοικήσεων· δι' ὅτι τὸ πλῆθος θεωρεῖ εἰς αὐτὴν, ὡς ἀδικίαν τὴν ἀνισότητά, καὶ εἰς τὴν δευτέραν οἱ πλούσιοι πληγώνονται ἀπὸ ἰσότητά, ἢ ὁποῖα τοὺς κάμνει ταπεινοὺς. Μεταξὺ τῶν ὀφειλειῶν, αἱ ὁποῖαι συστήνουσιν, ἢ ἀνατρέπουσι τὴν ἰσότητά ἀνάμεσα εἰς τοὺς πολῖτας, εἶναι τρεῖς, θεωρίας ἄξιοι· ἐλευθερία, ἀρετὴ, καὶ πλοῦτος· δὲν ὁμιλῶ περὶ τῆς εὐγενείας. ἐπειδὴ εἰσάγεται εἰς αὐτὴν τὴν γενικὴν διαίρεσιν, καὶ εἶναι μόνον ἀρχαιότης εἰς μίαν γενεάν πλοῦτου καὶ ἀρετῆς.

§. κζ'. Κανὼν ἄλλο δὲν εἶναι τόσον ἀντικείμενον μὲ τὴν ἀκρασίαν, ὡς ἡ ἐλευθερία. Εἰς ὅλας τὰς διοικήσεις οἱ κατὰ μέρος εἶναι, καὶ ὀφείλουσι νὰ γίνωσι δεδουλωμένοι, μὲ αὐτὴν ὅμως τὴν διαφορὰν, ὅτι εἰς τινὰς τόπους εἶναι δοῦλοι μόνον

ἀνθρώπων, καὶ εἰς ἄλλους πρέπει νὰ ἦναι μόνον νόμων. Ἡ ἐλευθερία, κατὰ ἀλήθειαν, δὲν συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐργάζεται κλέεις, ὅτι θέλει, καθὼς τὸ ἐπικυροῦσιν εἰς τινὰς δημοκρατικές, ἀλλὰ νὰ ἐργάζεται, ὅτι θέλουσιν οἱ νόμοι, οἱ τινες ἀσφαλίζουν τὸ ἀνεξάρτητον ἐνὸς ἐκάστου κατὰ μέρος· καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐποπτείαν, ὅλοι σου οἱ πολῖται δύνανται νὰ ἦναι ἐπίτηδες ἐλεύθεροι. Δὲν ἐκτείνομαι περὶ ἀρετῆς περισσώτερον· ἐπειδὴ οἱ πολῖταί μας, μετέχοντες ἀπὸ τὴν ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν, ὅλοι ἐπίσης οἰκαιοποιῶνται τὴν διακρίσειν τῆς, καὶ πυροπολοῦνται ἀπὸ τὸν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔρωτα, μόνον προσθέτω, ὅτι ἀναλόγως καὶ οἷον ὅτινα βαθμῶν ἤθελον ἦναι ἐνάρτεροι, κατὰ τὸν αὐτὸν θέλουσιν ἦναι καὶ ἐλεύθεροι. Ὅσον δὲ διὰ τὰ πλούτη, οἱ περισσώτεροι φιλόσοφοι δὲν ἐδουλήθησαν νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ ἀπάτην τόσον φυτικὴν. Ἐπρεπε νὰ σρέψωσι τὴν προσοχὴν τους εἰς τὴν κατάχρησιν, ἣτις παροξύνει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὰς φιλοκερδείας των, καὶ νὰ καταπεισθῶσιν, ὅτι, ἂν τὴν ἐκρίζωσωσιν, ἡ πολιτεία θέλει ὀδεύει οἴκοθεν. Νομοθεταὶ ἀρχαῖοι ἔκριναν εὐάρμοσον, κατ' ἀρχὰς τῆς ἀναμορφώσεως, νὰ διαμοιράσωσιν ἐπίσης τὰ ἀγαθὰ εἰς ὅλους τοὺς πολίτας, καὶ ἐκ τούτου μεταγενέστεροί τινες νομοθεταὶ, ἐν οἷς καὶ ὁ Χαλκηδόνιος Φαλαῖας, ἐπρόβλελλον τὴν σαθερὰν ἰσότητα τῶν τυχαίων ἀγαθῶν, ὡς βᾶσιν τῶν ἰδίων συνημάτων. Οἱ μὲν θέλουσι νὰ μὴ δύνανται οἱ πλούσιοι νὰ κάμνωσιν ἀγχισειάς, εἰ μὴ μόνου μὲ τοὺς πτωχοὺς, καὶ αἱ θυγατέρες τῶν πρῶτων νὰ προικίζωνται, καὶ ὄχι αἱ τῶν δευτέρων· οἱ δὲ, νὰ μὴν ἦναι συγχωρημένον εἰς τινὰ νὰ αὐξάνῃ τὴν περιουσίαν του, ἢ μέχρι τινὸς θεωρισμένης παρὰ τοῦ νόμου ἀποκοπῆς. Ἀλλ' ἐν ᾧ διορίζει τὰς δυνάμεις κάθε γενεᾶς, ἔπρεπεν ἄρα νὰ διορίζη καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδῶν, τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἔχη. Εἶναι ἀδύνατον, δι' ἀπαγορευτικῶν νόμων νὰ περικρατῶσιν εἰς ἓν εἶδος ἰσοσαθμίας τὰς περιουσίας τῶν κατὰ μέρος· πρέπει, ὅσον

καὶ ἂν ἦναι δυνατὸν, νὰ συνεισάγῃ τὴν κλίσει τῆς ἀφιλοκερδείας, καὶ μὲ τοιοῦτον τρόπον νὰ κανονίξῃ τὰ πράγματα, ὥστε οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νὰ μὴ φροντίζωσι νὰ αὐξάνωσι τὰς περιουσίας των, καὶ οἱ κακοποιοὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ τὸ κάμνωσιν.

§. κη'. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ πολῖταί σου θέλουσι διαφέρει ἀναμεταξύ των κατὰ τὰς περιουσίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ διαφορὰ δὲν θέλει προξενήσῃ κἄμμίαν ἄλλην εἰς τὴν διανομὴν τῶν ἀξιών, καὶ τιμῶν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ἰσότητά, ἣτις πρέπει νὰ ὑφίσταται ἀναμεταξύ των. Θέλουσιν ἦναι ἴσοι, ὡς ἀπὸ τοὺς νόμους μόνον ἐξαρτώμενοι, καὶ ὅλοι ἐπίσης ἐμπιστεύονται τὴν ἐνδοξὸν ἀξίαν νὰ συνεισφέρωσι τὸν ἔρανον τοὺς εἰς ἀνάγκασιν, καὶ εὐτυχίαν τῆς πατρίδος. Βλέπεις ἤδη καθάρᾳ, ὅτι ἡ διοίκησις, τῆς ὁποίας θέλω νὰ θώσω εἰς ἐσὲ τὴν ἰδέαν, ἠμπορεῖ νὰ προσεγγίξῃ εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἀλλ' ὁμοίως δύναται νὰ μετέχῃ καὶ ἀπὸ τὴν ὀλιγαρχίαν. ἐπειδὴ εἶναι διοικήσις μικτὴ, οὕτω συνεζευγμένη, ὥστε καθεὶς ἤθελε διζάζει, μὲ ποῖον ὄνομα νὰ τὴν ὀνομάξῃ, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἔρασαι τῆς δημοκρατίας, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἤθελον εὖρη μὲ ὅλον τοῦτο τὰς ὠφελείας τῆς πολιτείας, τὴν ὁποίαν προτιμῶσι, χωρὶς νὰ εὐρίσκωσιν εἰς αὐτὴν τὰς ἀτοπίας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἀποδοκιμάζουσιν. Ἡ εὐτυχὴς αὐτὴ μίξις ἤθελεν ἦναι μάλιστα αἰσθητὴ εἰς τὴν διανομὴν τῶν τριῶν ἐξουσιῶν, αἱ ὁποῖαι συνισῶσι πολιτείαν δημοκρατικὴν. Ἡ πρώτη, οὕσα ἡ νομοδότης, θέλει ἔχει τὸν θρόνον τῆς εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους συνέλευσιν· ἡ δευτέρα, ἡ διατάττουσα τὴν ἐκπλήρωσιν, θέλει ἀνήκει εἰς τοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἡ τρίτη, ἣτις εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ κρίνειν, θέλει ἐγχειρισθῆ εἰς τὰ κριτήρια τῆς δικαιοσύνης.

§. κθ'. α'. Εἰρήνη, πόλεμος, συμμαχία, νόμοι, ἐκλογαὶ ἀρχῶν, ποιναὶ ἐγκλημάτων κατὰ τῆς πολιτείας, παράδο-

σις λογαριασμῶν ἐκ μέρους τῶν, ὅσοι ἐδέχθησαν χρειωδῆ ἐ-
 παγγέλματα, ὅλαι αὐταὶ αἱ ὑποθέσεις πρέπει νὰ παραιτῶν-
 ται εἰς τοῦ δήμου τὸ κριτήριον, τὸ ὁποῖον σπανίως ἀπατάται,
 ὅταν ἀπὸ φατρίας δὲν ταράττηται. Τὰ ψηφίσματά του, εἰς αὐ-
 τὰς τὰς περιστάσεις εἶναι ἐλεύθερα, καὶ δὲν μολύνονται ἀπὸ χα-
 μερπῆ αἰσχροκέρδειαν· ἐπειδὴ τῶν ἀδυνάτων εἶναι νὰ διαφ-
 θείρωσι δῆμον ὀλοκλήρον· εἶναι ἀναμάρτητα· ἐπειδὴ οἱ τυ-
 χόντες πολῖται ἔχουσιν ἰδιάζον τι προτέρημα νὰ διακρίνωσι τοὺς
 λαμπροὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ φῶτα καὶ ἀρετὰς των, καί τινα
 εὐκολίαν ἰδιάζουσιν νὰ συνάπτωσι, νὰ ἐρευνῶσι, καὶ ἔτι νὰ
 πιεσποιοῦσι τὴν γνώμην τους. Τὰ θεσπίσματα τῆς γενικῆς συ-
 νελεύσεως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναμορφῶνται, τοῦλάχιστον, ἐὰν
 δὲν ᾖ ζήτημα ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων. Εἰς αὐτὴν τὴν
 περίπτωσιν, ἂν ἡ συνέλευσις ἀπολύσῃ τὸν ἐναγόμενον, ἡ κρι-
 σιολογία ἔλαβε τέλος, εἰ δὲ καὶ τὸν καταδικάσῃ, ἡ κρίσις, πρέπει
 νὰ κυρωθῇ, ἢ νὰ ἀκυρωθῇ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης τὰ κριτήρια.
 Διὰ νὰ ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ τὴν συνέλευσιν ἀνθρώπους τοῦ
 χυδαίου λαοῦ, οἱ τινες, μὴν ἔχοντες κἀνένα πόρον, μήτε μη-
 χανικόν τι ἐπιτήδειμα, ἤθελον ἦναι, ὡς πολῖται, εἰς δικαίωμα
 νὰ παρίστανται εἰς αὐτὴν, εὐρίσκουσι καταφύγιον εἰς τὸ τμή-
 μα, ἢ εἰς τὴν ἐγνωσμένην κατάστασιν τῶν ἀγαθῶν τῶν κατὰ
 μέρος. Εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, τὸ τμήμα εἶναι τόσο ἰσχυρὸν,
 ὥστε δέχεται εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ ἔθνους μόνον τοὺς πλου-
 σιωτέρους ἀνδρας, τοῦτο εἰς τινὰς δημοκρατίας δὲν ὑπάρχει,
 καὶ εἰς ἄλλας εἶναι τόσο ἀδύνατον, ὥστε δὲν ἀποβάλλει σχε-
 δὸν κἀνένα. Πρέπει νὰ συστήσῃ σίμημα, μὲ τοῦ ὁποῖου τὴν δύ-
 ναμιν, τὸ μεγαλύτερον, καὶ ὑγιέστερον μέρος τῶν πολιτῶν θέ-
 λει ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίζηται εἰς τὰς κοινὰς σκέψεις. Καὶ
 ἐπειδὴ τὸ τμήμα δὲν εἶναι μέτρον διορισμένον, καὶ διαφέρει,
 κατὰ τὴν τιμὴν τῶν προϊόντων, καὶ αὐταὶ αἱ διαφοραὶ εἶναι

εὐίστε ἴκαναὶ νὰ ἀλλόττωσι τὴν φύσιν τῆς διοικήσεως, πρέπει νὰ λάβῃς προσοχὴν νὰ τὸ ἀνανεώῃς ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ἀναλογῶν αὐτὸ, κατὰ τὰς συναντήσεις, μὲ τὰς δυνάμεις τῶν κατὰ μέρος, καὶ μὲ τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἔχεις κατὰ νοῦν.

§. λ'. β'. Τὰ θεσπίσματα τῆς γενικῆς συνελεύσεως πρέπει νὰ ἐκπληρῶνται διὰ τῶν ἀρχῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐκλογὴ, ὁ ἀριθμὸς, τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ ἡ διαμονὴ τῆς ὑπουργίας τῶν πρέπει νὰ ἦναι συνηρησμένα μὲ τὴν ἔκτασιν τῆς δημοκρατίας, καθὼς καὶ μὲ τὸ εἶδος τῆς διοικήσεως. Ἐνταῦθα, καθὼς σχεδὸν καὶ εἰς ὅλας τὰς πραγματευομένας παρ' ἡμῶν ὑποθέσεις, ἀναφύονται πολλὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα διερχόμεθα μὲ σιωπὴν, διὰ νὰ προσηλωθῶμεν εἰς δύο χρεϊώδη ἄρθρα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ἐκλογὴ, καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων τῶν ἀρχῶν. Εἶναι οὐσιώδες τῆς ὀλιγαρχίας νὰ ἐκλέγονται, ὡς ἀπὸ τὸ τίμημα, τῆς δὲ δημοκρατίας, νὰ γίνωνται διὰ κλήρου, χωρὶς νὰ ἀφορῶσιν εἰς τὰς δυνάμεις τῶν κατὰ μέρος. Διὰ μὲν τὴν πρώτην θέλεις μεταχειρισθῆ τὴν ψῆφον τῆς ἐκλογῆς· ἐπειδὴ εἶναι προσφορεσάτη νὰ δώσῃ εἰς εἰσὲ ἀρχηγούς ἐναρέτους, καὶ λαμπρούς. Εἰς τὸ παράδειγμα τῆς δευτέρας, δὲν πρέπει νὰ ὀδηγησῇ ἀπὸ τὸ τίμημα· ἐπειδὴ δὲν ἔχεις νὰ φοβῆσαι, μήπως ἐπιπηδήσωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς ἄνδρες ἄσημοι, καὶ ἀδόκιμοι νὰ τὰς ἐκπληρῶσιν. Ὅσον δὲ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχηγῶν, συμβάλλει καλλίτερα νὰ πολλαπλασιάσῃς τὰς ἀξίας, ἢ νὰ ἐπιφορτίσῃς κάθε ἀρχεῖον.

§. λ'. γ'. Ἡ αὐτὴ μίξις τῶν εἰδῶν πρέπει νὰ φυλάττεται εἰς τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰ κριτήρια τῆς δικαιοσύνης ἀγατάξεις. Εἰς τὴν ὀλιγαρχικὴν διοίκησιν, ἀποφασίζουσι χρηματικὴν ποιεὴν κατὰ τῶν πλουσίων, οἵτινες δὲν ἐκπληροῦσι τῆς κρίσεως τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ δὲν δίδουσι κἀνένα μισθὸν εἰς τοὺς πτωχοὺς, οἵτινες τὰ ἐκπληροῦσιν. Εἰς τὰς δημοκρατίας γίγνεται τὸ ἀνάπαλιον, πρέπει νὰ βιάζῃς ὅλους τοὺς κρι-

τάς, νὰ συγχώρῳσιν εἰς αὐτὰ, καταδικάζων διὰ τὴν ἀπουσίαν τοὺς πρώτους εἰς χρηματικὴν ποινὴν, καὶ παρεχόμενος εἰς τοὺς δευτέρους ἀμοιβὴν τῆς παρουσίας. Ἀφ' οὗ καταστήσει ἐκείνας τὰς δύο κλάσεις τῶν πολιτῶν νὰ ἰδιοποιῶνται τὸ καλὸν τῆς πολιτείας, ἐπιταί νὰ πύγῃς εἰς τὰς καρδίας των ἐκείνην τὴν ἀποτρόπαιον ζηλοτυπίαν, ἣτις ἔφθειρε τὰς περισσοτέρας τῆς Ἑλλάδος δημοκρατίας, καὶ τοῦτο εἶναι ἔτι ἐν ἀπὸ τὰ χροινώδιστα ἄρθρα τῆς νομοθεσίας μας. Μὴ ζητῆς νὰ συμβιβάζῃς τὰ δοξολόγια, τὰ ὁποῖα ἡ ἀλαζονεία, καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν δύο μερῶν διακωλύουσι τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ τὰ ἀνατρέψῃς εἶναι νὰ περιποιῆσαι μὲ προτίμησιν τὴν μεσαίαν κατὰσχιν (1), καὶ νὰ τὴν ἀποκαθίσῃς, ὅσον εἶναι δυνατόν (2), ἰσχυράν. Εἰς αὐτὴν τὴν κατὰσχιν θεῖς εὐρῆ περισσώτερα ἤδη, καὶ τιμὴν. Καθεὶς εὐχρησιμῆμος εἰς τὴν τύχην του, δὲν δοκιμάζει, ἀλλ' οὐδὲ γίνεται αἴτιος νὰ δοκιμάζωσιν ἄλλοι, μῆτε τὴν καταφρονητικὴν ἔπαρσιν, τὴν ὁποῖαν ἐμπνέουσι τὰ πλοῦτη, μῆτε τὸν χαμερπῆ φθόρον, τὸν ὁποῖον γεννᾷ ἡ ἀνάγκη. Αἱ μεγάλαί πόλεις, ἐν αἷς αὐτὴ ἡ κατὰσχιν εἶναι πολυανθρωποτέρα, ὀλιγώτερον ὑπόκεινται εἰς ἐπαναστάσεις ἀπὸ τὰς μικράς. Ἡ δημοκρατία, ἐν ἣ αὐτὴ τιμᾶται, ὡς μετέχουσα τῶν ἀρχῶν, εἶναι διαρκεστέρα ἀπὸ τὴν ὀλιγαρχίαν, ἐν ἣ μάλιστα αὐτὴ ἀπολαμβάνει κᾶπποιας τιμᾶς. Τὸ κυριώτερον μέρος τῶν ἀποίκων σου, ἄς ἀπαρτίζηται ἀπὸ αὐτὴν τὴν αἰδεσίμην τάξιν· ἄς τοὺς καταστήσωσιν οἱ νόμοι σου ἀξίους ὄλων τῶν προνομίων· ἄς διατηρῇ διὰ παντὸς φρονίμη νομοθεσία παρ' αὐτοῖς τὸ πνεῦμα, καὶ τὸν ἔρωτα τῆς μεσότητος, καὶ ἄφες τοὺς νὰ ἐξουσιάζωσι

(1) Διὰ τῆς μεσαίας ταύτης καταστάσεως ὁ Ἀριστοτέλης ἐννοεῖ τοὺς ἔχοντας πλοῦτη μετρίως. Συγγερὸν τὸ λεγόμενον μὲ τὸ παρὰ τοῦ Πλούτουρχου κατ' ἀρχάς τοῦ βίου τοῦ Σόλωνος γραφόμενον. (2) Εὐρι. ἐκ. σ. 238.

τὴν δημοσίαν ἀγοράν. Τὸ ἑτερόζυγόν τους θέλει ὑπερασπίζηται τὴν πολιτείαν καὶ ἀπὸ τὸν δεσποτισμὸν, τὸν ὅποιον βουλεύονται οἱ πλούσιοι, ὄντες πάντοτε ἀνεπιτήδευτοι εἰς τὸ ὑποτάσσεσθαι, καὶ ἀπὸ τὸν τυφλὸν δεσποτισμὸν τῶν πτωχῶν, οἱ τινες εἶναι χείποτε ἀδόκιμοι εἰς τὸ διοικεῖν. Καὶ ἐντεῦθεν θέλει προκύψει τοῦτο, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἔθνους κατὰ πολλὰ προσηλωμένον εἰς τὴν διοίκησιν, πρέπει νὰ καταβάλλῃ ὅλας του τὰς δυνάμεις νὰ διατηρῇ τὴν σερίωσίν της, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ πρῶτον σοχείου, καὶ ἡ καλλιτέρα ἀπόδειξις ἀξιεπαίνου νομοθεσίας.

§. λβ'. Εἰς κάθε δημοκρατίαν, πολίτης ἀποκαθίσταται ἔνοχος, ἀφ' οὗ γένη πολλὰ δυνατός. Ἐὰν οἱ νόμοι σου δὲν δύνανται νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς κατὰ μέρος νὰ ἀποκτιῶσι πολλὰ πλοῦτη, καὶ νὰ συναθροίσωσι παρ' αὐτοῖς πολλοὺς ὁμόφροννας, διὰ νὰ γίνωται φοβεροί, πρέπει νὰ τρέξῃς εἰς τὸ καταφύγιον τοῦ ἐξοσρακισμοῦ, ἢ τῆς ἐξορίας, καὶ νὰ τοὺς κρατῆς μεμακρυσμένους διωρισμένους τινὰς χρόνους. Ὁ ἐξοσρακισμὸς εἶναι φάρμακον βίαιον, ἴσως ἀδικον, ἀλλὰ πολλὰ συχνὰ εἰς χρῆσιν, διὰ νὰ ὑπηρετῇ τὰς προσωπικὰς ἐκδικήσεις, καὶ δεδικαιωμένον ἀπὸ πολλὰ παραδείγματα, μεγάλας ἀποδείξεις, καὶ τὸ μόνον, ὅπου, κατ' ἐκείνας τὰς περιστάσεις εἰδύνατο νὰ σώξῃ τὴν πολιτείαν. Ἄν, μὲ ὅλον τοῦτο, ἐγείρετο ἄνθρωπος, ὡς τις, μόνον διὰ τὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν του, εἴλκυεν ὅλας τὰς καρδίας πλησίον του, ὁμολογῶ, ὅτι, ἀντὶ νὰ τὸν ἐξορίσωσιν, ἤθελεν ἦναι καταλληλότερον μὲ τὰς ἀληθεῖς ἀρχάς, νὰ τὸν βάλωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Εἶπομεν, ὅτι οἱ πολῖταιίμας θέλουσιν ἦναι ἢ νέοι, οἱ τινες μέλλουσι νὰ δουλεύωσι τὴν πατρίδα μὲ τὴν δυνάμιν τους, ἢ γέροντες, οἱ τινες, ἀφ' οὗ τὴν ἐδούλευσαν, θέλουσι τὴν ὁδηγῆναι μὲ τὰς συμβουλάς των. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ψευδαίαν κλάσιν θέλεις ἐκλεῖξαι τοὺς ἱερεῖς. ἐπειδὴ δὲν

ἤθελεν ἦναι κόσμιον νὰ προσφέρηται εἰς τοὺς Θεοὺς ἢ προσκύνῃται ἐλευθέρου τινὸς δήμου ἀπὸ χειρὸς συνειδησίμων εἰς μηχανικὴν, καὶ χαμηλὴν ἐργασίαν. Πρέπει νὰ συστήσῃ κοινὰς τραπέζας· ἐπειδὴ κἀνὲν ἄλλο δὲν συντρέχει περισσότερον εἰς τὸ νὰ διατηρῇ τὴν ἔνωσιν. Νὰ διέλθῃ τὰς περιουσίας εἰς δύο μερίδια, τὸ μὲν διορίζων εἰς τὰς χρείας τῆς πολιτείας, τὸ δὲ, εἰς τοὺς κατὰ μέρος· καὶ τὸ μὲν πρῶτον νὰ ἀφισωθῇ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς λατρείας τῆς πίσεως, καὶ τῶν κοινῶν συσσιτίων, τὸ δὲ δεύτερον νὰ καρπῶνται, ὅσοι ἐσημιώθησαν ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τῶν πολιτῶν, καὶ τὰ δύο νὰ καλλιεργῶνται ἀπὸ δούλους ἠγορασμένους ἀπὸ ἔθνη διάφορα.

§. λγ'. Ἀφ' οὗ κανονίσῃς τὸ εἶδος τῆς διοικήσεως, πρέπει νὰ βάλῃς εἰς τάξιν νόμους πολιτικούς, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ ἀναφέρονται εἰς τοὺς θεμιλιώδεις, καὶ νὰ τοὺς ἐπικυρώνωσιν. Ἐνας ἀπὸ τοὺς οὐσιωδετέρους πρέπει νὰ ἀφορᾷ εἰς τὰ συνοικέσια. Οἱ υἱοὶ νὰ μὴν ἦναι ἡλικίας πολλὰ ὕψιστου· κἀνὲν ἄλλο δὲν ἤθελεν ἦναι προσφυέστερον νὰ διασπείρῃ μεταξὺ τῶν διχόνοιαν, καὶ ἀπείας. Νὰ μὴν ἦναι μήτε πολλὰ γέροντες, κἀνὲν ἄλλο δὲν παρεκτρέπει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν περισσότερον. Αἱ παρθένοι ἄς ὑπανδρεύωνται εἰς ἡλικίαν περίπου δεκαοκτῶ ἐτῶν, καὶ οἱ ἄνδρες τριάκοντα ἑπτὰ. Ἄς ἐορτάζωνται οἱ γάμοι, κατὰ τὴν χειμέριον τροπὴν. Ἄς ἦναι συγχωρημένον νὰ ρίπτωσι τὰ παιδιά, τὰ ὅποια φέρουσι ἐκ γενετῆς ἔξιν πολλὰ ἀδύνατον, ἢ ἐλαττώματα πολλὰ αἰσθητά. Ἄς ἦναι ἔτι συγχωρημένον νὰ τὰ ρίπτωσι, διὰ νὰ ἀποφεύγωσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ πλήθους. Ἄν ἡ ἰδέα αὕτη βλάβη τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους, διορίσαι τοὺλάχιστον τὸν ἀριθμὸν τῶν παιδῶν εἰς καθὲ γενεάν, καὶ ἂν κἀμμία συζυγία παραβῇ τὸν νόμον, ἄς προσάττηται εἰς τὴν μητέρα νὰ διαφθείρῃ τὸν καρπὸν τοῦ ἔρωτός της, πρὶν δεχθῇ τὰς ἀρχὰς τῆς ζωῆς, καὶ αἰσθη-

σιως. Καταδικάζονται αὐστηρὰ τὴν μοιχείαν, καὶ ἄς δυσφημίζωσιν αἱ βρύτεραι ποιναὶ τὸν, ὅς τις ἀτιμᾶζει τοιαύτην ἀγαθὴν ἔνωσιν.

§. λδ'. Ὁ Ἀριστοτέλης, ἐκτεινόμενος μετὰ ταῦτα περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν πρέπει νὰ ἀνατρέφῃται ὁ πολίτης, τὸν λαμβάνει ἐκ σπαργάνων, τὸν ἀκαλοῦθει εἰς τὰς διαφόρους τῆς ζωῆς ἡλικίας, εἰς τὰς διαφόρους τῆς δημοκρατίας ἀξίας, καὶ εἰς τὰς διαφόρους τοῦ σχέσεσι μὲ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· πραγματεύεται περὶ τῶν γνώσεων, δι' ὧν πρέπει ὁ νοῦς του νὰ λαμπρύνῃται, καὶ τῶν ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ψυχὴν του, καὶ, ἀνακαλύπτων ἀνεπαίσθητως εἰς τὰ ὄμματά του τὴν σειρὰν τῶν καθηκόντων του, τὸν καθιστᾷ νὰ παρατηρῇ τὴν ἄλυσιν τῶν νόμων, οἵτινες τὸν ὑποχρεώουσι νὰ τὰ ἐκπληροῖ (1). Ἐξέθεσα πρὸ ἐλίγου θεωρίας τινὰς τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῆς καλλιτέρας τῶν διοικήσεων· ἀνέφερον ἀνωτέρω τὰς τοῦ Πλάτωνος (2), ὁμοίως καὶ τὰς συσχεθείσας νομοδοτικὰς διαταγὰς ἀπὸ τὸν Λυκούργου (3) καὶ Σόλωνα (4). Ἄλλοι συγγραφεῖς, νομοθέται, φιλόσοφοι, ῥήτορες, καὶ ποιηταὶ ἐδημοσίευσαν τὰς ἰδέας των περὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας ὕλης. Τίς ἤθελε δυναθῆ, χωρὶς θανατηφόρον ἀηθίαν, νὰ ἀναλύσῃ τὰ διάφορά των συστήματα, καὶ ἐκείνην τὴν ἐξαιτίου τῶν γνωμῶν, καὶ ζητημάτων ποσότητα, τὰς ὁποίας ἐπρίβαλλον, ἢ ἀνέκρινον; Ἄς περιορισθῶμεν εἰς τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχῶν, αἵτινες εἶναι εἰς ὅλους κοιναί, ἢ, διὰ τὸ ἰδιάζον αὐτῶν, εἶναι ἄξιαι νὰ συλλεχθῶσι. Δὲν εἶναι μόνος ὁ Ἀριστοτέλης, ὅς τις

(1) Αἱ κατὰ μέρος αὐταὶ τοῦ Ἀριστοτέλους θεωρίαι ἐξέλιπον, ἀλλ' εἶναι εἰμαρὸς νὰ κρίνῃ καθεὶς ἀπὸ τὰ πρῶτα κεφάλαια τοῦ ὁγδοῦ τῶν πολιτικῶν τῆν. ἢν ἠκολούθητε, τάξιν ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὸ ἐπιλοιπον σύγγραμμα. (2) ὄρα κερ. νδ'. τοῦδε τοῦ συγ. (3) κερ. με, (4) ὄρα τὴν εἰσγ. καὶ κερ. ιδ'.

ἐξίμνησε τὴν βασιλείαν· οἱ περισσότεροί ἀπὸ τῶν φιλοσόφων ἐγνώρισαν τὸ ἐξαιρετικὸν ἐκείνης τῆς διοικήσεως, τὴν ὁποίαν ἐθεώρησαν, ἄλλοι μὲν, ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἄλλοι δὲ, ὡς πρὸς τὸ γενικὸν τῆς φύσεως σύστημα. Ἡ ἀξιολογώτερα τῶν νομοθεσιῶν, λέγουσιν οἱ πρῶτοι, ἤθελεν ἦναι ἐκείνη, ἐν ἧ ἡ κυριότης, παρατεθειμένη εἰς χεῖρας ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου, ἤθελεν ἐνεργεῖται μόνου κατὰ τοὺς φρονίμως συνηθέντας νόμους (1), ἐν ἧ ὁ ἡγεμὼν, ὑψωθείς ὑπεράνω τῶν ὑπηκόων του τόσο κατὰ τὰ φῶτα, καὶ ἀρετὰς, ὅσον καὶ κατὰ τὴν δυνάμιν του (2), ἤθελεν ἦναι πεπεισμένος, ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι, ὡς νόμος, καὶ ὅτι ὑπάρχει μόνου διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν λαῶν (3), ἐν ἧ ἡ διοίκησις ἤθελεν ἐμπνέει τὸν φόβον, καὶ τὸ σέβας εἰς τὰ ἔσω, καὶ ἔξω, ὅχι μόνου διὰ τὴν συμφωνίαν τῶν ἀρχῶν, τὸ μυστήριον τῶν ἐπιχειρήσεων, καὶ τὴν ταχύτητα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν (4), ἀλλ' ἔτι καὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἀγαθὴν πίσιν. Ἐπειδὴ καθεὶς ἤθελεν ἐπιστηρίζεται εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως μᾶλλον, ἢ εἰς τοὺς ὄρκους τῶν ἄλλων ἀνθρώπων (5).

§. λέ. Εἰς τὴν φύσιν κάθε πρᾶγμα μᾶς ἐπανάγει εἰς τὴν μονάδα, λέγουσιν οἱ δεῦτεροι. Τὸ Πᾶν προστεύεται παρ' ἑνὸς Ὁντος ὑπεράνω (6)· αἱ οὐράναι σφαῖραι παρομοίως προστεύονται παρὰ τοσούτων πνευμάτων· αἱ βασιλείαι τῆς γῆς ἔπρεπεν ἐπίσης νὰ προστεύωνται ἀπὸ τόσους ἡγεμόνας, καθημένους ἐπὶ τῶν θρόνων, διὰ νὰ διατηρῶσιν εἰς τὰς ἐπικρατείας των τὴν ἁρμονίαν, ἣτις βασιλεύει εἰς τὸ Πᾶν. Ἀλλὰ, διὰ νὰ ἐκπληρῶσι τόσο ὑψηλὴν εἰμαρμένην, πρέπει νὰ ἐγχαράττωσιν ἐπάνω των τὰς ἀρετὰς ἐκείνου τοῦ Θεοῦ, τοῦ οὐοίου

(1) Πλά. πολιτ. §. 301—2. (2) Ἰσοκ. πρὸς Νικομ. §. 56. (3) Ἀρχὴ. παρὰ Στοβ. λ. 44. (4) Ἰσοκ. αὐτ. (5) αὐτ. (6) Ἐκφρ. παρὰ Στοβ. λ. 46.

εἶναι εἰκόνας (1), διοικοῦντες τοὺς ὑπικόους των μὲ φιλοσοφίαν πατρικὴν, μὲ ἄγρυπνον φροντίδα ποιμένος, καὶ ἀπαθῆ τοῦ νόμου εὐθύτητα (2). Τοιαῦτα εἶναι ἐν μέρει τὰ καθήκοντα, τὰ ὅποια προσάπτουσι εἰς τὴν βασιλείαν οἱ Ἕλληνες. Καὶ ἐπειδὴ εἶδον σχεδὸν πανταχοῦ, ὅτι ἀπεμακρύνοντο ἀπ' αὐτὰ οἱ βασιλεῖς, ἐθεώρουν ἐκείνην τὴν διοίκησιν, ὡς πρωτότυπον μόνον, τὸ ὅπολον ἔπρεπε νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν ὁ νομοθέτης, διὰ νὰ καταστήσῃ μόνον γενικὴν θέλησιν ὅλων τῶν κατὰ μέρος θελήσεων (3). "Αὐ ὅλαι αἱ διοικήσεις ἦσαν σώφρονες, ἔλεγεν ὁ Πλάτων, ἀνάγκη ἦτον νὰ ζητῶμεν τὴν εὐτυχίαν των εἰς τὴν μοναρχίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ εἶναι ὅλαι διεφθαρμέναι, πρέπει νὰ ζῶμεν εἰς τὴν δημοκρατίαν (4). Ποία ἄρα εἶναι ἡ νομοθεσία, ἡ ὅποια ἀρμόζει κάλλιον εἰς δῆμους κατ' ὑπερβολὴν ζηλωτὰς τῆς ἐλευθερίας των; Ἡ μικτὴ, ἐκείνη λέγω, ἐν ἣ εὐρίσκονται βασιλεία, ἀριστοκρατία, καὶ δημοκρατία, συνδεδεμέναι μὲ νόμους, οἵτινες ἰσοσαθεμίζουσι τὸν ζυγὸν τῆς ἐξουσίας, ὡσάκεις κλίνει πολλὰ πρὸς τὸ μέρος, ὅποιας δὴ τινος ἐκείνων τῶν ἐξουσιῶν (5). καὶ ἐπειδὴ ἡ μίξις αὕτη δύναται νὰ γένη μὲ τρόπους ἀπείρους, προέκυψεν ἐντεῦθεν ἡ τερατώδης ἐκείνη ποικιλία, ἣτις εὐρίσκειται εἰς τὰς νομοθεσίας τῶν δῆμων, καὶ εἰς τὰς δόξας τῶν φιλοσόφων.

§. λς'. Πολλὰ καλλίτερα συμφωνοῦσιν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συστήσωσι ἀγαθοὺς νόμους, εἰς τὴν ἀπαιτουμένην εἰς αὐτοὺς ὑποταγήν, καὶ εἰς τὰς μεταβολὰς, τὰς ὅποιας πρέπει ἐνίοτε νὰ δοκιμάζωσιν. Ἐπειδὴ δὲν ἐδόθη εἰς ἀπλοῦν θνητὸν νὰ διαφυλάττῃ τὴν εὐταξίαν διὰ μόνων τῶν διαβατικῶν του θελήσεων, χρειάζονται νόμοι εἰς μοναρχίαν (6) ἄνευ αὐτοῦ τοῦ

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) Πλά. πολιτ. §. 301. (4) αὐτ. (5) Ἀρχύ. παρὰ Στοβ. λ. μα'. Πλά. περὶ νό. γ. §. 693. (6) Ἀρχύ. αὐτ. Ξεν. ἀπομν. δ'. §. 815. Πλά. πολιτ. §. 276. Βίαι; παρὰ Πλάτων, εἰς συμπόσ. πτ. σοφ. §. 152.

χαλινοῦ, κάθε διοικήσις γίνεται τυραννία. Ἀκριβεστάτην εἰκόνα παρέσθησαν, ὅταν εἶπον, ὅτι ὁ νόμος εἶναι τῆς βασιλείας ἢ ψυχῆ. Τροῦντι, ἂν ὁ νόμος ἀνατραπῆ, ἢ βασιλεία εἶναι πλέον, ὡς σῶμα ἄψυχον (1). Οἱ νόμοι πρέπει νὰ ἦναι σαφεῖς, ἀκριβεῖς, καθολικοὶ, ἀναφερόμενοι πρὸς τὸ κλίμα (2), καὶ ὅλοι πρὸς χάριν τῆς ἀρετῆς (3)· πρέπει νὰ ἀφύωνται τὰ βραχύτερα πράγματα, ὅσα εἶναι δυνατὰ, εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν κριτῶν (4), νὰ ἦναι αὐστηροί, ἀλλ' ὄχι τοιοῦτοι καὶ οἱ κριταί (5). Ἐπειδὴ αἰρετώτερον εἶναι νὰ κινδυνεύωσι νὰ ἀθωώσιν ὑπεύθυνον, ἢ νὰ καταδικάζωσιν ἀθῶον. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσηιν, ἢ κρίσις εἶναι ἐσφαλμένη, καὶ εἰς τὴν δευτέραν, εἶναι ἀσέβεια (6). Ἐφάνησαν δὴμοι, ὅτι ἔχασαν εἰς τὴν ἀπραξίαν τὴν, ὅσῃν ἀπέκτιθον διὰ τῶν νικῶν, ὠφέλειαν. Τοῦτο ἐξάθη σφάλμα τῶν νομοθετῶν, οἱ τινες τοὺς ἐσκήρυναν ἐναυτίου εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ πολέμου, καὶ ὄχι εἰς τὰς γλυκύτητας τῆς ἀναπαύσεως. Ἐνας νομοθέτης πρέπει νὰ ἀσχολῆται ὄχι τόσον εἰς τὰς πράξεις τοῦ πολέμου, ὅ ὅποῖος εἶναι διαβατικὸς, ὅσον εἰς τὰς ἀρετὰς, αἱ ὅποιαι μανθάνουσιν ἡσυχον πολίτην νὰ μὴ φοβῆται τὸν πόλεμον, καὶ νὰ μὴ καταχρᾶται τὴν εἰρήνην (7).

§. λζ'. Ἡ πληθὺς τῶν νόμων εἰς τινὰ βασιλείαν εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἠαφθοράς, καὶ πτώσεώς της· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καί τις πολιτικὴ κοινωνία ἠθελεν ἦναι εὐτυχῆς, ἂν ἔδύνατο νὰ ἔχη πολλὰ ὀλίγους νόμους (8). Τινὲς ἐπιθύμουν νὰ ἐκδέτη, εἰς τὴν κορυφὴν τῶν περισσοτέρων νόμων, τὰς αἰτίας, καὶ τὴν ἐννοίαν πρόλογος· κἀνὲν ἄλλο δὲν ἠθελεν ἦναι ὠφελιμώτερον, ἔλεγον, ἢ νὰ σαφηνίζῃ τὴν ὑποταγὴν τῶν δῆμων, καὶ νὰ τοὺς ὑποτάτῃ διὰ τῆς πειθοῦς, πρὶν τοὺς φοβίξῃ διὰ

(1) Δημ. παρὰ Στοβ. λ. μα'. (2) Ἀρχί. αὐτ. (3) Δημ. ἐπις. §. 198. (4) Ἀριστ. ῥητ. α'. κεφ. α'. (5) Ἰσαί. παρὰ Στοβ. λ. μς'. (6) Ἀντίφ. παρ' αὐτῶ. (7) Ἀριστ. πολιτ. ζ'. κεφ. ε'. (8) Ἀριστ. παρὰ Στοβ. αὐτ.

των ἀπειλῶν (1). Ἄλλοι θεωροῦσι τὴν ἀτιμίαν, ὡς ποινήν προξενούτων περισσώτερον ἀποτέλεσμα. Ὅταν τὰ ἐγκλήματα ἐξαγοράζωται δι' ἀργυρίων, συνειθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ δίδωσι μεγίστην τιμὴν εἰς αὐτὰ, καὶ σμικροτάτην εἰς τὰ ἐγκλήματα (2). Ὅσον οἱ νόμοι εἶναι ἄριστοι, τόσον εἶναι κινδυνώδεις νὰ ἀποσιώσῃ τὸν ζυγὸν τους. Αἰρετώτερον ἦτον, εἴν ἔχην κακοὺς, καὶ τοὺς ἐφύλαττον, ἢ εἴν ἔχωσι ἀρίστους, καὶ τοὺς παραβαίνουσι (3). Κανὼν δὲν εἶναι τόσου ἐπικίνδυνον ἔτι, ὅσον, νὰ τοὺς μεταβάλλωσι συχνά. Παρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκροῖς (4), ὅς τις προβάλει, νὰ ἀνατρέψωσιν, ἢ νὰ μεταμορφώσωσι κἀνενα, πρέπει νὰ ἔχη περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ βρόχον, τὸν ὁποῖον σφίγγουσιν, ἀν δὲν ἀποδείξῃ τὴν πρότασίν του (5). Παρὰ τοῖς ἰδίαις Λοκροῖς δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ βασανίζωσι, καὶ νὰ καταπαίξωσι τοὺς νόμους, βιαζόμενοι νὰ τοὺς ἐρμηνεύσωσιν. Ἄν ἦναι ἀμφίβολοι, καὶ κανὼν τῶν μερῶν γογγύζῃ κατὰ τῆς ἐξηγήσεως, τὴν ὁποῖαν ἔδωκε τὸ κριτήριον, δύναται νὰ τὸν προβάλῃ ἐνώπιον κριτηρίου, συγκροτούμενου ὀπὸ χιλίους κριτὰς. Παρήσιαζονται καὶ οἱ δύο, ἔχοντες τὸ σχοινίου εἰς τὸν λαιμὸν, καὶ ὁ θάνατος εἶναι ἡ ποινή, οὗ τειος ἡ ἐρμηνεία ἀποδοκιμασθῆ (6). Οἱ ἄλλοι νομοθέται ὅλοι ἐκήρυξαν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγγίζωσι τοὺς νόμους, ἢ μὲ ἄκραν προφυλακὴν, καὶ εἰς ἐσχάτην ἀνάγκην.

§. λβ'. Ἄλλὰ ποία εἶναι ἡ σφερὰ βάσις τῆς ἀναπαύσεως, καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν δῆμων; Δὲν εἶναι οἱ νόμοι, οἵτινες διευθετοῦσι τὴν σύστασίν τους, ἢ αὐξάνουσι τὰς δυνάμεις των, ἀλλ' αἱ μορφοῦσαι τοὺς πολίτας παιδαγωγίαι, καὶ χορηγοῦσαι εἰς τὰς ψυχὰς των ἐλατήριον. Δὲν εἶναι οἱ νόμοι, οἵτινες ἐπιφέρουσι ποινὰς, καὶ διενέμουσιν ἀμοιβὰς, ἀλλ' ἡ ψῆφος τοῦ

(1) Πλάτ. περὶ νόμ. δ. §. 719. (2) Ἀρχ. αὐτ. (3) Θεοκ. γ. κη. λζ'. (4) Ζαχ. παρὰ 2 τοῦ μβ. (5) ἔρα τὴν σση. (6) Πολυβ. β. §. 66ι.

κοινοῦ, ὅταν ἐργάζεται ἀκριβῆ δικαιοσύνην καταφρονήσεως καὶ τιμῆς (1). Τοιαύτη εἶναι ἡ ὁμόψηφος ἀπόφασις τῶν νομοθετῶν, τῶν φιλοσόφων, ὄλων σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἴσως ὄλων τῶν ἔθνῶν τῆς οἰκουμένης. Ὅταν τις κατὰ βᾶθος ἐρευνᾷ τὴν φύσιν, τὰς ὠφελείας, καὶ ἀτοπίας διαφορῶν εἰδῶν διοικήσεως, εὐρίσκει διὰ προκύπτου ἔσχατον, ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν ἡθῶν ἐξαρκεῖ διὰ τὴν ἀνατρέψην τὴν καλλιοτέραν νομοθεσίαν, καὶ τὴν διορθώσῃ τὴν πλέον ἑλλιπῆ. Οἱ νόμοι, καθ' ἑαυτοὺς ἀδύνατοι, θανατίζονται τὰς δυνάμεις τῶν μόνου ἀπὸ τὰ ἡθῆ, τὰ ὅποια εἶναι ἀπὸ αὐτοὺς τόσον ἀνώτερα, ὅσον καὶ ἡ ἀρετὴ ἀπὸ τὴν χρηστότητα (2). Διὰ τῶν ἡθῶν προτιμάται ὅ,τι εἶναι ἐντιμον ἀπ' ὅ,τι εἶναι ἀδίκον, καὶ ὅ,τι εἶναι δίκαιον, ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ἀνωφελές. Ἐμποδίζουσι τὸν πολίτην μὲ τὸν φόβον τῆς ὑπολήψεως, ἐν ᾧ οἱ νόμοι τὸν φοβίζουσι μόνον μὲ τὸν φόβον τῶν ποινῶν (3). Αἱ ψυχαὶ, ὅταν ἦναι ὑποτεταγμέναι εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν ἡθῶν, θέλουσι δεῖχαι εἰς τὰ φρονήματά των πολλὴν ὑψωσιν, εἰς τὰ φῶτά των πολλὴν δυσπιστίαν, καὶ εἰς τὰς πράξεις των πολλὴν κοσμιότητα, καὶ ἀπλότητα. Τυχουσά τις αἰδῶς θέλει τὰς γεμίσει ἀπὸ ἐσρὸν σέβας διὰ τοὺς Θεοὺς, διὰ τοὺς νόμους, διὰ τὰς ἀρχάς, διὰ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, φρόνησιν τῶν γερόντων (4), καὶ δι' ἑαυτὰς εἶτι μᾶλλον, ἢ δι' ὄλον τὸ ἐπιλοισπον (5).

§. λθ'. Συνάγεται ἐντεῦθεν, διὰ κάθε διοίκησιν, ἡ ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὴν παιδαγωγίαν (6), ὡς ὑπόθεσιν οὐσιωδεσέραν· πρέπει νὰ τοὺς ἀνατρέψωσιν εἰς

(1) Πλά. πρὸς νό. γ' §. 607. (2) Παιδαγεμῖνοι τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, ὅποιοι ὅποτε, κατὰ θεῖαν κληρονομίαν, εἰδεχθητε τὴν διακονίαν νὰ διδάσκητε τὴν νεότητα, συγχωροῦσαί μοι δι' ἡν λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ σὰς εἰπῶ, ὅτι ὄλησας ἡ ἐπιμέλεια πρέπει νὰ ἀφορᾷ εἰς τῶν πατρῶν τὴν μεταρρυθμίαν, τὸ μόνον μέσον πρὸς τὴν τοῦ γένους ἰκανοποίησιν.
(3) ἰπιδ. παρὰ Στοῦ §. 249. (4) Πλά. αὐτ. (5) Δημοκ. παρὰ Στοῦ, λό. 44 (6) Πλά. Ἐνθῆρ. §. 2. Ἀριστ. αὐτ. π' κρη. α'.

τὴν ἔννοιαν, καὶ ἀγάπην τῆς νομοθεσίας, εἰς τὴν ἀπλότητα τῶν ἀρχαίων χρόνων, καὶ ἐν συντόμῳ εἰς τὰς ἀρχὰς, αἱ ὁποῖαι δύνανται διὰ παντὸς νὰ ρυθμίζωσι τὰς ἀρετὰς, δόξας, φρονήματα, καὶ τρόπους των. Ὅλοι, ὅσοι ἐμελέτησαν τὴν τέχνην τοῦ διοικεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἐγνώρισαν, ὅτι εἶναι ἐξερτημένη ἀπὸ τὴν παιδείαν τῶν νέων ἡ τύχη τῶν βασιλείων⁽¹⁾, καὶ, κατὰ τὰς θεωρίας των, δύναταί τις νὰ βάλῃ αὐτὴν τὴν φωτοβόλον ἀρχὴν, ὡς Θεμέλιον, ὅτι ἡ παιδαγωγία, οἱ νόμοι, καὶ τὰ ἥθη, δεῖν πρέπει ποτὲ νὰ ἦναι εἰς ἀντιλογίαν⁽²⁾. Ἄλλη ἀρχὴ οὐχ ἦτο βεβαία. Εἰς ὅλας τὰς πολιτείας τὰ ἥθη τοῦ δήμου συμμορφοῦνται μὲ τὰ τῶν ἀρχηγῶν⁽³⁾. Ζάλευκος, καὶ Χαρώνδας, ἔχι τόσον εὐχαριστημένοι νὰ διευδύνωσιν εἰς διατήρησιν τῶν ἠθῶν τοὺς περισσώτερους παρ' αὐτῶν δοθέντας νόμους, ὁ πρῶτος εἰς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκροῦς, ὁ δεῦτερος εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Σικελίας, ἔβαλον εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν ἰδίων κωδίκων⁽⁴⁾ σειράν γνωμῶν, τὰς ὁποίας δύναται τις νὰ θεωρῇ, ὡς βράσεις τῆς ἠδικηῆς. Δὲν εἶναι ἀπᾶδου, ἂν ἤθελον ἀναφέρει τινας ἀπὸ αὐτάς, διὸ νὰ ἀποδείξω ἐντελῶς, ὑπὸ ποῖον βαθμὸν θεωρίας ἐθεώρουσιν τὴν νομοθεσίαν ἄλλοτε. Ὅλοι οἱ πολῖται, λέγει ὁ Ζάλευκος⁽⁵⁾, πρέπει νὰ ἦναι πεπεισμένοι διὰ τὴν ὑπαρξίν των Θεῶν· ἡ τάξις, καὶ ἡ καλλονὴ τοῦ παντὸς, εὐμαρῶς τοὺς πληροφορεῖ, ὅτι δεῖν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς τύχης, μῆτε τῶν ἀνθρώπων ἐργόχειρον. Πρέπει νὰ προσκυνῶμεν τοὺς Θεοὺς, ὡς δοτῆρας τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν. Καθεὶς πρέπει νὰ προετοιμάζῃ, καὶ νὰ καθαρῖζῃ τὴν ψυχὴν του· ἐπειδὴ ἡ θεότης δεῖν τιμᾶται ἀπὸ τὴν προσκύνησιν τῶν κακῶν, μῆτε θείγεται ἀπὸ πομπῶδεις θυσίας, καὶ μεγαλοπρεπῆ

(1) Διοτογ. παρὰ Στοβ. §. 251. (2) Ἰππόδ. αὐτ. (3) Ἰσοκ. πρὸς Νικοκ. 68. Αἰσχ. Τίμ. §. 290. (4) Cicero. de leg. l. 2. c. 6. (5) Παρὰ Στοβ. 42. καὶ Δ οδ. 16. §. 84.

θεάματα, με τὰ ὅποια κατακοσμοῦσι τὰς ἑορτὰς τῆς. Δύναται τις νὰ φαίνεται εἰς αὐτὴν εὐάρεστος μόνον με ἀγαθοεργίας, ἀρετὴν σαθερὰν εἰς τὰς ἀρχάς, καὶ εἰς τὰ ἐπιχειρήματά του, προτιμῶν με ἀμετάβλητον ἀπόφασιν τὴν δικαιοσύνην, καὶ πτωχείαν ἀπὸ τὴν ἀδικίαν. καὶ ἀτιμίαν.

§. μ'. "Αν ἀπὸ τοὺς κατοίκους αὐτῆς τῆς πόλεως, ἄνδρας, γυναῖκας, Ἰθαγενεῖς, ξένους, εὐρίσκονται τινες, οἵτινες δὲν ἐδοκίμασαν αὐτὰς τὰς ἀληθείας, καὶ φύσει κλίνουσιν εἰς τὸ κακὸν, ὡς ἦναι βέβαιοι, ὅτι κἀνὲν δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ λυτρώσῃ τὸν ὑπεύθυνον ἀπὸ τὴν ἐκδίκησιν τῶν Θεῶν. "Ὡς ἔχωσι πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ὥραν, ἐν ἧ μὲλλει νὰ λάβῃ πέρας ἡ ζωῆ των, ἐκείνην λέγω τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἀνακαλοῦνται με τόσοὺς ἀνασεναγμούς, καὶ πληκτρα συνειδήσεως, τὰ, ὅσα ἔπραξαν, κακὰ, καὶ τὰ, ὅσα ἠμέλησαν, ἀγαθὰ. Οὕτω, καθεὶς πολίτης ὡς ἔχη εἰς ὅλας του τὰς πράξεις τὴν ὥραν τοῦ θανάτου παροῦσαν εἰς τὸν νοῦν του, καὶ, ὅσάκις κἀνὲν πνεῦμα κακοποιῶν θέλει τὸν ἔλκει εἰς τὸ ἀμάρτημα, ὡς καταφεύγῃ εἰς τοὺς ναοὺς, εἰς τοὺς πόδας τῶν θυσιαστηρίων, καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἱεροὺς τόπους, διὰ νὰ ἐπικληθῆται τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν ὡς ζητῆτὴν σωτηρίαν του κοντὰ εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, οἵτινες θέλουσιν ὑποσκρῖζει τὴν ἀδυναμίαν του με τὴν εἰκόνα τῶν διωρισμένων εἰς τὴν ἀρετὴν ἀμοιβῶν, καὶ τῶν ἐπικειμένων εἰς τὴν ἀδικίαν δυσυχίων. Εὐλαβοῦ τοὺς γονεῖς, νόμους, καὶ κριτάς σου, ἀγάπα τὴν πατρίδα σου, καὶ μὴν ἐπιθυμῆς ἄλλο τι. Ἐπειδὴ τοιαύτη ἐπιθυμία ἤθελεν ἦναι ἀρχὴ προδοσίας. Μὴ δημοσιεύῃς κακίαν οὐδενός· ἐπειδὴ ἀνήκει εἰς τοὺς φύλακας τῶν νόμων νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν ὑπευθύνων· ἀλλὰ πρὶν τοὺς παιδεύσωσι, πρέπει νὰ προσπαθῶσι νὰ τοὺς ἐπανάγωσιν εἰς τὴν ὀρθότητα με τὰς συμβουλὰς· οἱ κριταί, εἰς τὰς κρίσεις των, νὰ μὴν ἐνθυμῶνται μήτε τοὺς δεσμούς τῆς συγγενείας,

μήτε τὰ ἰδιαιτέρα μίσῃ των. Ἀνδράποδα δύνανται νὰ ὑποτάσσωνται μὲ τὸν φόβον, ἀλλ' ἄνδρες ἐλεύθεροι πρέπει νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὴν δικαιοσύνην. Εἰς τοὺς σκοποὺς, καὶ πράξεις σου, λέγει ὁ Χαρώνδας (1), ἄρχιζε, ἐπικαλούμενος τῶν Θεῶν τὴν βοήθειαν, οἱ τινες εἶναι ποιηταὶ ὄλων τῶν πραγμάτων, καὶ διὰ νὰ τὴν ἐπιτυχῆς, ἄπεχε ἀπὸ τὸ κακόν· ἐπειδὴ δὲν εἶναι κἄμμία κοινωνία μεταξὺ Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπου ἀδίκου.

§. μα'. Ἄς βασιλεύῃ ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀπλοῦς πολίτας, καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας τὰς ἐπιστάσεις τῆς διοικήσεως, ἡ ἰδία ἀγάπη, ἡ ὁποία εὐρίσκεται μεταξὺ παίδων καὶ πατέρων. Ουσίασαι τὴν ζωὴν σου ὑπὲρ τῆς πατρίδος, σοχαζόμενος, ὅτι εἶναι καλλίτερον νὰ ἀποθάνῃς ἐντίμως, ἢ νὰ ζῆς ἀτίμως· οἱ νυμφίοι ἄς φυλάττωσιν ἀμοιβαίως τὴν, ἢν ἀναμεταξύ των ὑπεσχέθησαν, πίσιν. Δὲν πρέπει νὰ τιμᾷς τοὺς νεκροὺς μὲ δάκρυα, καὶ θλίψεις ἀμέτρος, ἀλλ' ἐνθυμούμενος τὰς ἀρετάς των, νὰ προσφέρῃς κατ' ἔτος εἰς τοὺς τάφους των θύματα· οἱ νεοὶ ἄς πειθωνται εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν γερόντων, οἱ τινες ἄς προσέχωσι νὰ ἔχωσι τὸ παρ' ἄλλων σέβας διὰ τῆς σεμνοπρεπείας τῆς ζωῆς των. Ἄν οὗτοι ἀπογυμνώωνται ἀπὸ τὴν αἰδῶ, ἢ θελοῦν εἰσαγάγῃ εἰς τὴν πολιτείαν τῆς ἐντροπῆς τὴν καταφρόνησιν, καὶ ὄλων τῶν ἐλαττωμάτων, ὅσα τὴν ἀκολουθοῦσι. Μίσει τὴν ἀτιμίαν, καὶ τὸ ψεῦδος, ἀγάπα τὴν ἀρετὴν, σύχναζε εἰς τοὺς, ὅσοι τὴν ἐργάζονται, καὶ φθάνε εἰς τὴν ὑψηλοτέραν τελειότητα, γινόμενος ἀληθῶς τίμιος ἄνθρωπος. Τρίχε πρὸς βοήθειαν τοῦ καταδυναστευομένου πολίτου, καὶ παραμύθει τοῦ πτωχοῦ τὴν ἔνδειαν, ἂν ὅμως δὲν ἦναι καρπὸς τῆς ἀμελείας του. Καταφρόνει τὸν, ὅς τις γίνεταὶ δούλος τῶν ὑπαρχόντων του, καὶ ἀτίμαζε τὸν οἰκοδομοῦντα οἰκίαν μεγαλοπρεπεσέραν ἀπὸ τὰς δημοσίας οἰκοδομίας. Ἐχε σεμνότητα εἰς τὰς ὀμιλίαις σου, κα-

(1) Παρὰ Στοβ. μβ. §. 289.

τάσῃλε τὸν θυμόν σου, καὶ μὴ καταρᾶσαι μήτε τοὺς κακοποιοῦντάς σε· οἱ πολῖται αὖ ἔχωσι διὰ παντός αὐτάς τὰς ἐντολάς ὑπ' ἄψιν, ἀναγινώσκοντές τας εἰς τὰς ἑορτάς μεγαλοφώνως, καὶ εἰς τὰς τραπέζας, διὰ νὰ ἐγχαράττωνται εἰς τὰς καρδίαις των καλλίτερα.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ε Γ΄.

Διουύσιος, βασιλεὺς τῶν Συρακουσῶν, εἰς
Κόρινθον. Κατορθώματα τοῦ Τιμολέοντος.

§. α'. **Ε**πιστρέφοντες εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ ἑνδεκά ἔτη, ἐθαύροῦμεν, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, ὅτι ἤλθομεν εἰς αὐτάς, ὡς νεήλυδες. Ὁ θάνατος μᾶς ἐξέριπεν ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους φίλους μας, καὶ γνωρίμους. Γενεαὶ ὀλόκληροὶ ἠφανίσθησαν, καὶ ἄλλαι νέαι ἔλαβον τὸν τόπον των. Μᾶς ἐδέχοντο εἰς τὰς οἰκίας, ὡς ξένους, εἰς τὰς ὁποίας ἐσυχνάζομεν πρότερον· ἦτον ἡ αὐτὴ σκηνὴ πανταχοῦ, καὶ ἄλλοι οἱ ὑποκριταί. Τὸ βῆμα τῶν δημηγοριῶν ἀντήχει ἀκαταπαύτως ἀπὸ τὰ κατὰ τοῦ Φιλίππου παραπονήματα· οἱ μὲν, ἦσαν δι' αὐτὰ τεταραγμένοι, οἱ δὲ, τὰ ἤκουον μὲ ἀδιαφορίαν (1). Ὁ Δημοσθένης ἐγκάλεισε νεωστὶ τὸν Αἰσχίνην, ὅτι ἐπωλήθη εἰς ἐκείνον τὸν βασιλέα, ὅταν ἐξῆλθον εἰς τὴν Μακεδονίαν διὰ νὰ κλείσῃ τὴν τελευταίαν εἰρήνην· καὶ ἐπειδὴ ὁ Αἰσχίνης ἐφύλαττε τῶν ἀρχαίων ῥητόρων τὴν σεμνοπρέπειαν, οἱ τινες, δημηγοροῦντες, δὲν παρεδίδοντο εἰς ἄτακτα τοῦ σώματος σχήματα, ὅχι, ὅχι, ἔλεγεν ὁ Δημοσθένης, δὲν πρέπει εἰς τὸ βῆμα, ἀλλ' εἰς τὴν πρεσβείαν νὰ κρῦπτη κἀνείς τὰς χεῖρας ὑπὸ τὸ τρίβωνιον (2). Ὁ ἀσεῖσμός

(1) Δημοσ. παραπρ. §. 321—7. (2) αἴτ.

οὗτος ἐπέτυχε, καὶ ἡ κατηγορία ἐν τασούτῳ οὐκ ἔλαβε κάμ-
 μίαν πρόσδον. Μέχρι τινὸς ἡμεῖς καταβεβαρυμένοι ἀπὸ τὰς
 περὶ Αἰγύπτου, καὶ Περσίας ἐρωτήσεις, ἀλλ' ἐπομένως ἀνε-
 ὄεχθην τὰς συνήθεις μου ἐξετάσεις. Διαβαίνων, ἐν μᾶ τῶν
 ἡμερῶν, ἀπὸ τὴν δημοσίαν ἀγοράν, εἶδον μέγαν ἀριθμὸν πο-
 λυπραγμόνων, οἵτινες ἐφέροντο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, κινούμενοι μὲ
 φόρουσον, καὶ μὴν ἠξέυροντες, τίμιν τρόπον νὰ ἐξηγήσωσι τὸ
 δράμβος των. Τί συνέβη ἄρα; εἶπον, πλησιάζων πρὸς αὐτούς.
 Ὁ Διονύσιος εἶναι εἰς Κόρινθον, ἀπεκρίθησαν. Ποῖος Διονύ-
 σιος; — Ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς τῶν Συρακουσῶν, ὁ τὸσον δυνα-
 τὸς, καὶ τὸσον φοβερός. Ὁ Τιμολέων τὸν ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν
 θρόνον, καὶ ἐπρόσαξε νὰ τὸν ῥέψωσιν εἰς τινα τριήρη, ἥτις πρὸ
 ὀλίγου τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Κόρινθον (1). Ἦλθε χωρὶς συνο-
 δίαν (2), χωρὶς φίλους, χωρὶς συγγενεῖς, ὅλα τὰ ἔχασεν, ἔξω
 μόνου ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τοῦ, τί ἦγον.

§. β'. Αὐτὴν τὴν εἶδησιν ἐντὸς ὀλίγου ἐβεβαίωσεν εἰς
 ἐμὲ ὁ Εὐρύαλος, τὸν ὁποῖον εὗρον παρὰ τῷ Ἀπολλοδώρῳ.
 Ἦτον Κορινθίος, καὶ φίλος μου, αὐτὸς εἶχεν ἄλλοτε φιλίαν
 μὲ τὸν Διονύσιον, καὶ ἐμελλε νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ τινας μῆνας
 εἰς τὴν Κόρινθον· ἀπεφάσισα νὰ τὸν συνοδεύω, καὶ νὰ ἐξε-
 τάσω ἀκριβοῦς, καὶ ἡσύχως ἐν ἀπὸ τὰ παραδόξα τῆς ἀνθρω-
 πίνης τύχης φαινόμενα. Φθάνοντες εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν,
 εἶδομεν παρὰ τὴν θύραν ἐνὸς καπηλείου, σωματώδη τινα ἀν-
 θρωπον, ἐνδεδυμένον πενιχρὸν ἔνδυμα, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ οἴ-
 νοπώλης ἐφαινετο, ὅτι ἐχάριζεν, εὐσπλαγχνίᾳ κινούμενος,
 τὰ ἀπομεινάρια διαφόρων δοχείων οἴνου. Αὐτὸς τὰ ἐδέχετο,
 καὶ ἀταπεκρίνετο, γελῶν, εἰς τοὺς πολλὰ χωρικοὺς ἀσει-
 σμούς γυναικαρίων τινῶν διαβεβλημένης ζωῆς, καὶ μὲ τὰς

(1) Πλούτ. εἰς Τιμολ. §. 242. Ἰουστ. κατ. κερ. ε'. Διοδ. 15. §. 464. (2) Τη, 543, ἔπει πρὸ X.

προσφύξει ἀπακρίσεις του ἐχαροποιεῖ τὸν χυδνὸν λαόν, συνη-
 μένον περὶ αὐτόν. Ὁ Εὐρύαλος ἐπρόβαλεν εἰς ἐμὲ, δὲν ἤξεύ-
 ρω ὑπὸ τίνος προφάσεως κινούμενος, νὰ κατέλθωμεν ἀπὸ τὴν
 ἄμαξαν, καὶ νὰ μὴν ἀφήσωμεν τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. Τὸν ἠ-
 κολουθήσαμεν εἰς τι μέρος, ὅπου ἐδίδασκου γυναῖκας, αἱ ὁ-
 ποῖαι ἐμελλον, τὴν ἐρχομένην ἐορτήν, νὰ ψάλλωσιν εἰς τοὺς
 χορούς. Αὐτὸς τὰς ἐγύμναζεν, ἐπιτότῳ αὐτὰς νὰ ἀνακα-
 λῶσι τὰ δεδομένον εἰς αὐτὰς ἄσμα, ἐρρῦθμιζε τὰς φωνάς των,
 καὶ ἐφιλονεῖκε μὲ αὐτὰς περὶ τοῦ, πῶς πρέπει νὰ προφέρωσι
 περικοπὰς τινὰς (1). Εἰσῆλθε μετὰ ταῦτα εἰς τι μυραπωλείον,
 ὅπου ἐφάνησαν ἀπροσδοκῆτως ἔμπροσθεν εἰς ἡμᾶς ὁ κυνικὸς φι-
 λόσοφος Διογένης, καὶ ὁ μουσικὸς Ἀριστόξενος, αἱ ὁποῖοι, πρὸ
 ἀλίγων τινῶν ἡμερῶν, ἦλθον εἰς τὴν Κόρινθον. Ὁ πρῶτος, πλη-
 σιάζων εἰς τὸν ἀγνώριστον, τῷ εἶπε. Δὲν εἶσαι ἄξιος τῆς πα-
 χρούσης σου τύχης. Συμπαθεῖς ἄρα εἰς τὰς δυσυχίας μου; ἀ-
 ηπεκρίθη ὁ δυσυχὴς, σοὶ εὐχαρισῶ. Ἐγὼ, ἀπεκρίθη ὁ Διο-
 γένης, νὰ συμπαθήσω εἰς τὰς δυσυχίας σου! Ἀπατάσαι, χα-
 ημερπῆς ἀνδράποδον. Ἐπρεπε νὰ ζῆς, καὶ νὰ ἀποθάῃς, ὡς
 καὶ ὁ πατήρ σου, εἰς τὰς φρίκας τῶν τυράννων. Ἀγανακτῶ, ὅτι
 καὶ βλέπω εἰς πόλιν, ὅπου δύνασαι νὰ δοκιμάζης ἀφόβως ἔτε
 ἀναπαυτικὸς τινὰς τῆς ζωῆς σου ἡδονάς (2).

§. γ'. Εὐρύαλε, εἶπον τότε ὅλος ἐξεσηκῶς, οὗτος εἶναι
 ἄρα ὁ βασιλεὺς τῶν Συρακουσῶν; Ναι, αὐτὸς εἶναι ὁ ἴδιος, ἀ-
 ηπεκρίθη. Δὲν με γνωρίζεις; ἐπειδὴ ἠμβλύθη ἡ θεὰ του ἀπὸ τὴν
 ὑπερβολικὴν οἶνοποσίαν (3). Ἄς ἀκούσωμεν τὴν ἀκολουθίαν
 τῆς συνομιλίας. Ὁ Διονύσιος ἐξηκολούθει τὸν λόγον του μὲ
 φρόνησιν, καὶ μετρίότητα. Ὁ Ἀριστόξενος τὸν ἠρώτησε τὴν αἰ-
 τίαν τῆς δυσυχίας, εἰς τὴν ὁποίαν περιέπεσεν ὁ Πλάτων. Ὁ-

(1) Διτ. Πλούτ. καὶ Ἴους. (2) αὐτ. (3) Ἄρις. καὶ Θεόπομ. παρ' Ἀΐθου. ε. §. 439. Ἴους. αὐτ.

ἢ καὶ τὰ κακὰ πολιορκοῦσι τὸν τύραννον, ἀπεκρίθη, τὸ ἐπιεικ-
 ῶς ἰσχυρότερον ὅμως εἶναι, ὅτι ἔχει φίλους, οἳ τινες κρύπτουσι τὴν ἀ-
 ῤῥηθῆσαν. Ἠκολούθουν τὰς συμβουλὰς τῶν, ἐμάκρυνα τὸν Πλά-
 ῤῥητωνα. Τί συνέβη ἐντεῦθεν; Ἦμην βασιλεὺς εἰς Συρακούσας,
 καὶ τὴν παιδαγωγὸς εἰς Κόρινθον. Κατὰ ἄλλῃθειαν, πολ-
 λάκις τὸν εἶδομεν εἰς τὰς τριόδους ὅτι ἐξήγει εἰς τοὺς παῖδας
 τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς (1). Αὐτὸ τοῦτο τὸ αἶτιον, τὸ
 ὁποῖον μᾶς παρεκίνησε νὰ υπάγωμεν εἰς τὴν Κόρινθον, ἔστυρεν
 ἐκεῖ καθ' ἑκάστην πλῆθος ἀναρίθμητον ξένων. Τινὲς ἀπὸ αὐ-
 τῶν, βλέποντες τὴν κατάστασιν ἐκείνου τοῦ δυσυχοῦς βασι-
 λέως, ἔδειχον σημεῖα εὐσπλαγχνίας (2)· οἱ περισσότεροι ὅμως
 ἔχαιρον μὲ εὐχαρίστησιν διὰ θῆσθαι, τὸ ὁποῖον αἱ περιστάσεις ἀ-
 ποκαθίστων περιεργίας ἄξιον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Φίλιππος ἦτον εἰς
 τὴν ἀκμὴν νὰ ὄσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς δουλείας τὰ θεσμὰ,
 ἐχόρταινον, κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Συρακουσῶν, ἀπὸ τὸ μῖσος,
 τὸ ὁποῖον ἐνέπνευεν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. Τὸ διδακτι-
 κὸν παράδειγμα τυράννου τινὸς, καταβυθισθέντος ἐν ἀκαρεῖ εἰς
 τὴν βαθυτέραν ταπείνωσιν, ἐχρημάτισεν ἐντὸς ὀλίγου ἢ μόνῃ
 παραμυθία ἐκείνων τῶν ἀλαζόνων δημοκρατικῶν. Μετ' ὀλίγου
 οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπεκρίθησαν εἰς τὰς ἀπειλὰς τοῦ Φιλίππου
 μόνον ἐκείνους τοὺς θηκετικούς λόγους. Διουύσιος ἐν Κο-
 ρίνθῳ (3).

§. δ. Εἶχομεν μὲ αὐτὸν πολλὰς συνομιλίας· ὡμολό-
 γει μὲ προθυμίαν τὰ σφάλματά του. Ἐπειδὴ, καθὼς φαίνε-
 ται, δὲν ἐξώδευεν εἰς αὐτὰ τίποτε. Ὁ Εὐρύαλος ἤθελε νὰ
 μάθῃ, τί τάχα ἐσυλλογιζέτο διὰ τὰς, ὅσας εἰς αὐτὸν ἀπέδι-
 δον, κατὰ τὰς Συρακούσας, προσκυνήσεις. Ἐτρεφον, ἀπεκρί-
 θη, πολλοὺς σοφιστὰς, καὶ ποιητὰς εἰς τὸ παλατίδιόν μου· δὲν

(1) Cicero, Tuscul. 1, 3, c. 12. (2) Ἰουστ. καὶ Πλουτ. αὐτ. (3)
 Δημητ. Φαλ. περὶ ψιλ. κερ. π.

τοὺς ἐτίμων παντάπασιν, ἐκείνοι μὲ ὅλον τοῦτο μὲ εὐφήμι-
 ζον (1). οἱ αὐλικοὶ μου περιεργάσθησαν, ὅτι ἡ θεά μου ἀρ-
 χησι νὰ ἀμβλύνηται, ὅλοι κατεσάθησαν, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτω,
 τυφλοί, ὅθεν οὐκ εἰκρινον εἰς τὸ ἐξῆς οὐδέν. "Αν ἠνταμώνοντο εἰς
 τὴν παρουσίαν μου, προσέκρουον ἀναμεταξύ των. Εἰς τὰ δεῖ-
 πνά μας, ἤμην ἠναγκασμένος νὰ διευθύνω τὰς χεῖράς των, αἱ
 ὁποῖαι ἐφαίνοντο, ὅτι ἐπεριπλανῶντο εἰς τὴν τράπεζαν (2). Καὶ
 αὐτὰ τὰ χαμερπῆ κινήματα ὅθεν ἐπροξένουσι εἰς εἰς ὕβρεις;
 τῷ εἶπεν ὁ Εὐρύκλος. Ἐνίστε, εἶπεν ὁ Διονύσιος πάλιν· ἀλλ'
 ἦτον πολλὰ θυμῆρες νὰ τοῖς συμπαθῇ κἀνεῖς. Κατὰ τὸν αὐ-
 τὸν χρόνον, Ἐνας Κορίνθιος, ὅς τις ἠθέλε νὰ ἦναι ἀσείος,
 καὶ ἐνομιζέτο εἰς τὴν τιμὴν ὑποπτος, ἐφάνη εἰς τὸ κατώφλιον
 τῆς θύρας, ἐσάθη, καὶ, διὰ νὰ δεῖξη ὅτι ὅθεν εἶχε κἀμμίαν μά-
 χιραν ὑπὸ τὸ ἔνδυμά του, ὑπεκρίνετο, ὅτι τὸ ἐτίναξε πολλά-
 κας, καθὼς κἀμνουσιν, ὅσοι πλησιάζουσιν εἰς τοὺς τυράννους.
 Ἡ ἀπόδειξις αὕτη ἠθέλεν ἔχει τὸν τόπον τῆς καλλιτέρας, εἶπεν
 ὁ Διονύσιος, ὅταν θελήσῃ ἐξέλθῃ ἐντεῦθεν (3). Μετ' ὀλίγου
 εἰσῆλθεν ἕνας ἰδιώτης, καὶ τὸν ἐπληττε μὲ τὰς ἐνοχλήσεις του,
 ὁ Διονύσιος μᾶς εἶπεν ἔλαφρά, ἀνασενάζων. Εὐτυχεῖς εἶναι, ὅ-
 σοι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἔμαθον νὰ ὑποφέρωσι (4).

§. ε'. Παρόμοιαι ὕβρεις ἀκαταπαύτως ἀνευεῖνόντο, ὁ
 ἴδιος ἐδίδεν αἰτίας, νὰ τὰς ἐπισωρεύουσιν ἐπάνω του. Κεκαλυμ-
 μένος μὲ ῥάκη, ἔζη εἰς τὰ καπηλεῖα, καὶ εἰς τοὺς δρόμους μὲ τοὺς
 χυδαίους, οἱ ὁποῖοι ἐγιναν τῶν ἠδονῶν του σύντροφοι. Διεκρί-
 νοντο ἔτι εἰς τὴν ψυχὴν του ἐκεῖνο τὸ θεμέλιον τῶν χαμερπῶν
 κλίσεων, τὰς ὁποίας ἐδέχθη ἐκ φύσεως, καὶ ἐκεῖνα τὰ ἐπηρ-
 μένα φρονήματα, τὰ ὁποῖα ἐχρεώσκει εἰς τὴν προτέραν του κα-

(1) Πλούτ. ἀποφ. §. 176. (2) Θεόπομ. παρ' Ἀ. Δ. π. ε. §. 439.
 Πλούτ. περὶ μισθ. §. 53. (3) Αἰλ. ποικ. στ. δ', κεφ. γη. Πλούτ. εἰς
 Τιμολ. αὐτ. (4) Στοβ. λό. 110.

τάσασιν. Ὡμίλει, ὡς σοφὸς, καὶ ἐπολιτεύετο, ὡς ἄφρων. Δὲν
 δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὸ μυστήριον τῆς διαγωγῆς του. Ἐνας Συ-
 ρακούσιος, ὁ ὁποῖος τὸν ἐρεύνησεν ἐπιμελῶς, μοὶ εἶπε. Πα-
 ρεκτός, ὅτι τὸ πνεῦμά του εἶναι πολλὰ ἀδύνατον, καὶ εὐκολό-
 πισον, ὡς δὲν δύναται νὰ λάβῃ μέτρα καλλίτερα εἰς τὴν δυ-
 συχίαν, ἢ εὐτυχίαν, παρετήρησεν ἔτι, ὅτι ἡ Θεῖα τυράννου τι-
 νός, καὶ ἐκθροισμένου, ἐκχεῖ οὐσπισίαν, καὶ φρίκην εἰς ἐ-
 λευθέρους ἀνθρώπους. Ἄν ἤθελε προτιμῆσαι τὴν πενιχρὰν κα-
 τάσασιν ἀπὸ τὴν εὐτέλειαν, τότε ἡ ἡσυχία του ἤθελεν ἦναι
 ὑποπτος εἰς τοὺς Κορινθίους, οἵτινες περιποιοῦνται τῆς Σι-
 κελίας τὴν ἐπανάσασιν. Φοβεῖται, μήπως καταντήσωσιν εἰς τὰ
 νὰ τὸν φοβῶνται, καὶ σώζεται ἀπὸ τὸ μίσος των, καταφρονού-
 μενος (1). Ἦταν δὲ ὄλου ἀξιαμίσητος, ἐν ὧσιν εἰς τὴν Κόριν-
 θον διέτριβον, ἐπομένως ἐγένεν ἀξίος καὶ τοῦ μίσους ὅλης τῆς
 Ἑλλάδος. Εἴτε δυσυχίᾳ, εἴτε παρεκτροπῇ νοός, συνηριθμήθη
 μὲ ἐν σίφῳ ἱερέων τῆς Κυβέλης. Περιέτρεχε μὲ αὐτοὺς τὰς
 πόλεις, καὶ κώμας, ἔχων ἀνά χεῖρας κύμβαλον, ἄδων, ὀρ-
 χοῦμενος περὶ τὸ εἶδωλον τῆς Θεῆς, καὶ ἐκτείνων τὴν χεῖρα,
 διὰ νὰ λαμβάνῃ παραμικρὰν τινα ἐλεημοσύνην (2). Πρὶν θώσῃ
 αὐτὰς τὰς ταπεινὰς σκηνάς, ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ λείψῃ ἀπὸ
 τὴν Κόρινθον, καὶ νὰ περιέχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ βασι-
 λεὺς τῆς Μακεδονίας τὸν ἐδέχθη φιλοφρόνως, καὶ, κατὰ πρώ-
 την ἐντευξίν, τὸν ἠρώτησε, πῶς εἰδυνήθη νὰ χάσῃ ἐκείνου τὴν
 βασιλείαν, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ του διεφύλαξε τόσον διεξοδι-
 κῶν καιρῶν; » Ὅτι ἐκληρονόμησα, ἀπεκρίθη, τὴν ἐξουσίαν του,
 » ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν τύχην του (3). Ὅταν ἄλλος τις Κορινθίος τὸν
 » ἠρώτησε τὸ ἴδιον ἐρώτημα ὁ πατὴρ μου ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον,
 » ἀπεκρίθη, ὅταν οἱ Συρακούσιοι ἦσαν βεβαρυμένοι ἀπὸ τὴν θη-

(1) Ἰουδ. καὶ Πλούτ. αὐτ. (2) Αἰλ. ποικ. ἰς. 3. κεφ. η'. Ἀθήν. ἔθ. κεφ. ια'. Εὐζ. δὲν. 6. §. 1824. (3) Αἰλ. αὐτ. ἔθ. κεφ. 5.

κροκρατίαν, μὲ ἐβίασαν νὰ κατέλθω ἀπὸ αὐτὸν, ὅταν ἦσαν
 ηββαρυμένοι ἀπὸ τὴν τυραννίαν (1). « Μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν
 τράπεζαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ὠμῆλουν περὶ τῶν
 ποιημάτων τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου. Ἄλλὰ ποῖον χρόνον
 πεύρισκεν ὁ πατὴρ σου, τῷ εἶπεν ὁ Φίλιππος, διὰ νὰ συνθέτῃ
 ἡτόσον μέγαν ἀριθμὸν ποιημάτων; Τὸν ὅποιον, σὺ καὶ ἐγὼ
 καταναλίσκομεν ἐνταῦθα πίνοντες (2). »

§. ζ'. Τὰ ἐλαττώματά του οἷς τὸν ἐκρήμισαν εἰς δυσυ-
 χίαν, καὶ ἡ εἰμαρμένη του ἀντέθηκεν εἰς αὐτὸν ἔνα ἀπὸ τοὺς
 μεγαλητέρους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους ἐκείνος ὁ αἰὼν παρήγαγε,
 τὸν Δίωνα εἰς τὴν πρώτην, καὶ τὸν Τιμολέοντα εἰς τὴν δευτέραν.
 Περὶ τούτου μέλλω νὰ ὁμιλήσω, καὶ νὰ διηγηθῶ ὅ,τι ἔμαθον
 εἰς τοὺς τελευταίους τῆς ἐν Ἑλλάδι διατριβῆς μου χρόνους.
 Ὁ Τιμολεὼν ἐφάνη ἀνωτέρω (3), ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
 ἀδελφοῦ του ἐμακρύνθη χρόνους τινὰς ἀπὸ τὴν Κορινθον, καὶ
 διὰ πάντα ἀπὸ τὰς δημοσίας ὑποθέσεις. Διήλθεν ἐγγὺς εἴκοσι
 χρόνους εἰς ἐκείνην τὴν ἐθελουσίαν ἐξορίαν, ὅταν οἱ Συρακού-
 σιοι, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ἀντέχωσιν εἰς τοὺς τυράννους των,
 ἐπεκαλίσαντο τὴν βοήθειαν τῶν Κορινθίων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους
 κατήγοντο, οὗτοι δὲ ἀπεφάσισαν νὰ στρατολογήσωσιν, ἀλλ' ἐ-
 πειδὴ εἰσλαντεύοντο περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ στρατηγοῦ, μία φωνὴ
 κατὰ τύχην ὠνόμασε τὸν Τιμολέοντα, καὶ ἐν ταύτῳ τὴν ἠκολού-
 θησε γενικὴ ἐπικύρωσις (4). Ἡ κινηθεῖσα κατ' αὐτοῦ ἄλλοτε ἀ-
 γωγὴ ἦτον μόνον ἀναβεβλημένη, οἱ κριταὶ ἄφησαν εἰς αὐτὸν νὰ
 κάμῃ τὴν ἀπόφασίν της. Τιμολεὼν, τῷ εἶπον, καθ' ὃν τρόπον ἔ-
 χεις νὰ πολιτευθῆς εἰς Σικελίαν, οὕτω θέλομεν συμπεράνη, ἂν ἐ-
 σάθῃς ἀδελφοκτόνος, ἢ τυραννοκτόνος (5). Οἱ Συρακούσιοι ἐνο-

(1) Πλοῦτ. ἀποφ. αὐτ. (2) Ἐν ᾧ σὺ, κἀγὼ, καὶ πάντες οἱ μα-
 κάριοι ὀδοῦντες εἶναι περὶ κώδικα διατριβομεν. Πλοῦτ. εἰς Τιμολ. (3)
 ἔρα τό, Σ. κεφαλ. τοῦδε τοῦ συγγρα. (4) αὐτ. (5) Δὲ μὲν γὰρ . . .

μίζοντο τότε άνευ βοήθειας: Ὁ Ἰκέτης, ἀρχηγὸς τῶν Λεοντινῶν, τοῦ ὁποίου ἐξήτησαν τὸ ὑποσήμεγμα, ἐμελέτα μόνον νὰ τοὺς ὑποδουλώτῃ· πρὸ ὀλίγου ἔγενε μὲ τοὺς Καρχηδονίους σύμμαχος. Γενόμενος τῶν Συρακουσῶν κύριος, ἐκράτει πολιορκούμενον τὸν Διονύσιον εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ σὺλος τῶν Καρχηδονίων περιεσφύρωνε τὰ πέριξ, διὰ νὰ κρατήσῃ τὸν τῶν Κορινθίων. Εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς νήσου, πείραι ὀλέθριαι κατέπεισαν τὰς Ἑλληνίδας πόλεις νὰ δυσπισώσιν εἰς ὅλους τοὺς προθυμοποιούμενους νὰ τὴν βοηθήσωσιν (1).

§. ζ'. Ὁ Τιμολέων ἀναχωρεῖ μὲ δέκα τριήρεις, καὶ ὁ σὺλος τῶν Καρχηδονίων ἐφύλαττεν, ἀράξει εἰς τὴν Ἰταλίαν, φθάνει μετὰ ταῦτα εἰς τὸ ἐν Σικελίᾳ Ταυρομένιον· μεταξύ ταύτης τῆς πόλεως καὶ τῆς τῶν Συρακουσῶν εἶναι ἡ πόλις Ἀδρανῶν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἔκραξαν, οἱ μὲν, τὸν Ἰκέτην, οἱ δὲ, τὸν Τιμολέοντα. Ἐκστρατεύουσι καὶ οἱ δύο ἐν ταύτῳ, ὁ μὲν, μὲ πέντε χιλιάδας, ὁ δὲ Τιμολέων μὲ χιλίους διακοσίους ἀνθρώπους. Τριάκοντα σάββα μακρὰν ἀπὸ τὸ Ἀδρανῶν, ὁ Τιμολέων μαυθάνει, ὅτι τὸ σράτευμα τοῦ Ἰκέτου ἐφθασε πρὸ ὀλίγου, καὶ καταγίνεται νὰ στρατοπεδεύσῃ περὶ τὴν πόλιν, ἐπιταχύνει τὴν ὁδοιπορίαν του, καὶ χύνεται κατ' ἐκείνου μὲ τόσῃν εὐταξίαν, καὶ ὀρμῆν, ὥς οἱ ἐχθροὶ ἀφίνουσι τὸ στρατόπεδόν τους χωρὶς ἀντίστασιν, τὴν ἀποσκευὴν, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους. Ἡ ἔκβασις αὕτη μετέβαλεν ἐν τῷ ἅμα τὴν διάθεσιν τῶν πνευμάτων, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑποθέσεων. Ἡ μεταβολὴ τόσον ταχεῖα ἔγενε, ὥς μετὰ πενήκοντα ἡμέρας τῆς ἐν Σικελίᾳ ἐλευσεώς του, ὁ Τιμολέων εἶδε τοὺς λαοὺς ἐκείνης τῆς νήσου, ὅτι ἐξήτουν διὰ μεσιτείας τὴν συμμαχίαν του, καὶ τινες τῶν τυράννων, ὅτι ἠνώσαν τὰς δυνάμεις των μὲ τὰς ἐδικὰς του (2). Ὁ καλῶς ἀγώνητῃ, τυράννου ἀνηρηκέναι δέξομεν, ἀν δὲ φαυλῶς, ἀδελφόν, αὐτ. Πλούτ. (1) Πλούτ. καὶ Διόδ. αὐτ. (2) οἱ αὐτ. αὐτ.

ἴδιος Διονύσιος ἀφιερώθη εἰς τὴν διάκρισίν του, καὶ τῷ ἐνε-
 χείρισε τὴν ἀκρόπολιν τῶν Συρακουσῶν μετὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ
 τὰ στρατεύματα, τὰ ὅποια ἐφρόντισε νὰ συνάθροίσῃ ἐκεῖ. Δὲν ἔχω
 σκοπὸν νὰ περιγράψω ἐνταῦθα τὰ κατὰ μέρος συμβάντα τό-
 σον ἐνδόξου ἐκστρατεύσεως, μόνον θέλω εἰπῆ, ὅτι, ἂν ὁ Τι-
 μολέων, νέος ὡν ἔτι, ἔδειξεν εἰς τὰς μάχας γυνῶσιν, καὶ κρί-
 σιν προβεβηκυίας ἡλικίας, εἰς τὴν παρακμὴν τῆς ζωῆς του,
 ἔδειξε ζῆσιν, καὶ δραστηριότητα τῆς νεότητος· προσέτι, ὅτι ἔ-
 δειξεν ὅλα τὰ προτερήματα, καὶ ὅλας τὰς ἀξίας μεγάλου στρα-
 τηγοῦ, ὅς τις μὲ ὀλίγους στρατιώτας ἠλευθέρωσε τὴν Σικελίαν
 ἀπὸ τοῦ καταδυναστεύοντός την τυράννου, καὶ τὴν ὑπερασπί-
 σθη ἐναντίον ἀνάμεικτος ἔτι φοβερωτέρας, ἥτις ἤθελε νὰ τὴν
 ὑποτάξῃ, ὅτι μὲ ἕξ χιλιάδας στρατιωτῶν ἔβαλεν εἰς φυγὴν στρα-
 τευμα ἐβδομήκοντα χιλιάδων τῶν Καρχηδονίων, καὶ τελευ-
 ταίου ὅτι τὰ ἐπιχειρήματά του ἦσαν μελετημένα μὲ τόσῃ φρό-
 νησιν, ὥστε ἐφάνη ὅτι ἐξουσίαζε τὰς τύχας, καὶ διέταττε τὰ συμ-
 βεβηκότα.

§. η'. Ἡ δόξα τοῦ Τιμολέοντος δὲν συνίσταται εἰς αὐτὴν
 τὴν ταχείαν τῶν ἐκβάσεων συνέχειαν, τὴν ὅποιαν αὐτὸς ὁ ἴδιος
 ἀπέδιδεν εἰς τὴν τύχην, ἀναφέρων τὴν λαμπρότητα εἰς τὴν
 πατρίδα του, ἀλλὰ θεμελιούται ἐπὶ τινος σειρᾶς πορθήσεων ἀ-
 ξιωτέρων τῆς ἀνθρωπίνης εὐγνωμοσύνης. Ὁ σίθηρος ἐθέρισε
 μέρος τῶν κατοίκων τῆς Σικελίας, ἄλλοι πολυάριθμοι ἐσώθη-
 σαν διὰ τῆς φυγῆς ἀπὸ τὴν καταδυναστείαν τῶν ἰδίων δεσπο-
 τῶν, διασκορπισθέντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, νήσους τοῦ Αἰγαίου πε-
 λάγους, καὶ παράλια τῆς Ἀσίας. Ἡ Κόρινθος, πεπληρωμέ-
 νη ἀπὸ τὴν ἰδίαν μὲ τὸν στρατηγόν της διάθεσιν, τοὺς ἐπληρο-
 φόρει διὰ τῶν πρέσβειν της, νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των,
 παρεχομένη εἰς αὐτοὺς τριήρεις, ἀρχηγούς, συνοδίαν, καὶ μετὰ τὸν
 ἐν Σικελίᾳ ἐρχομὸν τους, τόπους νὰ μερισθῶσι. Κατὰ τὸν αὐτὸν

χρόνον, οί κήρυκες ἐδημοσίεον ἐκ μέρους τῆς εἰς τοὺς πανδήμους τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνας, ὅτι ἀναγνωρίζει τὸ ἀνεξάρτητον τῶν Συρακούσων, καὶ ὅλης τῆς Σικελίας (1). Εἰς αὐτὰς τὰς ἐπικλήσεις τῆς ἐλευθερίας, αἱ ὁποῖαι διέθεον ἔτι καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἰταλίαν, ἐξήκοντα χιλιάδες ἄνθρωποι ὑπήγαν εἰς Συρακούσας, οἱ μὲν, νὰ ἀπολαμβάνωσιν εἰς αὐτὴν τῶν πολιτῶν τὰ δικαιώματα, οἱ δὲ, νὰ σῆσωσι τὴν κατοικίαν τους εἰς τῆς νήσου τὰ ἐνδότερα (2). Τὸ σχῆμα τῆς διοικήσεως νεωσὶ ἐδοκίμασε συνεχεῖς μεταβολαίς, καὶ οἱ νόμοι ἦσαν χωρὶς δύναμιν (3). Διεστάχθησαν, κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἀπὸ ὀμήγυριν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτον ἐκεῖνος ὁ Διοκλῆς, οὗτινος ἡ μνήμη ἐτιμήθη μὲν ναὸν, τὸν ὁποῖον ἀνέτρεψεν ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος. Ὁ αὐστηρὸς οὗτος νομοθέτης ἀπηγόρευεν ὑπὸ ποινῇ θανάτου, εἰὰν κἀνεὶς φανῇ μὲν ὄπλα εἰς τὴν ἀγορὰν. Μετὰ μικρὸν, ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ ἔκαμαν ἐπιδρομὴν εἰς τὰ περίξ τῶν Συρακούσων, ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν οἰκίαν του μὲν τὸ σπαθίον εἰς τὴν χεῖρα (4)· μανθάνει ἐν ταύτῳ, ὅτι εἰς τὴν ἀγορὰν ἠγέρθη ἐπανάστασις, τρέχει εἰς αὐτήν. Ἡ ἕνας ἰδιώτης φωνάζει, ἀνέστρεψας τὸν νόμον σου, εἰπέ καλλίτερα, ὅτι τὸν σερεῖνω, ἀπεκρίθη, καταβυθίζων τὸ σπαθίον εἰς τὴν καρδίαν του. «

§. 3. Οἱ νόμοι του ἐσύστησαν τὴν δημοκρατίαν, ἀλλὰ, διὰ νὰ διορθώσωσι τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς τῆς διοικήσεως, κατέτρεχον αὐστηρῶς ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀδικιῶν, καὶ, διὰ νὰ μὴν ἀφήσωσιν οὐδὲν εἰς τὰς φαντασίας τῶν κριτῶν, διώριζον, ὅσον ἦτον δυνατόν, ἀπόφασιν εἰς κάθε κρισελογίαν, καὶ ποιήν εἰς κάθε ἔγκλημα· ὅχι μόνον ὅτι ἦσαν γεγραμμένοι εἰς ἀρχαίαν διάλεκτον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄκρα των συντομία ἔβλαπτε τὴν καθαρότητά των. Ὁ Τιμολέων τοὺς ἀνεθεώρησεν ὁμοῦ μὲν τὸν Κέ-

(1) Πλούτ. καὶ Διόδ. αὐτ. (2) οἱ αὐτ. αὐτ. (3) Ἄριστ. πολιτ. ε'. κεφ. 8. (4) Διόδ. γ'. §. 262.

φαλου καὶ Διονύσιον, δύο Κορινθίους, τοὺς ὁποίους ἐπροσκάλεσεν (1). Ὅσοι ἀπὸ αὐτοῦ ἀπέβλεπον πρὸς τοὺς ἰδιώτας, διεφυλάχθησαν μὲ ἐρμηνείας, αἱ ὅποιαι ἐπροσδιώριζον τὸ νόημά των, ἀνεκαίνισαν τοὺς, ὅσοι ἤρμοζον εἰς τὴν νομοδοτικὴν σύστασιν, καὶ ἀφείλον τὸ αὐτοδέσποτον τοῦ δήμου, χωρὶς νὰ βλάψωσι τὴν ἐλευθερίαν του. Ὁ Τιμολέων, διὰ νὰ τὸν βεβαιώσῃ διὰ πάντα τὴν ἀπόλαυσιν ἐκείνης τῆς ἐλευθερίας, τὸν ἐπροσκάλεσε νὰ ἀνατρέψῃ ὅλας ἐκείνας τὰς ἀκροπόλεις, αἱ ὅποιαι ἐχρημάτιζον εἰς τοὺς τυράννους καταφύγια (2). Ἡ δημοκρατικὴ ἐξουσία τῆς Καρχηδόνας ἐβιάσθη νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰς Συρακούσας τὴν εἰρήνην· οἱ καταδυναστεύοντες τὴν Σικελίαν τύραννοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξωλοφρεύθησαν, αἱ πόλεις ἀνέλαβον τὴν λαμπρότητα των, οἱ ἀγροὶ ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ἀσάχυας, τὸ ἐμπόριον ἄρχισε νὰ ἀκμάζῃ, καὶ πανταχοῦ ἦ εὐκίων τῆς ἐνώσεως, καὶ εὐτυχίας ἔθαλεν. Ἰδοὺ αἱ ἀγαθοεργίαι, τὰς ὁποίας ὁ Τιμολέων ἐξέχεεν ἐπάνω εἰς ἐκείνην τὴν ὠραίαν νῆσον. Ἰδοὺ οἱ καρποὶ, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος ἐτρύγησεν (3).

§. ι'. Ἀφ' οὗ οὐκαιοθελῶς ἐξελέξατο κατάσασιν ἀπλοῦ ἰδιώτου, εἶδε τὴν ὑπόληψίν του ὅτι προσέβαινεν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας εἰς αὐξάνειν. Οἱ Συρακούσιοι τὸν παρεκάλεσαν καὶ ἄκοντα νὰ λάβῃ εἰς τὴν πόλιν τοὺς οἰκίαν λαμπρὸν, καὶ εἰς τὰ περίξ τῆς πόλεως τὸν χαρίεσατον, καὶ κάλλιστον τόπον, ὅπου ἔζη ἡσύχως μὲ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ παιδιὰ του, τὰς ὁποίας μετεκαλέσατο ἀπὸ τὴν Κόρινθον· ὅπου ἐδέχετο ἀκαταπαύσως τοὺς φόρους τῆς τιμῆς, καὶ εὐγνωμοσύνης, προσφερομένας εἰς αὐτὸν ἀπὸ τοὺς λαοὺς, οἱ τινες τὸν ἐτίμων, ὡς θεμελιωτὴν δευτέρου· ὅλας τὰς συνθήκας, καὶ ὅλας τὰς διαταγὰς, ὅσαι εἰς τὴν Σικελίαν ἐγίνοντο, οἱ ἄνθρωποι ἤρχοντο ἐγγύθεν, μακρόθεν, νὰ τὰς καθυποβάλλ-

(1) Πλούτ. καὶ Διοδ. αὐτ. (2) Νέπ. εἰς Τιμολ. κεφ. γ. (3) Διόδ. 45. §. 473.

λωσιν εἰς τὰ φῶτά του, καὶ κάθε πράξις ἐλάμβανε τέλος διὰ τῆς ἐπικρίσεώς του (1). Εἰς πολλὰ προβεβηκυῖαν ἡλικίαν, ἔχασε τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν (2), οἱ Συρακούσιοι μᾶλλον δι' αὐτὸ λυπηθέντες ἀπὸ τὸν ἴδιον, ἐπολλαπλασίασαν τὰς πρὸς αὐτὸν περιποιήσεις των· ὠδήγουν πρὸς αὐτὸν τοὺς ξένους, ὅσοι ἤρχοντο εἰς αὐτοὺς, καὶ ἔλεγον, ἰδοὺ, ὁ εὐεργέτης, ὁ πατήρ ἡμῶν. Ἐκεῖνος ἐπρόκρινεν ἀπὸ τὸν εὐδοξου Θρίαμβον, ὅς τις τὸν ἀνέμενευ εἰς τὴν Κόρινθον, καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἀποκτήσει εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ζῆ ἀνάμεσα εἰς τοὺς παιδάς του (3). Ὁ Τιμολέων, εἰς τοὺς ἐπαίνους, τοὺς ὁποίους θαυσιμῶς εἰς αὐτὸν ἀπέδιδον, ἀντέταττεν αὐτὴν μόνην τὴν ταπεινὴν ἀπόκρισιν. »Οἱ Θεοὶ ἤθελον νὰ σώσωσι τὴν Σικελίαν, τοῖς εὐχαρίστησῶ, ὅτι ἐξελέξαντο ἐμὲ, ὄργανον τῆς ἀγαθότητός των« (4). Ἡ πρὸς αὐτὸν τῶν Συρακουσίων ἀγάπη μᾶλλον ἐφανερῶντο, ὅταν ἐπροβάλλετο εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν χρεωδές τι ζήτημα. Ἀπεσαλμένοι τὸν ἐπροσκάλουν νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτὴν, ἐκάθιστο ἐφ' ἄρματος, καὶ, ὅταν ἐφαίνετο, ὁ δῆμος τὸν ἐχαίρετα μεγαλοφώνως, ὁ Τιμολέων ἐκ μέρους τοῦ ἔκαμνε τὸ ἴδιον, καὶ, ἀφ' οὗ αἱ ἀλλοιωσεις τῆς χαρᾶς, καὶ τῆς ἀγάπης ἔπαυον, εἰδοποιεῖτο τὴν ὑπόθεσιν τῆς σκέψεως, καὶ ἔδιδε τὴν γνώμην του, τὴν ὁποίαν ἠκολούθουν ὅλαι αἱ ψῆφοι. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν του, ἀπέρχετο πάλιν τὴν ἀγορὰν, καὶ αἱ ἴδιαι προσήσεις τὸν ἠκολούθουν, ἕως ὅτου τὸν ἔχασον ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦς (5).

§. ια'. Ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν Συρακουσίων πρὸς τὸν Τιμολέοντα ἐχρημάτισεν ἄμετρος. Ἀπεφάσισαν νὰ τιμᾶται ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεώς του, ὡς ἡμέρα ἐορτίας, καὶ νὰ ζητώσιν

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Νέπ. αὐτ. κεφ. δ'. (3) Πλούτ. αὐτ. (4) Νέπ. αὐτ. (5) Πλούτ. αὐτ.

ἀπὸ τὴν Κόρινθον στρατηγὸν, ὁσάκις ἤθελον ἔχει πόλεμον κατὰ
 τινος ξένου ἔθνους (1). Εἰς τὸν θάνατόν του, ἡ δημοσία θλί-
 φει εὔρισκε μόνον παραμυθίαν εἰς τὰς διδομένας εἰς τὴν μνή-
 μην του εὐφροσύνης. Ἔδωκαν καιρὸν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ἐγ-
 γύς πόλεων νὰ συναχθῶσιν εἰς τὰς Συρακούσας, διὰ νὰ παρί-
 στανται εἰς τὴν θανάτου· νέοι, ἐκλελεγμένοι διὰ κλήρου, ἔ-
 φερρον ἐπ' ὤμων τὸ σῶμά του, ἐκτεθειμένον ἐπὶ τινος κλίνης,
 πλουσίως κεκοσμημένης, πλήθος ἀναρίθμητον ἀνδρῶν, καὶ
 γυναικῶν τὸ συνώδευον, ἀνθοφορούντων, καὶ λευχειμουσούντων,
 ὁ ἀὴρ ἀντήχει ἀπὸ τὸ ὄνομα, καὶ τοὺς ἐπαίνους τοῦ Τιμολέοντος,
 ἀλλ' οἱ ἀναστραχητοὶ, καὶ τὰ δάκρυα ἐβεβαίωνον ἔτι μᾶλλον
 τὴν συμπάθειαν, καὶ θλίβειν τοὺς. Ὅταν τὸ σῶμα ἐτέθη ἐπὶ
 τῆς ξυλοθήκης, κήρυξ ἀνέγνωσε μεγάλη τῆ φωνῆ τὸ ἀκόλου-
 θον θέσπισμα. Ἡ Ὁ Δῆμος τῶν Συρακουσῶν, δι' εὐγνωμοσύ-
 νην, ὅτι ὁ Τιμολεὼν καθεῖλε τοὺς τυράννους, ἐνίκησε τοὺς
 κβαρβάρους, ἐσῴησε πολλὰς μεγάλας πόλεις, καὶ ἔδωκε νό-
 μους εἰς τοὺς Σικελιώτας, ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ διακοσίας
 κρηνας εἰς κηδείαν του, καὶ νὰ τιμᾷ κατ' ἔτος τὴν μνήμην του
 κμὲ μουσικοῦς, ἵππικοῦς, καὶ γυμνικοῦς ἀγῶνας (2). Ἄλλοι
 στρατηγοὶ ἐλαμπρύνθησαν μὲ νίκας ἐνδοξοτέρας, ἀλλὰ κἀκεῖς
 δὲν ἔπραξε τόσον μεγάλα κατορθώματα. Ἐπεχείρησε τὸν πό-
 λεμον, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς Σικελίας, καὶ,
 ὅταν τὸν ἐτελείωσε, δὲν τῷ ἔμεινε πλέον ἄλλη φιλοτιμία, ἢ
 νὰ ἀγαπᾶται. Κατέστησε νὰ εὐλαβῶνται, καὶ νὰ ἀγαπῶσι τὴν
 ἐξουσίαν, ἐν ὅσῳ ἦγον ἐνδεδυμένοι μὲ αὐτὴν, ὅταν δὲ παρη-

(1) Ὁ αὐτ. καὶ Νεπ. αὐτ. (2) Ὁ Δῆμος τῶν Συρακουσῶν, Τι-
 μολεόντα Τιμοδῆμον, Κορινθίου τόνδε θάπτει μὲν διακοσίων μνῶν, ἐ-
 τιμᾷ δ' εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀγῶσι μουσικοῖς, ἵππικοῖς, γυμνικοῖς.
 ὅτι τοῖς τυράννοις καταλύσας, καὶ τοὺς βαρβάρους καταπολεμήσας, καὶ
 τὰς μεγίστας τῶν ἀναστατων πόλεων οἰκίσας, ἀπέδωκε τοὺς νόμους τοῖς
 Σικελιώταις. Πλούτ. εἰς Τιμολ.

τήθη, τὴν εὐλαβεῖτο, καὶ τὴν ἡγάπα ἀπὸ ὅλων τῶν πολιτῶν περισσότερο. Ἐν μὲν τῶν ἡμερῶν, εἰς πλήρη συνέλευσιν, δύο ῥήτορες ἐτόλμησαν νὰ τὸν ἐγκαλέσωσι, ὅτι κακῶς ἐπολιτεύθη, εἰς τὰ, ὅσα ἀξιώματα ἐνεπίστεύθη. Ἐμπόδισε τὸν δῆμον ἐπαναστάτα κατ' αὐτῶν. »Δι' αὐτὸ καὶ μόνον, εἶπεν, ἐνίκησα ἡττώσους ἀγῶνας, καὶ κινδύνους, διὰ νὰ κατασχῶ τὸν ἐλάχιστον ἀπὸ τῶν πολιτῶν εἰς βαθμὸν νὰ ὑπερασπίζηται τοὺς νόμους, καὶ νὰ λέγῃ ἐλευθέρως τὴν γνώμην του« (1). Ἐξουσίαζε τὰς καρδίας ἐντελῶς· ἐπειδὴ ἦτον ἡσυχος, κόσμιος, ἀπλοῦς, σφιλοκερδῆς, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐς ἄκρον δίκαιος. Τόσαι ἀρεταὶ ἀφώπλιζον τοὺς, ὅσοι δὲν ἠδύναντο νὰ βραδέωσι τὴν λάμπην τῶν κατορθωμάτων του, καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν φώτων του. Ὁ Τιμολέων ἔκρινε δίκαιον, ἀφ' οὗ ἀπέδωκε μεγάλας ἐκδουλεύσεις εἰς ἔθνος, ὅτι εἶναι ἰκανόν, νὰ τὸ ἀφήσῃ νὰ τὸν λατρεύῃ.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν ἘΔ'.

Ἀκολουθία τῆς βιβλιοθήκης — Φυσικὴ· ἰσορροπία φυσικὴ. Πνεύματα.

§. α'. **Ε**πιστρέφων ἀπὸ τὴν Κόρινθον, ὑπῆγα εἰς τοῦ Εὐκλείδου. Ἐμείνεν εἰς ἐμὲ νὰ διέλθω ἔτι μέρος τῆς βιβλιοθήκης του. Τὸν ἦρα εἰς αὐτὴν μὲ τὸν Μέτωνα, καὶ Ἀνάξαρχον. Ὁ μὲν πρῶτος ἦτον ἀπὸ τὴν ἐν Σικελίᾳ Ἀκράγαντα, καὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν γενεάν τοῦ διασώμου Ἐμπεδοκλέους· ὁ δὲ δεύτερος, ἀπὸ τὰ ἐν Θρόκη Ἀβδηρα, καὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖον τοῦ Δημοκρίτου· καὶ οἱ δύο, ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας βιβλία, ἐφαίνοντο

(1) Αὐτ.

βεβυθισμένοι εἰς βαθεῖαν μελέτην. Ὁ Εὐκλείδης μ' ἔδειξε πραγματείας τινὰς περὶ ζώων, φυτῶν καὶ οὐρανῶν. Δὲν εἶμαι πλούσιος ἀπὸ αὐτὸ τὸ γένος τῶν βιβλίων, μοὶ εἶπεν, ἡ ἔφρασις τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ τῆς κατ' αὐτὸ φυσικῆς συνεισθήχθη παρ' ἡμῖν πρὸ χρόνων τινῶν. Τοῦτο δὲν προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι τάχα πολλοὶ νόες δὲν ἠσχολήθησαν πάλαι περὶ τὴν φύσιν, ἄλλοτε δ' ἔδειξα τὰ συγγράμματά των, καὶ ἐνθουμίσαι ἀναμφιβόλως ἐκείνην τὴν ὁμιλίαν, ἐν ἧ ὁ μέγας ἱερεὺς τῆς Δήμητρος ἔδωκεν εἰς ἐσὲ ἰδίαν συνοπτικὴν τῶν συζημάτων αὐτῶν (1). ἀλλ' ἐκατάλαβες τότε, ὅτι ἠρένων νὰ γνωρίζωσι τὰς αἰτίας μᾶλλον, ἢ τὰ ἀποτελέσματα, τὴν ὕλην τῶν ὄντων μᾶλλον, ἢ τὰς μορφάς των (2). Ὁ Σωκράτης διεύθυνε τὴν φιλοσοφίαν πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν, καὶ οἱ μαθηταὶ του, μιμούμενοι τὸν διδάσκαλον, ἀφιέρωσαν τὰς αὐπνίας των εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀνθρώπου (3). Ἡ φιλοσοφία τοῦ ἐπιλοίπου μέρους τοῦ παντός, ἀπληρωμένη σχεδὸν ἕνα αἰῶνα, καὶ ἀνανεωμένη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, προβαίνει μὲ σοφίαν, καὶ φῶτα περισσότερα. Ἀνακινουῦνται βέβαια ἐκεῖναι αἱ γενικαὶ συζητήσεις, αἱ ὁποῖαι διήρουν τοὺς παλαιοὺς φιλοσόφους, ἀλλὰ προσπαθοῦσιν ἐν ταύτῳ νὰ ἀνέλθωσιν ἀπὸ τὰ αἰτιατὰ εἰς τὰ αἴτια, καὶ ἀπὸ τὰ γνωστὰ εἰς τὰ ἄγνωστα (4). Ἐπομένως ἀσχολοῦνται εἰς τὰ κατὰ μέρος μὲ φροντίδα ἰδιάζουσαν, καὶ ἄρχισαν νὰ συναθροίζωσι τὰ πράγματα, καὶ νὰ τὰ παραβάλλωσιν.

§. β'. Οὐσιῶδες ἀμάρτημα ἐμπόδιζεν ἄλλοτε τὰς προόδους αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης. Τότε δὲν εἶχον ἰκανὴν προσοχὴν, ἐξηγούντες τὴν οὐσίαν παντός σώματος (5), μῆτε ἐπροσδιώριζον τοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζοντο, ὀνομάζοντές τα.

(1) Ὅρα τὸ λ. κεφ. τοῦδε τοῦ συγ. (2) Ἄρισ. περὶ φυσ. ἀκρο. 6'. κεφ. 6'. (3) ὁ αὐτ. περὶ μορ. ζώ. §. 971. (4) αὐτ. περὶ φυσ. ἀκρο. α'. κεφ. α'. (5) αὐτ. 6. κεφ. 6'.

Ἡ ἀμέλεια αὕτη κατήντησε νὰ ἐμπνεύσῃ τίσιν ἀηθίαν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως, ὥστε κατελείφθη τότε, ὅταν ἄρχισεν ἡ τέχνη τῶν ὀρισμῶν εἰς τὰ πράγματα· καὶ τοῦτο συνέβη εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σωκράτους (1). Ὁ Ἀναξάρχος, καὶ Μέτων, ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐπλησίασαν πρὸς ἡμᾶς, Μήπως ὁ Δημόκριτος, εἶπεν ὁ πρῶτος, δὲν ἔδωκεν ἀκριβεῖς ὀρισμούς; Μήπως ὁ Ἐμπεδοκλῆς, εἶπεν ὁ δεύτερος, δὲν ἦτον προσηλωμένος εἰς τῶν σωμάτων τὴν ἀνάλυσιν; Συνεχέσεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους φιλοσόφους, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ἀλλ' ὄχι τόσον συνεχῶς, ὅσον ἦτον εἰς αὐτοὺς ἀπαιτούμενον (2). Ἡ διαλέξις τότε κατέστη ζωηροτέρα. Ὁ Εὐκλείδης ὑπερασπίζετο γενναίως τὴν διδασκαλίαν τοῦ φίλου του Ἀριστοτέλους, ὁ Ἀναξάρχος, καὶ Μέτων τὴν τῶν ἰδίων συμπαιριωτῶν. Πολλὰκις κατέκρινον τὸν Ἀριστοτέλην, ὅτι μετέβαλλεν εἰς τὰ συγγράμματά του τῶν παλαιῶν τὰ συστήματα, διὰ νὰ τὰ ἀνατρέπη εὐκόλα (3). Ὁ Μέτων ἐξέτεινεν ἔτι πορρώτερον τὴν κατὰ κρίσιν του, καὶ ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πλάτων, καὶ ὁ ἴδιος Σωκράτης ἐξήντησαν ἀπὸ τὰ συγγράματα τῶν Πυθαγορείων τῆς Ἰταλίας, καὶ Σικελίας σχεδὸν πᾶν ὅ,τι ἐδίδασκον περὶ φύσεως, πολιτικῆς, καὶ ἠθικῆς. Εἰς ἐκείνους τοὺς εὐδαίμονας τόπους, ἔλεγεν, ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία ἔλαβε τὴν γέννησίν της, καὶ χρεωσοῦσιν αὐτὴν τὴν ἀγαθοεργίαν εἰς τὸν Πυθαγόραν (4). Πρὸς αὐτὸν τὸν μέγαν ἄνθρωπον ἔχω σέβας βαθύτατον, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης πάλιν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς, καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι οἰκειοποιήθησαν, χωρὶς νὰ δώσωσι περὶ τούτου εἰδῆσιν, τὰ πλούτη τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς ἀνατολῆς, καὶ ὄλων τῶν λαῶν, τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι βαρβάρους (5), δὲν ἔχομεν τὸ αὐτὸ δικαίωμα νὰ τὰ μεταφέρωμεν

(1) Ὁ αὐτ. περὶ μορ. ζώ. § α'. α'. καὶ Μεταφ. α'. §. (2) αὐτ.

(3) Πορφύρ βί. Πυθαγ. §. 53. (4) αὐτ. (5) Ἠλπ. Ἀλεξ. γρωμ. α'. §. 35b.

καί εἰς τὴν Ἑλλάδα; "Ὅτε λάβωμεν μεγαλοφυχίαν νὰ ζητήσωμεν ἀμοιβαίως συγγνώμην διὰ τὰς κλοπὰς μας, λάβετε καὶ Σεις μεγαλοφυχίαν νὰ δώσετε εἰς τὸν φίλον μου δίκαιον, τοῦ ὁποίου εἶναι ἄξιος. Πολλάκις τὸν ἤκουσα λέγοντα, ὅτι πρέπει νὰ ἀνακρίνη κανεὶς τὰς δόξας μὲ ὀρθότητα ἀφιλοπροσώπου αἰρετοκριτοῦ⁽¹⁾. Ἐὰν ἀπεμακρύνῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν κανόνα, τὸν καταδικάζω. Δὲν ἀναφέρει διὰ παντὸς τοὺς συγγραφεῖς, τῶν ὁποίων τὰς γνώσεις ἐραυρίζεται· ἐπειδὴ ἐφάνηκεν ἐν γενεῇ, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἦτον νὰ ὠφελῆθῃ ἀπὸ αὐτοῦ⁽²⁾. Τοὺς ἀναφέρει συνεχέστερον, ὅταν τοὺς ἀναιρῇ. Ἐπειδὴ ἡ δόξα τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἦτον ἱκανὴ νὰ πεισποιῆ τὰ, ὅσα ἤθελε νὰ ἀνατρέψῃ, σφάλματα.

§. γ'. Ὁ Ἀριστοτέλης ἔλαβεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του τὴν παρακαταθήκην τῶν γνώσεων, καὶ τὴν ἤυξησε μὲ τὰς μελέτας τὰς ἐδικὰς σας, καὶ ἐδικὰς μας. Αὐτὸς μὲ τοὺς πόνους του μέλλει νὰ τὴν αὐξήσῃ, καὶ, μεταδίδων αὐτὴν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, θέλει διεγείρει τὸ μεγαλοπρεπέστερον ὑπόμνημα, ὅχι διὰ τὴν ματαιότητα ἰδιαίτερου τινὸς σχολείου, ἀλλὰ διὰ τὴν δόξαν ὅλων τῶν ἐδικῶν μας σχολείων. Τὸν ἐγνώρισα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἡ φιλία μας μὲ τοὺς χρόνους ἐσερεώνητο, καὶ, ἐξ ὅτου ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἀνεχώρησεν, ἔχω μὲ αὐτὸν ἀλληλογραφίαν ἀδιάκοπον. Ὑμεῖς, οἱ τινες δύνασθε νὰ τὸν κρίνητε μόνον ἀπὸ μικροῦ τινος ἀριθμοῦ δημοσιευθέντων συγγραμμάτων του, μάθετε ποῖα ἦτον τῶν σκοπῶν του ἡ ἔκτασις, καὶ κατηγορεῖτέ τον, ἂν τολμᾶτε, διὰ παρεκτροπὰς, καὶ παραράματα. Ἡ φύσις, ἡ ὁποία ἐκρύβη εἰς τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους, προῶρα τὸν εἰδοποίησεν, ὅτι τὸν ἐδιάλεξεν ἐπισήθειον, καὶ ἐρμηνευτὴν τῆς· δὲν σὰς λέγω, ὅτι, γεννηθεὶς μὲ θαυμασίας διαθέσεις, ἔδειξε ταχύτερας προόδους εἰς τὸ εὐχάδιον

(1) Ἀριστ. περὶ οὐρ. α'. κεφ. 4. (2) ὁ αὐτ. ἡβδ. 1. κεφ. 4.

τῶν ἐπιστημῶν, καὶ τεχνῶν, ὥς ἐφαίνετο, ἐκ τῆς ἀπαλῆς ἡλικίας του, ὅτι κατέπινε τὰ συγγράμματα τῶν φιλοσόφων, ἀνεπαύετο εἰς τὰ τῶν ποιητῶν, καὶ ἰδιοποιεῖτο τὰς γνώσεις ὅλων τῶν τόπων, καὶ χρόνων⁽¹⁾. Αὐτὸς ὁ ἔπαινος ἤθελε δίδεται εἰς αὐτὸν, ὅς τις κοινῶς οἶδεται καὶ εἰς ὅλους τοὺς μεγάλους ἀνδρας. Τὸ ἰδιάζον του ὁμῶς προτέρημα εἶναι ἡ προσπάθεια, καὶ ἡ βαθεῖα σύνεσις τῶν παρατηρήσεων, ἡ ἐμπειρία νὰ συνάπτῃ εἰς τὰς ἐρεύνας τὴν ἐξαισιωτέραν δραστηριότητα μὲ τὴν πλέον ἐπίμοχθον σταθερότητα· ἡ διαβατικὴ ἔτι θεωρία, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ τῆς ἀγχινοίας ταχύτης τὸν ὠδήγουν ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ εἰς συμπεράσματα, καὶ ἐδύνατο νὰ καταστήσῃ πολλάκις νὰ πιεζύωσιν, ὅτι τὸ πνευμά του ἐνεργεῖ μᾶλλον διὰ φυσικῆς ὁρμῆς, ἢ διὰ μελέτης. Ἡ λαμπρὰ τελευταῖον ἐφευρεσις, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἡ φύσις, καὶ ἡ τέχνη παρισῶσιν εἰς τὰς ὀψεις μας, εἶναι ἀπειρος σειρά ἀποτελεσμάτων, ἧτις συνέχει τὰ πάντα διὰ κοινῆς ἀλύσεως, καὶ τόσον πολλὰ πολλάκις ὁμοία πρὸς ἀλλήλα, ὥς ἐυκόλου εἶναι νὰ συγχέωνται, καὶ τόσον πολλὰ διάφορα, ὥς εἶναι ἀνάγκη νὰ διακρίνωνται. Ἐκ τούτου ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβε νὰ βεβαιώσῃ τὴν κρίσιν τοῦ μὲ τὴν ἀμφιβολίαν⁽²⁾, καὶ νὰ τὴν λευκαίνῃ μὲ τὴν συμεχῆ χρῆσιν τῶν ὀρισμῶν, διαιρέσεων, καὶ ὑποδιαιρέσεων, καὶ ἄλλως νὰ μὴ πλησιάζῃ εἰς τὴν καθεδρὰν τῆς ἀληθείας, ἢ, ἀφ' οὗ ἤθελε καταλάβῃ τὰ ἔξω τοῦ περιβόλου, εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὴ περιλαμβάνεται.

§. δ'. Τοιαύτη εἶναι ἡ μέθοδος, τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ἐπιχειρήματός τινος, τὸ ὁποῖον κάθε ἄλλον, ἔξω ἀπὸ αὐτοῦ, ἤθελε τρομάξῃ· ἡ γενικὴ, λέγω καὶ μερικὴ ἐξορία τῆς φύσεως. Κατ' ἀρχὰς μέλλει νὰ ἀσχολῆται εἰς τὰ μεγάλα μεγέθη, τὴν παραγωγὴν, ἢ αἰωνιότητα

(1) Ἠμεῶν βί. Ἄρισ. (2) Ἄρισ. μεταφ. γ. κρ. α'.

τοῦ κόσμου (1), τὰς αἰτίας, τὰς ἀρχάς, καὶ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων (2), τὴν φύσιν, καὶ τὴν ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν τῶν στοιχείων, τὴν σύνθεσιν, καὶ διάλυσιν τῶν σωμάτων (3). Ἐκεὶ μέλλει νὰ ἀναφέρει, καὶ νὰ ἀνακρίνη τὰ ζητήματα περὶ ἀπείρου, κινήσεως, κενοῦ, διαστήματος, καὶ χρόνου (4). Μέλλει νὰ περιγράψῃ γενικῶς, ἢ μερικῶς ὅ,τι ὑπάρχει, καὶ ὅ,τι γίνεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, εἰς τὰ ἔνδον, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἡμετέρας σφαίρας. Εἰς μὲν τοὺς οὐρανοὺς, τὰ μετέωρα (5), τὰς διαστάσεις, καὶ μεταβολὰς τῶν πλανητῶν, τὴν φύσιν τῶν ἀστέρων, καὶ τὰς σφαίρας, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι προσηλωμένοι (6). Εἰς δὲ τοὺς κόλπους τῆς γῆς, τὰ ὄρυκτά, τὰ μεταλλικὰ (7), τοὺς βιαίους σεισμοὺς, ὅστινες ἀνατρέπουσι τὴν γῆν (8). Εἰς δὲ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σφαίρας τὰς θαλάσσας, τοὺς ποταμοὺς (9), τὰ φυτὰ (10), τὰ ζῶα (11)· καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑποκείμενος εἰς ἀπειρίαν ἀναγκῶν, καὶ χρεῶν, θέλει τὸν ἀκολουθεῖ εἰς ὅλας τοὺς ἀναφοράς. Τὴν ἀνατομίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος (12), τὴν φύσιν, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς (13), τὰ ὑποκείμενα, καὶ ὄργανα τῶν αἰσθητηρίων (14), τοὺς ἀρμοδίους κανόνας νὰ διευθύνωσι τὰς λεπτοτέρας πράξεις τοῦ νοῦς (15), καὶ τὰς ἐσωτερικὰς κινήσεις τῆς καρδίας (16), τοὺς νόμους (17), τὰς διοικήσεις (18), τὰς ἐπισημας, τὰς τέχνας (19). Εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπωφελέστατα ὑποκείμενα, ὁ ἱστορικὸς μέλλει νὰ συνάψῃ τὰ φῶτά του μὲ τὰ τῶν προηγουμένων αἰώνων, καὶ, συμφώνως μὲ τὴν μέθοδον πολλῶν φιλοσόφων, προσαρμόζων πάντοτε τὴν

(1) Οὐρ. α' β'. (2) φυσ. ἀερο. α' β'. (3) γενέ. καὶ φθο. §. 493. Διογ. Λα. ε'. §. 25. (4) Ἄρισ. φυσ. ἀερο. γ'. δ'. καὶ τλ. (5) μετε. §. 528. (6) οὐρ. β'. (7) μετ. γ'. κερ. ζ'. (8) αὐτ. β'. π'. (9) αὐτ. κερ. β'. (10) Διογ. Λ. αὐτ. (11) Ἄρισ. ἰσ. ζῶ. (12) αὐτ. α'. κερ. ζ'. (13) αὐτ. (14) ὁ αὐτ. αἰσθ. §. 662. (15) κατηγ. ἀναλ. τοπι. §. 14. (16) Ἄρισ. πθ. μεγ. ηθ. §. 5. (17) Διογ. Λ. ε'. §. 26. (18) Ἄρισ. πολιτ. §. 290. (19) Διογ. Λ. αὐτ. Φαβρί. Ἐλ. βιβλ. γ'. ζ'.

φυσικὴν μὲ τὴν ἠθικὴν, θέλει μᾶς καταστήσει μᾶλλον πεπαι-
 δευμένους, διὰ τὰ μᾶς ἀποδείξῃ μᾶλλον εὐτυχείς.

§. ε'. Ἴδού τὸ σχέδιον τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅσον ἐδυνή-
 θην νὰ καταλάβω ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν, καὶ τὰ γράμματά του.
 Δὲν ἤξιούρω ὅμως, ἂν θυνηθῇ νὰ ἀκολουθήσῃ ἀκριβῶς, τὴν τά-
 ξιν, τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἀπέδειξα. Καὶ διὰ τί δὲν ἤθελε
 τὴν ἀκολουθήσει, τῷ εἶπον; Δι' ὅτι, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης,
 ὕλαί τινες ἀπαιτοῦσι προηγουμένας ἐρμηνείας. Χωρὶς νὰ ἐ-
 ξήθη ἀπὸ τὸ ταμείον του, εἰς τὸ ὁποῖον συνήθροισε βιβλιο-
 θήκην πολύτεμον (1), εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ πραγματοποιηθῇ ἰ-
 κανὰς ὕλας, ἀλλ' ὅταν θέλῃ γένην χρεῖα νὰ ἐχνογραφῆσῃ τὴν
 ἱστορίαν, καὶ τὰ ἦθῃ ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς διεσπαρμένων ζώων,
 ἀπὸ πόσῃ διεξοδικῇ, καὶ ἐπίμοχθον ἀκολουθίαν παρατηρή-
 σεων δὲν θέλει λήβῃ ἀνάγκην! Μὲ ὅλον τοῦτο εἰς αὐτὸ τὸ ἐ-
 πιχείρημα ἢ μεγαλοψυχία του πυρπολεῖται ἀπὸ τὰ ἐμπόδια.
 Ἐξῶ ἀπὸ τὰς εὐρισκομένας εἰς τὰς χεῖράς του ὕλας, θεμελιώ-
 νει δικαίας ἐλπίδας εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Φιλίππου, τοῦ ὁ-
 ποίου τῆς τιμῆς ἐκρίθη ἄξιος (2), καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου,
 τοῦ ὁποίου μέλλει νὰ δεχθῇ τὴν ἀγωγὴν. Ἄν ἦναι ἀληθεὶς
 καθὼς τὸ λέγουσιν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ νέος ἡγεμὼν δεικνύει ζωρο-
 τάτην ἐπιθυίαν διὰ τὰς ἐπισήμας (3), ἐλπίζω, ὅτι, ἀφ' οὗ
 ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου, θέλει καταστήσει τὸν παιδαγωγόν του
 εἰς δύναμιν νὰ ἐπιταχύνη τὰς προόδους των (4). Μόλις ὁ Εὐ-
 κλείδης ἐτελειώσῃ, καὶ δεχόμενος τὸν λόγον ὁ Ἀνάξαρχος, δύ-
 ναμαι, εἶπε, τῷ ἀποδώσω εἰς τὸν Δημόκριτον τὸν αὐτὸν σκο-
 πὸν, τὸν ὁποῖον προσφέρει εἰς τὸν Ἀριστοτέλην. Βλέπω ἐν-
 ταῦθα συγγράμματα ἀναριθμητά, δημοσιευθέντα περὶ τῆς φύ-
 σεως, καὶ διαφόρων μερῶν τοῦ παντός, ζώων καὶ φυτῶν, περὶ

(1) Στρά. γ'. §. 608. (2) Ἀρμῶ βίω. Ἀρισ. (3) Πλούτ. περὶ
 τυχ. Ἀλεξ. § 327—3. (4) Πλάτ. ἡ. κεφ. 15.

τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, αἰσθητηρίων, χρεῶν, ἀρετῶν, Θεραπείας, ἀνατομίας, γεωργίας, λογικῆς, γεωμετρίας, ἀστρονομίας, γεωγραφίας, καὶ περὶ πλείον μουσικῆς, καὶ ποιήσεως (1). Δὲν ὁμιλῶ δὲ ἐκεῖνο τὸ ὕψος τὸ γοητευτικόν, τὸ ὁποῖον ἐκχέει χάριτας ἐπάνω εἰς τὰς πλείον ἀφηρημένας ὕλας (2). Ἡ κοινὴ δόξα τὸν κατέλεξεν εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν φυσικῶν, οἵτινες προσήρομοσαν τὰ αἰτιατὰ μὲ τὰ αἴτια. Θαυμάζονται εἰς τὰ συγγράμματά του πολλαὶ ἰδέαι νεοφανεῖς, ἐνίοτε μὲν ταλμηρόταται, πάντοτε δὲ ἀξιοθαύμαστοι. Ἡξέυρεις, ὅτι, κατὰ τὸ παρᾶδειγμα τοῦ Λευκίππου τοῦ διδασκάλου του, τοῦ ὁποῖου ἐτελειοποίησε τὸ σύστημα(3), δέχεται τὸ κενόν, τὰ ἄτομα, καὶ τὰς δύνας. Θεωρεῖ τὴν σελήνην, ὡς γῆν κατοικημένην (4), ἐδόξαζε τὸν Γαλαξίαν, πλῆθος μικρῶν ἀστέρων (5), ἀνήγαγεν ὅλα τὰ αἰσθηματά μας εἰς τὴν ἀφῆν (6), καὶ ἠρνεῖτο πάντοτε, ὅτι τὰ χρώματα, καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθηταὶ ποιότητες εἶναι εἰς τὰ σώματα ἀχώριστοι(7).

§. 5. Τινὲς ἀπὸ αὐτὰς τὰς θεωρίας ἐπροβλήθησαν καὶ ἀπὸ ἄλλους πρότερον (8), ἀλλ' αὐτὸς ἔλαβε τὴν ἀξίαν, ὅτι τὰς ἰδιοποιήθη, καὶ τὰς ἐξήπλωσε, καὶ ἐχρημάτισε πρῶτος νὰ ἐννοήσῃ τὰς ἄλλας, καὶ οἱ μεταγενέστεροι θέλουσι κρίνει, ἂν ἦναι ἀγχινοσίας τεκμήρια, ἢ ἀποπλανήσεις τοῦ νοῦς. Ἴσως ἔτι ἀνακαλύψωσιν, ὅτι ἐκεῖνος ἐδυνήθη νὰ μαντεύσῃ. Ἄν ἐδυνάμην νὰ ὑποπτεύωμαι τοὺς φιλοσόφους σας, ὡς φθονεραὺς, ἢ θελα εἶπῃ, ὅτι εἰς τὰ συγγράμματά των, ὁ μὲν Πλάτων ἐπιτηδεύεται νὰ μὴ τὸν ὀνομάξῃ δι' ὄλου, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἀκαταπαύτως κατ' αὐτοῦ ὀπλίζεται, Ὁ Εὐκλείδης ἐκραξεν ἐναντίου αὐτῆς τῆς κατηγορίας. Ἀνέλαβον πάλιν τὰ, ὅσα ἔκρινον, κά-

(1) Διογ. Α. Σ. §. 46. (2) cicer. de orat. l. i. c. 11. (3) Bruck. hist. philo. t. 1. p. 1187. (4) Πλούτ., ἀριστ. φιλ. β'. κεφ. κ'. (5) Ἀριστ. μετεφ. α'. κεφ. π'. (6) αἰσθ. κεφ. δ'. (7) ζώ. γ. α'. (8) αἰσ. αὐ.

Θε ἀθλητής, ἄλλοτε μὲν, ἐμάχετο χωρὶς συμβουθόν, ἄλλοτε
 δὲ, ὁ τρίτος εἶχε νὰ ἀντέχη εἰς τὰς δυνάμεις τῶν δύο. Πα-
 ρερχόμενος μὲ σιγὴν τὰς φιλονεικίας, διὰ νὰ ἐμμείνω μόνον
 εἰς τὰ συμπεράσματα, μέλλω νὰ ἐκθέσω μὲ βραχυλογίαν τὴν
 δόξαν τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὴν τοῦ Ἐμπεδοκλείου περὶ τῆς
 ἀρχῆς, καὶ διοικήσεως τοῦ παντός. Εἰς ἄλλο μέρος ἀνέφερον
 τὴν τοῦ Δημοκρίτου περὶ τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου (1). "Ολοὶ οἱ
 Φιλόσοφοι, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης, ἐπρόβαλον, ὅτι ὁ κόσμος ἔγινε,
 διὰ νὰ ὑφίσταται αἰωνίως, καθὼς λέγουσὶ τινες, διὰ νὰ τελειώσῃ
 μίαν ἡμέραν, καθὼς λέγουσιν ἄλλοι, διὰ νὰ τελειώσῃ, καὶ νὰ
 ἀνακαινισθῇ εἰς περιοδικὰ διαλείμματα, καθὼς τρίτοι τινές. Ὁ
 Ἀριστοτέλης διαβεβαιουῖται, ὅτι ὁ κόσμος ἦτον πάντοτε, καὶ
 θέλει ἦναι ἐς αἰεὶ (2). Συγχώρησόν μοι, εἶπεν ὁ Μίτων, ἂν δια-
 κόπτω τὸν λόγον σου. Πρὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, πολλοὶ τῶν ἡ-
 μετέρων Πυθαγορικῶν, καὶ μάλιστα ὁ Λευκανὸς Ὁκελλος (3),
 ἐδέχθησαν τοῦ κόσμου τὴν αἰδιότητα. Τὸ ὁμολογῶ, ἀπεκρί-
 θη ὁ Εὐκλείδης, ἀλλ' ὁ Ἀριστοτέλης ἰσχυροποίησεν αὐτὴν τὴν
 δόξαν μὲ νέας ἀποδείξεις, καὶ εὐχαριστοῦμαι μόνον εἰς τὰς,
 ὅσας ἐξάγει ἀπὸ τὴν κίνησιν. Κατὰ ἀλήθειαν, εἶπεν, ἂν ἡ
 κίνησις ἀρχησεν, ἦτον εἰς τὴν παραγωγὴν ἐντετυπωμένη εἰς ὄντα
 προϋπάρχοντα, αὐτὰ τὰ ὄντα, ἢ παρήχθησαν, ἢ ὑπῆρχον ἀπὸ
 ὅλων τὴν αἰωνιότητα. Εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν, δὲν δύ-
 ναται ἄλλως νὰ παραχθῶσιν, ἢ διὰ τινος προϋπαρχούσης κι-
 νήσεως ἀπὸ τὴν, ἣν ὑποθέτομεν, πρώτην. Εἰς δὲ τὴν δευτέ-
 ραν περίπτωσιν πρέπει νὰ εἰπῶμεν, ὅτι, τὰ ὄντα, πρὶν κινη-
 θῶσιν, ἦτον εἰς ἠρεμίαν ἄρα ἡ ἰδέα τῆς ἠρεμίας σύρει πάντοτε
 τὴν τῆς ἀπλωρημένης κινήσεως, τῆς ὁποίας εἶναι ζήτησις (4).
 Ἡ κίνησις ἄρα εἶναι αἰδίας.

(1) Ὅρα τὸ λ. κερ. τοῦδε τοῦ συγγρ. (2) Ἀριστ. φυσ. ἀερ. η'.
 κερ. α'. (3) Ὁκελ. κερ. θ'. (4) Ἀριστ. αἰτ.

§. ζ. Τινὲς δέχονται τὴν αἰδιόγητα τῆς ὕλης, ὑποθέ-
 τούτες ἀρχὴν τοῦ παντός. Τὰ μέρη τῆς ὕλης, λέγουσιν, ἐκί-
 νοῦντο ἀτάκτως εἰς τὸ χάος, μέχρις οὗτου συνήφθησαν, διὰ τὰ
 σχηματίσαι τὰ σώματα. Ἡ κίνησις των, ἀποκρινόμεθα, ἔπρεπε νὰ
 ᾗσαι σύμφωνος, ἢ ἐναντία μὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως (1). ἐ-
 πειδὴ ἄλλοις ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ νόμου δὲν γνωρίζομεν. Εἰμὲν ἦτον
 μὲ αὐτοῦ σύμφωνος, ὁ κόσμος ἦτον πάντοτε· εἶδὲ, ἐναντία,
 τοῦτο νὰ ὑπάρχη εἶναι ἀδύνατον. Ἐπειδὴ, εἰς μὲν τὴν πρώτῃν
 ὑπόθεσιν, τὰ μέρη τῆς ὕλης ἤθελον λαμβάνει οἰκοθεν, καὶ
 αἰδιῶς τὴν τάξιν, τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε διατηροῦσιν. Εἰς δὲ
 τὴν δευτέραν, ποτὲ δὲν ἐδύναντο νὰ τὴν λάβωσιν. Ἐπειδὴ ἢ
 κατὰ τῆς φύσεως κινήσας διαιρεῖ, καὶ ἀνατρέπει, ἀντὶ νὰ συ-
 νάπτῃ, καὶ νὰ κατασκευάξῃ (2). Καὶ ποῖος δύναται νὰ ἐν-
 νοήσῃ, ὅτι κινήσεις ἀνώμαλοι ἐδυνήθησαν νὰ συνθέσωσιν οὐ-
 σίας τοιαύτας, ὡς ὅσα, σάρκας, καὶ ἄλλα μέρη τοῦ σώματός
 μας (3); Πανταχοῦ θεωροῦμεν σειρὰν δυνάμεων κινητικῶν, αἱ
 ὁποῖαι, ἐνεργοῦσαι πρὸς ἀλλήλας, παράγουσι συνέχειαν αἰ-
 τιῶν, καὶ ἀποτελεσμάτων. Οὕτως ἡ πέτρα κινεῖται ἀπὸ τὴν
 ῥάβδον, ἢ ῥάβδος, ἀπὸ τὴν χεῖρα, καὶ ἡ χεῖρ, ἀπὸ τὴν θέ-
 λησιν, καὶ τλ. Ἡ σειρὰ αὐτῶν τῶν δυνάμεων, μὴ δυναμένη
 νὰ ἐκτείνηται ἐπ' ἄπειρον, ἴσεται εἰς τοὺς αὐτουργούς, ἢ νὰ
 εἰπῶ καλλίτερα, εἰς ἓνα μόνον κινητὴν, ὅστις ὑπάρχει πρὸ
 πάντων τῶν αἰώνων. Αὐτὸς εἶναι τὸ ἀναγκαῖον ὄν, τὸ πρῶ-
 τον, καὶ τὸ ἐξαίρετον τῶν ὄντων, εἶναι ὁ ἴδιος Θεός· εἶναι
 ἀναλλοίωτος, παντεπόπτης, ἀδιαίρετος, χωρὶς ἕκτασιν, ἔχει
 τὴν ἔδραν τοῦ ὑπεράνω τῆς περιοχῆς τοῦ κόσμου, ἐκεῖ εὐρί-
 σκει τὴν εὐδαιμονίαν του εἰς τὴν θεωρίαν του. Ἐπειδὴ ἢ
 δύναμις του εἶναι πάντοτε εἰς ἐνέργειαν, μεταδίδει, καὶ μέλλει
 νὰ μεταδίδῃ αἰώνως εἰς τὸ πρῶτον κινητὸν τὴν κίνησιν (4),

(1) Ὁ αἰ. οὐρ γ. ε. (2) αἰ. α. ε. (3) αἰ. γ. ε. (4) μεταφ. ε. π.

καὶ εἰς τὰς σφαῖρας τῶν οὐρανῶν, ὅπου εἶναι οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, τὴν μετεώριον αἰθέρως. Καὶ τῶντι ποία δύναμις ἠμπόρει νὰ θέσῃ τὸν βραχίονά του, ἢ τότε, ἢ μετὰ ταῦτα; Καὶ διὰ τί ἡ κίνησις ἠθέλει ἀρχῆσαι εἰς μίαν ἐποχὴν, καὶ ὄχι εἰς ἄλλην; καὶ διὰ τί νὰ τελειώτῃ μίαν ἡμέραν (1);

§. η'. Ἡ κίνησις τοῦ πρώτου κινητοῦ συγκοινωνεῖται μετὰ τὰς ὑποδεστέρας σφαῖρας, καὶ τὰς κίμνει νὰ κυκλοφορῶσι καθ' ἐκάστην ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἀλλὰ καθε μίᾳ ἀπὸ αὐτὰς ἔχει περὶ πλεον μίαν, ἢ πολλὰς κινήσεις, διευθυνομένας ἀπὸ οὐσίας αἰθέρως, καὶ αἴθλους (2). Αἱ ἐνεργούσαι αὐταὶ δευτέραι δυνάμεις ὑποτάσσονται εἰς τὸ πρῶτον κινητὸν (3), καθὼς, εἰς σράτευμα, οἱ ἀξιωματικοί, εἰς τὸν ἀρχισράτηγον (4). Τὸ δόγμα τοῦτο δὲν εἶναι νεοφανές. Κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις, ἡ θεότης περιέχει ὁλόκληρον τὴν φύσιν, καὶ, ἂν καλὰ τὰς μετέβαλον μετὰ τερατώδεις μύθους, διαφυλάττουσι μετ' ὅλον τοῦτο γὰ συντρίμματα τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας (5). Τὸ πρῶτον κινητὸν, κινούμενον ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἐνέργειαν τοῦ πρώτου αἰτίου, ἥτις εἶναι ἐνέργεια ἀείποτε ἀπλή, καὶ ἀείποτε ἢ αὐτῇ, δὲν δοκιμάζει ποτὲ μεταβολὴν, ποτὲ παρεκτροπὴν, μήτε φθορὰν (6). Εἰς αὐτὴν τὴν σταθερὰν, ἡσύχην, καὶ μονοειδῆ ἐνέργειαν ἀκτινοβολεῖ τῆς ἀθανασίας ὁ χαρακτήρ. Παρομοίως συμβαίνει καὶ εἰς τὰς ὑποδεστέρας σφαῖρας, ὅλλ' ἡ ποικιλία τῶν κινήσεών των παράγει ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τὴν σελήνην συνεχεῖς μεταβολὰς, καθὼς εἶναι ἡ φθορὰ, καὶ γένεσις τῶν σωμάτων (7). Ὁ Εὐκλείδης, ἀφ' οὗ ἐπροσπάθησε νὰ δείξῃ τὸν δεσμὸν ἐκείνων τῶν ἀποτελεσμάτων μετὰ τὰ αἷτια, τὰ ὁποῖα πρὸ μικροῦ εἰς αὐτὰ ἐδιώρισεν, ἠκολούθησεν οὕτως.

(1) Ὅρα φυσ. ἀφρ. κ'. α'. (2) μεταφ. ἰδ'. η'. Bruck. hist. phil. t. 1. p. 831. (3) γεν. β'. ε'. (4) μεταφ. ἰδ'. ε'. (5) αὐτ. κερ. η'. (6) γεν. β'. ε'. (7) αὐτ.

Ἡ ὑπεροχή, καὶ καλλονὴ τοῦ παντός συνίσταται εἰς τὴν εὐταξίαν, ἥτις τὸ δαιωνίζει (1), εἰς τὴν εὐταξίαν, ἥτις ἀκτινοβολεῖ μᾶλλον εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἢ ἐπὶ τῆς γῆς (2), εἰς τὴν εὐταξίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τείνουσιν ὅλα τὰ ὄντα κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἦττον κατ' εὐθείαν, καθὼς εἰς μίαν οἰκίαν πολλὰ εὐτακτον (3), οἱ ἐλεύθεροι, τὰ ἀνδράποδα, τὰ ἀχθοφόρα ζῶα συντρέχουσιν εἰς τὴν διατήρησιν τῆς κοινότητος σχεδὸν μὲ ζῆλον, καὶ ἐκβασιν, ὅσον μᾶλλον, ἢ ἦττον πλησιάζουσιν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀρχηγοῦ· ἐπίσης εἰς τὸ γενικὸν τῶν πραγμάτων σύστημα, ὅλαι αἱ δυνάμεις διευθύνονται εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ παντός μὲ περισσοτέραν ταχύτητα, καὶ μὲ συμφωνίαν πρὸς τοὺς οὐρανοὺς, ἐνθα ἡ ἐπιρροή τοῦ πρώτου αἰτίου γίνεται μᾶλλον αἰσθητή, ἀλλὰ μὲ περισσοτέραν ἀμέλειαν, καὶ σύγχυσιν εἰς τὰ ὑπὸ σελήνην διαστήματα, ὡς μᾶλλον μεμακρυσμένα ἀπὸ τὰς θεάς του (4). Ἀπὸ αὐτῆν τὴν γενικὴν κλίσιν τῶν ὄντων πρὸς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ τέλος προκύπτει, ὅτι ἡ φύσις, ὅχι μόνον δὲν ἐργάζεται οὐδὲν ἀνωφελές, ἀλλὰ πάντοτε ζητεῖ τῶν ἐνδεχομένων τὸ βέλτερον (5), καὶ ὑποθέτει ἐν ἑαυτῇ τέλος εἰς ὅλας τῆς τὰς πράξεις (6).

§. 3. Ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς λόγους, οἱ δύο ξένοι ἔκραξαν διὰ μιᾶς. Ἀλλὰ διὰ τί νὰ καταφεύγῃς εἰς τελικὰ αἰτία; Ποῖος σοὶ τὸ εἶπεν, ὅτι ἡ φύσις ἐδιάλεξεν, ὅτι ἀνήκει εἰς κάθε εἶδος τῶν ὄντων καλλίτερα; Βρέχει εἰς τὰς πεδιάδας μας, μήπως διὰ νὰ τὰς καταστήσῃ καρποφόρους; ὅχι βέβαια. Οἱ ἀτμοὶ, ἐλκόμενοι ἀπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, καὶ πυκνοῦμενοι ἀπὸ τὸ ψύχος, ἀποκτῶσι διὰ τῆς ἐνώσεώς των βαρύτερα, ἥτις τοὺς ὠθεῖ πρὸς τὴν γῆν, ὡς κατὰ συμβεβηκὸς αὐξάνουσι τὸν αἰτὸν σου, καὶ τὸν σέλλουσιν εἰς σῆψιν, ὅταν ἐπισωρευῆται

(1) Μεταφ. εὐ. ε'. (2) μορ. ζώ. α'. α'. (3) μεταφ. αὐτ. (4) γεν. αὐτ. (5) οὐρ. ε'. ε'. (6) φυσικ. ἀπρ. ε'. π'.

εἰς τὴν ἄλωνά σου. Κατὰ συμβεβηκὸς ἔχεις ὀδύνας, ἐπιτη-
 δειοῦς νὰ τέμνωσι τὰς τροφὰς, καὶ ἄλλους νὰ τὰς λαιύνωαι (1).
 Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν πραγμάτων, ἔλεγεν ὁ Μίτων, ὅταν τὸ
 συμβεβηκὸς ἐσχευάζεε τὰ ζῶα, ἐσχημάτισεν εἰς αὐτὰ κεφαλὰς,
 αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν προσκεκολλημέναι εἰς τοὺς λαιμούς (2), ἐν
 ταύτῳ ἐφάνησαν ἄνθρωποι μὲ ταύρου κεφαλὰς, ταῦροι μὲ πρό-
 σωπον ἀνθρώπου (3), αὐτὰ τὰ ἀποτελέσματα εἶναι βεβρω-
 μένα ἐκ παραδόσεως, ἥτις θέτει, μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ χάους,
 Γίγαντας, σώματα κατωπλισμένα μὲ πολλοὺς βραχίονας, ἀ-
 θρώπους μονοφθάλμους (4). Ἐκεῖναι αἱ φυλαὶ ἠφανίσθησαν
 ἀπὸ μίαν ἔλλειψιν ὀργανισμοῦ, ἄλλαι ἔμειναν. Ἀντὶ νὰ εἰπω-
 σιν, ὅτι αἱ τελευταῖαι ἦσαν διοργανωμένοι καλλιέσσα, ὑπέθετον
 ἀναλογίαν τινα μεταξὺ τῶν πράξεων αὐτῶν, καὶ τοῦ νομιζο-
 μένου τέλους. Ἐπειὸς σχεδὸν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους,
 ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, δὲν ἐπίστευσεν, ὅτι πρέπει νὰ δεχθῆ,
 ὡς ἀρχὴν, ὅτι ὀνομάζουσι συμβεβηκὸς, ἢ τύχην. Αἱ κεναὶ
 αὐταὶ λέξεις ἤλθον εἰς χρῆσιν διὰ νὰ ἐξηγῶσι τὰ ἀποτελέσμα-
 τα, τὰ ὁποῖα νὰ προβλέψωσι δὲν ἐδυνήθησαν, καὶ τὰ, ὅσα
 παράγονται ἀπὸ πόρρω αἰτίας, ἢ μέχρι τοῦδε ἀγνωσμέας. Ἡ
 τύχη, καὶ τὸ συμβεβηκὸς, κυρίως εἰπεῖν, δὲν παράγουσιν ἀφ'
 ἑαυτῶν κανέν πρᾶγμα, καὶ ἂν, διὰ νὰ συμμορφωθῶμεν μὲ τὴν
 κοινὴν γλῶσσαν, τὰς θεωρήσωμεν, ὡς κατὰ συμβεβηκὸς αἰ-
 τίας, οὐδὲν ἦτρον θέλομεν δεχθῆ, διὰ πρῶτα αἰτία, τὸν νοῦν,
 καὶ τὴν φύσιν (5).

§. ι. Ἡξεύρεις, εἶπε τότε ὁ Ἀνάξαρχος, ὅτι ἡ λέξις φύσις ἔχει
 διαφόρους σημασίας; Μὲ ποίαν ἐννοίαν τὴν ἐκλαμβάνεις ἐνταῦθα;
 Ἐννοῶ δὲ αὐτῆς τῆς λέξεως, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης, τὴν ἀρχὴν τῆς

(1) Ἄρισ. φυσικ. ἀκρ. 6. η'. (2) Ἀριστ. παρ' Ἄριστ. περὶ ζῴ. γ.
 ζ'. οὐρ. γ'. 6'. (3) φυσικ. ἀκρ. αὐτ. (4) Ὀμ. Ἡσι. Αἰσχ. παρὰ Στρά. α'.
 §. 43. (5) Ἄριστ. φυσικ. ἀκρ. αὐτ. κεφ. δ'. ε'. 5'.

κινήσεως, ὑψεῶσαν ὑφ' ἑαυτῆς εἰς τὰ στοιχεῖα πυρὸς, αἴρος, γῆς, καὶ ὕδατος (1). Ἡ ἐνέργειά της εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς μονοειδῆς, ἀνατρέπεται πολλάκις ἀπὸ τὰ ὑπὸ σελήνην ἐμπόδια· Π. χ. ἡ φυσικὴ ιδιότης τοῦ πυρὸς εἶναι νὰ τρέχη πρὸς τὰ ἄνω, μὲ ὅλον τοῦτο δυνάμεις τις ἑτερογενῆς συχνὰ τὴν βιάζει νὰ λαμβάνῃ φορὰν ἀντίθετον (2). ὥστε, ὅταν γίνηται λόγος περὶ τούτου τοῦ μέρους, ἡ φύσις, ὅχι μόνον εἶναι ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἀλλ' ἔτι, κατὰ συμβεβηκὸς, τῆς ἡρεμίας, καὶ μεταβολῆς (3). Αὐτὸ τὸ μέρος μᾶς παριστᾷ σαφερῶς, καὶ κανονικὰς μεταβολὰς, ἀποτελέσματα ἀμετάβλητα, ἢ σχεδὸν πάντοτε τὰ αὐτά. Συγχωρήσατέ μοι νὰ ἐνδιατρίψω ὅπως οὖν εἰς αὐτά. Ἄρα τολμάτε νὰ τὰ θεωρῆτε, ὡς πράξεις τυχερὰς; χωρὶς νὰ ἐκτανθῶ εἰς τὴν ἀξιοθαύμασον τάξιν, ἥτις λάμπει εἰς τὰς ἀνωτέρω σφαίρας, δύνασθε νὰ εἰπῆτε, ὅτι, κατὰ τύχην, αἱ βροχαὶ ἀενάως εἶναι τὸν χειμῶνα συνεχέστεραι, ἢ τὸ θερος; καὶ αἱ καύσεις ἰσχυρότεραι τὸ θερος, ἢ τὸν χειμῶνα; Στρέψον τὰς ὄψεις σου εἰς τὰ φυτὰ, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ζῶα, ἐν οἷς ἡ φύσις ἐρμηνεύεται μὲ ἀριθῆλους χαρακτῆρας, καὶ ἐνεργῶσι χωρὶς διάκρισιν, καὶ σκέψιν, ὅμως αἱ ἐνέργειαι τῶν εἶναι τόσοσιν συνεζευγμέναι, ὥστε ἀμφιβάλλουσιν, ἂν αἱ ἀράχαι, καὶ οἱ μύρμηκες δὲν ἦναι πεπροικισμένοι μὲ ἐννόσιν. Ἄρα, ἂν ἡ χελιδὼν ἔχη αἷτιον, σήνουσα τὴν φωλεάν της, καὶ ἡ ἀράχνη, ὑφαίνουσα τὸ ὑφασμά της, ἂν τὰ φυτὰ καλύπτωνται μὲ φύλλα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὀπίρας, καὶ ἂν αἰετίζωντων, ἀντι νὰ ὑψώνωνται, βαθύνωνται εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ ἀπομάττωσιν ἐξ αὐτῆς τοὺς θρεπτικοὺς χυμοὺς, δὲν γνωρίζετε, ὅτι τὸ τελικὸν αἷτιον ἐμφαίνεται ἀριθῆλως εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀποτελέσματα, πάντοτε παραγόμενα μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον;

§. ια'. Ἡ τέχνη ἀπομακρύνεται ἐνίοτε ἀπὸ τὸ ἰδίον της

(1) Φυσ. ἀκρ. β'. α'. (2) περὶ γεν. β'. ε'. (3) φυσ. ἀκρ. αὐτ.

τέλος, κἄν ἔτι δι' αὐτὸ βουλευῆται, καὶ τὸ ἐπιτυχάνει ἐνίοτε ἄνευ τινὸς σκέψεως, μὲ ὄλον τοῦτο εἶναι ἀληθές, ὅτι ἔχει τὸ τέλος πάντοτε· αὐτὸ τοῦτο δύναταί τις νὰ εἰπῇ καὶ περὶ τῆς φύσεως. Ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους τὰ ἐμπόδια τὴν ἀναχαιτίζουσιν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς, καὶ τὰ τέρατα εἶναι αἱ παρεκτροπαὶ τῆς (1). Ἐξ ἄλλου δὲ, βιάζουσα τὰ ἀνεπίθεκτα λόγου ὄντα νὰ παραχθῶσι, τὰ ὄδηγεί εἰς τὸ προβαλλόμενον παρ' αὐτῆς τέλος. Τί εἶναι τὸ τέλος τοῦτο; — Ἡ αἰδιότης τῶν εἰδῶν. — Ποῖον εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀγαθὸν ἐκείνων τῶν εἰδῶν; — Ἡ ὑπαρξίς, καὶ συντήρησις των (2). Ὅταν ὁ Εὐκλείδης ἐξέθετεν οὕτω τὰς ἰδέας τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ Ἀνάξαρχος καὶ Μίτων ἀπέπων ἀπὸ αὐτὸν ὁμολογίας, αἱ ὁποῖαι ἐπέσρεψαν ἐντὸς ὁλίγου κατὰ τοῦ ἰδίου. Γνωρίζεις, τῷ εἶπον, ἕνα θεὸν, πρῶτον ποιητὴν, τοῦ ὁποίου ἡ ἄμεσος ἐνέργεια συντηρεῖ αἰώνως τὴν τάξιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς· μὲ ὄλον τοῦτο μᾶς ἄφησας νὰ ἀγνωσῶμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ ἐνεργεῖ ἐπὶ τῆς γῆς ἢ ἐπιφθορά τῆς. Βεβιασμένος ἀπὸ τὰς ἐνστάσεις μας, ἐπρόβαλες κατ' ἀρχῆς, ὅτι ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ φύσις εἶναι εἰς τὴν ὑποταγὴν τοῦ (3). Μετὰ ταῦτα εἶπες μὲ περιορισμούς, ὅτι ὅλαι αἱ κινήσεις εἶναι κατὰ τινὰ τρόπον ἀπὸ αὐτὸν περιορισμέναι (4), ὅτι φαίνεται αἰτία, καὶ ἀρχὴ τοῦ πάντος (5), ὅτι φαίνεται ὅτι λαμβάνει φρουτιῶδες τινὰ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων (6), τελευταῖον ἐπρόσθεσας, ὅτι δύναται νὰ θεωρῇ εἰς τὸ πᾶν μόνον τὸν ἑαυτοῦ του, ὅτι ἡ ἐποπτεία τοῦ ἀμικροτήματος, καὶ τῆς ἀταξίας ἤθελε μολύνει τὰς θεάς του (7), ὅτι ὁδὲν ἤθελεν ἦναι ὁ αἴτιος μῆτε τῆς εὐπαθείας τῶν κακῶν, μῆτε τῆς δυσυχίας τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν (8). Πρὸς τί αὐταὶ αἱ ἀμφιβολίαι, καὶ οἱ προσδιορισμοί; Ἐξήγησαι καθαρά· ἡ πρόνοιά του ἐκτείνεται ἕως εἰς τοὺς ἀνθρώπους;

(1) Αὐτ. (2) γεν. δ'. ε'. (3) Μεταφ. εδ'. ζ'. (4) γεν. αὐτ. (5) Μεταφ. α'. β'. (6) ἡδ. ε'. δ'. (7) Μεταφ. αὐτ. κεφ. δ'. (8) μεγ. γδ'. δ'. ε'.

§. ιβ'. Καθώς ἡ τοῦ ἀρχηγοῦ γενεᾶς τινὸς, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ἐκτείνεται μέχρι τῶν ἐσχάτων ἀνδραπόδων (1). Ὁ συσθεῖς κανὼν παρ' αὐτῷ πρὸς διατήρησιν τῆς οἰκίας, καὶ ἔχει πρὸς τὰ ἰδιάζοντά των συμφέροντα, οὐχ ἥττον ὑφίσταται, κἂν πολλάκις ἀπὸ αὐτὸν μακρύνωνται. Κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὰς διαιρέσεις, καὶ εἰς τὰς ἀχωρίστους ἀπὸ τῆν φύσιν των κακίας. "Ἄν αἱ ἀσθένειαι τοὺς φθειρώσιν, ἂν λυμαίνωνται ἀναμεταξύ των, ἐν ταύτῳ ἄλλοι δέχονται τὸν τόπον τους. "Ὡς εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν γωνίαν τοῦ κόσμου, ἐν ἣ ὁ ἄνθρωποι ἐξωρίσθησαν, ἡ τάξις ἐνυπάρχει διὰ τῆς γενικῆς ἐντυπώσεως τῆς θελήσεως τοῦ ὑπερτάτου ὄντος. Αἱ ἀνατροπαί, τὰς ὁποίας δοκιμάζει αὐτὸς ὁ κόσμος, καὶ τὰ κατατρυχόντα τὴν ἀνθρωπότητα κακὰ δὲν ἀναχαιτίζουν τὴν φορὰν τοῦ παντός. Ἡ γῆ ὑπάρχει, αἱ γενέσεις ἀνανεοῦνται, καὶ ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ πρωταίτιου ἐκπληροῦται (2). Μοὶ συγχωρεῖτε, εἶπε τελευταῖον, ἂν ἴσως δὲν εἰσέρχωμαι εἰς λεπτολογίας μεγαλητέρας. Ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἐδημοσίευσεν ἀκόμη τὸ ἄρθρον τοῦτο τῆς διδασκαλίας του, καὶ ἴσως τὸ ἀμελήσει· ἐπειδὴ εἶναι προσηλωμένος μᾶλλον εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς φυσικῆς, ἢ εἰς τὰς τῆς θεολογίας (3). Προσέτι δὲν εἶμαι καὶ βέβαιος, ἂν ἴσως ἐκατάλαβα καλὰ τὰς ἰδέας του. Ἡ διήγησις δόξης τινὸς, τὴν ὁποίαν μαρτυροῦν κἄνευ μὲ τὴν συναναστροφὴν μόνου, χωρὶς ἀκολουθίαν, καὶ χωρὶς δεσμοῦς, ὁμοιάζει πολλάκις μὲ τὰ ὀυσμῶρα ἐξ αἰτίας τῆς ἀπροσεξίας, καὶ ἀμαθείας τῶν ἀντιγραφείων ἐκείνα ποιήματα. Ὁ Εὐκλείδης ἔπαυσεν ὁμιλῶν, καὶ ὁ Μίτων, ἀναδεχόμενος τὸν λόγον, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἔλεγεν, ἐλάμπρυνε τὴν πατρίδα του μὲ τοὺς νόμους του (4), καὶ τὴν φιλοσοφίαν, μὲ τὰ ποιήματά του. Τὸ περὶ φύσεως ποίημά του, καὶ ὅλα του τὰ

(1) Μεταφ. ἰδ. ε'. (2) γεν. αἰτ. (3) Προκλ. εἰς Τ ρ. §. 90. (4) Διογ. Λ. κ'. §. 66.

διὰ σίχων συγγράμματα βρίζουσιν ἀπὸ καλλονίας, τὰς ὁποίας οὐδὲ ὁ Ὅμηρος ἠθέλει θυνηθῆναι ἀποδοκιμάσῃ. Ὁμολογῶ μὲ ὅλον τοῦτο, ὅτι αἱ μεταφοραὶ του, ὅσον ἀξιόλογοι καὶ ἂν ἦναι, λυμκίνονται τῶν ἰδεῶν του τὴν ἀκρίβειαν, καὶ ἐνίοτε γίνονται αἰτία νὰ ἐφαπλῶσι φωτοβόλον κάλυμμα ἐπὶ τῶν πράξεων τῆς φύσεως(1). "Ὅσον εἰς τὰ ὄγμματα, ἀκολουθεῖ τὸν Πυθαγόραν, ὅχι μὲ τυφλὴν ὑποταγὴν στρατιώτου τινός, ἀλλὰ μὲ εὐγενὲς θάρρος ἀρχηγοῦ τινός αἰρέσεως, καὶ ἀνθρώπου ἐλευθέρου, ὅς τις ἠγάπα κάλλιον νὰ ζῆ, ὡς ἰδιώτης ἀπλοῦς, εἰς πόλιν ἐλευθέρην, ἢ νὰ βασιλεύῃ εἰς δούλους (2). "Ἄν καλὰ καὶ ἐφαίνετο, ὅτι ἠσχολεῖτο κυρίως εἰς τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως, ἐκθέτει ὅμως οὐδὲν ἥττον τὴν δόξαν του καὶ διὰ τὰς πρώτας αἰτίας.

§. εἴ. Εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὅς τις, παραβαλλόμενος μὲ τὸ πᾶν, εἶναι ἐλαχίστη στιγμή, καὶ ἐπέκεινα τοῦ ὁποίου οὐκ εἶναι μήτε ζῶη, μήτε κίνησις (3), διακρίνομεν δύο ἀρχάς, τὴν μὲν ἐνεργητικὴν, ὅς τις εἶναι ὁ Θεὸς, τὴν δὲ παθητικὴν, ἣτις εἶναι ἡ ὕλη (4). Ὁ Θεὸς, νοῦς ὑπέρτατος, πηγὴ ἀληθείας, δύναται νὰ ἐννοηθῆ μόνον μὲ τὸν νοῦν (5). ἡ ὕλη εἶναι συνάθροισις λεπτῶν μορίων, ὁμογενῶν, σφαιρικῶν (6), ἀκινήτων, τὰ ὅποια ἔχουσι φύσει δύο ἰδιότητας, τὰς ὁποίας σμειοῦμεν μὲ τὸ ὄνομα ἔρωτος, καὶ μίσεως, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἐδιωρίσθη νὰ συνάπτῃ τὰ μέρη της, ἡ δὲ, νὰ τὰ διαλύῃ(7). Ὁ Θεὸς, διὰ νὰ μορφοῦσῃ τὸν κόσμον, εὐχαριστήθη νὰ δώσῃ τὴν ἐνέργειαν εἰς ἐκείνας τὰς δύο ἀναγκαστικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου ἦσαν θεθεμέλαι. Ἐν ταύτῳ

(1) Ἄριστ. Μετew. β. γ. (2) Πλάτ. καὶ Ἄριστ. παρὰ Διογ. Λ. π. §. 63. (3) Πλούτ. ἀρεσκ. φιλ. α. κεφ. ε'. Στοβ. ἐκλ. φυσ. α. §. 52. (4) Bruck. hist. philo. t. 1. p. 1112. (5) Ὁμα. παρὰ Στοβ. αὐτ. §. 1—4. (6) Πλούτ. ἀρεσκ. φιλ. α. κεφ. εἴ. (7) Ἄριστ. φυσ. ἐκρ. α. §.

ἄρχησαν νὰ ἐνεργῶσι, καὶ τὸ χάος ἔγενεν, ὡς λάφυρον, εἰς τὰς φρίκας τοῦ μίσους, καὶ ἔρωτος. Ἀπὸ τὸν κόλπον του θεοῦ ἀνεποδογυρίσθη. χεῖμαρροι ὕλης ἔρρεον μὲ ὄρμην ἀκάθεκτον, καὶ ἐσυντρίβοντο ἀναμταξῦ των· τὰ ὁμογενῆ μόρια ἐκ διαδοχῆς ἐλκόμενα, καὶ ὠθαύμενα, συνήφθησαν τέλος πάντων, καὶ ἐσχημάτισαν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα (1), τὰ ὁποῖα, μετὰ νείας ἀντιθέσεις, παρήγαγον ἀμόρφους φύσεις, καὶ ὄντα τερατώδη (2). ταῦτα τὰ διεδέχθησαν σώματα, τῶν ὁποίων ὁ διοργανισμὸς ἦτον ἐντελέσερος. Οὕτως ὁ κόσμος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ χάος, καὶ οὕτω μέλλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτό. Ἐπειδὴ, ὅ,τι εἶναι σύνθετον, ἔχει ἀρχὴν, μέσσην, καὶ τέλος. Κάθε πρᾶγμα κινεῖται, καὶ ὑφίσταται, ἐν ὧσιν ὁ ἔρως ἀποτελεῖ ἐν μόνον πρᾶγμα ἀπὸ πολλὰ, καὶ τὸ μῖσος ἐνεργεῖ πολλὰ ἀπὸ ἓν. Κάθε πρᾶγμα ὑφίσταται, καὶ διαλύεται, ὅταν αἱ ἀντικείμεναι αὐταὶ δύο ἀρχαὶ θὲν ἀντισηθμίζωνται πλέον. Ἐκεῖναι αἱ ἀμοιβαῖαι διαβάσεις ἐκ κινήσεως, εἰς ἠρεμίαν, καὶ ἐξ ὑπάρξεως τῶν σωμάτων, εἰς φθοράν, ἐπανέρχονται εἰς περιοδικὰ διαστήματα (3). Θεοὶ, καὶ πνεύματα εἰς τοὺς οὐρανοὺς (4), ψυχαὶ ἰδιαίτεραι εἰς τὰ ζῶα, καὶ φυτὰ, καὶ ψυχὴ καθολικὴ εἰς τὸν κόσμον (5), διατηροῦσι πανταχοῦ τὴν κίνησιν, καὶ ζωὴν. Ἐκεῖνα τὰ πνεύματα, τῶν ὁποίων τὴν οὐσίαν συνθέτει πῦρ καθαρώτατον, καὶ λεπτότατον ὑπέκεινται εἰς τὸ ὑπέρογατον ὄν, καθὼς ὁ χορὸς τῆς μουσικῆς εἰς τὸν κορυφαῖόν του, ἢ ὁ στρατὸς, εἰς τὸν στρατηγόν του (6). Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκβύζουσιν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὄν, τὸ σχολεῖον τοῦ Πυθαγόρου τοῖς ἔδωκε τὸ ὄνομα τῶν θεῶν οὐσιῶν (7), καὶ ἐκ τούτου προήλθαν αἱ συνήθειαι εἰς αὐτὸν ἐκφράσεις· »ὁ σοφὸς εἶναι Θεὸς (8), ἢ Θεότης εἶναι τὸ

(1) Bruck. *ibid.* (2) Ἄριστ. αὐτ. β'. π'. (3) αὐτ. α'. ε'. (4) Δογ. Α. π'. §. 32. Πυθαγ. χρυ. ἑπ. σί. 3. (5) Bruck. *ibid.* (6) Ἄριστ. παρὰ Στράτ. αὐτ. Πλάτ. παρ' αὐτῶ αὐτ. (7) Ἄριστ. παρ' αὐτῶ αὐτ. (8) Πυθαγ. αὐτ. Δογ. Α. π'. §. 62

»πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου (1), διέρχεται τὴν ὕλην, ἡ συσσωματοῦται μετ' αὐτὴν, καὶ τὴν ἐμφυχώνει» (2). Πρόσειχε, μὴ συμπεράνης ἐκ τούτου, ὅτι ἡ θεία φύσις διαιρεῖται εἰς ἀπειρίαν μορίων· ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος εἶναι μόνος (3), συγκοινωνεῖται, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ διαίρεσιν.

§. εἴδ'. Ἐπαναπαύεται εἰς τὸ ὑψηλότερον τῶν οὐρανῶν μέρος, οἱ κατώτεροι θεοὶ, ἐκπληρωταὶ τῶν θελήσεών του, προσκατεύουσιν εἰς τοὺς ἀσέρας, καὶ τὰ πνεύματα εἰς τὴν γῆν, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ διάστημα, ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ αὐτὴ ἀμέσως περικυκλώνεται. Εἰς τὰ ἐγγύς τῆς καθέδρας, ὅπου ὁ Θεὸς κατοικεῖ, ὅλα εἶναι ἀγαθὰ, καὶ ὅλα εἶναι εἰς καλὴν τάξιν. Ἐπειδὴ, τὰ ἐντελέστερα ὄντα ἐτάθησαν πλησίον τοῦ θρόνου του, καὶ ὑποτάσσονται τυφλῶς εἰς τὴν εἰμαρμένην, ὁμοίως εἰς τοὺς συνημένους παρὰ τοῦ ἰδίου νόμου (4). Ἡ ἀταξία ἀρχίζει νὰ γίνηται ἀλαθῆ εἰς τὰ ἔμμεσα διαστήματα, καὶ τὸ κακὸν ὑπερισχύει ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὸ ἀγαθὸν εἰς τὰ ὑπὸ τὴν σελήνην (5). Ἐπειδὴ ἐνταῦθα ὑπετίθησαν ὁ τραγίας, καὶ ἡ ὑποστάμη ὅλων ἐκείνων τῶν οὐσιῶν, τὰς ὁποίας οἱ πολλαπλάσιοι ὠθισμοὶ τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ μίσους δὲν ἐδυνήθησαν νὰ φέρωσιν εἰς τὴν τελειότητα (6). Ἐνταῦθα τέσσαρα κυριώδη αἴτια ἐπιρρέουσιν εἰς τὰς ἐνεργείας μας, ὁ Θεὸς, ἡ θέλησίς μας· ἡ εἰμαρμένη, καὶ ἡ τύχη (7). Ὁ Θεὸς, ἐπειδὴ λαμβάνει δι' ἡμᾶς φροντίδας (8)· ἡ θέλησίς μας· ἐπειδὴ βουλευόμεθα, πρὶν βάλωμεν εἰς πρᾶξιν τὰς βουλὰς μας (9)· ἡ εἰμαρμένη, καὶ ἡ τύχη (10)· ἐπειδὴ τὰ ἐπιχειρήματά μας πολλάκις ἀνατρέπονται ἀπὸ συμβεβηκότα σύμφωνα, ἢ ἐναντία, κατὰ

(1) Ὡσάτ. αὐτ. §. 4. (2) cicero. de nat. deor. l. 1. c. 11. (3) Beausorbr. hist. du manich. l. 5. t. 2. p. 170. (4) Bruck. ibid. (5) Ὡκίλ. λευ. κεφ. 6. (6) Ἀκων. παρὰ Φωτ. §. 13. 6. (7) αὐτ. Bruck. ibid. (8) Δισγ. Α, αὐτ. (9) ὁ αὐτ. αὐτ. (10) Ἀριστ. φυσικ. ἀκρ. 6. δ.

τὸ φαινόμενον, με τοὺς συζημένους νόμους. Ἐχομεν δύο ψυχὰς, τὴν μὲν αἰσθητὴν, παχεῖαν, εὐφθαρτον, καὶ εὐδιάλυτον, τὴν δὲ νοεράν, ἀδιάλυτον, καὶ ἀπορρέουσαν ἐκ τῆς ἰδέας Θεότητος (1). Θέλω ὁμιλήσαι περὶ τῆς δευτέρας. Αὕτῃ ἐσύστησε τὰς ἀκριβεστέρους σχέσεις ἀναμεταξὺ ἡμῶν, Θεῶν, πνευμάτων, ζώων, φυτῶν, καὶ ὄλων τῶν ὄντων, τῶν ὁποίων αἱ ψυχαὶ ἔχουσι κοινὴν ἀρχὴν μετὰ τὴν ἐδικήν μας (2). Ἡ φύσις, με αὐτὸν τὸν τρόπον ἐμψυχωθεῖσα, καὶ ζωοποιηθεῖσα, σχηματίζει μίαν μόνην γενεάν, τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς εἶναι ἀρχηγός. Ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀγχιεῖας θεμελιούται τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως, τὸ ὁποῖον ἐδανείσθημεν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους (3), καὶ τινες τὸ δεχόμεθα με διαφόρους τροπολογίας, καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ὑπέλαβεν, ὅτι εἶναι συγχωρημένον νὰ μίξη με αὐτὸ μυθοπλασίας, αἱ ὁποῖαι καλλωπίζουσι τὴν ποίησιν.

§. ε'. Αὕτῃ ἡ δόξα ὑποθέτει τὴν πτώσιν (4), τὴν κόλασιν, καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ψυχῶν· ὁ ἀριθμὸς των εἶναι προσδιωρισμένος (5), ἢ εἰμαρμένα των νὰ ζῶσιν εὐτυχῶς εἰς τινὰ τῶν πλανητῶν. Ὅταν γίνωνται ὑπεύθυνοι, καταδικάζονται, καὶ ἐξορίζονται εἰς τὴν γῆν, τότε κατακεκρυμένοι νὰ ἐνδύωνται ὕλην παχεῖαν, διαβαίνουνσι συνεχῶς ἀπὸ ἐν εἰς ἄλλο σῶμα, ἐξαντλοῦσαι τὰς προσπλωμένας εἰς αὐτὰς κακίας καθ' ὅλα τῆς ζωῆς τὰ πολιτεύματα, καὶ μὴ θυνάμεναι νὰ ὑποφέρωσι τὴν νέαν αὐτῶν κατάστασιν, δυσυχοῦσι μᾶλλον, ἐνθυμούμεναι τὴν πρώτην αὐτῶν ἀξίαν (6). Ἀφ' οὗ ὁ Θάνατος συντρέψη τὰ θεσμά, τὰ ὁποῖα τὰς εἶχον δεδεμένας μετὰ τὴν ὕλην, ἐν ἀπὸ τὰ οὐράνια πνεύματα, τὰς κρατεῖ, τὰς φέρει εἰς τὸν ἄδην, καὶ τὰς παραδίδει εἰς τὰς τρομερὰς Ἐρυννῆς, ὅσαι ἀπὸ αὐτὰς εἶναι μεμολυσμένα με θανάσιμα ἁμαρτήματα, ὅσαι δὲ ἐβάδισαν τὸν δρόμον τῆς δικαιοσύνης, τὰς μεταφέρει

(1) Bruck. *ibid.* (2) *ibid.* (3) Ἡρ. 6. §. 123. (4) Bruck. *ibid.*

(5) *ibid.* Πλούτ. περὶ φηγ. §. 607. (6) Διογ. Λ. αὐτ. Bruck. *ibid.*

εἰς τοὺς ἀσέρας· ὁμοίως πολλάκις τὰ ἀμετάβλητα θεσπίσματα τῶν Θεῶν καθυποβάλλουσι καὶ ταύτας, καὶ ἐκείνας εἰς πειρασμοὺς σκληροτέρους. Ἡ ἐξορία, καὶ αἱ περιπλανήσεις τῶν διαρκοῦσι μυριάδας χρόνων (1). Τότε τελειώνει, ὅταν διὰ τινος ἁσθετέρου πολιτεύματος κρίνονται ἄξιαι νὰ ἐνωθῶσι πάλιν μετὸν ποιητὴν τῶν, καὶ νὰ μετέχωσι κατὰ τινα τρόπον μετ' αὐτὸν ἀπὸ τὰς εὐδαιμονίας τῆς θεότητος (2). Ὁ Ἐμπεδοκλῆς περιέγραψεν εἰς τὰς κολάσεις, ὅσας ἐδόξαζεν, ὅτι ἐδοκίμασεν ὁ χιθῖος. Ἐφάνη κατὰ διαδοχὴν μετ' ἑαυτοῦ νέου, νέας, φυτοῦ, ἡ πτηνοῦ, καὶ ὀψαρίου (3). Εἰς μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς μετασκευάσεις ἐπεριπλανώμενον πολὺν χρόνον, ὡς φάσμα τι ἐλαφρὸν, εἰς τὰ οὐράνια διασήμεται, ἀλλ' ἐν ταύτῳ κατεκοιμήσθη εἰς τὴν θαλάσσαν, ἐρρίφθη εἰς τὴν ξηρὰν, ἐρρίφθη εἰς τὸν ἥλιον καὶ μετέπειτα ἐρρίφθη εἰς τὰς δίνας τοῦ ἀέρος (4)· φρίκην καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ εἰς τὸν ἴδιον ἑαυτὸν μου προξενῶν, ὅπλα τὰ στοιχεῖα μετ' ἐξώθουν, ὡς ἐκπεπτωκὸς ἀπὸ τῆν ἐπίσκεψιν τοῦ κυρίου τοῦ ἀνδράποδου (5).

§. 15. Ὁ Μίτων, ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὸν λόγον τοῦ, ἔκαμνε παρατήρησιν, ὅτι αἱ περισσότεραι τῶν ἰδεῶν τοῦ ἦσαν κοιναὶ μετὰ τὰς τῶν μαθητῶν τοῦ Πυθαγόρου, ἀλλ' ὁ Ἐμπεδοκλῆς πρῶτος ὑπέθεσε τὴν φθορὰν, καὶ τὴν ἐναυτίαν ἀνακάλυψε τοῦ κόσμου, ἐσύστησε τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ὡς ἀρχὰς (6), καὶ ἔβαλε τὰ στοιχεῖα εἰς ἐνέργειαν διὰ τῆς συνδρομῆς ἔρωτος, καὶ μίσους. Συμφωνεῖς, μοὶ εἶπε τότε ὁ Ἀνόξαρχος, μειδιῶν, ὅτι ὁ Δημόκριτος εἶχε δίκαιον νὰ φρονῆ, ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐξωρισμένη εἰς φρεῖα βαθυτάτον (7); Συμφων

(1) Ἡρ. αὐτ' Ἐμπεδοκ. παρὰ Πλουτ. περὶ φυγ. §. 607. (2) Ἱεροκλ. χρο. ἔπη. Bruck. ibid. (3) Διογ. Λ. π. §. 77. Ἀνθ. α'. 127. Αἰλ. περὶ ζω. ἰδ'. κεφ. ζ'. (4) Ἐμπεδοκ. παρὰ Πλουτ. περὶ τοῦ διδ. δανεί. (5) ὁ αὐτ. παρ' αὐτ. περὶ φυγ. αὐτ. (6) Ἀριστ. μεταφ. α'. κεφ. δ'. (7) Cicero. quæst. acad. I. 1. c. 12.

καὶς ἔτι, τῷ εἶπον, ὅτι αὐτὴ ἤθελε μένει πολλὰ ἔκθαμβος, ἂν ἤροχοτο ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μάλις αἰς τὴν Ἑλλάδα; Θέλει ἐπιστρέφει ὀπίσω τάχις, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης· ἡμεῖς ἠθέλαμεν τὴν ἐκλάβη, αἰς ἀπάτην. Τὰ διαληφθέντα συστήματα ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ κόσμου. Τόσου ὀλίγου συμφωνοῦσι περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἡμετέρας γῆνης σφαίρας μετὰ τὴν δημιουργίαν του, καὶ περὶ τῶν, ὧσιν μέχρι τῶνδε εἰδοκίμασε, μεταβολῶν. Πολὺν καιρὸν ἦτον καταβεβυσμένη εἰς τὰ ὑδάτα τῆς θαλάσσης, ἔλεγεν ὁ Ἀναξάρχος· ἡ θερμότης τοῦ ἡλίου ἐξάτμισε μέρος ἀπὸ αὐτῆς, καὶ ἐφανερύθη ἡ γῆ (1). Ἀπὸ τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν της ἰλὺν, καὶ ἀναβρασθεῖσαν ὑπὸ τῆς αὐτῆς θερμότητος, ἔλκουσι τὴν ἀρχήν τους τὰ διάφορα εἶδη τῶν ζώων, καὶ φυτῶν. Ἐχομεν ἔτι τούτων παράδειγμα ἐξάϊσιον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Μετὰ τὴν πλημμύραν τοῦ Νείλου, αἱ κατατεθεῖσαι ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ὕλαι παράγουσιν ἄπειρον ἀριθμὸν ζώων μικρῶν (2). Ἀμφιβάλλω δι' αὐτὰ, εἶπον τότε. Μοὶ τὸ διηγήθησαν εἰς τὴν Θηβαΐδα, καὶ δὲν ἐδυνήθη ποτὲ νὰ βεβαιωθῶ περὶ τούτου. Ἡμεῖς, χωρὶς κἀμμίαν δυσκολίαν, ἠθέλαμεν τὸ δεχθῆ, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, αἵτινες δὲν ἀποδίδομεν ἄλλην ἀρχὴν εἰς τινα εἶδη ἰχθύων ἐγνωσμένων, ἢ τὸν βόρβορον, καὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης (3).

§. ιζ'. Ὁ Ἀναξαγόρας ἠκολούθησε τὸν λόγον του. Εἶπον, ὅτι, εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα αἰῶνας, ἡ ποσότης τῶν ὑδάτων, τὰ ὅποια ἐκάλυπτον τὴν γῆν, ἐσμικρύνθη διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἡλίου. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἰδία αἰτία ὑπάρχει διὰ παντός, θέλει ἔλθῃ καιρὸς, κατ' ὃν ἡ θαλάσσα μέλλει νὰ ἐξάτμισθῇ δι' ὅλου (4). Πιστεύω ἀληθινὰ, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης, ὅτι ἀκούω τὸν

(1) Ἄρισ. μετεώ. β'. α'. Ἀναξίμ. παρὰ Πλουτ. ἀριστ. φιλ. γ'. §. 896. (2) Διόδ. α'. §. 7—8. (3) Ἄρισ. ἰς. ζ'. ε'. κ'. (4) Δημοκ. παρ' Ἄρισ. μετεώ. ε'. γ'.

Αἴσωπον, διηγούμενον εἰς τὸν Κυβερνήτην του τὸν ἀκόλουθον μῦθον. Ἡ Χάριβδus δις ἤνοιξε τὸ ἄμετρον σῶμα της, καὶ δις τὰ καλύπτοντα τὴν γῆν ὕδατα κατεβυθίσθησαν εἰς τὸν κόλπον της. Εἰς τὸ πρῶτον, ἐφάνησαν τὰ ὄρη, εἰς τὸ δεύτερον, αἱ νῆσοι, καὶ εἰς τὸ τρίτον, θέλει σφερούσει ἡ Θάλασσα. Πῶς ὁ Δημοκρίτος ἠμπορεῖ νὰ ἄγνοῃ, ὅτι, ἄπειροι ποσότητες ἐξικμησίωυ ἐλκόμεναι ἀπὸ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου, μεταβάλλονται ἐν ταύτῃ εἰς βροχὰς, καταπίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τρέχουσι βιβαίως νὰ ἀποδόσωσιν εἰς τὴν Θάλασσαν, ὅ,τι ἔχασε; Δὲν ὁμολογεῖς, εἶπεν ὁ Ἀνάξαρχος, ὅτι αἱ καλυπτόμεναι κατὰ τὸ παρὸν ἀπὸ θέρῃ πεδιάδες, ἦσαν ἐσκεπασμένοι ἄλλοτε ἀπὸ ὕδατα; Ἄρα, ἐπειδὴ ἐβιάσθη νὰ ἀφήσῃ ἐκείνους τοὺς τόπους, εἶναι παρεπόμενον, ὅτι ἐσμικρύνθη; Ἄν, εἰς τινὰς τόπους, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ἡ γῆ κερδαίνει ἀπὸ τὴν Θάλασσαν, εἰς ἄλλα κερδαίνει ἀπὸ τὴν γῆν ἡ Θάλασσα(1). Ὁ Ἀναξαγόρας ἠθέλε νὰ ἐκταυθῆ περαιτέρω, ἀλλὰ ἐγὼ δεχόμενος εὐθύς τὸν λόγον, καταλαμβάνω κατὰ τὸ παρὸν, εἶπον εἰς τὸν Εὐκλείδην, διὰ τί εὐρίσκουσιν εἰς τὰ ὄρη κογχύλια, καὶ εἰς τὸ βᾶθος τῆς γῆς, ἀψάρια ἀπολεσθωμένα εἰς τὰς λατομίας τῶν Συρακουσῶν(2). Ἡ Θάλασσα ἔχει ὁδὸν βραδείαν, καὶ τακτικὴν, εἰ ἥς διέρχεται ἀλληλοδιαδόχως ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς ἡμετέρας σφαίρας. Ἀναμφιβόλως μέλλει νὰ καλύψει ποτὲ καιροῦ τὰς Ἀθήνας, τὴν Λακεδαιμόνα, καὶ τὰς μεγαλητέρας τῆς Ἑλλάδος πόλεις. Ἄν ἡ ἰδέα αὕτη δὲν ἦναι κολακευτικὴ διὰ τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια θεμελιούνται εἰς τὴν αἰωνιότητα τῆς ὀξείης των, ἐνθυμίζει τοῦλάχιστον ἐκείνας τὰς καταπληκτικὰς, καὶ φοβερὰς μεταβολὰς τῶν οὐρανίων σωμάτων, περὶ τῶν ἰσχυρῶν μοι ὠμίλησαν οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου. Ἐδιώρισαν χρόνον τῶν μεταβολῶν τῆς θαλάσσης;

§. ιγ'. Ἡ φαντασία σου ἐθερμάνθη, ἀπεκρίθη εἰς ἐμὲ ὁ

(1) Αὐτ. α'. κεφ. ιδ'. (2) Ἡεοφ. παρὶ Ὠργ. φηλοσ. κεφ. ιδ'.

Εὐκλείδης, ἠύχασον. Ἡ θάλασσα, καὶ ἡ ξηρὰ, εἶναι καθ' ἡμᾶς, ὡς ἂν δύο μεγάλαι βασιλείαι, αἱ ὅποιαι ποτὲ δὲν μεταβάλλουσι τὴν τοποθεσίαν, καὶ φιλονικοῦσι συνεχῶς διὰ τὴν ἐξουσίαν μικρῶν τινῶν γειτνιαζόντων μερῶν. Ἄλλοτε μὲν ἡ θάλασσα βιάζεται νὰ σύρῃ ὀπίσω τὰ ὄρια τῆς διὰ τῆς ἰλῦος, καὶ ὄμμου, τὰς ὁποίας οἱ ποταμοὶ ἐπισωρεύουσι εἰς τὸν πυθμῆνα τῆς, ἄλλοτε δὲ τὰ ἐκτείνῃ διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν κυμάτων τῆς, καὶ ἀπὸ ἄλλας ἰδιαιτέρας αἰτίας. Εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Ἰλίου, παρὰ τὴν Ἐφεσον, καὶ Μίλητον, οἱ σιωροὶ τῶν ὄμμων, οἱ ὅποιοι ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, ἐξήπλωσαν τὴν ξηρὰν (1). Ὅταν διέβην τὴν Μαιώτιδα λίμνην, με εἰδοποίησαν, ὅτι τὰ κατακαθίσματα, τὰ ὅποια καθήμερινῶς ἀφίει εἰς αὐτὴν ὁ Τάναϊς, τόσου ὕψους τὸ βάθος ἐκείνης τῆς λίμνης, ὥστε ἀπό τινας χρόνους τὰ ἐρχόμενα ἐκείσε χάριν ἐμπορίας πλοῖα, εἶναι μικρότερα, ἀπὸ ὅ,τι ἦσαν ἄλλοτε (2). Ἐγὼ ἔτι νὰ σὰς ἀινηθῶ παράδειγμα ἀναντιρρήτου, εἶπεν. Ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν Ἄρκτου πρὸς Μεσημβρίαν, ἀπὸ τὴν θάλασσαν, μέχρι τῆς Θηβαΐδος, εἶναι ἔργον, καὶ δῶρον τοῦ Νεῖλου. Ἐκεῖ ἦτον εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους κόλπος τις, ἐκτεινόμενος κατ' εὐθείαν σχεδὸν παράλληλου με τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν (3). Ὁ Νεῖλος τὸν ἐσκέπασε με τὰ σώματα τῆς ἰλῦος, τὴν ὁποίαν κατ' ἔτος κατεβίβαζεν. Εἶναι εὐμαρὲς νὰ καταπεισθῇ καὶ εἰς τοῦτο, ὅχι μόνον ἀπὸ τὰς παραδόσεις τῶν Αἰγυπτίων, ἀπὸ τὴν τοποθεσίαν, ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα κογχύλια εἰς τὰ ὄρη, τὰ ὅποια εἶναι ἄνω ἀπὸ τὴν Νέμεφιν(4), ἀλλ' ἔτι καὶ ἀπὸ παρατήρησιν, ἥτις ἀποδεικνύει ὅτι, με

(1) Ἡρ. 6. §. 10. Στρά. α'. §. 58. Διόδ. α'. §. 37. (2) Ἄριστ. μετωδ. α'. εδ'. Πολυβ. δ'. §. 308. (3) Ἡρόδ. 6. §. 11. Ἄριστ. αὐτ. Στρά. βιβλ. α'. §. 50. (4) Ἡρ. αὐτ. οἱ παλαιοὶ ὑπολαμβάνουσαν, ὅτι μέγα με

ὄλην τὴν παρούσαν ὑψώσιν, τὸ ἔδαφος τῆς Αἰγύπτου δὲν ἔφθασεν ἔτι τὴν ὀριζόντειον γῶσιν τῶν ἐγγύς τόπων. Ὁ Σέσωσρις, Νεχῶς, Δαρείος, καὶ ἄλλοι βασιλεῖς, δοκιμάσαντες νὰ κατασῆσωσιν αὐλακας κοινοῦσας μεταξύ ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ Νείλου, παρετήρησαν, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια ἐκείνης τῆς θαλάσσης ἦτο ὑψηλοτέρα ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Αἰγύπτου (1).

§. ιθ'. Ὅταν ἡ θάλασσα ἀρίνη νὰ ἀρπάξῃ ἢ ξερὰ ἀπὸ τὰ ὄροσθένια τῆς μέρητινὰ τῆς δεσποτείας τῆς, σπεύδει ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τὴν ζημίαν, ἀρπάζουσα καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν ξηραίν. Αἱ συνεχεῖς δυνάμεις τῆς ἀνοίγουσιν εἰς αὐτὴν αἰφνυδίως διαβάσεις ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν διορύττει κρυφίως. Αὕτη, καθὼς φαίνεται, ἐχώρισεν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν τὴν Σικελίαν (2), ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν, τὴν Ἐυβοίαν (3), καὶ ἀπὸ τὴν ἐγγύς ξηρὰν, πολλὰς νήσους. Εὐρύχωροι τόποι κατεπόθησαν ἀπὸ αἰφνυδίαν ῥῆξιν τῶν κυμάτων τῆς. Αὐταὶ αἰφρικῶδεις μεταβολαὶ δὲν καθιστορήθησαν ἀπὸ τοὺς ἰσορικοὺς μας· ἐπειδὴ ἡ ἰσορία περιλαμβάνει μόνον σιγμὰς τινὰς τῆς ζωῆς τῶν ἔθνων, ἀλλ' ἄφησαν ἐνίοτε ἀνεξάλειπτα ἔχνη εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῶν λαῶν. Ὑπαγε εἰς τὴν Σαμοθράκην, θελεῖς μάθῃ, ὅτι τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου πόντου, πολὺν χρόνον συσφιγμένα εἰς δεξιαμενὴν τινα πανταχόθεν κεκλεισμένῃν, καὶ ἀκαταπαύτως αὐξανόμενα ἀπὸ τὰ τῆς Εὐρώπης, καὶ τῆς Ἀσίας, ἐβίβασαν τὰς διαβάσεις τοῦ Βοσπόρου, καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ, κατερχόμενα μὲ ὄρμην εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ἐξήπλωσαν τὰ ὄροσθένια τῶν, καὶ ἔβλαψαν τὰ παράλια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπερικυκλῶντο. Αἱ συσχημέναι κατὰ τὴν νῆσον ἰορταὶ βεβαιου-

ρος τῆς Αἰγύπτου ἦτο ἔργον τοῦ Νείλου, οἱ καίτεροι διακρινούσιν εἰς τοῦτο τὰ ζήτημα. (ἔρα Βουχάρδον. γεωγραφ. δ. κερ. κδ. Φρέρ. ὑπομν. τῆς φιλ. ἀκαδη. τό. ιβ'. §. 333. (1) ἦρ. β. §. 158. Ἄριστ. μετεω. α'. ιδ'. (2) Αἰσχ. παρὰ Στρά. ε'. §. 258. (3) Στρά. α'. §. 60.

σιν ἔτι τὴν δυσυχίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπαπειλοῦντο οἱ παλαιοὶ κάτοικοι, καὶ τὴν ἀγαθοεργίαν τῶν Θεῶν, οἵτινες τοὺς ὑπερασπίσθησαν (1). Ἐρώτησαι τὴν μυθολογίαν. Ὁ Ἡρακλῆς, τοῦ ὁποίου τοὺς ἀθλοὺς ἦτον εὐκόλουν νὰ ἀναμείξωσι μὲ τὰ ἔργα τῆς φύσεως, ἐκεῖνος λέγω ὁ Ἡρακλῆς, χωρίζων τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν, δὲν σημαίνει τάχα, ὅτι ἡ Ἀτλαντικὴ θάλασσα ἀνέτρεψε τὸν συνάπτοντα ἐκεῖνα τὰ δύο μέρη τῆς γῆς ἰσθμὸν, καὶ διεχύθη εἰς τὴν ἐνδοτέραν θάλασσαν (2); Ἄλλα αἷτια ἐπολλαπλασίασαν τὰ ὀλέθρια, καὶ τερατώδη ἐκεῖνα ἀποτελέσματα. Ἐπέκεινα τῶν Γαδεύρων, περὶ ὧν ἤδη ὠμίλησα, ὑπῆρχε, κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις, νῆσος τόσον μεγάλη, ὡς ἡ Ἀσία, καὶ ἡ Ἀφρικὴ, κἀνὲς σεισμὸς τὴν καταβύθισε μὲ τοὺς δυσυχεῖς κατοίκους τῆς εἰς τὰ βαθύτατα τῆς Ἀτλαντικῆς θαλάσσης βόραθρα (3). Ποῖαι περιοχαὶ κατεποντίσθησαν ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ οὐρανοῦ! Ποσάκις οἱ ὄρμητικοὶ ἄνεμοι μετεκόμισαν ὄρη ἄμμων εἰς καρποφόρους πεδιάδας! Ὁ ἀὴρ, τὸ ὕδωρ, καὶ πῦρ φαίνονται, ὅτι συνώμοσαν κατὰ τῆς γῆς. Μὲ ὅλον τοῦτο αἱ φρικώδεις ἐκεῖναι καταστροφαι, ἀπειλοῦσαι τὸν κόσμον ὀλόκληρον ἀπὸ φθορὰν πλησιάζουσαν, μόλις βλάπτουσι κἄπποια ἄκρα τῆς ἐπιφανείας μῆς σφαίρας, ἧτις, παραβαλλομένη μὲ τὸ πᾶν, εἶναι ὡς σημεῖον (4).

§. κ'. Εἶδομεν ἄνωτέρω, ὅτι ἡ θάλασσα, καὶ ἡ ξηρὰ οἰκειοποιῦνται ἀπ' ὀλλήλων μέρη τινὰ τῆς ἐπικρατείας των, δικαιώματι πορθέσεως, καὶ ἐπομένως πρὸς βλάβην τῶν δυσυχῶν θνητῶν. Τὰ ρέοντα ὕδατα, ἢ ρεῖμα ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲν ἦττον μεταβάλλουσι τὴν ἐπιφανείαν τῆς· χωρὶς νὰ ὀμιλήσω δι' ἐκεῖνους τοὺς ποταμοὺς, οἵτινες φέρουσι ἐκ διαδοχῆς τὴν εὐθηνίαν, ἢ τὴν ἐρήμωσιν εἰς ἓνα τόπον, πρέπει νὰ παρατη-

(1) Διόδ. ε', §. 322. Στράτ. παρὰ Στράβ. α'. §. 49. (3) Πλάτ. εἰς Τίμ. §. 25. (4) Ἄριστ. μετεώρ. α'. εἰδ'.

ρήσωμεν, ὅτι, ἐπὶ διαφόρων ἐποχῶν, ἡ αὐτὴ ξηρὰ κατεβα-
 ρύνετο ἀπὸ θαψίλειαν ὑδάτων, καὶ ἐςερείτο ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ
 ὅσα εἶχεν ἀνάγκην. Ἐπὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἦσαν εἰς τὰ
 πέριξ τοῦ Ἄργους μέρη τῆς γῆς ἐλώδη, καὶ ὀλίγοι ἐργάται
 εἰς καλλιέργίαν, ἡ δὲ περιοχὴ τῶν Μυκηνῶν, περιέχουσα ἔτι
 ὅλας τὰς ἀρχὰς τῆς φυτείας, παρείχε πλούσια θέρη, καὶ πο-
 λυαρίθμους ἀνθρώπους. Ἡ σφοδρότης τοῦ ἡλίου, ἀπαμύκτου-
 σα ἐπὶ ὀκτῶ αἰώνων, τὴν περιττὴν ὑγρασίαν ἀπὸ τὴν πρώτου
 τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ὅπὸ τὴν δευτέραν ὑγρασίαν,
 κατέστρεψεν ἀγόνους τὰς πεδιάδας τῶν Μυκηνῶν, καὶ καρποφό-
 ρους τὰς τοῦ Ἄργους. Ὅ,τι ἐπραξεν ἡ φύσις ἐνταῦθα εἰς μι-
 κρὸν, ἐλπίζει νὰ τὸ πράξῃ μέγα εἰς ὅλην τὴν γῆν. Τὴν ἀπο-
 γυμνῶναι ἀκαταπαύτως διὰ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοὺς χυμοὺς, οἱ
 τινες τὴν καθιστῶσι καρποφόρον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε καταντή-
 σει νὰ τοὺς ἐκκενώσῃ δι' ὅλου, ἐπανήγει ἀπὸ κειρὸν εἰς καιρῶν
 κατακλυτμοὺς, οἱ τινες, ὡς αὐτὸν μεγάλαι χειμῶνες, ἀναεοῦσαι
 ἐν βραχεὶ χρόνῳ τὰς, ὅσας φθορὰς μερικοὶ τόποι ἐδοκίμασαν
 εἰς διεξοδικὴν αἰώνων σειράν. Τοῦτο γίνεται σαφὲς διὰ τῶν χρο-
 νικῶν μας, ἐνθα βλέπομεν τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἐξέφυγον ἀ-
 νκμφιβέλωσ ἀπὸ τὸ ναυάγιον τοῦ ἔθους τῶν, ὅτι ἐσυστήθησαν
 εἰς μέρη ὑψηλά (1), ὅτι κατεσκευάσαν περιφράγματα, καὶ ἔ-
 θωκαν ῥοὴν εἰς τὰ ὑδάτα, τὰ ὁποῖα ἔσαν εἰς τὰς πεδιάδας.
 Ταυτουτρόπως, εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ἕνας βασιλεὺς
 τῆς Λακεδαιμόνος περιέκλεισεν εἰς ὑδραγωγὸν τὰ, ὅσα ἐκά-
 λυπτον τὴν Λακωνίαν, ὑδάτα, καὶ κατέστρεψεν νὰ ῥέῃ ὁ Εὐ-
 ρώτας (2).

§. κβ. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, δυνάμεθα νὰ κρί-
 νωμεν, ὅτι ὁ Νεῖλος, καὶ Τάναϊς, καὶ ὅλοι οἱ ποταμοὶ, τοὺς ὁ-
 ποίους ὀνομάζουσιν ἀενάως ῥέοντες, κατ' ἀρχὰς ἦσαν λίμ-

(1) Δντ. Πλά. παρὰ Στρά. γ'. §. 592. (2) Παισα. γ'. κερ. α'.

ναι, ἐσχηματισμένοι εἰς πεδιάδας ἀκάρπους ἀπὸ ἀπροσδοκί-
 τους πλημμύρας, καὶ βεβιασμένοι μετὰ ταῦτα ἀπὸ τὴν φι-
 λερμίαν τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἀπὸ κἀνὲν ἄλλο αἴτιον νὰ ἀνοί-
 ξωσι δρόμον ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν γῆν (1). Πρέπει νὰ κρίνωμεν
 ἔτι, ὅτι ἄφησαν τὸν πυθμένα τους, ὅταν νεαὶ μεταβολαὶ
 εἰς τὴν γῆν τοὺς ἐβίασαν νὰ ἐκχύνωνται εἰς τόπους, οἵτινες
 εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ξηροὶ, καὶ ἀκαρποὶ. Τοιαύτη εἶναι, κατὰ
 τὸν Ἀριστοτέλην, ἡ διανομὴ τῶν ὑδάτων, τὰ ὅποια ἡ φύσις
 χαρίζει εἰς διαφόρους τῆς γῆς τόπους. Ἀλλὰ ποῦ τὰ διαφυ-
 λάττει, ἕως οὗ νὰ τὰ δεῖξῃ εἰς τὰς ὕψεις μας; Ποῦ ἀπεταμί-
 ευσε τὴν ἀρχὴν τῶν βρύσεων, καὶ τῶν ποταμῶν; Ἔσκαψε,
 λέγουσὶ τινες, ἀπείρους δεξαμενὰς εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς·
 ἐκεῖ κατασφαλίζει μέγιστον μέρος τῶν οὐρανίων ὑδάτων, κἀκεί-
 θεν ἐκρέουσι κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἤττον ἀφθόνηως, καὶ συνε-
 χῶς, καθ' ἣν εὐροίαν ἔχει τὸ περιέχον δοχεῖον. Ἀλλ' ἀπο-
 κρίνονται ἄλλοι, τί διάστημα ἤθελε δυνηθῆ ποτὲ νὰ περικρατῇ
 τὴν πληθὺν τῶν ὑδάτων, τὰ ὅποια οἱ μεγάλοι ποταμοὶ σύ-
 ρουσι δι' ἕλου τοῦ ἔτους; Ἄς δεχθῶμεν, ἂν θέλωσι, τὰ ὑ-
 πόγεια κοιλιώματα, τὰ ὅποια δέχονται τοὺς ὑπερβολικοὺς ἔμ-
 βρους· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἤθελον ἐξαρκεῖ εἰς τὴν καθημερινὴν
 δαπάνην τῶν ποταμῶν, καὶ βρύσεων, ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἰς
 κάθε καιρὸν, καὶ τόπον, ὁ ἀήρ, ἢ καλλίτερον αἱ ἐξατμήσεις,
 ἀπὸ τὰς ὁποίας καταβαρύνεται, πυκνούμεναι ἀπὸ τὴν ψυχρο-
 τητά, μεταβάλλονται εἰς ὕδωρ εἰς τὸν κόλπου τῆς γῆς, καὶ
 τῆς ἐπιφανείας τῆς, καθὼς μεταβάλλονται εἰς τὴν ἀτμοσφαι-
 ραν εἰς βροχὴν. Αὕτῃ ἡ ἐνέργεια γίνεται εὐμαρτίσερον ἐπὶ τῶν
 ὄρεων. Ἐπειδὴ ἡ ἐπιφανεία των κατέχει ἐξαισίον ἀτμῶν πό-
 σοτητα. Προσέτι παρετήρησαν, ὅτι τὰ μεγαλύτερα ὄρη διόου-
 σιν ἀρχὴν εἰς τοὺς μεγαλύτερους ποταμοὺς.

(1) Ἀριστ. αὐτ.

§. κγ'. Ἀφ' οὗ ὁ Ἀνάξαρχος, καὶ Μέτων ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἀναχωρήσωσι, ἔμεινα ἐγὼ, παρακαλῶν τὸν Εὐκλείδην νὰ με καταστήσῃ συμμέτοχον ἀπὸ τινὰς τῶν ἰδεῶν του περὶ ἐκείνου τοῦ μέρους τῆς φυσικῆς, ἅτις θεωρεῖ ἰδιαιτέρως τὴν οὐσίαν, τὰς ιδιότητες, καὶ τὴν ἀμοιβαίαν τῶν σωμάτων ἐνέργειαν. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ἔχει κῆρποιον οὐκείνητα μὲ τὴν μαντείαν· τῆς μὲν εἶναι χρέος νὰ φανερώνη τοὺς σκοποὺς τῆς φύσεως, εἰς τὰς συνειδισμένους περιπτώσεις, τῆς δὲ, τῶν Θεῶν τὴν θέλησιν, εἰς τὰ ἀήθη συμβεβηκότα· ἀλλὰ τὰ φῶτα τῆς πρώτης θέλουσι διασκεδάσει, ἢ ταχέως, ἢ βραδέως, τὰς ἀπάτας τῆς ἀντιζήλου τῆς. Ἐρχεται καιρὸς, καθ' οὗ τὰ θαύματα, τὰ ὅποια ταράττουσι τὸν δῆμον, θέλουσι καταταχθῆ εἰς τὴν κλάσιν τῶν φυσικῶν πραγμάτων. ὅταν ἡ παρούσα τυφλότης μελλῇ νὰ θεωρῆται μόνη, ὡς εἶδος θαύματος. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς φύσεως ἐπειδὴ εἶναι ἀπειράκις πολυειδῆ, καὶ τὰ αἰτιάτων ἀπειράκις σκοτεινὰ, ἡ φυσικὴ μέχρι τοῦδε ἐτόλμυσε νὰ δώσῃ μόνον δόξας. Δὲν εἶναι ἴσως ἀληθεῖα, τὴν ὁποίαν δὲν κατενόησε· δὲν εἶναι ἀτοπία, τὴν ὁποίαν δὲν ἐβεβαίωσεν. Ἐπρεπεῖν ἄρα, ὅσον κατὰ τὸ παρὸν, νὰ περιοριζήται εἰς ἐρεῦνας, εἰς τοὺς ἐπομένους αἰῶνας τὴν ἀπόφασιν ἀναπέμπουσα. Μὲ ἕλον τοῦτο, κῆν μόλις ἐκβῆκεν ἀπὸ τὴν νηπιότητα, δεῖκνυει ἤδη τὴν ἀδιακρίσιαν, καὶ ὑψηλοφροσύνην προβεβηκυίας ἡλικίας. Τρέχει μὲ ὁρμὴν εἰς τὸ σάδιόν τῆς, ἀντὶ νὰ περιπατῇ εἰς αὐτὸ ἀργά, καὶ, μὲ ὄλους τοὺς αὐστηροὺς νόμους, μὲ τοὺς ὁποίους εἶναι περιορισμένη, φαίνεται, ὅτι συσῆνει καθ' ἑκάστην συσῆματα εἰς ἀπλᾶς πιθανολογίας, ἢ εἰς ἀπατηλὰ φαινόμενα. Δὲν ἀναφέρω ὅτι λέγουσι τὰ διάφορα σχολεῖα διὰ καθὲν φαινόμενον, ἀφ' ὅσα εἰς τὰ αἰσθητήριά μας προσβάλλουσι. Ἄν ἐπιμένω εἰς τὴν θεωρίαν τῶν χειρῶν, καὶ τὴν γινομένην εἰς αὐτὴν προσαρμογὴν, τοῦτο μόνον φαίνε-

ταίμαι, ὅτι δίδει ὀρθοτέραν ἰδέαν τῆς εὐφυΐας τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Πολλὰ ὀλίγον μοι μέλει, ἂν αἱ ἀρχαί των ἦναι καλῶς, ἢ κακῶς τεθεμελιωμέναι. Ἴσως ποτὲ θείλουσι τοὺς κατηγορήσει, ὅτι δὲν ἔλαβον ἰδέας ἀκριβεῖς περὶ τῆς φυσικῆς. Μὲ ὅλον τοῦτο κἄν θείλουσι συμφωνήσει, ὅτι ἀπεπλανήθησαν, ὡς ἄνδρες μεγάλου πνεύματος.

§. κδ'. Ἐδύναντο νὰ ἐλπίζωσιν ἔκβασι νῶ πρώτοι φυσικοὶ, αἱ τινες ἠθέλησαν νὰ ἐννοήσωσι τὰς συστατικὰς ἀρχὰς τῶν αἰσθητῶν ὄντων. Ἡ τέχνη δὲν ἐχορήγει κἀνὲν μέσον, διὰ νὰ διαλύωσιν ἐκεῖνα τὰ ὄντα. Ἡ διαίρεσις, εἰς ὅποιον δῆποτε ἔρον, καὶ ἂν θυνηθῶσι νὰ τὴν φέρωσι, παρὶς εἰς τὰ ὄμματα, ἢ εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ περιέργου παρατηρητοῦ, μένου ἐπιφανείας, κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἤττον ἐκτεταμένας. Μὲ ὅλον τοῦτο, ὑπέλαβον, ὅτι μετὰ πολλὰς δοκιμὰς παρετήρησαν, ὅτι οὐσίαι τινὲς μετεμορφώνοντο εἰς ἄλλας οὐσίας, καὶ ἐκ τούτου ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐσυμπέρανον, ὅτι εἶναι εἰς τὴν φύσιν σώματα ἀπλᾶ, καὶ σύνθετα, ὅτι τὰ δεύτερα εἶναι μόνον ἀκολουθίαι τῶν συζεύξεων τῶν πρώτων. Τελευταίου, τὰ ἀπλᾶ σώματα διεστήρουν εἰς τὰ σύνθετα τὰς αὐτὰς διαθέσεις, καὶ τὰς αὐτὰς ιδιότητας, τὰς ὁποίας εἶχον πρότερον. Ἐκτοτε ἠνεύχθη ἡ ὁδὸς, καὶ ἐφάνη οὐσιώδες νὰ σπουδάξωσι κατ' ἀρχὰς τὴν φύσιν τῶν ἀπλῶν σωμάτων. Ἴδου τινὲς παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν περὶ αὐτῆς τῆς ὕλης, τὰς ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην. Ἡ γῆ, τὸ ὕδωρ, ὁ ἀήρ, καὶ τὸ πῦρ εἶναι τὰ στοιχεῖα ὄλων τῶν σωμάτων. Ὅθεν κάθε σῶμα δύναται νὰ ἀναλυθῆ εἰς τινὰ τούτων τῶν στοιχείων (1). Τὰ στοιχεῖα, ἐπειδὴ εἶναι σώματα ἀπλᾶ, δὲν δύνανται νὰ ἀναλυθῶσιν εἰς σώματα ἄλλης φύσεως, ἀλλὰ γεννῶνται ἀμοιβαίως, καὶ μεταβάλλωνται πρὸς ἄλληλα (2). Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ

(1) Ἀριστ. σύρ. γ'. γ. (2) αὐτ. κρ. δ'. γμ. β'. 4. Μετ. κμ. τ. 1. p. 24.

προσδιορίσωμεν με τρόπον ἀκριβῆ, ὁποῖα τις εἶναι ἡ σύζευξις αὐτῶν τῶν συστατικῶν ἀρχῶν εἰς κάθε σῶμα. Ἄρα μόνον με συμπερασθὸν εἶπεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὅτι τὸ ὄσον εἶναι σύνθε- μένον ἀπὸ δύο μέρη ὕδατος, δύο γῆς, καὶ τέσσαρα πυρός(1). Δὲν γνωρίζομεν καλλίτερον τὸ σχῆμα τῶν ὁμοκλήρων μερῶν τῶν στοιχείων· ματαίως ἐκοπίασαν, ὅσοι ἐπεχείρησαν νὰ τὸ προσδιορίσωσι. Διὰ τὰ ἐξηγήσασιν τὰς ιδιότητες τοῦ πυρός, οἱ μὲν εἶπον, ὅτι τὰ μέρη αὐτοῦ εἶναι πυραμοειδῆ, οἱ δὲ, ὅτι εἶναι σχήματος σφαιρικοῦ. Ἡ σφαιρότης τῆς σφαίρας, τὴν ὁποῖαν κατοικοῦμεν, ἔδωκεν εἰς τὰ μέρη τοῦ γήινου στοιχείου τὸ κυβικὸν σχῆμα(2).

§. κ'. Τὰ στοιχεία ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἀρχὴν κινήσεως, καὶ ἠρεμίας, ἥτις εἶναι εἰς αὐτὰ φυσική(3). Αὕτη ἡ ἀρχὴ βιάζει τὸ στοιχεῖον τὸ γήινον νὰ ῥέπῃ πρὸς τὸ κέντρον τοῦ παντός, τὸ ὕδωρ, νὰ ὑψαῖται ὑπεράνω τῆς γῆς, τὸν ἀέρα, ὑπεράνω τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ πῦρ, ὑπεράνω τοῦ ἀέρος· οὕτως ἡ θετι- κὴ βαρύτης, καὶ χωρὶς μίξιν ελαφρότητας, ἀνῆκει εἰς τὴν γῆν μόνον· ἡ θετικὴ ελαφρότης, καὶ βαρύτητος ἄμικτος, μόνον εἰς τὸ πῦρ. Τὰ δύο ἕμμεσα, ἀήρ, καὶ ὕδωρ, ἔχουσιν, ὡς πρὸς τὰ δύο ἄκρα, βαρύτητα, καὶ ελαφρότητα σχετικὴν· ἐπειδὴ εἶναι ελαφρότερα ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ βαρύτερα ἀπὸ τὸ πῦρ. Ἡ σχετικὴ βαρύτης ἐξαλείπεται, ὅταν τὸ στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον τὴν ἔχει, κατέρχεται εἰς κατωτέραν ἀπὸ τὴν ἐδικήν του περιοχὴν. Οὕτως ὁ ἀήρ χάνει τὴν βαρύτητά του εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ ὕ- δωρ, εἰς τὴν γῆν. Θαρρείς, ὡς φαίνεται, εἶπον εἰς τὸν Εὐ- κλείδην, ὅτι ὁ ἀήρ εἶναι βαρύτερος; Κάνεις περὶ τούτου δὲν δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ, ἀπεκρίθη, Ἄσκος, πλήρης ἀέρος, εἶναι βαρύτερος ἀπὸ κενόν(4). Εἰς τὰ τέσσαρα στοιχεία εἶναι προσηλωμένα τέσσαρες ιδιότητες οὐσιώδεις, ψυχρὸν, θερμὸν,

(1) Ὁ αὐτ. περὶ ψ. β. ζ. (2) οὐρ. γ. η'. (3) φυσ. β. α'. (4) οὐρ. α. ι.

ξηρόν, καὶ ὑγρόν. Τὰ δύο πρῶτα εἶναι ἐνεργητικὰ, καὶ τὰ δεύτερα παθητικὰ (1). Κάθε στοιχεῖον ἔχει δύο· ἢ γῆ εἶναι ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, τὸ ὕδωρ ψυχρόν, καὶ ὑγρόν, ὁ ἀήρ θερμὸς καὶ ὑγρὸς, τὸ πῦρ ξηρόν καὶ θερμόν (2). Ἡ ἀντίθεσις τούτων τῶν ποιότητων βοηθεῖ τοὺς σκοποὺς τῆς φύσεως, ἥτις ἐνεργεῖ πάντοτε διὰ τῶν ἐναντίων, καὶ εἶναι οἱ μόνοι τρόποι, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζεται διὰ νὰ παράγῃ ὅλα τῆς τὰ ἀποτελέσματα (3).

§. κς'. Ὅσα τῶν στοιχείων ἔχουσι κοινὴν ιδιότητα, εὐκόλως ἀναμεταξύτων μεταβάλλονται· δι' αὐτὴν τὴν μεταβολὴν εἶναι ἱκανόν, νὰ ἀνατρέψῃ εἰς τὸ ἓν, ἢ εἰς τὸ ἄλλον τὴν, ἥτις τὰ διαλλάττει, ιδιότητα (4)· αἰτία τις ξένη σερεῖ τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὴν ψυχρότητά του, καὶ δίδει εἰς αὐτὸ μετοχὴν θερμότητος. Τὸ ὕδωρ τότε γίνεται θερμόν καὶ ὑγρόν, λαμβάνει ἄρα τὰς δύο χαρακτηριστικὰς τοῦ ἀέρος ιδιότητας, καὶ δὲν διακρίνεται πλέον ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖον, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας, τὸ ὕδωρ, ὅταν βράζῃ, ἐξατμίζεται, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἀέρος. Ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους τόπους, ἂν ἄλλη τις αἰτία τὸ σερρήσῃ ἀπὸ τὴν θερμότητά του, δίδουσα εἰς αὐτὸ τὴν φυσικὴν του ψυχρότητα, λαμβάνει πάλιν τὴν προτέραν του μορφήν, καὶ πίπτει εἰς τὴν γῆν· καὶ τοῦτο ἀκολουθεῖ εἰς τὰς βροχάς. Ὁμοίως ἄφειλε ἀπὸ τὴν γῆν τὴν φυσικὴν τῆς ψυχρότητα, καὶ θέλει τὴν μεταβάλλῃ εἰς πῦρ· ἄφειλε ἀπὸ αὐτὸ τὴν ξηρότητα, καὶ θέλει τὸ μεταβάλλῃ εἰς ὕδωρ (5). Ὅσα δὲ τῶν στοιχείων δὲν ἔχουσι κοινὴν ιδιότητα, μεταμορφώνονται μὲν οὕτως ἁμοιβαίως, ἀλλ' αἱ μεταβολαὶ αὗται εἶναι σπανιώτεραι, καὶ βραδύτεραι (6). Κατ' αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις, αἱ ὁποῖαι θεμελιώνονται εἰς τὰς πείρας, ἢ εἰς τὰ συμπεράσματα (7), εὐκόλα

(1) Ὁ ἀστ. δ'. α'. (2) γεν. β'. γ'. (3) φυσ. ἀρ. α. σ'. Πλουτ. κατὰ Κολ. § 1111. (4) γεν. αὐτ. κεφ. δ'. (5) Μετεωρ. β'. δ'. (6) γεν. β'. δ'. (7) Μετεωρ. δ'. α'.

καταλαμβάνουσιν, ὅτι τὰ μικτὰ σώματα πρέπει νὰ ἦναι μάλ-
 λον, ἢ ἦττον βαρῆα, ὅσον περιέχουσι μᾶλλον, ἢ ἦττον μέρη
 τῶν στοιχείων, τὰ ὅποια ἔχουσι τὴν θετικὴν, ἢ σχετικὴν βα-
 ρύτητα (1). Λάβε δύο σώματα ἴσου μεγέθους· ἂν ἦναι τὸ εἰς
 ἀπὸ τὸ ἄλλο βαρύτερον, συμπέραινε, ὅτι τὸ γῆινον στοιχεῖον
 επικρατεῖ εἰς τὸ πρῶτον, καὶ τὸ ὕδωρ, ἢ ὁ ἀήρ εἰς τὸ δεύτε-
 ρον. Τὸ ὕδωρ εξατμίζεται διὰ τῆς θερμότητος, καὶ πήγνυται
 διὰ τῆς ψυχρότητος. Οὕτω τὰ ὑγρά, ὑποκείμενα εἰς τὰς ἰδίας
 μεταβολὰς, εἶναι κατὰ τὸ πλεῖον μέρος συντεθειμένα ἀπὸ ἐ-
 κείνου τοῦ στοιχείου (2). Ἡ θερμότης ξηραίνει, καὶ σκληρύνει
 τὴν γῆν, οὕτως ὅλα τὰ σώματα, εἰς τὰ ὅποια ἐνεργεῖ παρα-
 μοίως, εἶναι κυρίως συντεθειμένα ἀπὸ τοῦ γεωδὲς στοιχείου.
 Ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν τεσσάρων στοιχείων, καὶ τῶν οὐσιαστικῶν
 αὐτῶν ιδιοτήτων, αἱ ὅποια εἶναι καθὼς τὸ εἶπον, ἡ θερμότης
 καὶ ψυχρότης, ξηρότης καὶ ὑγρότης, παράγονται, ὅχι μόνον
 ἡ βαρύτες καὶ ελαφρότης, ἀλλ' ἔτι ἡ θασύτης καὶ μανότης, ἡ
 λειότης, καὶ σκληρότης, ἡ εὐθρασύτης, καὶ ἐλασικότης, καὶ ὅλαι
 αἱ ἄλλαι ποιότητες τῶν μικτῶν σωμάτων (3). Ἐντεῦθεν δύνα-
 ταί τις νὰ ἀποδίδῃ λόγον τῶν συνεχῶν αὐτῶν μεταβολῶν. Ἐν-
 τεῦθεν ἐξηγοῦσι τὰ φαινόμενα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ προϊόντα τῆς
 γῆς. Εἰς μὲν τὸν οὐρανόν, τὰ μετέωρα (4), εἰς δὲ τὸν κόλ-
 πον τῆς ἡμετέρας σφαίρας, τὰ ὄρυκτὰ, καὶ μέταλλα, εἶναι τὸ
 παραγόμενον εξατμίσεων ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν (5).

§. κζ'. Τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα δεικνύει μὲ τρόπον
 καθαρώτερον τὴν χρῆσιν, τὴν ὁποῖαν μεταχειρίζονται διὰ τὰς
 διαληφθεῖσας ιδέας. Οἱ φυσικοὶ διαφωνοῦσι περὶ τῆς αἰτίας
 τῶν σεισμῶν· ὁ Δημόκριτος μεταξὺ τῶν ἄλλων τοὺς ἀποδίδει
 εἰς τὰς ἀφθόνοους βροχὰς, αἱ ὅποια, διέρχονται τὴν γῆν, καὶ,

(1) Οὐρ. δ. ε. (2) Μετωί. δ. δ'. (3) μορ. ζω. β'. α'. (4) Μετωί.
 β. δ'. (5) αὐτ. γ. ε'.

εἰς τινὰς περιστάσεις, μὴ δυνάμεναι νὰ περιέχωνται εἰς τὰ δεκτικὰ τοῦ ὕδατος διαστήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέθετεν εἰς τὰ ἐνδοτέρω τῆς σφαίρας, τὰ ἐβιάζον διὰ νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ αὐτὰ (1). Ὁ Ἀριστοτέλης, συμφώνως μετὰ τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγου ἀπέδειξα, δοξάζει τὸ ἐναντίον, ὅτι τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν, ἀραιούμενον ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς γῆς θερμότητα, ἢ ἀπὸ τὴν τοῦ ἡλίου, μεταβάλλεται εἰς πολὺν ἀέρα, ὁ ὁποῖος, μὴν εὐρίσκων διεξοδὸν, σείει, καὶ σπκῶνει τὰ ἀνώτερα τῆς σφαίρας σρώματα (2). Οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι ἤθελον νὰ μανθάνωσι πῶς τὰ πράγματα ἐγένοντο, πρὶν μάθωσι πῶς εἶναι (3). Τὸ βιβλίον τῆς φύσεως ἦτον ἀνοιχτὸν ἔμπροσθέν τους, καὶ ἀντὶ νὰ τὸ ἀναγινώσκωσιν, ἐπεχείρησαν νὰ τὸ παρεξηγῶσι. Μετὰ διεξοδικὰς καὶ ἀνωφελεῖς περιστροφὰς, ἐκατάλαβον τέλος πάντων, ὅτι, διὰ νὰ ἐνναήσωσι τὰ ζῶα, φυτὰ, καὶ διάφορα προϊόντα τῆς φύσεως, ἔπρεπε νὰ τὰ σπουδάζωσι μὲ ἐπίμονον σε-θερότητα. Ἐκ τούτου προέκυψε συλλογὴ παρατηρήσεων, ἐπισημῆν νέα, μᾶλλον περίεργος, μᾶλλον καρποφόρος, καὶ ὠφελιμωτέρα ἀπὸ τὴν παλαιὰν φυσικὴν. Ἄν ὁ ἀσχολούμενος εἰς αὐτὴν θέλῃ νὰ μὲ κάμῃ μέτοχον ἀπὸ τὰς ἐρεῦνας, τὰς ὁποίας ἀπὸ πολὺν καιρὸν κάμνει εἰς τὰς ιδιότητας τῶν ζῶων, πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃ δύο αὐσιώδη ἐπαγγέλματα, πρῶτον τὸ τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ δευτέρον τὸ τοῦ ἐρμηνευτοῦ. Ὡς ἱστορικὸς, μέλλει νὰ πραγματευθῆ διὰ τὴν γενεαλογίαν, μέγεθος, μορφήν, χρῶμα, τροφήν, χαρακτῆρα, καὶ φυσικὰ τῶν ιδιῶματα, ἐπιμελούμενος νὰ δώσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τῶν σωμάτων ἀνάπτυξιν, τῶν ὁποίων τὰ μέρη θείλουσιν ἦναι εἰς αὐτὸν ἐγνωσμένα διὰ μέσου τῆς ἀνατομίας (4). Ὡς ἐρμηνευτῆς πρέπει νὰ μὲ καταστήσῃ νὰ θαυμάζω τὴν σοφίαν τῆς φύσεως (5) εἰς τὴν ἀναφορὰν τῶν διορ-

(1) Αὐτ. β'. ζ'. (2) αὐτ. κεφ. η'. (3) περὶ μορ. ζῶ. α'. α'. (4) ζῶ. πορεί. κεφ. ζ'. ἰς. ζῶ. β'. ια'. (5) ὁ αὐτ. μορ. ζῶ. πολλαχού.

γανισμῶν αὐτῶν μὲ τὰ ἐπιτηδεύματα, τὰ ὅποια ἔχουσι νὰ ἐκπληρῶσι, μὲ τὸ ζοιχεῖον, ὅπου ὀφείλουσι νὰ ὑπάρχωσι, καὶ μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς, ἡ ὅποια τὰ ἐμψυχώνει (1)· χρεωθεὶ νὰ μοί τὴν δεικνύῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν διαφόρων ἐλατηρίων, τὰ ὅποια παράγουσι τὴν κίνησιν (2), ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς, ὅσους μετέρχονται, τρόπους, πρὸς συντήρησιν, καὶ αἰγιόγητα τοῦ εἶδους των (3).

§. κή. Ὅσον καὶ ἂν ἦναι περιορισμένη ἡ σπουδὴ τῶν οὐρανίων, καὶ αἰθίων σωμάτων, μὲ ὅλον τοῦτο διεγείρει εἰς ἡμᾶς περισσοτέρας ἀλλοιωσεις, παρὰ ἡ τῶν γήινων, καὶ ψαρτων οὐσιῶν. Εὐκοῦνον εἶναι νὰ εἰπῇ καθεὶς, ὅτι ἡ θεωρία τῶν οὐρανῶν ἀποτελεῖ εἰς τινα φυσικὸν τὴν ἴδιαν ἐνέργειαν, τὴν ὅποیان ἤθελεν ἀποτελέσει καὶ τὸ κάλλος εἰς τινα ἀνθρώπον, ὅς τις, διὰ νὰ ἔχη τὸ ὑποκείμενον, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐλευριεύθη, ἤθελε ζέρξει νὰ κλείῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς ὅλα τὰ ἐπίλοιπα μέρη τοῦ κόσμου (4). Ἀλλ' εἰάν ἡ φυσικὴ, ἀνερχαμένη εἰς ἀνωτέρας περιοχάς, μᾶς ἐκπλήττη μὲ τὰς ὑψηλὰς τῆς ἀνακαλύψεως, τούλαχισον, καὶ ἐπὶ γῆς ἐμφιλοχωροῦσα, ἐκβλύζει εἰς ἡμᾶς φῶτα ἄφθονα, τὰ ὅποια προμηθεύει πρὸς χάριν μας, καὶ μᾶς πλουτίζει μὲ τοὺς, ὅσους καταβάλλει, πόνους, πλουσιοπάροχα. Κατὰ ἀλήθειαν, ποία θελήγητρα δὲν ἐκχεῖ ἡ φύσις εἰς τοὺς κόπους τοῦ φιλοσόφου, ὅς τις, πεπεισμένος, ὅτι αὐτὴ δὲν ἐργάζεται εἰς μάτην τίποτε (5), εἰσχωρεῖ εἰς τὸ μυστήριον τῶν πράξεών της, εὐρίσκει πανταχοῦ τὸ ἐκμαγεῖον τῆς μεγαλειότητός της, καὶ δὲν μεμείται ἀκρίτως ἐκεῖνά τὰ ἀλαζονικὰ πνεύματα, τὰ ὅποια δὲν καταδέχονται νὰ ταπεινωθῶσι τὰς θεωρίας των εἰς τὰ ζωῦφια! Ἦλθον ξένοι τινὲς νὰ παρακαλέσωσι τὸν Ἡράκλειτον νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ, τὸν ἦυραν καθήμενον

(1) Αὐτ. α'. ε'. (2) ζῳ. πορ. §. 737. (3) γιν. §. 493. (4) μορ. ζ. αὐτ. (5) οὐρ. β'. ε'. ἐτι περὶ ζ'. πορ. κη. β'.

πλησίον μᾶς καμίνου, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ψυχρότης τοῦ καιροῦ τὸν ἐβίασε νὰ καταφύγῃ. » Ἐπειδὴ κᾶπποιον εἶδος συστολῆς κρούς ἐκράτει εἰς τὸ κατώφλιον τῆς Θύρας. Ἐβέλθετε, τοῖς ἤειπεν· οἱ ἀθάνατοι Θεοὶ δὲν ἀπαξιοῦσι νὰ τιμῶσι τούτους κρούς τόπους μὲ τὴν παρουσίαν τους«. Ἡ μεγαλειότης τῆς φύσεως παρομοίως ἐξευγενίζει καὶ τὰ πλείον εὐτελῆ ὄντα εἰς τὰ ὄμματά μας. Ἐκείνη ἡ καινὴ μήτηρ ἐνεργεῖ πανταχοῦ μὲ βαθεῖαν σοφίαν, καὶ βαθίζει δι' ἀσφαλῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι τὴν ὀδηγοῦσιν εἰς τὰ τέλη της (1). Ὅταν περιτρέχη τις, κατὰ πρῶτην προσβολὴν τὸν ἄπειρον ἀριθμὸν τῶν προϊόντων αὐτῆς, αἰσθάνεται εὐμαρῶς, ὅτι, διὰ νὰ ἐρευνᾷ μὲ ἔκβασιν, νὰ κατανοῇ τὰς ἀναφοράς των, καὶ νὰ τὰ περιγράφῃ μὲ ἀκρίβειαν, πρέπει νὰ τὰ καταλέγῃ εἰς τάξιν τινὰ, διαιρῶν αὐτὰ κατ' ἀρχὰς εἰς ὀλιγαρίθμους κλάσεις, καθὼς εἶναι τῶν ζώων, φυτῶν, καὶ μετ' ἄλλων. Ἄν ἐξετάζῃ ἐπομένως κάθε μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς κλάσεις, εὐρίσκει, ὅτι τὰ ὄντα, ὑφ' ὧν αὐταὶ ἀπαρτίζονται, ἔχοντα ἀναμεταξύ των ὁμοιότητος, καὶ διαφορὰς, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον αἰσθητὰς, ἀφαιλοῦσι νὰ διακρίωνται, καὶ νὰ ὑποδιακρίωνται εἰς πολλὰ εἶδη, ἕως οὗ νὰ κατανωθῶσιν εἰς τὰ άτομα.

§. κθ'. Τοιαῦτα εἶδη τῶν κλιμάκων εὐκόλον ἤθελεν ἦναι νὰ συζήνωσιν, ἂν ἦτον δυνατόν νὰ γνωρίζωσι τὴν γινομένην ἀφ' ἑνὸς, εἰς ἄλλο εἶδος μετάβασιν· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τοιαῦτα μεταβάσεις, γίνονται μὲ τρόπον μυστηριώδη, καὶ ἀκατάληπτον (2), κινδυνεύουσιν εἰς κάθε στιγμήν νὰ συγχέωσιν, ὅτι πρέπει νὰ διακρίνηται, καὶ νὰ διακρίνωσιν, ὅτι πρέπει νὰ συγχέεται. Τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὸ σφάλμα τῶν μέχρι τούδε δημοσιευθεισῶν μεθοδῶν (3). Εἰς τινὰς ἐκείνων τῶν πινάκων τῆς διακρίσεως, μὲ ἀπορίαν βλέπομεν κᾶπποια πτηνὰ

(1) Ὁ αὐτ. μορ. ζω. α'. ε'. (2) ἴδ. ζω. κ'. α'. (3) μορ. ζω. α'. β'.

τεταγμένα εἰς τὰ ἐνυδρα, ἢ εἰς τι εἶδος, ὅπου εἶναι εἰς αὐτὰ ἐπίσης ἀλλότριον· οἱ ποιῶνται αὐτῶν τῶν πινάκων ἠπατήθησαν εἰς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν, κρίνοντας τὸ ὅλον ἀπὸ τὸ μέρος, καὶ λαμβάνοντας τὰ πτερὰ, ὡς εἰδικὴν διαφοράν, διείλον ὅλα τὰ ζῶα εἰς δύο μεγάλας γενεάς, τὴν μὲν, εἰς πτερωτὰ, τὴν δὲ, εἰς ἀπτερα, χωρὶς νὰ περιεργασθῶσιν, ὅτι μεταξὺ τῶν ἀτόμων ἐνός, καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶδους, τῶν μυρμηκίων, φέρ' εἶπεν, οἱ μὲν εἶναι πεπρωτισμένοι μὲ αὐτὸ τὸ ὄργανον, οἱ δὲ, ἐξερρημένοι. Ἡ διαίρεσις εἰς ζῶα χειροῦθη, καὶ ἄγρια, κἄν υἰοθετήθη ἀπό τινος φυσικοῦ, εἶναι ἐπίσης ἐλλειπίς. Ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐκεῖνα τὰ ζῶα, τῶν ὁποῖου ἔμαθε νὰ καταδαμάξη τὰ ἦθη, δὲν διαφέρουσι κατ' εἶδος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ἵππον, καὶ σκύλλον, οἵτινες ζῶσιν εἰς τὰ ὄρη. Κάθε διαίρεσις, διὰ νὰ ἦναι ἀκριβὴς, πρέπει νὰ συσῆη διάκρισιν πραγματικὴν μεταξὺ τῶν ὑποκειμένων, τὰ ὅποια διαιρεῖ. Κάθε διαφορά, διὰ νὰ ἦναι εἰδική, πρέπει νὰ συνάπτῃ μὲ αὐτὸ μόνου τὸ εἶδος ὅλα τὰ ἀνήκοντα εἰς αὐτὸ ἄτομα, ἢ πλάδη, ὅσα δὲ ὅλου εἶναι ὅμοια, ἢ διαφέρουσιν ἀναμεταξύ των ἀπὸ μείζον εἰς ἑλάττον. Ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ συνθήκαι εἶναι δυσχερέζονται εἰς ἐκπλήρωσιν (1), ὁ Ἀριστοτέλης ἐπενόησε σχέδιον τῆς διαιρέσεως, τὸ ὅποσον περιέχει ὅλας τὰς εὐκολίας, καὶ ἀπωθεῖται ὅλας τὰς ἀτοπίας τῶν προηγηθεισῶν μεθόδων. Θέλει τὸ ἐκθέσει εἰς μίαν τῶν πραγματειῶν του (2), καὶ αὕτη ἀναμφιβόλως θέλει ἦναι πόνημα ἀνδρὸς φιλοπόνου, μηδὲν παραβλέποντος, καὶ γέννημα μεγάλου νοός, ὅς τις βλέπει τὰ πάντα (3).

§. λ'. Ἀπὸ τὰς ἐρεῦνας, μὲ τὰς ὁποίας μέλλει νὰ πλουτίσῃ τὴν ἰσορίαν τῶν ζῶων, μ' ἔκαμε συμμέτοχον, καὶ μέλλω

(1) Αὐτ. (2) ἰδ. ζῶ. §. 761. (3) Ὁ Κ. Βουφῶν ἄρ. α ἡμῆ-
νευεν αὐτὸ τὸ σχέδιον εἰς τὸ προσόμενον τοῦ πρώτου τόμου τῆς φυσικῆς ἰσορίας,

νά ἀναφέρω τινάς, διὰ νά σέ διδάξω, μέ ποιόν τρόπον κατὰ τὸ παρὸν σπουδάζουσι τὴν φύσιν. α'. Θεωροῦντες τὰ ζῶα, ὡς πρὸς τοὺς τόπους, ἐν οἷς κατοικοῦσιν, εὗρον, ὅτι τὰ ἄγρια εἶναι ἀγριώτερα εἰς τὴν Ἀσίαν, ἰσχυρότερα εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ πολυειδέστερα εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ὅπου, καθὼς λέγει ἡ παροιμία, φαίνεται διὰ παντὸς νέον τι τέρας (1). Ὅσα εὗρισκονται εἰς τὰ ὄρη εἶναι μᾶλλον κακοποιὰ ἀπὸ τὰ τῶν πεδιάδων (2). Δὲν ἤξεύρω ὅμως, ἂν αὐτὴ ἡ διαφορὰ προέρχεται ἀπὸ τοὺς τόπους, ἔνθα διαγιγνώσκονται, ἢ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν. Ἐπειδὴ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου πολλὰ εἶδη ζῶων εὗρισκονται τὴν ἀναγκαίαν ζωοτροφίαν τοὺς, τὰ ἀγριώτερα, καὶ ἡμερώτερα ζῶσιν εἰρηνικῶς μαζί, καὶ ὁ κροκόδειλος κολακεύει τὴν χεῖρα τοῦ ἰσρίως, ἥτις δίδει εἰς αὐτὸν τροφήν (3). Ἐχει μεγάλην ἐπιρροὴν τὸ κλίμα εἰς τὰ ἡθη των (4). Ἡ ὑπερβολὴ ψύχους, καὶ θερμότητος τὰ ἀποκαθιστᾷ ἄγρια, καὶ σκληρὰ (5). Οἱ ἄνεμοι, τὰ ὕδατα, καὶ αἱ τροφαὶ ἐξαρκοῦσιν ἐνίοτε νά τὰ μεταβάλωσι (6). Τὰ ἔθνη τῆς μεσημβρίας εἶναι δειλὰ, καὶ χαῦνα, τὰ τῆς ἄρκτου γενναῖα, καὶ εὐκολόπισα, ἀλλὰ τὰ πρῶτα εἶναι μᾶλλον πεπαιδευμένα, ἴσως ἐπειδὴ εἶναι ἀρχαιότερα, καὶ ἴσως ἔτι ἐπειδὴ εἶναι λεπτότερα. Κατὰ ἀλήθειαν αἱ ἰσχυραὶ ψυχὴν σπανίως βασανίζονται ἀπὸ ἐπιθυμίαν ἀνήσυχον νά διδάσκωνται (7). Ἡ αὐτὴ αἰτία, ἥτις παράγει αὐτὰς τὰς ἡθικὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐπιρροῆσι ἔτι καὶ εἰς τὸν διοργανισμόν αὐτῶν. Μεταξὺ ἄλλων ἀποδείξεων, οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι κοινῶς κυάνεοι εἰς τοὺς ψυχροὺς τόπους, καὶ μελανοὶ εἰς τοὺς θερμούς (8).

§. λ'. β'. Τὰ πτηνὰ εἶναι αἰσθητικώτατα εἰς τὰς κακοκαιρίας (9) ὅταν πλησιάζῃ ὁ χειμὼν, ἢ τὸ θέρος, τὰ μὲν,

(1) Αὐτ. η'. κζ'. (2) αὐτ. κ'. (3) αὐτ. ζ'. α'. (4) Πλά. περὶ νο. ε'. §. 747. (5) Ἄριστ. περὶ ζῴ. §. 750. (6) Πλά. αὐτ. (7) Ἄριστ. αὐτ. (8) αὐτ. (9) ὁ αὐτ. ε'. ζῴ. η'. β'.

κατέρχονται εἰς τὰς πεδιάδας, ἢ καταφεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη, τὰ δὲ ἀφίνουσι τὰς κατοικίας των, ἀπερχόμενα μακρὰν, διὰ νὰ ἀναπνέωσιν ἀέρα πλείον εὐκρατον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, διὰ νὰ ἀποφεύγῃ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ψυχρότητος, καὶ θερμότητος, μεταφέρει ἀλληλοδιαδόχως τὴν αὐλὴν του εἰς τὴν ἄρκτον, καὶ μεσημβρίαν τῆς βασιλείας του (1). Ὁ χρόνος τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ ἐπιστροφῆς τῶν πτηνῶν διωρίζθη εἰς τὰς ἡμερίας. Τὰ ἀσθενέστερα ἀρχίζουσι τὴν ὁδοπορίαν· ἐπειδὴ ὅλα ταξιδεύουσι ὁμοῦ, καὶ τρόπου τινὰ κατὰ φυλάς. Ἐχουσιν ἐνίοτε νὰ διέρχωνται δρόμον διεξοδικόν, ἕως οὗ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν διωρισμένον τόπον. Οἱ γερανοὶ ἔρχονται ἀπὸ τὴν Σκυθίαν, καὶ καταυτῶσιν εἰς τοὺς ἐλώδεις τόπους, οἵτινες εἶναι ὑπεράνω τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐξ ὧν ὁ Νεῖλος ἔχει τὰς ἀρχάς του. Ἐκεῖ κατοικοῦσιν οἱ Πυγμαῖοι. Τί; διέκοψα τὸν λόγον, πεισθεὺς τοὺς Πυγμαίους; Εἶναι ἔτι εἰς πόλεμον μὲ τοὺς γερανοὺς, καθὼς ἦσαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ὀμήρου (2); Ὁ πόλεμος ἐκεῖνος εἶναι μυθοπλασία τοῦ ποιητοῦ, τὴν ὁποίαν δὲν θέλει υἱοθετηθῆ ὁ ἱστορικὸς τῆς φύσεως (3), ἀλλ' οἱ Πυγμαῖοι ὑπάρχουσι, εἶναι γενεὰ ἀνθρώπων σμικροτάτων, καθὼς καὶ οἱ ἵπποι του, εἶναι μελανοὶ, καὶ ζῶσιν εἰς τὰ σπήλαια, ὡς οἱ Τρογλοῦται (4). Ἡ ἰδίᾳ αἰτία, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης, ἥτις βιάζει τὰ πτηνὰ νὰ ἐκτοπίζωνται κατ' ἔτος, ἐνεργεῖ καὶ εἰς τὸ βάθος τῶν ὑδάτων (5)· ὅταν ἡμεθα εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐβλέπομεν, εἰς διωρισμένας ἐποχάς, πολλὰ εἶδη ὄψαρίων, ἄλλοτε μὲν, ὅτι ἀνέρχονται εἰς τὸν Εὐξείνου πόντου, ἄλλοτε δὲ, ὅτι κατέρχονται εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Πη-

(1) Ξε. Κύρ. παιδ. κ'. §. 233. Πλούτ. περὶ φυ. §. 604. (2) Ἰλ. γ'. στίχ. 4. (3) ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἀναφέρει αὐτὸν τὸν μῦθον, ἀν καλὰ καὶ οἱ ἱστορικοὶ τὸν κατηγοροῦσι περὶ τοῦτου, ἐπιειδέμενοι εἰς τὴν πᾶσαν τῆς λατινικῆς μεταφραστικῆς. (4) Ἀριστ. εἰς ζώ. κ'. κεφ. 48. Κητσὺ παρ' αὐτῶ. §. 144. (5) Ἀριστ. αἰτ.

γαίνουσι ὁλόκληροι γενεαί, καθὼς τῶν πτηνῶν, καὶ ἡ ὕψος τῶν, ὡς ἡ ζωὴ μας, εἶναι σημειωμένη διὰ τῶν δικτύων, τὰ ὅποια τὰ ἀναμένωσι εἰς τὴν διάβασιν.

§. λβ'. γ'. Ἐρευνήσαντες τινες, πόσον διαρκεῖ ἡ ζωὴ τῶν ζώων, νομίζουσι, ὅτι παρατήρησαν, εἰς πολλὰ εἶδη ζώων, ζωὴν διεξοδικωτέραν τῶν θηλυκῶν ἀπὸ τῶν ἀρσενικῶν· ἀλλὰ, χωρὶς νὰ προσκολληθῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν διαφοράν, θυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι οἱ σκυλλοὶ φθάνουσι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς δεκατέσσαρα, ἢ δεκαπέντε ἔτη, καί ποτε ἕως εἰς τὰ εἴκοσι⁽¹⁾· οἱ βόες σχεδὸν εἰς τὸν ἴδιον ὄρον⁽²⁾· οἱ ἵπποι κοινῶς, εἰς δεκακοτῶ, ἢ εἴκοσι, ἐνίοτε εἰς τριάκοντα, καὶ ἔτι εἰς πευτήκοντα. Οἱ ὄνοι πρισιπότερον ἀπὸ τὰ τριάκοντα. Αἱ κάμηλοι πλέον τῶν πευτήκοντα⁽³⁾, τινὲς μέχρι τῶν ἑκατόν⁽⁴⁾. Οἱ ἐλέφαντες φθάνουσι, ὡς λέγουσίν τινες, εἰς διακόσια ἔτη, ὡς δὲ ἄλλοι, εἰς τριακόσια⁽⁵⁾. Ἐδόξαζον τὸ πάλαι, ὅτι ἡ ἔλαφος ἔζη τετράκις τὴν ἡλικίαν τῆς κορώνης, καὶ αὕτη ἐνεάκις τὴν τοῦ ἀνθρώπου⁽⁶⁾. Πᾶν ὅ,τι ἠξέυρουσι κατὰ τὸ παρὸν, ὡς πρὸς τὰς ἐλάφους, βέβαιον, εἶναι, ὅτι ὁ χρόνος τῆς κυφορίας, καὶ τῆς ταχείας αὐξήσεώς των δὲν συγχωρεῖ νὰ ἀπονέμωσι εἰς αὐτὴν ζωὴν πολλὰ πολυχρόνιον⁽⁷⁾. Ἡ φύσις κάμνει ἐνίοτε ἐξαιρέσεις εἰς τοὺς γενικοὺς τῆς νόμου. Οἱ Ἀθηναῖοι θέλουσι διηγηθῆ εἰς ἐσὲ τὸ παράδειγμα ἑνὸς ἡμιόνου, ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἔτων. Ἀπὸ τὸν κερὸν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς τῷ ἀπέδωκαν τὴν ἐλευθερίαν, ἐπειδὴ ἦτον πολλὰ γηράλαιος, ἀλλ' ἠκολούθει, περιπατῶν ἔμπροσθεν τῶν ἄλλων, παρακινῶν αὐτοὺς

(1) Αὐτ. σ'. κ'. Buffon. hist. nat. t. 1. p. 227. (2) Ἄρισ. αὐτ. Κατὰ τὸν Βουκρῶν οἱ ὄνοι, καθὼς καὶ οἱ ἵπποι ζῶσι 25, ἢ 30 ἔτη (ἱσ. φυσ. τό. 4. §. 226.) (3) Ἄρισ. αὐτ. (4) Κατὰ τὸν Βουκρῶν 40, ἢ 50 (τό. 3. §. 239.) (5) Ἄρισ. αὐτ. (6) Ησ. ὁ. παρὰ Πλούτ. περὶ χροσ. ἐκλε. §. 415. (7) Ἄρισ. ἱσ. ζω. σ'. κδ'.

μέ τὸ παράδειγμα του, καὶ ζητῶν νὰ μετέχη ἀπὸ τοὺς πόνους των. Θεσπισμα τοῦ δήμου ἀπηγόρευε τοὺς ἐμπόρους νὰ τὸν ἀπομακρύνωσιν, ὅταν ἤθελε πλησιάζει εἰς τὰ κοφίνια τῶν σπερμάτων, ἢ τῶν καρπῶν, ἐκτεθειμένων εἰς πώλησιν (1).

§. λγ'. Ὁ. Παρατηρήθη, καθὼς σοὶ τὸ εἶπον, ὅτι ἡ φύσις διαβαίνει ἀπὸ ἓν γένος, καὶ εἶδος, εἰς ἄλλο δι' ἀκαταλήπτων βαθμῶν (2), καὶ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπου ἕως εἰς τὰ ἀναισθητότερα ὄντα, ὅλοι τῆς αἰ παραγωγαὶ φαίνονται, ὅτι περικρατοῦνται διὰ τίνος συνεχοῦς συναφείας. "Ὅς λάβωμεν τὰ ὄρυκτά, τὰ ὅποια σχηματίζουσι τὸν πρῶτον δακτύλιον τῆς ἀλύσεως. Βλέπω μόνου ὕλην παθητικόν, ἄγονον, χωρὶς ὄργανα, καὶ ἐπομένως χωρὶς ἀνάγκας, καὶ ἐπαγγέλματα. Αἰφνυδίως νομίζω, ὅτι διακρίνω εἰς κάμποια φυτὰ εἰδός τε κινήσεως, αἰσθήσεων ἀσθενεστάτων, ζωῆς ζώπυρον, καὶ εἰς ὅλα σαθερὰ ἀναβλάστησιν, ἀλλ' ἐξερρημένην ἀπὸ μητρικὰς περιθάλψεις, νὰ τὴν περιποιῶνται. "Ἐρχομαι εἰς τὰ ἄκρα τῆς θαλάσσης, καὶ ἀμφιβέλλω εὐθύς, ἂν τὰ κογχυλιὰ τῆς ἀνήκουσιν εἰς τὸ γένος τῶν ζῴων, ἢ εἰς τὸ τῶν ζωοφύτων. Ἐπιστρέφω ὀπίσω εἰς τὰ ἔχνη μου, καὶ τὰ σημεῖα τῆς ζωῆς πολλαπλασιάζονται εἰς τὰς ὄψεις μου. Βλέπω ὄντα, ὅτι κινοῦνται, ὅτι ἀναπνεύουσι, καὶ ἔχουσι ἐπιθυμίαν, καὶ καθήκοντα. "Ἄν ἦναι ἀπὸ αὐτὰ τοιαῦτα, τὰ ὅποια, ὡς ἂν τὰ φυτὰ, περὶ ὧν ἤδη ὠμίλησα, ἔμειναν ἀπὸ τὴν νηπιότητάτων ἐγκαταλελειμμένα εἰς τὴν τύχην, ὅμως εὐρίσκονται καὶ τοιαῦτα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνατροφή ἐ χρημάτισε, κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἤττον ἐμμέριμος. Ταῦτα ζῶσιν εἰς κοινωνίαν μετὰ τὸν καρπὸν τοῦ ἔρωτός των, ἐκεῖνα δὲ κατεσάθησαν τῆς γενεᾶς των ἀλλότρια. Πολλὰ παρισῶσιν εἰς τὴν θέαν μου κάμποιοι τε τῶν ἠθῶν μας σχέδιον. Εὐρίσκω εἰς αὐτὰ χαρακτῆρας συγκαταβατικούς, εὐρίσκω ἀπὸ αὐτὰ ἀκαταδάμαστα, εἰς

(1) Αὐτ. Πλω. π'. κεφ. μδ'. (2) Ἄρισ. αἰσ. π'. α'.

αὐτὰ βλέπω σημεῖα ἡμερότητας, ἀνδρείας, αὐθαδείας, βαρβαρότητας, φόβου, ἀνανδρείας, καὶ προσέτι ἐνίστη τὴν εἰκόνα τῆς φρονήσεως, καὶ τοῦ λόγου. Ἡμεῖς ἔχομεν τὸ λογικόν, τὴν σοφίαν, καὶ τὰς τέχνας, ἐκεῖνα δὲ ἔχουσι δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἀναπληροῦσιν αὐτὰς τὰς ὑπεροχάς (1).

§. λδ'. Αὐτὴ ἡ σειρά τῶν ἀναλογιῶν μὲ φέρει τελευταίου εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀλύτσεως, ὅπου ἐτέθη ὁ ἄνθρωπος. Μεταξὺ τῶν ποιητῶν, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουσι τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, παρατηρῶ δύο οὐσιώδεις· ἡ πρώτη εἶναι ὁ νοῦς, ὁ ὁποῖος, ἐπὶ ζωῆς του, τὸν ἀνυφοῖ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν οὐρανίων πραγμάτων (2)· ἡ δευτέρα εἶναι ὁ θαυμασιος διοργανισμὸς του, καὶ μάλιστα ἐκεῖνη ἡ ἀφῆ, ἡ πρώτη, ἡ χρειωδεστέρα, καὶ ἐξαιρετος ἀπὸ τὰς αἰσθήσεως μας (3), πηγὴ τῆς φιλεργίας, καὶ ὄργανον προσφυέστατον νὰ βοηθῆ τὰς ἐργασίας τοῦ νοῦς. Εἶναι ἴδιον τῆς χειρὸς, ἔλεγεν ὁ Ἀναξαγόρας, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνθρωπος χρεωθεῖ μέρος τι τῆς ὑπεροχῆς του (4). Διὰ τί, εἶπον τότε, βάλλεις τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀλύτσεως; Τὸ ἄπειρον διάστημα, ὅπου τὸν χωρίζει ἀπὸ τὴν θεότητα ἠθέλε μένει ἐρημία εὐρύχωρος. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Μάγοι τῶν Χαλδαίων, οἱ Φρύγες, καὶ οἱ Θράκες τὸ ἀναπληροῦσιν ἀπὸ κατοίκους, τόσον ἀνωτέρους ἀπὸ ἡμᾶς, ὅσον ἡμεῖς ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα (5). Ὁμιλῶ, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, περὶ ὁρατῶν ὄντων μόνων. Εἶναι ἐλπίζομενον, ὅτι ὑφίσταται ὑπεράνω ἀπὸ ἡμᾶς ἀπειρία ὄντων, ἡ ὁποῖα δὲν ὑποπίπτει εἰς τὴν θέαν μας. Ἀπὸ τὸ παχύτερον ὄν, ἀνέβημεν δὲ ἀκαταλήπτων βαθμῶν ἕως εἰς τὸ εἶδος μας. Διὰ νὰ φθάσωμεν ἀπὸ αὐτὸν τὸν ὄρον ἕως εἰς τὴν θεότητα, ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ διέλθωμεν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰς διαφόρους νοερὰς, αἱ ὁποῖαι, ὅσον περισσότερον πλησιάζ-

(1) Ἀριστ. αὐτ. (2) τῆ. ἰ. θ'. (3) μορ. ζω. β'. κ'. (4) Πλούτ. φιλαδέλ. 478. (5) Ἀριστ. μεταφ. εἶ. κερ. δ'. Πλούτ. περὶ χρησ. κηλ. §. 410.

ζουσιν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἰψέσου, τόπον εἶναι λαμπρότεραι, καὶ καθαρότεραι. Αὐτὴ ἡ δόξα, σύμφωνος μὲ τὸν δρόμον τῆς φύσεως, εἶναι τόπον ἀρχαία, ὅσον καὶ γενικὴ παρὰ τοῖς ἔθνεσιν· ἡμεῖς ἀπὸ αὐτὸ τὴν ἐδανείσθημεν. Πληραῦμεν τὴν γῆν, καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἀπὸ πνεύματα, εἰς τὰ ὅποια τὸ ὑπέρτατον Οὐ ἐνεχείρισε τοῦ παντός τὴν διοίκησιν (1), τὰ διανέμωμεν πανταχοῦ, ὅπου ἡ φύσις φαίνεται ἐμφυχωμένη, καὶ κυρίως εἰς ἐκεῖνας τὰς περιοχάς, αἱ ὅποιαι ἐραπλοῦνται περὶ ἡμᾶς, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπὸ τὴν γῆν, μέχρι τῆς σελήνης. Ἐκεῖ ἔχοντα ἐξουσίαν ἀπεριόριστον, διανέμουν τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος.

§. λε'. Κάθε ἔθνος, καὶ κάθε ἄνθρωπος εὕρισκε εἰς αὐτὰ τὰ ἀόρατα πνεύματα φίλον δικαῖν ἢ τὸν ὑπερασπίζηται, καὶ ἐχθρὸν οὐδὲν ἧττον δραστήριον ἢ τὸν κατατρέχει. Ἐχουσι σῶμα ἀερῶδες (2), ἡ οὐσία τῶν ἐπέχει τὸ μέσον θείας, καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως· μᾶς ὑπερβαίνουν εἰς τὸν νοῦν, τινὰ εἶναι εἰς τὰ πάθημας ὑποκείμενα, τὰ περισσότερα ὅμως εἰς μεταβολάς, αἱ ὅποιαι τὰ διαβιβάζουσιν εἰς βαθμοὺς ἀνωτέρους. Ἐπειδὴ ὁ ἀναρίθμητος ὄμιλος τῶν πνευμάτων διακρίνεται εἰς τέσσαρας κυρίας κλάσεις, ἡ πρώτη εἶναι τῶν Θεῶν, τοὺς ὁποίους τὸ κοινὸν πλῆθος λατρεύει, καὶ οἱ ὅποιοι κατοικοῦσιν εἰς τοὺς ἀστέρας· ἡ δευτέρα εἶναι ἡ τῶν πνευμάτων, κυρίως εἰπεῖν, ἡ τρίτη, ἡ τῶν ἡρώων, οἵτινες, ἐν ὄσῳ ἔζων, ἀπέδωκάν μεγάλαις ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν ἀνθρωπότητα· ἡ τετάρτη εἶναι ἡ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ἀφ' οὗ χωρισθῶσιν ἀπὸ τὰ σώματάτων. Διατάττομεν εἰς τὰς τρεῖς πρώτας κλάσεις τιμὰς, αἱ ὅποιαι θέλουσι γίνῃ ποτὲ μερὶς τῆς ἐδικῆς μας, καὶ θέλουσι μᾶς ὑψώσῃ κατὰ διαδοχὴν εἰς τὴν ἀξίαν τῶν ἡρώων, τῶν πνευμάτων, καὶ τῶν Θεῶν (3). Ὁ Βυζαντινός, ὡς τις δὲν ἐνόει ἀπὸ

(1) Περὶ τῆς παρα Λαττ. κ. §. 32. Οὐλ. παρ' αὐτ. ἀ. §. 27. Πλὴ. πρὸς κ. 1. 899. (2) Πλὴ. αὐτ. (3) Περὶ τῆς παρα Πλὴ. παρ' αὐτ. πρὸς κ. 1. 899.

ἐμέ καλλίτερα τὰ αἷτια ἐκείνων τῶν προβιβασμῶν, ἐπρόσθε-
 σεν, ὅτι μερικὰ πνεύματα κατατῆκονται, καθὼς ἡμεῖς, ἀπὸ
 θλίψεως, καὶ ὑπόκεινται, καθὼς ἡμεῖς, εἰς θάνατον (1). Ἡ-
 ρώτησα, ποιοὶ ὅροι θεωρίσθησαν εἰς τὴν ζωὴν τους; Κατὰ τὸν
 Ἡσίοδον, ἀπεκρίθη, αἱ Νύμφαι εἶναι μακραίωνες. Κατὰ τὸν
 Πίνδαρον, ἡ Ἀμαδρυὰς συναποθνήσκει μὲ τὸ δένδρον, ὅπου
 τὴν περικλείει εἰς τὸν κόλπον του. Οἱ σοφοὶ δὲν ἠσχολήθησαν
 ἱκανῶς, πάλιν εἶπον, περὶ τόσον χρειώδους ὑποκειμένου· ἢ-
 θελεν ἦναι ὅμως οὐσιῶδες, νὰ γνωρίζωμεν τὸ εἶδος τῆς ἐξου-
 σίας, τὴν ὁποίαν αὐταὶ αἱ νοεραὶ οὐσίαι ἔχουσιν εἰς ἡμᾶς, ἕως
 χρεώσῃ κανεὶς νὰ τοῖς ἀποδίδῃ περισσότερα ἀποτελέσματα,
 τῶν ὁποίων ἀγνοοῦμεν τὴν αἰτίαν· καὶ ἕως εἶναι αὐταὶ, αἱ
 ὁποῖαι φέρουσι τὰ ἀνέλπιστα συμβεβηκότα, εἴτε εἰς τὰ τυχερὰ
 παιγνίδια, εἴτε εἰς τὰς πολιτικὰς μεταβολάς. Θέλω ὁμολογή-
 σαι εἰς ἐσὲ ὅτι ἡ ἰσχυρία τῶν ἀνθρώπων μ' ἐπροξένησεν ἀηδία,
 εἶχον ἄκραν ἐπιθυμίαν νὰ ἀκούω τὴν τῶν ἀοράτων ὄντων. Ἰ-
 δοὺ ἄνθρωπος, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ὅς τις εἶναι ἱκανὸς νὰ
 μᾶς ἀναφέρῃ θαυμάσια ὑπομνήματα.

§. λς'. Ὁ Πυθαγορικὸς Τηλεσικλῆς, εἰσερχόμενος τότε,
 εἰδοποιήθη περὶ τῆς ὕλης τῆς συναγωγῆς μας, καὶ ἔμεινεν ἐξε-
 στικῶς, δι' ὅ,τι δὲν εἶδομεν ποτὲ πνεύματα. Εἶναι ἀληθές, εἶ-
 πεν, ὅτι αὐτὰ ἔχουσι συγκοινωνίαν μόνον μὲ ψυχὰς ἀπὸ πο-
 λὺν χρόνον εἰς ταῦτα παρασκευασμένας διὰ μελέτης, καὶ θεή-
 σεως. Μετὰ ταῦτα ὡμολόγησεν, ὅτι τὸ ἐδικόν του πολλὰκις τὸν
 ἐτίμησε μὲ τὴν παρουσίαν του, καὶ, καταπεισθέν ποτε ἀπὸ τὰς
 θαρμᾶς του παρακλήσεις, τὸν διεβίβασεν εἰς τῶν πνευμάτων τὸ
 βασίλειον. Κάμε εἰς ἡμᾶς χάριν, τῷ εἶπον, νὰ μᾶς διηγηθῆς
 τὴν περιήγησίν σου· σὲ ὀρκίζω εἰς τὸ ὄνομα ἐκείνου, ὅς τις
 σὰς ἐδίδαξε τὴν ἀρετὴν τῶν ἀριθμῶν, 1, 2, 3, 4 (2). Ὁ

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Ἰαμβλ. κη. κη. Πυθαγ. χροσ. ἐπ. σι. 47.

Τηλεσεκλής δὲν ἔδειξε πλέον ἀντίστασιν, καὶ ἄρχησε μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις. Ἄφ' οὗ ἤλθεν ἡ ὄρα τῆς ἀναχωρήσεώς μου, ἠ-αθάθη, ὅτι ἡ ψυχὴ μου ἐλύθη ἀπὸ τὰ δεσμὰ, τὰ ὅποια τὴν ἐδέσμευον μὲ τὸ σῶμα, καὶ εὐρέθη ἀνάμεσα εἰς νέον κόσμον οὐσιῶν ἐμφύχων, ἀγαθοποιῶν ἢ κακοποιῶν (1), περιχαρῶν, ἢ σκυθρωπῶν, φροσίων, ἢ παραπλήγων, μέχρι τινὸς ἐπερι-πατούμεν μὲ αὐτὰς, καὶ μοι ἐφαίνετο, ὡσάν νὰ ἐγνωρίζον, ὅτι διευθύνουσι τὰ συμφέροντα τῶν βασιλείων, καὶ τὰ τῶν ἰδιω-τῶν, τὰς ἐρεῦνας τῶν σοφῶν, καὶ τὰς ἡόξας τοῦ χυδαίου λαοῦ (2). Αἰφνης μία γυνὴ γεγαυτιαίου μεγέθους ἐξήπλωσε τὰ μελανό της ἐνδύματα ὑπὸ τὰς ἀψίδας τῶν οὐρανῶν, καὶ, κατερχομένη μὲ βραδύτητα ἐπὶ τῆς γῆς, ἔδωκε τὰς προσαγὰς της εἰς τὴν συνοδίαν, ἡ ὅποια τὴν ἐδορυφόρει. Εἰσηλθόμεν ἰδιαιτέρως εἰς πολλὰ οἰκήματα. Ὁ Ὑπνος, καὶ οἱ δοῦλοί του ἐξέχου εἰς αὐτὰ ἀφθόνως μνησκόνεια, καὶ, ἐν ᾧ ἡ Σιωπὴ, καὶ ἡ Εἰρήνη ἐκάθηντο ἡσυχα παρὰ τῷ ἐναρέτῳ ἀνδρὶ, αἱ Συνειδήσεις, καὶ τὰ φρικώδη Φάσματα ἐτάραττον βιαίως τὴν κλίνην τοῦ κακοτρόπου. Ὁ Πλάτων ἔγραφεν, ὑπαγορευόμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Ὁμήρου, καὶ τὰ εὐφρόσυνα ἐνύπνια ἐπέτων περὶ τὴν νέαν Λυκωρίδα.

§. λξ. Ἡ Αὐγὴ, καὶ αἱ Ὠραὶ ἀνοίγουσι τῆς ἡμέ-ρας τὰ παραπετάσματα, μοι εἶπεν ὁ ὀδηγός μου· εἶναι καιρὸς νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὸν αἶρα. Βλέπετε τὰ πολιούχα τῶν Ἀθη-νῶν, Κορίνθου, καὶ Λακεδαιμόνος πνεύματα, ὅτι ἀεροβατοῦ-σιν ὑπεράνω ἐκεῖνων τῶν πόλεων (3), καὶ ἀπωθοῦσιν ἀπὸ αὐτὰς, ὅσον εἶναι δυνατόν, τὰ ἐπαπειλοῦντα αὐτὰς κακά; Μὲ ὅλον τοῦτο οἱ ἀγροί των μέλλουσι νὰ ἐρημωθῶσι· ἐπει-θὴ τὰ πνεύματα τῆς μεσημβρίας, κεκαλυμμένα μὲ νέφη σκοτει

(1) Πλάτ. παρὰ Πλουτ. Ἀρεσκί. φιλ. α'. κεφ. η'. (2) Meshem. in euduv. c. 4. §. 34. Bruck. hist. phil. p. 1113. (3) Παισα. η'. κεφ. ε.

νά, προχωροῦσι μὲ φρυάγματα κατὰ τῶν τῆς ἄρκτου· οἱ πό-
 λεμοὶ εἶναι τόσον συνεχεῖς εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, παρά εἰς
 τοὺς ἐδικούς σας, καὶ ἡ μάχη τῶν Τετάνων, καὶ Τυφώ-
 νων δὲν ἦτον ἄλλοτε, ἢ τῶν θύω πληθῶν τῶν πνευμάτων (1).
 Τέως παρατήρησαι ἐκείνους τοὺς διαπρυσίους Ἐπόπτας, οἵ
 τινες μὲ πῆσιν τόσον ταχείαν, καὶ τόσον ἀνήσυχον, ὡς ἡ
 τῶν χελιδάνων, διαβαίνουσι τάχις αἰγγύθεν τῆς γῆς, καὶ
 σρέφουσι πανταχοῦ ἀκορίστους, καὶ διαπεραστικὰς θείας· οὗτοι
 εἶναι ἔφοροι τῶν ἀνθρώπινων πραγμάτων, οἱ μὲν ἐκχέουσι τὰς
 ἠδεΐας τῶν ἐπιρροῶς εἰς τοὺς ὑπερασπιζομένους παρ' αὐτῶν
 θνητοὺς (2), οἱ δὲ ἀφίνουσι τὴν ἀδυσώπητον Νάμεσιν νά
 ἔρμη κατὰ τῶν παρανόμων (3). Ἴδὲ ἐκείνους τοὺς μεσίτας,
 ἐκείνους τοὺς ἑρμηνευτὰς, ὅτι ἀνέρχονται ἀκαταπαύστως, καὶ
 κατέρχονται· οὗτοι φέρουσιν εἰς τοὺς Θεοὺς τὰς εὐχὰς, καὶ
 προσφορὰς σας, παριστώσιν εἰς ἐσᾶς εὐτυχῆ, ἢ ὀλέθρια ἐνύ-
 πνια, καὶ τὰ μυσῆρια τοῦ μέλλοντος (4), τὰ ὁποῖα μετὰ ταῦ-
 τα ἀνακαλύπτονται διὰ τοῦ σώματος τῶν μαντείων. Ὡς ὑπε-
 ρασπισά μου! ἔκραξα ἔξαφνα, Βλέπω ὄντα, τῶν ὁποίων τὸ
 μέγεθος, καὶ ἡ κακότροπος ὄψις ἐμπνέουσιν εἰς ἐμὲ φρίκην,
 ὅτι ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς. Ἄς φύγωμεν, μοὶ εἶπεν· εἶναι θυ-
 συχῆ, ἡ εὐδαιμονία τῶν ἄλλων τὰ ἀγριώνει, καὶ λυποῦνται
 μόνον τοὺς, ὅσοι διάγουσι τὴν ζωὴν τους εἰς τάλαιπωρίας, καὶ
 δάκρυα (5).

§. λη'. Ἐκφυγόντες τὴν μανίαν τους, ἦυραμεν ἄλλα
 ὑποκείμενα οὐχ ἦτον ἐλεεινά. Ἄτ η, ἡ ἀποτρόπαιος Ἄτ η,
 πηγὴ αἰωνία τῶν διχονοιῶν, αἵ τινες βασανίζουσι τοὺς ἀν-
 θρώπους, ἐπεριπάτει μὲ ἔπαρσιν ἐπάνω εἰς τὰς κεφαλᾶς των,

(1) Πλούτ. περὶ Ἰσιδ. §. 630. (2) αὐτ. (3) Τίμ. Λοκ. Πλά. §.
 105. (4) Πλούτ. εἰς συμπέ. §. 203—4. (5) Ξεσοκ. παρὰ Πλούτ. περὶ
 Ἰσ. §. 361.

ἐμφυσῶσα εἰς τὴν καρδίαν τοὺς τὴν ὕβριν, καὶ ἐκδίκησιν (¹). Αἱ Δε ἦσ' εἰς, μὲ βῆμα θειλόν, καὶ ὀφθαλμοὺς κεκυφώτας, εἰσῦροντο εἰς τὰ ἔχνη της, καὶ ἠγωνίζοντο νὰ ἀνακαλέσωσι πανταχοῦ τὴν ἡσυχίαν, ὅπου ἡ Ἀσυμφωνία ἐφανερῶθη (²). Ἡ Δ' ὄξα κατετρέχετο ἀπὸ τὸν Φθόνον, ὁ ὁποῖος κατεξέσχιζεν ὁ ἴδιος τὰ σπλάγγνα του· ἡ Ἀλήθεια, ἀπὸ τὴν Ἀπάτην, ἡ ὁποία κάθε σιγμὴν μετέβαλλε τὸ προσωπεῖον. Κάθε ἀρετὴ κατετρέχετο ἀπὸ πολλὰς κακίας, αἱ ὁποῖαι ἔφερον παγίδας, ἢ μαχαίρας. Ἐξαφνα ἐφάνη ἡ Τύχη, τὴν ἐσυγχάρηκα διὰ τὰ ὄωρα, τὰ ὁποῖα διανέμει εἰς τοὺς θνητοὺς. Δὲν δίδω παντελῶς, μοὶ εἶπε μὲ ὕψος σοβαρὸν, ἀλλὰ δανεῖζω μὲ τόκους ὑπερόγκους (³). Λέγουσα αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἔβαφε τὰ ἄνθη, καὶ τὰς ὀπώρας, τὰς ὁποίας ἐκράτει εἰς τὰς χεῖρας, εἰς φαρμακευμένον ποτήριον, τὸ ὁποῖον ἐβάστα μὲ τὴν ἄλλην. Τότε διεβησαν ἀπὸ πλησίον μου δύο δυναταὶ θεότητες, αἱ ὁποῖαι ἄφησαν κατόπι των διεξοδικὰ φωτὸς αὐλάκια. Ἦσαν ὁ μαυκὸς Ἄρης, καὶ ἡ σοφὴ Ἀθηνᾶ, μοὶ εἶπεν ὁ ὁδηγός μου. Δύο στρατεύματα πλησιάζουσιν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Ἡ Θεὰ ὑπάγει νὰ σταθῇ πλησίον τοῦ Ἐπαμεινώνδα, στρατηγοῦ τῶν Θηβαίων, καὶ ὁ Θεὸς τρέχει νὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, οἵτινες μέλλουσι νὰ νικηθῶσιν. Ἐπειδὴ ἡ σοφία πρέπει νὰ θριαμβεύῃ κατὰ τῆς ἀνδρίας.

§. λδ'. Ἰδὲ, ὅτι κατακρημνίζεται εἰς τὴν γῆν, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐκεῖνο τὸ ζεῦγος τῶν πνευμάτων, τὸ μὲν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν, πρέπει νὰ ἐξουσιάσῃσι νῆπιον, τὸ ὁποῖον πρὸ μικροῦ ἐγεννήθη, καὶ νὰ τὸ συνοδεύσωσιν ἕως εἰς τὸν τάφον. Εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην σιγμὴν θέλουσι προσπαθῆσαι μὲ ἄμιλλαν νὰ τὸ πλουτίσωσι μὲ ὅλα τὰ προτερήματα, ἢ μὲ ὕ-

(1) Ἰλι. εἴ. στίχ. 97. (2) αὐτ. εἴ. στίχ. 500. (3) Βίων. παρὰ Στοβ. λόγ. 103. §. 563.

λας τὰς βδελυρότητας τῆς καρδίας, καὶ τοῦ νοῦς, καὶ εἰς τὸ
 σάδιον τῆς ζωῆς του νὰ τὸ ὀδηγῶσιν εἰς τὸ ἀγαθόν, ἢ εἰς τὸ
 κακόν, ὅσον ἢ ἐπιρροὴ τοῦ ἐνὸς ἤθελεν ὑπερισχύσει ἀπὸ τῆν τοῦ
 ἄλλου (1). Μὲ ὅλον τοῦτο βλέπω, ὅτι ἀνέρχονται, καὶ κα-
 τέρχονται ὄντα, τῶν ὁποίων οἱ χαρακτῆρες μοὶ φαίνονται πα-
 χύτεροι ἀπὸ τοὺς τῶν πνευμάτων. Ἐγνώρισα, ὅτι ἦσαν αἱ ψυ-
 χαί, αἱ ὁποῖαι ἀπῆρχοντο νὰ ἐνωθῶσι μὲ σώματα θνητὰ, ἢ
 προσφάτως τὰ ἄφησαν. Ἐφάνησαν ἐξαίφνης πολυάριθμα σμή-
 νη, ἠκολουθοῦντο ἐκ διαλειμμάτων, καὶ διεσκορπίζοντο εἰς τὰ
 πελάγη τοῦ αἵρος, παρομοίως μὲ τὰ νέφη τοῦ λευκωιδοῦς
 κονιορτοῦ, τὰ ὁποῖα περιερέφονται εἰς τὰς πεδιάδας μας. Ἡ
 μάχη ἄρχησε, μοὶ εἶπε τὸ πνεῦμα· τὸ αἷμα ῥέει μὲ κρουνοὺς
 μεγάλους· τυφλοὶ, καὶ θυρυχεῖς θνητοί! Ἴδου αἱ ψυχαὶ τῶν
 Λακεδαιμονίων, καὶ τῶν Θηβαίων, οἱ ὁποῖοι πρὸ μικροῦ ἀπωλέ-
 σθησαν εἰς τὰ πεδία τῶν Λευκτρῶν. Ποὺ πηγαίνουσι; τῷ εἶπον.
 Ἀκολουθεῖ μοι, ἀπεκρίθη, καὶ θέλεις τὸ μάθη. Ὑπερβάντες
 τὰ ὄροσεία τῆς βασιλείας τῶν νεφῶν, καὶ τοῦ θανάτου, καὶ
 ἀνελθόντες ὑπεράνω τῆς σφαίρας τῆς σελήνης, ἐφθάσαμεν εἰς
 περιοχὰς, τὰς ὁποίας φωτίζει ἡμέρα ἀνέσπερος. Ἄς σαθῶμεν
 ὀλίγον τι, μοὶ εἶπεν ὁ ὀδηγός μου. Στρέψον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου
 πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα, ὅπου σὲ περικυκλῶνει, ἄκουσον
 τὴν θεῖαν ἁρμονίαν, ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν εὐτακτοῦ φορᾶν
 τῶν οὐρανίων σωμάτων (2), καὶ ἰδὲ, ὅτι εἰς κάθε πλανήτην,
 καὶ εἰς κάθε ἀστέρα εὐρίσκεται ἰδιαιτέρον πνεῦμα, ὅπου διευ-
 θύνει τὴν κίνησίν του. Οἱ ἀστέρες οὗτοι κατοικοῦνται ἀπὸ πνεύ-
 ματα ὑψηλότερα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι φύσιν ἀπὸ τὴν ἐδικήν μας
 ἀνωτέραν.

§. μ'. Ἐν ᾧ περισκεπτόμεν, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀτενεῖς

(1) Ἐμπεδο. παρὰ Πλάτ., περὶ ἀόρατ. § 474. Εὐδοκρ. καὶ Πλά.
 παρ' αὐτ. χροσ. ἐκλ. §. 419. (2) Ἰαμβλι. β'. Πυθαγ. κηφ. 15. §. 62.

πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ μὲ ἕκαστιν μεγάλην, τὸ πνεῦμα, τοῦ ὁποίου ὁ γενναῖος βραχίων ἐκίνει ἐκείνῃ τὴν φωτοβολὸν σφαῖραν εἰς τὸ σάδιον, ὅπου περιγράφει (1), τὸ εἶδον, ὅτι ἐμάκρυνε μὲ ἀγριότητα τὰς περισσοτέρας ψυχὰς, τὰς ὁποίας καθ' ὄδον ἀπαντήσαμεν, καὶ ἐσυγχώρει σμικρότατον ἀριθμὸν μόνον νὰ βυθίζωνται εἰς τὰ παφλάζοντα κύματα ἐκείνου τοῦ ἀσέρου. Αὐταὶ οὖσαι ἀπὸ τὰς ἄλλας ὀλιγώτερον ἔνοχοι, ἔλεγεν ὁ ὀδηγός μου, μέλλουσι νὰ καθαρισθῶσι διὰ τῆς φλογός, μετὰ ταῦτα θέλουσι πετόξει εἰς διαφόρους ἀσέρας, ἔνθα διεμοιράσθησαν ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ παντός, καὶ ἐκεῖ θέλουσι μῆνει, ὡς ἐνέχυρον, ἕως ὅτου οἱ νόμοι τῆς φύσεως τὰς ἀνακαλέσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ νὰ ἐμψυχώσωσιν ἄλλα σώματα (2). Ἄλλ' ὅσας τὸ πνεῦμα ἀπεδάωξε, τῷ εἶπον, τούτων τί θίλει γένη ἢ εἰμαρμένη; Πηγαινουσιν, ἀπεκρίθη, νὰ παρασαθῶσιν εἰς τὸ βῆμα τῆς ἀληθείας. Κριταὶ εἰλικρινεῖς θέλουσι καταδικάσει τὰς ἀμαρτωλοτέρας μὲν εἰς τὰ βασανιστήρια τοῦ Ταρτάρου(3), τὰς δὲ ἄλλας, εἰς διεξοδικὰς, καὶ ἀπὴλπισμένας πλάνας. Τότε διευθύνων τὰς θέας μου πρὸς ἄλλα μέρη, μ' ἔδειξε μυριάδας ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι, ἀπὸ ἀναριθμήτους χρόνους, ἐπεριπλανῶντο θλιβερώς εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐξεκένουν εἰς μάτην τὰς δυνάμεις των, διὰ νὰ ἐπιτύχωσιν εἰς τινὰ τῶν οὐρανίων σφαιρῶν ἄστυλον (4). Αὐταὶ, εἶπεν εἰς ἐμὲ, δὲν θέλουσι, φθάσει, πρὶν δοκιμάσωσιν ἐκείνας τὰς σκληρὰς δοκιμὰς, εἰς τὸν τόπον τῆς ἀρχῆς των, καθὼς αἱ πρῶται (5). Συμπαθῶν εἰς τὴν δυσυχίαν των, παρεκάλεσα τὸν ὀδηγόν μου, νὰ μὲ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὴν θέαν των, καὶ νὰ μὲ ὀδηγήσῃ μακρὰν πρὸς περίβολόν τινα, ὅθεν ἐξήρχοντο ἀκτίνες λαμπροτέρου φωτός. Ἦλπιζον, ὅτι ἤθελον ἰδῆ ἀμυδρῶς τὸν

(1) Πλά. περὶ νόμ. γ. §. 219. (2) Πλά. εἰς Τίμ. §. 42. (3) Ἄξιογ. παρ' αὐ. §. 371. (4) Ἐμπεδο. παρὰ Πλουτ. περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βραδεί. κολαζ. §. 850. Διογ. λ. π. §. 77. (5) Πλα. αὐτ.

ἡγεμόνα τοῦ παντός, δορυφορούμενον ἀπὸ τοὺς παριστώτας τοῦ θρόνου του, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ καθαρὰ ὄντα, τὰ ὅποια οἱ φιλόσοφοί μας ὠνόμασαν ἀριθμούς, ἰδέας αἰώνιους, καὶ πνεύματα ἀθάνατα (1). Ἐκεῖνος κατοικεῖ εἰς ἀπροσίτους εἰς τοὺς θνητοὺς τόπους, εἶπεν εἰς ἐμὲ τὸ πνεῦμα. Ἀπόδος εἰς αὐτὸν τὴν δοξολογίαν, καὶ ἄς καταβῶμεν εἰς τὴν γῆν.

§. μα'. Ἀφ' οὗ ὁ Τηλεσικλῆς ἀνεχώρησεν, εἶπον εἰς τὸν Εὐκλείδην, τί ὄνομα πρέπει νὰ δόσωμεν εἰς τὴν αἰήγησιν, τὴν ὁποίαν τῶρα ἠκούσαμεν; Τάχα ἐνύπνιον; ἢ μυθοπλασίαν; Ἐν ἀπὸ τὰ δύο ἀπεκρίθη. Ἀλλὰ τέλος πάντων ὁ Τηλεσικλῆς τίποτε δὲν ἐπρόβλεπεν, ὅπου νὰ μὴν ἦναι σύμφωνον μὲ τὰς δόξας τῶν φιλοσόφων. Λοιπὸν ἄς τὸν δικαιοῶσωμεν. Ἐδύνατο, οἰκειοποιούμενος τὰς δόξας τοῦ χυδαίου λαοῦ νὰ αὐξήσῃ τὴν ἀερῶδη κατοικίαν ὅσον ἦτον δυνατὸν μὲ ὑπερβολὴν, νὰ μᾶς ὀμιλήσῃ περὶ ἐκείνων τῶν ψυχῶν, τὰς ὁποίας ἡ τέχνη τῶν μάντεων, ἢ τῶν ἐπωδῶν ἔλκει ἀπὸ τοὺς τάφους (2)· περὶ τῶν θυσιχῶν ἐκείνων ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι ταράττονται μὲ θόρυβον περὶ τὰ σώματα, ὅταν ἦναι ἐξερρημένα ἐνταφιασμοῦ, καὶ περὶ ἐκείνων τῶν Θεῶν, καὶ φασμάτων, οἱ ὅποιοι ἐνεθρεύουσι τὴν νύκτα εἰς τοὺς δρόμους, διὰ νὰ τρομάζωσιν, ἢ νὰ τρώγωσι τὰ παιδιά (3). Ἀποδέχομαι αὐτὴν τὴν μετριότητα, ἀλλ' ἐπεθύμουν, ἂν ἤθελεν ἐκταυθῆ ὀλίγον τι περισσότερον περὶ τῆς φύσεως ἐκείνου τοῦ ἀγαθοποιοῦ ὄντος, εἰς τὸ ὅποτον ἀφιερῶθην. Ὁ Θεὸς τὸ ἐδιδώρισε, καθὼς πρέπει νὰ δοξάζωμεν, διὰ νὰ ἐποπτεύῃ τὰς ἐννοίας, καὶ πράξεις μου (4)· διὰ τί δὲν μοι ἐσυγχώρησε νὰ τὸ γνωρίζω, καὶ νὰ τὸ ἀγαπῶ; Ὁ Τηλεσικλῆς σοὶ ἀπεκρίθη πρότερον, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης· ἢ εὐτυχία νὰ βλέπωσι τὰ πνεύματα ἀπεταμιεύ-

(1) Ἀγών. βί. Πυθαγ. παρὰ Φωτ. §. 1346. Beausob hist. du manich 576. (2) Ὁμ. ὄδ. ια'. σί. 37. (3) Πλά. δημ. ε. 381. Θεόφρ. Μιδ. 15. 40. (4) Πλά. αὐτ.

Θη μόνον εἰς τὰς καθαρὰς ψυχάς. — Ἦκουσα μὲ ὅλον τοῦτο ἐπιφανείας, τῶν ὁποίων δῆμος ὀλόκληρος ἦτον μάρτυς. — Βέβαια, καὶ τοιαύτη εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἡ παρόδοσις διατηρεῖται εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον τόσον σέβας, ὥς τὴν παρέβαινον ἔτι καὶ εἰς εἰκόνα, τὴν ὁποίαν εἶδον. Ἦλπιζες νὰ ἀκούσης τοιοῦτόν τι ὕφασμα ἀγοσιῶν; τοῦλάχιστον θέλει σοὶ δεῖξει μέχρι τίνος ὑπερβολῆς ἔφερον ἐνίοτε τὴν ἀπάτην, καὶ εὐκολοπισίαν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἄραξεν εἰς τὴν Τεμέσσαν, πόλιν τῶν Βρουττίων. Ἐνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους του, ὀνομαζόμενος Πολίτης κατεσφάγη ἀπὸ τοὺς κατοίκους, οἱ τινες, εὐθύς μετὰ ταῦτα, ἐδοκίμαζον ὅλας τὰς μάσιγας τῆς οὐρανίας ἐκδικήσεως. Τὸ μαντεῖον, ἐρωτηθὲν, τοῖς ἐπρόσαξε νὰ καταπραῦνῃσι τὸ πνεῦμα τοῦ Πολίτου, νὰ ἐγείρῃσιν εἰς τιμὴν τοῦ ἱερᾶν οἰκοδομῆν, προσφέροντες εἰς αὐτὸ κατ' εἶος τὴν ὠραιότεραν παρθένον τοῦ τόπου. Ὑπήκουσαν, καὶ κῆραν βαθεῖαν ἀνάπαυσιν. Κατὰ τὴν ἐξηκοστὴν ἐβδομὴν ὀλυμπιάδα περίφημός τις ἀθλητῆς, καλούμενος Εὐθύμος, ἔφθασεν, ὅτε ἔμελλον νὰ εἰσαγάγῃσιν εἰς τὸν ναὸν ἐν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ δυσυχῆ θύματα, λαμβάνει τὴν ἄδειαν νὰ τὸ ἀκολουθήσῃ, καὶ θαμβωθείς ἀπὸ τὰ θέλητρά του, τὸ ἠρώτησεν, ἂν ἤθελεν εὐχαριστηθῆν νὰ τὸν νυμφευθῆ, ἀφ' οὗ συντρίψῃ τὰ δεσμά του. Ἡ παρθένος εἰς τοῦτο συγκατένευσε, τὸ πνεῦμα ἐφάνη, καὶ, ἀφ' οὗ κατεδάμασεν ὑπὸ τοὺς κτύπους τοῦ τὸν ἀθλητῆν, ἠρνήθη τὸν προσφερόμενον εἰς αὐτὸ φόρον ἑπτὰ, ἕως ὀκτῶ αἰῶνας, καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν ἐγγὺς θάλασσαν (1).

(1) Στρά. σ'. §. 255. Πausani. σ'. κη. σ'.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ξ Ε ΄.

Ἀκολουθία τῆς Βιβλιοθήκης. — Ἱστορία.

§. α'. **Τ**ὴν αὐγὴν τῆς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας, βλέπων με ὁ Εὐκλείδης, ὅτι ἦλθον πολλὰ ἐνωρίς, μὲ βεβαιώνεις, μοι εἶπεν, ἐγὼ ἐφοβούμην, μήπως ἡ χθρσινῆ διεξοδικὴ συνομελία μας ἐπροξένησεν εἰς ἐσὲ ἀπῆδαν, σήμερον ὁ λόγος μέλλει νὰ γίνῃ περὶ τῶν ἱστορικῶν, καὶ δὲν μᾶς ἐμποδίζουσι μήτε ὀξῆαι, μήτε κανόνες. Πολλοὶ συγγραφεῖς ἔγραψαν ἱστορίαν, κανεῖς ὅμως δὲν ἠρμήνευσε μήτε τὸν τρόπον τοῦ γράφειν, μήτε τὸ προσῆκόν εἰς αὐτὴν ὕψος (1). Πρέπει νὰ τάξωμεν ἀρχηγὸν τούτων τὸν Κάδμου, ὃς τις ἐξῆ περιόπου ὀυῶ αἰῶνας πρότερον, καὶ ἐπεχείρησε νὰ γράψῃ τὰς ἀρχαιότητας τῆς Μιλήτου πατριδος του (2). Τὸ σύγγραμμά του συνετημήθη παρὰ τοῦ Βίωνος τῆς Προικοννήσου (3). Ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Κάδμου ἔχομεν σειρὰν ἀδιάκοπον ἱστοριογράφων· ἀναφέρω μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων Εὐγαίωνα τὸν Σάμιον, Δηῖοχον τὸν Προικοννήσιον, Εὐδῆμον τὸν Πάριον, καὶ Δημοκλῆν, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὰ τῆς Ἰωνίας Πύγεια (4). Ὅταν ἀγέγνωσα τούτους τοὺς ἱστοριογράφους, εἶπε τότε, δὲν ἐφάνησαν μόνον ἐναυτίοι εἰς ἐμὲ οἱ ἀτοποὶ μῦθοι, τοὺς ὁποῖους ἀναφέρουσιν, ἀλλ' ἐξαιρουμένων τινῶν πράξεων, τῶν ὁποῖων ἐχρημάτισαν αὐτόπται, ἔκρινον, ὅτι εἶναι ὅλοι ἄξιοι, νὰ τοὺς ἀποδοκιμάσῃ κανεῖς. Ἐπειδὴ τέλος πάντων, ἀφ' οὗ ἐσάθησαν οἱ πρῶτοι νὰ μᾶς τὰς μεταδόσωσιν, ἀπὸ ποίας πηγᾶς τὰς ἐξήντησαν; Αὐταὶ αἱ πράξεις, μοι ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ἐσώζαντο εἰς

(1) Ciccr. de orat. l. 2. c. 12. (2) Σουῖδ. εἰς Κάδμ. (3) Κλήμ. Ἀ'λε. στρωμ. σ'. §. 752. (4) Διονύ. Ἀλιε. καὶ Θεουκ. §. 818.

τὴν παράδοσιν, ἡ ὁποία διακονίζει ἀπὸ γενεᾶν εἰς γενεάν, τὴν ἐνθύμησιν τῶν μεταβολῶν, ἔσαι κατέτρυχον τὴν ἀνθρωπότητα. Εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ποιητῶν, οἵτινες διεφύλαξαν τὴν δόξαν τῶν ἡρώων, τὰς γενεαλογίας τῶν βασιλείων, τὴν παραγωγὴν, καὶ μετοικεσίας πολλῶν λαῶν (1). Εἰς ἐκείνας τὰς διεξοδικὰς ἐπιγραφάς, αἱ ὁποῖαι περιέχουσι συνθήκας μεταξὺ τῶν ἔθνων (2), καὶ τὴν κατὰ διαδοχὴν τάξιν τῶν λειτουργῶν, ἀφωσιωμένων εἰς τοὺς πρώτους ναοὺς τῆς Ἑλλάδος (3). Εἰς τὰς ἐορτὰς, θυσιασθήρια, ἀγάλματα, καὶ οἰκοδομὰς, καθιερωμένας, κατὰ περίεσσιν διαφόρων συμβεβηκότων, τὰ ὁποῖα ἢ συνεχῆς ἐποπτεία τῶν τόπων, καὶ τελετῶν, φαίνεται ὅτι ἀνανεώνει κατ' ἔτος.

§. β'. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ διήγησις ἐκείνων τῶν συμβεβηκότων ἦτον ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπιφορτισμένη ἀπὸ περιελάσεις παραδόξους, καὶ οἱ πρώτοί μας ἰστοριογράφοι οἰκαιοποιοῦντο ἀνεξετάσως ἐκείνον τὸν συγκεχυμένον ἀπὸ ἀληθείας, καὶ σφάλματα σωρόν. Ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ὁ Ἄκουσίλαος, Φερικίδης, Ἐκαταῖος, Ξάνθος, Ἑλλάνικος, καὶ ἄλλοι ἔτι ἔδειξαν περισσοτέρᾳ κριτικῆν, καὶ ἂν ἐξ ὀλοκλήρου δὲν ἐξεκάθαρουν τὸ χάος, τοῦλάχιστον ἔδωκαν τὸ παράδειγμα τῆς καταφρονήσεως, καὶ ἀποστροφῆς, τῆς ἰποίας ἦσαν ἀξίαι αἰ μυθοπλασίας ἐκείναι τῶν πρώτων αἰώνων. Ἰδοὺ τὸ σύγγραμμα, ἐν ᾧ ὁ Ἄκουσίλαος, ἀναφέρων τὰς γενεαλογίας τῶν ἀρχαίων βασιλικῶν γενεῶν (4), ἀνέρχεται εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου αἰῶνας, καὶ μέχρι τοῦ Φορωνέως βασιλείως τοῦ Ἄργου. Τὸ ἤξεύρω, ἀπεκριθῆν, καὶ πολλὰ μοι ἐφάνη γελοιώδες, ὅταν εἶδον αὐτὸν τὸν συγγραφέα, καὶ τοὺς ἀκολουθοῦς του, ὅτι ὠνό-

(1) Ἰστορ. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. 6. §. 165. (2) Tacit. ann. 4. c. 43. (3) Οἰκ. β. κεφ. β'. ἔρα τὸ κεφ. μα'. τοῦ ε' τοῦ συγ. εἰς τὸ Ἄμυλαι, καὶ τὸ, γγ'. τὸ τοῦ Ἄργου. (4) Σουί. εἰς Ἄκουσ.

μαζου τὸν Φορωνέα πρῶτον τῶν ἀνθρώπων (1). Μὲ ὄλον τοῦτο ὁ Ἀκουσίλαος εἶναι συγγνώμης ἄξιος. Ἐν προσεγγίῃ πολλὰ εἰς ἡμᾶς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀνυψοῖ ὁμῶς τὴν τοῦ Ἐρωτος, τὸν ὁποῖον νομίζει, ὡς ἓνα τῶν ἀρχαιοτέρων Θεῶν, γεννηθέντα ὁμοῦ μὲ τὸν κόσμον (2). Μικρὸν τι μετὰ τὸν Ἀκουσίλαον, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης, ἠκμαζεν ὁ Ἀθηναῖος Φερεκῦδης, ἢ μᾶλλον ὁ Λέριος, νῆσος μία ἀπὸ τὰς σποράδας (3). Οὗτος συνήθροισε τὰς παραδόσεις, ὅσαι ἀνεφέροντο εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀθηνῶν ἰστορίαν, καὶ ὅσαι, κατὰ συμβεβηκὸς, εἰς τὴν τῶν ἐγγύς δῆμων (4). Τὸ σύγγραμμά του περιέχει ἀξιολόγους λεπτομερείας, ὡς τὴν θεμελίωσιν πολλῶν πόλεων, καὶ τὰς μετοικεσίας πολλῶν κατοικίων τῆς Ἑλλάδος (5). Αἱ γενεαλογίαι τοῦ ὁμῶς ἔχουσι σφάλμα, ἐπειδὴ κατ' ἀρχὰς τῶν πολιτικῶν κοινωπιῶν, ἐβεβαίωνε τὴν δόξαν μιᾶς τινὸς γενεᾶς, ἀφ' οὗ δὲ φθάσωσιν εἰς παρεληλυθότας αἰῶνας, αὐταὶ αἱ γενεαλογίαι διαλύονται διὰ τῆς εἰσόδου τινὸς θεότητος. Π. χ. φαίνεται εἰς αὐτὰς, ὅτι ὁ Ὠρίων ἦτον υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Εὐρυάλης, καὶ ὁ Τριπτόλεμος, υἱὸς τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ τῆς γῆς (6).

§. γ'. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐφάνησαν ὁ Μιλήσιος Ἐκαταῖος, καὶ ὁ Λυδοὺς Ξάνθος· εἶχον ἀμφοτέρω ὑπόληψιν, ὀλίγην μὲν, ἀλλ' ὅχι ἀνατετραμμένην ἀπὸ τὰς συγγραφὰς τῶν διαδόχων τους. Ὁ πρῶτος, εἰς τὴν ἰστορίαν, καὶ γενεαλογίας του ἐπεχείρησε νὰ σαφηνίσῃ τὰς ἀρχαιότητας τῶν Ἑλλήνων· προσπαθεῖ ἐνίστε νὰ τὰς ἀνακρίνη, καὶ νὰ ἀποσκυβαλίξῃ ἀπὸ αὐτὰς τὸ θαυμάσιον. Ἡ Ἰδοῦ, τί εἶπεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἰστορίας του, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ἐκαταῖος τῆς Μιλήτου· ἡ ἔγραψα ὅ,τι μοι ἐφάνη ἀληθές. Οἱ Ἕλληνες, κατὰ τὴν γνώ-

(1) Σελ. παρὰ Πλά. εἰς Τίμ. §. 22. (2) Πλά. εἰς Συμπόσ. §. 178. (3) ὑπόμ. τῆς φιλ. ἀκαδ. τῶ. 29. §. 867. (4) Σουί. εἰς Φερ. (5) Διογ. Ἀλ. εἰς ῥωμ. α'. 36. (6) Ἀπολ. βιβλιοθ. α'. 15—7.

μνημου, ανέφερον πολλά πράγματα αντιφατικά, και αξιο-
 »γέλασα (1).« Δίδεται να πισυύση κίνεις, ότι, μετά την ύ-
 πρόσχεσιν ταύτην, έχάρισε τὸ θῶρον τοῦ λόγου εἰς τὸν κριόν,
 τὸν ὁποῖον ἔφερεν ὁ Φρύξος εἰς Κοχχίδα (2); Ἡ ἱστορία
 ησχολεῖτο μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ἐκαταῖος ἐξήπλωσε
 τὴν κυριαρχίαν της. Περιέγραψε τὴν Αἴγυπτον, και ἄλλους
 τόπους μέχρι τότε ἀγνώστους (3). Ἡ περὶ τῆς γῆς περι-
 γραφή του ἐξέτεινε νέα φῶτα εἰς τὴν γεωγραφίαν (4), και
 ἐπρόσφερεν ὕλας εἰς τοὺς ἐπομένους ἱστορικούς (5). Ἰδοῦ ἡ ἱ-
 στορία τῆς Λυδίας, συγγραφείσα παρὰ τοῦ Ξάνθου, ἱστορικοῦ
 ἀκριβοῦς, και πολλὰ πεπαιδευμένου εἰς τὰς τοῦ τόπου ἀρχαιό-
 τητας (6), με αὐτὴν συνοδεύονται πολλὰ συγγράμματα, τὰ ὁ-
 ποῖα ὁ Ἑλλάνικος τῆς Λέσβου ἐδημοσίευσε περὶ τῶν διαφορῶν
 ἔθνῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ὅς τις ἀπέθανε τῷ
 εἰκοσῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (7), εἶναι
 ἑλλήτης ἐνίστε τῆς τάξεως, και τῆς ἀπαιτουμένης εἰς αὐτὴν
 ἐκτάσεως (8), ἀλλ' ἀποπρατοῖ ἐντίμως τὴν κλάσιν τῶν πρώ-
 των μας ἱστορικῶν.

§. 8. Ὅλοι περιωρίζοντο εἰς τὸ να ἰχνογραφῶσι τὴν ἱ-
 στορίαν πόλεως τινος, ἢ ἔθνους· ὅλοι ἠγνούουν τὴν τέχνην να
 συνάπτωσι με τὸν αὐτὸν δεσμὸν τὰ συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα
 ἤρμοζον εἰς διαφόρους λαοὺς τῆς γῆς, και να συνοφαίνωσι
 ὅλον εὐτακτον ἀπὸ τότα μέρη, διηρημένα ἀπ' ἀλλήλων. Εἰς τὸν
 Ἡρόδοτον ἄρα ἐμελλε να δοθῆ αὐτῇ ἡ τιμὴ, ὅτι κατενόησεν
 αὐτὴν τὴν μεγάλην ἰδέαν, και τὴν ἔβαλεν εἰς πρᾶξιν. Ἡνέφ-

(1) Δημ.τ. Φαλ. περὶ εὐγλ. κεφ. β'. (2) ὕπομ. τῆς φιλ. ἀκ. τό. 6. §. 478. (3) Ἡρ. β'. §. 143. (4) Στρα. α' §. 1—7. (5) Πορφ. παρ' Εὐσεβ. εὐαγ. παρασ. ε, κεφ. γ'. (6) Διον. Ἄλ. ἀρχ. ῥωμ. α'. §. 73. Voss de hist. graeco. I. 1. p. 7. (7) ὕπομ. τῆς φιλ. ἀκ. τό. 29. §. 70. Τῷ, 410 ἔτει πρὸ Χ. (8) Θουκ. α'. κεφ. υζ'.

ξεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ἑλλήνων τὰ χρονικά τοῦ ἐγνωσμένου παντός, παριστῶν εἰς αὐτοὺς ὑφ' ἑν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον τῆς θείας πᾶν, ὅτι διέβη ἀξιωμακόμενον εἰς διάστημα σχεδὸν διακοσίων τεσσαράκοντα ἐτῶν (1). Τότε εἶδον, διὰ πρῶτον, σειρὰν εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι, τεθειμέναι κατὰ διαδοχὴν, ἐγίνοντο μᾶλλον καταπληκτικαί. Τὰ ἔθνη πάντοτε ἀνήσυχα, καὶ εἰς κίνησιν, ἂν καλὰ καὶ τῆς ἀναπαύσεώς των ζηλότυπα, διηρημένα ὅμως ἐξ αἰτίας τοῦ συμφέροντος, καὶ προσπελάζοντα ἀλλήλοις διὰ τοῦ πολέμου, ἀνασενάζοντα διὰ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ θρηνοῦντα διὰ τὴν τυραννίαν, πανταχοῦ τὴν κακίαν θριαμβεύουσαν, καὶ τὴν ἀρετὴν καταδιωκόμενην, τὴν γῆν ἀπὸ αἵμα μεθύουσαν, καὶ τὴν βσιλείαν τῆς ἀνατροπῆς ἐκτεινομένην εἰς ὅλα τοῦ κόσμου τὰ ὅρια. Ἄλλ' ἢ καθιστουροῦσα αὐτὰς τὰς εἰκόνας χεῖρ, τόσον ἤξευρε νὰ γλυκύνῃ τούτων τὴν φρίκην μὲ τοῦ χρωματισμοῦ τὰ θέληγτρα, καὶ μὲ τοὺς τύπους τοὺς περιχαρεῖς, ὥσε, μὲ τὰς καλλονὰς τῆς εὐταξίας, συνάπτουσα τόσας χάριτας, ἁρμονίαν, καὶ ἀλήθειαν, διήγειρε τόσον συνεχῶς ἐκείνην τὴν γλυκεῖαν αἰσθητικότητα, ἥτις θάλλει διὰ τὸ ἀγαθὸν, καὶ μαραίνεται διὰ τὸ κακὸν (2), ὥσε τὸ σύγγραμμά του ἐκρίθη, ὡς ἓν τῶν ὠραιότεραν προϊόντων τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Συγχώρησόν μοι νὰ κάμω τυχηράν τινα εἰς τοῦτο σκέψιν. Φαίνεται, ὅτι καὶ εἰς τὰς φιλολογικὰς ἐπιστήμας, καθὼς καὶ εἰς τὰς τέχνας, τὰ χαρίσματα εἰσέρχονται κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ σάδιον, καὶ παλαίουςι μέχρι τινὸς μὲ τὰς δυσκολίας. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξαυτλήσωσιν ὅλας τὰς δυνάμεις των, τότε φαίνεται ἄνθρωπος πνεύματος μεγάλου, ὅτι ἔρχεται νὰ σῆσῃ τὸ πρωτότυπον ἐπέκεινα τῶν ἐγνωσμένων ὁρίων. Αὐτὸ τοῦτο ἔκαμεν ὁ Ὅμηρος διὰ τὸ ἐπικὸν ποίημα, αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ Ἡρόδοτος, διὰ τὴν γενικὴν ἱστορίαν. Οἱ μεταγενέστεροι ἀπὸ αὐτῶν συγγραφεῖς δύ-

(1) Διον. Ἄλ. Θεωκ. κρι. §. 820. (2) ὁ αὐτ. ἐπιτ. πρὸς Περκ. §. 774.

υκνται νά λαμπρύνωνται με τὰς κατὰ μέρος καλλονὰς, καὶ τὴν εὐλικρινεσέραν κριτικὴν, ἀλλ' ὅσον διὰ τὴν διάταξιν τῆς συγγραφῆς, καὶ τὴν συμπλοκὴν τῶν πραγμάτων, ἀναμφιβόλως δὲν θέλουσι προσπαθεῖ τόσον διὰ νὰ τὸν ὑπερβῶσιν, ὅσον, διὰ νὰ ἐξισωθῶσι με αὐτόν.

§. ε'. Διὰ δὲ τὴν ζωὴν του, ἐξαρκεῖ νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλικαρνασσὸν, πόλιν τῆς Καρίας, τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς ἑβδομηκοντῆς τρίτης Ὀλυμπιάδος (1), ὅτι περιῆλθε τοὺς περισσοτέρους τόπους, τῶν ὁποίων ἤθελε νὰ γράψῃ τὴν ἰστορίαν, ὅτι τὸ σύγγραμμά του, ἀναγνωσθὲν εἰς τὴν πανήγυριν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔλαβε κοινούς ἐπαίνους(2), καὶ ὅτι, ἠναγκασμένος νὰ ἀφήσῃ τὴν πατρίδα του, κατεξέσχισμένῃ ἀπὸ φατρίας, ἀπῆλθε νὰ τελειώσῃ τὰς ἡμέρας του εἰς τινα πόλιν τῆς μεγάλης Ἑλλάδος (3). Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔζη καὶ ὁ Θουκυδίδης, νεώτερος ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον σχεδὸν δεκατρεῖς χρόνους (4). Ἦτον ἀπὸ τὰς πρώτας γενεὰς τῶν Ἀθηναίων (5). Διορισθεὶς στρατηγὸς τάγματός τινος στρατιωτῶν, ἐκράτει μέχρι τινὸς εἰς φόβον τὰς δυνάμεις τοῦ Βρασιίδου, στρατηγοῦ δοκιμωτάτου τῶν Λακεδαιμονίων (6). Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ δεύτερος ἔλαβεν ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν Ἀμφίπολιν, οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμον τὴν ἐκδίκησιν, ἐξορίζοντες τὸν Θουκυδίδην δι' αὐτυχίαν, τὴν ὁποῖαν δὲν ἐδυνήθη νὰ προλάβῃ. Κατὰ τὴν ἐξορίαν του, ἡ ὁποῖα διήρκεσε χρόνους εἴκοσι (7), συνήθροιζε τὰς ὕλας, διὰ τὴν ἰστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, μῆτε πόνων, μῆτε δαπάνης φειδόμενος, διὰ νὰ μάθῃ, ὅχι μόνον τὰς αἰτίας, αἱ ὁποῖαι τὸν

(1) Τῷ, 484. ἔτει πρὸ Χ. (2) Λουκ. εἰς Ἡρ. §. 833. Εὐσέβ. Χρον. §. 169. Πλούτ. Ἡρ. κλοση. §. 862. (3) Σουί. εἰς Ἡρ. (4) Πάμφ. αρ. Ant. Gell. l. 15. c. 23. (5) Μάρκελ. βί. Σουκ. (6) Θουκ. δ'. κεφ. 85. (7) ε' αὐτ. ε'. κς.

παρήγαγον, ἀλλὰ καὶ τὰ συμφέροντα τὰ ἰδιαίτερα, τὰ ὅποια τὸν ἐξέτεινον εἰς μάκρος (1). Ἀπῆλθεν εἰς διάφορα πολέμια ἔθνη, ἐσυμβουλευέτο πανταχοῦ τοὺς ἀρχηγούς τῆς διοικήσεως, τοὺς στρατηγούς, τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐγένετο ὁ ἴδιος αὐτόπτης τῶν περισσοτέρων συμβάντων, τὰ ὅποια περιέγραψεν. Ἡ ἐξορία τοῦ, περιέχουσα τοὺς πρώτους εἴκοσι καὶ ἕνα χρόνους αὐτοῦ τοῦ φθοροποιοῦ πολέμου, ἐμφαίνει τὸν ἄκρον ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἔρωτά του, καὶ τὸν εἰς τὰς βαθεΐας σκέψεις χαρακτῆρά του. Ἀθηναῖαι, οἵτινες τὸν εἶδον μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀπὸ τὴν ἐξορίαν, μὲ ἐβεβαίωσαν, ὅτι ἦτον ἐμβριθέστατος, πολλὰ σκεπτόμενος, καὶ ὀλίγα ὁμιλῶν (2).

§. 5. Ἦτον μᾶλλον ζηλωτῆς νὰ διδάσκη, ἢ νὰ εὐαρεσῆ, νὰ ἐπιτυχῆναι τὸν σκοπὸν του κάλλιον, ἢ νὰ ἐκπίπτῃ ἀπὸ αὐτὸν μὲ παρεκτροπᾶς (3). Ὡσε τὸ σύγγραμμά του ὀλοτελῶς δὲν εἶναι, ὡς τὸ τοῦ Ἡροδότου εἰδῶς τι ποιήματος, ἔνθα εὐρίσκει τις τὰς παραδόσεις τῶν δήμων περὶ τῆς ἀρχῆς των, τὴν ἀνάλυσιν τῶν συνηθειῶν, καὶ ἡθῶν τους, τὴν περιγραφὴν τῶν, ὧν κατώκουν, τόπων, καὶ τὰ θαυμάσια σημεῖα, τὰ ὅποια ἐξυπνοῦσι σχεδὸν πανταχοῦ τὴν φαντασίαν, ἀλλὰ περιεῖχῃ χρονικὰ, ἢ ἂν θέλῃ τις ὑπομνήματα στρατηγού, ὅς τις, ὧν ἐν ταύτῳ καὶ πολιτικὸς, καὶ φιλόσοφος ἔμιγε μὲ τὰς διηγήσεις του, καὶ δημηγορίας τὰς ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας, τὴν ὁποίαν ἐδιδάχθη ἀπὸ τοῦ Ἀναξαγόρου, καὶ τὰ μαθήματα τῆς εὐγλωττίας, τὰ ὅποια ἐδανείσθη ἀπὸ τὸν ῥήτορα Ἀντιφῶντα. Αἱ ἔννοιαι του εἶναι συχνὰ βαθεῖαι, καὶ πάντοτε ὀρθαί, τὸ ὕψος του ἐνεργητικόν, σύντομον, καὶ ἐκ τούτου ἐνίσταται ἔτι ἀσαφές (4). Πλήττει μὲν τὴν ἀκοὴν, ἀλλ' ἀκαταπαύσως διεγείρει τὴν προσοχὴν, καὶ δύναται τις νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ τραχύτης ἐργάζεται τὸ

(1) Μάρκιλ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Θεουκ. α'. 28'. (4) Cicero, de orat. l. 2. c. 13. Διον. Ἄλικ. περὶ Θεουκ. αὐτ.

μεγαλειόν του (1). "Αν αὐτὸς ὁ ἔνδοξος συγγραφεὺς μετῆρχε-
το φράσεις μὴ τετραμμένας, ἢ λέξεις νέας, τοῦτο προήρχετο
ἐκ τούτου, ὅτι πνεῦμα τοιοῦτον, οἷον τὸ ἐδικόν του, σπανίως
εὐαρεσκεῖτο εἰς γλώσσαν, τὴν ὁποίαν ὅλος ὁ κόσμος ὁμιλεῖ. Νο-
μίζουσι, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος, δι' ἴδια προσωπικὰ δικαιώματα, ἀ-
νέφερε παραδόσεις ὑβριστικὰς εἰς τινὰς δῆμους τῆς Ἑλλάδος (2).
Ὁ Θουκυδίδης μόνου ἕνα λόγον εἶπε περὶ τῆς ἐξορίας του, χω-
ρὶς νὰ ὑπερασπισθῆ, χωρὶς νὰ ποραπονηθῆ (3), καὶ ἀπέδειξεν,
ὡς μέγαν ἄνδρα τὸν Βρασίδαν, τοῦ ὁποίου ἡ δόξα ἐξήλειψε
τὴν ἐδικήν του, καὶ αἱ ἐκβάσεις του ἐπροξένησαν τὴν πτώσιν
του. Τὴν ἰσορίαν τοῦ Θουκυδίδου ἠκαλούθησε μὲ ἐκβασιν ὁ
Ξενοφῶν, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισας (4).

§. ζ', Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης, καὶ Ξενοφῶν, ἀναμφι-
βόλως μέλλουσι νὰ κρίνωνται εἰς τοὺς ἐξῆς χρόνους, ὡς πρῶ-
τοι τῶν ἰσραϊκῶν μας, καὶ διαφέρωσι οὐσιωδῶς κατὰ τὸ ὕ-
ψος· καὶ μάλιστα, εἶπου τότε, καθ' ὃν τρόπον βλέπουσι κοι-
νῶς τὰ πράγματα. Ὁ Ἡρόδοτος βλέπει πανταχοῦ θεϊότητα
φθουερὰν, ἣτις ἀναμένει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰς βασιλείας
εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ὑψώσεώς των, διὰ νὰ τὰς καταποντίσῃ
εἰς τὴν ἄβυσσον (5). Ὁ Θουκυδίδης ἀποδίδει εἰς τὰς ἐναν-
τιότητας τὰ σφάλματα τῶν ἀρχηγῶν τῆς διοικήσεως μόνου, ἢ
τοῦ κρατεύματος. Ὁ Ξενοφῶν ἀπονέμει πάντοτε σχεδὸν εἰς
τὴν εὐνοίαν, ἢ εἰς τὸν θυμὸν, τὰς ἀγαθὰς, ἢ κακὰς ἐκβά-
σεις. Ὡσεὶ τὸ πᾶν εἰς τὸν κόσμον ἐξήρηται ἀπὸ τὸ πεπω-
μένον, κατὰ τὸν πρῶτον, ἀπὸ τὴν φρόνησιν, κατὰ τὸν δεύ-
τερον, καὶ ἀπὸ τὴν εὐσέβειαν πρὸς τοὺς Θεοὺς, κατὰ τὸν
τρίτον. Καὶ ἐκ τούτου συνάγεται συμπέρασμα ὀρθότατον, ὅ-

(1) Δημήτ. Φαλ. περὶ εὐγλ. κη. μί. 9. (2) Πλούτ. περὶ Ἡρ.
κακοκ. §. 854. (3) Θουκ. ε'. κς. (4) Ξεν. ἰσορ. Ἑλ. §. 428. (5) Ἡρ. α'.
§. 32. γ. 40.

τι εἴμεθα φυσικὰ διατεθειμένοι εἰς τὸ νὰ ἀναφέρωμεν κάθε πρᾶγμα εἰς μικρὸν ἀριθμὸν ἀρχῶν εὐνοϊκῶν. Ὁ Εὐκλείδης ἐξηκολούθει τὸν λόγον του. Ὁ Ἡρόδοτος ἄρχησε νὰ περιγράφη τὴν ἰστορίαν τῶν Ἀσσυρίων, καὶ Περσῶν. Τὰ σφάλματά του ἐδημοσιεύθησαν παρά τινος συγγραφείως, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζεν ἀπὸ αὐτὸν καλλίτερα ἐκεῖνα τὰ δύο περίφημα ἔθνη. Οὗτος εἶναι Κτησίας ὁ Κινίδιος, ὃς τις ἔζη εἰς τὸν καιρὸν μας, χρηματίσας ἰατρὸς τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου, καὶ διατρίψας πολὺν καιρὸν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Σούσων (1). Ἐκοιτολόγησεν εἰς ἡμᾶς ὅ,τι ἤυρεν εἰς τὰ χαρτοφυλάκεια τῆς βασιλείας (2), ὅ,τι εἶδε, καὶ, ὅ,τι παρίδωκαν εἰς αὐτὸν αὐτόπται μάρτυρες (3). Ἀλλ' ἐὰν ἦναι ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον ἀκριβέστερος (4), κατὰ τὸ ὕφος ὅμως εἶναι κατώτερός του, ἂν καλὰ καὶ τὸ ἰδικόν του ἔχη πολλὰς εὐαρεσθήσεις (5), καὶ λαμπρύνηται περὶ πλεόν ἀπὸ ἄκραν τινὰ σαφήνειαν (6). Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων συγγραμμάτων (7), ὁ Κτησίας ἄφησεν εἰς ἡμᾶς ἰστορίαν τῶν Ἰνδιῶν, ἐν ἣ πραγματεύεται περὶ ζώων, καὶ φυσικῶν προϊόντων τῶν μεμακρυσμένων ἐκεῖνων κλιμάτων· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔχει πολλὰ ἀξιόλογα ὑπομνήματα, ἄρχησαν νὰ δισάζωσι διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν διηγήσεών του (8).

§. η'. Ἰδοὺ αἱ ἀρχαιότητες τῆς Σικελίας, ἡ ζωὴ τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ υἱοῦ του, συγγραφείσαι παρά τοῦ Φιλίσου (9), ὁ ὁποῖος ἀπέθανε πρὸ χρόνων τινῶν, ἀφ' οὗ εἶδε διεφθαρμένον τὸν διοικούμενον παρ' αὐτοῦ σὸλον εἰς ὄνομα τοῦ νεωτέρου ἐκεῖνων τῶν βασιλέων. Ὁ Φί-

(1) Φώτ. βιβλιοθ. §. 105. (2) Δισδ. β'. §. 118. (3) Φώτ. αὐτ. (4) ὕπομ. τῆς φιλ. ἀκ. τόμ. 6. §. 176. 14. 247. (5) Διονύ. Ἀλικαρ. περὶ συνθ. λό. §. 53. (6) Δημητ. Φαλ. αὐτ. κεφ. 218. (7) Φοβερύκ. Ἐλ. βιβλιοθ. τό. α', §. 881. (8) Ἄρισ. ἱστ. ζω. π'. κ'. (9) Σουί. εἰς Φιλ. Δισδ. κ'. §. 397.

λιος είχε προτερήματα, τὰ ὅποια, κατὰ τινα τρόπον, τὸν προσήγγιζον εἰς τὸν Θουκυδίδην (1), ἀλλὰ δὲν εἶχε καὶ τὰς ἀρετὰς του. Ἦτον ἀνδράπαθον, τὸ ὅποιον ἔγραφε μόνον διὰ τὴν κολακείην τοῦς τυράννους, καὶ ἐδείκνυε πάντοτε, ὅτι ἦτον φίλος μᾶλλον τῆς τυραννίας, ἢ τῶν ἰδίων τυράννων (2). Ἐνταῦθα θίδω τέλος εἰς τὴν διήγησίμου, ἥδη πολλὰ διεξοδικὴν γενομένην. Δὲν θέλεις εὖρη ἴσως μήτε δῆμον, μήτε πόλιν, μήτε ναὸν διάστημον, ὅς τις δὲν ἔχει τὸν ἰσορικό του. Ἰκανοὶ συγγραφεῖς ἥδη ἐξασκοῦνται εἰς αὐτὰ τὸ γένος. Θείω ἀναφέρει τὸν Ἐφορον, καὶ Θεόπομπον, οἵ τινες ἥδη εὐδοκίμησαν πολλὰ εἰς τοῦτο, δύο Βοιωτοὺς, τὸν Ἀναξίδα, καὶ Διονυσιοδώρον, οἵ τινες πρὸ ὀλίγου ἐδημοσίευσαν τὴν ἰσορίαν τῆς Ἑλλάδος (3), τὸν Ἀναξιμένην τῆς Λαμφάκου, ὅς τις μᾶς ἐξέδωκε τὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ βαρβάρων, ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀνδρωπίτου γένους μέχρι τοῦ θαυάτου τοῦ Ἐπαμειώνδα (4). Ἐπιγραφὴ τὸσον μεγαλοπρεπῆς, τῷ εἶπον, μὲ κάμνει νὰ διςάξω περὶ τοῦ συγγράμματός του. Ἡ χρονολογία σας μόλις ἐκτείνεται ἕως πέντε, ἢ ἕξ αἰῶνας ἐπέκεινα τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὅπου λαμβάνει πέρας ὅλη ἡ ἰσορία σας, ἐξαιρουμένων ὀλίγων τινῶν ξένων λαῶν, τὸ ἐπίλοιπον τῆς γῆς εἶναι εἰς ἐσᾶς ἄγνωστον, Σεῖς βλέπετε μίαν μόνην στιγμήν τὸσον εἰς τὴν φεραν τοῦ χρόνου, ὅσον καὶ εἰς τὸ διάστημα, καὶ ὁ συγγραφεὺς σας ἐπαγγέλλεται, ὅτι θέλει μᾶς διδάσκει ὅ,τι ἔγινεν εἰς τοὺς μεμακρυσμένους αἰῶνας, καὶ τόπους! Ὅταν θεωρῆ τις τὰς προβαλλομένας παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ Χαλδαίων ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητός των, τότε μὲ ποῖον ὄμμα ἐλέους πρέπει νὰ ἰδῆ τὴν ἀτελῆ, καὶ νεοφανῆ σας ἀπόδειξιν! Πόσον ἔμειναν ἐκστατικοὶ οἱ ἱερεῖς τῆς Σαΐδος, ὅταν ἤκουσαν τὸν Σέ-

(1) Cicero, de orat. l. 2. c. 13. (2) Τίμ. καὶ Ἐρ. παρὰ Πλούτ. εἰς Δέμ. §. 974. (3) Δισδ. κ', §. 403. (4) αὐτ.

λωνα, ὅτι ἔκαυχάτο εἰς αὐτοὺς διὰ τὰς παραδόσεις σας, τοῖς ὠμίλει περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φορωνέως, τοῦ κατακλυσμοῦ τοῦ Δευκαλίωνος, καὶ ἄλλων πολλῶν ἐποχῶν, τόσον νεαρῶν εἰς αὐτοὺς, καὶ τόσον ἀρχαίων εἰς αὐτόν! Σόλων! Σόλων! εἶπεν ἓνας ἀπὸ τούτων ἰσραεῖς, ὑμεῖς οἱ Ἕλληνας εἴσαθε ἔτι παῖδες (1).

§. 5. Ἄλλ' ὄντες τοιοῦτοι, μήτε εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἔπαυσαν· οἱ μὲν ζητοῦσιν εἰς τὴν ἰσορίαν τοῦ ὕψους μόνον τὰ θέλγητρα, οἱ δὲ, τὰ ὑπερφυσικά, καὶ παιδαριώδη συμβεβηκότα (2), τινὲς ἔτι κατατρώγουσιν ἀκορέσως τοὺς βεβαρυμένους μὲ ἀγνωστα ὀνόματα, καὶ ἄκαρπα ἀποτελέσματα καταλόγους, οἱ τινες, ἐπισωρεύοντες ὑπερμεγέθη σωρὸν μύθων, καὶ θαυμάτων, πληροῦσι σχεδὸν δι' ὅλου τὴν παλαιάν σας ἰσορίαν. Ἐκείνην λέγω τὴν ἰσορίαν, ἐφ' ἧς ὁ Ὅμηρος ἐξέχευ αἰγλήν ἀθάνατον, καὶ οἱ χρονολόγοι σας μόνον ἀπῆλθον ἀμετρον. Μὲ ἄκραν εὐχαρίστησιν ἐπεθύμουν νὰ ἀσχολῶνται οἱ συγγραφεῖς σας εἰς τὸ ἐξῆς εἰς δύο, ἢ τρεῖς μόνον τελευταίους αἰῶνας, ἀφίροντες τοὺς ἀνωτέρους εἰς τοὺς ποιητάς. Ἐρμάνευσας τὸν σοχασμὸν τοῦ Ἰσοκράτους, μοι εἶπεν ὁ Εὐκλείδης. Οὗτος παρεκίνησε δύο ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, Ἐφορον, καὶ Θεόπομπον νὰ ἀφιερῶσιν μόνον εἰς τὴν ἰσορίαν (3). Ὁ Ἐφορος εἶναι βραβύς καὶ ἀδόκιμος εἰς ἐπιμόχθους ἀναζητήσεις. Ὁ Θεόπομπος ἐνεργητικὸς, ἐνθερμος, καὶ δόκιμος εἰς τὰς ἀνακρίσεις (4). Τί ἔκαμεν ὁ Ἰσοκράτης; Ἀπέλυσε τὸν πρῶτον εἰς τὴν παλαιάν ἰσορίαν, καὶ διώρισε τὸν δεύτερον εἰς τὴν νέαν. Αὐτὴν τὴν ἰδίαν ὥραν ἔφθασαν καὶ ὁ Ἐφορος καὶ Θεόπομπος, ὁ Εὐκλείδης, ὅς τις τοὺς ἀνέμενε, μοι εἶπε μουσικὰ, ὅτι ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀναγνώσῃσι τμήματά τινα τῶν ποιημάτων, εἰς τὰ ὅποια τότε

(1) Πλάτ. εἰς Κριτί. §. 22. (2) Ἰσοκ. Παναθ. §. 180. (3) cicer, de orat. l. 2. c. 13. Senec. de tranquil. anim. c. 6. Φώτ. βιβλιοθ. §. 1456. (4) cicer, de clar. orat. c. 56.

κατεγίνοντο. Είχον εις τὴν συνοδίαν τοὺς δύο, ἢ τρεῖς ἀπὸ τοὺς φίλους των· ὁ Εὐκλείδης ἐπροσκάλεσέ τινας ἀπὸ τοὺς ἐδικούς του. Πρὶν συναθροισθῶσιν ὅλοι, οἱ δύο ἱστορικοὶ ἐφανερώσαν, ὅτι δὲν κατεδάπανησαν τὸν καιρὸν τοὺς νὰ λευκάνωσι τὰς μυθοπλασίας τῶν πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου αἰώνων (1)· φλογιζόμενοι ἀπὸ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἔρωτα, ἔλεγον, ὅτι ἤθελεν ἦναι εὐκταῖον εἰς συγγραφεῖα, εἰάν ἦτον παρῶν εἰς ὅλας τὰς πράξεις, ὅσας διηγείται (2).

§. 1. Ἐπεχείρησα, εἶπε μετὰ ταῦτα ὁ Ἐφορος, διὰ νὰ περιγράψω, ὅτι συνέβη παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καὶ βαρβάροις, ἀπὸ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἡρακλειδῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, εἰς διάστημα ὀκτακοσίων πενήκοντα ἐνιαυτῶν. Εἰς τὸ σύγγραμμά τοῦτο, τὸ ὁποῖον διαιρεῖται εἰς τριάκοντα βιβλία, ἀπὸ τὰ ὅποια καθὲν ἔχει προλεγόμενα (3), εὐρίσκει τις τὴν ἀρχὴν τῶν διαφορῶν δῆμων, τὴν θεμελίωσιν τῶν κυριωτέρων πόλεων, τὰς ἀποικίας των, τοὺς νόμους, τὰ ἔθνη, τὴν ιδιότητα τῶν κλιμάτων, καὶ ὅσους μεγάλους ἀνδρας παρήγαγον (4)· καὶ τελευταῖον ὁ Ἐφορος ὁμολογεῖ, ὅτι τὰ βάρβαρα ἔθνη ἦσαν ἀρχαιότερα ἀπὸ τὰ τῆς Ἑλλάδος. Αὕτη ἡ ὁμολογία μ' ἐσυρεν εἰς εὐνοϊάν του (5). Πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς διαληφθείσης ὁμολογίας ἠκολούθησιν ἀνάγνωσις τμήματος, ἐξαχθέντος ἀπὸ τὸ ἐνδέκατον βιβλίον τῆς ἱστορίας του, τὸ ὁποῖον περιεῖχε τῆς Αἰγύπτου περιγραφὴν. Ἐκεῖ, ἀντὶ τῶν διαφορῶν γνωμῶν, τὰς ὁποίας ἐδοκίμασαν νὰ ἀπαθῶσιν περὶ τῆς πλημμύρας τοῦ Νείλου (6), ὑποθέτει μίαν, ἢ ὁποία δὲν συμφωνεῖ μήτε μὲ τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς, μήτε μὲ τὰς περιστάσεις ἐκείνου τοῦ φαινομένου (7). Εὐρίσκόμενος πλησίον τοῦ Εὐκλείδου, τῷ εἶπον, ὁ Ἐφορος δὲν γνω-

(1) Δισδ. δ'. §. 209. (2) Πολύβ. ἱβ'. §. 669. Στρί. Γ'. §. 422.

(3) Δισδ. αἰτ. (4) Πολύβ. ε'. §. 403. (5) Δισδ. α'. 9. (6) Θίω. προγμ. §. 13. (7) Δισδ. α'. 36.

ρίζει τὴν Αἴγυπτον, καὶ μήτε ἐσυμβουλευθή τοὺς, ὅσοι τὴν γνωρίζουσιν (1). Εὐθύς κατέπεισθην, ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν διερεθίζεται ἀπὸ τὴν ἀκρίβειαν. καὶ μιμητὴς πιστότατος τῶν περισσοτέρων ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ, ἐπροσπάθει νὰ καλλωπίζη τὴν ἀφήγησίν του μὲ μύθους, σωζομένους εἰς τὰς παραδόσεις τῶν δῆμων, καὶ εἰς τὰς διηγήσεις τῶν περιηγητῶν (2). Μοὶ ἐφάνη, ὅτι ἐπιμένει πολλὰ οἰκειοφελῶς εἰς τὰ ῥητορικά σχήματα. Ἐπειδὴ πολλοὶ συγγραφεῖς καταλέγουσι τὸν ῥήτορα τοῦ ἱστορικοῦ ἀνώτερον, διὰ τοῦτο ὁ Ἐφορος ἔκρινεν εὐλογον, ὅτι καλλιτέραν ἀπόκρισιν δὲν δύναται νὰ δώσῃ, ἢ ἀγωνιζόμενος νὰ ἐπιτύχῃ καὶ εἰς τὰ θύω γένη (3). Τὸ συγγραμμά του, μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα, μέλλει νὰ κρίνηται πάντοτε, ὡς θησαυρὸς, τόσον περισσότερον πολῦτιμος, ὅσον κάθε ἔθνος θέλει εὖρη εἰς αὐτὸ διακεκριμένως, καὶ εὐτάκτως, πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τὸ ὠφελήσῃ. Τὸ ὕφος του σαφές, γλαφυρὸν, καὶ ἀνθηρὸν (4) καὶ ἦναι συνεχέστατα ὑποκείμενον εἰς τινὰς ἀρμονίας (5), καὶ πάντοτε σχεδὸν ἐσερημένον ὑψώσεως, καὶ θερμότητος (6).

§. ια΄. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτὴν, οἱ ὀφθαλμοὶ ἔλων ἐσράφησαν πρὸς τὸν Θεόπομπον (7), ὅς τις ἄρχῃσι νὰ μᾶς ὀμιλῇ ὑπὲρ αὐτοῦ· ὁ Πατὴρ μου Δημόστρατος, μᾶς εἶπεν, ἐξορισθεῖς ἀπὸ τὴν νῆσον Χίον τὴν πατρίδα του· διὸ ὅ,τι εἶδειξε περισσοτέραν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους προσήλωσιν, μὲ ἦγαγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μετὰ μικρὸν ἦλθον εἰς ταύτην τὴν πόλιν, ὅπου προσηλώθην χωρὶς διακοπὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας, καὶ εὐγλωττίας (8). Ἐσύνθεσα πολλοὺς λόγους, περιῆλθον εἰς διαφόρους δῆμους, ὠμίλησα εἰς τὰς συνελύσεις

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. Στρατ. ε. 244. 3. 422. (3) Πολύβ. β. 670.

(4) Διον. Ἀλ. περι. σωθ. β. ο. 173. (5) Cicero. orat. c. 57. (6) Σουί. εἰς Ἐφ. δῶν. χρυσ. λόγ. 18. 256. (7) Voss. de hist. Graec. l. 1. c. 7. Bayle. diction. art. theopompe. (8) Φωτ. βιβλιοθ. 392.

των, καὶ, μετὰ διεξοδικὴν σειρὰν ἐκβάσεων, ἔκρινα, ὅτι ἐδυνάμην νὰ συγκαταλεχθῶ μὲ τοὺς εὐγλωττοτέρους τοῦ αἰῶνος τούτου ἀνθρώπους, καὶ ἀνώτερος τῶν τοῦ ἐπομένου. Ἐπειδὴ, ὅς τις τότε ἀπελάμβανε τὸν πρῶτον βαθμὸν, δὲν ἤθελεν ἀποκτήσει τῶρα τὸν δεύτερον (1). Ὁ Ἰσοκράτης μὲ διεβίβασεν ἀπὸ τὸ λαμπρὸν σάδιον, ἔνθα ἔγινε περίφημος, εἰς τὸ, ὑπερ ἐλάμπρυνε τὰ προτερήματα τοῦ Ἡροδότου, καὶ Θουκυδίδου· ἠκολούθησα τὸ σύγγραμμα τοῦ τελευταίου τούτου (2), καὶ τέως καταγίνομαι εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Μακεδόνα Φιλίππου (3). ὁμῶς, ἀντὶ νὰ περιορισθῶ νὰ καθιστοῦμαι τὰς πράξεις τοῦ ἡγεμόνος τούτου, ἐφρόντισα νὰ τὰς συμπλέκω μὲ τὴν ἰσορίαν σχεδὸν ἄλλων τῶν δῆμων, τῶν ὁποίων ἀναφέρω τὰ ἤθη, καὶ τοὺς νόμους. Περιλαμβάνω ὕλην οὕτως εὐρύχωρον, ὡς ἡ τοῦ Ἐφόρου, ἀλλὰ τὸ σχέδιόν μου διαφέρει ἀπὸ τὸ ἐκείνου. Δὲν λυποῦμαι, καθὼς ὁ Θουκυδίδης, κἀνέν πρᾶγμα, διὰ νὰ μαυρίνω τὰς πράξεις, πολλὰ συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα διηγούμαι, ἠκολούθησαν ὑπὸ τὰς ὀψεις μου, ἐσυμβουλευόμενῃ περὶ τῶν λοιπῶν τοὺς, ὅσοι ἦσαν ἐνεργοὶ, ἢ τούτων μάρτυρες (4). Δὲν εἶναι ἐπαρχία εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν δὲν περιῆλθον (5), δὲν εἶναι τόπος, ἐν ᾧ δὲν ἔχω ἀνταποκρίσεις μὲ τοὺς, ὅσοι διευθύνουσι τὰς πολιτικὰς, ἢ πολεμικὰς πράξεις. Εἶμαι τόσον πλούσιος, ὡς δὲν φοβοῦμαι τὰ ἔξοδα, καὶ τόσον ἐνθερμος τῆς ἀληθείας φηλος, ὡς δὲν τρομάζω διὰ τοὺς πόνους τῆς (6).

§. ιβ'. Τοιαύτη ἀνόητος περιαιτολογία μᾶς ἠνάγκαζε νὰ λαμβάνωμεν περὶ τοῦ συγγραφέως κακὴν ὑπόληψιν, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἐμβῆκεν εἰς δρόμον τόσον φωταεῖδῃ, ἀνεκάλυψε τόσον μεγάλας γνώσεις περὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν ἄλλων δῆμων, τόσον ἐμπειρίαν εἰς τὴν διανομὴν τῶν πράξε-

(1) Αὐτ. (2) Πολύβ. §. 26. Μάρκ. βί. Θουκ. (3) Διονύ. Ἄλι. ἐπισ. πρὸς Πομπ. §. 783. (4) αὐτ. (5) Φωτ. αὐτ. (6) Ἄθην. γ. κρη. ζ'.

ων (1), τόσῃ ἀπλότῃ, σαφήνειαν, εὐγένειαν, καὶ ἁρμονίαν εἰς τὸ ὕψος του (2), ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ ἐπιχέωμεν ἀφθόως ἐπαίνους εἰς τοιοῦτον ἐν τῷ κόσμῳ ἄνθρωπον, ὃς τις ἦτον μᾶλλον ἄξιος καταφρονήσεως. Μὲ ὅλον τοῦτο ἐκείνος ἐξηκολούθει, ἀναγινώσκων, καὶ ὁ θαυμασμός μας ἄρχησε νὰ ψυχραίνηται. Εἶδομεν νέους μύθους, καὶ ἠκούσαμεν διηγήσεις πάντῃ ἀπιθάνους (3). Μᾶς εἶπεν, ὅτι, ἄνθρωπός τις, κἄν ἦναι παρὰ τῶν Θεῶν ἀπηγορευμένον, δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τινα ναὸν τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ Διὸς, καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐφ' ὄρου ζωῆς ἰδιάζον προνόμιον· τὸ σῶμά του, προσβλλόμενον ἀπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, ὅτι δὲν σχηματίζει πλέον σκιάν (4). Μᾶς εἶπεν ἔτι, ὅτι, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου, εἶδον ἀνεπίσως εἰς πόλεις τινὰς τῆς Μακεδονίας συκῆς, ἀμπέλους, καὶ ἐλαίας, ὅτι ἔφερον καρποὺς ὠρίμους τὴν ἀνοιξίαν, καὶ, ὅτι, ἀπ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, αἱ ὑποθέσεις ἐκείνου τοῦ βασιλέως δὲν ἔπαυον εὐδοοῦμεναι (5). Αἱ παρεκτροπαὶ αὐταὶ εἶναι τόσον συνεχεῖς εἰς τὴν ἰσορίαν, ὥστε ἀπαρτίζουσι σχεδὸν τὰ τρία τεταρτημόρια τοῦ συγγράμματός του (6), καὶ ἐνίοτε τόσον διεξοδικαί, ὥστε ἀλησμονεῖ κανεὶς τελευταίον τὴν περίρασιν, διὰ τὴν ὁποίαν συνεισῆχθησαν (7). Αἱ δημηγορίαι, τὰς ὁποίας βάλλει εἰς τὸ σῶμα τῶν στρατηγῶν, κατὰ τὴν μάχην, κάμνουσι τὸν ἀναγινώσκον νὰ χάνῃ τὴν ὑπομονὴν τόσον, ὅσῃ ἐνόχλησιν προξενούσι καὶ εἰς τοὺς ἰδίους στρατιώτας (8).

§. γ'. Τὸ ὕψος του κατὰλληλον μᾶλλον εἰς ῥήτορα, ἢ εἰς ἰσορικόν, ἔχει μὲν μεγάλας καλλουὰς, ἀλλ' ἔχει καὶ ἐλαττώματα (9). Δεν εἶναι παντελοῦς ἡμελημένον, ὅταν γίνηται λό-

(1) Διον. Ἄλ. αἰτ. (2) αὐτ. (3) cicer. de leg. l. 1. c. 1. (4) Πολύβ. 15. §. 732. (5) Θεῖοποιμ. παρ' Ἀθην. γ. κερ δ'. (6) Φωτι. βιβλ. 89. §. 393. (7) Θεῖω. προγμ. §. 34. (8) Πλούτ. πολιτ. παρμ. §. 803. (9) quintil. inst. l. 10. c. 1.

γος περί εὐταξίας τῶν λέξεων, ἄλλ' εἶναι καθ' ὑπερβολὴν τοιοῦτον, ὅταν γίνηται ζήτησις περὶ τῆς ἐκλογῆς των. Τὸν βλέπεις ἐνίοτε, ὅτι βασανίζει τὰς περιόδους του διὰ τὰ τὰς τορνεύη, ἢ, διὰ τὰ ἐκφεύγη τὴν σύγκρουσιν τῶν φωνηέντων (1), ἄλλοτε, ὅτι τὰς ὁυσμορφώνει μὲ φράσεις χαμερπεῖς, καὶ καλλωπίσματα ἄτακτα (2). Ἐν ὄσῳ ἀνεγίνωσκε, πολλάκις ἠναγκάσθη τὰ καταφρονῶ, ἢ τὰ κομίζω, ὡς ἀμαθεῖς, τοὺς Ἕλληνας, ὡς πρὸς τοὺς μεμακρυσμένους δῆμους. Ὁ Ἐφορος ἐνόμιζε τὴν Ἰβηρίαν, ὡς μίαν πόλιν (3), καὶ τὸ λάθος τοῦτο ἔμεινεν ἀδιόρθωτον. Ἐγὼ ἔμαθον ἀπὸ ἔμπορον φοῖνικα, τοῦ ὁποίου ἡ ἐμπορία ἐκτείνετο μέχρι τῶν Γαδείρων, ὅτι ἡ Ἰβηρία εἶναι ἐπαρχία εὐρύχωρος, καὶ πολυάνθρωπος. Μετ' ὀλίγον ὁ Θεόπομπος, ἀναφέρων τὴν πόλιν Ῥώμην, τὸν ἠρώτησαν κατὰ μέρος τιτὰ αὐτῆς τῆς πόλεως. Εὐρίσκειται εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀπεκρίθη, ὅτι καὶ ἂν ἤξεύρω περὶ αὐτῆς εἶναι, ὅτι ἀπαξ ἐχειρώθη ἀπὸ τοὺς Γάλλους (4). Αὐτοὶ οἱ δύο συγγραφεῖς ἀνεχώρησαν, ὅλοι ἄρχισαν τὰ τοὺς ἐπαινῶσι πολλὰ, καὶ διὰ πολλὰ αἷτια ἦσαν ἄξιαι τούτων τῶν ἐπαινῶν. Ἐνας ἀπὸ τοὺς παρεσῶτας μὲ φιλοσοφικὸν τρίβωνα εἶπεν ἀποφασιστικῶς. Ὁ Θεόπομπος εἶναι πρῶτος, ὅς τις παρέδωκε τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν εἰς τῆς ἰσορίας τὸ κριτήριον. Βλέπετε μὲ πόσῃ ἀγχνισίαν ἐμβαδύνει εἰς ἐκείνην τὴν βαθεῖαν ἄβυσσον, μὲ ποῖαν ὀρμὴν εὐγλωττίας βάλλει ὑπ' ὄψιν μας τὰς φοβερὰς του ἀνακαλύψεις; Ποτὲ δὲν ἐκθαμβοῦται ἀπὸ τὰς ἐνδόξους πράξεις, ἀγωνίζεται τὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς κακίας, ἢ ὁποία κρύπτεται ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῆς ἀρετῆς (5). Πολλὰ φοβοῦμαι, τῷ εἶπον, μήπως εἰς τὰ συγγράμματά του ἀνακαλύψωσί ποτε τὸ φάρμακον τῆς κακοθειας,

(1) Διογ. Ἄλ. αὐτ. (2) Δογ. περὶ ἔψ. λ. κερ. μβ. (3) Ἰσοκρ. εἰς Ἄπκ. α. §. 444. (4) Πλίμ. γ. κερ. ε. (5) Διογ. Ἄλ. αὐτ.

κεκρυμμένον ὑπὸ τὰ ἐξωτερικὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ καλοκἀγαθίας φαινόμενα (1). Δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω ἐκεῖνα τὰ κατηρῆ πνεύματα, τὰ ὅποια δὲν εὐρίσκουσιν οὐδὲν καθαρὸν, καὶ ἀθῶον μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Ὅς τις δυσπιστεῖ ἀκαταπαύτως εἰς τοὺς σκοποὺς τῶν ἄλλων, οὗτος μὲ διδάσκει νὰ δυσπισῶ καὶ εἰς τοὺς ἐδικούς του.

§. ιδ'. Συνήθης ἱστορικός, μοὶ εἶπον οἱ ἐναυτίοι, εὐχαρισεῖται νὰ ἐκθέτῃ τὰς πράξεις. Ἱστορικός ὅμως φιλόσοφος ἀνιχνεύει τὰς αἰτίας των. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ ἀποσρέφομαι τὴν παρανομίαν, καὶ ἀγαπῶ νὰ γνωρίζω τὸν παράνομον, διὰ νὰ δείχνω εἰς αὐτὸν ὅλον μου τὸ μῖσος. Ἀλλὰ πρέπει, τῷ εἶπον, νὰ ἦναι τοῦλάχιστον κατακεκριμένος. Εἶναι ὑπεύθυνος, ἀπεκρίθη ὁ ἐναντίος μου, ὅταν ἰδιοποιῆται τοιοῦτόν τι. Παρασύρατέ μοι ἀλαζόνα τινὰ, πρέπει νὰ τὸν ἐξετάζω εἰς ὅλα του τὰ κινήματα, ὅχι ὅ,τι ἐπραξεν, ἀλλ' ὅ,τι ἐδύνατο νὰ πράξῃ, καὶ ἤθελα εὐχαρισεῖ τὸν ἱστορικόν, ὅτι ἀνεκάλυψεν εἰς ἐμὲ τὰ ἀπάβλητα μυστήρια αὐτοῦ τοῦ πάθους. Πῶς! Ἀπλαῖ ὑποφίαι, τῷ εἶπον, τὰς ὁποίας παριστῶσι ἐνώπιον τῶν κριτῶν μόνον, διὰ νὰ ἐπιστρέψωσι ἀποδείξεις ἰσχυροτέρας, βῆλλοντές τας εἰς ἀντιλογία, θέλουσιν ἐξαρκέσει εἰς τὴν ἱστορίαν, διὰ νὰ ἐντυπώσωσι εἰς τὴν μνήμην ἀνθρώπου τινὸς ὄνειδος αἰώνιον! Ὁ Θεόπομπος ἐφαίνεται πολλὰ ἀκριβῆς εἰς τὰς διηγήσεις του, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον λαρυγγιστῆς, ὅταν, κατὰ τὴν θέλησίν του ἀπονέμῃ τὴν ὕβριν, καὶ τὸν ἔπαινον. Κρίνει πάθος τι; τοῦτο πρέπει νὰ ἦναι ἀπνυὲς, καὶ νὰ ἔχῃ φοβεράς ἀκολουθίας. Γίνεται λόγος περὶ ἀνθρώπου τινος κατὰ τοῦ ὁποίου εἶναι προκατειλημμένος; κρίνει περὶ τοῦ χαρακτῆρός του ἀπὸ πράξεις τινὰς, καὶ ἀπὸ αὐτῶν τὴν χαρακτῆρα περὶ τοῦ ἐπιλοΐπου τῆς ζωῆς του. Ἦθελεν ἦναι δυσυχέστατον, εἰάν παρόμοιοι ἀπατεῶνες δύνανται

(1) Νεπ. εἰς Ἀλλεβ. κη. τᾶ. Πλούτ. εἰς Λίσ. §. 450. Ἴοσ. αἰτ.

νά διαθέτωσι τὰς ὑπολήψεις τῶν ἄλλων⁽¹⁾. Ἦθελεν ἦναι πολλὰ περισσότερον, ἀνέλαβον ἐκεῖνοι τὸν λόγον μὲ ζέσιν, ἐὰν δὲν ἤθελεν ἦναι συγχωρημένον νά κατατρέχωσι τὰς ἠρπαγμένας φήμας. Ὁ Θεόπομπος εἶναι, ὡς ἐκεῖνοι οἱ κριταὶ τοῦ ἄδου, οἱ τινες βλέπουσι καθαρά τὴν καρδίαν τῶν ὑπευθύνων, καὶ ὡς ἐκεῖνοι οἱ ἱατροὶ, οἱ τινες μεταχειρίζονται τὸν σίδηρον, καὶ τὸ πῦρ εἰς τὸ ἀσθενὲς μέρος, χωρὶς νά βλάπτωσι τὸ υγιές⁽²⁾. Δὲν ἐπικάθεται εἰς τὴν πηγὴν τῆς κακίας, ἢ, ἀφ' οὗ βεβαιωθῆ, ὅτι εἶναι πλήρης ἀπὸ δηλητήριον φάρμακον. Καὶ διὰ τί ἄρα, ἀπεκρίθην, ἀντιφάσκει ὁ ἴδιος; Κατ' ἀρχὰς τῆς συγγραφῆς του μὰς εἰδοποιεῖ, ὅτι τὴν ἐπεχείρησε, διὰ νά δώσῃ εἰς τὸν Φίλιππον τὴν τιμὴν, ἣτις ὤφειλετο εἰς τὸν κατὰ τὴν Εὐρώπην μεγαλύτερον ἀνδρῶπου, καὶ εἶτα ἐντὸς ὀλίγου τὸν παρισῆ, ὡς τὸν πλέον παραλυμένον, τὸν πλέον ἄδικον, καὶ τὸν πλέον ἄπιστον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους⁽³⁾; Ἄν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τὸν ἔκριεν ἄξιον τῆς εὐσπλάγχχου θείας του, ἤθελε τὸν ἰδῆ συρόμενον μὲ καταισχύνην εἰς τοὺς πόδας του. Ἐκεῖνοι ἐφώναζον, ἐγὼ δὲ ἔλεγον ἔτι, μάθετε ἄρα, ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτι ὁ Θεόπομπος συνδέγει εἰς τιμὴν τοῦ Φιλίππου ἔπαινον, πλήρη κολακείας⁽⁴⁾. Ποῖον νά πιεσῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν σιγμὴν, τὸν ἱστορικὸν, ἢ τὸν φιλόσοφον;

§. ε'. Οὐδέτερον, ἀπεκρίθη ὁ Λεοκράτης, φίλος τοῦ Εὐκλείδου, ἀνὴρ πολυῖσωρ, ὅς τις ἀσχολούμενος εἰς τὴν σπουδὴν τῆς πολιτικῆς, καὶ ἠθικῆς, κατεφρόνει τὴν τῆς ἰσορίας, ὁ Ἀκουσίλαος, ἔλεγε, κατεπέισθη εἰς τὸ ψεῦδος ἀπὸ τὸν Ἑλλάνικον, ὁ δὲ, ἀπὸ τὸν Ἐφορον, ὅς τις ἐντὸς ὀλίγου θέλει τὰ δοκιμάσει ἀπὸ ἄλλους. Καθ' ἑκάστην εὐρίσκει νεὰ λάθῃ εἰς τὸν Ἡρόδοτον, καὶ ὁ Θεουκιδίδης ὁ ἴδιος δὲν εἶναι ἐξηρημένος ἀπὸ αὐτά⁽⁵⁾. Συγγραφεῖς ἀμαθεῖς, ἢ προληπτικοὶ, ἀπο-

(1) Λοιπὸν πῶς δειξ. συντ. (2) Διον. Ἄλ. αὐτ. (3) Ἄδην. σ'. §. 260. καὶ ἰ. 439. (4) Θέων. προογμ. §. 15. καὶ 77. (5) Ἰοσ. αὐτ.

τελέσματα ἀβέβαια, ὡς πρὸς τὰς αἰτίας, ἢ περιστάσεις των. Γδοῦ ἐλαττώματά τινα εἰς τοῦτο τὸ εἶδος ἄφευκτα. Καὶ αἱ ὠφέλειαι τούτου εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ Εὐκλείδης, ἰσχυραὶ ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς, καὶ μεγάλα παραδείγματα ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς. Τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἀναγκάζονται κάθε ὥραν νὰ τρέχωσιν εἰς τὴν ἰσορίαν, διὰ νὰ διακρίνωσι τὰ αἰδέσιμα χρέη των, καὶ νὰ δίδωσι τέλος εἰς τὰς διαφοράς των. Εἰς αὐτὴν κάθε δημοκρατία εὐρίσκει τὰς μαρτυρίας τῆς δυνάμεως, καὶ δόξης της. Εἰς τὴν μαρτυρίαν της τελευταίον τρέχουσιν ἀκαταπαύτως οἱ ῥήτορές μας, διὰ νὰ ἀποδείξωσιν εἰς ἡμᾶς τὰ ἰδιάμας συμφέροντα. Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἠθικὴν, αἱ πολυάριθμοι ἐντολαὶ της περὶ δικαιοσύνης, φρονήσεως, καὶ ἔρωτος ὑπὲρ τῆς πατρίδος, δύνανται νὰ ὑπερβῶσι τὰ λαμπρὰ παραδείγματα τοῦ Ἀριστείδους, Σωκράτους, καὶ Λεωνίδου. Οἱ συγγραφεῖς μας διαφωνοῦσιν ἐνίοτε, ἔταν γίνηται λόγος περὶ τῆς ἀρχαίας χρονολογίας μας, ἢ ὅταν ὁμιλῶσι περὶ ξένων ἔθνων. Τοὺς ἀφίνομεν, ἂν ἀγαπᾶς, ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ ἄρθρα, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς πολέμους μας μετὰ τοὺς Πέρσας, ὅταν ἀρχίζη κυρίως ἡ ἰσορία μας, αὐτὴ κατεσάθη ἡ πολυτίμος παρακαταθήκη των πειρῶν, τὰς ὁποίας κάθε αἰὼν ἀφίνει εἰς τοὺς ἀκολούθους του⁽¹⁾. Ἡ εἰρήνη, ὁ πόλεμος, οἱ φόροι, καὶ ὅλα τὰ κλαδία τῆς διοικήσεως ἀνακρίνονται εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις. Ἐκεῖναι αἱ σκέψεις εὐρίσκονται σημειωμέναι εἰς τοὺς δημοσίους κώδικας ἢ διήγησις τῶν μεγάλων συμβεβηκότων εἶναι εἰς ὅλα τὰ ἔγγραφα, καὶ εἰς ὅλα τὰ σώματα, αἱ συνθῆκαι κεχαραγμέναι εἰς ὑπομνήματα, ἐκτεθειμένα ἰδίποτε εἰς τὰς ὄψεις μας, ποῖος συγγραφεὺς ἤθελε γένη τόσον τολμηρὸς νὰ ἀντιλέγη εἰς τόσους ὀρατοὺς, καὶ ἐπικυρωμένους μάρτυρας;

§. ις'. Ἡμπορεῖς νὰ μοὶ προβάλλης, ὅτι διαφωνοῦσιν ἐ-

(1) Θεσμ. α' κεφ. κβ.

νίστε εἰς περιστάσεις ὁποίας ὄποτε πράξεως. Καὶ τί βλάπτει, ἂν οἱ Κορίνθιοι εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνας ἐφέρθησαν καλὰ, ἢ κακὰ (1); Ἄλλ' οὐχ ἦττον εἶναι ἀληθεῖς, ὅτι εἰς τὴν Σαλαμίνα, Θερμοπύλας, καὶ Πλαταιὰς χιλιάδες τινὲς Ἑλλήνων ἀντίστησαν εἰς μυριάδας Περσῶν, καὶ τότε ἀνεκαλύφθη ἴσως πρῶτα καὶ ἀρχὴ ἐκείνη ἡ μεγάλη, καὶ ἐπίσημος ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν, Ὁ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωσ εἶναι δεκτικὸς νὰ αὐτουργήσῃ μὲ κατορθώματα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ἀνώτερα τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ἡ ἱστορία εἶναι θέατρον, ἔνθα ἡ πολιτικὴ, καὶ ἡ ἠθικὴ βάλλονται εἰς πρᾶξιν. Εἰς αὐτὴν οἱ νέοι δέχονται τὰς πρῶτας ἐντυπώσεις, αἵ τινες ἀποφασίζουσιν ἐνίστε τὴν Εἰσαρμέννυτους. Ὅθεν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ παρισῶσιν εἰς αὐτοὺς πρωτότυπα ἀξιόλογα πρὸς μίμνησιν, ἐμπνέοντες εἰς αὐτοὺς τὴν φρίκην τοῦ ψευδοηρωϊσμοῦ. Οἱ ἠγέμενοι, καὶ τὰ ἔθνη δύναται νὰ ἐξαντλώσιν ἀπὸ αὐτὴν χρεϊώδη μαθήματα. Ὁ ἱστορικὸς ἄρα πρέπει νὰ ἦναι ἀπαθής, καθὼς ἡ δικαιοσύνη ἡ ἰδίᾳ, τῆς ὁποίας χρεωσθεῖ νὰ υπερασπίζηται τὰ δικαιώματα, καὶ εἰλικρινής, καθὼς ἡ ἰδίᾳ ἀλήθεια, τῆς ὁποίας κρίνεται, ὅτι εἶναι ὀργανον. Τὰ ἐπαγγέλματά του εἶναι τόσον ἱερά, ὥστε ἔπρεπε νὰ ἐκπληρῶνται ἀπὸ ἀνθρώπους διασήμευ χρηστότητος, καὶ ὑπὸ τὰς θεωρίας κριτηρίου τόσον αὐστηροῦ, καθὼς τὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἐν συντόμῳ, εἶπεν ὁ Εὐκλείδης, τελειῶνων τὸν λόγον του, ἡ ὠφέλεια τῆς ἱστορίας ἠσθένησε μόνου, δι' ὅ,τι γράφεται παρ' ἀνιδαιῶν, καὶ ἐδυσφημίσθη, δι' ὅ,τι ἀναγινώσκειται ἀπὸ ἀμαθεῖς.

(1) Ἡρ. 5'. §. 94. Δίων. χρυσός. λδ'. λζ'. §. 456.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ε Σ ΄.

Περὶ τῶν ἐν χρήσει παρ' Ἑλλήσι κυρίων ὀνομάτων.

§. α'. **Ο** Πλάτων συνέγραψε πραγματείαν τινὰ, ἐν ἣ τυ-
χιρῶς πως ἐτυμολογεῖ πολλά τῶν ἠρώων, τῶν πνευμάτων, καὶ
τῶν Θεῶν ὀνόματα (1). Εἰς αὐτὴν λαμβάνει ἐλευθερίας, τῶν
ὁποίων τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ λόγου εἶναι μόνον δεκτικώτατον.
Παραθαρρυνόμενος ἀπὸ τὸ παράδειγμά του, καὶ ἄλλως δὲν
ἤμαί, ὡς ἐκεῖνος τολμηρὸς, ἐκθέτω ἐνταῦθα σημειώσεις τινάς,
ἀφαιρούσας εἰς τὰ κύρια ὀνόματα, ἐν χρήσει ἤδη παρ' Ἑλλη-
σι. Κατὰ τύχην συνεισήχθησαν εἰς τὰς δύο διαληφθεῖσας συ-
νομιλίας. Πάρεκβάσεις ἄλλου τινὸς γένους πολλάκις ἐμπόδι-
σαν τὴν προσοχήν μου, κατὰ τὰς αὐτὰς συνομιλίας, περὶ τῆς
φιλοσοφίας, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' ἔμαθον
ἐπὶ λεπτοῦ τὰ αἷτια, τὰ ὁποῖα θέλω ἀναφέρει εἰς τὸ ἐπόμε-
νον κεφάλαιον. Τὰ ὀνόματα διαιροῦνται εἰς δύο εἴδη, ἀπλᾶ,
καὶ σύνθετα, τὰ μὲν πρῶτα ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τους ἀπὸ ὁμοιό-
τητός τινος, τὰς ὁποίας παρετήρησαν μεταξύ τοιοῦτου ὁπίτινος
ἀνθρώπου, καὶ τοιοῦτου ὁπίτινος ζώου. Π. χ. Λέων, Λύκος,
Μόσχος, Κόραξ, Σαῦρος, Βάτραχος (2), Ἄλεκτρυὼν, καὶ
τλ. Εἶναι ἔτι ἄλλα, τὰ ὁποῖα φαίνονται, ὅτι παρήχθησαν ἀ-
πὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου. Ἄργος, Μέλας Ξάνθος, Πύρ-
ρος (3). Ἐνίοτε τὸ παιδίον δέχεται τὸ ὄνομα θεότητός τινος
μὲ κάποιαν βραχεῖαν μεταβολήν· οὕτως ὁ Ἀπολλώνιος πα-
ράγεται ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα, Ποσειδώνιος, ἀπὸ τὸν Ποσει-

(1) Πλάτ. εἰς Κρατ. §. 382. (2) Πλάτ. λς'. κεφ. ε'. (3) Ὅμ. Ἰλ.
ες. σί. 602. Οἱ Λατίνοι δίδουσι καταλήξει us, τῶν εἰς os, ὄνομα.

δῶνα, Δημήτριος, ἀπὸ τὴν Δήμητρα, Ἀθήναιος, ἀπὸ τὴν Ἀθηνᾶν. Τὰ σύνθετα εἶναι πολλὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀπλᾶ. Ἄν οἱ νυμφῖοι πισειώσιν, ὅτι διὰ τῶν δεήσεων ἀπέκτισαν τὴν γέννησιν υἱοῦ τιῶς, τῆς γενεᾶς τῶν ὑποσήμεμα, τότε δι' εὐγνωμοσύνην προσδέτουμε μὲ βραχυτάτην μεταβολὴν εἰς τὸ ὄνομα τῆς ὑπερασπιστρίας θεότητος τὴν λέξιν δῶρον. Καὶ ἐντεῦθεν τὰ ὀνόματα Θεόδωρος, Διόδωρος, Ὀλυμπιόδωρος, Ὑπατόδωρος, Ἡρόδοτος, Ἀθηνόδωρος, Ἑρμόδωρος, Ἡφαισιόδωρος, Ἡλιοδωρος, Ἀσκληπιόδωρος, Κηφισόδωρος, καὶ τλ. δηλ. δῶρον τῶν Θεῶν, τοῦ Διὸς, τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, τοῦ Ὑψίστου, τῆς Ἥρας, τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Ἡφαιστῶ, τοῦ Ἡλίου, τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ τοῦ ποταμοῦ Κηφισοῦ, καὶ τλ. Γενεαὶ τινες θαξάζουσι, ὅτι κατάγονται, ἀπὸ τοὺς Θεοὺς, καὶ ἐντεῦθεν τὰ ὀνόματα Θεογένης, Θεαγένης, γεννηθεὶς ἀπὸ τοὺς Θεοὺς, Διογένης, γεννηθεὶς ἀπὸ τὸν Δία, Ἑρμογένης ἀπὸ τὸν Ἑρμῆν.

§. β. Εἶναι παρατήρησις προσοχῆς ἀξία, ὅτι τὰ περισσότερα τῶν ἀναφερομένων παρ' Ὀμήρῳ ὀνομάτων, εἶναι σύμβολα λαμπρότητος, καὶ ἐχαρίσθησαν, ὡς ἀμοιβή, εἰς τὰ προτερήματα, τὰ ὅποια ἐτίμων περισσότερον εἰς τοὺς ἠρωϊκοὺς αἰῶνας, καθὼς ἢ ἀνδρία, ἰσχύς, ταχυδρομία, φρόνησις, καὶ ἄλλαι ἀρεταί. Ἀπὸ τὴν λέξιν πόλεμος, ἐποίησαν Τληπόλεμον (1), δηλ. Ἄξιος νὰ ὑποφέρῃ τοὺς πόνους τοῦ πολέμου (2). Ἀρχεπτόλεμον (3), δηλ. Ἄξιος νὰ διευθύνῃ τὰς πράξεις τοῦ πολέμου. Συνάπτοντες μὲ τὴν λέξιν μάχην προσέειπε, καὶ διάφορα τοῦ λόγου μόρια, τὰ ὅποια σχηματίζουσι ἔννοιαν μὲ τρόπον πάντοτε τίμιον, ἐσύνθεσαν τὰ ὀνόματα τοῦ, Ἀμφίμαχος, Ἀντίμαχος, Πρόμαχος, Τηλέμαχος. Προτιθέμενοι μὲ τὸν ἴδιον τρόπον ἐπὶ τῆς λέξεως, Ἡγορέα, (ἰσχύς) ἔλαβον τὸ, Ἀγαπήνωρ (4), ὅστις τιμᾷ

(1) Ἀντ. β. σ. 657. (2) Ἐτυμ. μ. εἰς Τλη. (3) ὁμ. ἰλ. κ'. 128.

(4) Ἀντ. σ. 609. Σχολ. εἰς κ'. σ. 114.

τὴν ἰσχὺν, Ἀγήνωρ, ὅς τις τὴν διοικεῖ. Προθοῖνωρ, ὁ πρῶτος εἰς τὴν ἀνδρίαν (1), καὶ ἄλλα ἄπειρα, ὡς Ἀλεγήνωρ, Αὐτήνωρ, Ἐλεφήνωρ, Εὐχήνωρ, Πεισήνωρ, Ὑψήνωρ, Ὑπιοτήνωρ. Ἐκ τῆς λέξεως Δαμῶ, ἐποίησαν Δαμάστωρ, Ἀμφιδάμας, Χερσιδάμας, Ἰφιδάμας, Πολυδάμας κτλ. Ἀπὸ τοῦ Θωὸς παρήγαγον τὰ ὀνόματα Ἀρεῖθωος, Ἀλκίθωος, Πάνθωος Πειρίθωος καὶ τλ. Ἐκ τοῦ νοῦς, τὰ τοῦ, Ἀσύνοος, Ἀρσίνοος, Ἀντίνοος, Ἰφίνοος. Ἐκ τοῦ Μῆδος, τὰ τοῦ Ἀγαμήδης, Εὐμήδης, Λυκομήδης, Περιμήδης, Θρασιμήδης. Ἐκ τοῦ Κλέος, τὰ τοῦ, Ἀμφικλῆς, Ἀγακλῆς, Βαθυκλῆς, Δορίκλος, Ἐχεκλος, Ἰφικλος, Πάτροκλος, Κλεόβουλος καὶ τλ. Ἐντεῦθεν εἶναι φανερόν, ὅτι πολλοὶ τῶν κατὰ μέρος εἶχον τότε δύο ὀνόματα (2), τὸ δοθὲν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν γονεῖς των, καὶ τὸ κριθὲν εἰς αὐτοὺς ἄξιον, διὰ τῶν πράξεών τους· ἀλλὰ τὸ δεύτερον εὐθύς ἐξήλειπτε τὸ πρῶτον. Αἱ ἐπωνυμίαι τῶν τιμῶν, τὰς ὁποίας πρὸ μικροῦ ἀνέφερον, καὶ ἄλλαι πολυάριθμοι, τὰς ὁποίας παρατρέχω, ὡς τὸ, Ὀρμενος (3), Ἀστροπέος (4), μετεδίδοντο εἰς τοὺς παῖδας, διὰ νὰ τοὺς ἐνθυμίξωσι τὰς πράξεις τῶν πατέρων αὐτῶν, ὑποχρεώνοντές τους νὰ τοὺς μιμῶνται (5).

§. γ'. Σώζονται εἰς ἔτι καὶ νῦν, καὶ, ἐπειδὴ διέβησαν εἰς τὰς διαφόρους κλάσεις τῶν πολιτῶν, δὲν περιέχουσι κἀνὲν χρέος. Ἐνίοτε προκύπτει ἐξ αὐτῶν ἰδιαίχουσά τις ἀντιθεσις μὲ τὴν κατάστασιν, ἢ τὸν χαρακτῆρα τῶν, ὅσοι τὰ ἐδέχθησαν ἀπὸ τὴν νηπιότητά των. Ἐνας Πέρσης, ὅστις ἐθεμελίωσεν ὅλην του τὴν ἀξιοσύνην εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ ὀνόματός του, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὸν ἐγνώρισαν εἰς τὰ Σοῦσα, καὶ τοῦ ἀπήγαγον εἰς τὴν δημοσίαν ἀγοράν. Ἐκαθίσταμεν πλησίον

(1) Σχολ. Ὁμ. εἰς ἴλ. 6. στίχ. 495. (2) Εὐστάθ. ἴλ. α. §. 124.

(3) Ὁμ. ἴλ. η'. στίχ. 274. (4) αὐτ. εἰς. στίχ. 217. (5) Εὐστάθ. ἴδ. ἴλ. §. 650.

πολλῶν Ἀθηναίων, οἵτινες συνωμίλου ἀναμεταξύ των, με ἠρώτησε τὰ ὀνόματά των, καί με παρεκάλεσε νὰ τῷ τὰ ἐξηγῶ. Ὁ πρῶτος, τῷ εἶπον, ὀνομάζεται Εὐδοξος, ὄηλ. λαμπρὸς, καὶ εὐθύς ὁ Πέρσης μου ἐπροσκύνησε τὸν Εὐδοξόν. Ὁ δεύτερος, εἶπον, καλεῖται Πολύκλειτος, ὅπου σημαίνει διασημότητος. Ὁ Πέρσης ἔκαμεν ἄλλην εὐλάβειάν προσκύνειν. Δὲν ἀμφιβάλλω, μοὶ εἶπεν, ὅτι αὐτὰ τὰ ὄνόμα ὑπακείμενα εἶναι οἱ πρῶτοι τῆς δημοκρατίας ὅχι, ἀπεκρίθην, εἶναι δημῶται, καὶ μόλις γινωσκῶ. Ὁ τρίτος, ὡς τις φαίνεται τόσον αἰσχύνης, ὀνομάζεται Ἀγασθένης, ἢ ἴσως Μεγασθένης, ὅπου σημαίνει ἰσχυρότατος. Ὁ τέταρτος, ὡς τις εἶναι τόσον σωματοῦδος, καὶ τόσον βαρὺς, καλεῖται Πρόθσος, λέξις, ἣτις σημαίνει τὸν, ὅς τις τρέχει ἀπὸ ἄλλου ἔμπροσθεν. Ὁ πέμπτος, ὡς τις σοὶ φαίνεται τόσον σκυθρωπὸς, ὀνομάζεται Ἐπιχάρης, ὄηλ. χαροποιός. Καὶ ὁ ἕκτος, μοὶ εἶπεν ὁ Πέρσης με ἀνυπομονήσαν; Ὁ ἕκτος εἶναι Σώστρατος ὄηλ. σωτὴρ τοῦ κράτεψματος. — Διοίκησεν ἄρα κράτεψμα; — Ὅχι, ποτὲ δὲν ἐχρημάτισεν εἰς δουλεύειν. Ὁ ἕβδομος, ὅστις καλεῖται Κλειτόμαχος, ἔσχε πάντοτε τὰ νῦτα, καὶ εἶναι διακεκρυγμένος ἄτιμος. Ὁ ὄγδοος καλεῖται Δίκαιος (1). — Τί ἄρα; — Τί ἄρα! Εἶναι ὁ πλέον διαβρόντος κακοῦργος ἀπὸ τούτων, ὅσοι ἐχρημάτισαν εἰς τὸν κόσμον. Ἐμελλόν νὰ τῷ εἰπῶ ἔτι τὸν ἕνατον, ὡς τις ὀνομάζεται Εὐέλθων, ὄηλ. καλῶς εἰθῶν (2), ὅταν ὁ ξένος ἠγέρθη, καὶ μοὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἄνδρες, οἵτινες ἀτιμάζουσι τὰ ὀνόματά των ὁμῶς τοῦλάχισον, εἶπον πάλιν, αὐτὰ τὰ ὀνόματα δὲν τοῖς ἐμπνέουσι καμμίαν ματαιότητα. Δὲν εὐρίσκειται σχεδὸν καμμία ἐπωνυμία παρ' Ὀμήρῳ δύσφημος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι συνεχέσσαι, ἀλλὰ πολλὰ ὀλιγώτεροι ἀφ' ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναμείνωμεν ἀπὸ δῆμον, ὡς τις εἶναι, τόσον ἐπιβρόπης εἰς τὸ νὰ παρατηρῆ τὰ γελοιώδη, καὶ ἐλαττώματα.

(1) Ἡρ. π. §. 65. Marmor. No. stel. (2) ὁ αὐτ. δ'. 162.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ε Ζ ΄ . |

Σωκράτης.

§. α'. Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος πατέρα μὲν ἔσχεν ἐρμολύφου, Σωφρονίου καλούμενον (1), ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ὁποίου ἀφ᾽ οὗ ἐγυμνάσθη εἰς αὐτὸ μέχρι τινός, καὶ μετ' ἐπίδοσιν (2)· μητέρα δὲ Φαιναρέτην, ἥτις εἰργάζετο τῆς Μαιευτρίας τὸ ἐπάγγελμα (3). Ἐκείναι αἱ ὠραῖαι ἀναλογίαι, ἐκείναι αἱ γλαφυραὶ μορφαί, τὰς ὁποίας ἐδέχετο τὸ μάρμαρον ἀπὸ τὸ σφυρίον, ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς τελειότητος· καὶ, ἐπειδὴ ἡ ἰδέα αὕτη ὀλίγου, κατ' ὀλίγου ἀνυψοῦτο, ἠσθάνθη, ὅτι ἔπρεπε νὰ βασιλεύῃ εἰς τὸ πᾶν γενική τις ἁρμονία μεταξὺ τῶν μερῶν του, καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀκριβῆς ἀναφορὰ μεταξὺ τῶν πράξεων, καὶ καθηκόντων του. Διὰ τὴν αὐξήσθη αὐτὰς τὰς πρώτας ἰδέας, κατέβαλλεν εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐπιστημῶν ζήλον, καὶ ἐπίμονον σαθερότητα ψυχῆς γενναίας, καὶ ἀκορέσου μαθήσεως. Ἡ ἔρευνα τῆς φύσεως (4), αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστήμαι (5), καὶ αἱ περιχαρεῖς τέχναι ἐσερέωναν κατὰ διαδοχὴν τὴν προσοχὴν του. Ἐκμαζε καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀθρόπινος νοῦς ἐφαίνετο, ὅτι ἐξάνοιγε καθ' ἑκάστην νέαν πηγὰς γνώσεων. Δύω τάξεις ἀνθρώπων ἀνεδέχθησαν τὴν μέριμναν νὰ τὰς συλλέγωσιν, ἢ νὰ τὰς διασπείρωσιν. Οἱ φιλόσοφοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι διήρχοντο τὴν ζωὴν τους, μελετῶντες περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ παντός, καὶ τῆς οὐσίας

(1) Πλάτ. εἰς Ἄλκιβ. §. 131. (2) αὐτ. Πανσο. α'. κισ. κβ'. Αἱ τρεῖς Χόριτες, τὰς ὁποίας βλέπομεν εἰς τὴν θύραν τῆς ἀκροπόλεως, εἶναι ἐργόχειρον τοῦ Σωκράτους. Πανσο. αὐτ. (3) Πλάτ. εἰς Θιαίτ. 149. (4) ὁ αὐτ. εἰς Φαῖδ. 96. (5) Πεν. απομ. δ'. §. 814.

τῶν ὄντων, καὶ οἱ σοφισταί, οἵτινες, βοηθούμενοι ἀπὸ ἀσθενεῖς τινὰς ἰδέας, καὶ εὐγλωττίαν ἐπιδεικτικὴν, ἐνόμιζον ὡς παύγιον νὰ ὀμιλῶσι περὶ ὅλων τῶν ὑλῶν τῆς ἠθικῆς, καὶ πολιτικῆς, χωρὶς νὰ ἐρμηνεύσῃ καμμίαν ἀπὸ αὐτάς.

§. β'. Ὁ Σωκράτης ἐσύχναζε καὶ εἰς τὰς δύο (1), θαυμάζων τὰ προτερήματά των, καὶ διδασκόμενος ἀπὸ τὰς ἀποπλανήσεις των. Ὅταν ἠκολούθει τοὺς πρώτους, παρεγέρει, ὅτι, ἔσον καὶ ἂν προβαίη τις εἰς τὸ σάδιον, τόσον νέφη παχέα, καὶ γνόφος ἤθελον τὸν περικυκλῶνει, τότε ἐκατάλαβεν, ὅτι ἡ φύσις, χαρίζουσα εἰς ἡμᾶς ἀπόνως τὰς γνώσεις τῆς πρώτης ἀνάγκης, ἀνασπᾷ τὰς, ὅσαι εἶναι ἥττον ἐπωφελεῖς, ἀρνούμενη εἰς ἡμᾶς μὲ ἀύσηρότητα ὅλας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἤθελον εὐχαρισεῖ περιέργειαν ἀνήσυχον. Οὕτω κρίνων περὶ τῆς ὠφελείας των, ὡς ἐκ τῆς σαφηνείας, ἢ ἀσαφείας, μὲ τὰς ὁποίας συνοδεύονται, ἀπεφάσις νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῶν πρώτων αἰτιῶν, ἀπορρίπτων ἐκείνας τὰς ἀφηρημένας θεωρίας, αἱ ὁποῖαι ταραττουσιν, ἢ ἀποπλανῶσι τὸν νοῦν (2). Ἄν αἱ μελέται τῶν φιλοσόφων ἐφαίνοντο εἰς αὐτὸν ἀνωφελεῖς, αἱ τῶν σοφιστῶν ἐνομιζοντο μᾶλλον ἐπικινδυνώτεροι· ἐπειδὴ, βεβαιώνοντες ὅλας τὰς διδασκαλίας, χωρὶς νὰ οἰκαιοποιῶνται οὐδεμίαν, συνεισήγαγον τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀμφιβολίας καὶ εἰς τὰς οὐσιωδεστέρας ἀληθείας πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν πολιτικῶν κοινωσιῶν. Ἀπὸ τὰς ἀκάρπους των ἐρέυνας ἐσυμπέραινεν, ὅτι ἡ μόνη ἀναγκαῖα γνώσις εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἦτον ἡ τῶν καθηκόντων αὐτῶν· ἡ μόνη σπουδὴ ἀξία τοῦ φιλοσόφου νὰ τὰ διδάσκῃ εἰς αὐτοὺς, καὶ, ὑποβάλλων εἰς ἔρευναν τοῦ λόγου τὰς σχέσεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν μὲ τοὺς Θεοὺς, καὶ μὲ τοὺς ὁμοίους μας, ἐσπρίχθη εἰς αὐτὴν τὴν ἀπλὴν θεολογίαν, τῆς ὁποίας τὴν φωνὴν εἰρηνικῶς ἤκουσαν τὰ ἔθνη ἀπὸ αἰῶνα διεξοδικούς.

(1) Πλά. εἰς Μέν. 96. Διογ. Λ. β'. 19. (2) Ξεν. ἀπομ. α'. §. 710.

§. γ'. Ἡ ὑπερτάτη Σοφία διαφυλάττει εἰς αἰωνίαν νεότητα τὸ δημιουργηθῆν παρ' αὐτῆς πάν (1), ἀθέατος καθ' ἑαυτήν, τὰ προχεόμενα παρ' αὐτῆς θαύματα, τὴν ἀναγγέλλουσι μὲ δόξαν. Οἱ Θεοὶ ἐκτείνουσι τὴν πρόνοιαν τους ἐφ' ὅλης τῆς φύσεως. Παρόντες πανταχοῦ, ἀκούουσι τὰ πάντα, καὶ τὰ βλέπουσιν (2). Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπειρίαν τῶν ὄντων, τὰ ὅποια παρήχθησαν ἀπὸ τὰς χεῖράς των, ὁ ἄνθρωπος μόνος διακρίνεται ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα μὲ τὰ ὑψηλά του προνόμια, καὶ ἰδιαίτερος μὲ τὸν νοῦν, ὅς τις εἶναι ἄξιος νὰ ἐννοῇ τὴν ἰδέαν τῆς Θεότητος· ὁ ἄνθρωπος ἐχρημάτισε πάντοτε τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀγάπης, καὶ προνοίας των (3). αὐτοὶ ὀμιλοῦσι μὲ αὐτὸν ἀεννάως δι' ἐκείνων τῶν ἡγεμονικῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἐχάραξαν εἰς τὴν καρδίαν του. Ἡ Κλένου τὰ γόνατα ἐνώπιον τῶν Θεῶν. Τίμα τοὺς γονεῖς σου, καὶ ἀγαθοποιεῖ τοὺς ἀγαθοποιουῦντάς σε (4). Ὀμιλοῦσι προσέτι μὲ αὐτὸν διὰ μέσου τῶν μαντείων, τὰ ὅποια ἐπὶ τῆς γῆς διεσπάρησαν, δι' ἀπειρῶν θαυμάτων, καὶ προρρήσεων, τὰ ὅποια εἶναι τῶν θελήσεών τους τεκμήρια. Λοιπὸν ἄς μὴ παραπονώμεθα εἰς τὸ εἶησ διὰ τὴν σιωπὴν τους· ἄς μὴ λέγωμεν παντελῶς, ὅτι εἶναι τόσον ὑψηλοὶ, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ταπεινώωνται ἕως εἰς τὴν ἀσθένειάν μας. Ἄν ἡ παντοδυναμία των τοὺς ὑψώνη ὑπεράνω ἀπὸ ἡμᾶς, ἡ ἀγαθότης των μᾶς προσεγγίζει εἰς αὐτούς. Ἄλλὰ τί ἀπαιτοῦσι; Τὴν συζημένην λατρείαν εἰς κάθε τόπον, δεήσεις, αἱ ὅποιαί πρέπει νὰ περιορίζωνται εἰς τὸ νὰ ζητῶσιν ἐν γένει τὴν υπεράσπισίν τους, θυσίας, ἐν αἷς ἡ καθαρότης τῆς καρδίας εἶναι οὐσιωδειςτέρα ἀπὸ τῶν προσφορῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν· ἔπρεπε νὰ ἀρνώμεθα τὴν ζωὴν, ἂν αἱ θυσίαι των

(1) Ήν. Κήρ. παιδ. η'. §. 237. Ἀπομ. δ'. 802. (2) ὁ αὐτ. ἀπομ. α'. 711. καὶ 728. (3) αὐτ. καὶ δ'. 800—2. Πλά. εἰς Φαιδ. 62. (4) Ήν. αὐτ. ἔρα περὶ πάντων τῶν Θεῶν αὐτ.

πονηρῶν ἦσαν εὐπροσδεκτότεραι εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὰς τῶν ἀγαθῶν. Ἀπαιτοῦσιν ἔτι περισσώτερον νὰ τοὺς τιμῶμεν, καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς τιμὴ νὰ συνίσταται εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑποταγὴν, καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς ὑποταγὴ νὰ συνίσταται εἰς τὸ νὰ γινώμεθα ὠφέλιμοι εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Ὁ πολιτικὸς ἄνθρωπος, ὅς τις ὑπερμαχεῖ διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ δήμου, ὁ γεωργὸς, ὅς τις καθιστᾷ τὴν γῆν εὐφορωτέραν, καὶ ὅλοι, ὅσοι ἐκπληροῦσιν ἀκριβῶς τὰ χρέη των, ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς Θεοὺς τὴν ἀξιολογωτέραν ὑποταγὴν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἦναι ἀδιάλειπτος. Αἱ εὐνοιαῖ των εἶναι τὸ βραβεῖον ἐνθέρμου εὐλαβείας, ἥτις συνοδεύεται μὲ ἐλπίδα, καὶ πίσιν. Ἄς μὴν ἐπιχειρῶμεν οὐδὲν οὐσιώδες, χωρὶς νὰ ζητῶμεν τὴν βοήθειάν τους· ἄς μὴν ἐργαζώμεθα οὐδὲν ἐναντίον τῶν ἐντολῶν αὐτῶν, ἐνθυμούμενοι διὰ παντὸς, ὅτι ἡ παρουσία τῶν Θεῶν φωτίζει, καὶ πληροῖ τοὺς πλέον σκοτεινοὺς, καὶ μοναδικοὺς τόπους.

§. 5. Ὁ Σωκράτης ποτὲ δὲν ἐκφράζετο περὶ τῆς Θείας φύσεως, ἀλλ' ἐκήρυττεν ἀριθῆλως τὴν ὑπαρξιν, καὶ πρόνοιάν της. Ἀληθεῖαι, εἰς τὰς ὁποίας εἰλικρινῶς ἦτον πεπεισμένος, καὶ μόναι, εἰς τὰς ὁποίας ἦτον εἰς αὐτὸν ὄντατον, καὶ χρειώδες νὰ φθάσῃ. Ἐγνώριζεν ἓνα μόνον Θεόν, ποιητὴν, καὶ φύλακα τοῦ παντός (1), ὑπὸ τὸν ὁποῖον, Θεοὺς ὑποδεδεξέρους, πλασθέντας παρ' αὐτοῦ, δεξαμένους μέρος τῆς ἐξουσίας του, καὶ ἀξίους τῆς προσκυνήσεώς μας. Πλήρης ἀπὸ σέβας βαθύτατον πρὸς τὸν βασιλέα τῶν ἀπάντων, πανταχοῦ ἔκλινε γόνυ ἐνώπιόν του, πανταχοῦ ἐτίμα τοὺς ὑπουργοὺς του ὑπὸ ὁποῖον ὅποτε ὄνομα, καὶ ἂν τοὺς ἐπεκαλοῦντο, ἔφθανε μόνον νὰ μὴν ἤθελον τοῖς ἀποδίδει κῆμμίαν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας μας, ἀπομακρύνοντες ἀπὸ τὴν λατρείαν τους τὰς θεισιθαιμονίας, αἱ ὁποῖαι

(1) Gudw. syst. intellect. c. 4. §. 23. Bruck. hist. philos. t. 1. p. 590. etc.

τὴν δυσμορφῶνους, καὶ ἐγκυμονοῦντες τὴν πίσιν ἀπὸ μύθους, οἱ τινες φαίνονται, ὅτι ἐπικυροῦσι τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πυθαγόρου, καὶ τοῦ Ἐμποδεκλείους(1). Αἱ τελεταὶ δύναται νὰ διαφέρωσι παρὰ τοῖς διαφόροις δῆμοις, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ᾔῃ ἐπικυρωμέναι ἀπὸ τοὺς νόμους, καὶ συνωδευμέναι μὲ καθαράν ἀπόφασιν(2). Δὲν ἤρεύνα παντελῶς τὴν ἀρχὴν τοῦ κακοῦ, τὸ ὅποιον βασιλεύει εἰς τὴν ἠθικὴν, καθὼς καὶ εἰς τὴν φυσικὴν, ἀλλ' ἐγνώριζε τὰ ἀγαθὰ, καὶ κακὰ, τὰ ὅποια ἐργάζονται τὴν εὐτυχίαν, καὶ δυσυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς γνώσεως ἐθεμελίωσε τὴν ἠθικὴν του.

§. ε'. Τὸ ἀληθὲς ἀγαθὸν εἶναι διαμῆνον, καὶ ἀμετάβλητον, γεμίζει τὴν ψυχὴν, χωρὶς νὰ τὴν ἀδειάζῃ, καὶ τὴν διατηρεῖ εἰς βαθεῖαν εἰρήνην, ὡς πρὸς τὸ παρὸν, καὶ εἰς τελείαν ἀσφάλειαν, ὡς πρὸς τὸ μέλλον. Δὲν συνίσταται ἄρα εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἡδονῶν, τῆς ἐξουσίας, τῆς ὑγείας, τοῦ πλοῦτου, καὶ τῶν τιμῶν. Αὐτὰ τὰ κέρδη, καὶ ὅσα ἄλλα ἐξάπτουσι περισσότερον τὰς ἐπιθυμίας μας, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν εἶναι ἀγαθὰ, ὡς δυνατόμενα νὰ ᾔῃ ὠφέλιμα, ἢ ἐπιβλαβῆ, καθ' ἣν εἰς αὐτὰ ἐργάζονται χρῆσιν(3), καὶ καθ' ἃ φύσει παράγουσιν ἀποτελέσματα, τὰ μὲν συνοδεύονται μὲ τιμωρίας, τὰ δὲ ἀκολουθοῦσιν ἀηδίαι, καὶ πλῆκτρα τῆς συνειδήσεως· ὅλα ἀνατρέπονται, ἀφ' οὗ ἔλθωσιν εἰς κατάχρησιν, καὶ παύομεν, ἀπολαμβάνοντές τα, ὅταν φοβώμεθα, μήπως τὰ χάσωμεν. Δὲν ἔχομεν πλέον ὀρθὰς ἰδέας περὶ τῶν κακῶν, τὰ ὅποια φοβούμεθα. Τοιαῦτα εἶναι, ὡς ἡ ἐκπτώσις τῆς τιμῆς, ἡ ἀσθένεια, καὶ ἡ πτωχεία, τὰ ὅποια, μὲ ὅλην τὴν φρίκην, τὴν ὁποίαν ἐμπνέουσιν, ἐνίοτε προμηθεύουσι περισσότερας ὠφελείας, ἢ ἡ ὑπόληψις, τὰ πλοῦτη, καὶ ἡ ὑγεία(4). Τοιοῦτατρόπως ὁ-

(1) Ξεν. ἀπομ. δ. §. 803. (2) Πλοῦτ. περὶ διαμ. Σοκ. §. 580.

(3) Πλάτ. εἰς Μεν 88. Ξεν. ἀπομ. γ. 777. δ. 758. (4) αἰ. 798.

νοῦς τεθειμένος μεταξύ ὑποκειμένων, τῶν ὁποίων ἀγνοοῦμεν τὴν φύσιν, ρεμβόμενος, καὶ σαλευόμενος, διακρίνει δι' ἀμυδρῶν φώτων τὸ ἀγαθὸν, καὶ κακὸν, τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον, τὸ τίμιον, καὶ ἄτιμον (1). καὶ, ἐπειδὴ ὅλαι αἱ πράξεις μας γίνονται δι' ἐκλογῆς, καὶ αὗται αἱ ἐκλογαὶ εἶναι τόσον περισσώτερον τυφλαί, ὅσον εἶναι χρειωδέσμεραι, κινδυνεύομεν ἀκαταπαύτως νὰ περιπίπτωμεν εἰς παγίδας, αἱ ὁποῖαι μᾶς περικυκλώνουσιν. Ἐντεῦθεν προέκυψαν τόσαι ἀντιλογίαι εἰς τὸ πολίτευμά μας, τόσαι ἀρεταὶ ἀσθενεῖς, καὶ τόσα ἀνατετραμμένα τῆς εὐτυχίας συστήματα.

§. 5. Ἐν τῷ αὐτῷ αἱ Θεοὶ μᾶς ἐχάρισαν ὁδηγόν, διὰ νὰ μᾶς χειραγωγῆ εἰς αὐτὰς τὰς ἀβεββαίους ρύμας· ὁ ὁδηγὸς οὗτος εἶναι ἡ σοφία, ἥτις εἶναι ἡ μεγαλητέρα ὅλων τῶν ἀγαθῶν, καθὼς ἡ ἀμάθεια ὅλων τῶν κακῶν (2). Ἡ σοφία εἶναι τὸ πεφωτισμένον λογικόν, ἡ ὁποία, γυμνώνουσα ἀπὸ τὰ ψευδῆ τῶν χρώματα τὰ ὑποκείμενα τῶν φόβων, καὶ τῶν ἐλπίδων μας, τὰ δεικνύει εἰς ἡμᾶς τοιαῦτα, ὅσα εἶναι αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, σερεῖναι τὴν ἀκαταστασίαν τῶν κρίσεών μας, καὶ προσδιορίζει τὴν θέλησίν μας διὰ μόνης τῆς δυνάμεως τῆς ἐναργείας. Διὰ μέσου αὐτοῦ τοῦ ζωηροῦ, καὶ καθαροῦ φωτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι δίκαιος, πεπεισμένος ὡν ἐσωτερικῶς, ὅτι ἡ ὠφέλειά του συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους, καὶ νὰ μὴ βλάβῃ τὸν πλησίον του (3)· εἶναι ὀλιγαρκῆς, καὶ σώφρων· ἐπειδὴ βλέπει καθαρά, ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἡδονῶν σύρει, μὲ τὴν φθορὰν τῆς ὑγείας, καὶ τὴν τῆς τύχης, καὶ ὑπολήψεως (4). Ἐχει τὴν μεγαλοφυχίαν· ἐπειδὴ γνωρίζει τὸν κίνδυνον, καὶ τὴν ἀνάγκην νὰ τὸν καταφρονῆ (5). Αἱ ἄλλαι του ἀρεταὶ ἐκβλύζουσιν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, ὅλαι

(1) Πλά. εἰς Ἄλκιβ. 117. (2) ἡ αὐτ. εἰς Εὐθύδ. 281. Διηγ. λ. 6. 31. (3) Ξεν. ἀπομ. δ. §. 603. (4) Πλά. εἰς Πρωτ. 355. (5) Ξεν. αἰ.

αὐταὶ εἶναι σοφία, προσηρμοσμένη μὲ τὰς διαφοροὺς τῆς ζωῆς περιστάσεις (1). Ἐντεῦθεν συνάγεται, ὅτι πᾶσα ἀρετὴ εἶναι ἐπισημή, αὐξανομένη δι' ἀσκήσεως, καὶ μελέτης (2), καὶ πᾶσα κακία εἶναι παρεκτροπὴ, ἥτις, ἐξ ἰδίας τῆς φύσεως πρέπει νὰ παράγῃ ὅλα τὰ ἄλλα ἐλαττώματα (3). Αὐτὴ ἡ ἀρχὴ, περὶ τῆς ὁποίας καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀμφισβητοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, εἶχεν ἀντιλέγοντας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σωκράτους. Πρέπει, τῷ ἔλεγον, νὰ ἐλεεινολογώμεθα διὰ τὴν ἀσθένειάν μας, καὶ ὄχι διὰ τὴν ἀμάθειάν μας, καὶ ἂν κάμνωμεν τὸ κακὸν, ὄχι, δι' ὅ,τι δὲν τὸ γνωρίζομεν (4). Δὲν τὸ γνωρίζετε, ἀπεκρίνετο, ἠθέλετε τὸ ἀπορρίπτει πολλὰ μακρὰν, ἂν ἠθέλετε τὸ κρίνει, ὡς κακὸν (5), ἀλλὰ τὸ προτιμάτε ἀπὸ τὸ ἀγαθόν· ἐπειδὴ σὰς φαίνεται ἔτι μεγαλῆτερον ἀγαθόν.

§. δ. Ἐκεῖνοι ἀνδίζαντο· ἡμεῖς καταδικάζομεν αὐτὴν τὴν προτίμησιν καὶ πρὸ τοῦ, καὶ μετὰ τὴν πτώσιν μας· ἀλλ' εἶναι σιγμαί, ἐν αἷς τὸ θέλγητρον τῆς ἡδονῆς μᾶς καταστραίνει νὰ ἀλησιμονώμεν τὰς ἀρχάς μας, καὶ νὰ κλείωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ μέλλον (6). Καὶ δυνάμεθα, τέλος πάντων, νὰ σβέσωμεν τὰ πάθη, τὰ ὁποία μᾶς ὑποδουλοῦν, καὶ χωρὶς νὰ θείλωμεν; Ἄν ἦσθε ἀνδράποδα, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, δὲν πρέπει νὰ ἐπισηρῆζησθε εἰς τὴν ἀρετὴν σας, καὶ ἐπομένως εἰς τὴν εὐτυχίαν. Ἡ φωνὴ τῆς σοφίας, μόνη δυναμένη νὰ τὴν προμηθεύῃ, προσφέρει τὴν ἐπίβουλιάν της μόνον εἰς ἀνθρώπους ἐλευθέρους, ἢ, ἔσοι βιάζονται νὰ γίνωσι τοιοῦτοι (7). Διὰ νὰ σὰς ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν της, ἀπαιτεῖ τὴν θυσίαν τῶν ἀναγκῶν, τὰς ὁποίας ἡ φύσις δὲν ἔδωκεν· ὅσον περισσότερον κἀνεὶς ὠφελεῖται ἀπὸ τὰ μαθήματά της, καὶ ὅσον περισσότερον τὰ με-

(1) Αὐτ. γ'. 778. (2) αὐτ. β'. 754. Ἄρισ. ἠθ. ζ'. κεφ. ιγ'. Μεγ. ἠθ. α'. α'. (3) Πλά. εἰς Εὐθύδ. 281. (4) αὐτ. εἰς Μέν. 77. (5) Ἄρισ. ἠθ. ζ'. γ'. (6) Πλά. εἰς Πρωτ. 352—6. (7) Ἐν. αὐτ. δ'. 808.

λετᾶ, τόσου εὐκολώτερον ἀποσείει ὅλας ἐκείνας τὰς δουλείας, αἱ ὁποῖαι ταραττοῦσι, καὶ σκοτίζουσι τὸν νοῦν. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἡ τυραννία τῶν παθῶν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ φοβώμεθα, ἀλλ' εἶναι ἡ τῆς ἀμαρτίας, ἣτις μᾶς παραδίδει εἰς τὰς χεῖράς των, μεγαθύουσα ἀμέτρως τὴν δύναμίν τους· ἀνατρέψατε τὴν βασιλείαν της, καὶ θεέτετε ἰδῆ, ὅτι γίνονται ἄφαντοι ἐκείναι αἱ ἀπάται, αἱ ὁποῖαι σᾶς ἐθάμβωναν, καὶ αἱ συγκεχυμέναι ἐκείναι δόξαι, καὶ ἄσατοι, τὰς ὁποίας ἐκλαμβάνετε, ὡς ἀρχάς. Τότε ἡ αἴγλη καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς κáινουσιν εἰς τὰς ψυχὰς μας τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὡς δὲν ἀνθίστανται πλέον εἰς τὸ παντοδύναμον θεόληπτον, ὅπου τὰς ἔλκει. Τότε δύναταί τις νὰ εἰπῆ, ὅτι δὲν ἔχομεν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἤμεθα κακοί (1)· ἐπειδὴ ποτὲ δὲν θεύλομεν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ προτιμῶμεν τὸ κακὸν ἀπὸ τὸ καλόν, γνωρίζοντες τὴν αἰτίαν του, μήτε προσέτι κέρδος βραχυτάτου ἀπὸ μέγιστον (2).

§. η'. Ὁ Σωκράτης, ὅλος ἔνδοξος γεγονὼς ἀπὸ αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν, ἔλαβεν ἀπόφασιν τόσου ἀσυνήθιστον, ὅσον καὶ ὠφελίμην, νὰ ἀνατρέψῃ, ἂν ἦτον ἔτι καιρὸς, τὰ ἀμαρτήματα, καὶ τὰς προλήψεις, τὰ ὁποῖα φέρουσι τὴν δυσυχίαν, καὶ τὴν ἐντροπὴν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Λοιπὸν ἐφάνη ἀπλοῦς ἰδιώτης, ἀγενὴς, ἀσημος, χωρὶς νὰ ἔχῃ κέρδους σκοπὸν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐπιθυμίαν δόξης, ὅτι ἀνέλαβε φροντίδα ἐπίμοχθον, καὶ ἐπικίνδυνον νὰ διδάσκῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ τοὺς ὀδηγῇ εἰς τὴν ἀρετὴν διὰ τῆς ἀληθείας· ἐθυσίαζεν ὅλην τὴν ζωὴν του, καὶ ὅλας τὰς σιγμάς της εἰς τὸ ἔνδοξον τοῦτο διακόνημα, τὸ εἰργάζετο μὲ ζῆλον, καὶ ταπεινώσιν, τοὺς ὁποίους ἐμπνέει ὁ ἔρως, ὅταν θαυδοῦχῆται ἀπὸ τὸ κοινὸν καλόν, καὶ ὑπεσῆριζεν, ὅσον καὶ ἂν ἦτον εἰς αὐτὸν δυνατὸν, τὴν κλονομένην τῶν νόμων, καὶ τῶν ἡθῶν δεσποτείαν, Ὁ Σωκράτης

(1) Ἄρισ. μεγ. γ. β. α'. κεφ. β'. (2) Πλάτ. εἰς Πρωτ. §. 358.

δὲν ἐζήτει νὰ ἀνακατώνηται εἰς τὴν διοίκησιν, εἶχε νὰ ἐκπληρώνη εὐγενέστερα ἐπαγγέλματα. Διαμορφῶν ἀγαθούς πολίτας, ἔλεγε, πολλαπλασιάζω τὰς πρὸς τὴν πατρίδα μου ὀφειλομένας μοι ἐκδουλεύσεις (1). Ἐπειδὴ δὲν ἔμελλε νὰ ἀναγγέλλῃ μῆτε τὰ ἐπιχειρήματά του περὶ τῆς ἀναμορφώσεως, μῆτε νὰ ἐπιταχύνη τὴν ἐκπλήρωσίν της, δὲν ἐσύνθεσε παντελῶς συγγράμματα, μῆτε ἐπειθεύετο νὰ συλλέγῃ, εἰς ῥητὰς ὥρας, τοὺς ἀκροατὰς του πλησίον του, ἀλλ' εἰς τοὺς φόρους, εἰς τοὺς κοινούς περιπάτους, εἰς τὰς συνηθροισμένας συναδίας, μεταξὺ τοῦ δήμου (2), ὠφελεῖτο ἀπὸ τὴν ἐλαχίστην περίσσειαν, διὰ νὰ φωτίζῃ εἰς τὰ ἀληθῆ των συμφέροντα, τὸν κριτὴν, τὸν τεχνίτην, τὸν γεωργόν, καὶ ὅλους του τοὺς ἀδελφούς, ἐν ἐνὶ λόγῳ. Ἐπειδὴ μὲ τοιαύτην ἐπωνυμίαν καὶ ὠνόμαζε, καὶ ἐνόμιζεν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους (3). Ἡ συνομιλία κατ' ἀρχὰς ἐγένετο εἰς πράγματα ἀδιάφορα, ἀλλὰ βαθμῶν, καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἐνουῶσιν, ἔδιδον εἰς αὐτὴν λόγον τοῦ πολιτεύματός των, καὶ οἱ περισσότεροι ἐμάνθανον μὲ θάμβος, ὅτι, εἰς κάθε κατάστασιν, ἡ εὐτυχία συνίσταται εἰς τὸ νὰ γίνῃ κανεὶς ἀγαθὸς πατὴρ, ἀγαθὸς φίλος, καὶ ἀγαθὸς πολίτης (4).

§. 2. Ὁ Σωκράτης δὲν ἤλιπεν, ὅτι ἡ διδασκαλία του ἤθελε φανῆ εὐπαραδέκτος ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, ἐν ᾧ ὁ πόλεμος τῆς Πελοποννήσου ἐτάραττε τὰ πνεύματα, καὶ ἔφερε τὸ αὐτοδέσποτον εἰς βαθμὸν τὸν ὑπέρτατον, ἀλλ' ἔκρινεν, ὅτι τὰ παιδιὰ των μᾶλλον εὐπειθῆ, ἤθελον τὴν μεταφέρει εἰς τὴν ἐπομένῃ γενεᾷ. Τὰ ἔσυρε μὲ τὰ θέλγητρα τῆς συνομιλίας του, γινόμενος μὲ αὐτὰ σύντροφος εἰς τὰς περιδιαβάσεις των,

(1) Ήν. αὐτ. κ'. 732. (2) αὐτ. Πλά. εἰς ἀπολ. §. 17. (3) Πλουτ. περὶ φι. §. 600. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε, εἶμαι κοσμοπολίτης. Ὁ Ἀρίστιππος εἶμαι πανταχοῦ ξένος. Αὐτοὶ οἱ δύο λόγοι εἶναι ἱκανοὶ νὰ χαρακτηρίσωσι τὸν διδάσκαλον, καὶ τὸν μαθητὴν. (4) Πλά. εἰς Λαχ. 187.

χωρίς να μετέχη ἀπὸ τὰς ὑπερβολὰς των. Ἐν ἀπὸ αὐτὰ ὀνομαζόμενον Δισχίνης, ἀφ' οὗ τὸν ἤκουσεν, εἶπε, Σώκρατες, εἶμαι πτωχὸς, ἀλλὰ παραδίδομαι ὅλος εἰς ἐσέ. Τοῦτο εἶναι πᾶν ἥτι, δύναμαι νὰ προσφέρω εἰς ἐσέ. Δὲν γνωρίζεις, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, τὸ κάλλος τοῦ δώρου, ὅπου μοὶ προσφέρεις (1). Ἡ πρώτη του φροντίς ἦτον νὰ γνωρίσῃ τὸν χαρακτῆρά των, μὲ τὰς ἐρωτήσεις του τὰ ἐβοήθει νὰ φανερώσῃ τὰς ιδέας των, καὶ μὲ τὰς ἀποκρίσεις του, νὰ τὰς ἀπορρίπτωσιν. Ὅρισμοὶ ἀκριβέστεροι διεσκέδαζον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς ψευδεῖς γνώσεις, τὰς ὁποίας τοῖς ἔδωκαν εἰς τὴν πρώτην τους παιδαγωγίαν, καὶ ἀμφιβολίας, ἐκτεθειμένα δεξιώτατα, ἐπολλαπλασίωζον τὴν ἀνησυχίαν, καὶ περιέργειάν τους (2). Ἐπειδὴ ἡ μεγαλῆτέρα του τέχνη συνίστατο πάντοτε εἰς τὸ νὰ τὰ φέρῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ ὑποφέρωσι μῆτε τὴν ἀμάθειαν, μῆτε τὰς ἀδυναμίας των. Πολλὰ μὴ δυνάμενα νὰ βρασάσωσιν αὐτὴν τὴν δοκιμὴν, καὶ αἰσχυρόμενα διὰ τὴν κατὰσπίν τους, χωρὶς νὰ ἐνδυναμωθῶσι νὰ ἐκβῶσιν ἀπὸ αὐτὴν, ἄφινον τὸν Σωκράτην, ὅστις δὲν ἐβιάζετο νὰ τὰ ἀνακαλῇ. Τὰ ἄλλα ἐμάνθανον μὲ τὴν ταπεινώσιν τους νὰ δυσπιστῶσιν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, καὶ ἔκτοτε ἔπαυεν ἀπὸ τοῦ νὰ σῆνῃ παγίδας εἰς τὴν φιλαυτίαν τους. Δὲν ταῖς ὠμίλει μὲ τὴν αὐστηρότητα ἐφόρου τινός, μῆτε μὲ τὴν ὑψηλοφροσύνην σοφιστοῦ· δὲν μετεχειρίζετο πικροὺς ὀνειδισμοὺς, παράπονα ἐνοχλητικὰ, ἀλλ' ἡ ὁμιλία του ἦτον ὁμιλία τοῦ λόγου, καὶ τῆς φιλίας εἰς τὸ σῶμα τῆς ἀρετῆς.

§. ι'. Ἠγωνίζετο νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν τους. Ἐπειδὴ καθεὺς ἐντολὴν χρεωσθεὶ νὰ ἔχῃ τὴν βάσιν της. Τὰ ἐγύμναζεν εἰς τὴν

(1) Πένης εἶμι, καὶ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔχω, δίδωμι δέ σοι ἑμαυτὸν. Ἀφ' οὗν, εἶπεν, οὐκ αἰσθάνῃ, τὸ μέγιστά μοι δίδούς. Διογ. Λ. εἰς Σωκ.

(2) Περ. β'. 795.

διαλεκτικὴν· ἐπειδὴ ἔμελλον νὰ παλαίωσι κατὰ τῶν σοφισμάτων τῆς φιληθονίας, καὶ τῶν ἄλλων παθῶν. Ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ἐσάθη τόσον ἀνεπίδεκτος φθόνου, ὡς ὁ Σωκράτης. "Αν οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐπεθύμουν νὰ λάβωσιν ἐπιπόλαιον εἶδησιν τῶν ἐπισημῶν, ὅσαι εἶναι τεθεμελιωμέναι εἰς ἀκριβεῖς κανόνας, ἔδειχνε τοὺς διδασκάλους, τοὺς ὁποίους ἔκρινε μᾶλλον πεπαιδευμένους ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ (1). "Αν εἶχον ἔφεσιν νὰ συχνάωσιν εἰς ἄλλα σχολεῖα, τοὺς ἐσύσπενεν ὁ ἴδιος εἰς τοὺς διδασκάλους, τοὺς ὁποίους ἐπροτίμων ἀπὸ αὐτὸν (2). Τὰ μαθήματά τοῦ ἦσαν φιλικαὶ συνομιλίαι, τῶν ὁποίων τὴν ὕλην ἐπροξένουν αἱ περιστάσεις· ἄλλοτε μὲν ἀνεγίνωσκε μὲ αὐτοὺς τὰ συγγράμματα τῶν πρὸ αὐτοῦ σοφῶν (3), καὶ τὰ ἐπαναλάμβανε συνεχῶς. Ἐπειδὴ ἤξευρεν, ὅτι, διὰ νὰ προκαταρτισθῇ κήνεις εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ ἀγαθοῦ, πρέπει συχνάκις νὰ ἐπισηρίζηται εἰς τὰς ἀληθείας, ἀπὸ τὰς ὁποίας κατεπίσθη. Ἄλλοτε δὲ ἀνέκρινε τὴν ιδιότητα τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐπισήμης, καὶ τοῦ ἀληθοῦς ἀγαθοῦ (4). "Ας ἀπολεσθῇ, ἔλεγε τότε, τὸ μνημόσυνον τοῦ, ὅστις πρῶτος ἐτόλμησε νὰ συστήσῃ διάκρισιν μεταξὺ δικαίου, καὶ ὠφελίμου (5)! Ἄλλοτε τοῖς ἔδειχνε λεπτομερέστερον τὰς σχέσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέουσι τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὰς, ὅσας ἔχουσι μὲ τὰ περὶ αὐτοὺς ὑποκειμένα (6). Ἐπιταγὴν εἰς τὰς θελήσεις τῶν γονέων, ὅσον σκληραὶ καὶ ἂν ᾖσιν· ὑποταγὴν ἠλοσχερεστέραν εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆς πατρίδος, ὅσον σοβαραὶ καὶ ἂν δύναται νὰ ἦναι (7)· ἀδιαφορίαν καὶ εἰς τὰς εὐημερίας, καὶ εἰς τὰς δυσημερίας (8)· ὑπόσχεσιν, ὅτι θέλουσι κατασαθῆ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὠφελίμοι· ἀνάγκην νὰ ἀνδρίζωνται εἰς τὸν κατὰ

(1) Αὐτ. (2) Πλά. εἰς Θεαιτ. 151. (3) Ξεν. αὐτ. α'. 731. (4) Ξεν. καὶ Πλά. πολλὰχοῖ. (5) cicero. de leg. l. 1. c. 12. (6) Ξεν. αὐτ. δ'. 794. (7) Πλά. εἰς Κριτ. 51. (8) Στοβ. λόγ. 147. §. 234.

τῶν ἰδίων παθῶν πόλεμον, καὶ εἰρήνην, κατὰ τῶν παθῶν τῶν ἄλλων. Αὐτὰ τὰ ἄρθρα τῆς διδασκαλίας ὁ Σωκράτης ἐξέθετε μὲ πολλὴν σαφήνειαν, καὶ ἀκρίβειαν.

§. ια'. Ἐντεῦθεν προέκυψε πληθὺς ἰδεῶν, δι' ὅλου εἰς αὐτοὺς νέων· ἐκ τούτου ἐφάνησαν ἐκεῖνα τὰ γνωμικά, τὰ ὅποια κατὰ τύχην ἐλάμβανον ἀπὸ αὐτῶν, καὶ ἔμειναν ἕως εἰς ἡμᾶς, καθὼς εἶναι τὰ ἀκόλουθα. Ὅσον ὀλιγωτέρας ἀνάγκας ἔχομεν, τόσον περισσότερον προσεγγίζομεν εἰς τὴν θεότητα (1). Ὅχι ὁ πόνος, ἀλλ' ἡ ἀμέλεια ἀχρειοῖ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἐμμένουσα μὲ εὐαρέσθησιν εἰς τὸ κάλλος θεῶν, συνεισάγει εἰς τὴν καρδίαν θανατηφόρον φάρμακον. Ἡ δόξα τοῦ σοφοῦ συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἦναι ἐνάρητος, χωρὶς νὰ δεικνύῃ οὐδὲ ἐπιφάνειαν, ὅτι εἶναι τοιοῦτος, καὶ ἡ εὐχαριστίας του, νὰ προβαίνει κατ' ἐκάστην εἰς βαθμὸν τῆς ἀρετῆς μείζονα. Αἰρετικώτερον εἶναι νὰ ἀποθάνῃ τις μὲ τιμὴν, ἢ νὰ ζῆ μὲ κατασχύνην. Ποτὲ νὰ μὴν ἀποδίδῃ κακὸν, ἀντὶ κακοῦ (2). Τελευταῖον, καὶ αὐτὴ ἦτον μία ἀπὸ ἐκείνας τὰς τρομερὰς ἀληθείας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπέμνε περισσότερον, ὅτι ἡ μεγαλτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς πλάνας εἶναι, νὰ φαντάζεται κἀνεὶς νὰ διοικῆ, καὶ νὰ χειραγωγῆ τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς νὰ ἔχῃ προτερήματα (3). Καὶ τῶντι, πῶς ἡ ὑψηλόφρων ἀμέλεια δὲν ἤθελεν ἐπαναστῆ κατ' ἐκείνου, ὅς τις, δυνάμει γνώσεων, καὶ πόνων, μόλις ἐθάρρει, ὅτι ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα νὰ ὁμολογῆ, ὅτι δὲν ἤξευρεν οὐδὲν (4); ὅς τις ἔβλεπεν, ὅτι, εἰς τὴν πολιτείαν, αἱ τιμιώτεραι ἀξίαι ἠρπάγησαν μὲ δολιότητα, καὶ ἐνεχειρίσθησαν εἰς ἄνδρας χωρὶς φῶτα, καὶ τιμὴν; ὅτι, εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ εἰς τὰ σπλάγγνα τῶν γενεῶν, ὅλαί αἱ ἀρχαὶ ἦσαν σκοτειναί, ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα κακογνωσ-

(1) Ξεν. αὐτ. α', 731. (2) Πλά. εἰς Κριτ. 49. (3) Ξεν. αὐτ. (4) Πλά. εἰς Ἄπολ. 21. καὶ εἰς Θεαιτ. 157.

μένα, καὶ μεταξύ τῆς νεωλαίας τῶν Ἀθηνῶν πνεύματα ἀλαζμονικά, καὶ χαμερπῆ, τῶν ὁποίων τὰ δοξοδίκαια ὄν εἶχον δι' ὅλου ὀροθέσια, καὶ ἡ ἀναξιώτης τῶν ἐξισούτο μὲ τὴν ἀλαζονείαν τους; Ὁ Σωκράτης προσεκτικὸς πάντοτε νὰ ἀνατρέπῃ τὴν ὑψηλὴν φαντασίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς, ἀνεγίνωσκει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἀλκιβιάδου τὴν ἀνύσυχον ἐπιθυμίαν νὰ γένη ἔντος ὀλίγου τῆς δημοκρατίας ἀρχηγός· καὶ εἰς τὴν τοῦ Κριτίου, νὰ τὴν ὑποτάξῃ μίαν ἡμέραν. Καὶ οὗτος, καὶ ἐκεῖνος ἐπιφανεῖς κατὰ τὴν γενεάν, καὶ πλούτη, ἐπεθύμουν νὰ διδάσκωνται μόνον διὰ τοῦτο, διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς δύναμιν, νὰ ἐκθέτωσι μετὰ ταῦτα τὰς γνώσεις των ἐνώπιον τοῦ δήμου (1). Ἀλλ' ὁ πρῶτος ἦτον ἐπικινδυνώτερος· ἐπειδὴ μὲ αὐτὰς τὰς ὑπεροχὰς εἶχεν ἔτι καὶ τὰ πλείον ἀξίερασα χαρίσματα τῆς φύσεως. Ὁ Σωκράτης, ἀφ' οὗ ἔλαβε τὸ θάρρος του, τὸν ἐβίαζε νὰ κλαίῃ, ἄρτι μὲν, διὰ τὴν ἀμάθειάν του, ἄρτι δὲ, διὰ τὴν φιλαυτίαν του, καὶ ὁ μαθητὴς, εἰς αὐτὴν τὴν σύγχυσιν τῶν αἰσθημάτων, ὡμολόγει, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἦται εὐτυχὴς μήτε μὲ τοιοῦτον διδάσκαλον, μήτε, χωρὶς τοιοῦτον φίλον. Τέλος πάντων, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰ γαυτεύματα τοῦ Σωκράτους, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκκλίνωσιν ἀπὸ τὴν παρουσίαν του (2).

§. ιβ'. Ἐκβάσεις, ὅχι τόσον λαμπραὶ, ἀλλὰ μᾶλλον διαρκεῖς, κ' ἔτι δὲν τὸν ἐπαρηγόρου δι' αὐτὴν τὴν ζήτησιν, ἐβράβευον ὅμως ἀρκετὰ τοὺς πόρους του· ὅτι ἐμάκρυνεν ἀπὸ τὰ δημόσια ἀξιώματα ἐκείνους τοὺς μαθητὰς, οἵτινες δὲν εἶχον ἔτι ἰκανὴν ἐμπειρίαν (3), καὶ ὅτι προσήγγιζεν εἰς αὐτὰς ἄλλους, οἵτινες ἀπέμακρύνοντο ἀπὸ ἀδιαφορίαν, ἢ κοσμιότητα (4)· τοὺς παρεκίνει εἰς διαλλαγὰς καὶ φιλίας, ὅταν ἐσυγχύζοντο (5), ἀνεσύσκειν τὴν γαλήνην εἰς τὰς γενεὰς των, καὶ τὴν εὐταξίαν

(1) Ξεν. αἰτ. δ'. 791. (2) αἰτ. Πλά. εἰς Συμπόσ. 215—6. (3) Ξεν. αἰτ. γ'. 772. (4) αἰτ. Διογ. λ. β'. §. 29. (5) Ξεν. αἰτ. ε'. 743.

εἰς τὰς ὑποθέσεις των, καὶ τοὺς ἀποκαθίσα εὐλαβεσέρους εἰς τὰ θεῖα, δικαιοτέρους εἰς τὰ ἀνθρώπινα, καὶ σωφρονεσέρους εἰς ὅλα. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα ἐκείνης τῆς ἐρασμίας παιθοῦς, τὴν ὁποίαν ἔχυνεν εἰς τὰς ψυχὰς· τοιαῦται ἦσαν αἱ ἡθοναὶ, αἱ ὁποῖαι ἐπήγαζον ἀπὸ τὴν ἐδικήν του. "Ὅλαι αἱ ἐπιτυχίαι τῆς διδασκαλίας του ἐσεριώνοντο μᾶλλον ἀπὸ τὰ παραδείγματα, ἢ ἀπὸ τὰ μαθήματά του· αἱ ἐπόμεναι περιστάσεις θίλουσι δεῖξει, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ τὸν συνανασρέφωται, χωρὶς νὰ γένωσι καλλίτεροι. "Αν καλὰ καὶ ἐγενήθη μὲ ἄκραν πρὸς τὰ κακὸν κλίην, ἢ ζωῆτου ὅμως ὀλόκληρος ἐχρημάτισεν ὄλων τῶν ἀρετῶν πρωτότυπον. Δύσκολον ἦτον νὰ κατασέλλῃ τὴν ἀκάθεκτον ὀρμὴν τοῦ ἡθους του, ἢ, δι' ὅ,τι τὸ ἐλάττωμα τοῦτο ἐφαίνετο δυσκολώτερον νὰ διορθωθῇ, ἢ, δι' ὅ,τι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι συγχωροῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας εὐκολώτερον, ἀλλ' ἐπομένως ἢ ὑπομονή του ἐσάθη ἀνίκητος. Ἡ παραξενάδα τῆς Ξανθίππης γυναικὸς του δὲν ἐτάραττε τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς του, μῆτε μετέβαλλε τὸ εὐδίον, ὅπου ἐβασίλευεν εἰς τὸ πρόσωπόν του. Ἐσῆκωσε τὸν βραχίονα κατὰ τοῦ δούλου του, "Α! ἂν δὲν ἦμην θυμωμένος! τῷ εἶπε, χωρὶς νὰ τὸν κτυπήσῃ (1). Παρεκάλει τοὺς φίλους του νὰ τῷ εἰδοποιῶσιν, ὅσάκις ἤθελον παρατηρεῖ μεταβολὴν τοῦ χαρακτήρος, ἢ τῆς φωνῆς του (2).

§. εγ'. "Αν καλὰ καὶ ἦτον πάμτωχος, ὅμως κἀνένα μισθὸν δὲν ἐλάμβανεν ἀπὸ τὰς διδασκαλίας του (3), μῆτε ἐδέχθη ποτὲ δῶρα ἀπὸ τοὺς μαθητάς του. Πλούσιοι τινὲς τῆς Ἑλλάδος ἤθελον νὰ τὸν ἔχωσι παρ' αὐτοῖς (4), ἀλλ' εἰς κἀνένα δὲν ἐσερξε νὰ ὑπάγῃ. Καὶ ὅταν ὁ Ἄρχέλαος, βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐπρόβαλεν εἰς αὐτὸν τόπον εἰς τὴν αὐλήν του,

(1) Senec. de ira. l. 1. c. 15. (2) ibid. l. 3. c. 13. (3) Εἰρ. ἀπομ. α'. 712—29. Πλάτ. ἐξ Ἀπολ. 19. Διογ. Α. 6. §. 27. (4) αὐτ. §. 25.

καὶ τοῦτο ἔτι τὸ ἠρνήθη, προφασιζόμενος, ὅτι δὲν ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ ἀνταποδίδῃ χάριν ἀντὶ χάριτος (1). Μὲ ὅλον τοῦτο ἡ ἐξωτερικὴ του ἐπιφάνεια παντελῶς δὲν ἦτον ἡμελημένη, κἄν ἡ κατάστασις του ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἦτον εἰς τοῦτο ἰκανή. Αὐτὴ ἡ καθαρότης προήρχετο ἀπὸ τὸν πρὸς τὴν εὐταξίαν, καὶ κοσμιότητα ἔρωτα, αἱ ὁποῖαι διεύθυνον τὰς πράξεις του, καὶ ἡ φροντις, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανε διὰ τὴν ὑγίαν του, ἀπὸ τὴν, ἣν εἶχεν, ἐπιθυμίαν νὰ διατηρῇ τὸν νοῦν του ἐλευθερον, καὶ ἡσυχον (2). Εἰς ἐκεῖνα τὰ συμπόσια, ὅπου ἡ ἠδονὴ προβαίνει ἐνίοτε μέχρι τῆς ἀσωτίας, οἱ φίλοι του ἐθαύμαζον τὴν ἐγκράτειάν του (3), καὶ εἰς τὸ πολίτευμά του, οἱ ἐχθροὶ του εὐλαβοῦντο τῶν ἠθῶν του τὴν εὐλικρίειαν. Πολλάκις ἐσράτευσε, καὶ πάντοτε ἔδιδε τὸ παράδειγμα τῆς ἀνδρίας, καὶ εὐπειθείας. Πρὸ πολλοῦ ἐγυμνάζετο νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, καὶ τὰς δυσκρασίας τῶν καιρῶν. Τὸν εἶδον εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ποτιδαίας, ὅταν σφοδρὰ ψύχρα ἠνάγκαζε τοὺς στρατιώτας νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὰς σκηνὰς, ὅτι ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ἐδικήν του μὲ τὸ ἔνδυμα, ὅπου ἐφόρει κάθε καιρὸν, χωρὶς νὰ λάβῃ κάμμίαν προφύλαξιν, καὶ ἐπεριπάτει ἀνυπόδητος ἐπὶ τοῦ πηγετοῦ (4). οἱ στρατιῶται ἐνόμιζον, ὅτι τὸ ἔκαμνε, διὰ νὰ περιπαίξῃ τὴν μαλθακότητά των· ἀλλ' ἤθελε κάμῃ τὸ ἴδιον, κἄν δὲν ἤθελεν ἔχει μάρτυρας. Εἷς τινα ἔξοδον, γενομένῃ ἀπὸ τοὺς πολιορκουμένους, εὐρών τὸν Ἀλικριάδην καταπεληγωμένον, τὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μετ' ὀλίγον συνήργησε νὰ τῷ δοθῇ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνδρίας, τοῦ ὁποίου ἦτον ἄξιος ὁ ἴδιος (5).

§. ιδ'. Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Δηλίου, ἐτραβήχθη εἰς τὰ ὀπίσω ἔσχατος, χωρὶς νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸν στρατηγόν,

(1) Senec. de benef. l. 5. c. 6. (2) Ξεν. αὐτ. α'. 712. (3) Ξεν. καὶ Λαέρ. αὐτ. (4) Πλάτ. εἰς συμπό. 120. (5) Πλάτ. εἰς Συμπο. αὐτ.

τὸν ὁποῖον ἐβρόχθη πάντοτε μὲ τὰς συμβουλὰς του. Ὁπισθοδρομῶν βραδείως, καὶ μαχόμενος ἐν ταύτῃ, ἕως οὗ εἶδε τὸν νέον Ξενοφῶντα, ἐκνευρισμένον ἀπὸ τὸν πόνον, καὶ κρημισμένον ἀπὸ τὸν ἔππου, τὸν ἔλαβεν εἰς τοὺς ὤμους του, καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τόπον ἀσφαλῆ (1). Ὁ Λάχης, οὕτως ὠνομάζετο ὁ στρατηγός, ὠμολόγει μετὰ ταῦτα, ὅτι ἤθελε κερδήσει τὴν νίκην, ἂν ὅλος ὁ κόσμος ἐφέρετο εἰς τὴν μάχην, καθὼς ὁ Σωκράτης (2). Αὐτὴ ἡ ἀνδρία δὲν ἤθελε τὸν ἀφήσει εἰς περιστάσεις ἴσως ἐπικινδυνωτέρας. Ὁ κληρὸς τὸν ὑψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τῶν βουλευτῶν. Εὐρίσκαμενος εἰς αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, συνεδρίαζε μὲ ἄλλα τινὰ μέλη τῶν βουλευτῶν εἰς τοῦ δήμου τὴν συνέλευσιν. Ἦγον λόγος περὶ κατηγορίας κατὰ τινῶν στρατηγῶν, οἱ τινες πρὸ ὀλίγου ἐκέρδησαν νίκην ἔνδοξον. Ἐπροβλήθη εἰδός τι κρίσεως τόσον ἐναντίου εἰς τοὺς νόμους διὰ τὸ ἄτακτόν του, ὅσον καὶ ὀλέθριον διὰ τὴν ἀθωότητα τῶν κρινομένων. Ὁ δῆμος ἐπανίστατο εἰς τὴν τυχοῦσαν ἀντιλογίαν, καὶ ἐζήτην νὰ βάλῃσι τοὺς ἀνθισταμένους εἰς τὸν αἰεθμὸν τῶν κρισολογουμένων. Περίτρομοι οἱ λοιποὶ σύεδροι, ἐπικύρωσαν τὸ θέσπισμα· ὁ Σωκράτης, μόνος ἄφοβος, ἀνάμεινα εἰς τὰς κραυγὰς, καὶ ἀπειλὰς, ὠμολόγει, ὅτι, ἐρκοσθεῖς νὰ κρίνη κατὰ τοὺς νόμους, κἄνεν δὲν ἤθελε τὸν βιάσει νὰ τοὺς παραβῆ, καὶ δὲν τοὺς παρέβη παντελῶς (3). Ὁ Σωκράτης πολλάκις ἀσεῖζετο μὲ ἐκείνους, οἱ τινες ἐγνώριζον τὸν θεὸν Σιλειτὸν (4), διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν χαρακτήρων του. Εἶχε πολλὴν εὐαρέστησιν, καὶ εὐφροσύνην εἰς τὸ πνεῦμα, τόσων δύναμιν, καὶ σταθερότητα εἰς τὸν χαρακτήρα, ἰδιάζον προτέρημα, διὰ νὰ καθιστᾷ τὴν ἀλήθειαν αἰσθητὴν, καὶ ἐπωφελῆ· δὲν μετεχειρίζετο καλλωπισμούς εἰς τὰς ὁμιλίαις του, πολλάκις ὕψος, καὶ πάντοτε εἰς τὴν λέξιν ἀκρίβειαν, ὁμοίως καὶ

(1) Πλά. αὐτ. Σπράβ. Σ', §. 103. (2) εἰς Λάχ. 181. (3) Ξε. Ἑλλ. εἰς. α', 449. (4) ὁ αὐτ. εἰς Συμπό. 885. Πλά. εἰς Θεαιτ. 143.

εἰς τὴν συναρμογὴν, καὶ ὁρθότητα τῶν ἰδεῶν. Ἔλεγεν, ὅτι ἡ Ἀσπασία τὸν ἐδίδαξε τὴν ῥητορικὴν, τοῦτο ἀναμφιβόλως ἐσήμαινεν, ὅτι ἔμαθε παρ' αὐτῆς νὰ ἐκφράζηται μὲ περισσοτέρας χάριτας. Εἶχε μεγάλην φιλίαν μὲ ἐκείνην τὴν διάσημον γυναῖκα, μὲ τὸν Περικλέα, Εὐριπίδην, καὶ τοὺς πλείον λαμπροὺς ἀνθρώπους τοῦ αἰῶνός του. Ἄλλ' οἱ μαθηταὶ του ἐξάθνησαν οἱ ἀληθεῖς φίλοι του, ἐλατρεύετο ἀπὸ αὐτοῦ (1). Εἶδον ἀρκετοὺς ἀπὸ αὐτοῦ, ὅτι, χρόνους πολλοὺς μετὰ τὸν θάνατόν του, ἐκινουῦντο εἰς σπλάγγχος, ὅταν τὸν ἐυθυμουῦντο.

§. εἶ. Ὅταν συνωμίλει μὲ αὐτοῖς, πολλάκις τοῖς ἔλεγεν, ὅτι ἐν δαιμόνιον τῷ συνώδευεν ἀπὸ τὴν νηπιότητά του (2), τοῦ ὁποῖου αἱ ἐπίπνοιαι ποτὲ δὲν τὸν ὑπεχρέωνον νὰ ἐπιχειρήσῃ κἀμμίαν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ πολλάκις τὸν ἐμπόδιζον τὴν ὥρην τῆς ἐκπληρώσεως (3). Ἄν τῷ ἐσυμβουλευέτο κἀνεὶς περὶ ἐπιχειρήσεώς τινος, τῆς ὁποίας ἡ ἀκολουθία ἔπρεπε νὰ ἦναι ὁλεθρία, ἢ μουσικὴ φωνὴ ἐγένετο ἀκουσῆ, ἂν ἔμελλε νὰ ἐπιτύχη, εἰώπα. Ἐνας ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ἔκθαμβος δὲ ἐν τοιοῦτον παράδοξον, τὸν παρεκάλει νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν φύσιν ἐκείνης τῆς οὐρανίας φωνῆς, καὶ δὲν ἔλαβε κἀμμίαν ἀπόκρισιν (4). Ἄλλος τις, περὶ τῆς ἰδίας αἰτίας, ἠρώτησε τὸ μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου, καὶ δὲν ἔλαβε καλλιτέραν εἰς τὴν περιέργειάν του εὐχαρίσσαι (5). Τάχα ἤθελε τοὺς ἀφήσει εἰς ἀμφιβολίαν, ἂν, δὲ ἐκείνου τοῦ δαιμονίου, ἤθελε φρονεῖ, ὅτι ἐσήμαινεν ἐκείνην τὴν σπανίαν φρόνησιν, τὴν ἥποίαν διὰ τῆς πείρας ἀπέκτησεν; Ἥθελε νὰ τοὺς ῥίψῃ εἰς τὴν ἀπάτην, καὶ νὰ σύρῃ εἰς τὸν ἑαυτοῦ τὴν πίσιν τους, φαινόμενος εἰς τοὺς σφθαλμούς των, ὡς ἄνθρωπος, ἔχων θεῖαν ἐπίπνοιαν; Ὁχι,

(1) Ξεν. ἀπομ. α'. 731. (2) Πλάτ. εἰς Θεαγ. 123. (3) αὐτ. εἰς Φαῖδρ. 242. cicer. de divin. l. 1. c. 54. (4) Πλούτ. περὶ θαμν. Σωκρ. 588. (5) αὐτ.

ὁπεκρίθη ὁ Ξενοφῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπρόβαλον ποτε αὐτὰ τὰ ζητήματα. Ὁ Σωκράτης ποτὲ δὲν ὑπεκρίθη τὴν ἀλήθειαν, ποτὲ δὲν ἐσάθη ἐπιρροπὴς πρὸς ἀπάτην· δὲν ἦτον μίτε τόσον ματαιόφρων μίτε τόσου ὀλιγόνους, ὥστε νὰ διῶν ἄπλᾶ συμπεράσματα, ὡς προρρήσεις ἀληθεῖς, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἦτον πεπεισμένος, καὶ ὅταν μᾶς ὠμίλει ἐν ὀνόματι τοῦ δαιμονίου του, ὅτι ἤσθάνετο μόνον ἐσωτερικῶς τὴν ἐπίνοιάν του (1). Ἄλλος τις μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ὀνομαζόμενος Σιμμίας, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισα εἰς τὰς Θήβας, ἐβεβαίωσεν, ὅτι, ὁ διδάσκαλός του, πεπληροφηρημένος, ὅτι οἱ Θεοὶ ποτὲ δὲν γίνονται ὄρατοὶ εἰς τοὺς θνητοὺς, ἀπεδοκίμαζε μὲν τὰς ἐμφάσεις, τὰς ὁποίας εἰς αὐτὸν ἐδιηγούντο, ἀλλ' ἤκουε, καὶ ἠρώτα μὲ περιέργειαν μεγάλην τοὺς, ὅσοι ἐνόμιζον, ὅτι ἀκούουσιν ἐσωτερικῶς θεῶν τινὰ φωνήν (2).

§. 15. Εἰς αὐτὰς τὰς ἀληθεῖς μαρτυρίας ἂν προσθήσῃ κἀνεὶς καὶ τὰς ὅσας ὁ Σωκράτης μέχρι θανάτου ἐβεβαίωσεν, ὅτι οἱ Θεοὶ συγκατέβαινον ἐνίοτε νὰ τῷ συκοινωνῶσι μερίδα τινὰ τῆς προγνώσεώς των (3), ὅτι ἐδιηγείτο, καθὼς καὶ οἱ μαθηταὶ του, πολλὰς ἀπὸ ἐκείνας τὰς προρρήσεις, τὰς ὁποίας τὸ συμβεβηκὸς ἀπέδειξεν ἀληθεῖς (4), ὅτι τινὲς ἔκαμαν μεγάλου κρότον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ἠθέλησε νὰ τὰς ἀρνηθῇ (5), θέλει ἰδῆ ἀριθῆλως ὅτι αὐτὸς, ὀμιλῶν περὶ τοῦ δαιμονίου του, ἔλεγεν εἰλικρινῶς, ὅτι ἐδοκίμαζεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι δὲν συνέβη ποτὲ εἰς ἄλλον τινὰ (6). Ἐξετάζων τις τὰς ἀρχάς, καὶ τὸ πολέτευμά του, καθορᾶ διὰ τίνων βαθμῶν ἔφθασε νὰ ἀπονέμη εἰς τὸν ἑαυτὸν του παρόμοιον τι προνόμιον. Προσηλωμένος εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν, ἐσοχάζετο, συμφώνως μὲ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις, τὰς ὁποίας

(1) Ξεν. αὐτ. α'. 70β. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) Πλά. ἀπολ. 51. (4) Ξεν. ἀπολ. 703. (5) Πλούτ. αὐτ. (6) Πλά. δημοκ. 5. §. 496.

οικειοποιήθησαν ὅλοι οἱ φιλόσοφοι (1), ὅτι οἱ Θεοὶ, συμπα-
 θούντες εἰς τὰς ἀνάγκας, καὶ καμπτόμενοι ἀπὸ τὰς δεήσεις
 τοῦ δικαίου, ἀνακαλύπτουσιν εἰς αὐτὸν ἐνίοτε τὸ μέλλον διὰ
 σημείων διαφόρων (2). Εἰς τοῦτο ἐπιστηριζόμενος, παρεκίνει
 τοὺς μαθητὰς του νὰ ἐρωτῶσιν, ἄλλοτε μὲν, τὰ μαντεία, ἄλ-
 λοτε δὲ νὰ καταγίνωνται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς μαντείας (3).
 Ὁ ἴδιος, εὐπειθὴς εἰς τὴν δόξαν τοῦ περισσοτέρου ἀριθμοῦ τῶν
 ἀνθρώπων (4), εἶχε προσοχὴν εἰς τὰ ἐνύπνια, καὶ τὰ ἐπίσειν,
 ὡς ἀν εἰδοποιήσεις τοῦ οὐρανοῦ (5). Δὲν εἶναι μόνου τοῦτο,
 πολλάκις καταβεβυθισμένος ὥρας ὀλοκλήρους εἰς τὴν μελέτην,
 ἢ καθαρὰ, καὶ ἐλευθερωμένη ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις ψυχὴ του, ἀ-
 νήρχετο ἀνεπαίσθητος εἰς τὴν πηγὴν τῶν καθηκόντων, καὶ
 τῶν ἀρετῶν. Εἶναι ἄρα δυσχερὲς, εὕρισκομένη πολὺν χρόνον
 ἐνώπιον τῆς θεότητος, νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ τὴν ἐρωτήσῃ, νὰ
 ἀκούσῃ τὴν ἀπόκρισίν της, καὶ νὰ μὴ συνειδήσῃ μὲ τὰς ἀπάτας
 τῆς φαντασίας, τὰς ὁποίας παράγει ἐνίοτε τοῦ νοῦς τὸ ἐλαττή-
 ριον; Κατὰ τὰς ἰδέας αὐτὰς πρέπει νὰ ἐκπληττῆται κάποις, ἂν
 ἡ Σωκράτης ἐλάμβανεν ἐνίοτε αὐτὰς τὰς προγνώσεις, ὡς θείας
 ἐπιπνοίας, καὶ ἀνέφερον εἰς ὑπερφυσικὴν αἰτίαν, τὰ ἀποτελέ-
 σματα τῆς φρονήσεως, ἢ τῆς τύχης;

§. ιζ'. Μὲ ὅλον τοῦτο εὕρισκει κάποις εἰς τὴν ζωὴν του
 συμβεβηκότα, τὰ ὁποία παρακινουσι καθένα νὰ ὑποπειθῆται
 τῶν σκοπῶν του τὴν ὀρθότητα. Τί πρέπει νὰ σοχασθῇ κάποις
 κατὰ ἀλήθειαν δι' ἀνθρώπον, ὅστις, περιπατῶν μὲ τοὺς μα-
 θητὰς του, ἐσέκετο ἀνεπίσως, ἐσυλλογίζετο πολὺν καιρὸν καθ'
 ἑαυτὸν, ἤκουε τὴν φωνὴν τοῦ δαιμονίου του, καὶ τοῖς ἐπρόσαςζε
 νὰ λάβωσιν ἄλλην ὁδὸν, καὶ δὲν εἶχόν τι νὰ κινδυνεύωσιν, ἂν

(1) Cicer. de divin. l. 1. c. 3. (2) Ξεν. ὄπου α'. 793. (3) α',
 δ'. 815. (4) Ἄριστ. περὶ τῆς καθ' ὑπο. μαντ. κεφ. α'. (5) Πλάτ. εἰς
 Κροτ. 44. εἰς Φαιδ. 61. Cicer. ibid.

ήκολούθουν τὴν πρώτην (1); Σὺς ἀναφέρω ἔτι δεύτερον παράδειγμα. Εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ποτιδαίας, παρετήρησαν, ὅτι ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἴσατο ἔξω τῆς σκηνῆς τοῦ ἀκίνητος, ἐνταφιασμένοι εἰς βαθεῖαν σκέψιν, καὶ ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν σφοδρὰν καύσιν τοῦ ἡλίου· ἐπειδὴ ἦτον θέρους· οἱ στρατιῶται συνηθροιάθησαν περὶ αὐτὸν, καὶ θαυμάζοντες, τὸν ἔδειχον ἀναμεταξύ των. Τὸ ἐσπέρας τινὲς ἀπὸ αὐτοῦ ἀπεφάσισαν νὰ διανυκτερεύσωσι, παρατηροῦντές τον. Ἐμεινεν εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν μέχρι τῆς ἀκολούθου ἡμέρας· τότε ἀπέδωκε τὴν προσκύνησίν του εἰς τὸν ἥλιον, καὶ ἐτραβήχθη ἡσύχως εἰς τὴν σκηνὴν του (2). Ἄρα ἤθελε νὰ παρασήσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὸ ζράτευμα, ὡς θέαμα; Ἡμπόρει ὁ νοῦς του νὰ ἦναι βυθισμένος τόσον πολὺν καιρὸν εἰς τὴν ἔρευναν ἀληθείας τινός; οἱ μαθηταίτου, οἳ τινες μετέδωκαν εἰς ἡμᾶς αὐτὰς τὰς πράξεις, τάχα δὲν μετέβαλον τὰ περιστατικά των; Ἄς καταπεισθῶμεν καλλίτερα, ὅτι τὸ πολίτευμα τῶν σοφωτέρων, καὶ ἐναρετωτέρων ἀνδρῶν παριστᾷ ἐνίοτε σκόπη ἀκατανόητα. Ὅπως καὶ ἂν τὸ ἐκλάβῃ κανείς, οἱ Ἀθηναῖοι, μὲ ὕλας τὰς προρρήσεις, τὰς ὁποίας εἰς αὐτὸν ἀπέδιδον, δὲν ἔλαβον ποτὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν, τῆς ὁποίας ἦτον ἄξιος διὰ πολλὰ αἴτια. Ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας του ἔπρεπεν ἢ νὰ τοὺς μεταβάλῃ, ἢ νὰ τοὺς βλάβῃ· οἱ μὲν δὲν ἐδύναντο νὰ τῷ συγχωρήσωσι τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας, ἢ ὁποία ταῖς ἐφαίνετο ἀηδῆς, μὴ ὄντες εἰς κατάστασιν νὰ τὸν ἀκολουθῶσι εἰς αὐτὴν, αἱ δὲ διὰ τοῦτο, ὅτι ἀπέσπα ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀμαθείας των.

(1) Πλούτ. περὶ δαμ. Σωκ. 580. Τινὲς τῶν μαθητῶν τοῦ ἠκολούθησαν οὐδὲν ἔττον τὸν ἴδιον ὄραμον, ἀπάντησαν ἀγέλην χοίρων, οἱ ποιοὶ τοὺς ἐγεμισαν ἀπὸ βέρβερου. Τὸ ἐδειχθεῖτο παρὰ Πλουτάρχῳ ὁ Θεόριτος, μαθητῆς τοῦ Σωκράτους, φέρων μάλιστα τὸν Σιμμίαν, ἄλλον μαθητὴν τοῦ Σωκράτους. (2) Πλάτ. εἰς συμπό. 120. Διογ. Λ. αὐ.

§. 1η. Ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης ἤθελεν, εἰς τῆς ἀληθείας τὴν ἔρευναν, νὰ ἀρχίζωσι διζάζοντες, καὶ δυσπιστοῦντες εἰς τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀπέκτησαν, καὶ, διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς νέους του μαθητὰς νὰ μισῶσι τὰς ψευθεῖς ἰδέας, τὰς ὁποίας ἐδέχθησαν, τοὺς ὠδήγει ἀπὸ συμπερασμοὺς εἰς συμπερασμοὺς, ἕως οὗ νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι, κατὰ τὰς ἀρχάς των, ἡ ἰδία φιλοσοφία ἐδύνατο νὰ γίνῃ ἐπιζήμιος· οἱ παρεσιῶτες, ὅτινες δὲν ἐκαταλάμβανον τοὺς σκοποὺς του, τὸν διέβαλλον, ὅτι καθυπέβαλλε τοὺς μαθητὰς του εἰς τὴν ἀμφεβολίαν, ὅτι ὑπερασπίζετο τὸ, Ἵπὲρ, καὶ Κατὰ, ὅτι ἀνέτρεπε τὰ πάντα, καὶ δὲν εἰκοδόμει τίποτε (1). Ἐπειδὴ παρ' ὅσοις δὲν ἦτον φίλος, διετίθετο, ὅτι δὲν ἤξευρε τίποτε, καὶ ὑπέκρυπτε κατ' ἀρχάς τὰς δυνάμεις του, διὰ νὰ τὰς μεταχειρισθῇ μετὰ ταῦτα μὲ περισσοτέραν ἔκβασιν, ἔλεγον, ὅτι, διὰ τινος ὑβριστικῆς εἰρωνείας, ἐπροσπάθει νὰ σῆνῃ παγίδας εἰς τὴν ἀπλότητα τῶν ἄλλων (2). Ἐπειδὴ ἡ νεωλαία τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἐβλεπε τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀγγιχόντων ἀνδρῶν μὲ τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἤθελε βλέπει καὶ τοὺς πολέμους τῶν ἀγρίων ζώων, ἐχειροκράτει εἰς τὰς νίκας του, καὶ μετεχειρίζετο εἰς τὴν τυχούσαν περίσσειαν, τὰ ἴδια σπλά, τὰ ὁποία ἐπρόβλεψαν εἰς αὐτὸν τὰς νίκας, ἐσυμπέρινον ἐντεῦθεν, ὅτι ἐλάμβανον ἀπ' αὐτὸν μόνον τὴν ἴφασιν τῆς φιλονεικίας, καὶ ἀντιλογίας (3). Οἱ μᾶλλον συγκραταβητικοὶ παρετήρουν, ἕττειχεν ἰκανὰ προτερήματα, διὰ νὰ ἐμπνέη εἰς τοὺς μαθητὰς του τὸν ἔρωτα τῆς σοφίας, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσα, ὅσα ἦσαν ἰκανὰ νὰ εὐκολύνωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν πράξιν τῆς (4). Εἰς τὰ θεάματα σπανίως παρίστατο, καὶ, κατηγοροῦν τὴν ἄκραν ἀναίδειαν, ἣτις ἐβασίλευε τότε εἰς τὰς κωμῳδίας, ἔστυρεν ἐπάνω του τὸ μῖσος τῶν ποιητῶν τῆς (5). Ἐ-

(1) Πλά. εἰς Μέν. 80—4. Ἐν ἀπομν. δ. 305. (2) Τῆμ. παρὶ Α. αὐτ. Ἐν. αὐτ. ἔρχ. τὴν σπμ. (3) Πλά. ἀπολ. 23. (4) Ἐν. αὐτ. α'. 725. (5) Αἰλ. ποικ. 15. σ'. 17.

πειδὴ δὲν ἐφαίνετο σχεδὸν ποτὲ εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ δήμου, καὶ δὲν εἶχε μίτε ἀξιοπιστίαν, μίτε μέσον νὰ ἀγοράσῃ, ἢ νὰ πωλήσῃ ψήφους, πολλοὶ εὐχαριστήθησαν νὰ τὸν νομίζωσιν, ὡς ἀνθρώπου ἀμελῆ, καὶ ἀνωφελῆ, ὅς τις ἀναγγέλλει μόνου μεταβολὰς εἰς τὴν διοίκησιν, καὶ ὑπόσχεται ἀρετὰς. Ἀπὸ αὐτὰς τὰς πολλὰς προλήψεις, καὶ διαφορῶν δόξας, ἔγινε σχεδὸν ἡ κοινὴ γνώμη, ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτον σοφιστὴς, δοκιμώτερος, τιμιώτερος, ἀλλ' ἴσως καὶ ματαιώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους⁽¹⁾. Ἡξεύρω, ὅτι πεπαιδευμένοι τινὲς Ἀθηναῖοι ἔδωκαν εἰς αὐτὸν αὐτὴν τὴν ἐπωνυμίαν, πολλοὺς χρόνους μετὰ τὸν Σάνουτὸν του⁽²⁾, καὶ ζῶντός του, συγγραφεῖς τινὲς τὴν μετεχειρίσθησαν ἐπιτηδεύσας, ἐκδικούμενοι διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς καταφρονήσεις του.

§. 19. Ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Εὐπολις, καὶ ὁ Ἀμφίπας, τὸν ἐκωμώδουν ἐπὶ τοῦ θεάτρου⁽³⁾, καθὼς τοῖς ἐσυγχωρήθη νὰ κωμωδῶσι τὸν Περικλέα, τὸν Ἀλκιβιάδην, καὶ σχεδὸν ὅλους, ὅσοι ἐσάθθησαν ἀρχηγοὶ τῆς διοικήσεως· καθὼς καὶ ἄλλοι δραματικοὶ ἐκωμώδουν εἰς τὸ αὐτὸ θεῖατρον ἄλλους φιλοσόφους. Ἐπειδὴ τότε ἐβασίλευε διχόνοια μεταξὺ τῶν δύο κλάσεων τῶν πεπαιδευμένων⁽⁴⁾. Ἔπρεπε νὰ δεῖξωσιν ἀξιογέλασον τὸ διαληφθὲν τοῦ Σωκράτους θαυμάσιον, καὶ τὰς βαθεῖας καὶ διεξοδικὰς του μελέτας. Ὁ Ἀριστοφάνης τὸν παρέστησεν ὅτι ἦτον ἀπρωρημένος ἀνωθεν τῆς γῆς, ὅτι παρωμοίαζε τὰς θεωρίας του μὲ τὸν λεπτόν, καὶ ἐλαφρὸν ἀέρα, τὸν ὁποῖον ἀνέπνεεν⁽⁵⁾, ὅτι ἐπεκάλειτο τὰς ὑπερασπιστρίδας τῶν σοφιστῶν Θεῶν, τὰς Νεφέλας, τῶν ὁποίων ἐνόμιζεν, ὅτι ἤκουε τὴν φωνὴν ἀνάμεσα εἰς τὰς ὀμίχλας, καὶ νέφη, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπερικυκλώνετο. Ἔπρεπε

(1) Ἀμφίπ. παρὰ λ. αὐτ. (2) Λίσχ. εἰς Τίμωρ. 287. (3) Σχέλ. Ἀρισ. εἰς Νεφ. σί. 96. Λαίρ. οὐτ. Senec. de vit. bent. c. 27. (4) Πλά. δημοκ. 1607. (5) Ἀρισ. Νεφ. σί. 229.

νά ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν δῆμον κακὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν. Τὸν διεβάλλεν, ὅτι ἐμάνθανε τοὺς νέους νὰ καταφρονῶσι τοὺς θεοὺς, καὶ νὰ ἀπατῶσι τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ἀριστοφάνης παρέστη τὴν κωμῳδίαν του εἰς τὴν ἀμίλλαν· ἐπηνέθη μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐσεφανώθη. Τὴν παρέστησεν ἐκ δευτέρου εἰς τὸ θέατρον τὸ ἀκόλουθον ἔτος, ἀλλὰ δὲν ἔλαβε καλλιτέραν ἔκβασιν. Τὴν ἀνέλαβε πάλιν, ἀλλ' αἱ περιστάσεις τὸν ἐμπόδισαν νὰ δώτῃ καὶ τρίτην παράστασιν. Ὁ Σωκράτης, καθὼς δοξάζουσι, δὲν ἔκρινεν ἀνάξιον νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν πρώτην, καὶ νὰ φανῇ εἰς τοὺς ξένους, οἳ τινες ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἰδῶσιν εἰς τὴν συναθροισιν⁽¹⁾. Παρόμοιαι προσβολαὶ πολλὰ ὀλίγον ἐτάραττον τὴν σταθερότητά του, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα συμβεβηκότα τῆς ζωῆς⁽²⁾.

» Πρέπει νὰ διορθῶνω τὰ σφάλματά μου, ἔλεγεν, εἰ μὲν αἱ ὑβρεις αὐτῶν τῶν ποιητῶν ἔχωσι βάσιν· εἰ δὲ καὶ δὲν ἔχωσι, νὰ τὰς καταφρονῶ. Τῷ εἶπον ποτὶ, ὅτι ἓνας ἀνθρώπος τὸν ἐκακολόγει· μὲ κακολογεῖ, ἀπεκρίθη, δι' ὅ,τι νὰ εὐλογῇ δὲν ἔμαθεν⁽³⁾.

§ κ'. Ἀπὸ τὴν παράστασιν τῶν Νεφελῶν διήλθον σχεδὸν εἴκοσι τέσσαρες χρόνοι, καὶ ἐφαίνετο, ὅτι ὁ χρόνος τῆς καταδρομῆς του ἔπαυσεν, ὅταν ἀνελπίσως ἔμαθεν, ὅτι ἓνας νέος προσφάτως ἔδωκεν εἰς τὸν δεύτερον τῶν ἀρχόντων ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ, περιέχουσαν τοὺς ἀκόλουθους λόγους⁽⁴⁾. Μελίππος, υἱὸς Μελίτου Πιτθεύς, κινεῖ ἐγκληματικὴν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου Ἀλωπεκῆθεν. Ὁ Σωκράτης εἶναι ἔνοχος, δι' ὅ,τι δὲν δέχεται τοὺς ἡμετέρους Θεοὺς, καὶ εἰσάγει παρ' ἡμῶν νέας θεότητας, καλουμένας δαιμόνια. Ὁ Σωκράτης εἶναι ἔνοχος, δι' ὅ,τι διαφθείρει τοὺς νέους τῶν Ἀθηναίων, εἰς ποινὴν θανάτου⁽⁵⁾.

(1) Αἰλ. ποικ. ἱστ. β. γ'. (2) Senec. de const. c. 18. (3) Διογ. Λα. αὐτ. (4) Πλά. εἰς Εὐθύ. §. 2. (5) Ἡ αὐτ. εἰς ἀπολ. §. 24. Περ.

Ο Μέλιτος ἦτον ψυχρὸς παιστής, καὶ χωρὶς προτερήματα. Ἐσύνθεσε τραγωδίας τινάς, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη μέλλει νὰ διακωνίζηται μόνον ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους τοῦ ἀσειόμευ (1). Δύω κατήγοροι ἀπὸ αὐτὸν δυνατωτέροι, Ἄνυτος, καὶ Λύκων, τὸν μετεχειρίσθησαν τοῦ μίσους τῶν ὄργανον (2). Ὁ τελευταῖος ἦτον ἕνας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς δημοσίους ῥήτορας, οἵτινες, εἰς τὰς συνελεύσεις τῆς βουλῆς, καὶ τοῦ δήμου, ἀνακρίνουσι τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος, καὶ διαθέτουσι τὴν δόξαν τοῦ δήμου, καθὼς ὁ δῆμος διαθέτει ἅλα (3). Αὐτὸς ὁ ἴδιος προποίμαζε τὴν κατὰ τοῦ Σωκράτους κρισιολογίαν (4). Μεγάλαι πλοῦται, καὶ ἐκδουλεύσεις λαμπραὶ, τὰς ὁποίας εἰς τὴν πολιτείαν ἔδειξεν, ἔβαλον τὸν Ἄνυτον μεταξὺ τῶν πολιτῶν, οἵτινες εἶχον περισσώτερον ἀξιοπίστον (5). Ἐκρίθη ἄξιος κατὰ διαδοχὴν τῶν πρώτων τῆς δημοκρατίας ἀξίων (6), ἐφάνη ζήλωτής τῆς δημοκρατίας θερμώτατος, ὅταν κατετρέχετο ἀπὸ τοὺς τριάκοντα τυράννους, καὶ ἐχηρημάτισεν ἕνας ἀπὸ τοὺς, ὅσοι συνήργησαν περισσώτερον εἰς τὸν ἐξολοθρευμὸν τοὺς, καὶ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας (7).

§. καί. Ὁ Ἄνυτος ἔζησε πολὺν καιρὸν σύμφωνος μὲ τὸν Σωκράτην· τὸν παρεκάλεσεν ἔτι ἅπαξ νὰ διδῆ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ διδασκαλίας τινάς, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνεχείρισε τὴν ἐπίσκεψιν ἐργαστηρίου τινός, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐλάμβανε πλούσιον εἰσόδωμα. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης, ἐπειδὴ παρέστησεν εἰς αὐτὸν, ὅτι τὰ χαμηρπῆ αὐτὰ ἐπιτηδεύματα δὲν ἤρμοζον μῆτε εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ πατρὸς, μῆτε εἰς τὰς διαθήσεις τοῦ υἱοῦ (8), ὁ Ἄνυτος, πληγωθεὶς ἀπὸ τοιαύτην συμβουλήν, ἐμπόδισε τὸν νέον ἀπὸ κείθε

αὐτ. α'. 708. Φαβρω. παρὰ Λ. αὐτ. (1) Ἀριστ. βίβλ. 1337. Σου. εἰς Μελ. (2) Πλά. αὐτ. 23. Ἀντισθ. παρὰ Λ. αὐτ. (3) Ἀριστ. πολιτ. β. β. (4) Διογ. Λα. αὐτ. (5) Ἰσοκ. εἰς Καλλίμ. §. 495. (6) Λυσ. εἰς Ἀγορατ. 261. (7) Ήν. εἰς ἑλ. β'. 462. (8) ὁ αὐτ. εἰς ἀπολ. 706—7.

συνδικαίτησιν μὲ τὸν διδάσκαλόν του. Μετά τινα χρόνου, ὁ Σωκράτης ἐξήταξε μὲ τὸν Μένωνα, ἕνα ἀπὸ τοὺς φίλους του, ἂν ἡ ἀνατροφή δύναται νὰ δώῃ τὰς ἀξιώτητας τοῦ νοῦς, καὶ τῆς καρδίας, τὰς ὁποίας ἡ φύσις δὲν ἐχάρισεν. Ὁ Ἄνυτος τότε προφθάσας, ἀνεκατώθη εἰς τὴν συνομιλίαν. Τὸ πολίτευμα τοῦ υἱοῦ του, τοῦ ὁποίου τὴν παιδαγωγίαν ἠμίλει, ἄρχισε νὰ διδάσῃ εἰς αὐτὸν ἀναυχήαν. Εἰς τὴν σειράν τοῦ λόγου, ὁ Σωκράτης παρετήρει, ὅτι τὰ παιδιὰ τοῦ Θεμισοκλέους, Ἀριστείδου, καὶ Περικλέους, δορυφορούμενα ἀπὸ διδασκάλους τῆς μουσικῆς, τῆς ἵππευτικῆς, καὶ τῆς γυμνασικῆς, εὐδοκίμησαν εἰς ἐκείνα τὰ διάφορα εἶδη, ἀλλὰ δὲν ἐσάθησαν ποτὲ ἐνάρετα, ὡς οἱ πατέρες των· ἀπόδειξις βεβαίη, ἐπέφερον, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ τελευταῖοι δὲν εὗρισκον κἀνενα παιδαγωγὸν εἰς βαθμὸν νὰ δώῃ εἰς τοὺς υἱόν των τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ἴδιοι. Ὁ Ἄνυτος, ὅς τις συνηρίθμει τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὴν σειράν ἐκείνων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ἠσθόνθη, ἢ ὑπέθεσεν, ὅτι ὁ λόγος πρὸς αὐτὸν ἀπεινέμετο, καὶ ἀπεκρίθη μὲ θυμόν. » Ὅμιλοις περὶ ἄλλων μὲ ἐλευθερίην ἀφόρητον. Πίσσευσόν μοι, καὶ κῆσο εἰς τὸ ἐξῆς ἐγκρατῆς εἰς τοὺς λόγους σου. Ἐδῶ μᾶλλον, ἢ ἄλλου, εἶναι εὐκόλον νὰ κάμῃ καλόν, ἢ κακόν εἰς ὅποιον » θελήσει κἀνεὶς, καὶ πρέπει νὰ τὸ ἤξυρῆς (1).

§. κβ'. Μὲ αὐτὰς τὰς προσωπικὰς του θλάψεις συνηθίσαν καὶ ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι παρῴξυναν τὸν Ἄνυτον, καὶ ἦσαν κοιναὶ καὶ εἰς τὸ περισσότερον μέρος τοῦ ἔθνους. Πρέπει νὰ τὰς ἀνακαλύψωμεν, διὰ νὰ ἐνωσῶμεν, τὸ πρῶτον αἷτιον τῆς κατα τοῦ Σωκράτους ἀγωγῆς. Δύο φατρίαι ἦσαν πάντοτε συζημίαι παρ' Ἀθηναίους· ἡ μὲν ὑπερασπίζετο τὴν ἀριστοκρατίαν, ἡ δὲ τὴν δημοκρατίαν. Ἡ πρώτη σχεδὸν πάντοτε δεδουλωμένη, εὐχαρισεῖτο, κατὰ τοὺς εὐτυχεῖς χρόνους νὰ γογγύζη μουσικὰ εἰς τὰς οὐσυ-

(1) Πλάτ. εἰς Μέν. 94.

χίας τῆς πολιτείας, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἔβαλεν εἰς πρᾶξιν δοκιμῆς τινεὶς διὰ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ἀπεριόριστον τοῦ δήμου δύναμιν. Μετὰ τὴν ἄλωσην τῶν Ἀθηνῶν, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐσυγχώρησαν εἰς τοὺς κατοικοῦς νὰ ἐκλέξωσι τριάκοντα πολιτάρχας, καὶ εἰς αὐτοὺς ἐνεχείρισαν τὴν διοίκασιν τῆς πόλεως, ἀπὸ τοὺς ὁποίοις οἱ περισσότεροι ἦσαν ἐκλελεγμένοι ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας τῆς ἀριστοκρατίας. Κριτίας, ἓνας ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωκράτους, ἦτον τούτων ἀρχηγός. Εἰς διάστημα ὀκτῶ μηνῶν ἔπραξαν περισσότερα κακὰ, παρὰ ὅσα ὁ δῆμος, εἰς πολλοὺς αἰῶνας. Πολλοὶ πολῖται, βεβιασμένοι κατ' ἀρχάς, νὰ λάβωσι τὴν φυγὴν, ἠνώθησαν τελευταῖον ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Θρακυβούλου, καὶ τοῦ Ἀνύτου. Ἡ ὀλιγαρχία ἀντεστράφη, ἢ παλαιὰ μορφή τῆς διοικήσεως ἀνεστύθη (1), καὶ, διὰ νὰ προκαταλάβωσι εἰς τὸ ἐξῆς κάθε διχόνοιαν, ἀμνηστία σχεδὸν γενικὴ ἐχάρισε τὴν συγχώρησιν, καὶ παρέπειψεν εἰς τὴν λήθην τὸ παρεληλυθός. Αὕτη ἐδημοσιεύθη, καὶ διαφυλάχθη ὑπὸ τῆς πίσεως τοῦ κοινοῦ ὄρκου, τρεῖς χρόνους, πρὶν τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους (2).

§. κγ'. Ὁ Δῆμος ἔκαμε τὸν ὄρκον, ἀλλ' ἐνθυμεῖτο μὲ τρόπον, ὅτι ἀπεκδύθη ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του, καὶ ἐδύνατο, κάθε στιγμήν, νὰ τὴν σερηθῇ πάλιν* ἐπειδὴ ἦτον εἰς τὴν ὑποταγὴν ἐκείνης τῆς Λακεδαιμόνος, ἢ ὁποία εἶχε τόσον ζῆλον νὰ συστήσῃ πανταχοῦ τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ οἱ πρῶτοι πολῖται τῶν Ἀθηνῶν εἶχον μὲ αὐτὴν ἀνταποκρίσεις, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ τὰ ἴδια φρονήματα. Καὶ τί δὲν ἤθελεν ἐνεργήσῃ ἐκείνη ἢ αἰμοβόρος φάτρις εἰς ἄλλας περιστάσεις, ὅταν ἀνάμεσα εἰς τὰ ἐρείπια τῆς δημοκρατίας ἐχρειάσθη νὰ χύσῃ τόσον αἷμα, διὰ νὰ χορηγήσῃ τὴν λύσασιν της; Οἱ κόλακες τοῦ δήμου ἐπολλάπλα-

(1) Ὅρα περὶ τούτου τὸ τέλος τοῦ πρώτου τόμου. (2) Ἄλως, περὶ μ.σ. §. 12.

σίαζον τὰς ταραχὰς του, παριστώτες εἰς αὐτὸν, ὅτι τὰ ζέοντα πνεύματα ἐξηγούτο καθ' ἑκάστην μὲ ἐπαναστατικὴν αὐθάδειαν κατὰ τῆς φύσεως τῆς δημοῦδος διοικήσεως, ὅτι ὁ Σωκράτης, ὁ ἐπικινδυνώτερος ἀπὸ ὅλους, ὡς μᾶλλον πεπαιδευμένος, δὲν ἔπαυε, μολύνων τὴν νεολαίαν ἀπὸ ἀξιώματα ἐναντία μὲ τὴν συσχημένην νομοθεσίαν, ὅτι πολλάκις τὸν ἤκουον λέγοντα, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦναι κήνεις ἀναίσιθτος, διὰ νὰ ἐμπιστεύται τὰ ἀξιώματα, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας εἰς τοιοῦτους ἀρχηγούς, τοὺς ὁποίους τυφλὸς κληρὸς ἐκλέγει ἀπὸ πολυαριθμους πολίτας (1). ὅτι ὁ Ἀλκιβιάδης, εἰς τὰ μαθήματά του εὐπειθῆς, ἔξω ἀπὸ τὰς δυσυχίας, εἰς τὰς ὁποίας κατεβύθισε τὴν δημοκρατίαν (2), τελευταῖον συνώμοσε καὶ κατὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς· ὅτι, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὁ Κριτίας, καὶ ὁ Θηραμένης, ὄσω ἄλλοι τῶν μαθητῶν του, δὲν ἐντράπησαν νὰ κατασφῶσιν ἀρχηγοὶ τῶν τριάκοντα τυράννων· καὶ τέλος πάντων ἔλεγον, ὅτι ἔπρεπε νὰ κατασειλωσιν ἐλευθερίαν, τῆς ὁποίας αἱ συνέπειαι, κἄν ἦναι θεσχερεῖς, νὰ τὰς προβλέψωσιν, ἤθελον χρηματίσει εἰς ἀποφυγὴν ἀδύνατοι.

§. κδ'. Ἀλλ' εἰς τί ἐδύναντο νὰ ἐγκάλισσαι τὸν Σωκράτην; Δὲν εἶχον τί ἄλλο νὰ τὸν κατηγορήσωσιν, εἰ μὴ μόνον λόγους, κατὰ τῶν ὁποίων οἱ νόμοι τίποτε δὲν ἀπεφάσισαν ἄλλως καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς δὲν ἀποτελοῦσι κἄν ἐἶδος ἐγκλήματος, ὡς μὴ ἔχουτες οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην σχέσιν μὲ τὰς δυσυχίας, διὰ τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ παραπονῶνται. Κατὰ ἄλλου τρόπου, συζητούντες τοὺς, ὡς μόνον βᾶσιν τῆς κατηγορίας, ἐκινδύνευσον νὰ ἐξυπνήσωσιν τὴν εὐτολμίαν τῶν πατριῶν, καὶ ἐβιάζοντο νὰ φέρωσιν εἰς ἀνάμνησιν συμβεβηκότα, κατὰ τῶν ὁποίων ἡ ἀμνησία ἐπέβαλε σιωπὴν παντελῆ. Ἡ κατὰ τοῦ Σωκράτους κατηγορία, οὕτως ἐξυφανθεῖσα παρὰ τοῦ Ἀλύτου

(1) Ἡν. αὐτ. α'. 712. (2) αὐτ.

μουσικά, ἐφαθερώθη μὲ αὐτὰς τὰς ἀτοπίαις, καὶ ἐχρησίμευεν ἐν ταῦτῳ καὶ εἰς τὸ προσωπικόν του μῖτος, καὶ εἰς τὴν ἐκδίκασιν τοῦ δημοῦδου μέρους πρόφασιν. Ὁ ἐνάγων, κατατρέχων τὸν Σωκράτην, ὡς ἀσεβῆ, ἔπρεπε νὰ ἐλπίζη, ὅτι θέλει τὸν ἀπολέσει· ἐπειδὴ ὁ ὄμιλος ἐδέχετο πάντοτε μὲ ζήλον τοιαῦτα εἴδη κατηγοριῶν, (1), καὶ συναριθμῶν τὸν Σωκράτην μὲ τοὺς λοιποὺς φιλοσόφους, ἦσαν βέβαιοι, ὅτι δὲν εἶδυναντο νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὴν φύσιν, χωρὶς νὰ ἀρνῶνται τῶν θεῶν τὴν ὑπαρξίν (2). Πρὸς τοῦτοις οἱ περισσότεροι κριταί, παρόντες εἰς τὴν παράστασιν τῶν Νεφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐφύλαττον κατὰ τοῦ Σωκράτους ἐκεῖνας τὰς ἀποκρυφούς προλήψεις, τὰς ὁποίας εἰς μίαν μεγάλην πόλιν εἶναι τόσον εὐκόλῳ νὰ δεχθῶσι, καὶ τόσον δύσκολον νὰ ἀνατρέψωσι (3). Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὁ Μέλिटος, ἐγκαλῶν αὐτὸν, ὡς φθορέα τῶν νέων, εἶδυναντο διὰ μέσου τόσου ἀπροσδιορίστου ἀποδείξεως νὰ ἀνακαλέσῃ τυχεράς, καὶ ἀκινδύνους πράξεις, ἀξίας νὰ διεγείρωσι τοὺς κριτάς, καὶ νὰ τρομάξωσι τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς δημοῦδου διοικήσεως.

§. κ'. Τὸ μυστήριον τούτου τοῦ κινήματος δὲν ἐλάμβανεν οὐδὲ μεταγενεστέροις. Σχεδὸν πενήτηκοντα τέσσαρα ἔτη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, ὁ ῥήτωρ Λισχίνης, μὲ τὸν ὁποῖον ἦν πολλὰ φίλος, ἔλεγεν ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ Κριτηρίου, ὅπου ἐκρυσολογεῖτο ἡ κατηγορία ἐκείνου τοῦ φιλοσόφου. Ἡ Τρεῖς, οἵτινες ἐθανατώσατε τὸν σοφιστὴν Σωκράτην, κατακρινθέντα, ὅτι ἔδωκε μαθήματα εἰς τὸν Κριτίαν, ἕνα τῶν τριάκοντα ἐκείνων τυρόνων, οἵτινες ἀνέτρεψαν τὴν δημοκρατίαν (4). Ὁ Σωκράτης, κατ' ἀρχὰς τῆς κρυσολογίας του, ἦτον ἀτάραχος· οἱ μαθηταὶ του περίτρομοι, ἐσπούδαζον νὰ ἀ-

(1) Πλά. εἰς Εὐθύφρ. 3. (2) ὁ αὐτ. ἀπολ. 18. (3) αὐτ. 19. (4)

πασρέψωσι τὴν καταγίδα. Ὁ διάτρητος Λυσίας συνέταξε ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον ἰσχυρὸν, καὶ ἄξιον νὰ κινήσῃ τοὺς κριτὰς εἰς συμπάθειαν. Εἰς αὐτὸν ὁ Σωκράτης ἐγνώρισε τὰ προτερήματα τοῦ ῥήτορος, ὁλλὰ δὲν ἤυρεν εἰς αὐτὸν δι' ὅλου τὴν γενναίαν ὁμιλίαν τῆς ἀθωότητος (1). Ἐνας ἀπὸ τοὺς φίλους του, καλούμενος Ἑρμογένης, τὸν παρεκάλεσε μίαν ἡμέραν νὰ ἀγωνισθῆ καὶ ὑπεράσπισί του (2). Καταγίνομαι εἰς αὐτὴν, ἀφ' οὗ ἀαπνέω, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης· ἄς ἐξετάσωσι τὴν ζωὴν μου καὶ ὁλόκληρον· αὕτη εἶναι ἡ ἀπολογία μου. Μὲ ὅλον τούτο, εἶχεν ὁ Ἑρμογένης πάλιν, ἡ ἀλήθεια ἔχει χρεῖαν ὑποσηρήματος, καὶ ἡξέυρεις πολλὰ καλὰ, πότους ἀθώους πολίτας καὶ τὰ κριτήριά μας ἡ εὐγλωττία ἀπώλεσε, καὶ πότους ὑπευθύνους ἔσωσε. Τὸ ἡξέυρω, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης. Δίς ἐπεχείρησα νὰ βάλω εἰς τάξιν τὰς ἀποδείξεις τῆς ἀθωότητός μου, καὶ τὸ φωτίζον με Δαιμόνιον μὲ ἐμπόδισε, καὶ ἐγνώρισα τῶν συμβουλῶν του τὴν φρόνησιν.

§. κς'. Ἐξῆσα μέχοι τοῦδε ὁ εὐτυχίσσερος τῶν θνητῶν· καὶ πολλάκις ἐσύγκρινα τὴν κατάστασί μου μετὰ τὴν τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, καὶ δὲν ἐφθόνησα τὴν τύχην τινός. Πρέπει νὰ ἀναμείνω, νὰ προλάβωσιν αἱ ἀδυναμῖαι τοῦ θλιβεροῦ γηρατειοῦ τὴν χρῆσιν τῶν αἰσθησίων μου, καὶ, ἀφ' οὗ ἀδυνατήσωσι τὸ πνεῦμά μου, νὰ μοὶ ἀφήσωσιν ἡμέρας ἀνωφελεῖς, ἢ καπολιορκημένας ἀπὸ ἀθυμίας (3); οἱ Θεοὶ, κατὰ τὰ φαινόμενα, μοὶ ἐτοιμάζουσιν εἰρηνικὸν θάνατον, ἐξηραμένον ἀπὸ κπίκρας, καὶ τοιοῦτον, τὸν ὁποῖον ἤθελα θυνθῆ νὰ ἐπιθυμήσω· οἱ φίλοι μου, αὐτόπται τῆς τελευταῖης μου, δὲν μέλλουσι νὰ ἐκπλήττωνται μήτε διὰ τὸ φοβερὸν θέσμα, μήτε διὰ τὰς ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ εἰς τὰς τελευταίας μου

(1) Διογ. Λ. αὐτ. Βαλ. Μαξ. σ'. κεφ. δ'. (2) Ξεν. ἀπολ. 701.

(3) Ξεν. ἀπομ. δ'. 817.

» ἔτι ἀναπνοᾶς μέλλω νὰ ἔχω ἰκανὴν δύναμιν νὰ ἐνατενίσω
 » πρὸς αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ νὰ ἀνακαλύψω εἰς αὐ-
 » τοὺς τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας μου (1). "Ὅς ἀποφασίσωσιν
 » οἱ μεταγενέστεροι μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῶν κριτῶν μου, ποῖος εἶναι
 » ὑπεύθυνος· ὅταν, προσηλώνοντες τὸ ὄνειδος εἰς τὴν μνήμην
 » τοὺς, θέλῃσι λήβῃ ἡἴπποιον μέρημαν περὶ τῆς ἐδικῆς μου,
 » ἀποδίδοντες εἰς ἐμὲ τὰ δίκαια, ὅτι, ὅχι μόνον θέν ἐφρόντι-
 » σα νὰ διαφθείρω τοὺς συμπολίτασ μου, ἀλλ' ἔτι ἠγωνίσθην
 » νὰ τοὺς καταστήσω καλλιετώτερους. Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἀπο-
 » φάσεις του, ὅταν ἐκράχθη νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ κριτα-
 » ρίου τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὸ ὅποιον ὁ ἄρχων βασιλεὺς πρὸ ὀλί-
 » γου ἔσειλε τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τὸ ὅποιον, εἰς αὐτὴν τὴν περί-
 » ρασιν ἦτον συγκεκροτημένον σχεδὸν ἀπὸ πεντακοσίου κριτῶν(2).

§. κζ. Ὁ Μέλिटος, καὶ οἱ λοιποὶ ἐνάγοντες πρὸ πολ-
 λου ἠτοίμασαν τὰ ἐπιχειρήματά των μετὰ σκέψεως. Εἰς ὅλας
 τὰς κατὰ τοῦ ἐναγομένου κατηγορίας, αἱ ὅποιαι ἰσχυροποιου-
 ντο μὲ ὅλον τῆς εὐγλωττίας τὸ μάγευμα(3), συνήθρισαν μὲ
 ἄμετρον τέχνην πολλὰ ὡς περιστάσεις, ἀρμοδίας νὰ προκαταλά-
 βωσι τοὺς κριτῶν. Μέλλω νὰ ἀναφέρω μερικὰς ἀπὸ ἐκείνας
 τὰς κατηγορίας, καὶ τὰς, ὅσας ἐπροξένησαν, ἀποκρίσεις. Α'.
 Ἐγκλημα τοῦ Σωκράτους. Δέν δέχεται, τὰς θεάτρι-
 τας τῶν Ἀθηνῶν, "Ὅν καλὰ, καὶ κατὰ τὸν νό-
 μον τοῦ Δράκωντος, κάθε πολίτης εἶναι ὑπό-
 χρεως νὰ τὰς τιμᾷ (4). Ἡ ἀπόκρισις εἰς τοῦτο ἐστάθη
 εὐκολοῦς. Ὁ Σωκράτης ἐπρόσφερε συνεχῶς θυσίας ἔμπροσθεν
 τῆς οἰκίας του· ἐπρόσφερε συνεχῶς, τὰς ἐορτὰς, εἰς τὰ δημόσια
 θυσιαστήρια· ὅλος ὁ κόσμος εὐνόητο νὰ ἦναι τούτων μάρτυς,
 καὶ ὁ ἴδιος Μέλिटος, ἂν ἔκρινεν ἄξιον νὰ λάβῃ προσοχὴν εἰς

(1) Ὁ αὐτ. εἰς ἀπολ. 702. (2) ὑπερ. τῆς φιλ. ἀκαδ. 18. §. 83.

(3) Πλάτ. εἰς ἀπολ. 17. (4) Πορφύρ. περὶ ἀποχ. δ'. 380.

αυτάς (1). Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐναγόμενος ἐγείρετο κατὰ τῶν δεισιδαιμονικῶν πράξεων, τὰς ὁποίας συνεισέγαγον εἰς τὴν πίσην (2), καὶ δὲν εὐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὰ μίση, καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ διαβεβλημένα πάθη, τὰ ὅποια ἀπέδιδον εἰς τοὺς Θεοὺς (3), ἦτον εὐμαρὲς νὰ τὸν ἀμαυρώσωσιν εἰς τὰς ἄψεις ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους πεφωτισμένη εὐσέβεια εἶναι πάντοτε ὑποπτος. Ὁ Μέλिटος ἐπρόσθεσεν, ὅτι, μὲ γό ὄνομα τοῦ δαιμονίου, ὁ Σωκράτης ἐπάσχε νὰ εἰσαῖξῃ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ξένας θεότητας, καὶ αὐθάδεια τοιαύτη εἶναι ἀξία νὰ παιδεύηται συμφῶνως μὲ τοὺς νόμους. Εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ὁ ῥήτωρ ἐσυγχωρήθη περὶ τῶν ἀσειοτήτων κατὰ τοῦ πνεύματος ἐκείνου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον, ἐπαινεῖται ὁ φιλόσοφος (4), ὅτι ἠσθάνετο μουσικὴν Ἐμπνευσιν. Ἡ φωνὴ αὕτη, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, δὲν εἶναι φωκὴ νέας θεότητας, εἶναι ἡ τῶν Θεῶν, τοὺς ὁποίους λατρεύομεν. Ὁμολογεῖτε ὅλοι, ὅτι προλέγουσι τὸ μέλλον, καὶ δύναται νὰ σὰς τὸ φανερώτωσιν. Εἰς ἄλλους μὲν ἐκφράζονται διὰ τῆς Πυθίας, εἰς ἄλλους δὲ, διὰ σημείων διαφόρων· καὶ εἰς ἐμέ, δι' ἐνὸς ἐρμηνευτοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ μαυτεύματα εἶναι προσημάντια ἀπὸ τὰς ἐνδείξεις, τὰς ὁποίας συμπεραίνουσι διὰ τῆς τῶν πτηνῶν πτήσεως. Ἐπειδὴ οἱ μαθηταίμου μαρτυροῦσιν, ὅτι δὲν τοῖς προσέειπον κἀνὲν τοιοῦτον, τὸ ὁποῖον εἰς αὐτοὺς δὲν ἠκολούθησεν.

§. κβ. Οἱ κριταί, ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἄρχισαν νὰ δυσαρεσῶνται (5)· ὁ Μέλिटος ἤθελεν αὐξήσαι αὐτὴν τὴν δυσαρέσκεικον, ἂν ἤθελε παρατηρήσει, ὅτι, ἐπικυροῦντες τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ Σωκράτους, ἤθελον συνεισαγάγῃ ταχέως, ἢ ἀργὰ τὸν φαντασιακὸν εἰς τόπον, ὅπου αἱ φαντασίαι εἶναι

(1) Ξεν. εἰς Ἀπολ. 703. Θεοδίδ. παρ' Ἀριστ. περὶ ῥητ. β'. κγ'.

(2) Πλούτ. περὶ Δαιμ. Σωκ. αὐτ. (3) Πλάτ. εἰς Εὐθύφ. β'. (4) ὁ αὐτ. εἰς Ἀπολ. 31. (5) Ξεν. ἀπολ. 705.

τόσον εύκολοι νά κλονῶνται, καί πολλοί ἤθελον νομίζει, ὡς χρέος, νά ὑπακούωσι μᾶλλον εἰς προσαγὰς ἐνὸς ἰδιαιτέρου πνεύματος, ἢ εἰς τὰς τῶν ἀρχηγῶν. Φαίνεται, ὅτι ὁ Μέλιτος δὲν ἐκάτλαβεν ἐκείνον τὸν κίνδυνον (1). β'. ἐγκλημα τοῦ Σωκράτους. Διαφθερίζει τοὺς νέους τῶν Ἀθηνῶν. Δὲν ἐγένετο λόγος περὶ τῶν ἠθῶν τοῦ ἐναγομένου, ἀλλὰ περὶ τῆς διδασκαλίας του. Ἐλεγεν, ὅτι οἱ μαθηταὶ του ἐμάθσαν εἰς τὴν συνοδίαν του μόνον νά συντριβῶσι τὰ δεσμὰ τοῦ αἵματος, καί τῆς φιλίας (2). Ἡ κατηγορία αὕτη, τεθεμελιωμένη εἰς ἐκφράσεις τινας, κακοτρόπως ἐξηγημέναις, ἐγένετο μόνον ὕλη νά ἀνακαλύψῃ τὸν κακὸν σκοπὸν τοῦ ἐνάγοντος. Ἄλλ' ὁ Μέλιτος ἀνέλαβε τὰς ὑπεροχάς του, ἐμπνέων εἰς τοὺς κριτὰς, ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτον ἐχθρὸς τοῦ δῆμου. Παρέστηεν εἰς αὐτὸν τοὺς δεσμοὺς τῆς φιλίας ἐκείνου τοῦ φιλοσόφου μὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, καί Κριτίαν. Ἀπεκρίθησαν, ὅτι ἔδειξαν ἀρετὰς ἐν ὧσιν ἦσαν ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν του, ὅτι ὁ διδάσκαλός των διὰ πονηροῦ κατεδίκαζε τὰς ὑπερβολὰς τοῦ πρώτου, καί ἐπὶ τῆς τυρανίας τοῦ δευτέρου, μόνος ἐσάθη, ὅς τις ἐτόλμησε νά ἀντισηδῆ εἰς τὰς θελήσεις των. Τελευταίου, ἔλεγεν ὁ Μέλιτος εἰς τοὺς κριτὰς, ὅτι ὑμεῖς διὰ μέσου τοῦ κλήρου ἐκλέχθητε, διὰ νά ἐκπληρῶτε τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης, καί πολλοὶ ἀπὸ ὑμῶν ἐκυβερνήσατε μεγάλας ἀξίας τῆς δημοκρατίας. Αὐτὴν τὴν συνήθειαν, τόσον οὐσιασθερέαν, ὡς μόνη δύναται νά διαφυλάτῃ μεταξὺ τῶν πολιτῶν εἰδὸς τι ἰσότητος, τὴν ὑπέβαλεν εἰς ἔλεγχον, καί οἱ νέοι τῶν Ἀθηνῶν, κατὰ τὸ παράδειγμά του, παύουσιν, εὐλαβούμενοι αὐτὴν τὴν θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς διοικήσεως.

§. κθ'. Ὁ Σωκράτης, ἐξηγούμενος περὶ τῆς καταχρήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνεχειρίζον τυχηρῶς τὴν κατάστασιν τῶν κατὰ

(1) Fréret. observ. manusc. (2) Ἐν αὐτ. ἀπολ. 704. ἀπομ. α' 719.

μέρος, καὶ τὴν εἰμαρμένην τῆς πολιτείας, ἔλεγεν, ὅτι ἐσυλλογίζοντο οἱ πλείον πεπαιδευμένοι Ἀθηναῖοι (1). Ὁθεν παρόμοιοι λόγοι, καθὼς παρατηρήθη ἀνωτέρω, δὲν ἠμπόρουσιν νὰ τὸν ὑποβάλλωσιν εἰς θανατηφόρον ποινὴν, τὴν ὁποίαν ἔκριεν ὁ ἐνάγων εἰς τὰ συμπεράσματά του. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Σωκράτους ἔλαβον παρρησίαν τὴν ὑπεράσπισίν του (2), καὶ ἄλλοι ἔγραψαν πρὸς χάριν του (3), καὶ ὁ Μέλिटος ἠθέλει ὑποπέσει εἰς κατάκρισιν, ἂν ὁ Ἄνυτος, καὶ Λύκιον δὲν ἤρχοντο πρὸς βοήθειάν του (4). Ἐνθυμούνται, ὅτι ὁ πρῶτος ἐτόλμησε νὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς κριτὰς, ὅτι, ἢ ἔπρεπε νὰ μὴ στείλωσιν ἀθῶον τὸν ἐναγόμενον ἀπὸ τὸ κριτήριόν τους, ἢ ἔπρεπε νὰ τὸν θανατώσωσιν. Ἐπειδὴ, ἂν ἴσως ἀθῶωθῆ, τὰ παιῖδά των ἠθέλου προσκολληθῆ περισσότερον εἰς τὴν διδασκαλίαν του (5). Ὁ Σωκράτης, ὑποτασσάμενος εἰς τὸν νόμον, ὑπεράσπισθη, καὶ ἡ ὑπεράσπισις αὕτη ἔγενε μὲ σαφερότητα τῆς ἀθωότητός του, καὶ ἀξία τῆς ἀρετῆς (6). Μὲλλω νὰ προσθέσω ἐνταῦθα μέρη τινὰ τοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον οἱ ἀπολογηταί του, καὶ μάλιστα ὁ Πλάτων, ἔβαλεν εἰς τὸ σῶμα του· αὐτὰ θέλουσιν ἀνακαλύψει τὸν χαρακτῆρά του. Ἡ Παρρησιαζομαι ἐνώπιον τούτου τοῦ κριτηρίου ἡ ἀπαξ τῆς ζωῆς μου, ἂν καλὰ καὶ ἠλικιωμένος περισσότερον ἢ ἀπὸ ἐβδομηκοντα ἔτη. Ἐνταῦθα τὸ ὕψος, αἱ τάξεις, ὅλα κεῖναι εἰς ἐμὲ νεοφανῆ. Μὲλλω νὰ ὁμιλῶ διάλεκτον ξένην, καὶ ἡ μόνη χάρις, τὴν ὁποίαν σὰς ζητῶ, εἶναι νὰ δώσῃτε προσοχὴν μᾶλλον εἰς τὰ δίκαιά μου, ἢ εἰς τοὺς λόγους μου. Ἐπειδὴ τὸ ἐδικόν σας χρέος εἶναι νὰ ἐκπληρῶτε τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὸ ἐδικόν μου, νὰ σὰς λέγω τὴν ἀλήθειαν. Ἀφ' οὗ ἀπεπλύθη ἀπὸ τὸ ἔγκλημα τῆς ἀσεβείας, μετέβη εἰς τὸ δευτερον ὄρθρον τῆς ἐγκαλέσεως. Λέγουσιν, ὅτι διαφθεί-

(1) Ἰσοκ. ἀριστοκ. 322. (2) Ξεν. εἰς ἀπολ. αὐτ. (3) αὐτ. (4) Πλάτ. εἰς ἀπολ. 36. (5) Ξεν. αὐτ. (6) αὐτ.

»ρω τὴν νεολαίαν τῶν Ἀθηνῶν ἄς παραστήσωσι καὶ ἓνα ἀπὸ
 »τοὺς μαθητάς μου, ὅτι παρεκίνησα εἰς τὴν κακίαν (1). Βλέπω
 »πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς εἰς αὐτὴν τὴν συνάθροισιν. Ἄς σκω-
 »θῶσι, καὶ ἄς μαρτυρήσωσι κατὰ τοῦ φθορέως των (2). Ἄν
 »τοὺς περικρατῆ λείψανόν τι τῆς πρὸς ἐμὲ εὐλαβείας των, διὰ
 »τί οἱ γονεῖς, οἱ ἀδελφοί, καὶ οἱ συγγενεῖς των δὲν ἐπικαλοῦνται
 »κατὰ τὸ παρὸν τῶν νόμων τὴν αὐσηρότητα; Καὶ διὰ τί ὁ
 »Μελίτος ἠμέλησε τὴν μαρτυρίαν τους; ἀλλ' αὐτοὶ πάντες,
 »ἔχει μόνον δὲν μὲ κατατρέχουσιν, ἀλλ' ὅλοι ὁμοφύχως ἔδρα-
 »μον, διὰ νὰ μὲ ὑπερασπισθῶσι.

»§. λ'. Δὲν εἶναι ἄρα αἱ διαβολαὶ τοῦ Μελίτου, καὶ τοῦ
 »Ἀνύτου, αἱ τινες ἀγωνίζονται νὰ μοῦ σκώσωσι τὴν ζωὴν (3),
 »ἀλλὰ τὸ μῖσος ἐκείνων τῶν ματαιοφρόνων, ἢ ἀδίκων ἀνθρώ-
 »πων, τῶν ὁποίων τῆς ἀμαθείας, ἢ τῆς κακίας τὸ προσωπεῖον
 »ἀνεκάλυπτον ἔμῃσος, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἀπώλεσε τόσους
 »ἀγαθοὺς ἄνδρας, καὶ ἔχει νὰ ἀπολέσῃ καὶ τόσους ἄλλους.
 »Ἐπειδὴ καὶ μὴ ἐλπίς δὲν μὲ θείγει, ὅτι μέλλει νὰ παύσῃ μὲ
 »τὴν ἐδικήν μου καταδίκην. Τὸ ἔσुरα ἐπάνω μου, θείων νὰ
 »ἐμβαθύνω εἰς τὸ νόημα τῆς ἀποκρίσεως τῆς Πυθίας (4), ἥτις
 »μὲ ἐκήρυξεν ἀνδρῶν ἀπάντων σοφώτατον (5). Ἐνταῦθα οἱ
 »κριταὶ ἐφανέρωσαν τὴν ἀγανάκτησίν τους (6), ἀλλ' ὁ Σωκρά-
 »της ἐξηκολούθει τὸν λόγον του. Ἐκθαμβος ἀπὸ αὐτῶν τῶν
 »χρησμάτων, ἐξήτασα, εἰς διαφόρους κλάσεις τῶν πολιτῶν, τοὺς,
 »ἔλασι ἀπελάμβανον φήμην ἰδιάζουσαν, νὰ μοὶ θόσωσι περὶ
 »τούτου κἄρποιαν πληροφορίαν, ἀλλ' ἦσαν πανταχοῦ μόνον
 »ὑψηλοφροσύνην, καὶ ὑπόκρισιν. Ἐπροσπάθησα νὰ ἐμπνεύσω

(1) Αὐτ. (2) Πλά. αὐτ. (3) αὐτ. (4) αὐτ. (5) Ἴδού αὐτὴ ἡ ἀ-
 πόκρισις, κατὰ τὸν Σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους (εἰς κριλας σί. 177)
 ὁ Σοφικλῆς εἶναι σοφός, ὁ Εὐριπίδης σοφώτερος, ἀλλ' ὁ Σωκράτης πάντων
 ἀνθρώπων σοφώτατος. (6) Ἐκ. εἰς ἀπολ. αὐτ.

καὶς αὐτοὺς δυσπιστίαις εἰς τὰς ἰδίαις τῶν ἀξιοτήτας, καὶ διὰ
 τοῦτο μοι ἔγιναν ἐχθροὶ ἄσπονδοι. Ἐσυρπέραινον ἐν τεύθει, ὅτι
 καὶ ἡ σοφία ἀνήκει μόνου εἰς τὴν θεότητα, καὶ τὸ μαγτεῖον, ὅπου
 καὶ ἐπρόβαλεν, ὡς παράδειγμα, ἤθελε νὰ δείξη, ὅτι ὁ σοφώ-
 τατος τῶν ἀνθρώπων εἶναι, ὅστις κρίνει τὸν ἑαυτοῦ του ὀλι-
 γώτερον τοιοῦτον (1). Ἄν μὲ ἀνευδίξωσιν, ὅτι ἀφιέρωσα τό-
 σους χρόνους εἰς ἐρεῦνας τόσον ἐπικινδύνους, ἤθελα ἀποκρι-
 θῆν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ νομίζωσι δι' οὐδὲν, μήτε τὴν ζωὴν,
 καὶ μήτε τὸν θάνατον, ὅταν δύνανται νὰ ἦναι εἰς τοὺς ἀνθρώ-
 πους ὠφέλιμα. Ἐνομίσθην, ὡς ἀπεφασισμένος νὰ τοὺς διδά-
 σχω, ἔκρινα, ὅτι ἐδέχθην τὴν ἀποβολὴν ὀπὸ τὸν ἴδιον οὐ-
 κρανόν (2). Ὑπερασπίσθην, φυσιάζων καὶ τὴν ἰδίαν μου ζωὴν,
 καὶ τὰς θέσεις, εἰς τὰς ὁποίας οἱ στρατηγοίμας μὲ ἐδιώριταν,
 κατὰ τὴν Ἀμφίπολιν, Ποτιδαίαν, καὶ Δῆλιον. Πρέπει νὰ
 φυλάξω μὲ περισσοτέραν γενναϊότητα καὶ αὐτὴν τὴν πρόσκλη-
 σιν, τὴν ὁποίαν οἱ Θεοὶ ἐπιτάττουσιν εἰς ἐμὲ δι' ὑμῶν, καὶ
 δὲν δύναμαι νὰ τὴν ἀφήσω, χωρὶς νὰ φανῶ ἀπειθὴς εἰς τὴν
 προσαγῆν τους, καὶ ἀχρεῖς εἰς τὸν ἴδιον ἑμαυτόν μου.

§. λβ'. Λέγω προσέτι, ὅτι, ἂν ἠθέλετε ἀπαφασίσει
 κατὰ τὸ παρὸν νὰ μὲ ἀθωώσητε, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ φυλάττω
 καὶ εἰς τὸ ἐξῆς σωπὴν, ἤθελα σὰς εἰπῆ. Κριταίμου! σὰς ἀγα-
 πῶ, καὶ σὰς τιμῶ ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ χρεωσῶ νὰ ὑποτάσ-
 σωμαὶ μᾶλλον εἰς τὸν Θεόν, ἢ εἰς ὑμᾶς. Ἐν ὅσῳ ἤθελα ἀ-
 ναπύει καὶ αὐτὰ τὰ λοιπὰ, δὲν θέλω παύσει, ὑψώων τὴν
 φωνήν μου, ὡς πρότερον, καὶ λέγων εἰς ὅλους, ὅσοι θέλου-
 σιν εὐρεθῆ ἔμπροσθέν μου. Δὲν αἰσχύνεσθε, ὅτι τρέχετε κατό-
 ηπι εἰς τὰ πλούτη, καὶ εἰς τὰς τιμὰς, παραβλέποντες τοὺς θη-
 σαυροὺς τῆς σοφίας, καὶ τῆς ἀληθείας, οἱ τινες χρεωσοῦσι νὰ
 καλλωπίξωσι, καὶ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν ψυχὴν σας; Ἀεννόως

(1) Πλά. εἰς ἐπολ. αὐτ. (2) αὐτ.

»Θέλω τοὺς ἐνοχλεῖ, μὲ παρακλήσεις καὶ μὲ ἐρωτήσεις, θέλω
 »τοὺς καταστήσει νὰ ἐρυθριῶσι διὰ τὴν τύφλωσιν, ἢ διὰ τὰς
 »ψευδεῖς ἀρετάς τιν, δείχνων εἰς αὐτοὺς, ὅτι πολλὰ περισσό-
 »τερον προτιμῶσιν ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄξια μόνον κατα-
 »χρησέως. Ἴδου ὅ,τι ἡ Θεότης μοὶ ἐπιτάττει νὰ ἀναγγέλλω
 »χωρὶς διακοπῆν εἰς τοὺς νέους, γέροντας, πολίτας, καὶ ξένους.
 »Καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑποταγή μου εἰς τὰς προσταγὰς τῆς εἶναι δι' ὑ-
 »μᾶς ἡ μεγαλύτερα εὐεργεσία τῆς, ἂν μὲ θανατώσητε, θέλετε
 »ἀπορρίψει τὸ δῶρον τῆς Θεότητος, καὶ δὲν θέλετε εὖρη ἄλ-
 »ηλου τινά, τόσον ἐμψυχωμένον ἀπὸ τὸν ἴδιον ζῆλον. Εἶναι
 »ἄρα ἐδική σας ὑπόθεσις, τὴν ὁποῖαν τέως ὑπερασπίζομαι, φαι-
 »νόμενος, ὅτι ὑπερασπίζομαι τὴν ἐδικήν μου. Ἐπειδὴ τελευ-
 »ταῖον ὁ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος δύνανται νὰ μὲ συκοφαντῶσι,
 »νὰ μὲ ἐξορίζωσι, καὶ νὰ μὲ σερῶσι τῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ δυ-
 »νηθῶσι νὰ μὲ βλάψωσιν, εἶναι ἀπὸ ἐμὲ μᾶλλον ἐλειονότεροι·
 »ἐπειδὴ εἶναι ἄδικοι (1). Διὰ νὰ ἀποφύγω τὰς διαβολὰς τιν, καὶ
 »δὲν ἐμεταχειρίσθην, καθὼς οἱ ἐπίλοιποι ἐναγόμενοι, τὰς λα-
 »θραίας ἐνέδρας, μῆτε τὰς φανεράς θεήσεις. Πολλὰ σὺς σέ-
 »βρομαι, ὥστε κρῖνω ἀνάξιον νὰ σὰς σύρω εἰς οἶκτον μὲ τὰ ὑά-
 »κρῦά μου, ἢ μὲ τὰ τῶν παίδων, καὶ φίλων μου, οἵτινες περὶ
 »ἐμὲ συνήχθησαν (2). Μόνον εἰς τὸ θέατρον ἀνήκει νὰ διεγεί-
 »ρη κανεῖς τοὺς παρεστώτας εἰς ἔλεος μὲ εἰκόνας συμπαθεῖς.
 »Ἐνταῦθα δὲ μόνῃ ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ ἀκούνηται. Ἐκάμετε ὀρ-
 »κον πάνδημον νὰ κρίνητε νομίμως, ἂν ἤθελα σὰς καταστήσει
 »νὰ γέννητε ἐπιόρκοι, βέβαια τότε ἤθελα κριθῆ ἄσεβειας ἐνο-
 »χχος, ἀλλὰ πεπληροφορημένος περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀντι-
 »δικούς μου εἰς τὴν ὑπαρξιν τῆς Θεότητος, παραδίδομαι ἀφόβως
 »εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐδικήν σας (3).

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. Ξεν. ἀπομ. δ. 804. (3) Πλά. αὐτ. Ξεν.
 αὐτ. α. 712.

§. λβ'. Ἀπὸ τοὺς κριτὰς τοῦ Σωκράτους οἱ περισσότεροι ἦσαν ἄνθρωποι δημῶται χωρὶς φῶτα, καὶ χωρὶς ἀρχῆς, οἱ μὲν ἔκρινον τὴν σαφερότητα του, ὡς ὕβριν, οἱ δὲ, ἐταράχθησαν ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους, τοὺς ὁποίους εἶδεν εἰς τὸν ἑαυτοῦ του (1). Ἡ ἀπόφασις τοῦ κριτηρίου τὸν ἐκήρυξεν ἐγκληματικόν, καὶ ὑπεύθυνον· οἱ ἐχθροὶ του ὑπερίσχυσαν μὲ ὀλίγας τινας ψήφους (2), μὲ ὅλον τούτο ἤθελον λάβῃ ἔτι ὀλιγωτέρας, καὶ ἤθελον τιμωρηθῆ οἱ ἴδιοι, ἂν ὁ Σωκράτης μετεχειρίζετο κἄν τὴν τυχοῦσαν δύναμιν νὰ σύρη τοὺς κριτὰς του εἰς συμπάθειαν (3). Κατὰ τὴν νομικὴν τῶν Ἀθηναίων διάταξιν, ἦτον ἀνάγκη νὰ γένη δευτέρα κρίσις, διὰ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ποινὴν (4)· ὁ Μελίτιος, εἰς τὴν ἀγωγὴν του, τὸν ἀπεφάσιζεν εἰς θάνατον· ὁ Σωκράτης εἰδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ἢ χρηματικὴν ποινὴν, ἢ ἐξορίαν, ἢ δευρικὴ φυλακὴν, ἀλλ' ἀναλαμβάνων τὸν λόγον, εἶπεν, ὅτι ἤθελεν ὁμολογήσαι τὸν ἑαυτοῦ του ἔνοχον, ἂν ἔκρινον ὅτι ἦτον ἄξιος κἄν ἐλαχίστης ποινῆς (5), ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπέδωκε μεγάλας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἔπρεπε νὰ τρέφῃται εἰς τὸ πρυτανεῖον μὲ ἐξοδα δημόσια (6)· ὀγδοήκοντα καιταί, αἵτινες ἐγνωμοδοτήσαν κατ' ἀρχῆς πρὸς χάριν του, ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐκλίνον εἰς τὰ συμπεράσματα τοῦ ἐναγούτος (7), καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ θανάτου ἐγίνε, προσάτιουσα τὸ κώμειον νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ ἐναγομένου (8). Ὁ Σωκράτης τὴν ἐδέχθη μὲ τοιαύτην ἀταραξίαν ἀνδρὸς, ὅς τις ἐφ' ὄρου

(1) Ὁ αὐτ. εἰς ἀπολ. 707. (2) Πλά. αὐτ. (3) Ξεν. αὐτ. δ'. 804. (4) Cicero. de orat. c. 54. (5) Πλά. καὶ Ξεν. αὐτ. (6) Πλά. αὐτ. (7) Διογ. Λ. αὐτ. (8) Κατὰ τὴν τοῦ Πλάτωνος (ἀπολ. §. 38.) ὁ Σωκράτης ἐστρεφε νὰ ὑποφέρῃ μικροῦ τινα χρηματικὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν τοῖς τῶν μαθητῶν του, καὶ μάλιστα ὁ Πλάτων ἔπρεπε νὰ ἀποκοιῶσῃ. Ἄλλοι συγγραφεῖς προβάλλουσι τὸ ἴδιον (Διογ. Λ. β'. §. 41.) ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν τὸν παρεστῶ λεγοντα, ὅτι δὲν εἰδύνατο, χωρὶς νὰ φαῖ ἔνοχος, νὰ καταδικασθῆ εἰς ἐλαχίστην ποινὴν.

ζωῆς ἐμελέτα τὸν θάνατον (1). Εἰς τὸν τρίτον του λόγον, παρηγόρησε τοὺς κριτὰς, οἵτινες τὸν ἐδικαίωσαν, ἀποκαθιστῶν αὐτοὺς νὰ παρατηρῶσιν, ὅτι εἰς τίμιον ἄνδρα, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀκολουθήσῃ κἀνὲν ὀλέθριον, καὶ ἐν ὄσφ ζῆ, καὶ ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ (2). ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες τὸν κατηγορήσαν, ἢ τὸν κατεδίκασαν, παρέστησαν, ὅτι ἤθελον δοκιμάζει ἀκαταπαύτως τὰ πλῆκτρα τῆς συνειδήσεώς των, καὶ τοὺς ἐλέγχους τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐπειδὴ ὁ θάνατος δι' αὐτὸν ἦτον εὐφροσύνη, δὲν ἠγανάκτει κατ' αὐτῶν, κἀν εἶχεν ὅλα τὰ δίκαια νὰ παραπονῆται διὰ τὸ μῖσός των· περιέκλεισε τὸν λόγον του οὕτως. Εἶναι καιρὸς νὰ ἀναχωρήσωμεν, ἐγὼ μὲν διὰ τὸν θάνατον, ὑμεῖς δὲ, διὰ τὴν ζωὴν. »Τίς ὅμως ἀπὸ ἡμᾶς θελεῖ ἀπολαύσει καλλισιότεραν τύχην, ἢ μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ τὸ ἤξυρη.

§. λγ'. Ὅταν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ κριτήριον, διὰ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ δεσμωτήριον, δὲν ἐφάνη κἀμμία μεταβολὴ μήτε εἰς τὸ πρόσωπον, μήτε εἰς τὸν περίπατόν του. Ἐλεγεν εἰς τοὺς μαθητὰς του, οἵτινες διελύοντο εἰς δάκρυα πλησίον του. Διὰ τί ἡσήμερον μόνον κλαίετε; Τάχα δὲν ἠξέυρατε, ὅτι ἡ φύσις, χαριζούσα εἰς ἐμὲ τὴν ζωὴν, μὲ κατεδίκασε νὰ τὴν σερνηθῶ μετὰ ταῦτα; Τὸ μόνον, ἔπου μὲ φέρει εἰς ἀπελπισίαν, ἐκραξεν ὁ νέος Ἀπολλόδωρος, ἀποπλανηθεὶς ἀπὸ τὴν λύπην του, εἶχεναι, ὅτι ἀποθνήσκεις ἀθῶος. Ἐπεθύμεις καλλίτερα, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης μειδιῶν, νὰ ἀποθάνω ὑπεύθυνος; Εἶδε ἡ διαβαίνοντα τὸν Ἄνυτον, καὶ εἶπεν εἰς τοὺς φίλους του, Ἰηθεῖτε, πόσον εἶναι ἀλαζῶν διὰ τὸν θρίαμβόν του! Δὲν ἠξέυρει, ὅτι ἡ νίκη μένει πάντοτε εἰς τὸν ἐνάρετον ἄνθρωπον (3). Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τῆς κρίσεώς του, ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος ἔβαλε σέφανον ἐπάνω εἰς τὴν πρῦμναν τῆς τρι-

(1) Πλά. εἰς Φαιδ. 64. καὶ 67. (2) ὁ αὐτ. εἰς ἀπολ. (3) Πλά. καὶ Ξεν. αὐτ.

ρεως, ἡ ὁποία φέρει κατ' ἔτος εἰς τὴν Δῆλον τὰς προσηφράς τῶν Ἀθηναίων (1). Ἀπὸ αὐτὴν τὴν τελετὴν μέχρι τῆς ἐπισηφῆς τῆς τριήρεως, ὁ νόμος ἔμποδίζει νὰ ἐκπληροῦσι τὰς κρίσεις, αἵ τινες ἀποφασίζουσι τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Ὁ Σωκράτης διεῖπεν εἰς τὸ δεσμωτήριον τριάκοντα ἡμέρας (2), χωρὶς νὰ δεῖξῃ καμμίαν μεταβολὴν τοῦ εἴους τῆς ζωῆς του, περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του, οἵ τινες, διὰ νὰ παρηγορῶσι τὴν θλίψιν του, ἤρχοντο κάθε στιγμήν, διὰ νὰ τὸν βλέπωσι, καὶ νὰ τὸν ἀκούωσι, νομίζοντες αὐτὴν τὴν στιγμήν πάντοτε τελευταίαν.

§. λδ'. Ὁ Σωκράτης, ἐξυπνῶν μίαν ἡμέραν, εἶδε τὸν Κρίτωνα καθήμενον πλυσίον τῆς κλίνης του (3). ἦτον ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἠγαπημένους του μαθητὰς. Πῶς τόσον ἐωθενός, ἢ ἔξω ἀπὸ τὸν συνειδητὸν καιρὸν; τῷ εἶπε· δὲν εἶναι ἔτι νύξ;
 »Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Κρίτων, ἡ ἡμέρα μόλις ἄρχησιν. . . .
 »Σωκράτης. Θαυμάζω, πῶς ὁ δεσμοφύλαξ σὲ ἄφησε νὰ ἐμβῆς. Κρίτων. Μὴ γνωρίζει, πρὸς τοῖς ἄλλοις τῷ ἔδωκα καὶ μικρά τινα χαρίσματα. Σωκρ. Εἶναι πολὺς καιρὸς, ἀφ' οὗ ἤλθες; Κρί. Εἶναι ἀρκετός. Σωκρ. Διὰ τί δέν με ἐξύπνας;
 »Κρί. Σὲ εἶδον κοιμώμενον ἤσυχον, καὶ ἔλαβον προσοχὴν νὰ μὴ διακόψω τὸν ὕπνον σου. Πάντοτε ἐθαύμαζον τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς σου, καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτι περισσότερο. Σωκρ.
 »Ἦθελεν ἦναι κατασχύνη νὰ ταραττήται ἄνθρωπος τῆς ἡλικίας μου, δι' ὅ,τι πλησιάζει εἰς τὸν θάνατον. Μὴ ὅλον τοῦτο ἔτι σε ὑπεχρέωσε νὰ ἔλθῃς τόσον ταχύ; Κρί. Εἶδθησι θλιβερά, ὄχι διὰ σὲ, ἀλλὰ δι' ἐμὲ, καὶ τοὺς φίλους σου, ἡ σκληροτέρα, καὶ φρικωδετέρα ἀπὸ ἕλας τὰς εἰδήσεις. Σωκρ. Μήπως ἤλθε τὸ πλοῖον; Κρί. Τὸ εἶδον χθὲς ἐσπέρας εἰς τὸ Σού-

(1) Πλά. εἰς Φαῖβ. 58. (2) Ξεν. ἀπομ. δ'. 816. (3) Πλά. εἰς Κριτ. 43.

κιον, ἀναμφιβόλως ἔρχεται σήμερον, καὶ αὖριον θέλει ἦναι ἢ
 ἡμέρα τῆς κιδείας σου. Σωκρ. Ἄγαθὴ Τύχη· ἐπειδὴ τοιαύτη εἶ-
 ναι ἡ θέλησις τῶν Θεῶν. Τότε ὁ Κρίτων ἐφρατέρωσεν εἰς αὐτὸν, ὅ-
 τι, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἰδέαν τῆς σφάσεώς του, ἀπεψά-
 σισε μὲ φίλους τινὰς νὰ τὸν ἐκβάλῃ ἀπὸ τὸ δεσποτήριον, καὶ ὅλοι
 οἱ τρόποι, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ τοιοῦτου ἔργου, ἠτοιμάσθησαν διὰ
 τὴν ἀκόλουθον νύκτα, ὅτι ὅλγα τινὰ χρήματα ἤθειλον ἐξαρκέσει
 διὰ νὰ ἐξγοράσωσι τοὺς φύλακας, καὶ νὰ βάλωσιν εἰς σιωπὴν
 τοὺς κατηγοροῦσιν· ὅτι ἤθειλον προμηθεύσει εἰς αὐτὸν κα-
 ταφύγιον ἐντιμον, καὶ ζωὴν ἀτάραχον εἰς τὴν Θετταλίαν, ὅ-
 τι δὲν ἠμπόρει νὰ ἀποδοκιμάσει τὰς δεήσεις των, χωρὶς νὰ ἐ-
 πιβουλεύῃ ὁ ἴδιος, χωρὶς νὰ ἐπιβουλεύσῃ τὰ παῖδιά του, τὰ
 ὅποια ἤθειλεν ἀφήσει εἰς ἐνδοίαν, καὶ χωρὶς νὰ ἐπιβουλεύσῃ
 καὶ τοὺς φίλους του, τοὺς ὁποίους ἤθειλον ἀνειδίξει διὰ παντός,
 ὅτι δὲν ἐθυσίασαν ὅλου τοῦ ἔχειν, διὰ νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν
 του. Ἄ! κ' Ἀγαπῆτέ μοι Κρίτων, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, ο
 κ' ἡλῶς σου δὲν εἶναι σύμφωνος μὲ τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας πάν-
 ητοτε ἐπηγγελόμην νὰ ἀκολουθῶ, καὶ νὰ τὰς ἀφήσω ποτὲ
 κ' δὲν ἤθειλον μὲ βιάσει μῆτε αἱ σκληρότεραι τιμωρίαι. Κατ'
 κ' ἀρχάς πρέπει νὰ σὲ ἐλευθερώσω ἀπὸ τὰ ὄνειδη, τὰ ὅποια
 κ' φοβεῖσαι, ὡς ἀπὸ μέρος τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι φανερόν εἰς
 κ' κ' ἡσέ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀφεθῶ εἰς τὴν δόξαν ταῦ μεγάλου ἀ-
 κρησμοῦ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ, ὅς τις
 κ' διακρίνει τὸ δίκαιον ἀπὸ τὸ ἄδικον, τὸ ὅποιον εἶναι μόνον
 κ' ἢ κατ' αὐτὸ ἀλήθεια. Πρέπει ἔτι νὰ ἀπομακρύνω τὰς ταρα-
 κ' κ' χίς, τὰς ὁποίας προσπαθεῖς νὰ ἐμπνεύσης εἰς ἐμὲ χάριν τῶν
 κ' παιδίων μου. Αὐτὰ μέλλουσι νὰ δεχθῶσιν ἀπὸ τοὺς φίλους
 κ' μου τὰς περιποιήσεις, τὰς ὁποίας ἡ γενναϊότησ των μοὶ προ-
 κ' κ' σφῆρει ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ὡς ὅλη ἡ ὑπόθεσις συνίσταται
 κ' κ' κ' εἰς τοῦτο μόνον, νὰ γνωρίσωμεν, ἂν ἦναι μὲ τὴν δικαιοσύνην

ἡ συμφωνοῦν, νὰ ἀφήσω αὐτοὺς τοὺς τόπους, χωρὶς τὴν ἀδίκιαν
ἡ τῶν Ἀθηναίων (1).

§. λβ'. Δὲν ἐσυμφωνήσαμεν πολλάκις, ὅτι εἰς κλίμα
ἡ περίεσται δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ ἀποδίδῃ κληεὶς ἀδικίαν,
ἡ ἀντὶ ἀδικίας; Δὲν ἐβεβαιώνομεν ἐπίσης, ὅτι τὸ πρῶτον χρεὸς
ἡ τοῦ πολίτου εἶναι νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους, χωρὶς νὰ
ἡ ἄδυναθῇ κλημμία πρόφασις νὰ τὸν ἐξαίρεσῃ ἀπὸ αὐτοῦ; Ἄρα
ἡ δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ σηκώσω ἀπὸ αὐτοὺς ὅλην τὴν δύναμιν,
ἡ καὶ νὰ τοὺς ἐξουθενώσω, ὅταν ἀντισταθῶ εἰς τὴν ἐκπλήρω-
ἡ σίν τους; Ἄν εἶχον νὰ παραπονῶμαι δι' αὐτοὺς, ἤμην ἐλεύ-
ἡ θερος ἤτον εἰς τὴν ἐξουσίαν μου νὰ μεταβῶ εἰς ἄλλα κλίματα
ἡ ἄλλ' ἐγὼ ὑπέφερον μέχρι τούδε τὸν ζυγὸν τους μὴ εὐχαρίση-
ἡ σιν· μυριάκις ἐδοκίμασα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑπερασπίσεως,
ἡ καὶ καλοκάγαθίας των· καὶ ἐπειδὴ ἀνθρωποί τινες τοὺς κακο-
ἡ μετεχειρίσθησαν πρὸς ἀπώλειάν μου, εὐχαρισεῖσαι διὰ κόθε
ἡ ἐκδικήσιν νὰ ἀνατρέψω τοὺς νόμους, καὶ νὰ συνομόσω κατὰ
ἡ τῆς πατρίδος μου, τῆς ὁπαίας εἶναι τὸ ὑποσήμεγμα; Πρὸς
ἡ τούτοις λέγω, ὅτι αὐτοὶ ἠτοίμασαν εἰς ἐμὲ κληπποῖον μέσον.
ἡ Ἐδυνάμην μετὰ τὴν πρῶτην ἀπόφασιν νὰ καταδικασθῶ εἰς
ἡ ἐξορίαν· ἠθέλησα νὰ ὑποβληθῶ καὶ εἰς δευτέραν, καὶ εἶπον
ἡ μεγαλοφώνως, ὅτι ἠθέλα προτιμῆσαι ἀπὸ τὴν ἐξορίαν τὸν θά-
ἡ νατον. Νὰ ὑπάγω ἄρα ἄπιστος εἰς τὸν λόγον μου, ὁμοίως καὶ
ἡ εἰς τὸ χρεὸς μου, διὰ νὰ δεῖξω εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅτι ὁ Σω-
ἡ κράτης, καταβεδικασμένος, τεταπεινωμένος, κατέστη ὁ φθο-
ἡ ρεὺς τῶν νόμων, καὶ ὁ ἐχθρὸς τῆς ἐξουσίας, διὰ νὰ ζήσῃ ἡ
ἡ μέρας τινὰς ἀδυνατῶν, καὶ δυσφήμων; Νὰ ὑπάγω νὰ δι-
ἡ καιωνίζω ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὴν μνήμην τῆς ἀδυναμίας, καὶ τοῦ
ἡ ἐγκλήματος μου, καὶ νὰ μὴ ἀποτολμῶ νὰ προφέρω τὰς ἐ-
ἡ κρὰς λέξεις τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἀρετῆς ἐκεῖ, χωρὶς νὰ αἰ-

(1) Πλὴ εἰς Κριτ. ὁ αὐτ. κα. Ξυ. ἀπολ.

κσχύνωμαι δι' αὐτὰς ὁ ἴδιος, καὶ χωρὶς νὰ σύρω κατ' ἐμοῦ πτοῦς πλέον θανατηφόρους ὄνειδισμούς; Ὅχι, ἀκριβέ μου φίλε, μένε ἡσυχος, καὶ ἄφες με νὰ ἀκολουθήσω τὴν ὁδόν, τὴν ἧχοῦσάν οἱ Θεοὶ μὲ διώρισαν.

§. λς'. Δύω ἡμέρας μετὰ τὴν συναμιλίαν αὐτὴν (1), οἱ ἔνδεκα κριταί, οἵτινες εἶναι προσεταγμένοι εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς καταδίκης τῶν ὑπευθύνων, ἦλθον ἔωθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, διὰ νὰ τὸν ἐκβάλλωσιν ἀπὸ τὰ δεσμά, καὶ νὰ τῷ ἀναγγεῖλωσι τὴν ὥραν τοῦ θανάτου (2). Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του εἰσῆλθον μετὰ ταῦτα· ἦσαν σχεδὸν εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν, ἦσαν παρ' αὐτῷ τὴν γυναϊκά του Ξανθίππην, ὅτι ἐκράτει τὸν νεώτερον υἱὸν του εἰς τὰς ἀγκάλας της. Ἀφ' οὗ τοὺς εἶδεν, ἔκραξε μὲ φωνὴν διακεκομμένην ἀπὸ γόους. Ἄλλ' ὄμνον, Νὰ οἱ φίλοι σου, τοὺς βλέπεις πλέον ἔτι ἅπαξ. Ὁ Σωκράτης, ἐπειδὴ παρεκάλεισε τὸν Κρίτωναν νὰ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν της, τὴν ἀπέσπασαν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἢ ὅποια ἔκραξε θρηνηθεὶς κραυγὰς, καὶ κατεξέσχιζε τὸ πρόσωπόν της. Ποτὲ δὲν ἐφάνη εἰς τοὺς μαθητάς του μὲ τὴν ὑπομονὴν, καὶ μεγαληφυχίαν. Δὲν ἐδύνατο νὰ τὸν βλέπωσι, χωρὶς νὰ καταθλίβωνται ἀπὸ τὴν λύπην, μῆτε νὰ τὸν ἀκούωσι, χωρὶς νὰ αἰσθάνωνται εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας των ἄκραν ἠδονήν. Εἰς τὴν τελευταίαν ὁμιλίαν ταῖς εἶπεν, ὅτι εἰς κανένα δὲν ἦτον συγχωρημένον νὰ παρανομήσῃ εἰς τὴν ζωὴν του. Ἐπειδὴ, βεβλημένοι ἐπὶ τῆς γῆς, ὡσὰν εἰς θέσιν τινὰ χρέους, δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀφίνωμεν, ἢ διὰ τῆς ἀδείας τῶν Θεῶν· ὅσον δὲ αὐτὸν, παραδεδωμένος εἰς τὴν θέλησίν τους, ἐπεθύμει μὲ ὑπερβολὴν τὴν σιγμὴν, ἥτις ἤθελε τὸν κατατάξῃ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς εὐδαιμονίας, τὴν ὁποίαν ἠγωνίζετο νὰ ἀποκτήσῃ μὲ τὰ θεάρεσκα ἔργα του. Ἐκ τούτου μεταβαίνων εἰς τὸ ὁγ-

(1) Αὐτ., (2) ὁ αὐτ., εἰς Φαιδ. 59.

μα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τὸ εὐσύνησε μὲ πλῆθος ἀποδείξεων, αἱ ὁποῖαι ἐδικαίωσαν τὰς ἐλπίδας του. »Κἄν, ἔλεγεν, »αἱ ἐλπίδες αὐταὶ δὲν ἤθελον ἦναι θεμελιώδεις, παρεκτός τῶν, »ὅσων ἀπαιτοῦσιν, ἀγώνων, δὲν με ἐμπόδισκον νὰ ἦμαι ὁ εὐ- »τυχέστερος τῶν ἀνθρώπων, ἀπομακρύνουσιν ἀπ' ἐμοῦ τὰς πί- »κρας τοῦ θανάτου, καὶ ἐκχέουσιν εἰς τὰς τελευταίας μου σιγ- »μὰς χαρὰν καθαρὰν, καὶ εὐφρόσυνον.

§. λζ. Με αὐτὸν τὸν τρόπον, εἶπε προσέτι, κάθε ἀν- »θρώπος, ἀφ' οὗ ἀρνηθῆ τὰς ἡδονὰς, καὶ ἐπιμεληθῆ νὰ καλ- »λωπίσῃ τὴν ψυχὴν του, ὅχι μὲ καλλωπισμούς ξένους, ἀλλὰ »μὲ τοὺς καταλλήλους εἰς αὐτὴν, καθὼς εἶναι ἡ δικαιοσύνη, »ἡ σωφροσύνη, καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταί, πρέπει νὰ ἔχῃ πληρο- »φορίαν ἀδίστακτον, ἀναμείνων ἡσυχῶς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου. »Ἦμεῖς θέλετε μὲ ἀκολουθήσει, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ θά- »νάτου· ὁ ἐδικός μου ἤδη ἐγγίζει, καὶ, διὰ νὰ μεταχειρισθῶ »τὴν φράσιν ἐνὸς τῶν ποιητῶν μας, ἀκούω κατὰ τὸ παρὸν τὴν »φωνὴν του, ὅτι μὲ κράζει. Δὲν ἔχεις τι νὰ μὰς διορίσῃς, ὡς »πρὸς τὰ παιδιὰ, καὶ τὰς ὑποθέσεις σου; τὸν ἠρώτησεν ὁ Κρίτων. »Σὰς ἐνθυμίζω τὴν συμβουλήν, τὴν ὁποῖαν πολλάκις σὰς ἔ- »δωκα, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, ὁπλαδὴ νὰ σὰς πλουτίσω μὲ »ἀρετάς· εἰ μὲν τὴν ἀκολουθήτε, δὲν ἔχω χρεῖαν ἀπὸ τὰς ὑ- »ποσχέσεις σας, εἰ δὲ τὴν ἀμελήτε, αὐταὶ ἤθελον ἦναι ἀνωφε- »λεῖς εἰς τὴν γενεάν μου. Μετὰ ταῦτα μετέβη εἰς κοιτονίσκον, διὰ νὰ πλυθῆ, ὁ Κρίτων τὸν ἠκολούθει. Οἱ ἄλλοι φίλοι του συνωμίλουν περὶ τῶν λόγων, τοὺς ὁποῖους πρὸ ὀλίγου ἤκου- »σαν, καὶ περὶ τῆς καταστάσεως, ἐν ἣ ὁ θάνατός του ἐμελλε νὰ τοὺς καταστήσῃ, ἐνομίζοντο ἤδη, ὡς ὄρφανοί, ἐσερρημένοι τοῦ καλλιτέρου ἀπὸ ὅλους τοὺς πατέρας, καὶ θρηνοῦντες, ὅχι τό- »σον δι' αὐτὸν, ὅσον διὰ τὸν ἑαυτὸν τους. Παρέστησαν εἰς αὐτὸν τὰ τρία τοῦ παιδιὰ, τὰ οὗω ἦσαν ἔτι εἰς πολλὰ ἀπαλὴν ἡλι-

κίαν· ἔδωκε προσαγᾶς εἰς τὰς γυναῖκας, αἱ ὅποσαι τὰ ἤγαγον, καί, ἀφ' οὗ τὰ ἐξαπέστειλεν, ἦλθε πάλιν εἰς τοὺς φίλους του (1).

§. λη'. Μετὰ μικρὸν εἰσῆλθεν ὁ δεσμοφύλαξ. Σωκράτες, τῷ εἶπεν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι δὲν μέλλεις νὰ μὲ καταπραῖσαι, καθὼς κάμνουσιν οἱ ἄλλοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐρχομαι νὰ ἀναγγεῖλω, ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ λάβωσι τὸ κώρυγιον. Ἐπειδὴ ποτὲ δὲν εἶδόντινα ἐνταῦθα, ὅτι ἔλαβε τόσην δύναμιν, καὶ ἡσυχίαν, ὅσην Σὺ. Ἐλπίζω, ὅτι δὲν θέλεις ἀγανακτήσει κατ' ἐμοῦ, ἀποδίδων εἰς ἐμὲ τὴν αἰτίαν τῆς δυσυχίας σου· ἐπειδὴ γνωρίζεις πολλὰ κατὰ τοὺς πρωταίτιους της. Ἐρῶ σο, καὶ ἀγωνίζου νὰ ὑποταχθῆς εἰς τὴν ἀνάγκην. Ἐὰν δὲν ἀκούσῃς τὸν λόγον μου, καὶ ἐτραβῆθῃ εἰς γωνίαν τινὰ τῆς φυλακῆς, διὰ νὰ κλαύσῃ ἐλευθέρως. Ἐρῶ σο, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης· θέλω ἀκολουθήσει τὴν συμβουλὴν σου· καί, σπεύσας πρὸς τοὺς φίλους του. Πόσην ἀγαθὴν καρδίαν ἔχει οὗτος ὁ ἄνθρωπος! τοῖς εἶπεν. Ἐν ὅσῳ εὐρισκόμην ἐνταῦθα, ἤρχετο ἐνίοτε νὰ συνομιλῇ μὲ ἐμὲ . . . Βλέπετε, πῶς κλαίει. . . Κρίτων, πρέπει νὰ τῷ ὑπακούσω. Ἄς φέρωσι τὸ κώρυγιον, ἂν ἦναι ἐτοιμοί, καὶ ἄς τὸ τρίψωσιν, ἂν δὲν ἦναι, κατὰ ὄφελος ἄλλο. Ὁ Κρίτων ἠθέλησε νὰ τὸν ἐνθυμίσῃ, ὅτι οὐ ἤλιος ἔτι δὲν εἶδουσε, καὶ ὅτι ἄλλοι ἔχουσι τὴν ἐλευθερίαν νὰ περπατήσωσι τὴν ζωὴν τους ὥρας τινάς. Εἶχον τὰ δικαιολογηματὰ τῶν, εἶπεν ὁ Σωκράτης, καὶ ἐγὼ τὰ ἐδικά μου, νὰ πράξω ἀλλέως (1). Ὁ Κρίτων ἔδωκε προσαγᾶς, καί, ἀφ' οὗ ἐπληρώθησαν, ἕνας δοῦλος ἔφερε τὸ θανατηφόρον ποτήριον. Ὁ Σωκράτης ἠρώτησε, πῶς πρέπει νὰ τὸ μεταχειρισθῆ. Περιπάτει, ἀφ' οὗ τὸ πῆς, ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ πλαγχίασαι ἐπὶ τῶν νώτων, ἀφ' οὗ ἀδυνατήσωσιν οἱ πόδες σου. «

(1) Αὐτ. 115—7. (2) Αὐτ.

Τότε χωρίς νά ἀλλάξῃ πρόσωπον, ἔλαβε μέ χεῖρα σταθεράν τὸ ποτήριον, καὶ ἀναπέμφας πρὸς τοὺς Θεοὺς τὰς εὐχάς του, τὸ ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη του.

§. λθ'. Εἰς τὴν φορικώδη ταύτην στιγμήν, ὁ φόβος, καὶ ἡ ἀδυναμία, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσαν ὅλων τὰς ψυχάς, καὶ τοὺς παρεκίνησαν νά βέωσιν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς των δάκρυα, χωρίς νά θέλωσιν· οἱ μὲν, διὰ νά τὰ κρύψωσιν, ἔρριπτον εἰς τὴν κεφαλὴν τους τὸ ἐπανωφόριον, οἱ δὲ, ἐσηκώοντο ἐξαίφνης, διὰ νά ἐκβῶσιν ἀπὸ τὴν θέαν του. Ἄλλ' ὅταν ἔσρεψαν τὰς θεωρίας των πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶδον, ὅτι ἔμελλε νά περικλείσῃ τὸν θάνατον εἰς τὸ σῆθός του· ἡ θλίψις των πολλὸν χρόνον κεντρατημένα, ἐβιάσθη νά φανερωθῇ, καὶ οἱ θρηνοῖ των ἐπολλαπλασιάσθησαν μέ τὰς κραυγὰς τοῦ νέου Ἀπολλοδώρου, ὅς τις, ἀφ' οὗ ὅλην τὴν ἡμέραν ἔκλαιε, κατέσπασε τὴν φυλακὴν νά ἀντιχῇ ἀπὸ τοὺς φορικώδεις ὀλολυγμούς του. »Τί κάμνετε, ἠφιλοῖμου, τοῖς εἶπεν ὁ Σωκράτης, χωρίς νά ταραχθῆ; Ἐμάκρυνα ἐκεῖνας τὰς γυναῖκας, διὰ νά μὴν ἡμαὶ αὐτόπτης ἠπαρομοίωω ἀδυναμιῶν. Ἀνακαλέσατε τὴν γενναιοκαρδίαν σας. Ἡ πάντοτε ἤκουον, ὅτι ὁ θάνατος πρέπει νά συνοδεύηται μέ ἠγάθους οἰωνισμούς.« Ἐν τούτῳ ἐξηκολούθει τὸν περίπατον, ἀφ' οὗ δὲ ἠοθάναθη, ὅτι ἄρχισαν νά ἀδυνατῶσι τὰ μέλη του, ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην του, καὶ ἐσκεπάσθη μέ τὸ ἐπανωφόριόν του. Ὁ δούλος ἔδειχεν εἰς τοὺς παριστώτας τὰς διαδοχικὰς ἐνεργείας τοῦ φαρμάκου. Ἦδη ψυχρότης θανατηφόρος ἐπάγωσε τοὺς πόδας, καὶ τὰ σκέλη του. Ἐγγὺς ἦτον νά εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν καρδίαν του, ὅταν ὁ Σωκράτης, σηκῶνων τὸ ἐπανωφόριόν του, εἶπεν εἰς τὸν Κρίτων. »Χρεωσοῦμεν εἰς τὸν Ἀσκληπιὸν ἀλέκτορα, μὴν ἀλησμονήσης νά ἐκπληρώσης αὐτὴν τὴν εὐχήν (1). Ταῦτο γίνεται, ἀπεκρίθη ὁ Κρίτων, ἀλ-

(1) Ἐδυστάζον αὐτὸ τὸ ζῶον εἰς τὸν Ἀσκληπιόν. Voyez Kourepius Iustus. de signis. verb. l. 9. p. 189.

»λά δὲν ἔχεις ἔτι καμμίαν ἄλλην προσαγῆν νὰ μᾶς δώσης;«
 Ὁ Σωκράτης δὲν ἀπεκρίθη παντελῶς, καὶ μετὰ μίαν σιγμὴν
 ἔδειξε παραμικρὰν κίνησιν· ὁ δούλος, ἀφ' οὗ τὸν ἀνεκάλυψεν,
 ἐδέχθη τὴν τελευταίαν τοῦ ἀναπνοῆν, καὶ ὁ Κρίτων τοῦ ἔκλεισε
 τοὺς ὀφθαλμούς. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέθανεν ὁ εὐλαβέ-
 σερος, ὁ ἐναρετώτερος, καὶ ὁ εὐτυχέσερος τῶν ἀνθρώπων (2),
 ὁ μόνος ἴσως, ὅς τις, χωρὶς νὰ φοβηθῆ, ὅτι ψεύδεται, ἐδύνατο
 νὰ εἰπῆ ἐλευθέρως. Ποτὲ μῆτε διὰ λόγων, μῆτε δι' ἔργων, ἔ-
 πραξα τὴν τυχαύσαν ἀδικίαν (3).

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ε Η'.

Ἑορταί, καὶ Μυσήρια τῆς Ἐλευσίνοσ.

§. α'. **Μ**έλλω νὰ ἐμιλήσω περὶ τοῦ χρειωδεσέρου ἄρθρου τῆς
 πίσεως τῶν Ἀθηναίων, ἐκείνων τῶν μυσηρίων, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχὴ
 χάνεται εἰς τὴν νύκτα τῶν χρόνων, τῶν ὁποίων αἱ τελεταὶ δὲν
 ἐμπνέουσι ὀλιγωτέραν φρίκην, ἢ σέβας, καὶ τῶν ὁποίων τὸ
 ἀπόκρυφον δὲν ἀνεκαλύφθη ποτὲ, ἢ μόνου ἀπό τινος ἀνθρώ-
 πους, παραδοθέντας ἀμέσως εἰς θάνατον, καὶ εἰς ἀρὰν πάν-
 ῥημον (4). Ἐπειδὴ ὁ νόμος δὲν εὐχαρισεῖται μόνον μὲ τὴν
 σέρησιν τῆς ζωῆσ, καὶ τὴν δήμευσιν τῆσ περιουσίασ των, ἀλλ'
 ἔτι σῆλη, ἐκτεθειμένη εἰς ὄλων τὰς θεάσ, πρέπει νὰ διαιωσί-
 ζῃ τὴν μνήμην τῆσ ποιηῆσ, καὶ τοῦ ἐγκλήματος (5). Ἀπὸ ὅλα τὰ
 μυσηρία, ὅσα κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐσυσῆθησαν εἰς τιμὴν τῶν
 διαφορῶν θεοτήτων, δὲν εἶναι ἄλλα διασημότερα, ὡσ τὰ τῆσ Δι-

(1) Πλά. αἰτ. 118. Ξεν. ἀπομν. δ'. 818. (2) ὁ αὐτ. αὐτ. α'. 721
 δ'. 805. ἔρα τὴν σημ. (3) Meurs. in Eleus. c. 20. (4) Ἄνδοκ. περὶ
 μυς. §. 7.

μητρος. Ἡ ἰδέα, λέγουσιν, ὅτι ἐθέσπισε τὰς τελεστάς των. Ὅταν περιέτρεχεν τὴν γῆν, ἐπομένη εἰς τὰ ἴχνη τῆς Περσεφόνης, τὴν ὁποίαν ἤρασεν ὁ Πλούτων, ἔφθασεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἐλευσίνας, καὶ θελγομένη ἀπὸ τὴν δεξιῶσιν, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη ἀπὸ τοὺς κατοίκους, τοῖς ἐχάρισε δύω λαμπρὰς ἀγαθοεργίας, τὴν τέχνην τῆς γεωργίας, καὶ τὴν γνῶσιν τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας (1). Πρὸς τούτοις λέγουσιν, ὅτι τὰ μικρὰ μυθῆρια, τὰ ὅποια γίνονται προπαρασκευὴ τῶν μεγάλων, διετάχθησαν χάριν τοῦ Ἡρακλέους (2). Ἀλλὰ τοιαύτας ματαίας παραδόσεις ἄς παραπέμψωμεν εἰς τὸν χυθὸν λαόν· ὀλιγώτερον οὐσιώδες ἤθελεν ἦναι νὰ μάθωμεν τοὺς πρωταίτιους τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου συστήματος, ἢ νὰ καταλάβωμεν τὰς αἰτίας του. Δοξάζουσι, ὅτι πανταχοῦ, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι τὸ συνιστήγαγον, ἐξέχει τὴν κλίσιν τῆς ἐνώσεως, καὶ τῆς φιλανθρωπίας (3), ὅτι καθαρίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν, καὶ ἀπὸ τοὺς ῥύπους τῆς (4), ὅτι προμηθεύει τὴν ἰδιαιτέραν παρουσίαν τῶν Θεῶν, τὰ μέσα νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς, τὴν ἀπολαυσιν ζωῆς ἀγίας, καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ εἰρηνικοῦ θανάτου, καὶ τῆς εὐδαιμονίας, ἥτις δὲν θέλει ἔχει ὄρια. Οἱ μυσαγωγούμενοι θέλουσιν ἔχει ἰδιαιτέρον τόπον εἰς τὰ ἡλύσια πεδία (5), ἀπολαμβάνοντες φῶς καθαρὸν, καὶ ζῶντες εἰς τὸν κόλπον τῆς θεότητος (6), ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι θέλουσι κατοικεῖ εἰς τόπους σκοτεινοὺς, καὶ φρικώδεις (7).

§. β'. Οἱ Ἕλληες διὰ νὰ ἀποφεύγωσι τὴν ἐναντίαν μερίδα, συρρέουσι πανταχοῦθεν, διὰ νὰ ζητήσωσι τὸ ἐνέχυρον τῆς ἐπαγγελιομένης εἰς αὐτοὺς μακαριότητος. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐξ

(1) Ἰσοκ. παρ. πη. 132. Ἀριστ. Ἐλευ. 450. (2) Meurs. ibid. c. 5. (3) Cicer. de leg. l. 2. c. 14. Διδ. γ'. 155. (4) Ἀντοῦσι. περὶ τριά. δ'. 1. (5) Διογ. λα. σ'. §. 36. Ἀξιοχ. παρὰ Πλάτ. 371. (6) Πινδ. παρὰ Ἠλκμ. Ἀλιξ. σρωμ. γ'. §. 518. (7) Πλάτ. εἰς Φαιδ. 69. καὶ 81.

ἀπαλῆς των ἡλικίας, εἰσέρχονται εἰς τὰς τελετὰς τῆς μυσαγωγίας (1)· καὶ ὅσοι δὲν ἔλαβον ποτὲ ἀπὸ αὐτὰς μετοχὴν, τὰς ζητοῦσι, πρὶν ἀποθάνωσιν (2). Ἐπειδὴ αἱ ἀπειλαί, καὶ αἱ ζωηραὶ περιγραφαὶ ἄλλης τινὸς ζωῆς, θεωροῦμεναι πρότερον, ὡς αἴτιον σκώμματος, ἀποτελοῦσι τότε ἐντύπωσιν εἰς τὸν νοῦν ζωηροτέραν, καὶ τὸν γεμίζουσιν ἀπὸ φόβου, ὅς τις φθάνει ἐνίστε μέχρι τῆς λειποθυμίας (3). Μὲ ὅλον τούτο, πεφωτισμένοι τινὲς ἄνδρες, διὰ νὰ γένωσιν ἐνάρετοι, δὲν πιεζούουσιν, ὅτι ἔχουσι χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτης μετοχῆς. Ὁ Σωκράτης ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ συγκαταλεχθῆ με αὐτὴν; καὶ αὐτὴ ἡ ἀρνησις ἀφῆσεν ἀμφιβολίας τινὰς περὶ τῆς πίσεώς του (4). Ἐν μὲν τῶν ἡμερῶν, παρόντος μου, παρσκίνουν τὸν Διογένην νὰ συναριθμηθῆ με αὐτὴν τὴν συμμορίαν, ἐκείνος ἀπεκρίθη. »Ὁ Παταικίων, ἐκείνος ὁ διαβόητος ληστὴς ἐδέχθη τὴν μυσαγωγίαν, καὶ ὁ Ἀγησίλαος, καὶ ὁ Ἐπαμινώνδας ποτὲ δὲν τὴν ἐζήτησαν· καὶ δύναμει νὰ πιεζύσω, ὅτι ὁ πρῶτος μέλλει νὰ ᾔηται Μακάριος καὶ εἰς τὰ ἡλύσια πεδία, καὶ οἱ δεῦτεροι μέλλουσι νὰ κυλιώνται καὶ εἰς τοὺς βορβόρους τοῦ ἄθου (5); Ὅλοι οἱ Ἕλληνες δύναται νὰ ἔχωσι δικαίωματα διὰ τὴν μετοχὴν τῶν μυσηρίων (6). Τὰ λοιπὰ ὅμως εἶδη νόμος τις ἀρχαῖος ἐξαιρεῖ ἀπὸ αὐτῆς (7). Μοὶ ὑπεσχέθησαν, ὅτι θέλουσι τὸν μετριάσει πρὸς χάριν μου. Εἶχον τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πολίτου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τὴν ἀνίκητον κυριότητα τῶν παραδειγμάτων (8), ἀλλ' ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ ὑποσχεθῶ, ὅτι θέλω ἐκπληροῖ τοιαύτας τελετὰς, καὶ ἐγκρατείας, αἱ ὁποῖαι ἠθέλου στυγοχωρεῖ τὴν ἐλευθερίαν μου, εὐχαρισθῆν νὰ κάμω μόνον ἐρεύνας τινὰς περὶ αὐτῆς τῆς συ-

(1) Αὐτ. ὑπομ. τῆς φιλ. ἀκ. τό. δ'. §. 654. (2) Ἄριστοφ. εἰρ. §. 374. (3) Πλάτ. δημο. ἀ. 330. Ζάλεν. παρὰ Στοβ. λό. ββ'. (4) Λουκ. εἰς Δημόνακ. 380. (5) Πλούτ. πῶς οὐ ποιημ. ἀκού. 21. Διογ. Α. §. §. 39. (6) Ἡρ. π'. 65. (7) Meurs in Eleus. c. 19. (8) αὐτ.

ζάσεως, καὶ ἔμαθον τὰ κατὰ μέρος περιστατικά της, τὰ ὅποια δύναμαι νὰ περιγράψω, χωρὶς νὰ φοβηθῶ νόμου τινὸς παράβασιν. Μελλῶ νὰ τὰ συνάψω μὲ τὴν διήγησιν τῆς τελευταίας μου εἰς τὴν Ἐλευσίνα περιηγήσεως, ἐξ αἰτίας τῶν μεγάλων μυστηρίων, τὰ ὅποια ἐορτάζουσιν ἐκεῖ κατ' ἔτος (1) τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ μηνὸς βοηδρομιώνος (2). Ἡ ἐορτὴ τῶν μικρῶν μυστηρίων εἶναι ὁμοίως ἐτήσιος, καὶ ἀκολουθεῖ ἐξ μηνὸς πρότερον.

Σ. γ'. Ὅταν πανηγυρίζωσι τὴν πρώτην, κάθε ἀγωγή εἰς τὰ κριτήρια τῆς δικαιοσύνης αὐστηρῶς ἐμποδίζεται, καὶ κάθε δήμευσις κατὰ τινος χρεωφειλέτου, καταδεδικασμένου ἤδη, πρέπει νὰ ἀναβάλλεται. Μετὰ τὴν ἐορτὴν εὐθύς τὸ βουλευτήριον κάμνει αὐστηρὰς ἐρεῦνας ἐναντίον εἰς ἐκείνους, ὅσοι, ἢ μὲ ἔργα παραβάσεως, ἢ μὲ ἄλλους τρόπους, ἠθέλον ταραξεί τὴν εὐταξίαν τῶν τελετῶν (3). Ὁ θάνατος, ἢ ἡ ποινὴ μεγάλων ζημιῶν χρηματικῶν ἀποφασίζεται κατὰ τῶν ὑπευθύνων (4). Αὐτὴ ἡ αὐστηρότης ἴσως εἶναι χρειώδης, διὰ νὰ φυλάττη τὴν εὐταξίαν μεταξὺ τόσο πολλοῦ πλήθους, ὅπου ἔρχεται εἰς τὴν Ἐλευσίνα (5). Κατὰ τὸν πόλεμον, οἱ Ἀθηναῖοι ζέλλουσι πανταχοῦ πρέσβεις, διὰ νὰ δόσωσι τὴν ἀδειαν εἰς τοὺς, ὅσοι ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐλθῶσιν εἰς αὐτὰ (6), εἴτε ὡς μισαγωγούμενοι, εἴτε ὡς ἀπλῶς θεαταί (7). Ἀνεχώρησα μὲ τινὰς τῶν φίλων μου τῇ δεκάτῃ τετάρτῃ τοῦ βοηδρομιώνος, τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς ἐνάτης Ὀλυμπιάδος (8). Ἡ πύλη τῶν Ἀθηνῶν,

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) Τουλ. λό. 5. Εἰς τὸν ἡλιακὸν κύκλον τοῦ Μίτωνος ὁ βοηδρομιῶν ἀρχίζει εἰς μίαν ἀπὸ τὰς περιλαμβανομένας ἡμέρας μεταξὺ τῆς 23 Αὐγούστου, καὶ 21 τοῦ Σεπτεμβρίου. (3) Ἀποκ. περὶ μυσ. 15. (4) Δημοσ. εἰς Μειδ. 631. (5) Ἡρ. αὐτ. (6) Αἰσχ. ἐν τῷ παραπρεσβ. 416. (7) Λυσ. εἰς Ἀποκ. 106. Εἰς αὐτὸν τὸν χρόνον, ἡ πρώτη τοῦ βοηδρομιῶνος συνάπιπτε μὲ τὴν 29. τοῦ κατ' ἡμᾶς Σεπτεμβρίου, καὶ ἡ 14 τοῦ αὐτοῦ μετὰ τὴν 4 τοῦ κατ' ἡμᾶς Ὀκτωβρίου· αἱ ἐορταὶ ἀρχισαν τῇ 5. ἔκτωβρίου τοῦ, 343 πρὸ Χ.

ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξέρχονται, ὀνομάζεται ἱερά, ὁ δρόμος, ὅστις ἐκεῖθεν φέρεται εἰς τὴν Ἐλευσίνα, καλεῖται ὁμοίως ἱερός. Τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων διάστημα εἶναι σχεδὸν ἑκατὸν στάδια. Ἄφ' οὗ διεήλθομεν λόφον τινὰ πολλὰ ὑψηλόν, καὶ ἐσκεπασμένον ἀπὸ δάφνας, εἰσήλθομεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἐλευσίνας, καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὰς ὄχθας τῶν δύο ποταμιῶν ἀφιερωμένων εἰς τὴν Περσεφόνην, καὶ Δήμητραν. Τὰ ἀναφέρω διὰ τοῦτο μόνον, δι' ὅτι οἱ λειτουργοῦντες εἰς τὸν ναὸν ἱερεῖς ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ψαρεύωσιν εἰς αὐτὰ, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα εἶναι ἀλμυρὰ, καὶ τὰ μεταχειρίζονται εἰς τὰς τελετὰς τῆς μυσαγωγίας (1). Μικρόν τι πῶρόν, ἐπὶ τῆς γαφύρας τοῦ ποταμοῦ, ὅστις ὀνομάζεται Κηφισσός, καθὼς καὶ ὅστις τρέχει παρὰ τὰς Ἀθήνας, ἐδοκιμάσαμεν χωρικοὺς ἀσιτίτους ἀπὸ πολυαριθμοῦς χυδαίους. Τὸν καιρὸν τῶν ἑορτῶν συναθροίζονται εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ λόχου, διὰ νὰ χλευάζωσι τοὺς παριόντας, καὶ μάλιστα τοὺς λαμπροτέρους τῆς δημοκρατίας (2). Τοιοῦτοτρόπως, λέγουσι, καὶ ἡ Δήμητρα, φθάσασα εἰς τὴν Ἐλευσίνα, ὑπεδέχθη παρὰ γρασίνου, καλουμένης Ἰάμβης (3).

§. δ. Ὅχι τόσον μακρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἐκτείνεται εἰς τὴν πεδιάδα ἀπὸ τὸ ἀρκτοδυτικὸν πρὸς τὸ νότιον μέρος μέγας λόφος· εἰς τοῦ ὁποίου τὸν κατήφορον, καὶ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον ἐκτίσθη ὁ διάσημος ναὸς τῆς Δήμητρος, καὶ Περσεφόνης. Κάτω κείται ἡ μικρὰ πόλις Ἐλευσίνα. Εἰς τὰ πέριξ, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λόφου ἐγείρονται πολλὰ ἱερά ὑπομνήματα, ὡσὰν ναῖδα, καὶ θυσιάστῃρια (4). Πολλοὶ πλούσιοι πολῖται Ἀθηναῖοι ἔχουσιν ἐκεῖ ὠραίας τῆς ἐξοχῆς κατοικίας (5). Ὁ ναὸς,

(1) Πaus. α'. λη'. Ἡσ. εἰς Ραιτοί. (2) Στρατ. β'. 400. Ἡσ. κ. καὶ Σουί. εἰς γ' οὐρο. (3) Ἀπολλοδ. α'. 17. (4) Πaus. α'. κη. λη'. (5) Δημοκ. εἰς Μυδί. 628.

οικοδομηθεῖς ἐπιμελεία τοῦ Περικλέους ἀπὸ μάρμαρον τοῦ Πεντελικοῦ, ἐπὶ τῆς αὐτῆς πέτρας, τὴν ὁποίαν ὠμάλισαν, βλέπει κατὰ ἀνατολάς. Εἶναι τόσον εὐρύχωρος, ὅσον καὶ μεγαλοπρεπής. Ὁ περίβολος, ὅς τις τὸν περικυκλῶναι ἔχει ἀπὸ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν σχεδὸν 384 πόδας, καὶ ἀπὸ τὴν ἀνατολήν πρὸς δύσιν 325. Οἱ διασημότεροι τεχνῖται κατέβαλον πᾶσαν ἐπιμέλειαν νὰ φέρωσιν ἐκείνας τὰς ἐργασίας εἰς τὴν τελειότητά των (1). Ἀπὸ τοὺς διορισμένους εἰς τὸν ναὸν ὑπουργοὺς διακρίνονται τέσσαρες πρῶτοι (2), ἕξάρχος εἶναι ὁ ἱεροφάντης, τὸ ὄνομά του σημαίνει, ὅτι ἀνακαλύπτει τὰ θεῖα πράγματα (3), καὶ τὸ πρῶτόν του ἐπάγγελμα εἶναι νὰ μυσαγωγῇ. Φαίνεται μὲ ἔνδυμα λαμπρὸν, μὲ διάδημα εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ πλοκαμοὺς κυματουμένους ἐπὶ τῶν ὤμων του (4). Ἡ ἡλικία του πρέπει νὰ ἦναι πολλὰ προβεβηκυῖα, διὰ νὰ ἀνταποκρίνηται εἰς τὴν ἐμβρίθειαν τῆς διακονίας του, καὶ ἡ φωνὴ του πολλὰ ὠραία, διὰ νὰ προξενῇ εἰς τοὺς ἀκροατὰς μεγάλην ἠδουήν (5). Ἡ ἱερατεία του εἶναι ἐπὶ ζωῆς (6), ἀφ' ἧς ὥρας ἤθελε τὴν ἐνδυθῆ, πρέπει νὰ υποτάσσεται εἰς ἀγαμίαν. Βεβαιώνουσιν, ὅτι τράφεις τοῦ κωνείου τὸν ἀποκαθιστῶσι νὰ φυλάττῃ ἐκείνον τὸν νόμον (7). Ὁ δεῦτερος ὑπουργὸς ἔχει ἐπιστάσιαν νὰ φέρῃ τὴν ἱεράν λαμπάδα εἰς τὰς τελετὰς, καὶ νὰ καθαίρη τοὺς παρισταμένους εἰς μυσαγωγίαν. Ἐχει, ὡς ὁ ἱεροφάντης, τὸ δικαίωμα νὰ φορῇ τὸ διάδημα. Οἱ δὲ ἄλλοι εἶναι ὁ ἱερός κήρυξ, καὶ ὁ παρεστὸς εἰς τὸ θυσιαστήριον. Ὁ μὲν πρῶτος ἔχει χρέος νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἀμυήτους, καὶ νὰ διατηρῇ τὴν σιωπὴν, καὶ εὐλάβειαν μεταξὺ τῶν κατηχομένων, ὁ

(1) Στρά. αὐτ. Πλούτ. εἰς Περικλ. 159. (2) Meurs. in Eleus. c. 13. ὑπομ. τῆς φιλ. ἀκ. τό. 21. §. 93. (3) Ἡσ. εἰς ἱερ. (4) Ἀρ' ῥ. εἰς Ἐπίκτ. γ. κα'. (5) Ἀρ' ῥ. αὐτ. (6) Πανσε. β'. εἰδ'. (7) Meurs. ibidem.

δὲ δεύτερος πρέπει νὰ συμβουθῆ τοὺς ἄλλους εἰς τὰ ἐπαγγέλματα τῶν (1).

§. ε. Ἡ ἀγιότης τῆς λειτουργίας τῶν λαμπρύνεται περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γένους τῶν. Ὁ μὲν ἱεροφάντης ἐκλέγεται ἀπὸ τὴν γενεάν τῶν Εὐμολπιδῶν (2), ἣτις εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτάτας τῶν Ἀθηνῶν, ὁ δὲ ἱερός κήρυξ, ἀπὸ τὴν τῶν κηρύκων, ἡ ὁποία εἶναι κλάδος τῆς τῶν Εὐμολπιδῶν (3). Οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἐπίσης ἀπὸ γενεᾶς λαμπρᾶς (4). Ὅλοι εἶναι τέσσαρες, ἔχουσι ὁμῶς ὑπὸ τὴν ὑποταγὴν τοὺς πολλοὺς ἄλλους ὑποδεσφόρους λειτουργοὺς, καθὼς οἱ ἱερμνευταί, ψάλται, καὶ ἄλλοι, οἵτινες ἐνεπιτεύθησαν, ὅσα εἰς τὰς κατὰ μέρος λιτανείας, καὶ διαφόρους τελετὰς ἀνήκουσιν (5). Εὐρίσκονται προσαίτι εἰς τὴν Ἐλευσίνα, καὶ ἱέρειαί, ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Δῆμητρον, καὶ Περσεφόνην, αἱ ὅσαι δύνανται νὰ μυσαγωγῶσιν ὑποκείμενά τινα (6), καὶ νὰ προσφέρωσιν, εἰς ῥητὰς ἡμέρας τοῦ ἑαυτοῦ, τὰς θυσίας τῶν κατὰ μέρος (7). Εἰς τὰς ἑορτὰς, προσεταιρεῖ ὁ δεύτερος τῶν ὀρχόντων, ὃς τις λαμβάνει ἰδιαιτέραν ἐπιστάσιν νὰ διατηρῆ εἰς αὐτὰς τὴν εὐταξίαν, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ, νὰ μὴ λάβῃ ἐκεῖ ἢ λατρεῖα τὴν τυχοῦσαν παράβασιν. Διακοῦσι πολλὰς ἡμέρας. Ἐνίοτε οἱ μυσαγωγούμενοι, διακόπτουσι τὸν ὕπνον, διὰ νὰ ἐξακολουθῶσι τὰς πνευματικὰς τῶν ἐξασκήσεις. Τοὺς εἶδομεν τὴν νύκτα, ὅτι, ἐξελθόντες ἀπὸ τὸν περίβολον, ἐπεριπατοῦν ἀνὰ δύο μὲ σιωπὴν, ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας ὄσας ἀναμμένας (-), καὶ, εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἱερόν ἄσφλου, ἐτάχονον τὸν περιπατον, ἐβεβαιώθην περὶ τούτου, ὅτι ἤθελον νὰ ἐξικονίωσι τὰ τρεξίματα τῆς Δῆμητρος, καὶ Περσεφόνης, καὶ εἰς τὰς ταχείας

(1) Meurs. *ibid.* (2) *Ἡρόδ.* Εὐμολ. (3) ὕμν. τῆς φιλ. ἀκαδ. τ. 21. §. 96. (4) *Παυσ.* α. λς. (5) *Πολυδ. ε. α.* (6) *Σουί. Φέλλειδ.* (7) *Δημόσ. Νεαρ.* 88g. (8) *Wbel. a journ. books. 6 p. 428.*

των κινήσεις ἔσειον τὰς δαδάς των, μεταδιδόντες τας συνεχῶς ἀναμεταξύ των. Ἡ φλόξ, τὴν ὁποίαν ἐποίουν νὰ ἐξέρχεται, ἔχε δύναμιν, λέγουσι, νὰ καθαίρη τὰς ψυχὰς, καὶ νὰ γίνηται τοῦ φωτὸς σύμβολον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τοὺς φέγγῃ. Ἄλλοτε ἐπανηγύριζον ἀγῶνας εἰς τιμὴν τῶν Θεῶν (1). Ἄθληταὶ περίφημοι, ἀναχωροῦντες ἀπὸ διαφοροὺς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἤρχοντο εἰς τὰς ἑορτάς, καὶ τὸ βραβεῖον τοῦ νικητοῦ ἦτον μέτρον κριθῆς, ἐκ τῆς ἐγγὺς πεδιάδος ποριζομένης, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, ἀδαχθέντες παρὰ τῆς Δήμητρος, πρῶται ἐκαλλιέργησαν τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ σίτου (2).

§. 5. Τὴν ἕκτην ἡμέραν, ὁ λαμπρότερος ἀπὸ ὅλους, οἱ λειτουργοὶ τοῦ ναοῦ, καὶ οἱ μυσαγωγούμενοι φέρουσιν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν Ἐλευσίνα τὸ εἶδωλον τοῦ Ἰάκχου (3), τὸν ὁποῖον λέγουσιν, ὅτι εἶναι υἱὸς τῆς Δήμητρος, ἢ τῆς Περσεφόνης. Ὁ Θεὸς, ἐσεμμένον μὲ μύρτον (4), κρατεῖ δάδα· σχεδὸν τριάκοντα χιλιάδες ἀνδρωποὶ τὸν συνοδεύουσιν (5), ὁ ἀὴρ πόρρωθεν ἀντηχεῖ ἀπὸ τοῦ Ἰάκχου τὸ ὄνομα (6). Ὁ περίπατος, ρυθμιζόμενος μὲ τὸν ἦχον τῶν ὀργάνων, καὶ μὲ τὸ μέλος τῶν ὕμνων, διακόπτεται ἐνίοτε ἀπὸ τὰς θυσίας, καὶ τοὺς χοροὺς (7). Τὸ εἶδωλον εἰσῆχθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἐλευσίνας, καὶ ἐπανήχθη μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἑδικόν του μὲ τὴν αὐτὴν προπομπήν, καὶ τὰς αὐτὰς τελετάς. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς, ὅσοι ἠκολούθουν τὴν λιτανεῖαν, μετεῖχεν μόνον ἀπὸ τὰ μικρὰ μυσῆρια, τὰ ὁποῖα κατ' ἔτος ἑορτάζονται εἰς τὸν μικρὸν ναὸν, κείμενον πλησίον τοῦ Εἰλισσοῦ, εἰς τὰς πύλας τῶν Ἀθηνῶν (8). Ὃπου ἕνας ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τῆς δευτέρας τάξεως ἔχει ἐπιστασίαν νὰ ἐξετάζη, καὶ νὰ προετοιμάζη τοὺς ὑποψηφίους (9). τοὺς ἀποβάλλει, ἂν μετέχωσι ἀπὸ μαγείας, ἂν ἦναι ἐνοχοὶ εἰς ἀπηνῆ ἐγκλήματα, καὶ μάγισα, ἂν περιέπεσον εἰς φόνον, καὶ ἀκούσιον ἐπι- ὑπαβάλλει τοὺς λοιποὺς εἰς ἐξιλεώσεις συνεχεῖς, καὶ τοὺς καθιστᾷ νὰ αἰσθάνωνται τὴν ἀνάγκην νὰ προτιμῶσι τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ἀπὸ τὰ σκότη τῆς ἀμαρτίας (10). χύνει εἰς τὸ πνεῦμά των τὰ σπέρ

(1) Meurs. *ibid.* (2) Παντα. α', λη'. (3) Πλούτ. εἰς Φωκ. 754. (4) Ἀρ. σοφ. β' ατρ. ζ'. 333. (5) Ἡσ. ν'. 65. (6) Ἀρ. σοφ. αὐτ. Ἡσ. Ἰακ. (7) Πλούτ. εἰς Ἀλιεβ. 210. (8) Στράβ. Ἡσ. Ἄγραι. (9) Ἡσ. Ἰακ. (10) Κλήμ. Ἀλε. στρω. α'. β. 325. ζ'. 345.

ματα τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας, καὶ τοὺς παρακινεῖ νὰ καταδαμά-
ζωσι καθε πάθος βίαιον (1), καὶ νὰ γίνωνται ἄξιοι, διὰ τῆς
καθαρότητος τοῦ νοῦς, καὶ τῆς καρδίας, τῆς ἀνεξαλείπτου ἀ-
γαθοεργίας τῆς μυσαγωγίας· ὁ δοκιμαζόμενος διαρκεῖ ἐνίοτε
εἰς πολλοὺς χρόνους, τοῦλάχιστον πρέπει νὰ διαμένῃ ἐν αὐτῷ
ὀλόκληρον (2). Ἐν ὅσῳ δὲ δοκιμαζόνται, ἀπέρχονται μὲν εἰς
τὰς ἐορτὰς τῆς Ἐλευσίως, ἀλλ' ἴσανται πρὸ τῆς θύρας τοῦ
ναοῦ, ἐπιθυμοῦντες μὲ ὑπερβολὴν τὴν σιγμὴν, ἐν ἣ θέλει τοῖς
συγχωρηθῆ ἢ εἰς τὸν ναὸν εἰσοδος (3).

§. ζ'. Ἐφθασε τελευταῖον ἡ ποθητὴ ἐκείνη σιγμὴ· ἡ μυ-
σαγωγία τῶν μεγάλων μυσηρίων διωρίσθη τὴν ἀκόλουθον νύκ-
τα· ἠτοιμάζοντο εἰς αὐτὰ μὲ θυσίας, καὶ δεήσεις, τὰς ὁποίας,
ὁ δευτέρος τῶν ἀρχόντων, συνωθευμένος μὲ τέσσαρας συμβου-
θοὺς, ἐκλεχθέντας παρὰ τοῦ δήμου (4), ἐπρόσφερον ὑπὲρ
εὐπαθείας τῆς πολιτείας (5). Οἱ δοκιμοὶ ἦσαν ἐξοφαιωμένοι
μὲ μύρον (6)· τὸ ἐνδυμάτων ἐφαίνετο, ὅτι ἐσυμφώνει,
εἰς αὐτὴν τὴν περίεσιν, μὲ τοιοῦτον χαρακτήρα ἀγιοτή-
τος, ὥστε οἱ περισσότεροι τὸ φοροῦσιν, ἕως οὗ εἶναι εἰς
χρῆσιν, ἄλλοι ποιοῦσιν ἀπὸ αὐτοῦ σπάργανα διὰ τὰ παιδιά των,
ἢ τὸ κρεμῶσιν εἰς τὸν ναόν (7). Τοὺς εἶδομεν, ὅτι εἰσῆλθον εἰς
τὸν ἱερόν περίβολον, καὶ τῇ ἐπαύριον εἰς τῶν νέων μυσαγω-
γουμένων, ὅς τις ἦτον φίλος μου, μ' ἐδιηγῆθη τινας ἱεροπρα-
ξίας, τῶν ὁποίων ἔγενεν αὐτόπτης. Εὗρομεν, μοι εἶπε, τοὺς
ἱερεῖς τοῦ ναοῦ ἐνδεδυμένους τὴν ἀρχιερατικὴν ζολὴν· ὁ ἱε-
ροφάντης, ὅς τις τότε παρίσα τὸν ποιητὴν τοῦ Παντός, εἶχε
σύμβολα, τὰ ὁποῖα ἐχαρακτήριζον τὴν παντοδυναμίαν του. Ὁ
Δαδούχος, καὶ ὁ Παρεσῶς τοῦ θυσιαστηρίου ἐφαίνοντο μὲ τὰ
ἀποδιδόμενα τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης· καὶ ὁ ἱερὸς Κήρυξ,
μὲ τὰ τοῦ Ἑρμοῦ (8). Μόλις ἐλάβομεν τόπον, καὶ ὁ κήρυξ
ἐκραξε. »Μακρὰν ἐντεῦθεν οἱ βέβηλοι, οἱ ἀπειθεῖς, καὶ ὅλοι
»ἐκέκονοι, τῶν ὁποίων αἱ ψυχαὶ εἶναι μεμολυσμένααι μὲ ἀμαρ-
»τήματα (9)!« Μετὰ τὴν εἰδήσιν αὐτὴν, ἡ ποιητὴ τοῦ θανά-

(1) Πορφύρ. παρὰ Στοβ. ἐλλ. φυσ. 142. (2) Meurs. *ibid.* (3) Petav. ad Themist. 414. (4) Ἄριστ. παρ' Ἀρποκ. καὶ Σουί. Ἐπιμ. (5) Λυσ. εἰς Ἀνδρ. 105. (6) Σχολ. Σοφοκ. εἰς Οἰδίπ. στ. 713. (7) Meurs. *ibid.* c. 12. (8) Εὐσεβ. παρ. ἰωάν. γ'. 16. (9) Sueton in Ner. c. 34.

του ἤθελεν ἀποφασισθῆ ἑναντίον εἰς τοὺς, ὅσοι ἤθελον λάβη τὴν αὐθάδειαν νὰ μένωσιν εἰς τὴν ὀμνήγυριν, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα τῆς (1). Ὁ δευτερος τῶν ἱερέων ἐξήπλωσεν ὑπὸ τοὺς πόδας μας τὰ δέρματα τῶν προσσευχθέντων εἰς θυσίαν θυμάτων, καὶ μᾶς ἠγάσσε πάλιν (2). Ἀνέγνωσαν μεγαλοφώνως τὰς Θεσμοθεσίας τῆς μυσταγωγίας (3), καὶ ἔψαλλον ὕμνους εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος. Μετὰ ταῦτα ἄρχητε νὰ ἀκούηται βοὴ ὑπόκωφος. Ἡ γῆ ἐφαίνετο, ὅτι ἐμούγγιζεν ὑπὸ τοὺς πόδας μας (4)· αἱ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ παρίστων μόνον τέρατα, καὶ φάσματα, εἰς τὰς νεφέλας πλανώμενα (5), ἐπλήρωναν τοὺς ἱερούς τόπους ἀπὸ ὤρουγας, αἱ ὁποῖαι ἔκαμνον νὰ παγῶνῃ ἀπὸ τὴν φρίκην τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας μας, καὶ ἀπὸ ἀνασεναγμούς, οἱ ὁποῖοι κατέκοπτον τὰς ψυχὰς μας· ἡ θανατηφόρος λύπη, αἱ φθοροποιαὶ φροντιῖδες, ἡ πτωχεῖα, αἱ ἀσθένειαι, καὶ ὁ θάνατος παρίσαντο εἰς τὰς ὄψεις μας μὲ μορφὰς ἀποτροπαίους καὶ πειθίμους (6). Ὁ ἱεροφάντης ἐξήγει τὰ διάφορα ἐκείνα ἐμβλήματα, καὶ αἱ ζωντανὰ περιγραφαὶ τοῦ νῦξανον τὴν ἀνησυχίαν, καὶ φρίκην μας.

§. η'. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ τούτῳ, ἐπροχωροῦμεν διάκτινος ἀμυδρῷ φωτὸς πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἄδου (7), ὅπου αἱ ψυχαὶ ἐκαθαρίζοντο, ἕως ὅτου νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν κατοικίαν τῆς Μακαριότητος. Μεταξὺ πολλῶν γοερῶν φωνῶν ἠκούομεν θρήνους πικροῦς τῶν, ὅσοι ἐγιναν αὐτόχειρες (8). Τιμωροῦνται, ἔλεγεν » ὁ ἱεροφάντης· ἐπειδὴ ἄφησαν τὴν τοποθεσίαν, τὴν ὁποίαν οἱ » Θεοὶ διαώρισαν εἰς αὐτοὺς εἰς τοῦτον τὸν κόσμον (9). Μόλις ἐπρόφερεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, καὶ αἱ σιδηραὶ θύραι ἀνοικθῆσαι μὲ τρομερὸν θόρυβον, παρέστησαν εἰς τὰ ὄμματά μας τὰς φρίκας τοῦ Ταρτάρου (10). Ἐνταῦθα ἠκούετο μόνον θόρυβος ἀλύσεων, καὶ δυσυχῶν φωνῶν· καὶ ἀπὸ ἐκείνα τὰ πένθημα, καὶ διαπεραστικὰ κλάμματα ἐξήρχοντο ἐκ διχλειμμάτων οὗτοι οἱ φρικτῶδεις λόγοι. » Μάθετε ἀπὸ τὸ παράδειγμά μας νὰ εὐ- » λαβῆσθε τοὺς Θεοὺς, καὶ νὰ ἦσθε δίκαιοι, καὶ εὐγνωμο-

(1) Liv. l. 31. c. 14. (2) Ησὺ. καὶ Σενί. Λιὸς Κωδ. (3) Meurs. ibid. (4) Βισγ. Αἴνα. 5. 56. 255. (5) Διον. Χριστ. λό. 16. Θιμίς. κ' (6) Βισγ. αὐτ. (7) Λου. ix. εἰς Κατὰπλ. 643. (8) Βισγ. αὐτ. (9) Πλα. εἰς Φαῖδ. 62. (10) Βισγ. αὐτ.

νες (1). Ἐπειδὴ ἡ σκληρότης τῆς καρδίας, ἢ ἐγκατάλειψις τῶν γονέων, καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀχαριστίας εἶναι εἰς τιμωρίας ὑποκείμενα, ὁμοίως καὶ τὰ ἀμαρτήματα, ὅσα ἐκφεύγουσιν ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἀνατρέπουσι τὴν λατρείαν τῶν Θεῶν (2). Εἶδομεν τὰς Ἑρουννύς, καθωπλισμένας μὲ μάστιγας, ὅτι ὤρμων ἀνιλεῶς κατὰ τῶν ἀμαρτωλῶν (3). Αἱ τρομεραὶ ἐκεῖναι εἰκόνες, ἀεννάως ἐμφυχούμεναι ἀπὸ τὴν ἠχώδῃ, καὶ μεγαλοπρεπῆ φωνὴν τοῦ ἱεροφάντου, ἦτις ἐφαίνετο, ὅτι εἰργάζετο τὸ ἐπάγγελμα τῆς οὐρανιας ἐκδικήσεως, μᾶς ἐγέμιζον ἀπὸ τρόμον, καὶ μόλις μᾶς εἶδον καιρὸν νὰ ἀναπνέωμεν, ὅταν μᾶς ἐπρόσβαξαν νὰ μεταβῶμεν εἰς τὰ εὐφρόνα δάση, εἰς πεδιάδας περιχαρεῖς, εἰς τὴν κατοικίαν τῆς Μακαριότητος· εἰς τὴν εἰκόνα λέγω τῶν ἡλυσίων πεδίων, ὅπου ἀκτινοβολεῖ λάμψις καθαρὰ, ὅπου φωναὶ μελωδικαὶ ἀποτελοῦσι νὰ ἀκούωνται ἦχοι ἐξαίσιοι (4), ὅταν, εἰσελθόντες μετὰ ταῦτα εἰς τὸν ἱερὸν τόπον, ἐπεβάλομεν τὰς ὄψεις εἰς τῆς Θεᾶς τὸ ἄγαλμα, τὸ ὁποῖον ἤσραπτεν ἀπὸ τὸ φῶς, καὶ ἦτον καλλωπισμένον ἀπὸ τοὺς πλουσιωτέρους τοῦ καλλωπισμοῦς (5), ἐδῶ δὲ ἔπρεπε νὰ λάβωσι τέλος αἱ δοκιμαί μᾶς, ἐδῶ εἶδομεν, καὶ ἠκούσαμεν πράγματα, καὶ ῥήματα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ φανερώσωμεν (6)· τόσον μόνον λέγω, ὅτι ὄντες μεθυσμένοι ἀπὸ τὴν ἀγίαν χαρὰν, ἐψάλλομεν ὕμνους, μακαρίζοντες τὸν ἑαυτὸν μᾶς διὰ τὴν εὐδαιμονίαν (7).

§. 3. Τοιαύτη ἦτον ἡ διήγησις τοῦ νέου μυσαγωγουμένου. Ἄλλος τις μοὶ εἶπε περίσαινα τινα, ἢ ὁποία ἐλάνθασε τὸν πρῶτον. Μίαν ἡμέραν, κατὰ τὰς ἑορτὰς, ὁ ἱεροφάντης ἐξεσκεπάσεν ἐκεῖνα τὰ κάνισρα, τὰ ὅποια φέρουσιν εἰς τὰς λιτανείας, καὶ τὰ ὅποια γίνονται αἰτία τῆς δημοσίας εὐλαβείας. Αὐτὰ περιέχουσιν ἱερά σύμβολα, τῶν ὁποίων ἡ θεωρία εἶναι ἀπηγορευμένη εἰς τοὺς ἀμνήτους, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο εἶναι πλακούντια διαφόρων εἰδῶν, κόκκοι ἄλατος, καὶ ἄλλα πράγματα (8), ἀναφερόμενα, εἴτε εἰς τὴν ἰσορίαν τῆς Δήμητρος, εἴτε εἰς τὰ διδασκόμενα δόγματα εἰς τὰ μυσῆρια· οἱ μυσαγωγούμενοι, ἀφ' οὗ τὰ μεταφέρουσιν ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο κάνισρον, βε-

(1) Αὐτ. Πῶδ. Πύθ. 6. στί. 40. (2) Βιργ. αὐτ. (3) Βιργ. καὶ λοιπὰ αὐτ. (4) Βιργ. αὐτ. Στοβ. λό. 119. (5) Θιμίς. λό. κ'. (6) ὅρα τὴν σημ. (7) Ἄριστοφ. βᾶτρ. στί. 451. ὅρα τὴν σημ. (8) Ἠλύ. Ἀλ. ἢ. προσρ.

βαιούσιν, ὅτι ἔφαγον, καὶ ἔπιον ἀπὸ τὸν Κυκεῶνα (1). Πολλὰκις εἶδον ἀνδρας φρονίμους ἀπὸ τοὺς μὴ μυσαγωγηθέντας, ὅτι ἐκοινολόγουν ἀναμεταξύ των τὰς ἀμφιβολίας των περὶ τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκον εἰς τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρος. Δὲν περιέχει τάχα μόνον τὴν ἰσορίαν τῆς φύσεως, καὶ τῶν μεταβολῶν τῆς (2); ὁ σκοπὸς ὅλος αὐτῆς τῆς διδασκαλίας δὲν ἀποβλέπει μόνον εἰς τοῦτο, διὰ νὰ δεῖξη, ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ μέσου τῶν νόμων, καὶ τῆς γεωργίας μετέβη ἀπὸ τὴν βάρβαρον κατάστασιν εἰς τὴν εὐγενικὴν (3); ἀλλὰ διὰ τί παρόμοιαι ἰδέαι νὰ καλύπτωνται μὲ μυστήρια; Ἐνας μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος ἐπρόβηκε μὲ σεμνοπρέπειαν τὸν συμπερασμὸν του, τοῦ ὁποῖου θέλω ἀναφέρει (4). Φαίνεται βέβαιον, ἔλεγεν, ὅτι εἰς τὰ μυστήρια ὑποθετοῦσιν ἀπαραίτητον τὴν ἀνάγκην τῶν ποιῶν, καὶ ἀμοιβῶν, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἀναμένουσι μετὰ θάνατον, καὶ δεῖχνουσι εἰς τοὺς μυσαγωγουμένους τὴν παράστασιν διαφορῶν τυχῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι δοκιμαζοῦσι καὶ εἰς τοῦτον, καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον (5). Ὁ ἱεροφάντης, τοὺς διδάσκει, φαίνεται ἔτι, ὅτι, ἀπὸ τὸν μέγαν τοῦτον ἀριθμὸν τῶν θεοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὸν χυδὸν λαὸν λατρεύονται, αἱ μὲν εἶναι καθαρὰ πνεύματα, σελλόμενα εἰς διακονίαν τῶν θελήσεων ἑνὸς ὑπερτάτου ὄντος, καὶ διοικοῦσι κατὰ τὰς προσαγὰς του τὰς κινήσεις τοῦ παντός (6), αἱ δὲ ἐχρημάτισαν ἀπλῶς θνητοί, τῶν ὁποίων φυλάττουσιν ἔτι τοὺς τάφους εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος (7).

§. ι. Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἰδέαι φυσικὰ συνάγεται, ὅτι οἱ νομοθέται τῶν μυστηρίων, θέλοντες νὰ δόσωσιν ὀρθοτέραν ἰδέαν τῆς θεότητος (8), ἐπροσπάθουν νὰ φυλάττωσι δόγμα, τοῦ ὁποίου τὰ ἴχνη μένουσι μᾶλλον, ἢ ἦπτον αἰσθητὰ εἰς τὰς δοξὰς, καὶ τελετὰς σχεδὸν ὅλων τῶν ἔθνῶν, ὁπλαθὴ ἑνὸς μόνου Θεοῦ, ἀρχῆς, καὶ τέλους ὅλων τῶν πραγμάτων. Τοιοῦτον εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ σεβάσμιον μυστήριον, ὅπου εἰς τοὺς κατηχομένους ἀνακαλύπτουσι. Πολιτικὰ τέλη

(1) Αὐτ. (2) cicer. de nat. deor. l. 1. c. 42. (3) varr. ap. Aug. de civ. Dei. l. 7. c. 20. (4) ὅρα τὴν σημ. (5) Ὁριγ. κατὰ Κελ. βιβλ. γ. 501. ν. 777. (6) Πλά. συμπόσ. 202. Πλούτ. πειρ. χροσ. ἐκκληλ. 417. (7) cicer. tuscul. l. 1. c. 13. de nat. Deor. l. 2. c. 24. Lactant. divin. instit. l. 5. c. 20. (8) Ἐτομ. μέ. Τελετ.

ἐσύστησαν ἀναμφιβόλως ἐκείνην τὴν θρησκευτικὴν ἑταιρείαν. Ἡ πολυθεΐα κοινῶς ἦτον διεσπαρμένη, ὅταν παρατήρησαν τὰ ὄσα ὀλέθρια ἀποτελέσματα προέκυπτον διὰ τὴν ἡθικὴν, ἀπὸ λατρείαν, τῆς ὁποίας τὰ ὑποκείμενα ἐπολλαπλασιάζοντο μόνον, διὰ τὰ ἐπικυροῦσιν ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀδικιῶν, καὶ ἐλαττωμάτων, ἀλλ' εἰς τὸν ὄχλον αὐτῆ ἡ λατρεία ἦτον εὐπρόσδεκτος, τόσον διὰ τὴν ἀρχαιότητά της, ὅσον, ὅτι ἦτον καὶ καθ' ὅλα ἀτελής. Αὐτοὶ, ὄχι μόνον δὲν ἐφρόντισαν νὰ τὴν ἀνατρέψωσιν, ἀλλ' ἐτι ἐπροσπάθουν νὰ τὴν ἀντισηθίσωσι μὲ πῖσιν καθαρωτέραν, ἢ ὁποία εἶδύνατο νὰ διορθώσῃ τὰς ἀδικίας, τὰς ὁποίας ἡ πολυθεΐα ἐπροξένει εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Ἐπειδὴ ὁ ὄχλος εὐμαρέστερον περικρατεῖται ἀπὸ τοὺς νόμους, ἢ ἀπὸ τὰ ἥθη, ἐσοχάσθησαν νὰ τὸν ἀψήσωσιν εἰς τὰς δεισιδαιμονίας, τῶν ὁποίων τὰς καταχρήσεις ἤθελεν ἦναι εὐκόλον νὰ ἐμποδίσωσι· καὶ ἐπειδὴ οἱ πεφωτισμένοι πολῖται πρέπει νὰ ὀδηγῶνται ἀπὸ τὰ ἥθη μᾶλλον, ἢ ἀπὸ τοὺς νόμους, ἔκρινον, ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταβιβάσωσιν εἰς αὐτοὺς διδασκαλίαν, ἀξίαν νὰ ἐμπιῆ ἀρετάς. Ὅθεν, ἐπέφερον ἐκεῖνος ὁ μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ἡδὴ καταλαμβάνεις, διὰ τί οἱ Θεοὶ περιπαίζονται εἰς τῶν Ἀθηνῶν τὸ θέατρον. Οἱ πολιτάρχαι, ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τὰς ψευδεῖς ιδέας τῆς πολυθεΐας, καὶ οὐδένα τρόπον δὲν δύνανται νὰ κατασελῶσιν ἐλευθερίαν, ἢ ὁποία ἡμπορεῖ νὰ πληγῶνῃ μόνον τὸν ὄχλον, ὁ ὁποῖος δὲ αὐτῆς ἔχει τὴν διδασκαλίαν του.

§. α'. Καταλαμβάνεις προσέτι, πῶς, δύο θρησκείαι τόσον ἀντικείμεναι εἰς τὰ δόγματά των, ὑφίστανται ἀπὸ τόσον διεξοδικὸν χρόνον εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος, χωρὶς σύγχυσις, καὶ ἀντιζηλίαν. Δι' ὅτι τὰ διάφορα δόγματα ἔχουσιν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τέλος, καὶ ἡ ἀλήθεια διατηρεῖ εἰς τὸ σφάλμα, τὰς, ὅσας ἔπρεπε νὰ ἀπαιτῆ παρ' αὐτοῦ, οἰκονομίας. Τὰ μυστήρια φανερώουσι, ὅσον εἰς τὸ φαινόμενον, τὴν λατρευομένην παρὰ τοῦ δήμου λατρείαν, οἱ ψαλλόμενοι δημοσίᾳ ὕμνοι, καὶ αἱ περισσώτεροι ἀπὸ τὰς γινόμενας τελετὰς ὑποβάλλουσιν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας πολλὰ περιστατικὰ τῆς ἀρπαγῆς τῆς Περσεφόνης, τὰς ὀδοιπορίας τῆς Δήμητρος, τὸν ἐρχομὸν, καὶ τὴν διατριβήν της εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Τὰ περίξ ἐκείνης τῆς πόλεως καλυπ-

τούται ἀπὸ ὑπομνήματ᾽, κατεσκευασμένα εἰς τιμὴν τῆς Θεᾶς, ἐκεῖ δεῖχνοῦσιν εἰσέτι καὶ νῦν τὴν πέτραν, ἐφ' ἧς δοξάζουσιν, ὅτι ἐκάθισεν, ἀποκαμουσα ἀπὸ τὰς γαλαιιωρίας (1). Ὁθεν, ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους, οἱ ὀλίγον πεπαιδευμένοι θέλγονται ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, ἢ ὁποῖα τρέφει τὰς προλήψεις των, ἐξ ἄλλου δὲ, οἱ μυσαγωγούμενοι, κατανοοῦντες τὸ τέλος τῶν μυσηρίων, θαρροῦσιν, ὅτι δύνανται νὰ ἀναπαύωνται εἰς τὴν καθαρότητα τῶν σκοπῶν τους. Ὅποιον δ' ἄπογε καὶ ἂν φαίνεται τὸ συμπέρασμα, τὸ ὅποιον σὰς ἀνέφερον, ἢ μυσαγωγία σχεδὸν εἶναι πλεονεμία ἀνωφελῆς τελετή. Δι' ὅ,τι, ὅσοι τὴν εὐδέχθησαν, δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐναρετωτέρωσι· παραβαίνουσι κατ' ἐκάστην τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν ὁποῖαν εὐώκων νὰ ἐγκρατεῦνται ἀπὸ ὀρνίθια, ὀψάρια, ῥώδια, κουκκία, καὶ ἄλλα εἶδη ὀσπρίων, καὶ ὀπωρῶν (2). Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς συγκατελέχθησαν εἰς ἐκείνην τὴν ἱεράν συντροφίαν μὲ μετὰ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς αὐτῆς ἀνοίξια. Ἐπειδὴ, σχεδὸν εἰς τοὺς κατ' ἡμᾶς χρόνους, εἶδον τὴν διοίκησιν, ὅτι, διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ τῶν προσόδων τῆς τῆν ἔλλειψιν, ἐσυγχώρει νὰ ἀγοράζωσι τὸ δικαίωμα τῆς εἰς τὰ μυσηρία μεθέξεως (3)· καὶ πρὸ πολλοῦ, γυναῖκες κακῆς πολιτείας ἐκρίθησαν τῆς μυσαγωγίας ἄξια (4). Ἄρα ἐλεύσεται καιρὸς, κατ' ὃν ἡ φθαρὰ μέλλει νὰ κατασχύνη οἱ ὅλου τὴν ἱερωτέραν ἀπὸ τὰς κοινότητας (5).

(1) Meurs. ibid. c. 3. (2) Πορρ. παρ. ἀποχ. δ'. 353. (3) Αψ. παρ. τῆχ. ῥητ. 691. (4) Δημοστ. εἰς Νισί. 862. (5) Κλημ. Ἄλ. εἰς προτροπ. 19.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ.

ΣΗΜ. Α'. ΚΕΦ. ΝΘ'. §. ζ'.

Περὶ τοῦ, ὅσου εισοδήματος ἀπελάμβανεν ἀπὸ τὸν ἀγρόν του Ἀθηναῖός τις.

Ὁ Δημοσθένης (1) ὁμιλεῖ περὶ ἰδιώτου τῶς Ἀθηναίου, καλουμένου Φαινεππου, ὃς τις συναδρῶσας ποσότητες κριθῶν, καὶ οἴνου, περὶ ὧν ἀνέφερεν εἰς τὸ κείμενον, ἐπώλησε κατὰ μείδμιον πρὸς 18. δραχμᾶς, καὶ κατὰ μέτρον τοῦ οἴνου, πρὸς 12. Ἀλλ' ἐπειδὴ λίγου κατωτέρω (2), ὅτι ἡ τιμὴ ἐκείνη, ἴσως ἐξ αἰτίας ἐλλείψεως, ἦτον τριπλασια τῆς συνηθισμένης, συναγεται, ὅτι, εἰς τὸν καιρὸν του, ἡ κοινὴ τιμὴ τοῦ μείδμιου τῶν κριθῶν ἦτον 6, δραχμῶν. Χίλιοι μείδμιοι δίδουσι 6000 δραχμᾶς. 800 μέτρα οἴνου, 3200 ἢ 2880. Ὁ Φαινεππος περὶ πλέον εἶχεν ἐξ ἀχθόρορα ζῶα, τὰ ὅποια μετέφερον συνεχῶς εἰς τὴν πόλιν ξύλα, καὶ διάφορα ἄλλα εἶδη (3), καὶ ἀπέδιδον κατ' ἐκάστην 12 δραχμᾶς. Ἐφόρει, κακοκαιρίας, καὶ ἐργασίαι κατεπίγειουσαι δεικόπιον πολλοῖς αὐτὸ τὸ μικρὸν ἐμπόριον. Ἄς ὑποθέσωμεν, ὅτι εἰργάζοντο 200 ἡμέρας, εὐρίσκομεν, ὅτι ὁ Φαινεππος ἀπελάμβανεν κατ' ἔτος 2160 δραχμᾶς κερδός· συναπτουτες καὶ τὰς ἀνω ποσότητας θέλομεν εἶχει 10440 δραχμᾶς εἰσοδύμα γῆς, ἧς εἶχε περίμετρον μικρόν τι περισσώτερον ἀπὸ μίαν λέγαν, καὶ ἡμίσειαν.

ΣΗΜ. Β'. Αὐτόθι. §. η'.

Περὶ τῆς μητρὸς τῶν μελισσῶν.

Φαίνεται ἀπὸ τὴν περικοπὴν τοῦ Ξενοφῶντος, τὴν ὅποιαν ἐπρόβραλα εἰς τὸ κείμενον, ὅτι ἐκεῖνος ὁ συγγραφεὺς, ἐνόμιζε τὴν ὄρχηγόν μελισσαν, ὡς Ψηλικήν. Οἱ φυσικοὶ μετὰ ταῦτα διαφώνουσι, οἱ μὲν ἐπίστενον, ὅτι ὄλαι αἱ μέλισσαι ἦσαν Ψηλικαί, καὶ ὄλαι αἱ σφῆκες ἄρσενικαί, οἱ δὲ τὸ ἰκαντιον. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὃς τις ἀποδοιμαζει τὰς δεξιάς των, εἶχετο εἰς κατὰ σύμβληον μίαν κλάσιν βασιλέων, ἀφ' ἑαυτῶν παρκαγεμικῶν· ἐμολογεῖ ὁμοῦς, ὅτι δὲν εἶχεν ἰκανὰς παρατηρήσεις, διὰ τὰ ἀποφασισθεῖ (4). Αἱ γεννηθεῖσαι μετὰ ταῦτα παρατηρήσεις ἐβεβαίωσαν τὴν ὄψαν, τὴν ὅποιαν εἰς τὸν Ξενοφῶντα ἀπέδωκε.

(1) Δημοσ. εἰς Φαινεπ. 1025. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) Ἀριστ. ἰς. ζῶ. ε'. κεφ. κα'.

ΣΗΜ. Γ'. Αὐτόθι. §. ιγ'.

Περὶ τῶν πεπόνων.

Κατά τινος φράσεις, εἰς τοὺς παλαιούς συγγραφῆς σωζόμενας, δύναται κανείς νὰ συμπεράσῃ, ὅτι κατ' ἐν χάσμον ἐμὲν, αἱ Ἕλληνες ἐγκρίνον τοὺς πέποναι, καὶ τοῖς ἥριθμον εἰς τὴν κλάσιν τῶν σικκῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ φράσεις δὲν εἶναι τόσον εὐκρινεῖς, εὐχαριστοῦμαι νὰ στείλω τοὺς περιεργούς εἰς τοὺς νεωτέρους κριτικούς, ὡς Ἰουλ. Σκαλιγ. εἰς Οἰοφ. ἱς. φυτ. βιβλ. ζ'. κεφ. γ'. §. 741. Βοδ. Σταπέλ. εἰς κερ. ὁ. τοῦ αὐτοῦ βιβλ. §. 781. καὶ ἄλλους προσέτι.

ΣΗΜ. Δ'. Αὐτόθι. §. κς'.

Περὶ τῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου.

Οἱ ἐξηγηταὶ τοῦ Πλάτωνος, παλαιοὶ, καὶ νέοι, διαφωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ κόσμου. Κατά τινος, ὁ Πλάτων ὑπέθετεν, ὅτι ἀνέκαθεν ὑπῆρχεν εἰς τὸ χάος δύναμις, ζωτικῆ, ψυχὴ παχέα, ἥτις ἐκείνῃ ἀνωμαλῶς τὴν ὕλην, ἀπὸ τῆν ὁποῖαν ἦτον διακεκριμένη. Μετὰ ταῦτα ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου συνετέθει ἀπὸ θεῶν οὐσίαν, ὕλην, καὶ κακοποιῶν ἀρχὴν, ἀνέκαθεν ἠνωμένη μετὰ τὴν ὕλην. Ex divinae naturae portione quaedam, et ex re quaedam alià distincta à deo, et cum materia sociatâ (1). Κατὰ δὲ ἄλλους, ὅσοι θελοῦσι νὰ ἀποκλύψωσι τὸν Πλάτωνα, ὅτι ἐδέχθη δύο αἰωνίαι ἀρχαί, τὴν μὲν ἀγαθοποιῶν, τὴν δὲ κακοποιῶν, προβάλλουσαν, ὅτι, κατὰ τὸν φιλόσοφον ἐκείνου, ἡ ἀτακτοῦ τοῦ χάους κινήσεις δὲν προήρχετο ἀπὸ ψυχῆν ἰδιαίτεράν, ἀλλ' ἦτον προσκεκολλημένη φυσικὰ μετὰ τὴν ὕλην. Ἀντιθέτουσαν εἰς αὐτοῖς, ὅτι εἰς τὸν Φαίδρον του, καὶ εἰς τὸ βιβλίον τῶν νέμων εἰπε καθαρόν, ὅτι καθε κινήσεις ὑποθέτει μίαν ψυχὴν, ἐνεργοῦσαν εἰς αὐτήν. Ἀποκρίνονται ἀναμφιβόλως, ὅταν ἦναι κινήσεις τακτικῆ, καὶ παρακτικῆ, ἀλλ' ἡ τοῦ χάους, οὐσα τυρῆ, καὶ ἀγονοῦ, δὲν δαυθύνετο ἀπὸ τινος πνεύματος. Οὕτως ὁ Πλάτων δὲν ἀντιλέγει παντελῶς (2). Ὅσοι θελοῦσι νὰ βεβαιώσωσι περὶ τοῦτου τοῦ ἄρθρου, δύναται νὰ μελετήσωσι, μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸν Κουδβουρδ. κερ. δ'. §. 13. Μοσχέμ αὐτ. σημ. Κ. Βρούσκου. ἱερφ. φιλ. τό. α'. §. 685. καὶ 704.

ΣΗΜ. Ε'. ΚΕΦ. Ξ'. §. α'.

Περὶ τοῦ ἀκριβοῦς χρόνου τῆς ἐκστρατείας τοῦ Δίωκος.

Ἡ συναπτομένη ἐνταῦθα σημείωσις, δύναιτο νὰ θεωρηθῆ, ὡς ἀκολουθία τῆς, ἥς εἶπον ἀνωτέρω περὶ τῶν ταξιδίων τοῦ Πλάτωνος, ἡ

(1) Moshem, in cudworth. t. 1. c. 4. (2) Bruck. hist. phil.

ἔποια ἀναφέρεται εἰς τὸ τριακοστὸν τρίτον κεφάλαιον. Ὁ Πλούταρχος, σημειοῖ, ὅτι ὁ Δέων ἐκέλευε γὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τῆν Ζάκυνθον διὰ τῆν Σικελίαν, ὅταν τὰ στρατεύματα ἐταράχθησαν διὰ τὴν τῆς σελήνης ἔκλειψιν. Σουίβη, λέγει, εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ Δέου. Ὁ Δέων ἐξώδευσε δύοδεκα ἡμέρας διὰ γὰ φθάσῃ εἰς τὰ τῆς Σικελίας παράλια. Τὴν δεκάτην τρίτην, βουλομένου γὰ διέλθῃ τὸ ἀκρωτήριον Πάχωνον, ὑπέπεσον εἰς σφοδρὰν τρικυμίαν, ἐπιπῶν, λέγει ὁ συγγραφεὺς, ἤτον εἰς τὴν ἐπιτολίην τοῦ Ἀρκατοῦρου (1). Εἶναι γνωστὸν, ὅτι, ὑπὸ τῆν ἐποχὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος, ὁ Ἀρκατοῦρος ἀρχίζει γὰ φαίνεται εἰς τὴν Σικελίαν, κατὰ τὰ μίσα τοῦ ἡμετέρου σέπτεμβριου. Οὕτω, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ὁ Δέων ἀναχώρησεν ἀπὸ τῆν Ζάκυνθον περὶ τὰ μίσα τοῦ Αὐγούστου. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὁ Σικελιώτης Δειόδωρος (2) διορίζει τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δέου, ἐπὶ τῆς ἀρχοντείας τοῦ Ἀγαθοκλέους, ὅς τις ἐδέχθη τὴν ἀξίαν κατ' ἀρχάς τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς 91. ἑλυμπιάδος, καὶ ἐπομένως τῆ 27 Ἰουλίου τοῦ, 357, ἔτους πρὸ Χ. (3). Ἄρα, κατὰ τοὺς λογισμοὺς τοῦ Κ. Λαλανδοῦ, ὅς τις, ἀγαθότητι κοινόμενος, ἐφανέρωσεν εἰς ἐμὶ ὅτι, τῆ 9. Αὐγούστου τοῦ, 357 ἔτους, σουίβη τῆς σελήνης ἔκλειψις ὁρατὴ εἰς τὴν Ζάκυνθον. Εἶναι ἄρα ἡ αὐτὴ, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ Πλούταρχος· καὶ ἡμεῖς ἐλέγα τὴν ἄρθρα τῆς χρονολογίας ἔχομεν συνημίνα μὲ τρόπον τόσον βέβαιον· χρονοῶ γὰ εἰδοποιήσω, ὅτι ὁ Κ. Πιγγρὸς διώρισεν τὸ μίσον τῆς ἔκλειψις τῆ 9. Αὐγούστου, εἰς τρεῖς ὥρας, τρεῖς τέταρτα ἑσπέρας. Ὅρα τὴν χρονολογίαν τῶν ἐκλειψιων εἰς τόμον 42. ὑποχ. τῆς φιλ. ἀκ. §. 130.

ΣΗΜ. ζ'. ΚΕΦ. ΞΑ'. Ἐπις, Καλλιμ. γ'. ε'.

Περὶ λέξεως τινὸς τοῦ ῥήτορος Δημάδου.

Δημάδης, ἄνθρωπος πολλὰ νοήμων, καὶ εἰς τῶν μεγαλπτερω τῶν Ἀθηῶν ῥητόρων, ἤτον μὲ τὸν Δημοσθένην σύγχρονος. Διαγοῦνται περὶ αὐτοῦ πολλὰς ἀποκρίσεις ἀξιολόγους, καὶ πλήρεις δυνάμει, ἀλλὰ μετὰ ξὺ τῶν ἀξιολόγων τούτων εἶναι καὶ μία, τὴν ὅποιαν ἤυραμεν προσμεγαλτοῦ, καὶ εἶναι αὕτη. Ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἐγείρονται κατὰ τὴν ἀλεκτοροφωσίαν, ὁ Δημάδης ὠνόμαζε τὴν σάλπιγγα, ἡ ὅποια τοὺς ἐκάλεε εἰς συνέλευσιν, δημόσιον τῶν Ἀθηῶν Ἀλέκτορα (4). Ἄν αἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐγγίχθησαν ἀπὸ ἐκείνου τὴν μεταφοράν, εἶνα ἐλπίζομενον ὅτι δὲν κωλύον ἐγγίχθη καὶ ἀπὸ τῆν τοῦ, Ἠλιακὸς γραμματεὺς, κατὰ τύχην ῥιφθεῖσαν ἀπὸ τῆν Μόττην διὰ γὰ σημάτη τῶν ὠροδεϊκτῆ (5).

(1) Πλουτ. εἰς Δέω. 968. (2) Δειδ. ες'. 415. (3) Corsin. fast. atti. t. 4. p. 20. Dodw. de cycl. p. 719. (4) Ἀθήν. ἡ. κεφ. κ' (5) γ'. μὲ β'.

ΣΗΜ. Ζ'. ΚΕΦ. ΞΒ'. §. γ'.

Περὶ τῆς πραγματείας τῆς δημοκρατίας τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἠκολούθησεν εἰς αὐτὸ τὸ σύγγραμμα σχεδὸν τὴν αὐτὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν, καὶ εἰς τὸ περὶ ζῶων ἰοιότητος (1). Μετὰ τὰς γενικὰς ἀρχάς, πραγματεύεται τὰ διαφορὰ ἰσθ τῶν διοικήσεων, τὰ οὐσαυδὴ αὐτῶν μέρη, τὰς διαφοράς, τὰ αἰτια τῆς ἐκπτώσεώς των, τοὺς τρόπους, οἷτοις τὰ συντηροῦσι· καὶ τλ. Ἀνακρίνει ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀρ-
θρα, συγκρίνων ἀκαταπαύτως τὰς νομοθεσίας ἀκριεταξί των, διὰ τὰ δεῖ-
ξῃ τὰς ομοιότητάς των καὶ διαφοράς, καὶ βεβαιῶν πάντοτε τὰς σκέψεις
του μὲ παραδείγματα. Ἄν ἤθελα ὑποκύψει εἰς τὴν μέθοδόν του, ἔπρεπε
να ἀπανθίσκω ἀπὸ βιβλίου εἰς βιβλίον, καὶ ἀπὸ κεφάλαιον εἰς κεφάλαιον,
σύγγραμμα, τὸ ὅποιον αὐτὸ κατ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι ἄλλο τι, ἢ ἀπαιδεύματα,
ἀλλ' ἐπιθυμῶν να δώσω μόνον ἕνα τῶν τῆς διδασκαλίας ἐκείνου τοῦ
συγγραφέως, ἠγωνισθῆναι δι' ἐνὸς πόρου πολλὰ ἐπιμοχθωτέρου να προσεγ-
γίσω τὰς ἰδέας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, αἱ ὅποιαι εἶναι ὑπερβαρύναι· εἰς ἐ-
κείνο τὸ σύγγραμμα, καὶ ἀναφέρονται τινὲς μὲν εἰς διαφορὰ ἰσθ διοι-
κῆσεων, τινὲς δὲ εἰς τὸ καλλίτερον ἀπὸ ὅλων. Ἐτι ἄλλοτε δικαιολόγημα
μὲ ἤνγκασε να λαβῶ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν. Ἡ περὶ δημοκρατίας πραγ-
ματεία, ὡς τὴν ἔχομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἶναι ἀρηρημένη εἰς πολλὰ
βιβλία. Λοιπὸν δέμοις κοιντοὶ βεβαιώνουσι, ὅτι αὐτὴ ἡ διαίρεσις δὲν
προήλθεν ἀπὸ τὸν συγγραφέα, ἀλλ' οἱ ἀντιγραφῆς μετὰ ταῦτα ἀνέ-
τρεψαν τὴν τάξιν ἐκείνων τῶν βιβλίων. (2)

ΣΗΜ. Η'. ΚΕΦ. ΞΒ'. §. δ'.

Περὶ τῶν ἐπωνυμιῶν βασιλείως, καὶ τυράννου.

Ὁ Ξενοφῶν βάλλει μεταξὺ βασιλείως, καὶ τυράννου τὴν αὐτὴν
διαφορὰν, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης· ὁ πρῶτος λέγει, ὅτι εἶναι
ἐκεῖνος, ὅς τις διοικεῖ κατὰ νόμον, καὶ τὴν σωταίρεσιν τοῦ λαοῦ του·
ὁ δευτερός λέγει, ὅτι εἶναι ἐκεῖνος, τοῦ ὅποιου ἡ ἐξουσία, καὶ με-
σοπὴ ἀπὸ τὸν λαόν του διοικήσις, δὲν εἶναι τεθεμελιωμένη ἐπὶ τῶν
νόμων. (3) Ὅρα ἔτι, ὅτι σημειοῦσι περὶ τούτου Πλάτων, (4) Ἀρι-
στιππος, (5) καὶ ἄλλοι.

ΣΗΜ. Θ'. αὐτ. ζ. λζ'.

Περὶ νόμου τινὸς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρῶν.

Ὁ Δημοσθένης λέγει, (6) ὅτι, εἰς διάστημα δύο αἰώνων, μὲν

(1) Ἀριστ. πολ. δ' δ'. (2) Φαβρίκ. Ἐλ. βιβλιοθ. τό. 2. §. 157. (3) Ξενοφ. απομ. δ. §. 813. (4) Πλάτ. πολιτ. 276. (5) Ἀριστ. παρὰ Στοβ. λζ. μθ. 344. (6) εἰς Τιμοκ. 795.

μόνη μεταβολή ἔγινεν εἰς τοὺς νόμους ἐκείνου τοῦ δήμου. Ὅστις, κατὰ τὴν τῶν νόμων ἐκείνων, ἤθελε ἐκβάλῃ ὀφθαλμὸν ἄλλου τοῦτος, ἔπρεπε νὰ στραφῇ ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐδίκοις του. Ἐνας Λοκρός, ἐπιεικῆ ἐφοβήριζε μουρὸφθαλμόν του, ὅτι θέλει ἐκβάλῃ τὸν ὀφθαλμὸν του. οὗτος παρίστη εἰς τὸ κριτήριον, ἔτι ὁ ἔχθρος του, ὑποκειμένος εἰς τὴν ἀνάλογον τῇ βλάβῃ ποιήσῃ, ἢ ὅποια παρὰ τοῦ νόμου διορίζεται, ἤθελε δοκιμασθῆ ἀσυγκρίτως δυστυχίαν ὑποδείξαι ἀπὸ τῆν ἐδικίαν του. Ἐκ τούτου ἀπερασίδη, ὅτι, εἰς παρομοίαν περίπτωσιν, πρέπει νὰ ἐκβάλλωται οἱ δύο ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐναντίου.

ΣΗΜ. Γ'. Λύγ. §. ιη'.

Περὶ εἰρωνείας τοῦ Σωκράτους.

Δὴν ἐκτερώμαι πανταλῶς περὶ τῆς εἰρωνείας τοῦ Σωκράτους, πίπισμαίος, ὅτι δὲν μετεχειρίζετο τόσων συνεχῶς, καὶ τόσων μὲ πικρότητα αὐτὸ τὸ σχῆμα, καθὼς τὸ ὑποδέτεῖ ὁ Πλάτων. Διὰ τὰ πληροσραφῆ κἀνεις, ὡς ἀναγνώσῃ τοὺς διαλόγους τοῦ Σωκράτους, τοὺς ὅποιους ἀναγίρει ὁ Ξενοφῶν, καὶ τοὺς, ὅσους ὁ Πλάτων ἐπιγράφει εἰς αὐτόν. Εἰς μὲν τοὺς πρώτους, ὁ Σωκράτης ἐκφράζεται μὲ ἔμφροδιαν, τὴν ὅποιαν, ἀναγεννάουσα, ὅτι δὴν εὐρίσκουσιν εἰς τοὺς δευτέρους. Οἱ δύο μαθηταὶ βαλλοῦσι τὸν διδάσκαλόν τους εἰς φιλονεικίαν μὲ τὸν σοφιστὴν Ἰππία. (1) Ἄς συγκρίνωσιν ἐκείνους τοὺς διαλόγους, καὶ θέλωσιν αἰσθῶσθῃ τὴν διαφορὰν. Μὲ ἔλαν τοῦτο ὁ Ξενοφῶν ἤτοι παρῶν εἰς ἐκείνῃ, τὴν ὅποιαν μᾶς ἐφύλαξε.

ΣΗΜ. ΙΑ'. ΚΕΦ. ΕΞ'. §. λθ'.

Περὶ τῆς νομιζομένης μετανοίας, τὴν ὅποιαν ὠμολόγουν οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους.

Ἱστορικοίτιες, πολλοὺς αἰῶνας, τοῦ Σωκράτους μεταγενέστεροι, βεβαιώουσι, ὅτι ἀμέσως οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὸν θάνατόν του, πικρῶνται ἀπὸ φθοροποιῶν ἀσπίδων, ἐγνώρισαν τὴν ἀδικίαν τους, καὶ σφίγησαν εἰς αὐτὸν ἀνδριάντα, κρῶντες ἀνάξιον νὰ σκούσῃ τοὺς κατηγοροῦς του. Ὅθεν ἐθανάτωσαν τὸν Μέλιτον, καὶ ἐξώρισαν τοὺς λοιποὺς. (2) Ὁ δὲ ἄνυτος ἐλιθωβλήθη εἰς τὴν Ἡράκλειαν, τοῦ ὅποιου ὁ τάφος πολὺν καιρὸν ἐσώζετο. (3) Ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι οἱ κατήγοροί του, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὸ κοινὸν μίσος, ἐκρεμάσθησαν ἀπὸ ἀπελπισίας. (4) Αὐταὶ αἱ παραδόσεις κατ' οὐδένα τρόπον δὲν συμβιβάζονται μὲ τὴν σιωπὴν τοῦ Ξενοφῶντος, καὶ Πλάτωνος, οἱ τοῖς ἀ-

(1) Ξεν. ἀπομ. δ'. 801. Πλά. 363. (2) Διεδ. εἰδ. 266. Διογ. λ'. β'. §. 43. Μέναν. αὐτ. (3) Θιμ. εἰδ. λδ'. κ'. (4) Πλάτ.

πίθανον πολλούς χρόνους μετά τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου τῶν, καὶ παντελῶς δὲν ὀμιλοῦσι μῆτε περὶ τῆς μετανοίας τῶν Ἀθηναίων, μῆτε περὶ τῆς κατακρίσεως τῶν κατηγόρων του· μάλιθα ὁ Ξενοφῶν, ἔστις ἔζησεν ἀπὸ τῶν Ἄντων περισσότερο, φανερά βεβαιώνει, ὅτι ἡ μητὴρ τοῦ δευτέρου δὲν ἦτον παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις εἰς καλὴν ὑπολήψιν, ἢ διὰ τὰς ἀταξίας τοῦ υἱοῦ του, τοῦ ὁποῖου τὴν ἀνατροφὴν ἠμίληται, ἢ διὰ τὰς ἰδιαιτέρας του παραξενάδας. (1) Ἡ περιτοπὴ αὕτη ἀνατιρόρητως ἀποδεικνύει, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ὅτι ποτὶ ὁ ἄσπιτος τῶν Ἀθηναίων, δὲν ἔκαμε κάμμιαν ἐκδοκίαν εἰς τὸν Ἄντον διὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους.

ΣΗΜ. ΙΒ'. ΚΕΦ. Ξί. §. ν'.

Ποῖός ἦτον, εἰς τὴν Ἐλευσίνα, ὁ τόπος, ὅπου ἐγίνοντο αἱ τελεταί, καὶ τὰ θεάματα.

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο μένου ἀσπενίς τινὰς ἀποδείξει δύναμαι καὶ δῶσω. Οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς σημειώνουσι, ὅτι αἱ ἑστιάς τῆς Δήμητρος ἔστυον ἐνίστε εἰς τὴν Ἐλευσίνα τριάκοντα χιλιάδας συντρόφων, (2) χωρὶς καὶ συμπεριλάβωμεν μὲ αὐτὰς τοὺς, ἔσσι ἐτρέχον ἐκεῖ, ἀπὸ μόνης κινούμενοι περιέρχουσι. Αἱ 30 χιλιάδες τῶν συντρόφων δὲν ἐγίνοντο ἀντόπται ἔλων τῶν τελετῶν. Ἀναμφιβόλως εἰδύχοντο εἰς τὰ μυστήρια τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν δοκίμων μόνον, οἱ τινες κατ' ἔτος εἰδύχοντο τὴν σφραγίδα τῆς μυσταγωγίας, καί τινες τῶν, ἔσσι τὴν ἔλαβον ἀπὸ πολλῶν καιρῶν. Ὁ ναός, ἕνας ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας τῶν τῆς Ἐλευσίδος, (3) ἐκτίσθη εἰς τὴν μέσην αἰλῆς τινός, περιφραγμένης ἀπὸ τεύχεος, τὸ μήκος 363, ποδῶν ἀπὸ ἀρκτοῦ πρὸς μεσημβρίαν, καὶ τὸ πλάτος 307, ἀπὸ ἀνατολῆς πρὸς δύσιν. (4) Ἐκεῖ, ἂν δὲν ἀπατώμαι, οἱ μῦσαι, κρατοῦντες δάδας ἀνα χεῖρας, ἐποίουν τοὺς χοροὺς, καὶ τὰς κινήσεις. Ὁ πλοῦτος τοῦ ναοῦ, κατὰ δυσμάς, φαίνεται ἔτι περιπάτος, τετμημένος εἰς τὴν ἴσην πέτραν, καὶ ὑψωμένος ἀπὸ ὀκτώ ἕως ἑνὶα πόδας ὑπὲρ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ναοῦ· τὸ μήκος του εἶναι σχεδὸν 270 ποδῶν, τὸ πλάτος, εἰς τὴν μέρη ἀπὸ 44. Κατὰ τὸ ἀρκτῶν ἄκρον εὐρίσκονται λείψανα ναϊδίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήρχοντο διὰ πολλῶν βαθμῶν. (5) Ὑποθέτω, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν περιπάτον ἐγίνοντο τὰ θεάματα, περὶ ὧν ὀμίλησα εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον· ἐπειδὴ τὸ μᾶκρος του ἦτον διηρημένον εἰς τρεῖς μακρὰς παραξενάδας, αἱ δύο πρῶται παρίσταν τὸ μέρος τῶν βασάνων, καὶ τὸ τοῦ ἄδου, ἢ δὲ τρίτη, ἐσκεπασμένη μὲ χῶμα, παρίστα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς δάση, καὶ παιδιάδας, καὶ ἐντεῦθεν ἀνήρχοντο εἰς τὸ ναϊδίου,

(1) Ξενοφ. ἀπολ. 707. (2) Ἡρ. κ. 65. (3) Στρού. Σ'. 395. Βιτρού. ζ'. 125.

(4) Wood. note manuscripte. Chandl. trav. in graec. c. p. 190. 43

(5) ibid. σημ. τοῦ Κ. Φουχερέτου.

ἔπου εὐρίσκειτο ἐκεῖνο τὸ ἀγαλμα, τοῦ ἔποιο ἢ αἴγλη εἰθάμβωνε τοὺς ὀφθαλμούς των νίων μυσαγωγουμένων.

ΣΗΜ. ΙΓ'. Αὐτ. §. η.

Περὶ διατάξεως τινός, τὴν ὁποίαν ἐσυνήθιζον εἰς τὰ μυσῆρια τῆς Δήμητρος.

Ὁ Μεύροτος ἐβιβάζουσιν, ὅτι ἡ ὀμήγηρις ἀπεπέμπετο διὰ τούτων τῶν λέξεων. Κόγξ, Ὀμπαξ. Ὁ Ἡούχιος, ὅστις τὰς μετέδωκεν εἰς ἡμᾶς, λέγει μόνον, ὅτι ἦτον ἐπιρώσεις εἰς τοὺς μυσαγωγουμένους. Δὴν τὰς ἀνεφέρου· ἐπειδὴ δὲν ἤξίρω, ἀν τὰς ἐπρόφερον κατ' ἀρχάς, εἰς τὴν μέσσην, ἢ εἰς τὸ τέλος τῆς τελετῆς. Ὁ Κλέροκος ἐδόξαζεν, ὅτι σπραίουσιν, ἐγγηγόρει, καὶ μὴ κακοποιεῖ. Ἀντί νὰ ἀνατρέψω κατ' εὐδείαν αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν, εὐχαρισσοῦμαι νὰ ἀναφέρω τὴν, ἣν ἔδωκα, ἀπὸ κρισίν, κατὰ τὸ, 1766 ἔτος εἰς τὸν σοφὸν συναδελφόμενον. Κ. Λάρχερον, ὃς τις μὲ ἐτίμησεν, ἐρωτῶν περὶ τῆς διατάξεως αὐτῆς τὴν γνώμην μου. Εἶναι φανερόν, ὅτι αἱ δύο λέξεις Κόγξ, Ὀμπαξ, εἶναι ξέναι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀλλ' εἰς ποίαν γλῶσσαν πρέπει νὰ τὰς ἠζητήσωμεν; Ἡ Ψίλα πιστεύει οἰκιοθελῶς, ὅτι εἶναι Αἰγυπτιακαί· ἐπειδὴ τὰ μυσῆρια τῆς Ἐλευσίως, μοι φαίνεται, ἦλθον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Διὰ νὰ γνωρίσωμεν ὅμως τὴν δυναμῆν τους, ἔπρεπε, αἰ. νὰ ἤξίρωμεν καλὰ τὴν ἀρχαίαν τῶν Αἰγυπτίων διάλεκτον, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡμᾶς ἔμειναν μικράτινα λείψανα εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Κορθῶν. β'. Αἱ ἠζητούμεναι δύο λέξεις, διαβαίνουσαι ἀπὸ μίας εἰς ἄλλην γλῶσσαν, δὲν ἔχασαν τάχα τὴν προφορὰν τους; καὶ διερχόμεναι εἰς χεῖρας πολλῶν ἀντιγραφῶν, δὲν ἐστῆρήθησαν τὴν πρωτότυπον ὀρθογραφίαν; ἀνάσταί τις ἐλευθέριος νὰ ὁράμη εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Φοινίκων, ἢ ὁποία εἶχε ἀπολλὴν συγγένειαν μὲ τὴν Αἰγυπτιακὴν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀπόφασίς, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Κλέροκος, ὃς τις, καθὼς ὁ Βοχάρτης, ἀπονεμίε εἰς τὰ πράγματα εἰς τοὺς Φοινίκας· ἀλλ' ἡ Ψίλον δώσει ὅσα διαφορὰς ἐρμηνείας εἰς αὐτὰς τὰς δύο λέξεις, ὅσας ἐπίσης πιδανάς, ὅσας ἀβειβαίους. Κανὲν ἄλλο δὲν εἶναι εὐμαρτερον εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῶν, ὅσοι ἀγαπῶσι τὰς ἐτυμολογίας, καθὼς αἱ γλῶσσαι τῆς Ἀσίας, καὶ τοῦτο, ἔγωγε αἰτία νὰ ἀποπλανηθῶσι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀσχολουμένους εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ πόνου. Βλέπετε, Κύριε, πῶσον ἀπεχω ἀπὸ τοῦ νὰ σοὶ εἰπῶ περὶ τούτου ἀποφασίζοντι, καὶ πῶσον ἀναξίως ἀποκρίσθαι εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ σου ἐμπισσύνην; λοιπὸν δὲν ἠμπορῶ νὰ σοὶ προσφέρω ἄλλοτι, ἢ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἀμαθείας μου.

ΣΗΜ. ΙΔ'. αὐτό. §. 5.

Περὶ τῆς ἱερᾶς διδασκαλίας.

Ὁ Βαρβουρωδὼν ὑπέλαβεν, ὅτι τὸ ἀπόρρητον τῶν μυσηρίων ἦτον τὸ δόγμα τῆς ἑναιεῦ θεότητος, καὶ διὰ τὴν βεβαίωσιν τὴν δόξαν του, ἀνοφείρει τμημά τι ποιήσεως προβαλλόμενον ἀπὸ πολλοῦ τῆς ἐκκλησίας πατέρας, καὶ καλούμενον τοῦ Ὁρφέως Παλαμῶδιαν. Τὸ τμημα τοῦτο ὄρχιζει ἀπὸ τυπικῆν τινα ἐν χρήσει εἰς τὰ μυσηρια διαταξί. Μακρὰν ἐντεῦθεν οἱ ἀμύητοι εἰς αὐτὸ κηρύττεται εἰς θεὸς μένος, ὑπερῶς ὑφ' ἑαυτοῦ, πηγὴ πάσης ὑπάρξεως, παρ' οὐδενὸς ὀρώμενος, καὶ τὰ πάντα ἐφορῶν. (1) Ἄν ἦτον ἀποδεδειγμένον, ὅτι ὁ ἱεροφάντης ἀνήγγιλλεν εἰς τοὺς μυσαγωγουμένους αὐτὴν τὴν διδασκαλίαν, δὲν ἤθελε μὲν πλεον καμία ἀμφιβολία εἰς τῶν μυσηρίων τὴν ὑπόθεσιν. Ἄλλ' ὡς παρ' οὗτο, ἀναφύονται πολλὰ δυσκολία. Ἄν ἐκείνοι οἱ στίχοι ἦναι τοῦ Ὁρφέως, ἢ ὅποιον ὄποιε ἄλλου ποιητοῦ, μικρὰ φροντίζω, ὁ λογος ἐνταῦθα γίνεται νὰ μάθωμεν, ἂν αὐτοὶ ἦσαν τοῦ χριστιανισμοῦ ἀρχαιότεροι, καὶ ἂν τοὺς ἀνήγγιλλεν εἰς τὴν μυσαγωγίαν. Α'. Ὁ Εὐσεβίος τους ἀνίφερε, καθὼς Ἰουδαίους τις, ὅς τις ἔζη κατὰ τοὺς χρόους τοῦ φιλοπάτορος Πτολεμαίου, βασιλείως τῆς Αἰγύπτου. (2) ἐπλασθῆ τῷ, 200 ἔτη πρό χρ. Ἄλλ' ἢ διαφιλαχθεῖσα παρ' αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς ἀνάγκωσι διαφέρει οὐτωδῶς ἀπὸ τῆς εἰρήσκομένην εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου Ἰουζίου. (3) Εἰς τὴν ἀνάγκωσιν τοῦ δευτέρου ἀναγγιλλεται Ὅν Ἐυσεῖον, ἐφορῶν τὰ πάντα, καὶ παρακτικὸν ὄλων τῶν πραγμάτων, εἰς τὸ ὅποιον ἀποδέδουσι τὸ ὄνομα Δα. Ἡ δὲ παρ' Εὐσεβίῳ ἀναφερομένη, περιέχει μὲν τὴν ἰδίαν ἐπαγγελίαν τῆς πίσεως μὲ διαφορὰς τινας εἰς τὰς ἀναπτύξεις, ἀλλ' ὁμιλεῖ εἰς αὐτὴν περὶ Μωϋσείως, καὶ Ἀβραάμου. Ἐκ τούτου κριτικοὶ πολυμαθεῖς ἰσχυπέραινον, ὅτι τὸ τμημα τοῦτο τῶν στίχων ἐμορφώθη, ἢ κῆν διφθάρῃ ἀπὸ τὸν Ἀριστόβουλον, ἢ ἀπὸ ἄλλου τινὰ ἰουδαίου. (4) Ἐὰν ἀφίλωμεν τὴν προσθήκην, καὶ προτιμώσωμεν τὴν ἀναγκωσιν τοῦ ἱεροῦ ἰουζίου, τί ἄρα ἔπεται; Ὅτι ὁ ποιητὴς ἐκείνων τῶν στίχων, ὀμιλῶν περὶ Ἰπριτάτου ἔντος, ἐφφράσθη σχεδὸν μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, καθ' ὃν καὶ πολλοὶ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς. Εἶναι μάλιστα σημεῖωσις ἄξου, ὅτι τὰ πρώτιστα ἄρθρα τῆς ἀναγγιλλομένης παρὰ τῆς παλαμῶδιος διδασκαλίας, εἰρήσκονται εἰς τὸν ὕμνον τοῦ Κλεάνθου. (5) ὅς τις ἦτον μὲ τὸν Ἀριστοβουλον σύγχρονος, καὶ εἰς τὸ ποίημα τοῦ Ἀράτου, (6) ζῶντος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τοῦ ὅποιον τὴν μαρτυρίαν φαίνεται, ὅτι ἀνα-

(1) Κλή Ἄλ. εἰς προτρ. 64. (2) Εὐαγ. πασα. γ'. κη. εβ'. (3) Προτρ. πρὸς Ἐλ. (4) Exchemb. de poes. or. rh. 148. Φαβρικ. Ἐλ. βιβλιοθ. τὸ 2. 231. eudw. Sist. intel. o. 4. §. 17. Moshem. ibid. (5) Φαβρ. αὐτ. (6) Ἀράτ. φασομ. σί. 5'. Εὐσεῖ. αὐτ.

φίρει ὁ ἀπέστολος Παῦλος, β'. (1) Ἐφ' ἄλλον τόχα, κατὰ τὴν μυσαγωγίαν, τὴν παλιωδίαν τοῦ Ὁρφέως; Ὁ Τατιανός, καὶ Ἀθηναγόρας (2) φαίνονται κατὰ ἀλήθειαν, ὅτι τὴν συνάπτουσι μὲ τὰ μυστήρια. Μὲ ἔλον τοῦτο τὴν ἀναφέρουσι διὰ τὰ τὴν ἀντιθέωσιν εἰς τὰς ἀτοπίαις τῆς πολυθείας. Ἐπιπῆ οἱ δύο οὗτοι συγγραφίαι, καὶ ἄλλοι τῆς ἐκκλησίας πατέρες, θέλοντες νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι τὸ δόγμα τῆς ἐνιαυτοῦ θεότητος ἦτον ἐγνωσμένον εἰς τὰ ἔθνη, ἤθελον παραβλέπειν, ἐλθοποιοῦντες, ὅτι τοιαύτη ὁμολογία πρῶτος ἐγένετο εἰς τὰς τελετὰς τῆς Ἑλευσίνας; Ἀφαιρῶν σπὸ τῶν Βαρβουρῶνα τὸ ἀνατίρ' ἵπτον τοῦτο μῖσον, δὲν ἐπιχειρῶ νὰ ἀνατρέψω τὴν περὶ τοῦ ἀπεκρίφου τῶν μυστηρίων δόξαν του. Αὕτη μοι ἔφανε πειθανωτάτη. Καθ' αὐτὸ εἶναι δυσχερές νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι θρησκευτικὴ ἔταιρεία, ἥτις ἀνέτριπε τὰ ὑποκειμένα τῆς θεοπροφητικῆς λατρίας, ἥτις διέτριβε τὸ δόγμα ποιῶν καὶ ἀμοιβῶν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἦτις ἀπῆται, ἐκ μέρους τῶν μελῶν της, τόσας προπαρασκευάς, δεήσεις, ἐγκρατείας, σιωπημένας μὲ τόσῃ μεγαλῆν τῆς καρδίας καθαρότητά, δὲν εἶχεν ἄλλον τινὰ σκοπὸν, ἢ νὰ σκεπάζῃ μὲ παχὺ κάλυμμα τὰς παλαιὰς παραδόσεις περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, τῶν ἐνεργειῶν τῆς φύσεως, τῆς ἀρχῆς τῶν τεχνῶν, καὶ ἄλλων ὑποκειμένων, τὰ ἑποία ἤθελον εἶχει μικρὰν τιμὰ μῖσον εἰς τὰ ἔθνη ἐπιρ' ὅν. Ἡμπορεῖ τάχα νὰ εἴπῃ καθεὶς, ὅτι περιωρίζοντο νὰ ἱρμυσιώσῃ τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως; Ἀλλὰ τοῦτο τὸ δόγμα, τὸ ὅποιον οἱ φιλόσοφοι δὲν ἐφοβοῦντο νὰ ἐκθέσωσιν εἰς τὰ συγγράμματά των, ὑπέδειτε κριτήριον, τὸ ὅποιον, μετὰ τὸν θάνατόν μας, προσπλῆναι εἰς τὰς Ψυχάσμας τὰς ἀγορὰς, ἢ κακὸς εἰμαρμένας, τὰς ὅποιαις εἶχοναι νὰ ἐκπληρωθῶσι. Προσθέτω ἔτι στίφον τινά. Εἰς τὰς τελετὰς τῆς μυσαγωγίας, κατὰ τὸν Εὐσέβειον, (3) ὁ Γεροφάντης ἐφαιδέτο ὑπὸ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Δημιουργοῦ. Τρεῖς αἰετὶς εἶχον τὰ ἀποδιδόμενα ἡλίου, σελήνης, καὶ Ἑρμοῦ· ἴσως ὑποδείξουσι λειτουργοὶ παρίστων τοὺς τέσσαρας ἄλλους πλανήτας. Ὅπως καὶ ἂν εἴη, δὲν γνωρίζομεν ἐνταῦθα τὸν Δημιουργόν, ὅτι παράγει ἀπὸ τὸ χάος τὸ πόν; Καὶ δὲν εἶναι ἐνταῦθα ἡ εἰκὴν τοιαύτη, ὡς ὁ Πλάτων περιέγραψεν εἰς τὸν Τίμαιόν του; Ἡ δόξα τοῦ Βαρβουρῶνος εἶναι εὐφραστῆ, καὶ δὲν ἠμπόρει κάποιος νὰ τὴν ἐκδέσῃ μὲ περισσότερον πνεῦμα, καὶ ἀγχαοικῶν. Μὲ ἔλον τοῦτο, ἐπειδὴ χροσγῆ μεγάλας δυσκολίας, ἀπεράσιστα νὰ τὴν προβάλω, ὡς ἀπλοῦν συμπέρασμα.

(1) πράξ. ὅπος. κερ. ε'. ἔδ. 28. (2) Τατιαν. λό. πρὸς Ἑλ. 33. Ἀθην. ἀπολ. ὑπὲρ χριστ. (3) Παρασκ. εὐαγ. γ'. φ'.